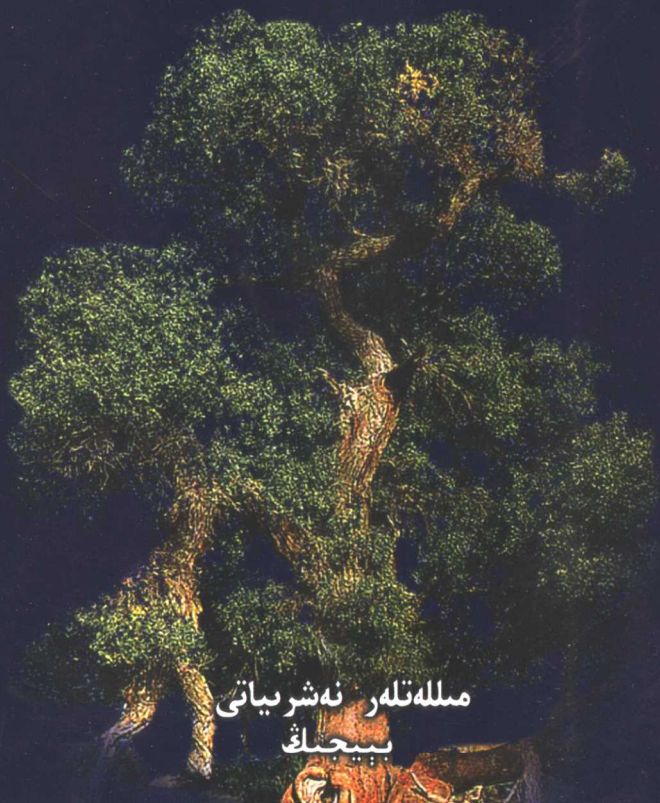

“ئەتىكى قۇياش” - ياشلار ئۆسمۈرلەر ئوقۇشلۇقى مەجمۇئەسى

لى لىگىيۇ شېن شۇرېن

يىقىلماس توغرا

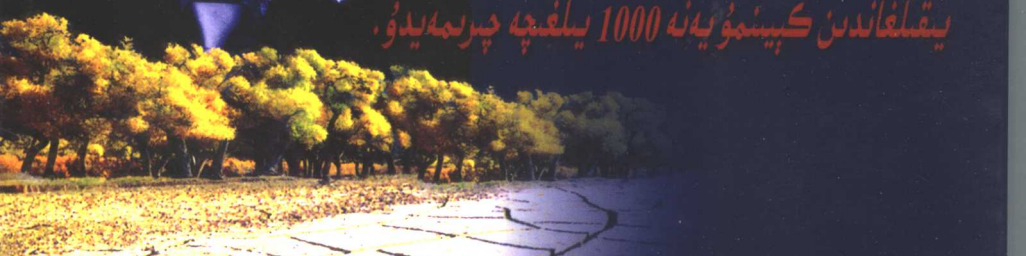
مىللەتلەر نەشرىياتى
بېيجىڭ

ئۇيغۇر كىتابى تور بېكەتى
ئىنتېرنېت كىتابلىرىنىڭ يېڭى ئىلگىرىسى

توغراق 3000 يىل ئومۇر كۆرۈدۇ؛
قۇرۇماستىن 1000 يىل ياشايدۇ،
قۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن 1000 يىل تىك تۇرىدۇ،
يىقىلغاندىن كېيىنمۇ يەنە 1000 يىلغىچە چىرىمەيدۇ.

جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىكى ئابدۇسەمەتكە 2004 - يىلى 10 - ئايدا "ئەمەلىيەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسى بويىچە ئىككىنچى دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتكەن قەھرىمان نەمۇنىچى" دەپ نام بەردى.
ج ك پ گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك كومىتېتى ئابدۇسەمەتنى "جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەزاسى" دەپ ئەنگە ئالدى.
2005 - يىلى 5 - ئايدا گۇۋۇيۈەن ئابدۇسەمەتكە "ئەمەلىيەتلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتى بويىچە ئۆلكىلىك شەخس" دېگەن شەرەپنى بەردى.
گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئابدۇسەمەتنى "ئىنقىلابىي قەھرىمان" دەپ ئەنگە ئالدى.

ISBN 7-105-07990-8

9 787105 079902 >

ISBN 7-105-07990-8/1 · 1737
 明文(维254) 定价: 20.00元

لى لىكشىيۇ شېن شۇرېن

بېقىلماس توغراي

(ئەدەبىي ئاخبارات)

سېيىت تىلىۋالدى

تەرجىمە قىلغۇچىلار:

ئەخمەتجان ھوشۇر

مىللەتلەر نەشرىياتى

بېيجىڭ

责任编辑：阿合买提江
责任校对：赛比耶·艾合太木

图书在版编目(CIP)数据

不朽的胡杨/李玲修，沈树人著；色依提，阿合买提江译.—北京：
民族出版社，2006.10
(托起明天的太阳—民文青少年读物丛书)
ISBN 7-105-07990-8

I.不... II.①李... ②沈...③色...④阿...III.报告文学—中国—
当代—维吾尔语(中国少数民族语言) IV. 125

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第 117701 号

出版发行：民族出版社 <http://www.e56.com.cn>
社 址：北京市和平里北街 14 号 邮编：100013
电 话：010-64290862 (维文室)
印 刷：北京迪鑫印刷厂
版 次：2006 年 10 月第 1 版 2006 年 10 月北京第 1 次印刷
开 本：850 毫米×1168 毫米
印 张：11.8125
印 数：0001-2000 册
定 价：20.00 元

本书根据海天出版社 2005 年 7 月第 1 版深圳第 2 次印刷版本翻译出版。

بۇ كىتاب خەيتيەن نەشرىياتى 2005-يىلى 7-ئايدا نەشر قىلغان
1-نەشرى شېنجېن 2-باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

مەسئۇل مۇھەررىر : ئەخمەتجان ھوشۇر

مەسئۇل كوررېكتور : سەبىيەم ئەختەم

يىقىلماس توغراق

(ئەدەبىي ئاخبارات)

تەرجىمە قىلغۇچىلار: سېيىت تىلىۋالدى، ئەخمەتجان ھوشۇر

نەشر قىلغۇچى: مىللەتلەر نەشرىياتى

ئادرېسى : بېيجىڭ شەھىرى خېيىڭلى شىمالىي كوچا 14 - قورۇ

پوچتا نومۇرى: 100013، تېلېفون نومۇرى : 64290862 - 010

ساتقۇچى : جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى

باشقۇچى : بېيجىڭ دىشىن باسما زاۋۇتى

نەشرى : 2006-يىلى 10-ئايدا 1-قېتىم نەشر قىلىندى

بېسىلىشى : 2006-يىلى 10-ئايدا بېيجىڭدا 1-قېتىم بېسىلدى

ئۆلچىمى : 850×1168م.م. 32كەسلىم

باسما تاشقى : 11.8125

سانى : 2000 - 0001

باھاسى : 20.00 يۈەن

شېن شۇرېن، بۇجى مەھەللە ئىش باشقارمىسى پارتكومى تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى، شېنچېن شەھەرلىك يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو ئەدەبىي ئاخباراتچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى. «تۆھپىكارلار كۆيى»، «سېرىق تۇپراق رىشتى» قاتارلىق ئەدەبىي ئەسەرلىرى مۇكاپاتقا ئېرىشكەن. باشقىلار بىلەن بىرلىشىپ «بۇجى ۋادىسىدىن ئۆزلىگەن چۆپانلار»، «نەنلىكلىقلار»، «تامدا ئۆنگەن قىزىل ئۆزۈك»، «نەنلىك نەزەملىرى» قاتارلىق ئەدەبىي ئاخبارات، شېئىرلار توپلىمى ۋە تېلېۋىزىيە سېنارىيىلىرىنى نەشر قىلدۇرغان.

لى لىگىشىۋ شەندۇڭ يەتتە يىلىك. جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى كىنو- تېلېۋىزىيە ئىجادىيەت ھەيئىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو تەنھەرىيەت تېمىسىدىكى ئەدەبىي ئاخبارات جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، مەركىزىي تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ تەكلىپلىك يازغۇچىسى، «ئۈزگۈرتى» نىڭ تەكلىپلىك مۇخبىرى، جۇڭگو ئەدەبىي ئاخباراتچىلار جەمئىيىتىنىڭ دائىمىي كېڭەش ئەزاسى، جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى ئالىي خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ تەكلىپلىك ئىجادىيەتچىسى، جۇڭخۇا يەندى- خۇاڭدى مەدەنىيەت تەتقىقاتى جەمئىيىتىنىڭ كېڭەش ئەزاسى، خېبېي پەن- تېخنىكا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مېھمان پروفېسسورى، جۇڭگو كىنو ئەدەبىياتى ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ دائىمىي كېڭەش ئەزاسى، جۇڭگو تېلېۋىزىيە تىياتىرچىلىرى ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو كىنوچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى قاتارلىق ۋەزىپىلەردە بولغان.

مۇكاپاتقا ناملىق ئاساسلىق ئەسەرلىرىدىن: «بۇتبول مەشقاۋۇلىنىڭ تۈپى»، «ئۇچقان دەك كەلگەن "ئۇۋدى"» جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى تەرىپىدىن مەملىكەتلىك مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئاخبارات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن؛ «جىخۇالقلار»، «دۆلەت گېيىنى مەلۇدىيىسىگە ئەگىشىپ» قاتارلىقلار «خەلق گېزىتى» تەرىپىدىن بىرىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا، «ئاخىرقى ماھىر» «بۇگۈنكى دەۋر» ژۇرنىلى تەرىپىدىن مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئاخبارات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن؛ «گۈلباغ رەستىسىدىكى بەشىنچى نوپۇزلۇق قورۇق» ناملىق سېنارىيىسى چاڭچۈن كىنو ستودىيىسى تەرىپىدىن لېنتىغا ئېلىنىپ، مەدەنىيەت مىنىستىرلىكى تەرىپىدىن مۇنەۋۋەر ھېكايە فىلىم مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن؛ «مەشقاۋۇلىنىڭ قىزى»، «تۈگىمەس مەنزىل» قاتارلىق سېنارىيىلىرى مەركىزىي تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى تەرىپىدىن لېنتىغا ئېلىنىپ «پەزىۋا» مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن.

ۋەكىللىك ئەسەرلىرىدىن: «تەنھەرىكەت ئەزىبە تىلەرنىڭ شەپسى»، «ئارخۇن»، «بۇجى بازىرىدىكى داڭدارلار» قاتارلىق ئەدەبىي ئاخباراتلىرى، «غەيرەت قىل، قىزچاق!» ناملىق رومانى، «ئەتە ھەل قىلغۇچ مۇسابىقە» ناملىق پوۋېستى، «ئېپ، دوستلۇق» ناملىق ئەسىرى بار.

بۇ كىتابنى قەھرىمان ئابدۇسەمەتكە ۋە مەملىكەت بويىچە

جامائەت خەۋپسىزلىكى بىرىنچى سېپىدە كۈرەش قىلىۋاتقان خەلق

ساقچىلىرىغا بېغىشلايمەن.

بېغىشلىما

ئالاھىدە رايون ساقچىلىرىنىڭ پەخرى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنىڭ
نەمۇنىسى

تۆمۈر داۋامەت

(مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ سابىق مۇئاۋىن مۇدىرى)

ئابدۇسەمەت خوتەن ناھىيىسىدىكى بىر چاپكەش دېھقاننىڭ بالىسى بولۇپ،
ئانىسى بۇرۇنلا تۈگەپ كەتكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆيدىكى يەتتە - سەككىز ئانىسىز
يېتىم قاتارىدا بالىلىق چاغلىرىنى ئىنتايىن ئېغىر مۇشەققەت ئىچىدە ئۆتكۈزگەن.
تىرىشچان ئابدۇسەمەت "دېھقاننىڭ بالىسى دېھقان بولسۇن، مىڭ ئوقۇغىنى بىلەن
بىكار" دەيدىغان ئەنئەنىۋى قاراشلارغا ھەرگىز ئىشەنمەيتتى. شۇڭا ئۇ تولۇق ئوتتۇرا
ۋە ئالىي مەكتەپنىڭ تەييارلىق سىنىپىنى چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ پۈتتۈرگەندىن
كېيىن، جۇڭگو جىنايىتى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتىغا ئىمتىھان بېرىپ كىردى.
ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنستىتۇتقا كىرەلىشى، ئۇنىڭ ئۆمرىدىكى تۇنجى ھالقىش بولدى.

ئابدۇسەمەت ئىنستىتۇتتا ئوقۇغان تۆت يىل جەريانىدا نامراتلىق ۋە ئۆگىنىش
جەھەتتىكى ئاساسى ئاجىز بولۇشتەك توسالغۇلارنى كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان
قەيسىرانە ئىرادە، يۈكسەك غايە ۋە دەۋر ئالدىدىكى بۇرچ تۇيغۇسى بىلەن يېڭىپ،
ئىدىيە، مەدەنىيەت، كەسپ، تىل ۋە جىسمانىي جەھەتلەردە ئەتراپلىق يېتىلدى.

دۇرۇس، ئۇ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا ئىككىلەنگەن، ئازابلانغان،
ساۋاقدىشىنى ئۇرۇپ قويۇپ مەكتەپ ئىنتىزامىغا خىلاپلىق قىلغان، ماشىنا ۋەقەسىدە
قازا قىلغان ئىنسىننىڭ ھىجران ئازابىنى يەتكۈچە تارتقانىدى. لېكىن
ئوقۇتقۇچىلىرىنىڭ غەمخورلۇقى، ساۋاقداشلىرىنىڭ قېرىنداشلارچە ياردىمى بىلەن

يىقىلماس توغراق

ھەممىنى يېڭىپ، ئاخىرى ئىنستىتۇتنى ئەلا پۈتتۈرۈپ، قانۇنشۇناسلىق بويىچە باكالاۋرلىق ئىلمىي ئۇنۋانىغا ئېرىشتى؛ ئىختىساسلىقلار رىقابىتى ناھايىتى كەينىكى بولىدىغان شېنجېن شەھىرىنىڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىغا خىزمەتكە ئورۇنلاشتى. بۇ ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ئىككىنچى قېتىملىق ھالقىش ئىدى.

ئابدۇسەمەت شېنجېندا توققۇز ئاي خىزمەت قىلىپلا شەرەپ بىلەن قۇربان بولدى، ئۇ ئەمدىلا 26 ياشقا قەدەم قويغان ياش يىگىت ئىدى. دۇرۇس، كىشىلىك ھاياتىنىڭ قىممىتى ياشنىڭ چوڭ - كىچىكلىكى بىلەن ئۆلچەنمەيدۇ. بۇ توققۇز ئاي جەريانىدا ئابدۇسەمەت ئۆز خىزمىتىنى قالتىس ياخشى ئورۇنداپلا قالماي، 1500 نەچچە سائەت نورمىدىن ئارتۇق ئىشلىدى. بۇ نەق 188 كۈن ئارتۇق ئىشلىگەنگە باراۋەر. ئۇ يەنە گۇاڭجۇ، دوڭگۇەن، خۇيجو قاتارلىق جايلاردىكى ساقچى ئورۇنلىرىنىڭ بالىلارنى ئالداپ ئەكىلىپ يانچۇقچىلىق ۋە بۇلاڭچىلىققا سالىدىغان جىنايەتچىلەرنى سوراق قىلىشىغا ھەمكارلىشىپ، يۈكسەك سىياسىي ئېڭىنى نامايان قىلدى. ئابدۇسەمەت بۇ جەرياندا رەزىل كۈچلەرنىڭ ئازدۇرۇشلىرىغا ئالدىنىپ قالمدى؛ تەھدىتلىرىدىن قورقۇپ قالمدى. سەرسان بالىلارغا مېھرىبانلىق قىلىپ ئۆز پۇلغا ئاش - تاماق، كىيىم - كېچەك ئېلىپ بەردى؛ ئۇلارنى ئايروپىلان بىلەن ئاتا - ئانىسىنىڭ يېنىغا يولغا سالدى. چۈنكى، ئۇنىڭ نەزەرىدە ئاشۇ سەرگەردان بالىلارمۇ مىللەتنىڭ ئۈمىدى، ۋەتەننىڭ كېلەچىكى ئىدى؛ ناۋادا ئۇلار ئاتا - ئانىسىنىڭ قېشىدا ئوبدان ئوقۇسا، كۈنلەرنىڭ بىرىدە چوقۇم ۋەتەنگە ياراملىق ئىختىساس ئىگىلىرىدىن بولۇپ يېتىشىپ چىقالايتتى. ئابدۇسەمەت شۇڭا خەۋپ - خەتەرگە پىسەنت قىلماي، رەزىللىرىنىڭ ئۇنۋانىغا يالغۇز بۆسۈپ كىرىپ، ئۇلار بىلەن مەرتلەرچە ئېلىشىپ، ئۆزىنىڭ قىممەتلىك ھاياتىنى ھەققانىيەت ئۈچۈن تەقدىم قىلدى. بۇ ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ئۈچىنچى قېتىملىق ھالقىش بولدى. بۇ ھالقىش ئۇنى ئاداققى ھۆرمەت ۋە شەرەپكە ئائىل قىلدى.

ج ك پ شېنجېن شەھەرلىك كومىتېتىنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى يولداش لى فېڭ ئابدۇسەمەتنى "پارتىيە ۋە خەلقنىڭ ۋاپادار ئوغلى، ئالاھىدە رايون ساقچىلىرىنىڭ پەخرى" دەپ تەرىپلىدى. ج ك پ گۇاڭدوڭ ئۆلكىلىك كومىتېتى ئابدۇسەمەتنىڭ قۇربان بولۇشتىن ئىلگىرى يازغان

ئىلتىماسغا ئاساسەن ئۇنى «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەزاسى» دەپ ئەنگە ئالدى. جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىكى ئۇنىڭغا «مەملىكەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسى بويىچە ئىككىنچى دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتكەن قەھرىمان نەمۇنچى» دەپ نام بەردى. يېقىندا يەنە گۇۋۇبۇەن ئابدۇسەمەتكە «مەملىكەتلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى بويىچە ئۆلگىلىك شەخس» دېگەن شەرھىنى بەردى. دېمەك، ئۇ ئانا يۇرتىغا ۋە شىنجاڭ خەلقىگە شان-شەرەپ كەلتۈردى.

ئابدۇسەمەت مەڭگۈلۈك ئۇيغۇنغا كەتتى. لېكىن خەلق ئۇنى ئەبەدىي ئۇنۇمايدۇ. مەن بۇ يەردە قەھرىمان ھايات ۋاقتىدا خىزمەت قىلغان رايوندىكى ھۆكۈمەتكە ۋە بۇ كىتابنىڭ ئاپتورلىرىغا تەشەككۈر ئېيتىمەن.

قەھرىماننىڭ كۈچى چەكسىز بولىدۇ. ئابدۇسەمەتنىڭ ئىش-ئىزلىرى ئۇنىڭ يۇرتىدا تىللاردا داستان بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ يۇرتىدىكى ئوقۇش يېشىغا توشقان بالىلارنىڭ مەكتەپكە كىرىش نىسبىتى كۆرۈنەرلىك ئۆسۈپتۇ. شۇڭا، «يىقىلماس توغراق» ناملىق بۇ ئەسەر نەشردىن چىققاندىن كېيىن، قەھرىمان ئوبرازىنىڭ ياش ئۆسۈملەر قەلبىدە ئۆچمەس ئابىدە بولۇپ تىكىلىنىدىغانلىقىغا، قەھرىمان روھىنىڭ مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتى شۇنداقلا ئېلىمىزدە مەدەنىي، ساغلام ۋە ئىناق جەمئىيەت بەرپا قىلىش قۇرۇلۇشىدا تۈرتكىلىك رول ئوينىيالايدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن.

باش شۇجى خۇ جىنئاۋ يېقىندا مۇنداق دەپ كۆرسەتتى: «ھەر مىللەت خەلقىنى ئورتاق كامال تاپقۇزۇش — ئومۇميۈزلۈك ھاللىق جەمئىيەت بەرپا قىلىشنىڭ مۇھىم بىر نىشانى. شۇڭا ئاز سانلىق مىللەت رايونلىرىدا ئومۇميۈزلۈك ھاللىق جەمئىيەت بەرپا قىلىشقا ئالاقىدار تۈرلۈك ۋەزىپىلەرنى تولۇق ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، ئۇ رايونلارنىڭ قىياپىتىنى تېزىدىن ئۆزگەرتىپ، ئاز سانلىق مىللەتلەرنى ئىسلاھات ۋە تەرەققىياتنىڭ مېۋىلىرىدىن تولۇق بەھرىمەن قىلىشىمىز لازىم.»

دېمەك، ھەر مىللەت خەلقى تەشنا بولغان سەلتەنەتلىك كۈنلەر ئالدىمىزدا. شۇڭا، قەھرىمانلاردىن ئۆلگە ئېلىپ، ئابدۇسەمەتكە ئوخشاش ئاشۇ ئۇلۇغۋار نىشان ئۈچۈن ئورتاق تىرىشىشىمىز لازىم!

جانلىق تەسۋىر، ئۆچمەس روھ

— «يىقىلماس توغراق» ھەققىدە

جېڭ بەينۇڭ

ئۇيغۇر ساقچى ئابدۇسەمەتنىڭ قەھرىمانلىق ئىش - ئىزلىرى ئەتراپلىق يورۇتۇپ بېرىلگەن زور ھەجىملىك ئەدەبىي ئاخبارات «يىقىلماس توغراق» (لى لىڭشىۈ، شېن شۇرىنلارنىڭ قەلەمىگە مەنسۇپ) ئادەتتىكى ئەسەرلەردىن ئەمەس. ۋەزىنلىك بۇ ئەسەرنى ئوقۇۋېتىپ، قەلبىمنى كۈچلۈك ھايان قاپلىدى، كۆزلىرىمگە ئىسسىق ياش كەلدى. بۇ — يېقىندىن بۇيانقى ئەدەبىي ئاخبارات ئىجادىيىتىدە قولغا كەلتۈرۈلگەن خۇشاللىق نەتىجە.

قەھرىمان - نەمۇنىچى شەخسلەر ئويىپىكت قىلىنغان ئەدەبىي ئاخبارات ئەسەرلىرىدە، شەخسلەرنىڭ ئىش - ئىزلىرىنى يېزىش ئانچە قىيىن ئەمەس. قىيىنى شۇ ئىش - ئىزلىرنى زادى قانداق روھنىڭ روياپقا چىقارغانلىقىنى يېزىپ چىقىشتا. بولۇپمۇ مەرتلەرچە پىداكارلىق كۆرسىتىپ، قۇربان بېرىشتىن قورقمايدىغان قەھرىمان شەخسلەرنىڭ ۋۇجۇدىدىكى چاقناپ تۇرىدىغان يارقىنلىق كۆپ ھاللاردا ھەش - پەش دېگۈچە بولغان ئارىلىقتا ئىپادىلىنىپ چىقىدۇ. ھالبۇكى، ھالقىلىق پەيتتە كۆز چاقناتقان بۇ خىل يارقىنلىق ئۇزاق مۇددەتلىك ئىدىيىۋى تەييارلىقنىڭ مەھسۇلىدۇر. مەزكۇر كىتابنىڭ ئاپتورى كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچىلىك قىسقا ۋاقىت بىلەن بىر ئۆمۈرلۈك ۋاقىتنىڭ دىئالېكتىك مۇناسىۋىتى، قەھرىمانلىقنى ۋۇجۇدقا چىقارغان روھىي فونتان ۋە قەھرىماننىڭ يارقىن ئوبرازى قاتارلىقلانى ھەم ئەتراپلىق، ھەم چوڭقۇر تەسۋىرلەش ئۈچۈن ئاجايىپ «ئەخمەق» لەرچە ئۇسۇلنى قوللانغان. 40 نەچچە يىللىق ئىجادىيەت «ئىستاز»، «غا ئىگە پېشقەدەم يازغۇچى لى لىڭشىۈ خانىم ئەدەبىي

ئاخباراتنىڭ ئاساسى — زىيارەت ئىكەنلىكىنى، بۇ ساھەدە نەتىجە قازىنىش ئۈچۈن زىيارەت قىلىپ ماتېرىيال توپلاش جەھەتتە جاپالىق كۈچ سەرپ قىلىش، كۆپ ئەجر سىڭدۈرۈش لازىملىقىنى ئويدان بىلىدۇ. ئۇ بۇ ۋەزىپىنى تاپشۇرۇۋېلىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ ھەمكارى شېن شۇرىن نۇرغۇن ماتېرىيال توپلىغانىدى. ئەگەر ئاپتور ئىشنىڭ ئاسىنىنى كۆزلىگەن بولسا، تەبىئىي ماتېرىياللار ئاساسىدا ئاز-تولا تولۇقلىما زىيارەت قىلىپلا قەلەم تەۋرەتسە بولىۋېرەتتى. بىراق، لى لىڭشىۈ بۇنىڭ ئەكسىچە زىيارەت سەپىرىنى تېخىمۇ ئۇزاققا سوزدى. ئاۋۋال شېنجېن، گۇاڭجۇلاردا ئابدۇسەمەتنىڭ 10 نەچچە سەپىدىشى، دوستى شۇنىڭدەك دېلۇغا ئالاقىدار كىشىلەرنى زىيارەت قىلدى؛ ئاندىن ئابدۇسەمەت ئوقۇغان شېنياڭ جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنىستىتۇتقا بېرىپ ئۇنىڭ ئوقۇتقۇچىلىرى، ساۋاقداشلىرىنى زىيارەت قىلدى؛ ئاخىرىدا شىنجاڭغا بېرىپ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى، دوست-بۇرادەرلىرى، خولۇم-قوشنىلىرىنى زىيارەت قىلدى... تەكلىماكان توغراقلىرى ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ ئانا دەرياسى — تارىم دەرياسىنىڭ ئۆزگىچە مەنزىرىسىدىن بەھرە ئېلىش ئۈچۈن، يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالغان بۇ پېشقەدەم يازغۇچى ماشىنىدا 1000 كىلومېتىردىن ئارتۇق يول يۈرۈپ پايانسىز قۇملۇقلارنى بېسىپ، ئادەمزا ئايغاق باسمىغان جايلازغىچە ئىچكىرىلەپ كىردى. ئاپتور ئىنچىكە زىيارەت قىلىپ نۇرغۇنلىغان بىرىنچى قول ماتېرىياللارنى ئىگىلەش ئاساسىدا دېتاللارنى كۆڭۈل قويۇپ رەتلەپ، پىششىقلاپ ئىشلەپ، ئاخىرى ئوبرازلار يارقىن، ھېسسىياتى قويۇق لېرىكىلىق سەھىپىلەرنى ياراتتى.

”يېزىقچىلىقتا مەندە بىر خىل روھ بار، ئۇ بولسىمۇ قەھرىمانلارغا بولغان ئوتتەك ئىشتىياقتۇر... چۈنكى، مېنىڭچە ئەدەبىيات روھ قاتلىمىغا تەۋە نەرسىلەرنى يوقىتىپ قويماسلىقى كېرەك. چىنلىق، گۈزەللىك ۋە ئالىجانابلىقنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئېنىق ئىپادىلەپ بېرەلمىگەن ئەدەبىيات مېنىڭ قەلبىمدىكى ئەدەبىيات ئەمەس!“ بۇ سۆزلەر يالغۇز لى لىڭشىۈنىڭلا يۈرەك ساداسى ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ ھامكارى شېن شۇرىننىڭمۇ ئەدەبىياتتىكى ئىنتىلىش نىشانىدۇر. چۈنكى ئۇلار قەھرىمانغا ئىشتىياق باغلاپ، قەھرىماننى ئۆزلىرىنىڭ قەلبى تۈرىگە باشلىيالىغانلىقى ئۈچۈنلا تولۇپ تاشقان قىزغىنلىق بىلەن قەھرىماننى چوڭقۇر چۈشىنىشكە ۋە مەدھىيەلەشكە قادىر بولالىدى. ئەمما ئۇلار رېئاللىق ئىجادىيەت پىرىنسىپى ۋە ئەدەبىي ئاخبارات يېزىقچىلىقىغا

قوبۇلىدىغان ئۆزگىچە مىزانغا قاتتىق ئەمەل قىلىپ، پېرسوناژ ۋە ۋەقەلىكلەرنى ھايات چىنىلقى بىلەن زەررچە توقۇلمىدىنىمۇ خالىي ئەينەن تەسۋىرلىدى؛ نەتىجىدە ئابدۇسەمەت ئۇلارنىڭ قەلىمى ئاستىدا ئىنتايىن يارقىن ئوبرازغا ئايلاندى. دۇرۇس، ئابدۇسەمەت قانداقتۇر تۇغما قەھرىمانلاردىن ئەمەس، بەلكى تەدرىجىي ئۆسۈپ يېتىلگەن رىئال قەھرىمان؛ ئۇنىڭ قەلبى قانداقتۇر ئاليجانابلىق بىلەن رەزىلىك ئىرماش - چىرماش بولۇپ كەتكەن ئېلىشمان دۇنيا ئەمەس، بەلكى يېتەرسىزلىكلىرى ئىلغار شەخسلەرنىڭكى بىلەن تومۇرداش بولغان يېپيىڭى دۇنيا. شۇنداق، ئابدۇسەمەت «مەن دېگەن جىنايەتچىلەر شايكسىدىكىلەر بىلەن بىر مىللەتتىن، شۇڭا ئۇلار ماڭا ئالدىراپ قول سالمايدۇ»، دەپ قاراپ، جىنايەتچىلەرنىڭ ئۇۋىسىغا ھېچقانداق قوغدىنىش تەبىرىلىرىنى قوللانماستىن ئىچكىرىلەپ كىرىشتەك ياش ساقچىلاردا بولىدىغان پىشىمغان خاراكتېر ۋەجىدىن قۇربان بولدى؛ يەنە بىر جەھەتتىن ئالغاندا ئابدۇسەمەتنىڭ جەسۇر ۋە كەسكىنلىكى ئۇنىڭ نەقەدەر ئاق كۆڭۈل ئىكەنلىكىنىمۇ ئىپادىلەيدۇ. ئاپتونونىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ شېنجېندىكى بىر تۈركۈم شىنجاڭلىق سەرگەردان بالىلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ھەققىدىكى ئىنچىكە تەسۋىرلىرى ناھايىتى تەسىرلىك چىققان. كىتابتا تەسۋىرلىنىشىچە، جىنايەتچىلەر شايكسى شىنجاڭدىكى بىر تۈركۈم بالىلارنى گۇاڭدۇڭغا ئالداپ ئەكىلىپ يانچۇقچىلىققا سالىدۇ. شېنجېندىكى ئۇيغۇر ساقچىلارنىڭ بىرى بولغان ئابدۇسەمەت ھەم بۇ بالىلارنى قۇتقۇزۇۋېلىش، ھەم ئىز قوغلاپ جىنايەتچىلەر شايكسىنىڭ ئۇۋىسىنى چۈۈپ تاشلاش ئۈچۈن ھېچ ئىككىلەنمەي بۇ سەرگەردان بالىلار بىلەن ئالاقە قىلىپ تۇرىدۇ. بەزىلىرىنى ھەتتا يېنىغا ئەكىلىۋېلىپ باقىدۇ. ئۇ «ئىنىم» دەپ بېقىۋالغان پەرھات ئىسىملىك سەرگەردان بالا يامان خۇيىنى تاشلىماي ئابدۇسەمەتنىڭ ھەممىدىن 1000 يۈەندىن ئارتۇق پۇلنى ئېلىپ قېچىپ كېتىدۇ. ئادەتتە بىر يەرلەرگە ماڭسا پويىزنىڭ كارىۋاتلىق ئورۇندۇقىنى ئېلىشىقىمۇ كۆزى قىيمايدىغان ئابدۇسەمەت پەرھاتنى ئىزدەپ تاپقاندىن كېيىن ئۆز قىيىنچىلىقلىرىنى بىر ياققا قايرىپ قويۇپ، 2000 نەچچە يۈەنگە ئايروپىلان بېلىتى ئېلىپ ئۇنى شىنجاڭغا يولغا سېلىپ قويىدۇ. قىسقىسى، ئەسەردىكى پېرسوناژلارنىڭ ئوبرازى تەسىرلىك نۇرمۇش دېتاللىرى ئارقىلىق ناھايىتى يارقىن يارىتىلغان. بۇنىڭدا ئاپتور ئارتۇقچە پەرداز،

دەبدەبىلىك سۈپەتلەشلەرگە ئەمەس، بەلكى ئاددىي تۇرمۇش تەبىئەتلەرىغىلا مۇراجىئەت قىلغان. ئەسەردە پېرسوناژلارنىڭ ئاددىي ئەمما يېقىملىق ئىبارىلەر بىلەن سۈرەتلەنگەن روھىي قىياپىتى ۋە ئىدىيىۋى خىسلىتى ئوقۇرمەنلەرنىڭ كۆزىگە گويا مارجاندەك تاشلىنىپ تۇرىدۇ؛ تەپسىلىي بايانلارغا يۇغۇرۇۋېتىلگەن كۈچلۈك ھېسسىيات گويا ۋولقاندەك بالقىپ تۇرىدۇ. ئاران 26 يىللا ياشىيالغان ئابدۇسەمەتنىڭ ناھايىتى ئاددىي، ئەمما ئىنتايىن ئۇلۇغ ئىنسان شۇنداقلا دەۋرىمىز ياشلىرىنىڭ تىپىك ئۈلگىسى ئىكەنلىكى ئوقۇرمەنلەرگە جانلىق ۋەقەلىكلەر ئارقىلىق يورۇتۇپ بېرىلگەن.

كىتابنى تەپسىلىي ئوقۇپ چىققان ھەرقانداق ئوقۇرمەن ئابدۇسەمەتنىڭ قۇربان بولغانلىقى توغرىسىدىكى تەسۋىرلەرنىڭ ناھايىتى ئاددىي يېزىلغانلىقىنى ھېس قىلماي قالمايدۇ. بۇ، مەزكۇر ئەسەردىكى مۇھىم ۋەقەلىك، شۇنداقلا ئابدۇسەمەتنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ ھالقىلىق پەيت ھېسابلىنىدۇ. ئالايلۇق، ئابدۇسەمەت قاتىل خالىق بىلەن قانداق ئېلىشقان؟ ئۇ خالىقنىڭ تۇرالغۇسىغا جىنايەتچىلەر شاكىسىدىكىلەرنىڭ تىزىملىكى ۋە تېلېفون نومۇرىنى ئالغىلى بارغاندا، بولۇپمۇ خالىق ئۇنىڭغا قول سالغاندا ئۇ كۆڭلىدە زادى نېمىلەرنى ئويلىدى؟... بۇلار ئەسەردە ئاددىيلا تەسۋىرلەپ ئۆتۈپ كېتىلگەن. بۇ دەل ئاپتورلارنىڭ ئاددىي بولۇپ قالسا قالسۇنكى، تەسەۋۋۇرنى ياكى «ئەقىلغە مۇۋاپىق تەسەۋۋۇر»نى ئەمەلىي دېتاللار ئاساسىدىكى ئوبىيكتىپ تەسۋىرنىڭ ئورنىغا دەسسىتىشكە بولمايدۇ، دەيدىغان كۈچلۈك رېئالزىملىق پوزىتسىيە تۇتقانلىقىدىندۇر.

بۇ ئەدەبىي ئاخباراتنىڭ قۇرۇلمىسى ئەپچىل بولۇپ، ئاپتورلار ئابدۇسەمەتنىڭ قىسقىغىنە ھاياتىنى بىرمۇنچە كىشىنىڭ ئەسلىمىسى ۋە بايانلىرى ئاساسىدا يۇغۇرۇپ تەسۋىرلىگەن، لېكىن تايقاتەك تۇپتۇرلا بايان قىلىپ قويۇشتىن ساقلانغان. ۋەقەلىك ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچىخانىدىكى ئەتىگەنلىك يوقلىمىغا كەلمىگەنلىكىدىن راۋاجلاندىرۇلۇپ، ھە دېگەندىلا كىشىنى بىر خىل ئەندىشىلىك تۇيغۇغا باشلاپ كىرىدۇ. ئاندىن قەھرىماننىڭ ئىش-ئىزلىرى دېلونى پاش قىلىش جەريانى بىلەن گىرەلىشىپ كېتىدۇ، ئوقۇرمەنلەر ئابدۇسەمەتنىڭ ئىز-دېرىكىنى بىلىشكە تەقەززا بولىدۇ، ئارقىدىنلا دېلونىڭ ئۈزۈل-كېسىل پاش قىلىنىشى ۋە ھەققانىيەت سوتى توغرىسىدىكى بايانلار بېرىلىدۇ؛ ئاخىرقى بايتا ئابدۇسەمەتنىڭ جىنايەتچىلەرنىڭ

يىقىلماس توغراق

ئۇنىڭغا قانداق كىرگەنلىكى، قانداق قۇربان بولغانلىقىنىڭ سىرى ئىچىلىدۇ. كىتاب «يىقىلماس توغراق»، ئۈستىدە ئاخىرلىشىدۇ؛ چۆل-باياۋاندىكى گېگانت دەرمەخ — توغراققا ئوقۇلغان مەدھىيە ئارقىلىق پۈتكۈل ئەسەر شېئىرىي يۈكسەكلىككە كۆتۈرۈلۈپ، ئەڭ ئاخىرىدا كىشىنى چەكسىز ھەسرەت ۋە ئوي-خىيالار ئىللىكىگە تاشلايدۇ.

(مەزكۇر تەقىرىز «خەلق گېزىتى» نىڭ 2005- يىلى 4- ئاۋغۇست سانىغا بېسىلغان. ئاپتور جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى «ئەدەبىيات- سەنئەت گېزىتى» نىڭ سابىق باش مۇھەررىرى، پارتگۇرۇپپىسىنىڭ ئەزاسى، داڭلىق تەقىرىزچى)

مۇندىر بىچە

يېقىلىما

- ئالاھىدە رايون ساقچىلىرىنىڭ بەخىرى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنىڭ نەمۇنىسى
 1 تۆمۈر داۋامەت
 4 جانلىق تەسۋىر، ئۆچمەس روھ جېڭ بەينۇڭ

مۇقەددىمە

- 1 ئۇيغۇر ساقچى قېنى؟

بىرىنچى باب

- 4 نەدە سىز، ئابدۇسەمەت؟
1. ھەر كۈنى تېلېفونلىشىش ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈلنىڭ ئادىتى ئىدى،
 2- ئىيۇن كۈنىمۇ شۇنداق بولدى 4
 2. قارا بېسىپ چۆچۈپ ئويغانغان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلىپ ھېچ
 ئالاقىلىشىلمىدى 13
 3. ئابدۇسەمەتنىڭ دېرىكىنى قىلىپ يۈرگەن ساقچىلار ئىجارىكەشنىڭ ئۆيىدىن قان
 يۇقىنى بايقاپ قالدى 19
 4. قۇملۇقتىكى توغراق 1000 يىل ياشايدىكەن، لېكىن نەۋقىران
 ساقچى 26 يېشىدىلا كېتىپ قالدى 26

ئىككىنچى باب

- شۇم خەۋەر..... 32
5. ئۇ مەكتەپكە كېچىكىپ باردى، چۈنكى ئۇ نامراتلىقنىڭ دەستىدىن ئوقۇيالمىغىلى تاس قالغانىدى 32
6. باشقىلارغا ئۆزۈڭدىن ياردەم قىلىدىغان ئابدۇسەمەت ئوقۇش مۇكاپات پۇلىغا سۇسلۇق قىلدى 43
7. ئۆگىنىش قىيىنچىلىقى بىلەن مۇسبەت قايغۇسى ئابدۇسەمەتنى باش ئەگدۈرەلمىدى 49
8. قېنى قىزىق ياشلار گاھىدا ئالدىراپ مۇشت ئېتىپمۇ قالىدۇ 59
9. "بۈگۈن سىلەر ئانا مەكتىپىڭلاردىن پەخىرلەنسەڭلار، ئەتە ئانا مەكتىپىڭلار سىلەردىن پەخىرلىنىدۇ"..... 80

ئۈچىنچى باب

- ئەنقا شەھىرىنىڭ كۆز يېشى 86
10. كۆڭلىگە ۋەھىمە چۈشكەن مېھرىگۈل شېنجېنغا ئۈچىنچى قېتىم كەلدى ... 86
11. ئىسمىنى كىم ئۆلتۈردى؟ 101
12. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆزىگە قەغەز ئۈزۈك سېلىپ قويغانلىقى مېھرىگۈلنىڭ كۆز ئالدىدىلا تۇراتتى 122
13. ئابدۇسەمەت ھەتتا كۈندىشىگىمۇ ياردەم قولىنى سۇنغانىدى 145
14. "باشلىق، مېنىڭ بىر تەلپىم بار ئىدى..." 154
15. ئىلگىرى سائادەت نۇرلىرىغا بۆلەنگەن كىچىككىنە ياتاق بۈگۈن جۇدالىق ئەلەملىرىنى قانداقمۇ سىغدۇرالىغاندۇ؟ 165
16. ئايرىلىشقا قىيمىغان يۈرەكلەر پۈچۈلىنىپ كەتتى..... 172

17. «سېغىندىمغۇ سەپدىشىم» دېگەن ناخشا سىياسىي يېتەكچىنىڭ قەلبىنى سېغىنىش ئوتلىرىدا ئۆرتىدى 185

تۆتىنچى باب

يۇرتىغا قايتقان مېيىت 196

18. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت بىلەن تۇنجى قېتىم ئايروپىلانغا بىرگە چىقتى، لېكىن ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ مېيىتىنى يۇرتىغا ئېلىپ كېتىۋاتاتتى 196

19. ئانا يۇرتىنىڭ زارىقىشلىرى چىراغلاردىن نامايان ئىدى 208

20. ھازىرلار ھەسرەتتە قالدى 216

21. توپا - چاڭ ئۇچۇپ تۇرىدىغان كونا سىنىپتا ئابدۇسەمەتنىڭ بالىلىقتىكى ئىزلىرى بار ئىدى 223

22. «چوڭ بولسام ساقچى بولىمەن...» 234

23. مۇھەببەتنى ۋەيران قىلىپ تاشلايدىغان نامراتلىق ۋە ئوقۇشماسلىق ئۆز نۆۋىتىدە بۇ بىر جۈپ يۈرەكنى تېخىمۇ ئىجىل - ئىناق قىلىۋەتتى. 246

بەشىنچى باب

270 ھەققانىيەت بىلەن رەزىللىكنىڭ ئېلىشىشى 270

24. جىنايەت گۇماندارى ئاخىرى سوتقا ئېلىپ چىقىلدى. 270

25. ئۆچمەنلىك ئەسلىدە سەرگەردان نازىسىدىلەرنى تالىشىشتىن باشلانغانىدى 280

26. ئابدۇسەمەت ھەققانىيەت ئۈچۈن ئاداقچىچە ئېلىشتى 293

27. يالغانچىلىق قانلىق جىنايەتنى ياپالمىدى 298

28. سەرسانلىق خالىقنى ھالاكەتكە باشلىغانىدى 307

29. «ئابدۇسەمەت قارىغىنا، داداڭ شېنچېنغا كەلدى، مېھرىگۈل ئىزىڭنى باستى...!» 337

ئاتىمە

يىقىلماس توغراق 344

ئاخىرقى سۆز

«ئەخمەت» ئاپتونىڭ قەھرىمانغا مۇھەببىتى 349

(قىستۇرما رەسىملەرنى قايتا ئىشلىگۈچى: ئۈمىد سېيىت)

مۇقەددىمە

ئۇيغۇر ساقچى قېنى؟

2004 - يىلى 3 - ئىيۇن . شېنچېن شەھىرىدە يېزىلارنى شەھەرلەشتۈرۈش قۇرۇلۇشى تازا ئەۋجىگە چىقىۋاتقان پەيت ئىدى . مەملىكەت ئىچىدە داڭقى بار بازار — لوڭگاڭ رايونى بۇجى بازىرىمۇ ئىككى ئايدىن كېيىن بازارنى مەھەللە باشقارمىسىغا ئۆزگەرتىش تەييارلىقلىرىنى تۈگىتىپ بولۇپ، داغدۇغىلىق ۋېبۇسكا ئېسىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈۋاتاتتى . دەل شۇ پەيتتە، پۈتۈن شەھەرنى زىل - زىلگە سالغان چوڭ بىر دېلو يۈز بەردى .

بۇجى بازىرىدا ناھايىتى ئاۋات بىر رەستە بولۇپ، ئۇ جىخۇا يولى دەپ ئاتىلاتتى . جىخۇا يولى ئادەملەرنىڭ ئايىغى ئۇزۇلمەيدىغان قىستا - قىستاڭ رەستە ئىدى . چەكسىز سودا پۇرسىتى ۋە ھاياتى كۈچكە تولۇپ تۇرغان جىخۇا يولى خۇدانىڭ قۇتۇق كۈنى خۇددى بايرام ۋە يەرمەنكە بولغاندەك ناھايىتى قايىپ كېتەتتى .

بۇ رايوننىڭ جەمئىيەت ئامانلىقى ئىشىغا بۇجى ساقچىخانىسى مەسئۇل ئىدى . ساقچىخانىدا ھەر كۈنى ئەتىگەن سائەت توققۇزدا يوقلىما قىلىناتتى . يوقلىمىدىن كېيىن ساقچىخانىنىڭ كېچىلىك نۆۋەتچىلىككە مەسئۇل باشلىقى كۈندۈزلىك نۆۋەتچىلىككە مەسئۇل باشلىققا ئالدىنقى بىر سوتكىدا بولغان ئىشلارنى بىر - بىرلەپ تاپشۇراتتى . بۇ رايوندىكى دائىمىي تۇرۇشلۇق نوپۇس 30 مىڭدىن ئاشقىنى بىلەن، كۆچمە نوپۇس 110 مىڭغا باراتتى . كۆچمە نوپۇسنىڭ ھەددىدىن زىيادە كۆپىيىپ كېتىشى، ئەمدىلىكتە ساقچىخانىنى زورۇقتۇرۇپ قويۇۋاتاتتى . چۈنكى ئامانلىق ساقلاش ۋەزىپىسى بەك ئېغىر بولغانلىقى ئۈچۈن، ساقچىخانىدىكى ھەممەيلەن نورمىدىن ئارتۇق ئىشلەشكە مەجبۇر بولاتتى .

يىقىلماس توغراق

ساقچىخاننىڭ خىزمەتنى ئۆتكۈزۈپ ئالغۇچى باشلىقى سۇڭ مىڭياۋ زەر جىبەكلىك كۆزەينەك تاقىغان ئادەم بولۇپ، قارىماققا ئىنتايىن سىمايە كۆرۈنەتتى. ناۋادا ئۇ ساقچى فورمىسىنى سېلىۋەتسە، باشقىلار ئۇنى «تازا سالاپەتلىك كارخانىچى ئىكەن»، دەپ قالاتتى. ئۇنىڭ ساقچىلىق قىلىۋاتقىنىغا نەچچە ئون يىل بولغانىدى. شۇڭا تەشكىلنىڭ ئۇنى مۇشۇنداق مۇھىم بىر ئورۇنغا مەسئۇل قىلىپ تەيىنلىشىمۇ دەل ئۇنىڭ ئىقتىدارى ۋە تەجربىسىگە بولغان قايىللىقى ئىدى.

بىراق، 3- ئىيۇن كۈنى خىزمەتنى ئۆتكۈزۈۋېلىش ۋاقتىدا، ئۇ ئىلگىرى ئەزەلدىن ئۇچرىتىپ باقمىغان مۇنداق بىر ئىشقا يولۇقتى: ساقچىخاننىڭ پىراكتىكانت ساقچىسى ئابدۇسەمەت يوق ئىدى.

— ئاخشام ھېلىقى خالىق دېگىنى دېلو مەلۇم قىلىپ كەپتىكەن، — دېدى ساقچىخاننىڭ كېچىلىك ئىسمىغا مەسئۇل مۇئاۋىن باشلىقى لى شىنشىپىڭ، — مەن ئۇ ئىشقا ئابدۇسەمەتنى بۇيرۇغانىدىم. بەك چارچاپ كەتكەن بولسا ئۇخلاپ قالدۇمۇ- يا؟

«ئابدۇسەمەت ساقچىخانغا كەلگەن توققۇز ئايدىن بۇيان ئىنتىزامدا چىڭ تۇرۇپ، ھەرگىز كېچىكىپ ياكى بالدۇر قايتىپ باقمىغان، — دەپ ئويلىدى ساقچىخان باشلىقى سۇڭ مىڭياۋ، — ئېھتىمال چارچاپ قالسىمۇ قالغاندۇ!»، — دەرھال تېلېفون قىلىڭلار، تېزدىن ئىشقا كەلسۇن، — دېدى سۇڭ مىڭياۋ.

— تېلېفون قىلدۇق، ئالغىلى بولمىدى.

— ئۇنداق بولسا ياتىقىغا بېرىپ بېقىڭلار!

ھايال ئۆتمەي ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىغا كەتكەن ساقچى يېتىپ كەلدى:

— ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقى قۇلۇپلاقلق تۇرىدۇ، — دېدى ساقچى، —

ئىشكنى قېقىپ باقسام ئاچمىدى. ناشتا قىلغىلى چىقىپ كەتتىمكىن؟

ساقچىخان ئاشپىزى يېتىپ بەرگەن مۇسۇلمانچە غىزا ئابدۇسەمەتنىڭ ئاغزىغا

تېتىمىسا كېرەك. شۇڭا ئۇ ئادەتتە كۈچىدىكى مۇسۇلمانلار ئاشخانىلىرىنىڭ تامىقىغا

ئامراق ئىدى.

بىردەمدىلا سائەت 10 بولدى. بىراق ئابدۇسەمەت تېخىچە ئىشقا كەلمەيۋاتاتتى. «شىنجاڭدىن بىرەر يۇرتدىشى كېلىپ قالغان بولسا، جىقراق ئىچىپ قويدىمۇ - يا؟ — دەپ ئويلايتتى سۇڭ مىڭياۋ ، — بىرەر كېلىشمەسلىك بولۇپ قالماس؟»

— ئابدۇسەمەتنىڭ يانفونىغا «دەرھال ئىشقا كەل، بولمىسا تەكشۈرۈش يازسەن» دەپ ئۇچۇر يوللاڭلار ، — سۇڭ مىڭياۋ يەنە تاپىلدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ دېرىكىنى ئېلىشقا ئالدىراپ كېتىۋاتاتتى. ۋاقىت سىكونت ، مىنۇتلاپ ئۆتمەكتە. بىراق ئابدۇسەمەتنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى، ئۇنىڭدىن تېخىچىلا خەۋەر يوق ئىدى.

بىرەر كېلىشمەسلىككە ئۇچراپ قالدىمۇ - يا؟! سۇڭ مىڭياۋ بىلەن سىياسىي يېتەكچى پېڭ گۇچىڭ مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن، نۆۋەتچىدىن باشقا ھەممەيلەن تەرەپ - تەرەپكە بېرىپ ئابدۇسەمەتنى ئىزدەشنى قارار قىلدى ...

بىرىنچى باب

نەدە سىز، ئابدۇسەمەت؟

1. ھەر كۈنى تېلېفونلىشىش
ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈلنىڭ
ئادىتى ئىدى، 2- ئىيۇن كۈنىمۇ
شۇنداق بولدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئۈرۈمچىدىكى
لايىقى مېھرىگۈل ئۇنىڭ ئىز-
دېرەكسىز يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ،
ھەممىدىن بەكرەك دەككە -
دۈككەگە چۈشۈپ كەتتى.

مېھرىگۈل بىلەن ئابدۇسەمەتنى رىزىقى قوشۇلغان قوشماقارلار دېيىشكىمۇ
بولاتتى. دېمىسىمۇ ئىككىلىسىنىڭ فامىلىسى “مۇھەممەت” بولۇپ، ھەر ئىككىسى
جەنۇبىي شىنجاڭدىن ئىدى. مېھرىگۈل ئاقسۇلۇق ئىدى، ئاقسۇ بىلەن خوتەننىڭ
ئارىلىقى 500 نەچچە كىلومېتىر كېلەتتى، “500 نەچچە كىلومېتىر” ئارىلىقىنى
ئاسمىنى كەڭ شىنجاڭ ئۈچۈن ئېيتقاندا يىراق دەپ كەتكىلى بولمايتتى. ئۇلارنىڭ
جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتىدا ساۋاقداش بولۇپ ئوقۇشى ئەڭ چوڭ
رىزىقىنىڭ قوشۇلىشى ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ ئىككىسى مەكتەپكە تەڭ كىرگەن،
بىر ئەترەتكە تەقسىم قىلىنغان، بىر ئورۇندا پىراتىكا قىلغانىدى. تۆت يىللىق ئالىي
مەكتەپ ھاياتىدا ئۇلار ھەر كۈنى دېگۈدەك يۈز كۆرۈشۈپ تۇراتتى.

“ئېلىشىمغۇچە تېپىشماس” دەيتىكەن كىنلار. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى
1999 - يىلى كۈزدە ئوقۇش باشلىنىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا تۇنجى قېتىم كۆردى. ئۇ
چاغدا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلارنى شېنياڭ ھاۋا ئارمىيىسى چىنىقىش بازىسىغا ھەربىي
مەشققە ئېلىپ بارغانىدى. ھەممەيلەن تىزىمغا ئالدۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، 10 نەپەر
شىنجاڭلىق بالىدىن بىرەيلەننىڭ تېخىچە كەلمىگەنلىكى مەلۇم بولدى. ئاڭغىچە يېرىم

ئاي ئۆتۈپ كەتتى. كەچلىك تاماق ۋاقتىدا، مېھرىگۈل مەخسۇس ئۇيغۇر بالىلار غىزلىنىدىغان ئاشخانىغا بىرىنچى بولۇپ كىردى. ئاڭغىچە ئوتتۇرىبويى بىر ئۇيغۇر يىڭىتى كىرىپ مېھرىگۈلنىڭ ئۇدۇلىغا كېلىپ ئولتۇردى. بۇ يىڭىتنىڭ كېچىكىپ قالغان ھېلىقى بالا ئىكەنلىكىنى پەملىگەن مېھرىگۈل ئۇنىڭغا سالام قىلدى:

— تىنچلىقمۇ؟

ھېلىقى يىڭىتمۇ مېھرىگۈلنىڭ سالامىنى ئىلىك ئېلىپ، ئۇنىڭدىن سورىدى:

— تەسىمكەن؟

مېھرىگۈل ئۇنىڭ “ھەربىي مەشق قىيىنمىكەن” دەپ سوراۋاتقانلىقىنى بىلدى. دېمىسىمۇ مەشق ناھايىتى قىيىن ئىدى. گىمناستىكىغا چىقىش، يۈگۈرۈش، جىددىي يىغىلىش... دېگەنلەر بالىلارنى ھاردۇرۇپ، ھېچ ماجالىنى قويمىيىتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ماي دىدارى يوق ناچار تاماق تويغۇدەكمۇ بېرىلمەيىتى. شۇڭا ھەتتا خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارمۇ قاقشاپ كېتىۋاتاتتى. ئون بالا ئولتۇرىدىغان بىر شەرگە ئاران تۆت تەخسە قورۇمىلا چىقىرىلىدىغان بولغاچقا، تەخسىدىكى قورۇمىلار ئىككى چوكا ئالا- ئالمىيالا تۈگەيىتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بالىلارنىڭ ماگىزىندىن ئۇششاق- چۈششەك نەرسىلەرنى ئېلىپ يېيىشىگە يول قويۇلمايىتى. خۇپىيانە ئالسا، سېزىلىپ قالسىلا مۇسادىرە قىلىناتتى. تولۇق ئوتتۇرىنى ئەمدىلا پۈتتۈرگەن بۇ بالىلار، بولۇپمۇ ئۇلار ئارىسىدىكى شەھەرلىكلەر بۇنداق جاپاغا قانداقمۇ چىدىيالىسۇن؟ شۇڭا ئۇلارنىڭ ھالى ۋاي ئىدى.

مېھرىگۈلنىڭ تېنى ئاجىزراق بولغىنى بىلەن تىرىشچان، غۇرۇرلۇق قىز ئىدى. باشقىلارنىڭ ئالدىدا ۋايىشاشنى خالىمايىتى. شۇڭا ئابدۇسەمەتنىڭ بايىقى “تەسىمكەن” دېگەن گېپىگە “ئانچە ئەمەس” دەپلا جاۋاب بەردى. ئاڭغىچە باشقا بالىلارمۇ كىرىپ كەلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسىنىڭ گېپى ئۇزۇلۇپ قالدى. شوخ، تېتىك قازاق يىڭىتى غەيرەت ئابدۇسەمەتنى كۆرۈپلا ئېتىلىپ كەلدى:

— يائىلا، ئەمدى كەلدىڭمۇ؟ ئەجەب ئەنسىرەتتىڭ جۈمۈ! — ئۇ كۆپچىلىككە ئابدۇسەمەتنى تونۇشتۇردى، — ئىسمى ئابدۇسەمەت، غەربىي شىمال مىللەتلەر ئىككىنچى ئىنستىتۇتىدىكى ساۋاقدىشىم. بىز ئىككى يىلنى يىنچۈەندە بىللە ئۆتكۈزگەن دەڭلا!

ئۇ چاغدا مېھرىگۈلنىڭ دىققىتىنى تارتقىنى، ئابدۇسەمەتنىڭ قويۇق ۋە قايقارا بۇدرە چاچلىرى ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ غەيرەت بىلەن مۇڭدەشپاتقان چاغدىكى ئەدەپ - يوسۇنلۇق قىياپىتىنى كۆرگەن مېھرىگۈل ئۇنى ئوقۇمۇشلۇق ئائىلىنىڭ بالىسى بولسا كېرەك، دەپ ئويلىدى.

لېكىن، كېيىن يۈز بەرگەن بىر ئىش مېھرىگۈلنىڭ ئابدۇسەمەتكە بولغان قارىشىنى ئاسمان - زېمىن ئۆزگەرتىۋەتتى.

يېڭى ئوقۇغۇچىلارنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن ئۆتكۈزۈلدىغان كۆڭۈل ئېچىش كېچىلىكىگە نومۇر تەييارلاۋاتقان چاغ ئىدى. قىسمىدىن كەلگەنلەر شىنجاڭلىق ئوقۇغۇچىلارنى كوللېكتىپ ئۇسسۇل تەييارلاشقا ئورۇنلاشتۇردى. ئۇ چاغدا قىزلاردىن مېھراي بىلەن مېھرىگۈلا بار ئىدى. بىراق، كوللېكتىپ پائالىيەت دېگەن ئوغۇل - قىز دېمەي ھەممىسى قاتنىشىدىغان گەپ - تە! نومۇر تەييارلاشقا ناخشا - ئۇسسۇل دېسە ئۆزىنى ئېتىپ تۇرىدىغان غەيرەت مەسئۇل بولدى. شۇڭا مېھرىگۈل بىلەن مېھراينىمۇ ئوغۇللار ياتىقىغا __ 202 - ياتاققا چاقىردى.

مېھرىگۈل ئوغۇللار ياتىقىغا كىرىپ كەلگەندە، بەزىلەر ئويىناپ ئولتۇراتتى. بەزىلەر گىتار چېلىۋاتاتتى، بەزىلەر مۇزىكا ئاڭلاۋاتاتتى، بەزىلەر قارىتا ئويىناۋاتاتتى. ئابدۇسەمەت بولسا كارىۋاتتا پاقىچىلاپ يېتىپ، كۆك تاشلىق «شىنخۇا لۇغىتى» نى كۆرۈۋاتاتتى.

رېپىتىتسىيە باشلاندى. لېكىن مېھرىگۈل ئۇسسۇل ئويىناپ باقمىغاچقا، پۇت - قولى زادىلا كەلمەيتتى. غەيرەت ئۇنىڭغا قايتا - قايتا ئۆگىنەتتى، مېھرىگۈل بۇنىڭدىن بەك ئوڭايىسىزلىنىپ كېتىۋاتاتتى. دەل شۇ چاغدا ياندىكى ئوغۇللاردىن بىرىنىڭ «ئۇيغۇر قىزلىرىنىڭ ئۇسسۇل بىلمەيدىغانلىرىمۇ بولىدىكەن - ھە، سەتلىكىنىچۇ تېخى!» دېگەن گېپى ئۇنىڭ قۇلقىغا كىرىپ قالدى. مېھرىگۈل ئىنتىنىك بۇرۇلۇپ گەپ قىلىۋاتقان بالغا قارىدى، ئۇ دەل ئابدۇسەمەت ئىدى. مېھرىگۈل قاتتىق خاپا بولدى. لېكىن باشقىلار ئالدىدا بىر نېمە دېيىشنى بىئەپ كۆرۈپ، ئۇنىڭغا قاتتىق بىر ئالىيىپ قويدى.

__ چاقچاق قىلىپ قويدۇم، __ دېدى ئابدۇسەمەت كۈلۈپ تۇرۇپ، __ سىز سەتقۇ ئەمەسكەنسىز، بىراق ئۇسسۇلنەزە ...

سەۋر قاچىسى توشقان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە رەددىيە بەردى:

— سىز بىلگەندىكىن ئۆزىڭىزلا ئويناڭا ، ئو...ھۇش ...!

— بۇ... بۇ... مەنمۇ دېگەندەك ياخشى ئوينىيالمىمەن. بىراق، ئاقسۇدەك ناخشا- ئۇسسۇل ماكاندىن سىزدەك ئۇسسۇل ئوينىيالمىدىغان قىزنىڭ چىقىپ قالغانلىقىغا ھەيران قېلىپ شۇ... ئۇسسۇل ئوينىيالمىسىڭىز سىزگە نومۇس- تە! شۇنداقمۇ؟

مۇشۇ كەمگىچە بىرەرسىدىن كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا بۇنداق گەپنى ئاڭلاپ باقمىغان مېھرىگۈلنىڭ كۆزلىرىدىن ياشلار مارجاندەك تۆكۈلۈشكە باشلىدى. مېھرىگۈلنىڭ يىغلىغانلىقىنى كۆرگەن ئابدۇسەمەت سەل ھودۇقۇپ قالدى:

— ۋۇي... بۇ... باشقا گەپ قىلمىدىمغۇ، يېتەرسىزلىكىڭىزنى دەپ باقتىم شۇ... شۇ...

ئاڭغىچە باشقا بالىلار تەرەپ- تەرىپتىن ئارىغا كىردى:

— كۆڭلىڭىزگە ئالماڭە مېھرىگۈل. قاراڭە ، ئابدۇسەمەتمۇ كەمچىلىكىنى بويىغا ئالدىغۇ! قېنى، كېلىڭلار مەشق قىلايلى!

مېھرىگۈلنىڭ جۇدۇنى ئۆرلىدى:

— بولدى، مەن بۈگۈن قانناشمايمەن ، ئەتە بىرگەپ بولار! ئۇ شۇنداق دېدى- دە، ياتاقتىن ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى. غەيرەت، مېھرايلار ئۇنىڭ ئارقىسىدىن توۋلىدى. لېكىن مېھرىگۈل ئارقىسىغا قاراپمۇ قويماي، يۈگۈرگىنىچە ئۇدۇل ياتىقىغا كىرىپ كەتتى.

ئۇ ياتىقىغا كىرىپ كارىۋاتتا داڭقېتىپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ئويلىغانسىمۇ ئۇنىڭ ئوغىسى قاينايتتى، ئابدۇسەمەت دېگەن بۇ بۇدەرە چاچنى چايناپ پۇرقشەتكۈسى كېلەتتى.

ئەتىسى ناشىدا ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى:

— تۇنۇگۈنكى ئىش ئۈچۈن ئەپۇ سورايمەن، — دېدى ئۇ چىن يۈرىكىدىكى گەپنى قىلىپ.

تېخى ئاچچىقى يانمىغان مېھرىگۈل ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويمىدى.

ئوڭايسىزلانغان ئابدۇسەمەت زورىغا كۈلۈپ، بېشىنى قاشلاپ قويدى:

— راستتىنلا خاپا بولىدىغىزما؟

— خاپا بولماي ئەمەس، — مېھرىگۈل بېشىنى كۆتۈرۈپمۇ قويمىدى.

— ئۇسسۇل ئوينىيالمىغانلىقىڭىزنى كۆرۈپ، مۇنداقلا دەپ قويغان گەپنى

ئۇ...

— بالىلارنىڭ ھەممىسى تۇرسا، شۇنچۇلا ئادەمنىڭ ئالدىدا ئەجەپ

دېدىڭىز. ھە!

— يۈزىڭىز بەك تۆۋەنكەن جۇمۇڭ سىزنىڭ؟

— بۇ يۈزى تۆۋەنلىك قىلىپ كەتكىنىمۇ ئەمەس. بىراق، بىز بالىلار بىلەن

ئەمدىلا تونۇشقان تۇرساق، يا باشقا بالىلارنى چۈشەنمەسم، راستتىنلا بىرقىسىم بولۇپ

كەتتىم. ۋاي- ۋۇي، بولىدىلا! بولار ئىش بولدى، ئەمدى تەگەۋەرەيلى. مېنىڭمۇ

ئاچچىقىم ياندى.

ئابدۇسەمەت بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، يەلكىسىدىن ئېغىر بىر تاغنى ئېلىپ

تاشلىۋەتكەندەك ئۇ، دېدى.

ئۇ چاغدا بۇ بىر جۈپ ياشنىڭ تەقدىرىنىڭ بىر- بىرىگە باغلىنىپ،

قىيامەتلىك ئاشىق- مەشۇقلاردىن بولۇپ قالدىغانلىقىنى كىم بىلسۇن...

2003- يىلى يازدا ئۇلار ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈردى. ئابدۇسەمەتنى شېنجېن

شەھەرلىك جامائەت- خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ لوگىگاڭ شۆبىسى قوبۇل قىلىپ،

بۇجى ساقچىخانىسىغا ئورۇنلاشتۇردى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت بىلەن بىر شەھەردە

خىزمەت قىلىپ قېلىشقا شۇنچۇلا تەشنا بولغان بولسىمۇ، لېكىن ئىش ئويلىغىنىدەك

بولمىدى. ئۇ ئامالسىز شىنجاڭغا قايتىپ كېلىپ، ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت

خەۋپسىزلىكى نازارىتىنىڭ جىنايى ئىشلار رازۇبىكا ئۈچىنچى باشقارمىسىغا ئىمتىھان

بىلەن كىردى.

شۇنىڭدىن باشلاپ يانفون ئۇلارنىڭ ئەڭ ئاساسلىق ئالاقە قورالى بولۇپ قالدى.

ئۇلار ھەر كۈنى دېگۈدەك تېلېفوندا كۆرۈشۈپ تۇراتتى، ھەر ئىككىسى قارشى

تەرەپنى تېلېفون قىلىپ قالارمىكەن دەپ تېلېفونلىرىنى كېچە- كۈندۈز تاقىمايتتى.

2- ئىيۇن كەچ سائەت 10 دىن 50 مىنۇت ئۆتكەندە مېھرىگۈلنىڭ تېلېفونى

سايرىدى. تېلېفون ئېكرانىدىكى تونۇش نومۇرىنى كۆرگەن مېھرىگۈلنىڭ قەلبىنى بىر

خىل تاتلىق سېزىم چولغۇۋالدى. بۇ ئۇنىڭ ئابدۇسەمەتكە كۈن ئولتۇرغىچە تېلېفون قىلىپ باقمىغان تۇنجى كۈنى ئىدى. چۈنكى بۈگۈن ئۇ خىزمەتنىڭ ئالدىراشلىقىدىن باش قاشلىغۇدەكمۇ ۋاقىت چىقىرىلمىغانىدى. شۇڭا ئۇ سائەت 11 دىن كېيىن ئاممىۋى تېلېفوندا IP كارتىسى ئارقىلىق تېلېفون قىلىپ ئۇزۇنراق پاراڭلىشىۋېلىشنى ئويلىغانىدى. دېمىسىمۇ ئۇ يېڭىلا خىزمەتكە چىققان، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئائىلە يۈكىمۇ ئېغىر بولغاچقا، خۇدانىڭ قۇتۇلۇق كۈنى يانفوندا سۆزلىشىۋەرسىمۇ ئۇنىڭغا ئاز پۇل كەتمەيتتى.

تېلېفوندىن ئابدۇسەمەتنىڭ تونۇش ئاۋازى ئاڭلاندى:

— ۋەي، بۈگۈن ئەجەپ تېلېفون قىلىمىدىڭىزغۇ؟

— بەك ئالدىراش بولۇپ كەتتىم...

— نېمىگە شۇنچىۋالا ئالدىراش؟

— ئەمدىلا خىزمەتكە چۈشتۈم. بۆلۈمدە قاتىللىق دېلوسىنىڭ رەتلەشكە

تېگىشلىك مانېرىياللىرى بەك چىككەن. شۇ ئىشنى ۋاقتىدا چىقىرىۋېتەي دەپ...

ئۆزىڭىزچۇ، ھازىر نەدە؟

— تارىم رېستوراندا...

— بىرى بىلەن تاماق يېگىلى بارغانمۇ؟

— ھەئە، شىنجاڭدىن ئىككى ساقچى خىزمەتكە كەپتىكەن. تېررورلۇققا

تاقابىل تۇرۇش ئەترىتىنىڭ رەھبەرلىرى ئۇلارنى مېھمان قىپتۇ. مېنىمۇ چاقىرىۋالدى...

— ھاراق ئىچتىڭىزما؟

— ئازراق ئىچىدىغان گەپتە، شۇ...

— ئاشقازىنىڭىزنىڭ دەردى بار، ھاراق زىيان قىلىدۇ. يەنە ئوكۇل

ئۇرغۇزىمەن دەپ...

— پەقەت ئىچمىسەممۇ سەت تۇرىدۇ دەڭە! ئانچە - مۇنچە ئىچىپ، تونۇشۇپ

يول تاپمىسام، سىزنى قانداق يۆتكەپ ئەكىلىمەن؟

— ئۇنداق بولسا ئازراق ئىچىڭ. بۇجىغا قاچان قايتىسىز؟

— ھازىرلا... مېھرىگۈل، تېلېفوننى قويۇۋەتتىم جۇمۇڭ، بۇ يەردە ئادەم بەك

چىق ئىكەن.

يىقىلماش توغراق

بىردەمدىن كېيىن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلدى. بىراق، ئابدۇسەمەت بىرى بىلەن توختىماي سۆزلىشىۋاتاتتى.

بىر ھازادىن كېيىن تېلېفون ئاخىرى ئۇلانىدى.

— بايا كىم بىلەن سۆزلەشتىڭىز؟ نەق ئالتە مىنۇت سۆزلەشتىڭىز. دېسەم—

دېسەم قىزلار بىلەنغۇ دەيمەن؟ — دېدى مېھرىگۈل چاقچاق ئارىلاش.

— ۋاي. ۋۇي جېنىم، قىز بالا بىلەن سۆزلەشسەم نېمە بوپتۇ؟

كۈندەشلىكىڭىز تۇتۇۋاتامدۇ؟ نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىڭىز؟ سىز دېگەنچۇ مېنىڭ مەڭگۈلۈك ھەمبەھىم، ھەم رەھبىرىم، ھەم سۆيۈملۈكۈم، بىلەمسىز...؟

تېلېفوندىن مېھرىگۈلنىڭ ئىسپىلىپ كۈلگەن ئاۋازى ئاڭلاندى. بىراق،

ئابدۇسەمەتنى ئەسەك تۇتۇپ كېتىۋاتاتتى:

— بىر قىمار ۋازلار شايكىسىنى تۇتىمىز دەپ نەق 28 سائەت ئۇخلىمىدىم،

جۇمۇڭ. بەك ئۈگدەپ كېتىۋاتسەن...

بۇ گەپنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ يۈرەكلىرى ئېچىشىپ كەتتى. ئۇ

ئابدۇسەمەتنى بالدۇرراق يېتىپ، قېنىپ ئۇخلىۋالسىكەن دەيتتى.

— بۇجىغا بېرىپ بولغانسىز؟

بىراق ئابدۇسەمەت جاۋاب قايتۇرمىدى. مېھرىگۈل تېلېفوندىن ماشىنىنىڭ

تورمۇز قىلغان چاغدىكى ئاۋازىنى، ئابدۇسەمەتنىڭ شوپۇر بىلەن قىلىشقان تاكسى

كىراسى ھەققىدىكى گەپلىرىنى ئاڭلىدى. بۇنىڭدىن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ بۇجى

ساقچىخانىسىنىڭ ئالدىغا كېلىپ بولغانلىقىنى بىلدى. ئۇلار تېلېفوندا تاكى

ئابدۇسەمەت ياتاققا كىرىپ بولغىچە سۆزلىشىپ، ئاخىرى بىر- بىرىگە قېنىشماي

تېلېفوننى قويدى.

تېلېفون ئۇزۇلدى. لېكىن بىر جۈپ يۈرەكنىڭ رىشتى بىر- بىرىگە مەھكەم

چىرمىشىغىلىق ئىدى. بىردەمدىن كېيىن مېھرىگۈل ئىختىيارسىزلا تېلېفوننى يەنە قولغا

ئالدى:

— نېمە قىلىۋاتسىز؟ ياتتىڭىزمۇ؟

— ياق تېخى. مۇنچىغا چۈشۈۋالايىمكىن دەيمەن.

— بەك ھېرىپ كەتتىڭىز. مۇنچىغا چۈشمەن دەپ يۈرمەي ئۇخلىۋېلىڭە!

— خوپ، سۆيۈملۈكۈم!
ئابدۇسەمەتنىڭ گەپلىرىدىن يۈرەكلىرى قانائەت تاپقان مېھرىگۈل كۈلۈپ تۇرۇپ تېلېفوننى ئەتتى.

مېھرىگۈل بىلەن بىر ياناقتا ياتىدىغان قازاق قىز ئۇنىڭ ئېتىۋەتكەن تېلېفوننىمۇ قويۇشقا كۆزى قىيماي تۇتۇپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ كۈلدى:

— سىزگە بەك ھەۋسىم كېلىدۇ جۇمۇڭ، مېھرىگۈل.

— نېمىشقا ئەمدى؟
— ئۇ سىزگە ھەقىقەتەن كۆيدىكەن.

مېھرىگۈلنىڭ تېلېفونى يەنە سايىراپ كەتتى. ئۇ خۇشاللىقىدا كۈلۈپ تۇرۇپ، تېلېفوننى ئالدى. تىروپكىدىن ئابدۇسەمەتنىڭ يېقىملىق ئاۋازى ئاڭلاندى:

— ۋەي، مېنى بەك سېغىنىۋاتامسىز؟

— ئۇنى بىر دېمەك ئابدۇسەمەت. نېمىشكىن، ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا شېنچېنغا ئۇچۇپ بارغۇم كېلىۋاتىدۇ...

— خۇدا بۇيرىسا ئاز قالدى. 7 - 8 - ئايلاردا كېلىسىز. ناۋادا كېلەلمەي قالغىدەك بولسىڭىز مەن سىزنى كۆرگىلى شىنجاڭغا بارىمەن.

— مېنىڭ ئىشلىرىم سىزنىڭكىدەك ئۈنچىۋالا ئالدىراشمۇ ئەمەس. شۇڭا مەن باراي! — نېمىشقىدۇر مېھرىگۈلنىڭ تۇيۇقسىزلا دىماغلىرى ئېچىشقاندەك بولدى.

يىقىلماس توغراق

ئۇنىڭ ئىچى توشۇپ كېتىۋاتاتتى. بىراق، ئابدۇسەمەتنىڭ ئارام ئېلىشىغا دەخلى يەتكۈزۈپ قويۇشتىن ئەنسىرىگەن مېھرىگۈل ئاغزىنىڭ ئۇچىغا كېلىپ بولغان گەپلىرىنى يەنە يۇتۇۋەتتى.

مېھرىگۈلنىڭ ئاۋازىنىڭ بۆلەكچىلا چىقىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت ئىتتىك سورىدى:

— نېمە بولدى؟ خىزمەتتە قىيىنلىق قېلىۋاتامسىز؟

— ياق، سىز يېنىمدا بولمىغاچقا كۆڭلۈم بەك يېرىم.

قىز بالىلار ئۆزى كۆڭۈل بەرگەن ئاشىقنىڭ ئالدىدا ھامان ئاجىز كېلىدۇ. مېھرىگۈل مۇ شۇنداق ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇنىڭ ھالىنى سوراپ ئېيتىۋاتقان مۇلايم سۆزلىرى مېھرىگۈلنىڭ يۈرىكىدىكى سېغىنىش ئوتلىرىنى تېخىمۇ لاۋۇلدىتىۋەتتى. مېھرىگۈل سۆزلە - سۆزلە ئاخىرى بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى:

— سىزنى بەك سېغىنىپ كەتتىم، ئابدۇسەمەت!

ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا ئوغۇل بالىلارغا خاس تەمكىنلىك بىلەن تەسەللىي

بەردى:

— چىداپ تۇرايلى، مېھرىگۈل! سىز سەل ئاجىزلىق قىلىۋاتىسىز.

سەۋرچانلىقنى ئۈگەنمىسەك بولمايدۇ. دەم ئېلىڭ جېنىم، ئەتە سىزمۇ ئىشلەيسىز.

تېلېفون ئۈزۈلدى. مېھرىگۈلنىڭ يىغلاپ ئېقىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن قازاق

قىز ئۇنىڭدىن بىرخىل ھېسداشلىق تەلەپپۇزىدا سورىدى:

— ئەگەر مۇشۇنداق بىرىڭلار شېنجېندا، بىرىڭلار شىنجاڭدا تۇرۇپ قالدىغان

ئىش بولسا قانداق قىلارسىلەر، مېھرىگۈل؟

مېھرىگۈل بېشىنى چايقىدى:

— بىلىمدىم، ئەگەر ئۇ كېلەلمىسە مەن بارىمەن.

— بىراق، سىزنىڭ ئاتا - ئانىڭىز بۇ يەردە تۇرسا، سىز كەتسىڭىز ئۇلار قانداق

قىلار؟

بۇ ئىش ئۈستىدە زادى قانچىلىك كالا قاتۇرغانلىقىنى مېھرىگۈل ئۆزىمۇ

ئۇقمايتتى. شۇڭا ئۇ گەپنىڭ ئوچۇقىنىلا دېدى:

___ ئانا - ئانامنى دېسەم ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالمەن، بىراق، ئابدۇسەمەتتىن ئايرىلىپ قالغۇم يوق. ئانا - ئانام مەندەك بىر ئاجىزنىڭ زارلاپ قېلىشىنىمۇ خالمايدۇ، ئېھتىمال.

ئىككى قىز تاكى سائەت 12 گىچە مۇڭدەشپ ئاندىن ئۇخلاپ قالدى...

ئاھ خۇدا، بۇ زادى نەدۇ؟ قارا قۇيۇن مېھرىگۈلنى ئۇچۇرغىنىچە كىچىككەنە بىر ئۆيگە ئەكىرىپ قويدى. ئۆيىنىڭ تاملىرى پاتقاق ئىدى، ئۆيدە قالايمىقان نەرسىلەر دۆۋىلەگىلىك تۇراتتى.

2. قارا بېسىپ چۆچۈپ ئويغانغان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلىپ ھېچ ئالاقىلىشالمىدى.

ئۆيىنىڭ بىر چېتىدىكى كارىۋانتا مېھرىگۈلنىڭ بىر ئوغۇل ساۋاقدىشى ياتاتتى. ئۇ مېھرىگۈلنى كۆرۈپلا ئۇنىڭغا قول ئىشارىتى قىلدى:

___ دۈمبەمگە چاقا چىقىپ قاپتۇ، كېلىپ سىقىۋىتىڭە!

___ ۋىيە! ___ دېدى مېھرىگۈل ئوڭايسىزلىنىپ، ___ ئۇچىڭىزدا كۆينەك

بولمىسا مەن قانداق يېنىڭىزغا بارالايمەن، يا سىز ئابدۇسەمەت بولمىڭىز؟

___ ھېچنېمە بولمايدۇ، ___ دېدى ھېلىقى بالا مېھرىگۈلنىڭ گەپلىرىگە پەرۋا

قىلماي.

بىراق مېھرىگۈلنىڭ ئۇنىڭ يېنىغا بارغۇسى يوق ئىدى. ئۇ بېشىنى شۇنداق بۇرىشىغا، كىچىككەنە بىر دېرىزىنى كۆرۈپ قالدى. ئابدۇسەمەت قولىنى گىرەلەشۈرگىنىچە دېرىزە تەكچىسىدە تالغا قاراپ ئولتۇراتتى.

مېھرىگۈل ئىتتىك بېرىپ ئۇنىڭدىن سورىدى:

___ ئابدۇسەمەت، بۇ يەردە نېمە قىلىۋاتىسىز...؟

مېھرىگۈلنىڭ كەلگەنلىكىنى كۆرگەن ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا يېلىندى:

___ كەلدىڭىزمۇ مېھرىگۈل؟ يېنىمغا كېلىڭە، بۇ يەردىن چۈشەلمەيۋاتمەن،

مېنى چۈشۈرۈپ قويۇڭ. پۈتلىرىم بەك ئاغرىپ كەتتى، مىدىراتقۇچىلىك ماجالم

يوق...

يىقىلماس توغراق

مېھرىگۈل ئىشىككە قاراپ يۈگۈردى. تالا بۈك - باراقمان ئورمان ئىدى. پىراق ئابدۇسەمەت كۆرۈنمەيتتى. ئۇ يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپ ۋارقىرايتتى:

__ ئابدۇسەمەت، نەدە سىز!

دەل شۇ چاغدا ئالدى تەرەپتىن ئۈچ ئادەم چىقىپ كەلدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ناھايىتى پاكىز كىيىنگەن بىرىنىڭ ئۈچتەك ئاپئاق ساقلى مەيدىسىگە چۈشۈپ تۇراتتى.

__ نەگە كېتىۋاتىسىز قىزچاق؟ __ دېدى ھېلىقى ساقاللىق كىشى ئۇنىڭغا، __ بۇ ياققا ماڭماڭ! ھېلىقى ئۈچەيلەن تۇيۇقسىزلا كۆزدىن غايىپ بولدى.

نېمە قىلارنى بىلەلمەي قالغان مېھرىگۈل ئەتراپقا تەلمۈرۈپ قارايتتى. ئۇ يېقىنلا يەردە بىر نەچچە قوينى كۆردى. لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى. مېھرىگۈل قورقۇپ يىغلاپ كەتتى، ئۇ يىغلاپ تۇرۇپ ۋارقىردى:

__ ئابدۇسەمەت، نەدە سىز!

شۇ ئارىدا قاياقتىندۇر، «بۇياققا ماڭماڭ!»، دېگەن ئاۋاز كەلدى. مېھرىگۈل باشقا تەرەپكە بۇرۇلۇپ ماڭدى. بىراق يەنىلا شۇ ئاۋاز ئاڭلاندى: «بۇياققا ماڭماڭ!»...

مېھرىگۈل دەرھال ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ قاچتى. ئاھ خۇدا، نېمانچىلا تونۇش يەر بۇ! مېھرىگۈل بۇجىدىكى بىر رەستە ئاغزىغا كېلىپ قالغانىدى. يان تەرەپكە بىر كاۋاپدان قويۇلغان بولۇپ، كاۋاپداننىڭ چۆرىسىدە ئۇيغۇرلاردىن بىر نەچچىسى تۇراتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرىنىڭ قولىدا پىچاق، بەزىلىرىنىڭ قولىدا زىخ بار ئىدى. پىچاق تۇتقانلاردىن بىرى مېھرىگۈلگە قاراپ ئېتىلدى. ئەمما، مېھرىگۈل چەبدەسلىك بىلەن ئۆزىنى قاچۇرۇۋېتىپ، پىچاق ئۇنىڭغا تەگمىدى.

__ خەپ توختا، __ دېدى غەزەپتىن بوغۇلۇپ كەتكەن مېھرىگۈل، __

ئابدۇسەمەتنى باشلاپ كېلىپ ئەدىپىڭنى بەرمىسەم!

پىچاق تۇتقان ھېلىقى ئادەم بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىدىكىلەر پىخىلداپ كۈلۈشتى.

__ قېنى كەلمەمسەن، __ دېدى ئۇلاردىن بىرى، __ ماڭا تەڭ كېلىمەن

دېگۈچە جېنىڭنى باقە!

— خەپ توختاپ تۇر، — دېدى مېھرىگۈل ئۇنى پىسەنتىگە ئالماي، — كۆرگۈلۈكۈڭنى كۆرسەتمەيدىغان بولسام. ئۇ ئارقىغا بۇرۇلدى. دە، يىغلاپ تۇرۇپ يۈگۈردى.

ئۇ ئازراق يۈگۈرۈۋېدى، سوقما تاملىق بىر ئېغىز ئۆينىڭ ئالدىغا كېلىپ قالدى. ئۆينىڭ ئىشىكى ئوچۇق ئىدى، مېھرىگۈل ئۆيگە كىرىمۇ — كىرمەيمۇ دەپ ئىككىلىنىپ تۇراتتى. ئارقىسىدىن تۇيۇقسىزلا گۈپۈرلىگەن ئاياغ تېۋىشى ئاڭلاندى. ئۇ ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ قارىۋېدى، بايقى ئادەملەر ئۇنى قوغلاپ كېلىۋاتاتتى. مېھرىگۈل ھېلىقى ئۆيگە ئىتتىك كىرىپ قارىدى، لېكىن ئابدۇسەمەت يوق ئىدى. تاقەتسىزلىنىپ كېتىۋاتقان مېھرىگۈل جېنىنىڭ بارىچە تۈۋلىدى:

— ئابدۇسەمەت، نەدە سىز...!

مېھرىگۈل چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى. يىغلىغاچقىمۇ ياكى قارا بېسىپ تەرلەپ كەتكەچكىمۇ ئۇنىڭ ياستۇقى چىلىق — چىلىق ھۆل ئىدى. ئۇ ئاينىڭ يورۇقىدا سائىتىگە قارىۋېدى، سائەت تۆت بوپتۇ.

ئۇنىڭ يۈرەكلىرى دۈبۈلدەپ سوقۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلىپ بايقى چۈشىنى ئېيتىپ، كۆڭلىدىكى تەشۋىش ۋە ئەلەملىرىنى تۈكۈۋېلىشقا ئالدىراتتى. «بىر دەم تەخىر قىلاي، ئۇ ئۇخلىۋالسىۇن، — دەپ ئويلىدى ئۆزىنى ئاران بېسىۋالغان مېھرىگۈل، — ئۇنىڭ خىزمىتى شۇنچىلىك جاپالىق. 28 سائەت ئۇخلىمىغاننى ئاز دەپ يېرىم كېچىگىچە مېھمان كۈتۈپتۇ. ھېلىمۇ ئەر كىشىلەر چىدايدىكەن. يەنە بىردەم تەخىر قىلاي!»

تاڭ سەھەر سائەت بەش بولدى. ئاخشامقى قاباھەتلىك چۈشتىن قورقۇپ كەتكەن مېھرىگۈل تېخىچە ئەسلىگە كېلەلمەيۋاتاتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلدى، لېكىن تېلېفون تاقاق بوپ چىقتى. «بەك ئەتىگەنكەن، يەنە بىردەم ئۇخلىۋالسىۇن» دەپ ئويلىدى ئۇ.

سائەت ئالتە بولغاندا مېھرىگۈل يەنە بىر قېتىم تېلېفون قىلدى. لېكىن تېلېفون يەنىلا ئېتىك ئىدى. شۇنداق قىلىپ مېھرىگۈل كۈندىكى ئادىتى بويىچە يۈز — كۆزىنى يۇيۇپ، ناشتا قىلىپ ئىشقا كەتتى. ئۇ سائەت يەتتىدىن تاكى ئونىغىچە

يىقىلماس توغراق

سائىتىگە بىر قېتىمدىن تېلېفون قىلدى. بىراق، ئابدۇسەمەتنىڭ تېلېفونى ئېتىكىلا ئىدى.

مېھرىگۈل ھەر قېتىم قىلغان تېلېفونى ئۇلانمىسا، ئىشنى ياخشى تەپسىگە ئويلاپ ئۆزىچە ئۇنىڭغا خىلمۇ خىل سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ باقاتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتتىن ئەنسىرەپ جان - پېنى چىقىپ كېتىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئارتۇقچە ئويلاشنى خالىمايتتى ھەم ئۇنىڭغا جورئەتمۇ قىلالمايتتى. سائەت 10 دا قىلغان تېلېفونى ئۇلانمىغاندىن كېيىن، ئۆزىنى زادىلا باسالمدى. ئابدۇسەمەتكە زادى نېمە بولغاندۇ؟ ئۇ زادى نەدىدۇ؟ چارچاپ ئۇخلاپ قالدى، دېگەن تەقدىردىمۇ ئۇ شۇنچىۋالا ئۇزۇن ئۇخلاپ كەتمەس؟

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت بىلەن قوشنا ئولتۇرىدىغان ۋاڭ كەيگە تېلېفون قىلدى. ۋاڭ كەي ئىنىستىتۇتتا ئابدۇسەمەت بىلەن بىر ئەترەتتە تۇرغانىدى. ئۇ ئىنىستىتۇتنىڭ تېخنىكا كەسپىدە ئوقۇغان بولسىمۇ، شىنجاڭلىق بالىلار بىلەن يېقىن ئۆتەتتى. قايسى بىر يىلى يازلىق تەتىلدە ئۇ غەيرەت، ئابدۇسەمەتلەر بىلەن بىرگە شىنجاڭغا كەلگەنىدى. ئۇ چاغلاردا بالىلارنىڭ ھەممىسىنىڭ قولى قىسقا بولغاچقا، پويىزنىڭ قاتتىق ئورۇندۇقىدا ئولتۇرغان، ساۋاقداشلىرىنىڭ ئۆيىدە يېتىپ - قوپقان ۋە قاتتىق - قۇرۇق تاماقلار بىلەن كۈن ئالغان بولسىمۇ، لېكىن شۇ قېتىمقى سەپەر ۋاڭ كەيدە ئۇنتۇلماس تەسىراتلارنى قالدۇرغانىدى. بىراق، ئارىلىق بەك يىراق بولغاچقا، ئۇ خوتەنگە __ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە بارالمىدى. ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئۇ ئابدۇسەمەت بىلەن تەڭلا بۇجى ساقچىخانىسىغا تەقسىم قىلىندى، يانتىقىمۇ ئابدۇسەمەتنىڭ يانتىقى بىلەن قوشنا ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىككىسى قېرىنداشلاردەك بىر - بىرىگە ئىچكىپلا كەتتى. شۇڭا، مېھرىگۈلنىڭ يادىغىمۇ ئالدى بىلەن ۋاڭ كەي كەلگەنىدى.

تېلېفون ئۇلاندى، مېھرىگۈل ئالاقزادىلىك ئىچىدە ۋاڭ كەيدىن سورىدى:

__ ۋاڭ كەي، نېمە قىلىۋاتىسىز؟

__ دېلو ئىشى بىلەن سىرتتا!

__ ئابدۇسەمەت ئاخشام ياتقىغا قايتىپ كەلگەنمۇ؟

__ قايتىپ كەلدىغۇ دەيمەن، __ دېدى ۋاڭ كەي، __ ئاخشام ئۇنىڭ

ياتقىدىكى چىراغ يېنىقلىقتەك قىلىۋىدى...

بۇ گەپنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ يۈرىكى سەل - پەل ئورنىغا چۈشكەندەك بولدى:

— بىراق ئۇنىڭغا تېلېفون قىلسام زادىلا ئۇلانمىدى. ئۇنىڭ بىلەن ھازىرغىچە ئالاقىلىشالمايۋاتىمەن...

— نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىڭىز مېھرىگۈل؟ خاتىرجەم بولۇڭ، چاتاق چىقمايدۇ. مەن چۈشتە بارغاندا ئۇنىڭغا دەپ قويماي، سىزگە تېلېفون قىلسۇن. ياكى بولمىسا شېي جىيەنكەيگە تېلېفون قىلىپ بېقىڭا، ئۇ ياتاقتا قالغان.

شېي جىيەنكەي ۋاڭ كەينىڭ ياتاقدىشى ئىدى. ئابدۇسەمەت جۇڭگو جامائەت خەۋپسىزلىكى ئۈنۋىرسىتىپتىنىڭ رازۋېدكا فاكۇلتېتىنى پۈتمۈرگەن بۇ ياش ساقچى بىلەن ۋاڭ كەيدەك ئۈنچە يېقىن ئارىلاشمىسىمۇ، لېكىن ئاخشىمى - ئەتىسى سالاملىشىپ تۇراتتى، ئۇنىڭ بىلەن دېلو ئىشىدا ھەمكارلىشاتتى. شۇڭا مېھرىگۈل ئۇنى شېنجېنغا كەلگەن چاغدا كۆرگەندى.

بىرەر كېلىشەسلىكنىڭ بولۇپ قېلىشىنى خىيالغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغان شېي جىيەنكەي مېھرىگۈلنىڭ تېلېفونىنى ئالغاندىن كېيىن: "مەن تېخى ئىشتىن چۈشمىدىم. چۈشتە بېرىپ ئىزدەپ باقاي، سىز خاتىرجەم بولۇڭ" دېدى ئۇ مېھرىگۈلگە تەسەللىي بېرىپ.

چۈشتە شېي جىيەنكەي ياتاققا كىرىپ تۇرۇشىغا، مېھرىگۈلدىن يەنە تېلېفون كەلدى:

— ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىغا قاراپ بېقىڭا، سىزدىن ئۈنۈنۈپ قالاي!

— ئىشنىڭ تاقاقلىقكەن!

— ئۇنداق بولسا، ئىشكىنى ئامال قىلىپ ئېچىڭ!

شېي جىيەنكەي ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىنىڭ ئىشكىنى قاقتى، لېكىن سادا چىقىمىدى. ئۇ ئىشكىنى تېپىپ ئېچىپ ياتاققا كىردى.

— ئابدۇسەمەت ياتاقتا يوقكەن، بىراق كومپيۇتېرى ئوچۇق تۇرىدۇ. قارىغاندا ھېللا چىقىپ كەتكەن ئوخشايدۇ...

— يان تېلېفونىنىڭ ئىككىلىسىنى ئاپتومۇ؟ تېلېفونىنىڭ باتارىيىسى زەرەتلىگۈچتە بارمىكەن؟

— باتارىيىنىڭ بىرى زەرەتلىگۈچتە تۇرىدۇ. ھە، راست، تېلېفوننىڭ ئىككىلىسىنى ئېلىپ چىقىپ كېتىپتۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ كۆڭلىگە ۋەھىيە چۈشكەن مېھرىگۈل يىغلاپ كەتتى. شې جىيەنكەي دەرھال ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياسدى:

— مېھرىگۈل، ئۆزىڭنى بېسىۋېلىڭ، مەن ئۇنى چوقۇم تاپمەن. ئۇنىڭغا «دەرھال مېھرىگۈلگە تېلېفون قىلغىن»، دەپ خەت قالدۇرۇپ قويماي، بولامدۇ؟ — سىز چۈشتىن كېيىن ئىشقا چىقىپلا ئۇنىڭ دېرىكىنى قىلىپ بېقىڭ ياكى باشلىقىڭلارغا دېسىڭىزمۇ بولىدۇ، ماقۇلمۇ؟

چۈشتىن كېيىن مېھرىگۈل بۇجى ساقچىخانىسىدىكى بۇلۇملەرنىڭ ھەممىسىگە بىرمۇ بىر تېلېفون قىلىپ چىقتى. بىراق تېلېفون ئالغانلارنىڭ ھەممىسى «ئابدۇسەمەتنى كۆرمىدۇق»، دەپلا جاۋاب بېرەتتى.

مېھرىگۈلنىڭ يۈرىكى گويىا قەپىزىدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك ئەنسىز سېلىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ پۈتۈن ئۈمىدىنى ۋاڭ كەيگە باغلاپ ئۇنىڭغا يەنە تېلېفون قىلدى:

— قانداق بولدى؟ ئابدۇسەمەتنى ئۇچرىتالىدىڭىزمۇ؟

— بەك سەت بولدى، مېھرىگۈل. چۈشتىن كېيىن شۆبە ئىدارىغا يىغىنغا بارماقچى ئىدىم. شۇڭا چۈشتە ئادەم ئىزدەيمەن، ماشىنا ئالىمەن دەپ ياتاققا قايتالىدىم.

— رەھمەت...

ئۈمىدىسىزلىككەن مېھرىگۈل تېلېفوننى ئەتتى ۋە نېمە قىلارنى بىلەلمەي ئولتۇرۇپ كەتتى. خىيالىغا كەچمىگەن خىياللار كېچەتتى، ئاخشامقى چۈشىنى ئويلىسىلا، يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلاتتى. ئابدۇسەمەتكە بىرەر ئىش بولۇپ قالمىمۇ. يا؟ توۋا خۇدايىم، نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىم مەن!... ئۇنداق بولسا، ئۇ زادى نەگە كەتكەندۇ؟ مېھرىگۈلنىڭ ھويلىغا يۈگۈرۈپ چىقىپ، كۆككە قاراپ بار ئاۋازى بىلەن «ئابدۇسەمەت، نەدە سىز!» دەپ ۋارقىرىغۇسى كېلەتتى...

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ

خەۋىرىنى ئاللاماي، ئىچى تىتىلداپ
يۈرگەن چاغلاردا، ساقچىخانا باشلىقى
بىلەن سىياسىي يېتەكچىمۇ غەم-
ئەندىشگە يېتىپ كېتىۋاتاتتى. چۈنكى،
ئابدۇسەمەتنى ئىزدەشكە چىققانلار

3. ئابدۇسەمەتنىڭ دېرىكىنى
قىلىپ يۈرگەن ساقچىلار
ئىجارىكەشنىڭ ئۆيىدىن قان
يۇقىنى بايقاپ قالدى.

ئۇنىڭ دېرىكىنى قىلالماي قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ساقچىخانا باشلىقى بىلەن
سىياسىي يېتەكچى ئىشنىڭ چاتاق ئىكەنلىكىنى قىياس قىلىپ بولۇشقانىدى. ئۇلار
ئەھۋالنى بۇجى ساقچى مەھكىمىسىگە دوكلات قىلدى. بۇجى ساقچى مەھكىمىسى
شۆبە ئىدارىغا، شۆبە ئىدارە شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىغا، شەھەرلىك
جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىگە
ئەھۋالنى دەرىجىمۇ دەرىجە مەلۇم قىلدى. جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى بىلەن
شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى بۇ ئىشقا ناھايىتى جىددىي قارىدى.
ھەتتا جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىنىڭ نازىرى بىلەن شەھەرلىك جامائەت
خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بۇ ھەقتە مەخسۇس يوليورۇق بەردى.

شۇنداق قىلىپ، جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسىنىڭ باشلىقى لىيۇ
كۈنچى، سىياسىي كومىسسارى يۈەن شياڭبىن ۋە مۇئاۋىن باشلىقى سۈن گۈشىيۇڭ
قاتارلىق يولداشلار بۇجى ساقچى مەھكىمىسىگە كېلىپ جىددىي يىغىن ئېچىپ، دېلو
قوماندانلىق شتابى قۇرۇپ، رازۋېدكا خىزمىتىنى مەخسۇس ئورۇنلاشتۇردى. شەھەرلىك
جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى يۈ شىنگو، شەھەرلىك جىنايى
ئىشلار ساقچىلىرى تارماق ئەترىتىنىڭ باشلىقى چىيەن ۋېي بۇجىغا كېلىپ دوكلات
ئاڭلىدى ۋە دېلو پاش قىلىشقا يېتەكچىلىك قىلدى. ساقچىخانا باشلىقى
ئابدۇسەمەتنىڭ ئەھۋالىنى تونۇشتۇرۇپ مۇنداق دېدى:

— ئابدۇسەمەتنىڭ جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنسىستىتۇتنى پۈتتۈرۈپ
ساقچىخانىمىزغا كەلگىنىگە ھازىر توققۇز ئاي بولدى. ئۇ ناھايىتى قائىدىلىك ساقچى.
ئىشقا ۋاقتىدا كېلىپ- ۋاقتىدا قايتىدۇ. جەمئىيەتتە قالايمىقان باردى- كەلدىسىمۇ
يوق. دېمەك، ئۇنىڭ ئىز- دېرەكسىز يوقاپ كېتىشى بىرەر پالاكەتتىن دېرەك بېرىدۇ،

يىقىلماس توغراق

دېگەن گەپ. بۇنىڭ بىلەن كۆپچىلىك بەس- مۇنازىرىغا چۈشۈپ كېتتى؛ ئابدۇسەمەت ئۆيىدە بىرەر ئىش چىقىپ قېلىپ، دەپ قويۇشقا تۇلگۇ، مەيلا شىنجاڭغا كېتىپ قالدۇمۇ - يا؟ كىچىك پەرھات دەرھال ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە تېلېفون قىلىپ، ئۇنىڭ ئۆيىگە بارمىغانلىقىنى ئېنىقلىدى. بەزىلەر ئايرىپىلان بېلىتى ئالغانلارنىڭ تىزىملىكىنى تەكشۈرۈپ چىقىمۇ، ئابدۇسەمەتنىڭ شىنجاڭغا كەتكەنلىكى ھەققىدە يىپ ئۇچى تاپالمىدى. يەنە بەزىلەر بانكىدىن ئۇنىڭ مائاش كارتىسىنى تەكشۈرۈپ باقتى. لېكىن ئۇ يېقىندىن بۇيان كارتىدىن بىر سېتىمۇ پۇل ئالمىغانىدى. بۇنىڭدىن "ئابدۇسەمەت بۇلاڭچىلارنىڭ قەستىگە ئۇچرىدىمىكىن؟" دېگەن گۇمان يوققا چىقتى. قاتناش ۋەقەسىگە ئۇچراپ قالدۇمۇ - يا؟ ساقچىلار پۈتۈن شەھەردە يۈز بەرگەن قاتناش ۋەقەسى ھەققىدىكى خاتىرىلەر ۋە دوختۇرخانىدىكى يارىدارلارنى بىر-بىر تەكشۈرۈپ چىقتى. لېكىن "ئابدۇسەمەت" دېگەن ئىسمىنى ئۇچراتمىدى. ئىشقىلىپ ساقچىلار قولىدىن كېلىدىغانلىكى ئامال - چارىنىڭ ھەممىسىنى ئىشقا سېلىپ باقتى. لېكىن ھېچقانداق يىپ ئۇچى يوق ئىدى...

شەھەرلىك جامائەت خەۋىپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ رازۇبىدكا خىزمىتىگە مەسئۇل مۇئاۋىن باشلىقى بۇ شىنگو كۆپچىلىكتىن سورىدى:

— سىلەرنىڭ پەرىزىڭلارچۇ؟

— ئىش چاتاق! — دېدى شەھەرلىك جامائەت خەۋىپسىزلىكى ئىدارىسى رازۇبىدكا تارماق ئەترىتى تېررورلۇققا تاقابىل تۇرۇش ئەترىتىنىڭ باشلىقى جاڭ چىجۇن ئارىسالدىلىق ئىچىدە. ئولتۇرغانلارنىڭ كۆپىنچىسى شۇ ئويغا كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئاغزىدىن چىقىرىشقا جۈرئەت قىلالىمىغانىدى.

— ساقچىخانىدا ئابدۇسەمەتنى قايسىلار ئاخىرقى قېتىم ئۇچراتقان؟ —

تارماق ئەترەت باشلىقى چيەن ۋېي كۆپچىلىكتىن سورىدى.

— مەن، — دېدى نۆۋەتچى ساقچىخانا باشلىقى لى شىنشىڭ، — 2-

ئىيۇن كەچ سائەت 11 دىن ئاشقان چاغدا خالىق دەيدىغان بىر ئۇيغۇر يىگىتى بىر خەنزۇ قىزىنى سۆزلىگىنىچە كىرىپ كېلىپ، بىر نېمىلەرنى دەپتۇ. نۆۋەتچى ساقچى ئۇنىڭ گېپىنى ئۇقلىماي ماڭا ئەھۋالنى دوكلات قىلدى. مەن شۇ ھامان ئابدۇسەمەتكە

تېلېفون قىلىپ ئۇنى دەرھال كەلگىن دېدىم. شۇ چاغدا ئۇ شەھەردە ئىككى ئۇيغۇر ساقچى بىلەن تاماق يەۋاتقانكەن.

بۇ ساقچىخاننىڭ مۇنداق بىر قائىدىسى بار ئىدى: ساقچىخاندىكى خەنزۇ ساقچىلار ئۇيغۇرچىنى بىلمەيدىغان بولغاچقا، ئۇيغۇرلار دېلو مەلۇم قىلىپ كەلسە ياكى قانۇنغا خىلاپلىق قىلغان ئۇيغۇرلار تۇتۇلسا، ئابدۇسەمەت ئارىدا تەرجىمانلىق قىلاتتى. ساقچىخاندا ئۇيغۇر ساقچىدىن پەقەت ئابدۇسەمەتلا بولغاچقا، ئابدۇسەمەت مەيلى كېچىسى بولسۇن، مەيلى كۈندۈزى بولسۇن، مەيلى ساقچىخاندا بولسۇن، مەيلى سىرتتا بولسۇن، مەيلى ئىش ۋاقتىدا ياكى دەم ئېلىش ۋاقتىدا بولسۇن، ئاشۇنداقلار كەلگەن ھامان ئابدۇسەمەت شۇ مىنۇتتا ئۈنۈپ بولاتتى.

ھەر قېتىم ئىشخانغا چاقىرتىلغاندا ۋەزىپىنى رازىمەنلىك بىلەن كۈلۈپ تۇرۇپ قوبۇل قىلاتتى، ھەرگىز غۇدۇرمايتتى.

ئابدۇسەمەت شۇ كۈنى ئاخشىمۇ شەھەردىن قايتىپ كېلىپ ياتىقىدا مېھرىگۈل بىلەن تېلېفوندا سۆزلىشىپ بولغاندىن كېيىن، يەنە شۇنداق دېلو ئىشى بىلەن دېزورنىخانغا كەلگەندى.

لەي شىنشىڭ گېپىنى داۋاملاشتۇردى:

— بىر نېمىلەرنى دەپ قايناپ كېتىۋاتقان خالىق ئابدۇسەمەتنىڭ كىرگەنلىكىنى كۆرۈپلا پەسكويغا چۈشۈپ، ئابدۇسەمەتكە قاراپ ھىجايىدى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ گەپلىرىنى تەرجىمە قىلدى: ئۇنىڭ دېيىشىچە ھېلىقى قىز ئۇنىڭ يانفون ۋە پۇللىرىنى ئوغرىلىۋالغان بولغاچقا، قىزنى تۇتۇۋېلىپ ساقچىخانغا ئەكەلگەنلىكى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭدىن: «بۇ قىز يانفونۇڭنى نەدە ئوغرىلىۋاپتۇ؟ بۇنىڭغا پاكىتنىڭ بارمۇ؟» دەپ سورىدى. بىراق خالىق ھېلى يولدا ئوغرىلىۋاپتۇ دېسە، ھېلى ماشىنىدا ئوغرىلىۋاپتۇ، دەيتتى. ئۇنىڭ تاقا- تۇققا گەپلىرى چەك باسمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاخىرى ھېلىقى قىزنى ئۆيىگە ئاپىرىپ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغانلىقىنى ئىقرار قىلدى. خالىقنىڭ گېپىگە قارىغاندا، ئۇ ئەتىسى ئەتىگەندە ئويغىنىپ قارىسا ھېلىقى قىز كېتىپتۇ. ئۇنىڭ يانفون ۋە ھەممىنىمۇ يوق تۇرغۇدەك. بۇنىڭغا ئوغىسى قايناپ يۈرگەن خالىق يولدا دەل ئاشۇ قىزنى ئۇچرىتىپ قاپتۇ. دە، ئۇدۇللا ساقچىخانغا سۆرەپ ئەكىرىپتۇ.

مەن ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ھېلىقى قىزدىن سوراپ باقتىم. خالىقنىڭ ئۇ قىزنى ئۆيىگە ئېلىپ بېرىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولغىنى راست ئىكەن. ھېلىقى قىزنىڭ دېيىشىچە، خالىق دەسلەپتە ئۇنىڭغا 100 يۈەن بېرىپتۇ. لېكىن ئۇ نەپسىنى قاندۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا پىچاقنى تەگلىپ تۇرۇپ: «بايىقى پۇلنى چىقار»، دەپ ھەيۋە قىپتۇ. قورقۇپ كەتكەن قىز ھېلىقى 100 يۈەننى ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بېرىپ، دەردىنى ئىچىگە يۈتۈپ جىم ئولتۇرۇپتۇ. بىردەمدىن كېيىن خالىق خۇددى چالا بوغۇرلىغان كالىدەك خار قىراپ ئۇيقۇغا كېتىپتۇ. ئۇ قىز جېنىنىڭ ئامان قالغىنىغا شۈكۈر قىلىپ ئالدى. ئارقىسىغا قارىماي قېچىپ چىقىپتۇ. خالىقنىڭ تېلېفونۇم بىلەن پۇلۇمنى ئېلىۋاپتۇ، دېگىنى يالغانىكەن.

خالىق پاكىت كۆرسىتىپ بېرەلمىدى. شۇڭا ئەھۋالنى خاتىرىلىۋېلىپ، ھېلىقى قىزنى قويۇپ بەردۇق. بۇ چاغدا خالىق ئابدۇسەمەتنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۇيغۇرچە بىر نېمىلەرنى دېدى. ئاندىن خۇددى يېقىن دوستلاردەك ئابدۇسەمەتنىڭ مۇرىسىگە قولىنى قويۇپ، ئىككىسى تالغا ماڭدى. شۇ ئارىلىقتا ئابدۇسەمەت ماڭا كۆزىنى قىسىپ قويدى، بۇ ئۇنىڭ ماڭا بەلگە بەرگىنى ئىدى.

— ئۇلار نەگە، نېمە ئىش قىلغىلى ماڭغانىكەن؟

گەپنىڭ ئايىغىنى ساقچىخانا باشلىقى سۇڭ مىڭياۋ چۈشۈردى:

— يىپ ئۇچى ئىزدەشكە چىققان ساقچىلارنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ ئىككىسىنىڭ تەيزى قاۋىقىغا كىرگەنلىكىنى كۆرگەنلەر بار ئىكەن. قاۋاق خوجايىنىنىڭ سوراققا ئېيتىشىچە، خالىق راستتىنلا يەنە بىر ئۇيغۇر يىگىتى بىلەن شۇ يەرگە بېرىپ پىۋا ئىچىپتۇ. ئۇلار ئىككىسى. ئۈچ رومكىدىن ئىچكەن ئوخشايدۇ. مۇلازىم قىز كېلىپ شىرەنى سۇرتۇپ، كۇلدانىنى تازىلاۋاتسا، خالىق ھېلىقى مۇلازىمنىڭ ساغرىسىنى سىيلاپتىكەن، مۇلازىم قىز ئۇنى تازا تىللاپ، ئاندىن خوجايىنغا بېرىپ ئېيتىپتۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە خالىق دائىم بۇ يەرگە كېلىپ ھاراق ئىچىپ مەست بولۇۋالغاندىن كېيىن، كۆپىنچە پۇل بەرمەي ئۇششۇقلۇق قىلغاچقا، خوجايىن ئۇنىڭغا ئۈچ بولۇپ كېتىپتىكەن. شۇڭا، خوجايىن ئۇنىڭ ھېلىقى مۇلازىمنىڭ ساغرىسىنى سىيلىغانلىقىنى باھانە قىلىپ ئۇنى قاۋاقتىن ھەيدەپ چىقىرىپتۇ. قاۋاق خوجايىننى كۆرسەتكەن بۇ پاكىتلار ئىچىدە يەنە مۇنداق بىر يىپ ئۇچىمۇ بار: خالىق بىلەن ھېلىقى ئۇيغۇر

يىگىتى پۇئا ئىچىپ ئولتۇرغان چاغدا يەنە بىر قىزمۇ كەلگەنىكەن. ئۇ ئۈچەيلەن بىر دەم ئولتۇرغاندىن كېيىن، ھېلىقى يىگىت ئۇنى ئۇزىتىپ قويۇپ كىرىپ، خالىق بىلەن بىرگە چىقىپ كېتىتۇ.

دەل شۇ چاغدا ۋاڭ كەي بىلەن سۈن يوڭۋېن ئابدۇسەمەتنىڭ كومپيۇتېردا بېسىپ چىقىرىلغان تېلېفون خاتىرىسىنى ئېلىپ كىردى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىم ئۇرغان تېلېفونى ساقچىخانىدا ۋاقىتلىق خىزمەتچى بولۇپ ئىشلىگەن لو جۈەننىڭ تېلېفون نومۇرى ئىدى.

— لو جۈەننى تاپالدىڭلارمۇ؟

— تاپتۇق، بىز ئىزدەپ بارغاندا ئۇ ئۆيىدە يوقكەندۇق. بىز ئۇنى دوستىنىڭ ئۆيىدىن تېپىپ ئەھۋال ئىگىلىدۇق. ئۇمۇ تۈنۈگۈن تەيزى قاۋىقىدا ئابدۇسەمەتنىڭ يەنە بىر ئۇيغۇر يىگىتى بىلەن بىللە ئىكەنلىكىنى كۆرۈپتۇ. ھېلىقى شىنجاڭلىق يىگىت ئۇنىڭغا ئۆزىچە يېقىنلىشىپ، تاغدىن- باغدىن گەپ سوراپ كېتىپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئابدۇسەمەت لو جۈەننىڭ قۇلىقىغا: «بۇنىڭغا بەك يېقىنلىشىپ كەتمەڭ، ئۇ ياخشى ئادەم ئەمەس» دەپ پىچىرلاپ قويۇپتۇ. كېيىن ئۇ يەنە لو جۈەنگە: «بۇلارنىڭ ئاتامانى بارمىش، مەن ئۇلارنىڭ ئۇۋىسىغا بىر كىرىپ باقاي دەيمەن» دەپتۇ. لو جۈەن ئابدۇسەمەتكە: «ئەڭ ياخشىسى بارماڭ، خەتەرلىك جۇمۇڭ، ياكى مەن سىز بىلەن بىرگە بارايىمۇ؟» دەپتۇ. بىراق ئابدۇسەمەت لو جۈەنگە: «ھېچقىسى يوق، سىز دېگەن قىز بالا، بارسىڭىز بولمايدۇ. مەن ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بېرىپ بىر تېلېفون دەپتىرىنى ئېلىپ كېلىمەن. ئۇنىڭدا يانچۇقچىلارنىڭ ئىسمى ۋە تېلېفون نومۇرى بار ئىكەن»، دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ لو جۈەن تاكىسى توسۇپ قايتىپ كېتىپتۇ، ئابدۇسەمەت خالىق بىلەن بىرگە چىقىپ كېتىپتۇ. كېيىنكى تەكشۈرۈشلەرگە قارىغاندا، ئۇ ئىككىسى يولدا كېتىۋاتقان «ۋاڭلاۋجى» ماركىلىق چايدىن ئېلىپ ئىچىپتۇ. ئۇلار بۇجى ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ قورۇسى ئەتراپىغا كەلگەندە تاڭ فامىلىلىك بىر چارلىغۇچىغا ئۇچراپتۇ، بولغان ئەھۋال شۇ.

قوماندانلىق شتابى خالىقنى تېزدىن ئىزدەپ تېپىشنى قارار قىلدى. شەھەرلىك رازۋېدكا تارماق ئەترىتىگە قاراشلىق تېررورلۇققا تاقابىل تۇرۇش ئەترىتىنىڭ لوڭگاڭ

جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئوتتۇرا ئەترىتى بىلەن بۇجى ساقچى مەھكىمىسى پۈتۈن كۈچى بىلەن ئاتلىنىپ، ئۇيغۇرلار دائىم كېلىپ- كېتىپ تۇرىدىغان جايلارنى ئىسكەنجىگە ئالدى.

ئابدۇسەمەت ئىلگىرى خالىقلارنى سەرگەردان بالىلارنى يانچۇقچىلىققا سايىپ، دېگەن سەۋەب بىلەن قولغا ئالغانىدى. لېكىن پاكىت تولۇق بولمىغاچقا كېيىن قويۇپ بېرىلدى. بۇنىڭدىن قارىغاندا خالىقنىڭ نۇرالغۇسىنى بۇجىدا دەپ پەرەز قىلىشقا بولاتتى.

نۇرغۇن كىشىلەردىن ئەھۋال ئىگىلەپ باققاندىن كېيىن، ئاندىن خالىقنىڭ بۇجى دېشىڭ بازىرىدا ئۆي ئىجارە ئېلىپ ئولتۇرىدىغانلىقى مەلۇم بولدى.

لېكىن ئۆي ئىجارىگە ئالغۇچىلارنىڭ تىزىملىكىدىن «خالىق» دېگەن ئىسىم چىقمىدى. خالىقنى ئىزدەپ تاپالمايدىغانلىقىغا ئىشەنمىگەن ساقچىلار خالىقنىڭ سۈرىتىنى كۆتۈرۈپ يۈرۈپ كۆچمۇ كوچا، بىنامۇ بىنا، ئۆيۈمۇ ئۆي ئالا قويماي ئىزدىدى. ئۇلار يايىمچىلار، ئامانلىق ساقلىغۇچىلار ۋە ئاھالىلەردىن بىرمۇ بىر سوراپ يۈرۈپ ئاخىرى خالىق ئولتۇرۇۋاتقان ئۆينىڭ ئەسلىدە خۇ فاملىلىك بىر خېنەنلىك خەنزۇنىڭ نامىدا ئىجارىگە ئېلىنغانلىقىنى ئېنىقلاپ چىقتى.

بۇجى ساقچىخانىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى خۇاڭ جىڭچىڭ ساقچىلارنى باشلاپ خالىقنىڭ نۇرالغۇسىغا كەلگەندە، ئىشىك قۇلۇپلاقتى ئىدى. ساقچىلار ئۆيدە ئادەم يوق ئىكەنلىكىنى بايقىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىشىكىمۇ ئىنتايىن پۇختا ئىدى، ئىشىكى ھەتتا ساقچىلار ئارىسىدىكى مەخسۇس ئىشىك ئاچىدىغانلارمۇ ئاچالمىدى. ساقچىلار ئاخىرى بولمىغاندا دېرىزىنىڭ رىشاتكىسىنى ھەرىدەپ كېسىپ ئۆيگە كىردى.

شىي جىيەنكەي ئۆيگە بىرىنچى بولۇپ كىردى. ئۇ قەدىمىنى ئۆي ئىچىگە شۇنداق ئېلىشى بىلەنلا يۈرىكى دۇبۇلدەپ سېلىپ كەتتى. بىراق، ئۇ قاراشقىمۇ جۇرئەت قىلالمايدىغان ۋەھىيىلىك كۆرۈنۈش كۆز ئالدىدا تاشلىنىپ تۇراتتى.

بۇ ئىككى ئېغىزلىق ئۆي بولۇپ، مېھمانخانىسى ئىنتايىن قالايمىقاندى. يەردە قان يۇقى ۋە قاننى ئېرتىپ تاشلىغان قەغەزەر تۇراتتى. چاي ئۈستىلىنىڭ ئۈستىدە ئۇزۇن بىر پىچاقمۇ بار ئىدى. تېلېفونۇزور يەرگە چۈشۈپ كەتكەن بولۇپ، شامالچىنىڭ توك سىمى يۇلۇپ ئېلىۋېتىلگەنىدى. چاي شىرەسى بىر ياققا قىڭغايغان، تامدا

يىقىلماس توغراق

چاچراپ چىققان قان يۇقى بار ئىدى. جىنايى ئىشلار ساقچىسى بولۇپ باققانلارنىڭ ھەممىسى پەقەت ئۇششۇمتۇت ھۇجۇم قىلغاندىلا مۇشۇنداق قان چاچرايدىسىنىڭ ئىزى قالدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى...

بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن شىيى جىيەنكەينىڭ ئەنسىرەشلىرى مانا ئەمدى چەككە يەتتى. بىراق ئۇ لام دەپ ئېغىز ئاچمىدى. باشقىلارمۇ زۇۋان سۈرمىدى. ئۇلار پەقەت پۈتۈن دىققىتى بىلەن سۈرەتكە تارتاتتى، قان ئەۋرىشكىسىنى ئالاتتى، ئىشقىلىپ قانۇن دوختۇرى ۋە ئىز تەكشۈرگۈچىلەرگە يوللىنىدىغان قىلچىلىك نەرسىنىمۇ قويماي يىغانتى.

قانۇن دوختۇرلۇقى بۆلۈمىنىڭ تەكشۈرۈش نەتىجىسى چىقتى. خالىقنىڭ ئۆيىنىڭ پول ۋە تاملىرىغا چاچرىغان قانلار ئاساسەن A تىپلىق ئىدى. ئاز-تولا B تىپلىق قانمۇ بار ئىدى. بىراق، ئابدۇسەمەتنىڭ خاتىرە دەپتىرىدىكى "قان تىپى" دېگەن يەرگە "O" دەپ يېزىلغانىدى.

بۇ نەتىجە مەخسۇس دېلو گۇرۇپپىسىدىكى رەھبەر ۋە ساقچىلارنىڭ قەلبىدە كىچىككىنە بولسىمۇ بىر ئۈمىد شولسىنى يالتىراتتى: ئەجەبا خالىق ئۆيىدە باشقىلار بىلەن ئېلىشقانمىدۇ؟

بۇنى يەنە بىر ئېنىقلاپ بېقىش ئۈچۈن، ساقچىخانا باشلىقى سۇڭ مىڭياۋ مېھرىگۈلگە ئۆزى تېلېفون قىلىپ، ئۇنىڭدىن ئابدۇسەمەتنىڭ قان تىپىنىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكىنى سورىدى.

— ئۇنىڭ قان تىپى O، — دېدى مېھرىگۈل.

سۇڭ مىڭياۋ ئۇنىڭدىن كوچىلاپ سورىدى:

— راستتىنلا شۇنداقمۇ؟ بۇ ئىنتايىن مۇھىم جۇمۇڭ!

— ئابدۇسەمەت ئۆزى شۇنداق دېگەننىدى، — دېدى مېھرىگۈل سەل دېلىغۇل

بولۇپ، — مەن ئۇنىڭ ئۆيىگە تېلېفون قىلىپ سوراپ باقاي، بولامدۇ؟

مېھرىگۈل بىر ھازا تېلېفون قىلىپ ئاران دېگەندە ئابدۇسەمەتنىڭ ئىككىنچى ئاكىسى يۈسۈپجاننى تاپتى. مېھرىگۈل يۈسۈپجاندىن بايا كىچىك پەرھاتنىڭمۇ تېلېفون قىلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ قان تىپىنى سورىغانلىقىنى ئېيتىپ بەردى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىدىكىلەرمۇ ئۇنىڭ قان تىپىنى ئۇقمايدىكەن. پەقەت

ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنىسى "ئابدۇسەمەت ئاكام O تىپلىق قان دېگەندەك قىلغان"، دېگەن ئۇچۇرنىلا بېرەلدى.

بۇ گەپلەر مېھرىگۈلنى ھەم ئۈمىدلەندۈردى ھەم ئەنسىرىتىپ قويدى: نەق مەيداندىكى قان ئاساسەن A تىپلىق ئىكەن، ئۇنداقتا ئابدۇسەمەت بىرەرسىنى ئۆلتۈرۈپ قويدىمۇ - نېمە؟

4 - ئىيۇن كۈنى سۇڭ مىڭياۋ

تېلېفوندا مېھرىگۈلدىن ئابدۇسەمەتنىڭ قان تىپىنى سورىغاندىن كېيىن، كۆچچىلىكتە ئاز-تولا ئۈمىد تۇغۇلغاندەك بولدى. چۈنكى ئابدۇسەمەتنىڭ قېنى راستتىنلا O تىپلىق بولسا، ئۇنىڭ

4. قۇملۇقتىكى توغراق 1000
يىل ياشايدىكەن، لېكىن
نەۋقران ساقچى 26 يېشىدىلا
كېتىپ قالدى.

تېخىچە ھايات ئىكەنلىكىدىن ئۈمىد بار، دېگىلى بولاتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ كارىۋات كىرلىكىدىكى چاچ ۋە ئىسپېرما داغلىرىنى DNAلىك تەكشۈرۈشتە ئابدۇسەمەتنىڭ ئەسلىدە A قان تىپلىق ئىكەنلىكى ئىسپاتلاندى. بۇنىڭدىن ساقچىلار قاتتىق چۆچۈپ كەتتى. قارىغاندا ئابدۇسەمەتنىڭ ھايات ئىكەنلىكىدىن ئۈمىد قالمىغاندەك قىلاتتى. شېنجېن شەھەرلىك ساقچى تەرەپ شەھەرلىك رازۋېدكا تارماق ئەترىتىنىڭ باشلىقى چيەن ۋېينىڭ بىۋاسىتە ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن پۈتۈن شەھەرگە مۇستەھكەم قانۇن تورىنى يايىدى. جۈملىدىن لوخو، نەنسەن، لوگگاڭ ۋە ئايرورومنى كونتروللاپ، بۇجى رايونىغا قاراشلىق دوختۇرخانا ۋە شىپاخانىدىكى بىمارلار ۋە قاتناش ۋەقەسىدە يارىلانغانلارنىڭ ھەممىسىنى بىر- بىرلەپ تەكشۈرۈپ چىقتى؛ جىنايەت گۇماندارنى قاقچۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈن، ئايروروم، ۋوگزال ۋە ئۇزۇن يوللۇق ماشىنا بېكىتى قاتارلىق قاتناش تۈگۈنلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئىسكەنجىگە ئالدى؛ شىنجاڭدىكى ساقچى تارماقلىرىغىمۇ دېلۇغا ھەمكارلىشىش ھەققىدە ئالاقە يوللىدى.

كونتروللانغان جايلار ئاساسەن شىنجاڭلىقلار توپلاشقان رايونلار ئىدى. بۇنىڭدا ئۇلار مەسئۇلىيەت رايونى تۈزۈمىنى يولغا قويۇپ، كونترول رايونىنى ئۇششاق بۆلەكلەرگە

يىقىلماس توغراق

ئايرىپ، مەسئۇلىيەتنى شەخسلەرگىچە ئەمەلىيلەشتۈردى؛ نورمال تىجارەت قىلىۋاتقان شىنجاڭلىق سودىگەرلەردىن يىپ ئۇچى ئىگىلەپ، ئىلگىرى جىنايەت ئۆتكۈزگەنلەرگە بېسىم ئىشلىتىپ، ئۇلارنىڭ ھەيۋىنىنى يەرگە ئۇردى.

4- ئىيۇن كەچ سائەت 9 دىن 50 مىنوت ئۆتكەندە بىر ئۇيغۇر يىگىتى نەنيۈەن ساقچىخانىسىغا كىرىپ كەلدى. بۇنىڭ بىلەن دېلودا ئاخىرى ھالقىلىق ئىلگىرىلەش بولدى.

چىرايلىرى تانارغان بۇ يىگىت گويىا ئوقىيادىن ئۈركۈگەن قۇشتەك، دەككە - دۈككىدە ئالاقىزادە بولۇپ تۇراتتى.

___ مەن ئۆزۈمنى مەلۇم قىلغىلى كەلگەن، ___ دېدى يىگىت.

ساقچىلار ئۇنى سوراق قىلدى.

___ ئىسمىڭ نېمە؟

___ ئابلەت كېيىر.

___ نەدىن؟

___ شىنجاڭنىڭ خوتەن ناھىيىسىدىن.

___ قايسى يىلى تۇغۇلغان؟

___ بۇ... ھە ... 1985 - يىلى 5 - ئاينىڭ 18 - كۈنى.

___ شېنجېنغا قاچان كەلگەن؟

___ 2003 - يىلى 12 - ئايدا.

___ ئۆزۈڭ يالغۇز كەلگەنمۇ؟

___ ياق، تۆتەيلەن بىللە كەلگەن.

___ ئۇدۇللا شېنجېنغا كەلگەنمۇ؟

___ ياق، ئالدى بىلەن گۇاڭجۇغا، ئاندىن شېنجېنغا كەلدۇق.

___ شېنجېننىڭ نەرىدە تۇرسەن؟

___ فۇتېن رايونى يۇقىرى سالوڭچۇ كەنتىدىكى 5 - كوچا 8 - نومۇر 401 -

ئۆيدە.

___ نېمە ئىش قىلسەن؟

___ بىكار.

يىقىلماس توغراق

— ئۆيۈڭدە يەنە كىملەر بار؟ ئۇلار نېمە ئىش قىلىدۇ؟
— دادام مۇتەسەبىكىلىك سودىسى قىلىدۇ. ئاپام ئاجرىشىپ كەتكەن، ئۇ ھازىر يۇرتتا كىيىم- كېچەك ماگىزىنى ئاچىدۇ. دادام قايتا خوتۇن ئالغان. ئۆيدە يەنە بىر ئاچام، ئىككى سىڭلىم، بىر ئىنىم بار...

— سەن نېمە مەسىلىنى تاپشۇرماقچى؟

— بۇ... مەن... مەن...

— ئىككىلەنمەي گەپنىڭ راستىنى دېسەڭ، ساڭا كەڭچىلىك قىلىمىز.

— 6 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، يېرىم كېچە سائەت ئۈچتىن ئاشقان چاغ ئىدى. مەن ئۆيدە ئۇخلاۋاتاتتىم. تويۇقسىزلا ئىشىك چېكىلدى. بېرىپ ئاچسام خالىق ئىكەن. ئۇنىڭ يېنىدا يەنە 10 ياشلاردىن ھالقىغان بىر ئوغۇل بالا تۇرىدۇ. خالىق: «مەن بۇجىدا خەنزۇلار بىلەن ئۇرۇشۇپ قالدىم، بېرىپ ماڭا ياردام قىل» دېدى. مەن ئۈنىمدىم. بىراق ئۇ ماڭا: «بارساڭمۇ بارسەن، بارمىساڭمۇ بارسەن» دېدى. ئۇنىڭ ئەلپازى ناھايىتى يامان ئىدى. مەن ئىلاجىسىزلىقتىن ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭدىم. دەل شۇ چاغدا مېنىڭ خوجايىنىم ئوسمان كۆرۈپ قېلىپ خالىقتىن: «ئادىمىنى نەگە ئاپىرسەن؟» دەپ سورىدى. خالىق: «بۇ ياردەم قىلىدىغان ئازراق ئىش چىقىپ قالدى. ياسىن بۇ يەردە تۇرۇپ تۇرسۇن. سەل تۇرۇپ كېلىپ ئەكىتىمەن» دېدى.

— سېنى خالىق نەگە ئېلىپ باردى؟

— ئۇ دەسلەپتە تاكىسى بىلەن بۇجى دېشىڭ بازىرىغا ئېلىپ كەلدى. ئاندىن بىر دۇكاندىن ئىككى دانە قول چىرىغى ئالدى. مەن ئۇنى نېمە قىلىدىغانلىقىنى سورىسام، ئۇ «ئىشى بار» دېدى. ئاندىن ئۇ مېنى بىر بىنانىڭ ئارقىسىدىكى مەكتەپنىڭ مەيدانىغا ئەگەشتۈرۈپ كەلدى. دەرۋازا ئېتىكىلىك ئىدى. بىز تامدىن ئارتىلىپ كىردۇق. ئۇ قول چىرىغىنىڭ بىرىنى ماڭا بېرىپ، مېنى ئاچقۇچنى تېپىشقا بۇيرۇدى. مەن بىر ھالقا ئاچقۇچنى تاپتىم. كېيىن ئۇ مېنى بىر بىنانىڭ تۆتىنچى قەۋىتىگە باشلاپ چىقتى. بىز 404 - نومۇرلۇق ئۆيگە كىردۇق. مەن كىرىپلا قورقۇپ كەتتىم. ئۆيىنىڭ ئىچى ناھايىتى قالايمىقاندى. پول، تاملارنىڭ ھەممىسىلا قان ئىدى. خالىق كارىۋاتتىكى يوتقاننى قايرىدى. كارىۋاتتا بىرەيلەن مىدىر قىلماي

ياتاتتى. قارىسام ئۇيغۇردەك قىلدى. شۇڭا خالىقتىن: “ئۇيغۇرمۇ؟” دەپ سورىدىم. ئۇ: “ھەئە، ئۇيغۇر ساقچى. ئۇ گۈي شوركىلىرىمنىڭ ھەممىسىنى قاقچۇرۇپ بولدى. يەنە ماڭا يېيىشىۋېلىپ يانچۇقچىلار تۇرىدىغان جايى دەپ بېرىسەن دەپ ئارامىدا قويىمىغانىدى. شۇڭا ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتتىم. كېلە، ئۆلۈكنى كۆزدىن يوقىتايلى” دېدى. قورقۇپ جان - ئىمانىم چىقىپ: “ياق، ئۆزۈڭ نېمە قىلساڭ قىل” دېدىم. بىراق ئۇ ماڭا پىچاق تەڭلەپ تۇرۇپ: “غىدىڭ - پىدىڭ قىلىدىكەنەن، سېنىمۇ قوشۇپ بوغۇزلىۋېتىمەن” دېدى. مەن ئىلاجىسىز ماقۇل بولدۇم.

— جەسەتنى قانداق يۆتكىدىڭلار؟

— خالىق ھېلىقى يوتقانى يەردىكى كىرلىكنىڭ ئۈستىگە سالدى. ئاندىن مېھمانخانىدىكى شامالچىنىڭ توك سىمى بىلەن تېلېۋىزورنىڭ ئارقىسىدىكى كابىلىنى يۇلۇپ ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن جەسەتنىڭ پۇت - قولىنى باغلىدى. ئاندىن بىز جەسەتنى ئېلىپ ھېلىقى يوتقانىڭ ئۈستىگە قويۇپ، يوتقانىڭ ئاستىدىكى كىرلىكنىڭ تۆت ئۇچىنى ئالماپ باغلاپ، يەنە بىر كىرلىك بىلەن ئۇنىڭ سىرتىنى تاڭدۇق. يەردىكى قان ياتقان ئادەمنىڭ شەكلىدە ئىدى. شۇڭا بىر يوتقانى ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ قويدۇق. ئۆيىدىن چىقىدىغان چاغدا خالىق تېلېۋىزورنى تېپىپ ئۆرۈۋەتتى. ئاندىن بىز جەسەتنى كۆتۈرۈپ بىنادىن چۈشتۈق.

— سىلەر جەسەتنى نەگە ئېلىپ باردىڭلار؟

— بىز جەسەتنى يولنىڭ يېنىغا ئەكىلىپ، قىزىل تاكسىدىن بىرنى توستۇق. خالىق شوپۇر بىلەن تاللىشىپ يۈرۈپ ئاخىرى ئۇنى 150 يۈەنگە خېڭگاڭ بازىرىغا ئاپىرىپ قويۇشقا ئۇناتتى. بىز جەسەتنى تاكسىنىڭ ئارقىسىدىكى يۈكلۈككە قاقچىلىدۇق. تاكسى خېڭگاڭ بازىرىنىڭ سىلىيەن كەنتىگە كەلگەندە خالىق شوپۇرغا دەپ ماشىنىنى توختاتتى. بىز يۈكلۈكتىن جەسەتنى ئېلىپ، يول ياقىسىدىكى قورايلىققا تاشلىۋەتتۇق.

— ئاشۇ جايىنىڭ نەدىلىكى ئېسىڭىزمۇ؟

— ئېسىمدە. يان تەرەپتە بىر ماي ئىسكىلاتى... ياق... بىر خۇمدان باردەك

قىلغان.

يىقىلماس توغراق

— كېيىنچۇ؟ خالىق يەنە بىرەر نەرسىنى تاشلىدىمۇ؟
— بىز يەنە ماشىنىغا چىقتۇق. ئارزاق ماڭغاندىن كېيىن خالىق بىر ياقىسىدىكى چۆللۈككە بىر پىچاقنى تاشلىدى.
— سىلەر نەدە تاكىسىدىن چۈشتۈڭلار؟
— خېڭگاڭ بازىرىدا، شۇچاغدا شوپۇر سەل قورقتى بولغاي، ئۇ 100 يۈەننى ئېلىپلا تىكشۈۋەتتى.

— ئاندىن كېيىن نەگە باردىڭلار؟
— بىر ئۈچ چاقلىق موتوسىكىلىنى توشۇپ ئارزاق ماڭغاندىن كېيىن، يەنە بىر تاكىسىغا ئالمىشىپ ياتقىمغا يېنىپ كەلدۇق...
— خالىق يەنە نەگە بارىدىغانلىقىنى دېمىدىمۇ؟
— ئۇ «شىنجاڭغا كېتىمەن» دېدى. ئۇ مېنى ياتقىمغا ئەكىلىپ قويۇپ، ھېلىقى ياسىن دېگەن بالىنى ئېلىپ كەتتى.

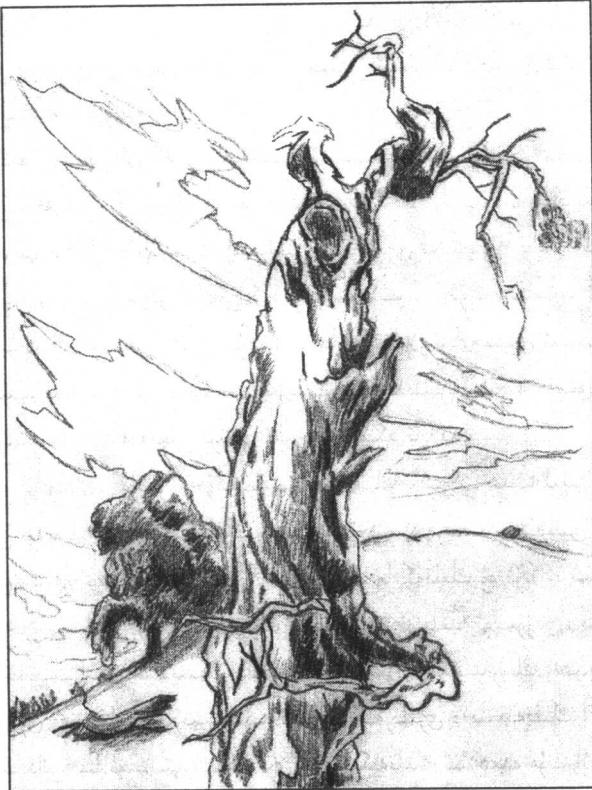
— سەن قانداقسىگە ئۆزۈڭنى مەلۇم قىلماقچى بولۇپ قالدىڭ؟
— ئوسمان خوجايىن ساقچىلارنىڭ خالىقنى ئىزدەپ يۈرگەنلىكىنى ئۇقۇپتىكەن، شۇڭا «ھېلىقى كۈنى نەگە بېرىپ نېمە ئىش قىلدىڭلار؟» دەپ سورىغانىدى. مەن ئەھۋالنى ئەينەن دەپ بەردىم. ئۇ: «ئىھ خۇدايىم! بالانىڭ چوڭىنى تېرىپتۇ. ساقچىنى ئۇلتۇرۇش دېگەن كالا كېتىدىغان ئىش. شۇڭا دەرھال بېرىپ ئۆزۈڭنى مەلۇم قىلساڭ كەڭچىلىك قىلىدۇ» دېدى. بىراق مەن دەسلەپتە قورقۇپ كېتىپ، ساقچىخانغا كېلىشكە جۈرئەت قىلالىمىدىم. بىراق، خوجايىن بىلەن باشقىلار ماڭا: «سېنى ئۇ ئىشقا خالىق مەجبۇرلىغان، بېرىپ ئۆزۈڭنى مەلۇم قىلساڭ، كەڭچىلىككە ئېرىشىسەن. گەپ قىلماي يۈرۈۋەرسەڭ ھامان بىر كۈنى قولغا چۈشىسەن. ساقچى دېگەن ساقچى، خالىق ھەرگىز قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ» دەپ نەسەھەت قىلدى. مېنى ساقچىخانغا خوجايىن ئۆزى ئېلىپ كەلدى. سىرتتا قاراپ تۇرۇپ، مەن ساقچىخانغا كىرگەندىن كېيىن ئاندىن كەتتى...

— ھېلىقى تاكىسىنىڭ نومۇرى ئېسىڭىزمۇ؟
— ياق، بەك قاراڭغۇ بولغاچقا كۆرەلمىگەن... ھە راست، بىز شەھەر ئىچىگە كىرگەندىن كېيىن خالىق بىر يانفوننى ئەخلەت ساندۇقىغا تاشلىغاندەك قىلدى...

يىقىلماس توغراق

ساقچىلار ئابىلەتكە يول باشلىتىپ بېرىپ، جەسەتنى بىردەمدىلا تاپتى. تېگىننى يەشكەن ساقچىلارنىڭ يۈرىكى گويىا پىچاقتا تىلغاندەك ئېچىشىپ كەتتى. چۈنكى قەستكە ئۇچرىغۇچى دەل ئۇلار بىر سوتكىدىن بۇيان ئىزدەپ يۈرگەن ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆزى ئىدى!

شۇم خەۋەر ھەش - پەش دېگۈچە تارالدى. ئابدۇسەمەتنىڭ سەبداشلىرى ئۆزىنى تۈتۈۋالماي ھۆڭرەپ يىغلاپ كېتىشتى. ئۇلار قۇملۇقتىكى توغراق 1000 يىل ياشايدىكەن دەپ ئاڭلىغانىدى. بىراق، بالىلىقنى نامراتلىقنىڭ دەردىدە يىغلاپ - قاخىلاپ ئۆتكۈزگەن، قىرانلىق چاغلىرىغا ئەمدىلا قەدەم قويغان ئابدۇسەمەت 26 يېشىدا كېتىپ قالدى...

ئىككىنچى باب

شۇم خەۋەر

زامانىۋى ئالاقە ئۈسكۈنىلىرىنىڭ كارامىتى ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئۇنىڭ شېنياڭدىكى ئانا مەكتىپى — جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتىغا

5. ئۇ مەكتەپكە كىچىكىپ باردى، چۈنكى ئۇ نامراتلىقنىڭ دەستىدىن ئوقۇيالغىلى تاس قالغانىدى.

چاقماق تېزلىكىدە يەتكۈزدى.

جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتىنىڭ تارىخى جۇمھۇرىيەت تارىخىدىن توققۇز ئاي ئۇزۇن. بۇ مەكتەپ 1949 - يىلى 1 - ئاينىڭ 14 - كۈنى "شەرقىي شىمال جامائەت خەۋپسىزلىكى كادىرلىرى مەكتىپى" نامىدا قۇرۇلغان بولۇپ، كېيىن مەركىزىي خەلق ساقچى كادىرلىرى مەكتىپىگە ئۆزگەرتىلدى. 1981 - يىلى گوۋۇيۈەننىڭ تەستىقى بىلەن جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتىغا ئۆزگەرتىلىپ، ئېلىمىزدىكى جامائەت خەۋپسىزلىكى كەسپى بويىچە تولۇق كۇرس ئوقۇغۇچىلىرىنى تەربىيەلەيدىغان تۇنجى ئالىي مەكتەپكە ئايلاندى.

يېرىم ئەسىردىن بۇيان، جۇڭگو ساقچىلىرىنىڭ بۆشۈكى ھېسابلىنىدىغان بۇ مەكتەپتىن نۇرغۇنلىغان جاسارەتلىك، ھەققانىيەتچى، زەبەردەست، يۇقىرى ساپالىق ساقچىلار يېتىشىپ چىققانىدى. ئۇلاردىن بەزىلىرى مەملىكەتلىك ۋە ئۆلكە، شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىنىڭ رەھبەرلىك ئورنىغا ئولتۇردى؛ بەزىلىرى جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىدىكى باشقا ئالىي مەكتەپلەرنىڭ رەھبەرلىك ۋە پروفېسسورلۇق ۋەزىپىلىرىنى زېمىنىگە ئالدى؛ بەزىلىرى مەملىكەتلىك "1 - ماي ئەمگەك مېدالى"غا ئېرىشتى؛ بەزىلىرى "مەملىكەتلىك ئالاھىدە مۇنەۋۋەر خەلق

ساقچىسى، دىن بولۇپ قالدى؛ بىرمۇنچىلىرى خىزمەت كۆرسىتىپ مۇكاپاتلاندى؛ بىرمۇنچىلىرى خىزمەت يولىدا بەختكە قارشى قۇربان بولدى.

ئابدۇسەمەت ئۇ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا كۆپ ئادەم تونۇمايدىغان ئادەتتىكى ئوقۇغۇچىلاردىن ئىدى. لېكىن مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ خىزمەتكە چىققىنىغا ئەمدىلا توققۇز ئاي بولغان بۇ يىگىتنىڭ تۇيۇقسىز تۆكۈلگەن غۇنچىدەك ۋاقىتىسىز قازا قىلىشى مەكتەپتىكى رەھبەرلەرنى، ئوقۇتقۇچىلارنى ۋە ئۇنىڭ ساۋاقداشلىرىنى ئېغىر ھەسرەتتە قويدى.

ئىنتېرنېت تورى قەھرىماننىڭ ئىشى - ئىزلىرىنى ئالەمنىڭ بۇلۇڭ - پۇچقاڭلىرىغىچە تارقىتىدىغان ئەڭ كۈچلۈك ۋاسىتىگە ئايلاندى. ئابدۇسەمەت ھەققىدىكى تەسىرلىك ھېكايىلەر، ئۇنىڭ سۈرەتلىرى ۋە ئۇ ھەقتىكى تەسىراتلار، ئىشقىلىپ ئابدۇسەمەت ھەققىدىكى نۇرغۇن گەپلەر ئىنتېرنېت تورىنى قاپلاپ كەتتى. بۇنىڭ بىلەن "ئابدۇسەمەت" دېگەن بۇ ئىسىم جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسى تورلىرىدىكى يارقىن نۇرغا ئايلاندى. شېنجېن لوڭگاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسى ئابدۇسەمەتكە ئاتاپ ئاچقان مەخسۇس تور بېتىنى كۆرۈدىغانلار ھەسسەلەپ كۆپەيدى.

كىشىلەرنىڭ بۇ نەۋقېران ساقچى ھەققىدە نۇرغۇن نەرسىلەرنى بىلگۈسى كېلەتتى: ئابدۇسەمەت قانداق قۇربان بولغاندۇ؟ ئۇنىڭ ئائىلىسى قانداق بولغىدى؟ ئۇنىڭ بالىلىق چاغلىرى قانداق ئۆتكەن بولغىدى؟ ئۇنىڭ ئالىي مەكتەپ ھاياتىچۇ؟ ئۇ ئىش ئورنىدا قانداق خىزمەتلەرنى قىلغان بولغىدى؟ ئۇ زادى نېمە ئۈچۈن قەستكە ئۇچرىغاندۇ؟ ئۇنىڭ مۇھەببەت تۇرمۇشى قانداق ئۆتكەن بولغىدى؟

ئىشقىلىپ ئۇنى تونۇسۇن ياكى تونۇمسۇن، توردا سۆز قالدۇرغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ۋاپاتىغا قاتتىق ئېچىناتتى. شۇنداق، ئابدۇسەمەت تېخى ياش، ناھايىتى ياش ئىدىغۇ! ئۇنىڭ ھايات مۇساپىسى ئەمدىلا باشلانغانىدىغۇ! ئۇنىڭ ئون گۈلنىڭ بىرىمۇ ئېچىلمىغانىدىغۇ! ئۇ كۆرۈدىغان ئاسايىشلىق كۈنلەر تېخى ئالدىدا ئىدىغۇ!

ئابدۇسەمەتنىڭ قۇربان بولغانلىق خەۋىرى گويا دېڭىز تاشقىنىدەك چاقماق تېزلىكىدە ئۇنىڭ ئانا مەكتىپىگە يېتىپ كەلدى. ئوقۇتۇش بىناسى، ئوقۇغۇچىلار ياتىقى، ئاشخانا، بوكسحانا، مەيدان، كۈتۈپخانا، چىملىق، يول... ئىشقىلىپ ھەممىلا

يەردە ئابدۇسەمەتنىڭ گېپى بولاتتى؛ ھەممىلا يەرنى قايعۇر ھەسرەت قاپلىغانىدى. ئابدۇسەمەتكە دەرسكە كىرگەن ئوقۇتقۇچىلار، ئۇنى تونۇيدىغان ئوقۇغۇچىلار ھەسرەتلىك ئۇھسىنىشلار ئىچىدە ئۇنىڭ ھايات چاغلىرىنى ئەسكە ئالسىلا ئازابلىق تولغىناتتى، ئۆزىنى تىتى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇۋاتقان چاغدا قىلغان ھەربىر ئېغىر سۆزى ئۇلارنىڭ قۇلاق تۈۋىدىن، ھەربىر ھەرىكىتى ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدىن كەتمەيتتى...

ئىچكى موڭغۇلنىڭ شىلىنخوت شەھىرىدىن كەلگەن ما يۈشەن تەجرىبىلىك، ئۈمىدۋار ئوقۇتقۇچى ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ مەكتەپتە يېڭى كەلگەن چاغدىكى ھالىتى ما يۈشەننىڭ كۆز ئالدىدا ھازىرقىدەكلا تۇراتتى. 1999 - يىلىنىڭ كۈز كۈنلىرى ئىدى. ئىنستىتۇتتا دەرس باشلىنىپ كەتكىلى 10 نەچچە كۈن بولدى. شۇ يىلى مەكتەپ ئوقۇتۇش ئۈسۈلىنى ئۆزگەرتىپ، يېڭى كەلگەن بالىلارنىڭ ھەربىي مەشقىنى شېنياڭ ھاۋا ئارمىيىسى مەشىق بازىسىغا ئورۇنلاشتۇرغانىدى. ما يۈشەن ئۇ چاغدا ئوقۇغۇچىلار ئەترىتىنىڭ باشلىقى ئىدى، شۇڭا ئۇ قىسمىنىڭ مەشىق بازىسىدا يېڭى ئوقۇغۇچىلار بىلەن بىرگە يېتىپ - قوپاتتى.

ئوقۇش باشلانغان چاغدا، ئۇ ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى دۇ چىڭلىڭدىن شىنجاڭلىق ئۈچ بالىنىڭ تېخى يېتىپ كېلەلمىگەنلىكىنى ئۇقتى. بالىلاردىن ئىككىسى پويىز بېلىتى ئالالمىغاچقا "بىر نەچچە كۈن كېچىكىپ بارىمىز" دەپ تېلېفون قىپتۇ. لېكىن خوتەنلىك يەنە بىر بالىنىڭ كېلىدىغان - كەلمەيدىغانلىقى ئېنىق ئەمەس ئىكەن.

— نېمىشقا ئېنىق ئەمەسكەن؟ — ما يۈشەن دۇ چىڭلىڭدىن سورىدى.

— ئۇ ئىككىلىنىپ قاپتۇ، — دېدى دۇ چىڭلىڭ، — گېپىگە قارىغاندا

ئوقۇش خىراجىتىدە قىيىنلىق ئۇچىدۇ.

كېيىن، پويىز بېلىتى ئالالماي كېچىكىپ قالغان ھېلىقى ئىككى بالىمۇ كەلدى.

پەقەت خوتەنلىك ھېلىقى ئوقۇغۇچىلا كەلمىگەنىدى.

بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن ما يۈشەن ئىنستىتۇتقا يىغىنغا كەلدى. ئەتىسى

ئەتىگەندە قىسمىغا قايتىدىغان چاغدا تۇيۇقسىزلا دۇ چىڭلىڭدىن تېلېفون كېلىپ

قالدى:

— ماڭماي تۇرسىڭىز بويىتىكەن. ئەترىتىڭلارغا تەۋە ھېلىقى خوتەنلىك بالا ئەمدى كەلدى، بىرگە ئېلىپ كېتىڭ.

بۇنىڭدىن خۇشال بولۇپ كەتكەن ما يۈشەن شارقىراپ يېغىۋاتقان يامغۇرغا قارماي ئۇدۇل ئوقۇغۇچىلار باشقارمىسىغا كەلدى. ئۇ ئىشىكتىن كىرىشىڭىلا دۇ. چىڭلىك ئۇنىڭغا ياندا تۇرغان ئوتتۇرا بوي يىگىتنى كۆرسەتتى:

— بۇ يىگىت خوتەندىن كەلگەن ئابدۇسەمەت بولدى! — ئاندىن ئۇ ئابدۇسەتكە قارىدى، — بۇ ياق ما يۈشەن مۇئەللىم بولدى، سىلەرنىڭ ئەترەت باشلىقىڭلار!

ئابدۇسەمەت ما يۈشەنگە ئەدەب بىلەن ئېگىلىپ تۇرۇپ سالام قىلدى. ما يۈشەن بۇ يېڭى ئوقۇغۇچىغا سەپ سېلىپ قارىدى. ئۈچ- تۆت كۈنلۈك يول ئازاينىڭ ھاردۇقىدىن بولسا كېرەك، ئۇ ھەم توپا تەرەت، ھەم سۇلغۇن كۆرۈنەتتى. ساقال- بۇرۇتلىرىمۇ ئۆسۈپ كەتكەن بولۇپ، يېنىدىكى كىچىككەنە سەپەر سومكىسى قۇرۇق دېگۈدەكلا ئىدى.

— ماڭايلى! — ما يۈشەن ئابدۇسەمەتنى باشلاپ بىنادىن چۈشتى. تالادا يامغۇر تېخىمۇ قاتتىق يېغىۋاتاتتى. ما يۈشەن ئابدۇسەمەتنىڭ يۈك- تاقىنى ھۆل بولۇپ كەتمىسۇن دەپ، ئۈستىدىكى يامغۇرلۇقنى ئابدۇسەمەتكە يېپىنچاقلىتىپ قويدى. بۇنىڭدىن ئوڭايسىزلانغان ئابدۇسەمەت خەنزۇچە دۇدۇقلاپ تۇرۇپ رەت قىلدى:

— ھاي... بۇ ئىش بولمىدى مۇئەللىم، زۇكامداپ قالسىز. ما يۈشەن بېشىدىكى شىلەپىنى ئىشارەت قىلدى:

— مېنىڭ شىلەپەم بار، چاتاق يوق. يۈك- تاقىڭىز ھۆل بولۇپ كەتسە قىسىمغا بارغاندىن كېيىن قىيىنلىپ قالسىز.

ما يۈشەن ماڭغاچ ئۇنىڭدىن سورىدى:

— نېمىشقا بۇنچىۋالا كېچىكىپ قالدىڭىز؟

— سەل كېچىكىپ قالدىم، — دېدى ئابدۇسەمەت قورۇنۇپقىنا، — ئون نەچچە كۈن كېچىكىپ قالدىم... ئۇنىڭ خەنزۇچە تەلەپپۇزى خۇددىي چەت

ئەللىكلەرنىڭ خەنزۇچە سۆزلىگەندىكى تەلەپپۇزىغىلا ئوخشايتتى، ئۆت تون ئاھاڭىنىڭ بىرىمۇ توغرا ئەمەس ئىدى.

— ئۆيىڭىزدە كىملەر بار؟

— دادام... ئاكام... ھە... ئىنىم... سىڭلىم بار.

— ئاتا - ئانىڭىز نېمە ئىش قىلىدۇ؟

— دادام... ھە... تۆمۈرچىلىك، ئۈزۈمچىلىك قىلىپ پۇل تاپىدۇ. بۇرۇن

كىيىم - كېچەك سېتىپ زىيان تارتقان. ئاپام... يوق... مەن تولۇق ئوتتۇرىنىڭ

1 - يىللىقىدا چاغدا تۈگەپ كەتتى، — گەپ شۇ يەرگە كەلگەندە ئابدۇسەمەتنىڭ

كۆزلىرىدە بىر خىل ئەلەم ئۇچقۇنلىرى يانغاندەك بولدى.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ما يۈشەننىڭ ئابدۇسەمەتكە ئىچى ئاغرىدى. شۇنىڭ

بىلەن ئۇ باشقا گەپ سورىمىدى. ئاز كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، ما يۈشەن

ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسىنىڭ ئىنتايىن نامرات ئىكەنلىكىنى ئۇقتى. ئەسلى ئىش

مۇنداق بولغانىدى: جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتنىڭ ئۇقتۇرۇشىنى

تاپشۇرۇپ ئالغان ئابدۇسەمەت ھەم خۇشال بولدى، ھەم غەم - قايغۇغا پاتتى. ئۇ بۇ

مەكتەپكە كىرىپ ئوقۇسا، ساقچى بولۇش ئارزۇسى ئىشقا ئاشىدىغانلىقىدىن خۇشال

ئىدى. لېكىن، مەكتەپكە كىرىش ئۈچۈن 5900 يۈەن ئوقۇش پۇلى تاپشۇرۇش كېرەك

ئىدى. ئۇنىڭغا يول كىراسى، تۇرمۇش خىراجىتى دېگەنلەرنى قوشقاندا، مەكتەپكە

بېرىش ئۈچۈنلا 6800 يۈەن تېپىش كېرەك ئىدى. بۇنچىلىك پۇلنى تېپىش ئۇنىڭ

ئائىلىسى ئۈچۈن ئېيتقاندا ئاسمانغا چىقىشتىنمۇ تەس ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوقۇش

باشلىنىدىغانغا ئاران يەتتە كۈنلا قالغانىدى. ئابدۇسەمەت دەل مۇشۇنىڭ ئۈچۈن قايغۇ -

راتتى.

ئابدۇسەمەت ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئېلىپلا، ئۆيىدىكىلەرگە يەنە باش ئاغرىقى

تېپىپ بەرگەنلىكىنى بىلدى. چۈنكى ئىككى يىل بۇرۇن غەربىي شىمال مىللەتلەر

ئىككىنچى ئىنستىتۇتى تەييارلىق بۆلۈمىنىڭ ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىمۇ

ئاكىلىرى ئۇنىڭ ئوقۇشىغا قوشۇلمىغانىدى. مۇھىمى ئۇلارنىڭ قولى قىسقا ئىدى. مانا

ئەمدى شېنياڭغا بېرىش ئۈچۈن ئۇنىڭدىنمۇ جىق پۇل كېتىدىكەن. بۇ قارىغۇنى ياردا

قىستىغاندەك بىر ئىش - تە!

دېگەندەكلا، ئۆيىدىكى چوڭ - كىچىك ھەممەيلەن يىغىلىپ مەسلىھەتكە ئولتۇرغاندا ئابدۇسەمەت قاتتىق توسقۇنلۇققا ئۇچرىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۈچ ئاكىسى بولۇپ، چوڭ ئاكىسى نۇرسۇن ئۇنىڭ بىلەن ئانا بىر ئانا باشقا ئىدى. ئوتتۇراچى ئاكىسى يۈسۈپجان، كەنجى ئاكىسى ئەھەت ۋە چوڭ ئاچىسى ھاۋانسا ئۇنىڭ ئانا بىر قېرىنداشلىرى ئىدى. چوڭ ئاكىسى ياۋاش، كەمسۆز ئادەم بولغاچقا، ئۆيىنىڭ ئىشلىرى ئىككىنچى ئاكىسىنىڭ گېپى بويىچە بولاتتى. ئىككىنچى ئاكىسى ئابدۇسەمەت شۇنچىۋالا پۇل بىلەن ئوقۇيمەن دېگەندەك، ئۇنداقتا ئۇ مېدىتسىنا ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇشى كېرەك دەپ قارايتتى. چۈنكى ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن خوتەنگە كېلىپ دوختۇر بولسا، ئۇ بۇ ئائىلىگە پايدىلىق ئىدى. ئۆيىدىكىلەر ئاغرىپ تارتىپ قالسىمۇ دوختۇرغا كۆرۈنۈشكە قولايلىق بولاتتى. ئۇنىڭ ھەتتا ئۇرۇق - تۇغقانلارغىمۇ پايدىسى تېگەتتى. ساقچىلىقنىڭ ئارزۇلىغىدەك نەرى بار! جاپاسىغۇ نۇرۇپ تۇرسۇن، ئۇ دېگەن جاننى ئالغانغا ئېلىپ قويۇپ قىلىدىغان ئىش - تە!

ئابدۇسەمەت ئۆيىدىكى چوڭلارنى بەك ھۆرمەتلەيتتى، شۇ كەمگىچە ئۇلارنىڭ گېپىنى يىرىپ باقمىغانىدى. بىراق بۇ دۆرەم ئۇ گېپىدە چىڭ تۇرۇۋالدى. ئىككىنچى ئاكىسى ئۇنىڭغا ئاغزىنىڭ بىر قات تېرىسى چۈشۈپ كەتكۈچە نەسەت قىلدى، لېكىن ئابدۇسەمەت زۇۋان سۈرمەي ئولتۇراتتى.

ئائىلىدە ئۆز گېپىنىڭ ئەمدىلىكتە ئۆتمەي قېلىۋاتقانلىقىدىن ئىزا تارتقان يۈسۈپجاننىڭ ئاچچىقى كەلدى. بۇنىڭ سەۋەبچىسى دەل جاپالىق يۈرەك قېنى ۋە تاپقان - تەرگىنى بەدىلىگە مۇشۇنچىلىك چوڭ بولغان ئامراق ئىنىسى ئابدۇسەمەت ئىدى. يۈسۈپجاننىڭ قاتتىق ئاچچىقى كەلدى:

— ساقچى مەكەنپەكە بارمايسەن دېدىممۇ بارمايسەن. ساقچى بولغان ئادەمگە ياخشى كۈن يوق. مەن سېنى مېدىتسىنا ئىنىستىتوتىغا ئاپىرىپ بېرىمەن، دوختۇرلۇقنى ئۆگىنىسەن!

— ياق، بارغىنىم بارغان!

دەرەزەپىكە كەلگەن يۈسۈپجان يەردىن بىر پارچە كېسەكنى ئېلىپ ئابدۇسەمەتكە قارىتىپ ئاتتى. كېسەك بېرىپ ئۇنىڭ گەجگىسىگە تەگدى. بۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەتنىڭ ئوغىسى قاينىدى. ئۇ يۈسۈپجانغا قاراپ ئېتىلدى. ئاكا - ئۇكا

يىقىلماس توغراق

ئىككىسى گالاج - گۈلۈچ ئېتىشىپ كەتتى. ئاڭغىچە ئابدۇسەمەتنىڭ ئىشى ۋە ئاچىلىرى قىيا - چىيا بىلەن يۈگۈرۈپ كېلىپ ئۇلارنى ئاجراتتى. ھوبىلىنى يات - پاراقچىلىق باستى .

ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسى روزىمەمەت زوڭزىيىپ ئولتۇرغان يېرىدىن ئىشىپ قوپتى:

__ بولدى قىلىش دەيمەن!

ھەممە پەسكويغا چۈشتى . روزىمەمەت يۈسۈپجانغا قاراپ گەپنى ئۈزۈپلا ئېيتتى:

__ پونىڭ ئىشىقىنى يەيسەن! ئويلمامسەن: ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈردى، ئالىي مەكتەپنىڭ تەييارلىقىنىمۇ ئوقۇپ بولدى. ئەگەر ئۇ ئۇقۇماي ئۆيگە قايتىپ كەلسە ئاخىر نېمە بولماقچى ئىدى؟ بارىمەن دېگەن يېرىگە بارسۇن!

يۈسۈپجان پېشىنى قېقىپ چىقىپ كەتتى. روزىمەمەت ئابدۇسەمەتكە بۇرۇلۇپ قارىدى:

__ ئۆيدە ئازراق ياغاچ بار، شۇنى ئاچىقىپ ساتاي. كەملىسە يەنە ئامالىنى قىلارمىز!

__ جاھىللىق قىلماڭلار چېنىم قېرىنداشلىرىم، __ دېدى ئابدۇسەمەت ئۇلارغا يالۋۇرۇپ تۇرۇپ، __ ماڭا ياردەم قىلىڭلار، مەن خىزمەتكە چىققاندىن كېيىن پۇلۇڭلارنى قايتۇرىمەن .

ياغاچ ساتقان پۇل ئوقۇش پۇلىنىڭ ئاز بىر قىسمىغىلا چىقىش قىلدى. قانداق قىلارنى بىلەلمەي بېشى قاتقان ئابدۇسەمەت كەنت باشلىقى ئابدۇسەمەت خېلىغا يالۋۇردى:

__ ئوقۇشقا باراي دېگەندىم. ئاز - تولا پۇل ياردەم قىلارمىز؟ مەن ئۇنى چوقۇم قايتۇراتتىم .

كەنت باشلىقى ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇشقا ھېرىسمەن، ئەقىللىق بالا ئىكەنلىكىنى ئويىدان بىلەتتى. لېكىن ئۇ ياردەم قىلاي دېسىمۇ، ئۇنىڭ ئارمانغا چۈشۈلۈك دەرمىنى يوق ئىدى. شۇڭا ئۇ ئابدۇسەمەتكە 200 يۈەنلا بېرىپ تۇرالىدى .

ئابدۇسەمەت ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى ۋە خەلق ئىشلىرى ئىدارىسىغا بېرىپ ئەھۋالنى دەپ باقتى. بۇ ئىدارىلەرنىڭمۇ ئابدۇسەمەتكە ياردەم

قىلغۇسى بولسۇمۇ، ئىدارىدە پۇل يوق ئىدى. مىڭ بىر جاپادا قېتىش - قۇراش قىلىپ ئاران دېگەندە 1000 يۈەن پۇل غەملەندى.

مەكتەپكە تىزىمغا ئالدۇرۇش ۋاقتى قىستاپ قېلىۋاتاتتى. لېكىن ئوقۇش خىراجىتىنىڭ تېخىچە ئامالى بولمىدى. ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق؟ بولدى قىلىش كېرەكمۇ ياكى ئۆلمىگەن جاندا ئۈمىد بار دېگەندەك ئۇرۇنۇپ بېقىش كېرەكمۇ؟

ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇشتىن ۋاز كەچكۈسى يوق ئىدى، ئۇ ۋاز كەچسە بولمايتتى. چۈنكى ئۇ ئالىي مەكتەپكە چىقمەن دەپ 14 يىل ئوقۇدى. ئۇ شۇ ئائىلىنىڭ تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرگەن ۋە ئالىي مەكتەپنىڭ ئىككى يىل تەييارلىقىنى ئوقۇپ بولغان بىردىنبىر ئوقۇمۇشلۇق ئەزاسى ئىدى. ئەگەر ئۇ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇسا، كەلگۈسىدە ئىنسىنىڭمۇ ئالىي مەكتەپكە ئوقۇشىغا ئاندىرچىلىق قىلالايتتى. مۇبادا ئۇ ھازىر بەل قويۇۋەتسە، بۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئائىلىدىن بىرەرسىنىڭ ئالىي مەكتەپ بوسۇغىسىدىن ئاتلىيالىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

ئابدۇسەمەت ئۇرۇق - تۇغقانلىرى، خولۇم - قوشنىلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە بىرمۇ بىر كىرىپ يالۋۇرۇپ باقتى. لېكىن ئۇلارنىڭمۇ قولى قىسقا ئىدى. شۇڭا ئۇ نەچچە ئون كېلومېتىر يولدا تاپىنى تېشىلگۈدەك قاتراپ يۈرۈپ مىڭ تەسلىكتە بىر نەچچە 100 يۈەن پۇلنىڭ ئورنىنى قىلالدى.

ھەش - پەش دېگۈچە دەرس باشلانغىنىغا 10 كۈن بولۇپ قالدى. ئابدۇسەمەت مەكتەپكە تېلېفون بېرىپ ئەھۋالنى چۈشەندۈردى. ئوقۇغۇچى قويۇلۇش ئىشخانىسىدىكى دۇ مۇئەللىم ئۇنىڭغا: "بۇنى پەۋقۇلئاددە ئەھۋال دەپ قاراپ سىزنىڭ ئوقۇش سالاھىيىتىڭىزنى بىر مەزگىل ساقلاپ تۇرۇشقا بولىدۇ، لېكىن ۋاقىت بەك ئۇزىراپ كەتمەسۇن،" دېگەن گەپنى قىلدى.

ئابدۇسەمەت شۇنداق قىلىپ غەملىگەن ئازغىنە پۇلنى يانچۇققا سالدى - دە، بارغاندا بىر گەپ بولار دەپلا پەشنى قېقىپ يولغا چىقتى. چۈنكى ئۇ ئەھۋالنى ئېنىق دېسە، مەكتەپنىڭمۇ ئۇنى ئېرى تۇر دېمەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى. دېگەندەكلا ئۇ بارغاندىن كېيىن دۇ چىڭلىك مۇئەللىمگە ئوقۇش پۇلنى تولۇق غەملىيەلمىگەنلىكىنى ئەينەن دېيۋىدى، مەكتەپمۇ ئۇنى "ئېرى تۇر" دەپ مەيدىسىدىن ئىتتەرمىدى.

ما يۈشەن ئۇنى ئوقۇغۇچىلار ئەترىتىگە ئەگەشتۈرۈپ بارغاندىن كېيىن، ئەترەتنىڭ سىياسىي كومىسسارى لى كېغا تاپشۇردى.

لى كې لياۋنىڭلىق بولۇپ شەرقىي شىمال تەلەپپۇرىدا سۆزلەيتتى. ئۇ 80- يىللاردا نەنجىڭ ئاۋناتسىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئاۋناتسىيە مەمۇرىيەتچىلىق فاكۇلتېتىغا كىرىپ، ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى ماتور ھۈنەر-سەنئىتى كەسپىنى ئۆگەنگەنىدىكى مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، شېنياڭ 410- ماشىنسازلىق زاۋۇتىغا تەقسىم قىلىندى. ئېھتىمال ئوقۇتقۇچىلىق كەسپىگە ئۆزىنى بېغىشلىغان دادىسىنىڭ تەسىرى سىڭگەن بولسا كېرەك، 1982- يىلى ساقچى مەكتىپىگە ئوقۇتقۇچى قوبۇل قىلغاندا، ئۇمۇ شۇ مەكتەپنىڭ ئوقۇتقۇچىلىقىغا ئىمتىھان بېرىپ كىردى. بەزىلەر ئۇنىڭدىن نېمىشقا ئايروپىلان ياساش كەسپىنى تاشلاپ، مائارىپ سېپىگە كىرگەنلىكىنى سورىغاندا ئۇ: "مېنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇتقۇچى بولغۇم بار، ھەم بۇ كەسپنى ياخشى كۆرىمەن" دېگەنىدى.

لى كې ساقچى مەكتەپكە كەلگەندىن بۇيان ئوقۇغۇچىلار ئەترىتىدىلا تۇرۇپ كەلدى ھەمدە ھازىرغىچە 5000 دىن ئارتۇق ئوقۇغۇچىنى قولدىن چىقاردى. ئاشۇ 5000 ئوقۇغۇچىنى بىر مۇستە تۇتۇپ بولۇش ئەلۋەتتە مۇمكىن ئەمەس. لېكىن، كېچىكىپ كەلگەن ئۇيغۇر يىگىتى ئابدۇسەمەتنىڭ تىزىمىغا ئالدۇرغىلى كەلگەن چاغدىكى ھالىتى ئۇنىڭ ھەرگىز يادىدىن چىقمايدۇ.

ئابدۇسەمەت لى كېنىڭ يېنىغا تۇنجى كىرگەن چېغىدا ئۇچىسىدا سېرىق كاۋنكا، كۈلرەڭ شىم بار ئىدى. چىرايلىرى قارىلاق كەلگەن ئابدۇسەمەتنىڭ چاچلىرى قۇندۇردەك قارا ھەم بۇدرە، كۆزلىرى يوغان- يوغان ئىدى. ئۆزى كەمسۆز بالىدەك قىلاتتى. باشقا بالىلارغا سېلىشتۇرغاندا ئۇ چوڭ چىرايلىق بولۇپ، 30 ياشلاردىن ھالقىغاندەك كۆرۈنەتتى، ياقىلىرى مابىلشاڭغۇ ئىدى.

— ئىسمىڭىز نېمە؟

ئابدۇسەمەت ئۆز ئىسمىنى خەنزۇچە دېدى. خەنزۇچە تەلەپپۇزى توغرا بولمىغاچقا، ئۇنىڭ سۆزىنى بىر ئېغىزىمۇ ئوقالمىغان لى كې ئۇنىڭ ئالدىغا بىر پارچە قەغەزنى ئىتتىرىپ قويدى:

— قېنى، ئىسمىڭىزنى بۇ قەغەزگە يېزىڭ!

ئابدۇسەمەت ھېلىقى قەغەزگە ئىسمىنى چىرايلىق قىلىپ يازدى.

لى كې كومپيۇتېردىكى يېڭى ئوقۇغۇچىلار تىزىملىكىنى ئاڭتۇرۇپ كۆرۈۋېدى، دېگەندەكلا «ئابدۇسەمەت» دېگەن ئىسىم چىقتى.

— ئوقۇش پۇلىنى ئەكەلدېڭىزغۇ؟ — دەپ سورىدى ئۇ.

بۇنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت ھودۇقۇپ كەتتى:

— مەن... مەن... مېنىڭ ئوقۇش پۇلۇم... سەل... كەلمەيدۇ، ئاز

كۈندىن كېيىن تاپشۇرسام...

— ئوقۇش پۇلىڭىز كەملىسە ھازىرچە تاماق كارتىسى سېتىۋېلىپ تۇرۇڭ. قېنى،

200 يۈەن چىقىرىڭ!

ئابدۇسەمەت مۇتەللىمنىڭ «ئوقۇش پۇلىنى تولۇق ئەكەلمەپسەن» دەپ كۆزىگە

كىرىۋالغانلىقىنى كۆرۈپ، گويىا يەلكسىدىكى يوغان قورام تاشنى ئىرغىتىپ

تاشلىۋەتكەندەك يېنىكلەپ قالدى. ئۇ 200 يۈەننى چىقىرىپ لى كېغا تەڭلىدى. لى

كې ئۇنىڭغا بىر دانە تاماق كارتىسى بەردى ۋە ئۇنىڭغا خۇددى ئايسىدەك بىر مۇ

تاپىلاپ كەتتى:

— يىتتۈرۈپ قويماي ئوبدان ساقلاڭ، 200 يۈەن تاماق پۇلى مۇشۇ كارتىدا.

تاماق ئالغاندا مۇشۇ كارتىنى ئىشلەتسىڭىز بولىدۇ. مەكتەپتە مەخسۇس سىلەردەك

مۇسۇلمان ئوقۇغۇچىلارغا ئاتاپ قۇرغان ئاشخانا بار. يۈرۈڭ، مەن سىزنى ياتىقىڭىزغا

ئاچىقىپ قويماي.

لى كې ئابدۇسەمەتنى ئىككىنچى قەۋەتكە باشلاپ چىقتى ۋە 202 - نومۇرلۇق

ياتاقنى ئېچىپ، بىر كارتىنى كۆرسەتتى:

— 3 - نومۇرلۇق ئورۇن سىزنىڭ، ئاۋۇ 3 - نومۇرلۇق ئىشكاپمۇ سىزنىڭ.

لى كې 3 - نومۇرلۇق ئىشكاپنى ئاچتى. ئىشكاپتا داس، چىش پاستىسى، چىش

چوتكىسى، ئىستاكان ۋە لۇڭگە دېگەندەك نەرسىلەر بار ئىدى.

— مانا بۇ نەرسە - كېرەكلەرمۇ سىزنىڭكى، — دەپ چۈشەندۈردى لى كې

ئۇنىڭغا، — بۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى مۇشۇ ئىشكاپقا قويىسىز، باشقا جايغا

قويۇشقا بولمايدۇ. ساقچى ئىنستىتۇتنى باشقا ئالىي مەكتەپلەرگە ئوخشىمايدۇ.

ئوقۇغۇچىلار تۇرمۇشتا ساقچىلاردەك باشقۇرۇلىدۇ. يېتىپ قويۇشتا رەتلىك، تەرتىپلىك

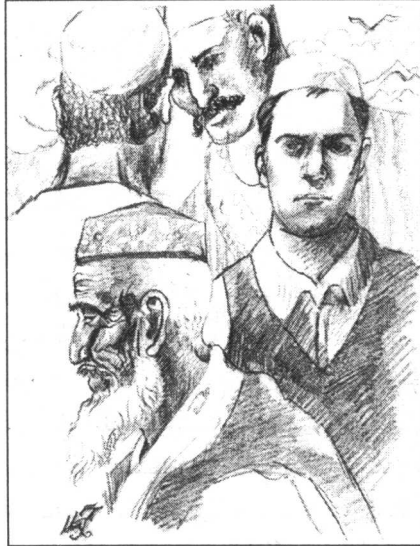
بولۇش قاتتىق تەلەپ قىلىنىدۇ. كۆردىڭىزمۇ؟ لۇڭگىنى مانا مۇنداق قىرلىرىنى تۈپتۈز

چىقىرىپ قاتلاپ، ئىستاكانلارنى رەتلىك تىزىسىز. ھەتتا ئىستاكاندىكى چىش چوتكىلىرىنىڭ بېشىنىمۇ بىردەك بىر تەرەپكە قارىتىپ قويسىز. يوقاننى قىر چىقىرىپ يىغىسىز. بۇلارنى سىزدىن بۇرۇن كەلگەن بالىلارنىڭكىگە قاراپ ئۆگىنىۋالدىڭىز بولىدۇ. سىز كېچىكىپ قېلىپ ھەممىنىڭ ئارقىسىدا كەلدىڭىز، شۇڭا نومۇرىڭىز ئەترىتىمىزدە ئارقىدىن سانغاندا بىرىنچى، يانتىڭىز قۇراق ياتاق.

— نېمە؟ — ئابدۇسەمەت «قۇراق ياتاق» دېگەن گەپنى چۈشەنمىگەندى.

— ھە، ئىككى ئەترەتتىكى تەرتىپ نومۇرى ئاخىرىدا كەلگەن ساۋاقداشلار ئورۇنلاشتۇرۇلغان ياتاق دېگەن گەپ. بىز بۇنى «قۇراق ياتاق» دەپ ئاتايمىز.

تارتىنىپ تۇرغان ئابدۇسەمەت مۇئەللىمنىڭ گەپلىرىنى ئۇقتىمۇ، ئۇقىمىدىمۇ ئىشقىلىپ بېشىنى لىڭشىتاتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى گويا سەھرادىن ئەمدىلا شەھەرگە كىرگەن ساددا بالىلارنىڭكىدەك ھەممىلا نەرسىگە ئالاڭ. بۇلۇڭ تىكلەتتى. بۇنى سەزگەن لى كېسەل. پەل ئەنسىرەپ قالدى. خەنزۇچىنى ئانچە ئۇقمايدىكەن، ئۆگىنىشتە يېتىشىپ ماڭالامۇ؟

ئابدۇسەمەتنىڭ قۇربان بولغانلىقى ھەققىدىكى شۇم خەۋەر ئۇنىڭ ئانا مەكتىپىگە يېتىپ كەلگەندە، ئەينى چاغدا ئۇنىڭ بىلەن بىر شۆبە ئەترەتتە تۇرغان ساۋاقدىشى جۇاڭ يۈ شۇ مەكتەپتە ئاسپرانتلىقتا ئوقۇۋاتاتتى.

6. باشقىلارغا ئۆزلۈكىدىن ياردەم قىلىدىغان ئابدۇسەمەت ئوقۇش مۇكاپات پۇلىغا سۇسلىق قىلدى.

بويى 1.75 مېتر كېلىدىغان بۇ قىز ئەسلىدە شېنياڭدا تۇغۇلۇپ ئۆسكەندى. ئۇ ئادەتتە كوچىلاردا ماڭسا كۆرگەنلەر ئۇنى ھەرگىزمۇ جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنىستىتۇتنىڭ ئاسپرانتى دېمەيتتى، بەلكى كىيىم مودىلى ياكى ئېسىلزا دە خېنىملاردىن بولسا كېرەك دەپ قالاتتى. جۇاڭ يۈ چىرايلىق، ئەمما ئوغۇل بالا مېجەز قىز ئىدى، شۇڭا ئۇ كىچىكىدىن تارتىپلا مۇشتلىشىش ئويۇنى، سوقۇشۇش ئويۇنى دېگەنلەرنى ياخشى كۆرەتتى. كېيىن سۇ ئۇزۇش، ئوتتۇرا ۋە ئۇزۇن ئارىلىققا يۈگۈرۈش، ۋالېبول ئويناش دېگەنلەرگە قىزىقىپ قالدى. ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا ئۆگىنىشتە ياخشى، تەشكىللەش ئىقتىدارى كۈچلۈك بولغاچقا، ئوقۇتقۇچىلار باشتىن- ئاياغ ئۇنى ئالقىنىدا پۈۈلەپ كەلگەندى. لېكىن ئۇ جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنىستىتۇتقا ئىمتىھان بېرىپ كىرۈندى، ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچىلىرى بىلەن ساۋاقداشلىرى ھەيران قېلىشتى.

راستىنى ئېيتقاندا، ئۇ كىچىكىدىن باشلاپلا ساقچى بولۇشنى ئىرادە قىلغانىدى. چۈنكى ئۇنىڭ ئىككى تاغىسىمۇ ساقچى ئىدى. ئىككى تاغىسى ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كەلگەندە بۇ ساقچىلارنىڭ ئۇچىسىدىكى فورمىلىرى جۇاڭ يۈنىڭ كۆزىگە ئاجايىپ ھەيۋەتلىك كۆرۈنۈپ كېتەتتى. شۇڭا ئۇ "مەنمۇ چوڭ بولغاندا ساقچى بولىمەن" دەپ نىيەت قىلغانىدى.

1999 - يىلى ئۇ ئىنىستىتۇتقا يېڭىدىن كىرگەن چاغلاردا، ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا پارتىيە ئەزالىرى ناھايىتى ئاز بولغاچقا، شۆبە ئەترەتنىڭ پائالىيەتلىرى ئادەتتە ئىنتىپاق ياچېيكسىنىڭ نامىدا ئېلىپ بېرىلاتتى. جۇاڭ يۈ ياچېىكا ھەيئىتى، ئابدۇسەمەت ئىنتىپاق ئەزاسى ئىدى. ئابدۇسەمەت ناھايىتى ئىنتىلىشچان يىگىت بولۇپ،

ياچېكىنىڭ پائالىيەتلىرىگە ئاكتىپ قاتنىشاتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ شۇ چاغلاردىكى بەزى ئىشلىرى جۇڭ يۈدە چوڭقۇر تەسىراتلارنى قالدۇرغانىدى.

بىر قېتىم ئىتتىپاق ئەزالىرى شېنياڭ شەھەر ئەتراپى رايونىدىكى بىر دارىلتامغا بېرىپ ھال سوراشقا ئۇيۇشتۇرۇلدى. شۇ قېتىمقى پائالىيەتتە ئابدۇسەمەتنىڭ ئىپادىسى ئىنتايىن ياخشى بولدى. ئۇ ھېلى دارىلتامنىڭ ھويلىسىنى تازىلىسا، ھېلى ياۋا ئوت-چۆپلەرنى يۇلاتتى. ئىشقا بېشىچىلاپ كىرىپ كەتكەن ئابدۇسەمەتنىڭ يۈز-كۆزلىرىدىن چېپىلداپ تەر ئاقاتتى. ئۇ يەنە دارىلتامدىكى بىر خەنزۇ بالغا ھىماتچى بولدى. ئۇ بالا ھەم ئاجىز، ھەم كېسەلمەن بولغاچقا، ئاتا-ئانىسى ئۇنى تاشلىۋەتكەنىكەن. ئابدۇسەمەت ۋاقىت تاپسىلا دارىلتامغا ھېلىقى بالىنى يوقلاپ باراتتى ۋە ئۇنى تالاغا ئاچىقىپ ئوينىتاتتى.

بىر قېتىم، ياچېكى ئىتتىپاق ئەزالىرىنى دارىلتام ئۈچۈن ئىختىيارى ئىئانە توپلاشقا سەپەرۋەر قىلدى. ئابدۇسەمەت ئادەتتە تۇرمۇشتا ئىنتايىن تېجەشلىك ئىدى، ھەر ئايلىق تۇرمۇش خىراجىتى 300 يۈەندىن ئاشمايتتى. بۇ قېتىم ئۇ دارىلتامغا بىراقلا 50 يۈەن ئىئانە قىلدى.

جۇڭ يۈننىڭ دەسلەپتە ئابدۇسەمەتنىڭ ئىئانىسىنى ئالغۇسى كەلمىدى. چۈنكى ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسىنىڭ ناھايىتى نامرات ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ئابدۇسەمەت ئادەتتە بۇ جەھەتتە لام دەپ ئېغىز ئاچمىسىمۇ، لېكىن ئۇ شۆبە ئەترەت بويىچە تۇرمۇشنى سىقىپ-يالاپ يۈرۈپ ئىنتايىن جاپادا ئۆتكۈزۈدىغان بىردىنبىر ئوقۇغۇچى ئىدى.

جۇڭ يۈننىڭ دادىسى تىجارەتچى، ئاپىسى كارخانا خىزمەتچىسى بولغاچقا، بۇ يالغۇز قىز يوقسۇزلۇقنىڭ زادى قانداق بولىدىغانلىقىنى ئەسلا بىلمەيتتى. ئۇ ساۋاقىدىشى ئابدۇسەمەتنىڭ ۋۇجۇدىدىن نامراتلىقنىڭ نەقەدەر ئېغىر بولىدىغانلىقىنى كۆردى. ئابدۇسەمەتنىڭ تۇرمۇشى باشقىلارنىڭكىدىن، بولۇپمۇ قول ئىلكىدە بار ساۋاقداشلىرىنىڭكىدىن ئاسمان-زېمىن پەرق قىلاتتى. شۇنداق ئەمەسمۇ؟ باشقا بالىلار ”پۇل“ دەپ ئېغىز ئېچىپ بولغۇچە تەق ئىدى؛ لېكىن ئابدۇسەمەت ئوقۇش پۇلىنى غەمەش ئۈچۈن 20 نەچچە كۈن قاترىدى. بەزى بالىلار ئاشخانىغا كىرىپ ئەڭ قىممەت قورۇملاردىن ئېلىپ چالا- بۇلا يەپلا قالغىنىنى تۆكەتتى؛

ئابدۇسەمەتنىڭ بەيدىغىنى ئاشخانىدىكى ئەڭ ئەرزان تاماقلاردىن ئىدى. بەزى بالىلارنىڭ ياتاقتىكى ئىشكابى كونسېرۋا، ئىرىمچىك دېگەندەك ئېسىل بېمەكلىكلەر بىلەن تولۇپ تۇراتتى؛ لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ ئىشكابددا ئۆيىدىن ئەۋەتكەن قاتتىق ناندىن باشقا ھېچنېمە يوق ئىدى. بەزى بالىلار بايرام، دەم ئېلىش كۈنلىرى كىنوخانا، بازار، تورخانلارغا قاترىسا، ئابدۇسەمەت ياتاقتا يالغۇز ئولتۇرۇپ ئۆگىنىش فىلاتتى. بەزى بالىلار يازلىق تەتل، قىشلىق تەتل، ھەتتا ماي، ئۆكتەبىر بايراملىرىدىمۇ ئايروپىلان بىلەن ئۆيىگە بېرىپ كېلەتتى؛ لېكىن ئابدۇسەمەت تەتلىلەردە ئۆيىگە قايتمايتتى، قايتىپ قالسىمۇ ئولتۇرىدىغىنى پويىزنىڭ قاتتىق ئۇرۇندۇقى ئىدى. بەزى بالىلار داڭلىق ماركىلىق سائەت ئاقاپ، داڭلىق ماركىلىق كىيىم - كېچەكلەرنى كىيىپ يۈرەتتى؛ لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ مەكتەپتىن تارقاتقان فورمىدىن باشقا، پەقەت ئۆيىدىن ئېلىپ كەلگەن ئۈچ قۇرلا ئاددىي كىيىمى بار ئىدى. بەزى بالىلار چاقىرغۇ، يانفونلىرىنى توختىماي يېڭىلاپ تۇراتتى؛ لېكىن شۆبە ئەترەت بويىچە پەقەت ئابدۇسەمەتنىڭ يانفونى يوق ئىدى، ئۇنىڭ ھەتتا ئۇزۇن يوللۇق تېلېفونىمۇ ناھايىتى ئاز ئىدى. بەزى بالىلار ھەممە نەرسىنى كىرخانىدا يۇيىدۇرسا، ئابدۇسەمەت ھەتتا يوقتان - كۆرپە كىرىكلىرىنىمۇ ئۆزى يۇياتتى...

قولنىڭ قىسقىلىقىدىن قىيىنلىقتان ئابدۇسەمەت بىر سېنتنىڭ تۆشۈكىدىن مەڭ ئۆتۈشكە، ھەتتا ئائىلىسىنىڭ يۈكىنى يەڭگىللىتىش ئۈچۈن، مەكتەپتە تازىلىقچىلىق قىلىپ، كېچىلىرى كۆزەتچىلىك قىلىپ ئاز - تولا پۇل تېپىشقا مەجبۇر بولغانىدى.

بىراق، ئۇ تۇرمۇشنىڭ ئېغىرچىلىقلىرىدىن قاتتىق قىيىنلىپ تۇرۇپمۇ، دارلىنامغا ئىككىلەنمەيلا 50 يۈەن ئىئانە قىلدى. جۇڭ يۈ بۇ 50 يۈەن پۇلنىڭ ۋەزىنىڭ نەقەدەر ئېغىرلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا ناۋادا بۇ پۇلنى ئالمىسا ئابدۇسەمەتنىڭ غۇرۇرغا تېگىپ قوبۇدىغانلىقىنى ھېس قىلغان جۇڭ يۈ پۇلنى گەپ قىلماي ئالدى.

بىر قېتىم، ئىتتىپاق ياچېيكىسى ئىتتىپاق ئەزالىرىنى لياۋنىڭدىكى نامرات ناھىيە — كاڭپىڭ ناھىيىسىدىكى بىر باشلانغۇچ مەكتەپكە دەپتەر، قەلەم، ئوقۇش قوراللىرى دېگەندەك نەرسىلەرنى ئىئانە قىلىشقا چاقىردى. باشقا بالىلار قاتارىدا ئابدۇسەمەتمۇ نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئىئانە قىلدى. بۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئادەتتە دەپتەر،

خاتىرىلىرىنى تېجەپ ئىشلىتىش ئۈچۈن لېكسىيىنى بەتنىڭ ئالدى - كەينىگە قىستاپ يازىدىغانلىقىدىن خەۋىرى بار جۇالڭ يۈ ئىختىيارسىز ئۆز - ئۆزىگە يېغىلىدى: "ياھ، بۇ يىگىت ئۆزى نامرات بولغىنى بىلەن نېمە دېگەن ۋىجدانلىق - ھە!".

شېنياڭنىڭ قىشى ناھايىتى ئۇزۇن بولىدۇ، ئىككى كۈندە بىر لەپىلدەپ قار يېغىپلا تۇرىدۇ. قەھرىتان قىشنىڭ سوغۇق شامىلى قار ئۇچقۇنلىرىنى ئادەمنىڭ يۈز كۆزلىرىگە ئۇرۇپ، ئادەمنى كۆز ئاچقۇزماس قىلىۋېتىدۇ. بۇنداق چاغلاردا نەشتەردەك سوغۇق ھەرقانچە قىبىلن پىيما كىيىۋالغان ئادەمنىڭ پۇتلىرىنىمۇ بىردەمدىلا ئۇششۇنۇپىتىدۇ. كۈن ئارىلاپ يېغىپلا تۇرىدىغان بىر گەز قىبىللىقتىكى قارنى تازىلىماق ئاجايىپ مۇشكۈل ئىش. بولۇپمۇ قارنىڭ ئاستى ئېرىپ مۇز توڭلاپ كەتسە، ئۇ يەردىكى قار - مۇزلارنى پەقەت تۆمۈر گۈرجەك بىلەن بىر قىرىپ تازىلاشقا توغرا كېلىدۇ. سوغۇقتىن قورقۇپ بۆرسۈقتەك قىبىلن كىيىنىۋالغان قىز بالىلار بۇنداق ئىشقا ئەپلىشلىمەيدۇ، ئەلۋەتتە.

ئابدۇسەمەت بۇنداق چاغلاردا زوق - شوقى بىلەن ئىشقا بىر كىرىشىپ كەتسە ئۆزىنى ئۇنتۇپلا كېتەتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى تۈگىتىپ بولغان ھامان يۈگۈرۈپ كېلىپ، قىزلارغا ياردەملىشەتتى. ئۇنىڭ نەزىرىدە قىزلار ئاجىز بولغاچقا بۇنداق ئېغىر ئىشلارنى قىلالمايتتى، كۈچ - قوۋۋىتى ئۇرغۇپ تۇرغان ئۆزىدەك يىگىتلەر قىزلارنى ئايىشى كېرەك ئىدى. شۇڭا قىزلارغا ياردەم قولىنى سۇنۇش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئادەتكە ئايلانغان ئىش ئىدى. ئۇ ساۋاقداشلىرى بىلەن بىرگە پويىزغا چىققان چاغلاردا ساۋاقداشلىرىغا ئۆزلىكىدىن ئورۇن بوشىتىپ بېرەتتى، ئۇلارنىڭ يۈك - تاقلىرىنى ئۆزى ئورۇنلاشتۇراتتى، ئۇلارنىڭ چاپلىرىنى توشۇيتتى.

بىر قېتىم ئۇنىڭ ساۋاقداشى مېھراي تۇيۇقسىزلا سوقۇر ئۈچەي ياللىغۇ بولۇپ، ئولتۇرۇپلا قالدى. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان ئابدۇسەمەت ئۇنى ھاپاش ئېتىپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردى. كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن قىزلار قانداق قىيىنچىلىققا يولۇقسا ئابدۇسەمەتنى ياردەمگە چاقىرىدىغان بولۇشتى. ئابدۇسەمەت بۇنداق چاغلاردا لام - جىم دېمەي ياردەم قىلاتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسىنىڭ ئىنتايىن نامرات ئىكەنلىكى ھەممىگە ئايان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ پايدا - مەنپەئەت دېگەنلەرگە ئالدىراپ قول ئۇزىتىپ كەتمەيتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ ساۋاقداشى ئىليار سالام خېلى چوڭ كادىرنىڭ بالىسى بولۇپ،

خەنزۇچىغا ئۇستا ئىدى، دەرسلەردە ئۇيغۇر بالىلارنىڭ سەركىسى ھېسابلىناتتى. بىر كۈنى ئۇ مەكتەپتە ئوقۇش مۇكاپاتى تۈزۈمىنى يولغا قويۇپ، ئۆزى نامرات، ئەمما ئۆگىنىش نەتىجىسى ياخشى بالىلارنىڭ 40 پىرسەنتتىن 80 پىرسەنتكىچە ئوقۇش پۇلىنى كۆتۈرۈپتەيدىغانلىقىدىن خەۋەر تاپتى. ئۇنىڭ خىيالغا شۇ ھامان ئابدۇسەمەت كەلدى. چۈنكى ئابدۇسەمەت شەرتكە توشاتتى، شۇڭا ئۇ بۇ خەۋەرنى ئابدۇسەمەتكە دەپ، ئۇنى دەرھال ئىلتىماس يېزىشقا دەۋەت قىلدى. لېكىن ئابدۇسەمەت ئىلتىماس يازغىلى ئۇنىمىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ نېمە ئۈچۈن ئىلتىماس يېزىشقا ئۇنىمايۋاتقانلىقىغا ھەيران قالغان ئىليار بۇ ئىشنى غەپىرەتكە ئېيتتى.

غەپىرەت ناھايىتى تېتىك بالا بولۇپ، مەكتەپتە ۋاسكىتبول، پۇتبولنىڭ باشسى ئىدى، ناخشا- ئۇسسۇل دېگەنلەرنى سويۇۋېتەتتى، ھاراققا ئامراق ئىدى، ھاراقمۇ كۆتۈرۈلەيتتى، دوستلىرىمۇ جىق ئىدى.

غەپىرەت ئابدۇسەمەت بىلەن ئىككى يىل ئىلگىرىلا تونۇشقانىدى.

— ئۇ ئەزەلدىن شۇنداق، — دېدى غەپىرەت ئىليارغا، — يىنچۈەندىكى مىللەتلەر ئىككىنچى ئىنستىتۇتتا ئوقۇۋاتقان چاغدا ئۇنىڭ ئىسمى ئوقۇش مۇكاپاتى ئالدىغانلار تىزىملىكىدىن چۈشۈپ قاپتۇ. لېكىن ئۇ بۇ ھەقتە لام دەپ ئېغىز ئاچمىغانىدى. كېيىن بىز بېرىپ مۇئەللىمگە: “ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسى باھالانغان بالىلارنىڭكىدىنمۇ نامرات تۇرسا، ئەجەپ ئۇنىڭ ئىسمى چۈشۈپ قاپتۇغۇ؟” دەپ ئىنكاس قىلىۋىدۇق، مۇئەللىم: “ئۇنداق بولسا دەرھال ئىلتىماس يازسۇن،” دېدى. شۇنداق قىلىپ ئۇنىڭ ئوقۇش پۇلى كۆتۈرۈۋېتىلگەن. ئۇ ئاشۇنداق ئاداش، ھە دېسىلا ھەرقانداق قىيىنچىلىقنى يالغۇز ئۆزۈملا كۆتۈرسەم، دەيدۇ.

ئىنستىتۇتنىڭ ئەينى ۋاقىتتا ئوقۇغۇچىلار چوڭ ئەترىتىنى قوشۇمچە باشقۇرغان مۇئاۋىن ئىتتىپاق سېكرىتارى نىڭ جياڭجۈن بۇ ئىشنى بەش قولىدەك بىلەتتى. ئوقۇش پۈتتۈرۈپ شۇ مەكتەپتە قېلىپ قالغان نىڭ جياڭجۈن ئوقۇغۇچىلارنىڭ كۆڭلىدىكى بايقاشقا ناھايىتى ماھىر ئىدى. ئوقۇش پۇلى كۆتۈرۈۋېتىلدىغان بالىلار باھالىنىدىغان چاغدا ئابدۇسەمەت ئىلتىماس يازمىغان، ھەم ئۇنىڭ نەتىجىسىمۇ ۋاي دېگۈدەك ئەمەس ئىدى. شۇڭا، بىرىنچى مەۋسۈمدە ئۇ باھالىنالمىدى. ئىككىنچى يىلى ئۇ ئۆگىنىشتە خېلى ئىلگىرىلەپ كەتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوقۇتقۇچىلارمۇ ئۇنىڭ ئائىلە

قىيىنچىلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا چوڭ ئەترەتتىن ئابدۇسەمەتنى بىۋاسىتەلا باھالانغان ئوقۇغۇچىلار تىزىملىكىگە كىرگۈزدى. شۇنداق قىلىپ ئۇنىڭ ئىككى يىللىق ئوقۇش پۇلى كۆتۈرۈۋېتىلدى.

تۆتىنچى يىلى مەكتەپكە لياۋنىڭ ئۆلكىسىدىن بېرىلگەن "ئالاھىدە قىيىنچىلىقى بار ئوقۇغۇچىلار ئوقۇش مۇكاپاتى" كېلىپ قالدى. بۇ پۇل باھالانغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەر بىرىگە 9900 يۈەندىن توغرا كېلەتتى. لېكىن باھالىنىدىغانلارنىڭ سانى ئىنتايىن ئاز ئىدى. 400 دىن يالا بار ھەربىر ئەترەتتىن پەقەت تۆت- بەش باللا باھالىنالايتتى. دېمەك، ھەربىر شۆبە ئەترەتكە ئوتتۇرا ھېساب بىلەن بىر سان تېگەتتى.

بۇ خەۋەر تارقالغاندىن كېيىن، نۇرغۇن نامرات ئوقۇغۇچىلار بۇ مۇكاپات پۇلىنى قولغا كەلتۈرۈشكە ئىنتىلىپ باقتى. بەزىلەر ھېلى شۆبە ئەترەت باشلىقلىرىغا ئەھۋالنى دېسە، ھېلى چوڭ ئەترەت رەھبەرلىرىگە ھال ئېيتىپ باقاتتى. ئىشقىلىپ ھەممىسىلا ئۆزىنىڭ تىزىملىكتىن چۈشۈپ قالماستىن ئۈمىد قىلاتتى. ئۇ چاغدا نۇرغۇن بالىلار نىڭ جياڭجۇننىڭ بېشىنى ئاغرىتىپ باقتى. ئۇ مەكتەپ قورۇسىدا ۋە ياناق بىناسى ئىچىدە ئابدۇسەمەتنى كۆپ قېتىم ئۇچراتقان بولسىمۇ، ھەممەيلەن "ئەمدى ئۆزىنىڭ ھالىنى ئېيتىشى مۇمكىن"، دەپ قارىغان ئابدۇسەمەت ئويلىمىغان يەردىن ئۇنىڭغا ئەدەب بىلەن سالام قىلىپلا ئۆتۈپ كەتتى.

ئابدۇسەمەت بۇ جەھەتتە ھەرگىز ئېغىز ئاچمىغان بولسىمۇ، لېكىن ما يۈشەن، نىڭ جياڭجۇن، لى كې قاتارلىق ئۈچ رەھبەر كىمنى باھالاشنى مۇزاكىرە قىلغاندا ھەممىسىلا ئالدى بىلەن ئابدۇسەمەتنى تىلغا ئالدى. نىڭ جياڭجۇن ئابدۇسەمەت بىلەن كۆرۈشۈپ بۇ ھەقتە پاراڭلاشقاندا، ئۇ نىڭ جياڭجۇننى ھەيران قالدۇردى. چۈنكى ئابدۇسەمەت ئائىلە قىيىنچىلىقىنى تىلغا ئېلىمۇ قويماي، ئەكسىچە "سەلەرنى تەڭلىكتە قويمايدىغان ئىش بولسا يوللاڭلار. ناۋادا ئۇنداق بولمىسا ئەڭ ياخشى باشقىلار ئالسۇن، مۇئەللىم!" دېگەندى.

ئوقۇغۇچىلار باشقارمىسى ۋە ئوقۇغۇچىلار چوڭ ئەترەتنىڭ رەھبەرلىرى مۇزاكىرىلىشىپ ئابدۇسەمەتنى يوللاشنى بېكىتتى. كۆپچىلىكنىڭ مۇزاكىرىسىگە قويغاندىمۇ ھەممەيلەن ئۇنىڭغا "ئابدۇسەمەت ئۆگىنىشتە ئەلا، ساقچى قائىدىسى

بويىچە باشقۇرۇشتا ئالغان نومۇرى ناھايىتى يۇقىرى، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەكتەپ، چوڭ ئەترەت ۋە شۆبە ئەترەت ئۇيۇشتۇرغان كۈللېكتىپ پائالىيەتلەرگە ئاكتىپ قاتنىشىدۇ، ساۋاقداشلار ئارىسىدا ئىناۋىتى يۇقىرى، دەپ باھا بېرىشتى. نەتىجىدە، ئابدۇسەمەت تولۇق ئاۋاز بىلەن ئۆتتى.

ئابدۇسەمەت بۇ مۇپاكاتنى ئالغاندىن كېيىن، ئالدى بىلەن بىرىنچى يىلى نېسى قالغان ئوقۇش پۇلىنى تولۇقلاپ تاپشۇردى.

يوقسۇزلۇقنىڭ كۆز يەتكۈسىز باياۋانلىرىنى مۇشەققەت ئىچىدە كەزگەن ئابدۇسەمەت ۋىجدانى ۋە غۇرۇرىنى ھەرگىز سۇلدۇرمىغانىدى.

ۋاڭ چىڭفۇ ئابدۇسەمەت تۇرغان شۆبە ئەترەتنىڭ باشلىقى ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىق خەۋىرى كەلگەندە، ئۇ شېنياڭ شەھىرىدىن ناھايىتى يىراق يەردىكى ۋىلايەت دەرىجىلىك شەھەر — چاۋياڭ

7. ئۆگىنىش قىيىنچىلىقى بىلەن مۇسبەت قايغۇسى ئابدۇسەمەتنى باش گەدۈرەلمىدى.

شەھىرىدە كېچىلىك نۆۋەتچىلىكتە تۇرۇۋاتتى. كەچ سائەت 12 دىن ئاشقاندا، ئۇنىڭ يانفونى سايراپ كەتتى. ئۇ تېلېفوننى ئالدى، قارشى تەرەپتىن كېلىۋاتقنى تونۇشلا بىر ئاۋاز ئىدى:

— ۋاڭ چىڭفۇما؟ مەن جۇاڭ يۈ. سىرگە بىر شۇم خەۋەرنى يەتكۈزەي: ئابدۇسەمەت كېلىشمەسلىككە ئۇچراپتۇ... ۋەي، ئاڭلاۋاتامسىز؟ مەن جۇاڭ يۈ! ئابدۇسەمەت كېلىشمەسلىككە ئۇچراپتۇ... جۇاڭ يۈ گەپنىڭ ئاخىرىنى دېيەلمەي يۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ۋاڭ چىڭفۇ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي بىرھازا تۇرۇپ قالدى. ئاندىن تۇيۇقسىزلا :

— بۇ مۇمكىن ئەمەس، بىر ئاي بۇرۇن ئۇنى شېنجېندا كۆرگەن تۇرسام! — دەپ توۋلاپ كەتتى.

ئۇ گېپنى تۈگىتىپلا تېلېفوننى بېسىۋەتتى. ئاشۇنداق قىلسا، بۇ شۇم خەۋەرنى خۇددى تېلېفون ئۈزۈلگەن ھامان يوقايدىغان سىگنالغا ئوخشاش يوققا چىقىرىۋېتىلىپ بولىدىغاندەك.

ئۇنىڭ خىيال يىپىلىرى چىگىشلىشىپلا كەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ تەرەپ-تەرەپكە تېلېفون قىلغىلى تۇردى. ئۇ گۇاڭجو، شېنجېن قاتارلىق جايلاردىكى ساۋاقداشلىرىغا بىر تېلېفون قىلىپ چىقتى. ئۇ جۇاڭ يۈ بەتكۈزگەن شۇم خەۋەرنىڭ يالغان چىقىپ قېلىشىنى ئارزۇ قىلاتتى.

ئۇيغۇسى قاچقان ۋاڭ چىڭفۇ بۇ كېچىنى كارىۋاتتا ئۇياقتىن - بۇياققا تولغىنىپ، كىرىپك قاقماي ئۆتكۈزدى. ئابدۇسەمەتنىڭ سىياسى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ھېلىدىن - ھېلىغا زاھىر بولاتتى. ئابدۇسەمەت قازا قىلىپ كەتتى؟ بۇ مۇمكىنمۇ؟ بىر ئاي ئىلگىرى 1 - ماي بايرىمىدا ۋاڭ چىڭفۇ ئىليار بىلەن گۇاڭجوغا ئايلىنىپ كەلگىلى بارغانىدى. ئۇلار گۇاڭجوغا بارغاندىن كېيىن، ئۆلكىلىك جامائەت خەۋىپسىزلىكى نازارىتى رازىۋىدىكا باشقارمىسىدىكى دۇ ۋېي، تاڭشيا ساقچىخانىسىدىكى ياڭ جېنجۈن، تىەنخې جەنۇبىي كوچا ساقچىخانىسىدىكى چوڭ پەرھات ۋە رېھىم قاتارلىق ساۋاقداشلىرى بىلەن كۆرۈشكەندى. ئۇلار 3 - ماي كۈنى شېنجېنغا كېلىپ، كىچىك پەرھات بىلەن ئابدۇسەمەتنى تارىم رېستورانغا چاقىرىپ كەلدى. كۆرۈشمىگىلى ئۇزۇن بولغان تۆت ساۋاقداش جەم بولۇپلا تۈگىمەس پاراڭلىرىنى باشلىۋەتتى. ئۇلار مەكتەپتىكى ئوقۇۋاتقان چاغلىرىنى سېغىنغانىدى. ئۇ چاغلاردا تۈزۈمى قاتتىق، مىدىر - سىدىر قىلغىلى بولمايدىغان مەكتەپ تۇرمۇشى مانا ھازىر ئويلىسا ئاجايىپ سەبىي چاغلار ئىكەندۇق. كۈن بويى ئۈگىنىشتىن باشقا غېمىڭ يوق. بىراق خىزمەت دېگەن ئاجايىپ مۇەككەپ بولىدىكەن. گۇاڭجو، شېنجېنلاردا ساقچى ئاز، كۆچمە نوپۇس جىق بولغاچقا، دېلو بېجىرىشنىڭ تەسلىكىچۇ، تېخى!

شۇ كۈنى ئۇلار قانغۇچە ئىچىشىپ، پۇخادىن چىققۇچە مۇڭداشقانىدى.

— ناۋادا شېنياڭغا بېرىپ قالدىغان ئىش بولسا، چوقۇم خەۋەر قىلىڭلار، — دېدى ۋاڭ چىڭفۇ خوشلىشىش ۋاقتىدا ئابدۇسەمەت بىلەن كىچىك پەرھاتقا، — مەن مۇئەللىملەر بىلەن ساۋاقداشلارنى يىغىمەن، قانغۇدەك ئىچىشىمىز.

ئۇلار قول ئېلىشىپ، قۇچاقلىشىپ خوشلاشتى:
— خەير- خوش، ئامان بولۇڭلار!

ئەجەپ ئىش- ھە! بىر ئاي بۇرۇنلا كۆرۈشكەن قەدىناسلاردىن بىرىنى تۇيۇقسىزلا ئۇلۇپ كېتىپتۇ دېسە، ئادەمنىڭ ئىشەنگۈسى كېلەمدۇ؟

شۇ چاغلاردا شۆبە ئەترەت باشلىقى بولغان ۋاڭ چىڭفۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئالىي مەكتەپ ھاياتىنى ناھايىتى تەستە ئۆتكۈزگەنلىكىنى ھەممىدىن ئويىدىن بىلەتتى. دۇرۇس، تۆت يىللىق ئالىي مەكتەپ ھاياتى ئابدۇسەمەتكە نىسبەتەن تىرىشىپ بىلىم ئۆگەنگەن، ئۆزىنى ھەر جەھەتتىن تەربىيىلەپ يېتىلدۈرگەن، چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ ئالغا باسقان تۆت يىل ئىدى. ئابدۇسەمەت بۇ جەرياندا گويىا قەدىمكى پالۋانلار قاتمۇ قات توساقلارنى بۆسۈپ ئۆتكەندەك خىلمۇ خىل قىيىنچىلىقلارنى يەڭدى؛ گويىا «ساردىن نار تۇغۇلۇپتۇ» دېگەندەك، توپا تەرەت دېھقاننىڭ ئوغلى لايىقەتلىك ساقچى بولۇپ يېتىلدى. ئابدۇسەمەت بۇنىڭ ئۈچۈن باشقىلارغا قارىغاندا ھەسسىلەپ تىرىشچانلىق كۆرسەتتى ھەم بەدەل تۆلىدى. ئەقەللىيسى، ئۇ خەنزۇچىدا ناھايىتى ئاجىز ئىدى. چۈنكى شىنجاڭنىڭ زېمىنى كەڭ بولۇپ، شىمالىي شىنجاڭ خېلى تەرەققىي قىلغان ۋە ئىقتىسادىي شارائىتى ياخشىراق ئىدى، خەنزۇلار كۆپرەك بولغاچقا خەنزۇ تىلى خېلى ئومۇملاشقاندى، شۇڭا شىمالىي شىنجاڭدا ئۆسكەن بالىلار كىچىكىدىن تارتىپلا خەنزۇچىنى ئاز- تولا بىلەتتى. لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيى جەنۇبىي شىنجاڭدا ئىدى، جەنۇبىي شىنجاڭ ھەم قاتنىشى قولايىسىز، ھەم نامرات بولۇپ، خەنزۇلار ئاز ئىدى. شۇڭا بۇ يەردىكى بالىلارنىڭ كۆپ قىسمى خەنزۇچىدىن خەۋەرسىز ئىدى. تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە ئۆتۈلگەن خەنزۇچە دەرسىمۇ ھېچقانچە نەرسە ئۆگەنگىلى بولمايتتى. ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتكەن بالىلار ئالدى بىلەن مىللەتلەر ئىنستىتۇتى ياكى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئىككى يىل خەنزۇچە ئۆگىنەتتى. بۇ خۇددى چەت ئەلگە ئوقۇشقا چىقىدىغان جۇڭگولۇقلارنىڭ ئالدى بىلەن تەييارلىق سىنىپىدا ئىنگلىزچە ئۆگەنگىنىگە ئوخشايتتى.

ئابدۇسەمەت تەييارلىقتا ئىككى يىل ئوقۇغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ خەنزۇچىسى سىنىپتىكى 10 نەپەر شىنجاڭلىق بالا ئىچىدە ھەممىدىن ناچار ئىدى. شۇڭا ئۇ دەسلەپتە ناھايىتى قىينالدى. ئەينى چاغدا ئابدۇسەمەت مۇئەللىم سۆزلىگەن دەرس

ئۇياقتا تۇرسۇن، ھەتتا سەپ تۇرگەن چاغلاردا ئەنرەت باشلىقنىڭ بەرگەن كوماندىلىرىنىمۇ چۈشەنمەيتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇ نائىلاج ئالدىنقى ھەتتىكى سەي خۇاسوڭدىن «نېمە دەيدۇ؟» دەپ سورايتتى.

سەي خۇاسوڭ ئۇنىڭغا گەپنىڭ مەزمۇنىنى ئاستا دەپ بېرەتتى. ئابدۇسەمەت سوراۋەگەچكە، جىلى بولغان سەي خۇاسوڭ گامھدا ئىچى پۇشۇپ «ئورۇڭ ئاڭلىمامسەن!» دەپمۇ قويايتتى.

ئابدۇسەمەت بۇنى ئېغىر ئالماي، يەنە باشقىلاردىن سورايتتى.

ئابدۇسەمەت خەنزۇچىنى ئوبدان ئۆگىنىش ئۈچۈن، بىر قېتىم شېنياڭدىكى بارلىق كىتابخانلارنى ئايلىنىپ يۈرۈپ ئاخىرى «ئۇيغۇرچە - خەنزۇچە لۇغەت» تىن بىرنى تاپتى. شۇندىن باشلاپ، ئۇ ھېلىقى لۇغەتنى يېنىدىن ئايرىمايدىغان بولدى. ۋاقىت چىقسىلا لۇغەت ئاڭتۇراتتى. ئۇ خەنزۇچە تەلەپپۇزنى توغرىلاش ئۈچۈن خەتنىڭ پىنىنىنى ئالدى بىلەن خەنزۇ بالىلارغا ئوقۇتۇپ ئاڭلاپ، ئاندىن ئۆزى دوراپ ئوقۇيتتى.

شىنجاڭلىق بالىلارنىڭ خەنزۇچە ئۆگىنىشىگە قولايلىق بولسۇن ئۈچۈن، چوڭ ئەنرەت ئۇلارنى ھەر بىر ياتاققا بىردىنلا ئورۇنلاشتۇردى. بالىلار كەچلىك تەكراردىن چۈشۈپ بىر سائەتتىن كېيىن چىراق ئۆچۈرۈلەتتى. بۇ چاغدا كىچىك پەرھات ھەمىشە ياتاقمۇ ياتاق كىرىپ ئۇيغۇر بالىلار بىلەن پاراڭلىشىشقا ئامراق ئىدى. كىچىك پەرھات ئۈرۈمچىلىك بولۇپ، يەسىلدىكى ۋاقىتىدىن تارتىپلا خەنزۇلار بىلەن ئارىلىشىپ ئۆتكەچكە، ئۇنىڭ خەنزۇچىسى ناھايىتى ياخشى ئىدى.

ئۇ ھەر قېتىم ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىغا كىرگەن چاغلىرىدا، ئابدۇسەمەتنىڭ توختىماي خەنزۇچە ئۆگىنىۋاتقانلىقىنى كۆرەتتى. ئابدۇسەمەت كىچىك پەرھاتنى كۆرۈپلا يېڭىدىن ئۆگەنگەن خام سۆزلىرىنى ئۇنىڭغا ئوقۇپ بېرەتتى. كىچىك پەرھات ئاڭلىغاندىن كېيىن: «ئۇي، ياخشىغۇ، ئوبدان ئۆگىنىپسەن جۇمۇ ئاداش!» دەپ ماختاپ كېتەتتى.

خەنزۇچىنى ئوبدان ئۆگىنىۋېلىشنى نىيەت قىلغان ئابدۇسەمەت گامھدا ئۇيغۇر ساۋاقداشلىرىغا خەنزۇچە سۆزلەپ كېتەتتى، بەزىبىر تۇراقلىق ئىبارلەرنىڭ مەنىسىنى يېپىدىن يېڭىسىغىچە سورايتتى.

ئابدۇسەمەت خەنزۇچىدىن باشقا يەنە ئىنگلىز تىلى ئۆتكىلىدىنمۇ ئۆتۈشى كېرەك ئىدى. ئىليار، كىچىك پەرهانلار تولۇقسىز ئوتتۇرىدا ئىنگلىزچە ئۆگەنگەن بولغاچقا، ئاساسى بار ئىدى. لېكىن ئىنگلىز تىلى ئابدۇسەمەتكە ناتونۇش ئىدى. شۇڭا ئوقۇش پۈتتۈرگىچە ئىنگلىز تىلىدا تۆتىنچى دەرىجىدىن ئۆتۈش ئۈچۈن ئابدۇسەمەتنىڭ ھارماي ئوقۇپ مەشىق قىلىشىغا، خام سۆزلەرنى يادلىشىغا توغرا كېلەتتى. قىسقىسى، ئۇ چاغدا ئىككى خىل تىلنىڭ ئاڭلاش ۋە سۆزلەش مەشىقى ئابدۇسەمەتكە ئاجايىپ ئېغىر بېسىم بولغانىدى.

شۇڭا ئابدۇسەمەت ئالىي مەكتەپنىڭ بىرىنچى يىلىنى دەرسكە يېتىشەلمەي دېگۈدەك ئۆتكۈزدى.

ھەر كۈنى دەرىستىن چۈشكەندە، ئۇ يازغان خاتىرىلىرىنى خەنزۇ ساۋاقداشلىرىنىڭ خاتىرىسىگە بىرمۇ بىر سېلىشتۇرۇپ، چالا قالغان يەرلىرىنى تولۇقلاپ چىقاتتى. ئۇنىڭ ھەپتە ئاخىرىدىكى دەم ئېلىش ۋە بايرام كۈنلىرى كۈتۈپخانىدا، سىنىپتا، ياناقتا دەرس تولۇقلاش بىلەن ئۆتەتتى.

ئابدۇسەمەت بىر نەچچە يىللىق تىرىشچانلىقلىرى ئارقىلىق خەنزۇچىدا ئاجايىپ تېز ئىلگىرىلەپ، خەنزۇچىنى ئۆلچەملىك تەلەپپۇزدا راۋان سۆزلىيەلەيدىغان بولدى. ئۇنىڭ گەپلىرىدىكى دەسلەپتە كەلگەن چاغدىكى «چەت ئەل» چە پۇراقتىن ئەسەرمۇ قالماي. ھەتتا شەرقىي شىمالنىڭ بەزىبىر يەرلىك شىۋىدىكى گەپلىرىنىمۇ ھەق-دادىغا يەتكۈزۈپ سۆزلىيەلەيدىغان بولدى. بولۇپمۇ ئۇنىڭ خەنزۇچە خېتى ئادەم قاراپ ئولتۇرغۇدەك چىرايلىق ۋە ئۆلچەملىك ئىدى. ئۇلارغا ھۆسنخەت دەرسىنى مەكتەپ تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى ۋاڭ شىيەنزىڭ مۇئەللىم ئۆتەتتى. بۇ مۇئەللىم ئابدۇسەمەتنىڭ خېتىنى «ھەتتا بەزىبىر خەنزۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭكىدىنمۇ ياخشىكەن»، دەپ ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي ماختاپ كەتكەنىدى. جۇڭگو خەتتاتلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، ئەسەرلىرى كۆپ قېتىم دۆلەت ئىچى-سىرتىدا مۇكاپاتقا ئېرىشكەن ۋاڭ مۇئەللىمنىڭ ماختىشىغا ئېرىشىش ئۈنچىلىك ئاسان ئىش ئەمەس ئىدى.

كومپيۇتېرمۇ ئابدۇسەمەتكە نىسبەتەن يۇرتىدا كۆرۈپ باقمىغان سىرلىق قوراللاردىن ئىدى. ئۇ تەييارلىقتا ئوقۇۋاتقان چېغىدا كومپيۇتېرغا ئائىت باشلانغۇچ

ساۋاتلانسا ئۆگەنگەنلىكى ئۈچۈن، ساقچى ئىنستىتۇتىغا كەلگەندىن كېيىن كومپيۇتېر دەرسىدە ناھايىتى قىيىنالىدى. ھەر قېتىملىق دەرس تە ئۇ مۇئەللىمنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى ئاڭقىرماي ئولتۇرۇپ كېتەتتى. شۇڭا ئۇ ئۇقلىغان بەزىلىرىنى دەرس تىن چۈشۈپلا باشقا بالىلاردىن سورايتتى. ئادەتتە سەي خۇاسوڭدىن كۆپرەك سورايتتى. ئۇ سوراپ ئۆگىنىشتە ئىنتايىن چىچەن ئىدى، باشقىلار ئازراقلا دەپ بەرسە قالغىنىنى ئۆزى تېپىپ كېتەلەيتتى.

كومپيۇتېر مەشغۇلاتىدا تېزراق ئىلگىرىلەش ئۈچۈن، ئۇ ھە دېسلا مەكتەپنىڭ كومپيۇتېرخانىسىغا كىرىۋېلىپ مەشىق قىلاتتى. چۈنكى 1.5 يۈەن تۆلىسە، كومپيۇتېرنى بىر سائەت ئىشلەتكىلى بولاتتى. ئابدۇسەمەت قېرىشىپ يۈرۈپ ئاخىرى خەت تىزىش، بەت ياساش، تورغا چىقىش ۋە ئېلخەت (ئېلېكترونلۇق يوللانما — تەرجىماندىن) يوللاش دېگەنلەرنى پىششىق ئىگىلىۋالدى.

بىر قېتىم ئۇ كومپيۇتېردا دىسپېرتاتسىيىسىنى يېزىۋاتاتتى، كومپيۇتېر تۇيۇقسىزلا قېتىۋالدى. كومپيۇتېرنى قايتىدىن قوزغىتىۋېتىش، ھېلىقى ماقالىسىنى تاپالمىدى. جىددىيلىشىپ كەتكەن ئابدۇسەمەت سەي خۇاسوڭدىن قانداق قىلارنى سورىدى. ئۇمۇ ئامال قىلالماي ئاخىرى مۇئەللىمدىن ياردەم سورىدى. ئابدۇسەمەت ئەسلىدە يازغانلىرىنى ئۇدۇلۇق ساقلاپ ماڭمىغاچقا، كومپيۇتېرنى قايتا قوزغانقاندا بىراقلا ئۇچۇپ كەتكەندى، بۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەت ماقالىسىنى قايتىدىن يېزىشقا مەجبۇر بولدى. شۇنداق قىلىپ، ئابدۇسەمەت تۆت يىل ئىزچىل تىرىشىش ئارقىلىق مەكتەپ پۈتتۈرىدىغان چاغدا كومپيۇتېر ئىمتىھانىدىن ئوڭۇشلۇق ئۆتتى.

بولۇپمۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆز ئىززەت - ئابرويىنى ساقلاپ توختاۋسىز ئىلگىرىلەش روھى ۋاڭ چىڭفۇدا چوڭقۇر تەسىر قالدۇرغانىدى. تەنھەرىكەت دەرسىدە "چات كېرىش" ھەرىكىتى دېيىلىدىغان بىر خىل مەشىق تۈرى بار ئىدى. بۇنىڭدا ئىككى پۇتنى ئالدى - ئارقىغا قىلىپ كېرىپ، كاسنى يەرگە تەگكۈزۈش تەلەپ قىلىناتتى. دەسلەپتە ئابدۇسەمەت بۇ ھەرىكەتنى زادىلا ئۆلچەمگە يەتكۈزەلمىدى. كېيىن ئۇ مەيداندا ئۆزلۈكىدىن مەشىق قىلىشنى داۋاملاشتۇردى، ھەتتا كەچلىك تەكراردىن چۈشۈپمۇ چىراق ئۇچۇرگىچە ياتاققا مەشىق قىلىپ، قارا تەرگە چۆمۈلۈپ كېتەتتى. ئاشۇنداق جاپالىق مەشىقلەر ئارقىلىق ئاخىرى ئۇ چات كېرىش مەشىقىدە ھەرىكەتنى ئۆلچەمگە يەتكۈزەلەيدىغان بولدى.

ئوغۇللارنىڭ ئەڭ بېشىنى ئاغرىتىدىغىنى ياتاق يىغىشتۇرۇش، بولۇپمۇ يوتقاننى تەلەپ يويىچە ئۆلچەملىك يىغىش ئىدى. بۇنىڭدا يوتقاننى تۆت قىرلىق قىلىپ، قىرلىرىنى ھەم تەڭ ھەم تۈز قىلىپ يىغىش تەلەپ قىلىناتتى.

يوتقان يىغىشتا ئەستايىدىل ۋە سەۋرچان بولۇشلا ئەمەس، ھەرىكەتتە ئەپچىل، تېز بولۇش كېرەك ئىدى. شۇڭا، بەزى بالىلارنىڭ ھەتتا يوتقىنىنى تەلەپكە لايىق يىغىشتۇرالمىي تېرىكىپ، ئاخىرى چۆرۈپ تاشلىۋەتكەن چاغلىرىمۇ بولغانىدى. بەزى بالىلارنىڭ ئۆلچەملىك يىغىلغان يوتقىنىنى بۇزۇپ قويۇشتىن ئەنسىرەپ ئاخشىمى ئۇنى ئاۋاپلاپ ئىشكاققا سېلىپ قويۇپ، ئۆزى ئۆپىدىن ئېلىپ كەلگەن يوتقىنىنى يېپىنىپ ياتقان چاغلىرىمۇ بولغانىدى.

بىراق ئابدۇسەمەت ئۇلارغا ئوخشىمايتتى. ئۇ يوتقىنىنى ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن قىرلىرىنى خۇددى پىچاقتا كېسىپ چىقارغاندەك قىلىپ يىغىتتى. شۇڭا ئۇ ياتاق يىغىشتۇرۇشتا بالىلارنىڭ ئۈلگىسى بولدى. بەزى كەپسىز ساۋاقداشلىرى قەستەن ئۇنى تېرىكىتۈرۈش ئۈچۈن، قولىنى ئۇنىڭ چىرايلىق يىغىلغان يوتقىغىغا سۇنۇپ: “ئابدۇسەمەت قارا، يوتقىنىڭنى بۇزىۋېتىمەن!” دەپ قوياتتى.

بۇنداق چاغلاردا ئابدۇسەمەت ئۇلارغا: “مېنى نېمە قىلىپ بەر دېسەڭ مەيلى، يوتقىنىمنى بۇزىۋەتمە!” دەپ يالۋۇراتتى. ئاندىن يۈگۈرۈپ بېرىپ يوتقاننىڭ بالىلار تېگىپ قويغان يەرلىرىنى تۈزەشتۈرەتتى.

ئابدۇسەمەت يوتقاننى ھەم تېز، ھەم ئۆلچەملىك قاتلىيالايدىغانلىقى ئۈچۈن، ياتاقداشلىرى گاھدا ئۇنىڭغا “يوتقىنىمنى قاتلىشىپ بەرگىن” دەپ يالۋۇراتتى.

ئالىي مەكتەپنىڭ ئىككىنچى يىلدىكى يازلىق تەتىلدە ئابدۇسەمەت ئۆيىگە قايتتى. بىراق، ئوقۇش باشلانغان چاغدا يەنە بىر نەچچە كۈن كېچىكىپ قالدى. ئۇنىڭدىن نېمە ئۈچۈن كېچىكىپ قالغانلىقىنى سورىغاندا ئۇ پەقەت: “ئۆيىدە ئازراق ئىش چىقىپ قالغانىدى،” دەپلا جاۋاب بەردى. لېكىن زادى نېمە ئىش بولغانلىقىنى ھېچكىمگە دېمىدى.

ئۇ ئىلگىرىكىگە قارىغاندا كەمسۆز بولۇپ قالغانىدى. بىر قېتىم، بىر نەچچە بالا يىغىلىپ بىردەم ئىچىشتى. ئادەتتە باشقىلار زورلىسىمۇ رۇمكىنى تۇتۇپ قويۇشقىمۇ ئۇنىمايدىغان ئابدۇسەمەت نېمىشىقىدۇر بۇ قېتىم ئۆزى ھاراقىتىن بىر رۇمكا قويۇپ

گۈپىدە ئىچىۋەتتى. باشقىلار ئابدۇسەمەتنىڭ زادى نېمە ئۈچۈن ھازىر ئىچىۋەيدىغان ئادىتىنى بۇزغانلىقىنى ئۇقالمىدى ھەيران قېلىشتى.

ئەسلى ئىش مۇنداق ئىدى: 10 - ئىيۇن كۈنى ئابدۇسەمەتنىڭ 16 ياشلىق ئىنىسى ئېلىجان بىلەن دادىسى ئېتىزلىقتىن ئېشەك ھارۋىلىق ئۆيگە قايتىپ كېتىۋاتاتتى. 315 - دۆلەت تاش يولىغا كەلگەندە ، ئارقا تەرەپتىن بىر سانئانا ماركىلىق پىكاپ ئۇچقان دەك يېتىپ كەلدى. ئېلىجان ئارقىسىغا شۇنداق قارىشىغا ھېلىقى پىكاپ ئېشەك ھارۋىسىنىڭ ئارقىسىدىن كېلىپلا سوقتى، ئېشەك ھارۋىسى نەچچە دومىلاپ كەتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسى يولنىڭ چېتىدىكى پاتاقلىققا چۈشۈپ ھوشىدىن كەتتى. ھارۋىدىن ئۇچۇپ چىققان ئېلىجان يولنىڭ قاق ئوتتۇرىسىغا چۈشۈپ، ئارقا مېڭىسى يېرىلىپ كەتتى... ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسىنى تونۇيدىغان بىرى موتسىكىلىك بىلەن بېرىپ خەۋەر يەتكۈزدى. ئاڭغىچە ئابدۇسەمەتنىڭ ئىككىنچى ئاكىسى يۈسۈپجان يېتىپ كەلدى. ئۇ يولدىن بىر تاكىنى توشۇپ، دادىسى بىلەن ئىنىسىنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ ماڭدى، لېكىن مېڭە قېتىقى ئېقىپ بولغان ئېلىجان يېرىم يولدا جان ئۈزدى. بالىلارنىڭ تەلىيىگە بوۋاينىڭ جېنى ئامان قالدى...

قاتناش ساقچى ئەترىتىنىڭ كېلىشتۈرۈشى بىلەن ھازىر ئىچىپ ماشىنا ھەيدەپ، ۋەقە تۇغدۇرغان شوبۇر ئۇلارغا 50 مىڭ يۈەن تۆلەم بەردى.

پۇلنىڭ ئىشى چاغلىق ئىدى، لېكىن 16 ياشلىق بىر بالا ئەجىلدىن بۇرۇن ئۆلۈپ كەتتى. ئۇ چاغدا ئۆيىدىكىلەر ئابدۇسەمەت ئاڭلىسا دەرسلىرىگە تەسر يېتىپ قالدۇ، دەپ ئويلاپ، بۇ شۇم خەۋەرنى ئۇنىڭغا دېمىگەندى. ئابدۇسەمەت يازلىق تەتىلدە قايتىپ بېرىپ ھويلىغا خۇشال كىرگەندە ئۇنىڭ ئامراق ئىنىسى ئېلىجان كۆرۈنمىدى. ئۇ ”ئېلىجان قېنى“ دەپ سورىدى. ئۆيىدىكىلەر بولغان ئىشنى دەپ بەردى. ئابدۇسەمەت ئىزى ئاجايىپ ئارزۇ - ئۈمىدلىرىنى كۈتكەن، كىتاب، ئوقۇش دېسە جان بېرىدىغان ئامراق ئۇكىسىنىڭ ئاللىقاچان مەرھۇم ئانىسىنىڭ يېنىغا بېرىپ ياتقانلىقىدىن شۇ چاغدىلا خەۋەر تاپتى.

ئابدۇسەمەت ئىنىسىنىڭ قەبرىسىنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ يوللاپ يىغلاپ كەتتى:

— جېنىم قېرىندىشىم، ئەقىللىق قېرىندىشىم ئېلىجان قېنى سەن! سېنىڭ ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇپ كەتكىنىڭنى كۆرگۈم بار ئىدىغۇ قېرىندىشىم! ئاكا، مەنمۇ

سەندەك ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇيمەن دەپ كېتەتتىڭغۇ قېرىندىشىم! غۇنچە پېتىڭلا تۈزۈپ كەتتىڭغۇ قېرىندىشىم!

بۇ بەختسىزلىك ئابدۇسەمەتنىڭ يۈرەك - باغرىنى ئۆرتۈۋەتتى، لېكىن ئۇ بۇنىڭغا چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ چىداشلىق بەردى. شۇڭا ئۇ بۇ ئىشنى مېھرىگۈلدىن ئۆزىگە ھېچكىمگە تىنمىدى. قەيسەر ئىرادە ۋە ئۆزىگە بولغان ئىشەنچ ئابدۇسەمەتنى مۇسبەتنىڭ ئەلەم يۈكلىرىدىن ئاستا - ئاستا ئازاد قىلدى. بىراق، ئىقتىسادىي جەھەتتىكى غۇربەتچىلىك، ئۆگىنىشتىكى قىيىنچىلىق ۋە كىشىلىك مۇناسىۋەتتىكى بەزىبىر كاشىلا - توسالغۇلار ئۇنىڭغا گۇيا رودىپايدەك سوڭىدىشىقىلا ئىدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي، ئابدۇسەمەت ئۆزى بىلەن بىر مەھەللىلىك، باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ساۋاقدىشنىڭ ساۋاقدىشى شۇنداقلا قەدىناس دوستى مەتبۇخى ئەخمەتنىڭ بېيجىڭنىڭ تۇرمۇشىغا كۆنەلمەي ۋە مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئۆگىنىش بېسىمىغا بەرداشلىق بېرەلمەي، بېيجىڭدىكى تولۇق كۇرس كەسپىنى تاشلاپ، شىنجاڭدا مەخسۇس كۇرسقا ئالمىشىپ كەتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپتى.

مەتبۇخى ئابدۇسەمەتكىمۇ خەت يېزىپ، ئۇنىمۇ ئالمىشىپ كېتىشكە دەۋەت قىلدى. شۇنداق قىلسا، ئۆيىگىمۇ يېقىن بولاتتى، تىل بېسىمىدىن قۇتۇلۇپ خېلى يېنىكلەپ قالاتتى. ئەڭ بولمىغاندا ئىككى ئاغىنە ئاخشىمى - ئەتىسى كۆرۈشۈپ ئۆتسە زېرىكمەيتتى.

ئابدۇسەمەت مۇ دەسلەپتە خېلىلا ئىككىلەندى. لېكىن مېھرىگۈلنىڭ ئىلھاملاندۇرۇشى بىلەن ساقچى ئىنىستىتۇتىدا داۋاملىق ئوقۇۋېرىش قارارىغا كەلدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچى ئىنىستىتۇتىدا چىداپ تۆت يىل ئوقۇپ قېلىشىغا ئۇنىڭ لياۋنىڭ ئۆلكىلىك جامائەت خەۋىپسىزلىكى سىستېمىسى بويىچە بالىلارنى ئالداپ سېتىش جىنايىتىگە زەربە بېرىش پائالىيىتىدە قولغا چۈشكەن جىنايەتچىلەر شايىكىسىنى سوراق قىلىشقا تۇيۇقسىز قاتنىشىپ قالغانلىقىمۇ سەۋەب بولغانىدى.

قولغا چۈشكەن جىنايەتچىلەر شايىكىسى ئىچىدە ئۇيغۇرلارمۇ بار ئىدى. ساقچى ئىنىستىتۇتىدىكى ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار داۋاملىق بېرىپ سوراققا تەرجىمانلىق قىلاتتى. ئىليار، كىچىك پەرىھات، رېھىملارنىڭ ھەممىسى بېرىپ سوراققا تەرجىمانلىق قىلدى.

كېيىن ئابدۇسەمەتمۇ قاتناشتى. ئابدۇسەمەت سوراقتا، ئالتە تاغنىڭ تېرىسىدىكى يۇرتىدىن ئالداپ ئەكىلىپ چوڭ شەھەرلەردە يانچۇقچىلىققا سېلىنىۋاتقان، ئاغزىدىن ئانا سۈتى پۇراپ تۇرىدىغان نارەسىدە ئۇيغۇر بالىلىرىنى كۆرۈپ ئىچى سېرىلىپ كەتتى. شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇ بالىلارنى ئالداپ ساتىدىغان ئاشۇنداق ئادەم بېدىكلىرىگە چىش - تىرىنقىغىچە ئۆچ بولۇپ كەتتى. چۈنكى ئۇلار مىللەتنىڭ يۈزىگە قارا سۇۋاۋاتقان، بالىلارنىڭ ئىستىقبالىنى ۋەيران قىلىۋاتقان كەچۈرگۈسىز جىنايەتچىلەر ئىدى...

بىراق، جىنايەت گۇماندارلىرى ئىچىدىكى بەزىبىر ئۇيغۇرلار ئابدۇسەمەتلەرنى "ۋۇي، ئۆزىنىڭ مىللىي قېرىندىشىنى خىتايغا تۇتۇپ بېرىدىغان مىللىي مۇناپىقلار!" دەپ تىللىغان چاغلىرىدا، ئۇلارنىڭ كۆڭلى بىر قىسىملا بولۇپ قالاتتى.

شۇڭا، ئابدۇسەمەتنىڭ ئىدىيىسىدىمۇ زىددىيەت نۇغۇلىمدى ئەمەس، تۇغۇلدى. بىر قېتىم ئابدۇسەمەت بىلەن كىچىك پەرھات لى كېنىڭ يېنىغا كىردى. ما يۇشەن ئىنستىتۇت ئورگىنىغا ئالمىشىپ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، لى كې ئۇلارغا چوڭ ئەترەت باشلىقى بولغانىدى.

— ئەترەت باشلىقى، بىز ئەمدى سوراقتا تەرجىمانلىق قىلىشقا بارمىساق، — دېدى ئىككىسى تەڭلا.

— نېمىشقا؟

— تۇتۇلغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇيغۇر، بىزمۇ ئۇيغۇر. تەشكىلگە ياردەملىشىپ ئۇيغۇرلارنى جازالاشقا قاتناشسا ئادەم سەل...

لى كې ئۇلارغا چۈشەندۈرۈپ شۇنداق دېدى:

— كۆڭلۈڭلارنى چۈشىنىمەن. لېكىن ئويلاپ باقتىڭلارمۇ؟ بالىلارنى ئالداپ ساتقۇچىلار دۆلەتنىڭلا ئەمەس، ئۇيغۇرلارنىڭمۇ دۈشمىنى. بالىلار دېگەن مىللەتنىڭ، دۆلەتنىڭ كېلەچىكى. ئۇلارنىڭ بالىلارنى يامان يولغا باشلىغانلىقى — مىللەتنى ۋەيران قىلغانلىق، دۆلەتنىڭ كەلگۈسىنى خاراب قىلغانلىق. سىلەر كەلگۈسىدە خەلق ساقچىسى بولسىلەر. ساقچىنىڭ بۇرچى — خەلق ئۈچۈن بالايىئاپەتنى يوقىتىش، جەمئىيەت ئامانلىقىنى قوغداپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى ئىلگىرى سۈرۈش.

جىنايەتچىلەر ئىچىدە ھېلىغۇ مىللىي قېرىنداش ئىكەن، ھەتتا بىر ئۆيىنىڭ ئادەملىرى بولسىمۇ، ئۇنىڭغا قىلچە رەھىم قىلىشقا بولمايدۇ. خەلق ساقچىسىنىڭ پەزىلىتى دەل مۇشۇ يەردە. شەخسىي ھېسسىياتقا بېرىلىپ ياكى تار مىللەتچىلىك قىلىپ، قارا نىيەتلەرگە ھەققانىيەت تەرەپتە تۇرۇپ زەربە بېرىشكە ئاجىزلىق قىلسا، ئۇ ساقچىلاردا بولۇشقا تېگىشلىك كەسپىي ئەخلاقىنى يوقىتىپ قويغانلىق ئەمەسمۇ؟ قانداق دېدىم؟

ئابدۇسەمەت بىلەن كىچىك پەرھات بىر- بىرىگە قارىدى ۋە لى كېغا قاراپ قايىللىق بىلەن باشلىرىنى لىگىشتىشتى. ئابدۇسەمەت لى كېنىڭ بۇ گەپلىرىنى چىن مەنىسىدىن چۈشەنگەنىدى، بۇ گەپلەر ھەم ئۇنىڭ يۈرىكىگە ئورناپ كەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن ئابدۇسەمەت شۇ جايدىكى جامائەت خەۋپسىزلىكى تارماقلىرىنىڭ سوراقليرغا ناھايىتى ئاكتىپ قاتناشتى. ئۇلارنىڭ كۆۋرۈكلۈك رول ئوينىشى بىلەن جىنايەتچىلەرنىڭ چالمىسى سۇغا چۈشۈپ، قىلمىشلىرىنى بىرمۇ بىر تاپشۇردى. بۇنىڭ بىلەن جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى ساقچى ئىنىستىتۇتغا تەشەككۈرنامىلەرنى ئەۋەتتى. ئابدۇسەمەت ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەن چاغدا، ئوقۇتقۇچىلىرى ۋە ساۋاقداشلىرى ئۇنىڭ ئىدىيە، كەسپ، تىل، جىسمانىي كۈچ ۋە ئىرادە جەھەتلەردە ئۈزلۈكسىز تاۋلىنىپ، ئۆزىدە خېلى يۇقىرى ئۇنىۋېرسال ساپانى يېتىلدۈرۈلگەنلىكىگە قايىل بولۇشقانىدى.

بىراق، خىزمەتكە چىققىنىغا ئەمدىلا توققۇز ئاي بولغان ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمەت يولىدا قۇربان بولۇپ كېتىدىغانلىقىنى كىممۇ خىيالغا كەلتۈرۈپ باققان دەيسىز!

ساقچى ئىنىستىتۇتىنىڭ چامباشچىلىق دەرسىنى جۇ چىڭبىڭ ئىسىملىك بىر مۇئەللىم ئۆتەتتى. جۇ چىڭبىڭ باسقۇچ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا ئۇنىڭ ئۆگىنىش نەتىجىسى

8. قېنى قىزىق ياشلار
گاھىدا ئالدىراپ مۇشت
تېپىمۇ قالدۇ.

ھامان ئالدىنقى قاتاردا ئىدى، ئۆزى پىشۇنېرلار ئوتتۇرا ئەترەت باشلىقى، ئۆگىنىش ھەيئىتى ئىدى. شۇئا ئاتا- ئانىسى ئۇنىڭ ئۆگىنىشىگە ئاجايىپ چوڭ ئۈمىدلىرىنى باغلايتتى. بىراق ئويلىمىغان يەردىن ئۇ «شاۋلىن ئىبادەتخانىسى» ناملىق كىنۇنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا خۇددى جىن چاپلاشقاندىكىلا بولۇپ قالدى. ئۇ مەكتەپ

مەيداندا "ھايت - ھويت" دەپ مۇشت ئاتقانى ئاز دەپ، ئۆيىدە سەكرەپ، پۇمۇلاپ يۈرۈپ ئارقىغا موللاق ئېتىشىنى ئۆزىلا ئۆگىنىۋالدى. كېيىن ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىدىن سەكرەپ چۈشەلەيدىغان بولدى. ئۆگزىدىن سەكرەيمەن دەپ، ھويلىدىكى گۈل تەشتەكلىرى، سەي كوربىلىرى ۋە دېرىزىنىڭ ئەينەكلىرىنى چىقىپ بولدى. بىر كۈنى ئۇنىڭ ئاپىسى ئىشتىن قايتىپ كېلىپ جان - ئىمانى چىقىپلا كەتتى:

— ۋاي ئانىمەي، مانا ئەمدى ئۆيىنى بېشىڭغا كىيىپسەنغۇ! بولماپتۇ، مەن سېنى بارىدىغان يېرىڭگە ئاپىرىپ قۇتۇلمىسام بولمىغۇدەك!

شۇنداق قىلىپ ئۇنى ئاتا - ئانىسى شېنىڭ شېنىخې رايونلۇق ياش - ئۆسمۈرلەر سارىيىغا ئاپىرىپ، چامباشلىققا تۇتۇپ بەردى.

ئىككى ئاي چېنىقار - چېنىقمايلا، بۇ شاش ئارغىماق كۆرگە كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئىلگىرى تاق قىلىچ ئوينىتىشتا مەملىكەت بويىچە چېمپىون بولغان داڭلىق چامباشچىلىق مەشقاۋۇلى شۇ چېچىڭ ئەينى چاغدا لى ليەنجىيىغا ئۇستاز بولغانىدى. جۇ چىڭبىڭنىڭ ئىستىقبالىق ئوبدان مايسا ئىكەنلىكىنى دەل شۇ كىشى بايقىغانىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆلكىلىك چامباشچىلىق كەسپىي كوماندىسىغا تاللاندى. بۇ چاغدا ئۇ باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ بەشىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتاتتى.

جۇ چىڭبىڭ چامباشچىلىق كوماندىسىدا يەتتە - سەككىز يىل چېنىقتى. بۇ جەرياندا ئۇ چامباشچىلىق، قىلىچۈزلىق، مىلتىق ئېتىش ۋە شەمشەر ئوينىتىش تۈرلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۆگەندى. ئۇنىڭ ئەڭ ۋايىغا يەتكۈزۈدىغىنى چامباشچىلىق ئىدى. 1991 - يىلى شېنىڭ تەنتەربىيە ئىنستىتۇتىنىڭ چامباشچىلىق كەسپىگە ئىمتىھان بېرىپ كىردى. 1993 - يىلى مەملىكەت بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن چامباشچىلىق مۇسابىقىسىدە ئەنئەنىۋى چامباشچىلىق بويىچە ئۈچىنچىلىككە ئېرىشتى. 1995 - يىلى مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتىغا تەقسىم قىلىندى. ئۇ ئوقۇغۇچىلارنى جىنايەتچى تۇتۇش چامباشچىلىقى بويىچە مەشقلەندۈرۈشكە مەسئۇل ئىدى.

جۇ چىڭبىڭ ئوقۇغۇچىلارغا جىنايەتچىلەر بىلەن ئېلىشىشنى ئۆگىتىدىغان بۇ دەرسنى كەلگۈسىدىكى ئەمەلىي خىزمەتتەلا ئەمەس، ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىرادىسى ۋە پىسخىك ساپاسىنى تاللاشتىمۇ ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە، دەپ قارايتتى.

شۇڭا ئۇ دەرس ۋاقتىدا ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئېلىشىش دەرسىنى ھى- ھى، ھا- ھا قىلىشىپ، بىر- بىرىنى ئۇرۇپ ئويىنايدىغان ئويۇنغا ئايلاندۇرۇۋېلىشىغا ھەرگىز يول قويمايتتى. ئۇ ئادەتتە بالىلارنى "مەشقتە كۆپ تەر تۆكسەڭ، جەڭدە ئازقان تۆكسەن!" دەپ ئاگاھلاندۇرۇپلا تۇراتتى. جۇ چىڭنىڭ ئوقۇغۇچىلارغا شۇنداق دەيدۇ: "جىنايەتچى بىلەن ئېلىشىشنى ئۇقمىغان ئادەم لايىقەتلىك ساقچى بولالمايدۇ. چۈنكى ساقچىلىق خىزمىتىدە خەۋپ- خەتەرگە يولۇقمايمەن، دېگىلى بولمايدۇ. مەسىلەن، جىنايەتچى سودا- سېتىق مەيدانغا ئوخشاش ئادەم جىق جايغا كىرىۋالدى، دەيلى. بۇنداق جايدا قورال ئىشلەتكىلى بولمايدۇ. ئەمەسە نېمىگە تايىنسىن؟ پەقەت ئېلىشىشقا يەنە مەسىلەن، جىنايەتچىنىڭ قولىدا پىچاق ياكى مىلىتق بار، دەيلى. بۇنداق ئەھۋالدىمۇ مەيدانغا سەكرەپ چۈشۈشۈڭ كېرەك. ناۋادا ماھارىتىڭ دېگەندەك بولمىسا، قارشى تەرەپنى بويسۇندۇرالمىلا قالماي، ھەتتا جىنىڭنى سېلىپ بېرىدىغان ئىش چىقىدۇ. شۇڭا ساقچىلارنى جىنايەتچىلەر بىلەن ئېلىشىش بويىچە مەشقلەندۈرۈش — ئۇلارنىڭ جەڭگىۋارلىقىنى ئاشۇرۇپ، ئۆلۈم- يېتىمنى ئازايتىشنىڭ ئەڭ ياخشى چارىسى.

جۇ چىڭنىڭ ئېسىدە قېلىشچە ئابدۇسەمەتنىڭ تەن قۇرۇلمىسى ئېلىشىشقا دېگەندەك ماس كەلمىسىمۇ، لېكىن ئۇ مەشقتە ئىنتايىن ئەستايىدىل ئىدى، ھەرگىز لايىغەزەللىك قىلمايتتى. گەرچە مۇئەللىمگە مەردانە سۆزلەر بىلەن ۋەدە بەرمىسىمۇ، يۈزىدىكى بىر خىل يېڭىلمەس جەسۇرلۇق ئۇرغۇپ تۇراتتى. بەزى بالىلار ئېلىشىشتا يېڭىلگەن ھامان ئارقىغا چېكىنەتتى، لېكىن ئابدۇسەمەت يېڭىلىپ قالسىمۇ جان تىكىپ ئېلىشاتتى.

بىر قېتىم مەكتەپنىڭ بوكس خانىسىدا 99104- شۆبە ئەترەت بىلەن 99205- شۆبە ئەترەتنىڭ ئەركىن ئېلىشىش بويىچە تىرىكىشىش مۇسابىقىسى بولدى. بۇ ھەم ئىمتىھان ئىدى. ئىمتىھان گۇرۇپپىلار بويىچە ئېلىندى، ئىككى ئادەم بىر گۇرۇپپا ئىدى. ئىككى شۆبە ئەترەتتىن بىردىن ماھىر ئېلىشىشقا چۈشكەندە، مۇئەللىم ۋە باشقا بالىلار ياندا قاراپ تۇراتتى.

نۆۋەت ئابدۇسەمەتكە كەلدى. ئۇنىڭ رەقىبى شەنشىلىك ساۋاقدىشى خې يۇ ئىدى. خې يۇ مۇسكۇللىرى بۆرتۈپ چىققان قاۋۇل بالا ئىدى. خې يۇ گەرچە ئابدۇسەمەتتىن ئىككى كىلوگرام ئېغىر بولسىمۇ، بۇ ئىككىسى ئوخشاش دەرىجىلىكلەر

ھېسابلىناتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە خې يۈنىڭ بويى 1.80 مېتىر كېلەتتى. بۇ بويى ئاران 1.72 مېتىر كېلىدىغان ئابدۇسەمەت ئۈچۈن ئېيتقاندا ناھايىتى ئېغىر بېسىم ئىدى. ئىككىسى مەيدانغا چۈشۈش ئالدىدا "بەك قىياتتىق ئۇرۇۋەتمەيلى، دېيىشۋالغانىدى. لېكىن ئۇلار مەيدانغا چۈشۈش بىلەن تەڭلا ئىككى شۆبە ئەترەتتىن ياندا قاراپ تۇرغانلار: "ئۇرە!، "نان يېگەندەك ئۇرە!، دەپ ۋارقىراشقىلى تۇردى. بۇنىڭ بىلەن خې يۈ جېنىنىڭ بارىچە ئۇرغىلى تۇردى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ماڭلىغىغا "ۋاقىدە،" بىرنى سالدى. بۇنىڭغا قۇيقا چاچلىرى تىك تۇرۇپ كەتكەن ئابدۇسەمەت ئېتىلىپ باردى. دە، خې يۈنىڭ خامىرىغا كېلىشتۈرۈپ بىرنى سالدى، خې يۈنىڭ بۇرنىدىن ئۆتەك قان كەتتى. قېنى قىزىغان ئىككى يىگىت جان - جەھلى بىلەن تۈتۈشقىلى تۇردى.

خې يۈنىڭ بۇرنىدىن قان كەتكەنلىكىنى كۆرگەن مۇئەللىم، "توختاڭلار!" دەپ ۋارقىردى. خې يۈ قولىنى بوشاتتى، لېكىن ئۆزىنى نۇتالماي قالغان ئابدۇسەمەت بۇرۇلۇپ ماڭغان خې يۈنىڭ گەجگىسىگە كېلىشتۈرۈپ بىرنى سالدى. بۇنىڭ بىلەن خې يۈنىڭ ئەترىتىدىكىلەر يوپۇرۇلۇپ كەلدى:

— مۇئەللىم "توختاڭلار،" دەپ توۋلاپ بولغان تۇرسا، يەنە نېمىشقا ئۇرسەن؟

ئابدۇسەمەتنىڭ ئەترىتىدىكىلەر مۇ ئېتىلىپلا كەلدى:

— بىرەر مۇشت سېلىپ قويغانغا نېمە بولاتتى؟

قېنى قىزىق يىگىتلەر ئىككى ئېغىز گەپ تەگىشىپلا، مۇئەللىمنىڭ توختاڭلار دېگەن گېپىگىمۇ پەرۋا قىلماي گالاج - گۈلۈچ سېلىشىپلا كەتتى، ھەتتا ئۇلارنى ئاجراتقىلى كەلگەن مۇئەللىملەرگىمۇ مۇشت تەگدى.

قەھرى غەزىپى تۇتقان جۇ چىڭبىڭ ئېتىلىپ كەلدى. دە، بالىلارنى ئاجراتتى.

بالىلارنىڭ چۆچە خورازلاردەك قالايمىقان ئېلىشىشلىرى ئاخىرى بېسىقتى. جۇ چىڭبىڭ ئۇلارغا ۋارقىراپ كەتتى:

— بۇ دېگەن ساۋاقداش - لار ئارىسىدىكى ئېلىشىش.

ئابدۇسەمەت "توختا،" دېگەن گېپىمنى ئاڭلىمىغاچقا قول سېلىپ قالدى، ئۇنىڭ قەستەن ئۇرغىنى يوق. بىرەر مۇشتىنى ئارتۇق سېلىپ قويغانغا نېمە بولاتتى؟ مۇشۇنىڭغىمۇ ھەممەيلەن يەك شىمايلاپ ئوتتۇرىغا چۈشۈدىغان گەپما؟

— شۇنداقتىمۇ، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ گەجگىسىگە ئۇرماسلىقى كېرەك. تە؟ —
دەپ غۇدۇرىدى بەزىلەر.

جۇ چىڭبىڭ ئابدۇسەمەتكە قارىدى:

— يەنە شۇنى دەپ قوياي، يارىلاندىرۇپ قويۇشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن،
تىركىشىش مۇسابىقىسىدە ئادەمنىڭ گەجگىسىگە، چاترىقىغا ئۇرۇشقا بولمايدۇ!

ئابدۇسەمەت خې يۈدىن ئەپۇ سورىدى:

— سەت بولدى، ئاداش! مېنى كەچۈرگىن!

ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن خې يۈمۇ ئابدۇسەمەت بىلەن بىرگە شېنچېن
لوڭگاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسىغا تەقسىم قىلىندى. بىر قېتىملىق
يىغىندا ساۋاقداشلاردىن بىر نەچچىسى جەم بولۇپ قالدى، سەي خۇاسۇڭ ئابدۇسەمەت
بىلەن خې يۈگە چاقچاق قىلىپ:

— قانداقراق؟ ئىككىڭلار بىر ئورۇندا بولۇپ قاپسىلەر. يەنە ئانچە - مۇنچە

تىركىشىش جېڭىگە چۈشۈپ تۇرۇۋاتامسىلەر؟

كۆپچىلىك پاراققىدە كۈلۈپ كېتىشتى.

ئۇيغۇرلار خوتەنلىكلەرنى "جاھىل" دەپ ئاتايدۇ، ئابدۇسەمەت شۇ جاھىلدىن
ئىدى. ئۇ ئادەتتە ناھايىتى خۇشپىچىم ۋە چىقىشقاق بولغىنى بىلەن، ئاچچىقى
كېلىپ قالسا كۆزىگە ھېچنېمە كۆرۈنمەيتتى.

بىر قېتىم ئابدۇسەمەت ساقچى ئىنىستىتۇتىدا چوڭ پەرىھاننىڭ بۇزىنى ئېزىۋېتىپ،
چاتاقنىڭ چوڭىنى تېرىغانىدى.

ئالىي مەكتەپنىڭ تۆتىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان چاغ، دەل ئابدۇسەمەت بىلەن
مېھرىگۈلنىڭ مۇھەببەت دېڭىزىدا غەرق بولۇپ يۈرگەن مەزگىللىرى ئىدى.

ئاشىقنىڭ ئەقلى كەمتۈك، دەيدىغان گەپ بار. بىر كۈنى چۈشتىن ئاۋۋال
مېھرىگۈل بېرىلىپ ئۆگىنىش قىلىۋاتاتتى. ئابدۇسەمەت گۆڭۈر - مۇڭۇر مۇڭدىشايلى
دېگەن نىيەتتە ئۇنىڭ يېنىغا كەلدى. لېكىن ئۆگىنىش ۋاقتىنىڭ ئىسراپ بولۇپ
كېتىشىدىن ئەنسىرىگەن مېھرىگۈلنىڭ پاراڭلىشىشقا دېگەندەك ھەپسىلىسى يوق
ئىدى.

يىقىلماس توغراق

بىردەمدىن كېيىن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەننى تېزراق يولغا سېلىۋېتىش ئىپتىدە ئۇنىڭدىن سورىدى:

— سىز تېخى تاماق يېمىگەنسز؟

— يېگۈم يوق!

— دائىم ناشتسىز يۈرىدىكەنسز، ئۇنداق قىلسىڭىز قانداق بولىدۇ؟ — دېدى

مېھرىگۈل، — سىز تاماق يەۋېلىڭ، مەن بىردەم ئۆگىنىش قىلاي!

— ئۆگەنسېڭىز ئۆگىنىشۈرمەمسىز، مەن سىرگە كاشلا قىلمىدىمغۇ! —

ئابدۇسەمەت سەل- پەل نارازى بولدى.

مېھرىگۈل گەپنىڭ ئوچۇقىنى ئېيتتى:

— ئۇنداق بولسا مەن ياتاققا بېرىپ ئۆگىنىش قىلاي، سەل تۇرۇپ كېلىمەن.

— بوپتۇ، مەن ساقلايمەن!

ئابدۇسەمەت توپتوغرا ئىككى سائەت ساقلىدى، لېكىن مېھرىگۈلنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ ھەم كۆڭلى يېرىم بولدى، ھەم ئاچچىقى كەلدى. دەل مۇشۇ چاغدا ساقچى ئىستىتوتتىغا بىلىم ئاشۇرۇشقا كەلگەن بىر نەچچە ئۇيغۇر ساقچى سىرتقا تاماققا ماڭغانىكەن، ئۇلار ئابدۇسەمەتنىمۇ چاقىرىۋالدى.

مېھرىگۈل ياتاققا قايتقاندىن كېيىن ياتاقدىشى چۈ يەن ئۇنى سىرتتىكى 601-

پونكىت ئاشخانىسىغا تاماققا تەكلىپ قىلغانىدى. مېھرىگۈل بۇنى ئابدۇسەمەتكە دەپ قويمىغاچى بولدى، لېكىن ئۇ چاغلاردا ئابدۇسەمەتتە يانفون بولمىغاچقا ئالاقىلىشالماي ئاخىرى چوڭ پەرىھاتقا “ئابدۇسەمەتكە دەپ قويسىڭىز، ماڭا تېلېفون قىلسۇن،” دەپ ئۈچ قېتىم چاقىرغۇ قىلدى. لېكىن ئابدۇسەمەت تېلېفون قايتۇرمىدى.

چۈشتىن كېيىن مېھرىگۈل چۈ يەن بىلەن بىرگە 601- پونكىتنىڭ ئورمانلىقىدا

كىتاب ئوقۇپ ئولتۇراتتى، ئاڭغىچە مېھراي يېتىپ كەلدى.

— ئابدۇسەمەت سىزنى ئىزدەپ يۈرىدۇ. ھە راست، ئۇنىڭغا گەپ ياندۇرماڭ

جۇمۇڭ، سىزنى ئۇرۇپ قويمىسۇن يەنە!

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ يېقىنلا يەردە مۇشۇ تەرەپكە قاراپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ

ئالدىغا باردى.

ئابدۇسەمەتنىڭ يۇزلىرى پوكاندەك قىزىرىپ كەتكەندى:
— چوڭ پەرھاتنى ئۇرۇپ قويدۇم، ئەمدى مېنى مەكتەپتىن ھەيدىۋېتىشى
مۇمكىن!

— نېمە؟ نېمىشقا ئۇردىڭىز؟

— مەن كادىرلار سىنىپىدىكىلەر بىلەن تاماققا چىققان. قايتىپ ئۇدۇلا چوڭ
پەرھاتنىڭ يېنىغا كىردىم. كىرسەم ئۇ يېتىپتۇ. مەن: ”مېنى بىرەرسى
ئىزدىدىمۇ؟“ دەپ سورىسام، ئۇ: ”ھە راست، مېھرىگۈل ئۈچ قېتىم چاقىرغۇ قىلدى،
سەن تېلېفون قايتۇرمىدىڭما؟“ دەيدۇ. جان - ئىمانىم چىقىپ كەتتى. ”سەن دەپ
قويمىساڭ مەن نەدىن بىلەي!“ دېدىم ئۇنىڭغا. ئۇ ماڭا بىر مۇنچە بولمىغۇر گەپلەرنى
قىلىپ يۈرىدۇ. ئاچچىقىدا ئۇنى ”ئىشىڭنى قىلە ۋاي لاتا!“ دەپ تىللىۋېتىم. ئۇمۇ
كارىۋاتتىن ئىرغىپ چۈشۈپ مېنى ئىتتەردى. مەن ”ئەجەپ ئادەم ئەمەس
نېمەكەن سەن، دەپ قويساڭ بولمامدۇ؟“ دېدىم - دە، ياڭىقىغا بىرنى سالدىم. ئۇمۇ
توشۇقۇمغا بىرنى سېلىۋېدى، جاۋغىيىم قاناپ كەتتى. ئاڭغىچە رېھىم بىلەن ياڭ
جېنجۈن كېلىپ بىرنى ئاجرىتەۋېتتى. مەن ياتاققا قايتىپ كىرىپ، ئۇنىڭغا قول
ياندۇرمىسام بويىتىكەن، دەپ ئويلاپ، ئۇنى يەنە چاقىردىم ۋە ئۇنىڭغا: ”ساڭا
دەيدىغان گېپىم بار، بىراق سەن بىلەن مۇشتلاشقۇم يوق، ياتقىمغا كىرىپ
پاراڭلىشايلى،“ دېدىم. ئۇ ماقۇل بولدى. ئىككىمىز ياتاقنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئۇنىڭ
سىزنىڭ چاقىرغۇ قىلغانلىقىڭىزنى ماڭا دەپ قويمىغانلىقىغا جۇدۇنۇم ئۆرلەپ، كاللام
قىزىپ كەتكەن ئوخشايدۇ. ئۆزۈمنى باسالماي ئۇنىڭ خامىرىغا بىرنى سېلىۋېدىم،
بۇرىدىن قان ئوقتەك ئېتىلىپ چىقتى - دە، ئارقىغا ”ۋالاقىدە“ ئۇچۇپ كەتتى. مەن
ئۇنى دەسسەۋەتمەكچى بولۇپ ئېتىلىۋېدىم، ئاڭغىچە ياڭ جېنجۈن كېلىپ مېنى
قۇچاقلاپ تۇتۇۋالدى. رېھىم چوڭ پەرھاتنى يۆلەپ تۇرغۇزدى. ئۇ ”بۇرنى ئېزىلىپ
كېتىپتۇ، دەرھال دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارايلى،“ دېدى. شۇنداق قىلىپ رېھىم بىلەن
ياڭ جېنجۈن شىملىرىنى كىيىشكىمۇ ئۈلگۈرمەي، كالتە ئىشتان بىلەنلا ساپما كەشىنى
سۆرىگىنىچە چوڭ پەرھاتنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ كەتتى. مەن قالغان
بالىغا: ”مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا بارمەن،“ دەپ قويۇپ، ياتقىڭىزغا كەلسەم سىز يوق.
مېھرى سىزنى چۈيەن بىلەن مۇشۇ يەردە كىتاب كۆرۈۋاتىدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن
ئۇدۇلا مۇشۇ يەرگە كېلىشىم...

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل چۆچۈپ كەتتى:

— قايسى دوختۇرخانىغا ئەكەتتى؟ يۈرگە بىزمۇ بارايلى!

ئابدۇسەمەت يولدا كېتىۋاتقان خۇددى گۇناھ ئۆتكۈزۈپ قويغان كىچىك بالىدەك

ئۆزىنى ئاقلىغىلى تۇردى:

— ئادەم ئەمەسكەنسىز، مېنى ئىككى سائەت ساقلىتىپمۇ كەلمىدىڭىز.

ئىچىقىمدا كادىرلار سىنىپىدىكىلەر بىلەن تاماق يېگەچ ئىككى رومكا ئىچىپ

سالدىم. شۇ ھاراق دېگەن نېجىسىنىڭ كاساپىتىدىن ئاخىرى ئادەم تۇرۇپ قويۇپتىمەن.

ھەممىنى قىلغان سىز!

— ئوھۇش... بولدى قىلىڭە ئۇنداق گەپلىرىڭىزنى، ھازىر چوڭ پەرھاتنىڭ

يېنىغا تېزراق بارايلى! ئۇنىڭ يارىسى بەك ئېغىر ئەمەستۇ؟

ئۇلار مەكتەپكە ئۇچقاندەك كېلىپ، ئاممىۋى تېلېفوندا رېھىم بىلەن ئالاقىلاشتى

ۋە ئۇلارنىڭ چوڭ پەرھاتنى ئالدى بىلەن 242 - دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارغانلىقىنى،

لېكىن ئۇ يەردە شەنبە كۈنى رېنتگېندە رەسىمگە تارتمايدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى يەنە

شېنياڭ شەھەرلىك دوختۇرخانىنىڭ جىددىي قۇتقۇزۇش بۆلۈمىگە ئېلىپ بارغانلىقىنى،

دوختۇرخانىنىڭ ھازىر چوڭ پەرھاتنىڭ بۇرۇندىن چىقىۋاتقان قانىنى توختىتىشقا چارە

قىلىۋاتقانلىقىنى ئۇقتى.

— پۇلچۇ؟

— پۇلمۇ ۋاقتىنچە ھەل بولدى. ۋاڭ چىڭفۇ لى كېدىن چوڭ پەرھات بىلەن

رېھىمغا روخسەت سورىغىلى بارغاندا، لى كې ئۇنىڭغا 2000 يۈەن بېرىپ تۇردى.

ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل دوختۇرخانىغا ئىتتىك كىرىپ كەلگەندە،

كارىدوردا كىچىك پەرھات ئۇچرىدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنى كۆرۈپلا ئۇنىڭغا ئالايدى:

— ھەي، نېمىشقا ئۇرسەن؟

— كۆڭلۈم پاراكەندە بولۇپ، شۇ...

مېھرىگۈل ئالدىراپ سورىدى:

— قانداقراق؟

— دوختۇرخانىلار قانىنى توختاتتى، رەسىمگىمۇ تارتتى، — دېدى كىچىك پەرھات،

— بۇرۇننىڭ كۆمۈرچىكى ئېزىلىپ كېتىپتۇ. مەن پۇل تاپشۇرغىلى ماڭدىم.

كىچىك پەرھات پۇلىنى تاپشۇرۇپ بولۇپ قايتىپ كەلدى ۋە مېھرىگۈلگە پىچىرلىدى:

— سىز بۇ يەردىن كېتىپ تۇرۇڭ، ئابدۇسەمەتكە سىز يوق يەردە ئازراق گەپ قىلىپ قويمىساق بولمايدۇ، سىزنىڭ ئالدىڭىزدا بىر نېمە دەپ سالىساق ئۇنىڭ غۇرۇرىغا تەگمىسۇن.

مېھرىگۈل «سۇخانىغا كىرىپ چىقاي»، دەپ ئۆزىنى چەتكە ئالدى. كىچىك پەرھات ئۇنىڭغا سوڭىدىشىپ كېلىۋاتقان ئابدۇسەمەتكە غەزەپ بىلەن ھومايدى:

— نېمە قىلغىنىڭ ئۇ؟ ئۇنىڭدىن ئاللايۇتقان زادى نېمە ئۆچۈك بار ئىدى؟ ئىنىڭدەك بولسامۇ ساڭا دەپ قوياي. ئۇنى ئۇرۇپ تولىمۇ قاملاشمىغان ئىش قىپسەن! ئابدۇسەمەت قاتتىق پۇشايمەن ئىچىدە ئۆز گۆشىنى ئۆزى يېگۈدەك بولۇپ كېتىۋاتاتتى:

— مەن خاتا قىلدىم، پەرھات! ئۇنىڭ بىلەن ھېچقانداق ئاداۋىتىم يوق. پەقەت شۇ كاللام قىزىپ ئۆزۈمنى تۇتالماي قاپتىمەن. دەسلەپتە ياناققا قايتىپ كىرىپ، ئۆزۈمنىڭ خاتا قىلغانلىقىمدىن نومۇس قىلدىم. شۇڭا ئۇنىڭدىن ئەبۇ سوراي دەپ ئۇنى يەنە چاقىرغانىدىم. بىراق، ئۇنىڭ ماڭا قاراپ دىماغ قاققىنىنى كۆرۈپلا چىدىيالمى، مۇشت ئېتىپ ساپتىمەن. مەن ئۇنىڭغا ئۆمۈر بويى يۈز كېلەلمەيمەن. بىز ھەم يۇرتداش، ھەم ساۋاقداش، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاكا-ئۇكىدەك يېقىن ئۆتكەندۇق، ئىسىت! مەن ھازىر نېمە دېيىشىمنى بىلەلمەيۋاتىمەن. ناۋادا مېنى مەكتەپتىن ھەيدىۋەتسە ئۆز ئۇۋالىم ئۆزۈمگە، ئادەم ئۇرمانلىقىم كېرەك ئىدى.

ئابدۇسەمەت چوڭ پەرھاتنىڭ يېنىغا كىرىپ، ئۇنىڭدىن ئەپۈ سوراشقا ئالدىراپ كېتىۋاتاتتى. بىراق مېھرىگۈل بىلەن كىچىك پەرھات: «ياق، بولمايدۇ! ھازىرچە سىرتتا تۇرۇپ تۇرغىن»، دەپ كىرگۈزمىدى.

مېھرىگۈل چوڭ پەرھاتنىڭ يېنىغا كىردى. رېھم بىلەن چوڭ پەرھاتنىڭ لايىقى ئۇنىڭغا قاراۋاتاتتى. چىرايى تامدەك تاتىرىپ كەتكەن چوڭ پەرھات ئىككى كۆزىنى چىڭ يۇمغىنىچە كارۋاتتا ئۈندىمەي ياتاتتى، قاڭشىرى داكىدا تېڭىقلىق ئىدى، بۇرۇنغا تىقىلغان دورىلىق پاختا قانغا بويىلىپ كەتكەندى.

مېھرىگۈل ئاستا سورىدى:

— ھازىر قانداقراق؟

چوڭ پەرھاتنىڭ لايىقى شەرقىي شىمال ئۈنۋېرسىتېتىدا ئوقۇيتتى.

— دوختۇر ھېلىلا ناركوز قىلدى، — دېدى چوڭ پەرھاتنىڭ ھالىنى كۆرۈپ

يۈرىكى ئېچىشىپ كېتىۋاتقان قىز، — قان بەك جىق چىقىپ كېتىپتۇ... تېخى
ھوشغا كېلەلمەيۋاتىدۇ...

مېھرىگۈل بىردەم ئولتۇرۇپ يېنىپ چىقتى. ئابدۇسەمەت ئۇنى ياتىقىغىچە
ئاپىرىپ قويدى. مېھرىگۈل يولدا بارغىچە ئۇنىڭغا بىرمۇنچە گەپلەرنى قىلدى. لېكىن
ئابدۇسەمەت ئۈندىمىدى. ئۇ مېھرىگۈلنى ياتىقىغا ئاپىرىپ قويۇپ، يەنە ئۇدۇللا
دوختۇرخانىغا كەلدى. ئابدۇسەمەت تىت - تىتلىق ئىچىدە كارىدوردا ئۇياقتىن -
بۇياققا توختىماي ماڭاتتى. چوڭ پەرھاتنىڭ يېنىغا كىرىپ ئۇنىڭدىن ئەپۇ سوراي
دېسە، ئۇنىڭ دەم ئېلىشىغا دەخلى قىلىپ قويۇشتىن ئەنسىرەيتتى؛ كېتەي دېسە، يەنە
خاتىرجەم بولالمايتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇ بىر كېچىنى دوختۇرخانىنىڭ كارىدورىدا ئۇ
ياقتىن - بۇياققا مېڭىپ ئۆتكۈزدى.

ئىككىنچى كۈنى يەكشەنبە ئىدى. چوڭ پەرھاتنىڭ بۇرنى ناركوزنىڭ كۈچى
كېتىشى بىلەن پىچاقتا تىلغاندەك چىدىغۇسىز ئاغرىپ كېتىۋاتاتتى.
كىچىك پەرھات بۇ ئىككىسىنى ياراشتۇرۇپ قويۇش نىيىتىدە چوڭ پەرھاتتىن
سوراپ باقتى:

— بۇ ئىشنى ئەمدى قانداق قىلاي دەيسەن؟

— مەكتەپكە ئېيتىپ ئۇنى ھەيدىتىۋېتىمەن! — دېدى چوڭ پەرھات

غەزەپتىن بوغۇلۇپ.

چوڭ پەرھاتنىڭ بۇ ئەلپازىنى كۆرگەن كىچىك پەرھات ئالدى بىلەن ئۇنىڭ

ئاچچىقىنى بېسىش تەرىپىگە ئۆتتى:

— ئاۋۋال ياراڭ ساقايسۇن ئاداش، ئاندىن بىر نېمە دېمەمدۇق!

كىچىك پەرھات رېھىمغا قاراپ كۆز ئىشارىسى قىلدى. بۇ ئۇنىڭ «چوڭ

پەرھاتقا گەپ قىل» دېگىنى ئىدى، رېھىم بېشىنى لىڭشىتتى.

شىنجاڭلىق ئوقۇغۇچىلار ئىچىدە بويى ئېگىز، ئاقپىشماق كەلگەن رېھمەننىڭ يېشى ھەممىدىن چوڭ ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە رېھمەن كۆڭۈل - كۆكسى كەڭرى، ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشقا ئۇستا بولغاچقا، ھەممەيلەن ئۇنى خۇددى ئاكىسىدەك ھۆرمەت قىلاتتى.

رېھمەن بىلەن چوڭ پەرھات شىنجاڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىدا تەييارلىق كەسپىنى بىرگە ئوقۇغان ساۋاقداشلاردىن بولۇپ، كۆڭلى يېقىن ئىدى. رېھمەن ئابدۇسەمەت بىلەنمۇ ئوبدان چىقىشنى. بىر قېتىم ئابدۇسەمەت يول كىراسىغا پۇلى يوق، تەتلىدە قايتالمىغاندا رېھمەن ئۇنى يالغۇزسىراپ قالدۇ دەپ، ئۆزىمۇ قايتماي ئۇنىڭغا ھەمراھ بولغانىدى. شۇڭا كىچىك پەرھات ئابدۇسەمەت بىلەن چوڭ پەرھاتنى ياراشتۇرۇشقا رېھمەننى تاللىغانىدى.

جىددىي قۇتقۇرۇش بۆلۈمىگە كىرىشكە پېتىنالمىغان ئابدۇسەمەت بىنادىن چۈشۈپ كىچىك پەرھاتقا تېلېفون قىلىپ، ئۇنىڭدىن كىرىسەم بولارمۇ، دەپ سورىدى. لېكىن كىچىك پەرھات: "ھازىر تېخى ۋاقتى ئەمەس، سەن ئالدى بىلەن ئۆيۈڭگە تېلېفون قىل، ئۇلار داۋالاش ھەققى ئۈچۈن پۇل ئەۋەتسۇن!" دېدى.

ئابدۇسەمەت دەرھال مەھەللىسىدىكى مەتتوختىغا: "مەن مەكتەپتە بىر بالىنى ئۇرۇپ قويدۇم، يارىسى ئېغىرراق. مەكتەپتىن مېنى ھەيدىۋېتىشىمۇ مۇمكىن. ھازىر ئۇنى داۋالاشقا ئازراق پۇل لازىم بولۇپ قالدى. شۇڭا ئۆيىدىكىلەرگە مېنى شاڭخەيگە يراكتىكىغا بارىدىكەن، تۇرمۇش خىراجىتى، يول كىراسىنى قوشقاندا 2000 يۈەن پۇل كېتىدىكەن، دەپ ئۇلاردىن پۇلنى ھەل قىلىپ، مېھرىگۈلنىڭ كارتىسىغا ماڭدۇرۇپ بەرگەن بولساڭ" دەپ تېلېفون قىلدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىدە تېلېفون بولمىغاچقا، ئۇ ئادەتتە شۇ كەنتتىكى تۇغقانلىرىغا ياكى ماگىزىنغا تېلېفون قىلاتتى، ئۇلار بېرىپ ئۆيىدىكىلەرنى چاقىرىپ كېلەتتى. پۇل لازىم بولغان چاغلاردا ئۇ مەتتوختىغا تېلېفون قىلاتتى. چۈنكى ئابدۇسەمەت مەتتوختى بىلەن سىرداش دوستلاردىن ئىدى، ئۆيىدىكىلەرمۇ ئۇنى يېقىن كۆرگەچكە، ئۇنىڭ سۆزىنى ئالاتتى.

مەتتوختى ئابدۇسەمەتنىڭ تېلېفونىنى ئېلىپ سەل جىددىيلىشىپ قالدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ باردى. دە، گەپنى ئابدۇسەمەتنىڭ

يىقىلماس توغراق

تاپلىغىنى بويىچە ئېيتتى. بىراق ئابدۇسەمەتنىڭ ئىككىنچى ئاكىسى يۈسۈپجاننىڭ 2000 يۈەننى ئەۋەتكۈسى يوق ئىدى. مەتتوختى بۇ پۇلنى ئەۋەتمىسە بولمايدىغانلىقىنى ئۇستاتلىق بىلەن قايتا - قايتا چۈشەندۈرۈپ: «بۇ پۇلنى چوقۇم ئەۋەتىڭلار، بولمىسا چاتاق بولىدۇ» دېدى.

شۇنداق قىلىپ مەتتوختى پۇلنى شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىنلا مېھرىگۈلنىڭ كارتىسىغا يوللاپ بەردى.

بەزى ئىشلار شۇنداق توغرا كېلىپ قالدى. چوڭ پەرھات دوختۇرخانىغا كىرىپ ئۈچىنچى كۈنى دەل ئۇنىڭ تۇغۇلغان كۈنىگە توغرا كەلدى. بىراق قېرىشقاندا شۇ كۈنى ئەتىگەنلىكى دوختۇر ئۇنىڭغا: «بۈگۈن بۇرۇنغىنى ئوپىراتسىيە قىلىمىز» دەپ قالدى.

— ئاپلا دوختۇر، بۈگۈن مېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈم ئىدى، — دېدى چوڭ پەرھات، — سەل تۇرۇپ دوستلىرىم يوقلاپ كەلمەكچى بولغانىدى. — ھە مەيلى، ئۇنداق بولسا چۈشتىن كېيىن قىلايلى. بىراق يادىڭدا بولسۇن: ھازاق ئىچمە - ھە!

دېگەندەك، چۈشكە يېقىن ئىلىپار دوختۇرخانىنىڭ يېنىدىن مۇسۇلمان ئاشخانىسىدىن بىرنى تاپتى. رېھم بىلەن غەيرەت دوختۇرخانىغا بېرىپ چوڭ پەرھاتنى ئېلىپ كەلدى.

تۆت ئاغىنە ئىنتايىن خۇشال ئىدى. كۆپچىلىك چوڭ پەرھاتقا ھازاق تۇتۇپ ئۇنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى قۇتلۇقلىدى.

— ياق، ياق مەن ئىچمەي، — دېدى چوڭ پەرھات ئەندىكىپ تۇرۇپ، — دوختۇر ئىچسەڭ بولمايدۇ، دېگەندى.

— بۈگۈن دېگەن سېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈڭ، ئىچمىسەڭ بولمايدۇ، — دېدى غەيرەت ئېچىلىپ سۆزلەپ.

— قېنى، خوشە!

چوڭ پەرھات دوستلىرىنىڭ قولىنى قايتۇرۇشنى بىئەپ بىلىپ ھازاقتىن ئىككى رومكا ئىچىۋەتتى.

چۈشتىن كېيىن دوختۇرلار ئىشقا چىقىپلا چوڭ پەرهاتنى ئوپىراتسىيەخانىغا ئېلىپ كىردى. ئۇ ئوپىراتسىيە ئورۇندۇقىغا شۇنداقلا ئولتۇرۇشىغا، ئۇنىڭ ئاغرىدىن ھاراق پۇرىقى كېلىۋاتقانلىقىنى سەزگەن دوختۇر قاپىقىنى تۈرۈپ تۈرۈپ سورىدى:

— نېمىشقا ھاراق ئىچتىڭ؟

— بۈگۈن مېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈم ئىدى... شۇڭا...

— تۇغۇلغان كۈنۈڭ بولسىمۇ نېمىشقا ئىچسەن؟ ھاراق ئىچكەن ئادەمگە ناركوز كار قىلمايدىغان تۇرسا!

— مەيلى! — دېدى چوڭ پەرهات مەردانە قىياپەتتە.

دوختۇر ئۇنىڭغا ناركوز قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئوپىراتسىيە پىچىقى تېگە - تەگمەيلا ئۇنىڭ بۇرنى قاتتىق ئاغرىشقا باشلىدى.

چوڭ پەرهات ئىختىيارسىزلا: «ۋايجان، بەك ئاغرىپ كەتتى!» دەپ سالدى.

بىراق دوختۇر ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ئۇنى ئەيىبلەشكە باشلىدى:

— كىم سېنى ھاراق ئىچسۇن دەپتۇ؟

شۇنىڭ بىلەن ئۇ دەردىنى ئۆزى بىلىپ، قولىدا ئورۇندۇقنىڭ گىرۋىكىنى چىڭ تۇتۇپ، چىشىنى چىشلەشكە مەجبۇر بولدى.

كۆزلىرىنى چىڭ يۇمۇۋالغان چوڭ پەرهاتنىڭ بۇرنى تۇيۇقسىزلا خۇددى بىگىز تىققاندىك ئېچىشىپ ۋە چىڭقىلىپ كەتتى. ئۇ ئىختىيارسىزلا بۇرنىنى تۇتۇشقا تەمىشەلدى. ئايال دوختۇر ياندىكىلەرگە ۋارقىردى:

— ئۇنىڭ قولىنى چىڭ بېسىڭلار!

ياندا تۇرغان كىچىك ئىليار ئىتتىك كېلىپ، ئۇنىڭ ئىككى قولىنى خۇددى جىنايەتچىنىڭ قولىنى كەينىگە قايىرىپ كويىزا سالغاندىكىدەك قايىرىپ چىڭ تۇتۇۋالدى. ئىليار ئۆزى بەستلىك، قوللىرى كۈچلۈك ئىدى. شۇڭا چوڭ پەرهات مىدىر - مىدىر قىلالامىدى.

دوختۇر چوڭ پەرهاتنىڭ بۇرنىغا بىگىزدەك يوغان يىڭىندىن يەنە بىرنى تىقتى. چوڭ پەرهاتنىڭ باشلىرىدىن ئاققان سوغۇق تەر ئىگەكلىرىدىن سىرغىدى. سېسترا ئۇنىڭ تەلىرىنى ئېرتىۋاتاتتى.

يىقىلماس توغراق

ئوپراتسىيە يېرىم سائەت داۋاملاشتى. بۇ يېرىم سائەتنىڭ ھەربىر سېكۇنتى چوڭ پەرىھانغا گويىا بىر يىلدەك بېلىنىپ كەتتى. بۇرنى چىدىغۇسىز ئاغرىپ كىتىۋاتقان چوڭ پەرىھاننىڭ ھەتتا ئاغزىنى ئېچىپ گەپ قىلىشقىمۇ ماجالى قالمىدى. ئوپراتسىيە ئاخىرلاشتى. لېكىن يېڭىدىن سېلىنغان سۈنئىي قاڭشار مايماق بولۇپ قالغاچقا، ئۇنى چىقىرىپ يەنە قايتىدىن سېلىشقا توغرا كەلدى. دوختۇرلار ئۇنىڭ بۇرنىغا سۈنئىي قاڭشارنى قايتا سېلىپ بولغاندىن كېيىن، بۇرنىنىڭ ئىچىگە لىقۇمۇ قىل پاختا تىقىپ قويدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بۇرنى ناغىرەدەك ئىشىشىپ كەتتى. ئاندىن ئۇنىڭغا ئاسما ئوكۇل سالدى.

ئوپراتسىيىدىن كېيىنكى ئاغرىققىمۇ چىداپ تۇرغىلى بولمايتتى. بۇرۇننىڭ ئىچىدىكى پاختىنى يەنە ھەر كۈنى نەچچە قېتىم ئالماشتۇرۇشقا توغرا كېلەتتى. گاھىدا چوڭ پەرىھاننىڭ بۇرنىدىكى پاختا قاندا چىلىق-چىلىق ھۆل بولۇپ كەتكەچكە، يېڭىدىن چىقىۋاتقان قان ئارىلاش سۈنى سۈمۈرۈلمەي قالاتتى. بۇنىڭ بىلەن بۇرنىدىن چىققان قان ئارىلاش ئاچچىق سۇ ئۇنىڭ گېلىغا مېڭىپ كېتەتتى. ئىشقىلىپ، چوڭ پەرىھان بۇ قېتىم مىڭ ئۆلۈپ مىڭ تىرىلدى. بولۇپمۇ ھەر قېتىم ئۆزىنىڭ ھارام تاياق يەپ بۇرنىنى ئېزىۋالغانلىقىنى ئويلىسىلا، ئاچچىقتىن بوغۇلۇپ كېتەتتى.

ئابدۇسەمەت يەنە بۇرۇنقىدەكلا دوختۇرخانىنى ھەركۈنى ئايلىنىپ كېتەلمەيۋاتاتتى. لېكىن يەنىلا چوڭ پەرىھاننىڭ يېنىغا كىرىشكە پېتىنالمىيىتى ياكى باشقىلار ئۇنىڭ كىشىرىگە ئۇنمايتتى.

بىر كۈنى كىچىك پەرىھان چوڭ پەرىھاننى چىكىپ باقتى:

— ئابدۇسەمەت تالادا تۇرغىلى خېلى كۈنلەر بولدى، سېنى يوقلاپ سەندىن ئەپۈ سورىمىسام بولمايدۇ، دەيدۇ.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئىسمىنى ئاڭلىغان چوڭ پەرىھاننىڭ قۇبقا چاچلىرى تىك تۇرۇپ كەتتى:

— نېمە؟ ئۇ مېنى نېمىشقا ئۇرىدىكەن؟ يا مەندە ئاداۋىتى بولمىسا!

كارىدوردا ساقلاپ تۇرغان ئابدۇسەمەت كىچىك پەرىھاننى كۆرۈپلا ئۇنىڭدىن

ئالدىراپ سورىدى:

— قانداق بولدى؟

— ئۇنىڭ ئاچچىقى ياندىغاندەك ئەمەس، يەنە ئىككى كۈن تەخىر قىلغىن!
ئابدۇسەمەت نۇرغان يېرىدىلا بېشىنى تۇتقىنىچە زوڭرىيىپ ئولتۇرۇپ ئۆز-
ئۆزىگە سۆزلەپ كەتتى:

— مەن نېمانچە دېۋەك! نېمىشقىمۇ مۇشۇنداق ساراڭلىق قىلغاندىمەن، ئاھ
خۇدايىم!

كىچىك پەرھات شۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئابدۇسەمەتكە خېلى نەگكۈزدى:
— مېنىڭ يېشىم ھەممىڭلارنىڭكىدىن كىچىك، شۇڭا ساڭا بۇ گەپلەرنى دەپ يۈرۈش
سالاهىيىتىم يوق. ئەسلىدە سەن مەندەكلەرنى باشلىشىڭ كېرەك ئىدى. بىراق،
ئېيتىپ باقە، نېمە قىلغانلىقىڭنى بىلمەسەن؟ ئويلاپ باقماسەن، ئوقۇش پۈتتۈرۈپ
ئايرىلىدىغانلىقىمىزغا يېرىم يىللا قالدى. ھەممەيلەن ئىجىل - ئىناق ئۆتسەك ياخشى
ئەمەسمۇ؟ تېرىقچىلىك ئىشقىمۇ مۇشت كۆتۈرۈپ قويغىنىڭ تازا قاملاشمىغان ئىش
بولدى!

ئابدۇسەمەت زۇۋان سۈرمەي، بېشىنى چاڭگاللىغىنىچە زوڭرىيىپ ئولتۇراتتى.
كەچ سائەت توققۇز بولدى. كىچىك پەرھات كېسەلخاننىڭ دېرىزىسىدىن سىرتقا
قارىدى، ئابدۇسەمەت تېخىچە دوختۇرخانىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا شۇمىشىپ تۇراتتى.
ئىچى ئاغرىغان كىچىك پەرھات ئابدۇسەمەتنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ چۈشتى:
— چىراق ئۆچۈرىدىغان ۋاقىت بولدى ئاداش، كەتكىن! كەچكى تەكشۈرۈشتە
يوق بولۇپ قالساڭ، گۇناھتىن يەنە بىرىنى ئارتىۋالسىەن. مەن ئەترەت باشلىقىدىن
رۇخسەت ئالغان، سەن دەپ قويمىدىڭ تايىنلىق...

ئابدۇسەمەت: ”مەن دوختۇرخانىدا قالاي“ دەپ تۇرۇۋالدى.
— ئۇ سەن بىلەن كۆرۈشكىلى ئۇنىمىسا، بۇ يەردە تۇرغىنىڭنىڭ نېمە
پايدىسى. بىز قارىساق بولدى، سەن كەتكىن ئاداش!
ئابدۇسەمەت ناھايىتى تەستە قايىتتى.
ئەتىسى چۈشتە، ئابدۇسەمەت كىچىك پەرھاتقا يەنە تېلېفون قىلىپ،
دوختۇرخانىنىڭ دەرۋازىسىغا چاقىردى.

— ھازىر كىرسەم بولامدۇ؟ — ئابدۇسەمەت كىچىك پەرھاتنى كۆرۈپلا

سوردى.

— ھازىر ئەپەلەشمەيدۇ، ھەپتە ئاخىرلاشسۇن. ھەپتە ئاخىرىدا بالىلارنىڭ ھەممىسى كېلىدۇ. شۇ چاغدا باشقىلار بىلەن بىرگە كىرگىنىڭ ياخشى. ئۆزۈڭ يالغۇز كىرسەڭ ئۇنىڭ يەنە جۇدۇنى ئۆرلەپ قالسا چاتاق بولىدۇ! ئابدۇسەمەتنىڭ دېمى ئىچىگە چۈشۈپلا كەتتى.

— چۈشتىن كېيىن يەنە دەرس بار، — دېدى كىچىك پەرھات، — چۈشتىن كېيىن قارايدىغانلارمۇ كەلدى، ماڭە، بىز قايتايلى. سەنمۇ قېنىپ ئۇخلىۋالغىن. قارىغىنا جۇدەپ كەتكىنىڭنى!

راست گەپنى قىلغاندا، كىچىك پەرھاتمۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ھالىنى كۆرۈپ ئىچى سىيرىلىپ كېتىۋاتاتتى. ئادەتتە شىنجاڭلىق بالىلار ناھايىتى يېقىن، ئىناق ئۆتەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئابدۇسەمەت بىلەن چوڭ پەرھاتنىڭ يانقىمۇ قوشنا ئىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھېچقانداق ئاداۋەتمۇ يوق ئىدى. ئادەتتە سەن - پەن دېيىشىمۇ قالمايدىغان بۇ بالىلار قانداقسىگە بۇ ئىشنى تېرىپ قويغاندۇ؟ شۇڭا مەيداندا پۈتبول ئوينىۋاتقان كىچىك پەرھات دەسلەپتە بۇ ئىشنى ئاڭلاپ، چاقچاقمىكىن دەپ قالدى. چۈنكى ئۇ ئادەتتە ياۋاش يۇرىدىغان ئابدۇسەمەتنىڭ بۇنچۇلا چوڭ ئىش تېرىپ قويۇشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغانىدى. ئىش بۇ دەرىجىگە يەتكەندە ئۇنىڭدىن ئاغرىنغاننىڭ پايدىسى نېمە؟ ئەندىكى گەپ، ئابدۇسەمەتنىڭ مۇشۇ قېيىن كۈنلەردىن ئۆتۈۋېلىشىغا ياردەم بېرىش ئىدى.

ئابدۇسەمەت يول بويى گەپ قىلمىدى، ئۇنىڭغا كۈتمەكتىن باشقا ئامال يوق. شۇ كۈنلەردە ئۇ جىق ئويلىنىدى؛ قاتتىق پۇشايىمان ئىچىدە چىدىغۇسىز ئازابلاندى. "مۇشۇ ئىش بىلەن مېنى مەكتەپتىن ھەيدىسە، شىنجاڭغا قايسى يۈزۈم بىلەن قايتىمەن؟ ئەڭ يامان يېرى، ساقچى بولۇش ئارزۇيۇمغا يېتەلىشىم مۇمكىنمۇ؟" دەپ پۇچۇلىناتتى. كېچىدە ئۇيقۇسى قاچقان ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزلىرىگە مەرھۇم ئانىسى كۆرۈندى. ئابدۇسەمەت تۇغۇلغاندا ئۇنىڭ بېشىدا قوش چۆگىلىمىچى بار ئىكەنلىكىنى كۆرگەن ئانا خۇشاللىقتىن قىن - قىنىغا پاتماي قالغانىدى: "قاراڭلار، ئوغلۇمنىڭ بېشىدا قوش چۆگىلىمىچى بار ئىكەن، — دەيتتى ئانا ئۇرۇق - تۇققان ۋە يېقىن - يورۇقلىرىغا،

— ئوغلۇم خۇدا بۇيرىسا دېھقان بولمايدۇ، كادىر بولىدۇ، ئەمەلدار بولىدۇ. ئۇنىڭ بەختى ئوچۇق بولىدۇ!،” بىچارە ئانا ئابدۇسەمەتنى ئوقۇتىمەن دەپ جىگەر راكغا گىرىپتار بولۇپ قالغان تۇرۇقلۇقمۇ بالىلار ئۈچۈن قولىنى كۆسەي، چېچىنى سۇيۇرگە قىلدى. سەكراتقا چۈشۈپ قالغان ئانا ئابدۇسەمەتنىڭ قولىنى چىڭ سىقىپ تۇرۇپ، كۆزلىرىگە ياش ئالدى. ئۇنىڭ لەۋلىرى توختاۋسىز مىدىرايتتى، گەپ قىلالمايتتى. ئابدۇسەمەت ئانىسىنىڭ مۆلدۈرلەپ تۇرغان كۆزلىرىدىن: “چېنىم ئوغلۇم، ئوبدان ئوقۇغىن، چوڭ بولغاندا...” دەۋاتقانلىقىنى يۈرىكىدە سېزىپ تۇراتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆپكەسى ئورۇلۇپ كېتىۋاتاتتى: ئەگەر مەكتەپتىن ھەيدەلسەم، مېنى ئوقۇتىمەن دەپ تىنىم تاپماي ئىشلەپ قېرىپ - مۇكچىيىپ كەتكەن دادامغا يۈز كېلەلمەيمەن. ئېلىجاننىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن بىچارە دادام تۈگىشىلا كەتتى. ئەگەر مەن “مېنى مەكتەپتىن ھەيدىۋەتتى” دەپ بارسام، دادام بۇنىڭغا قانداقمۇ چىدىيالىسۇن؟ باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپتىكى مۇئەللىملىرىم ماڭا شۇنداق ياردەم قىلغان، شۇنداق كۈيۈنگەندى، مەندىن زور ئۈمىدلەرنى كۈتكەندى. مەكتەپتىن قوغلاندى بولۇپ بېرىپ، ئۇلارنىڭ يۈزىگە قانداق قارايمەن؟

چوڭقۇر خىيال دېڭىزغا غەرق بولغان ئابدۇسەمەت ئىچىدە ئويلايتتى: ساقچى ئىنىستىتۇتنىڭ ئوقۇغۇچىسى بولغىنىم بىلەن لايىقەتلىك ياردەمچى ساقچى بولالشىمغا خېلى بار ئىكەن. ناۋادا ئىدىيە، مەدەنىيەت، پەزىلەت جەھەتلەردىن ئۆزۈمنى يەنىمۇ تاولمىسام، كەلگۈسىدە ساقچى بولالغان تەقىرىدىمۇ، بۇ قېتىمقىدەك قاملاشمىغان ئىشلاردىن ساقلىنالمىسام تەسكەن... ئەمدى پۇشايمان قىلىپ ئولتۇرۇۋەرگەننىڭ پايدىسى يوق. ئوغلۇم بالىدەك نەدە يىقىلغان بولسام شۇ يەردىن دەس تۇرۇشۇم كېرەك.

شەنبە كۈنى دەرس يوق ئىدى. چۈشتە بىر مۇنچە بالا چوڭ پەرھاتنى يوقلاپ كەلدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئابدۇسەمەتمۇ بار ئىدى. ئۇ دوختۇرخانا دەرۋازىسىدىن كىرىۋېتىپ كىچىك پەرھاتتىن سورىدى:

— ئۇ مېنى كەچۈرمۈ؟

— ئۇنىڭغا ئەھۋالنى ئوبدان چۈشەندۈرگىن. شۇنداق قىلساڭ، ئۇمۇ كاجلىق قىلىپ تۇرۇۋالماستۇ. ئۇ پەقەت سېنى كەچۈرسىلا بىزنىڭ باشقا گېپىمىز يوق. قانداقلا

يىقىلماس توغراق

بولمىسۇن تۆت يىل بىر قازاننىڭ تامىقىنى يېدۇق. بۇ ئاسانمۇ؟ پات ئارىدا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپلا تەرەپ- تەرەپكە پىتىراپ كېتىمىز. يەنە قاچان كۆرۈشەلەيمىز، بۇنى خۇدا بىلىدۇ.

بالىلار كۈلكە- چاقچاق بىلەن چوڭ پەرھاتنىڭ ياتقىغا كىرىپ كەلدى. ناھايىتى قورۇنۇپ كېتىۋاتقان ئابدۇسەمەت گەپنى نەدىن باشلاشنى بىلەلمەي قىيىنلاشتى.

كىچىك پەرھات چوڭ پەرھات كۈلۈپ تۇرۇپ سۆزلەۋاتقان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۇنىڭغا دېدى:

— قارىغىنا، ئابدۇسەمەت سېنى يوقلاپ كەلدى، — ئۇ ئابدۇسەمەتكە قاراپ كۆزنى قىسىپ قويدى.

ئابدۇسەمەت كارىۋاتنىڭ يېنىغا ئىتتىك كېلىپ:

— قانداقراق تۇرسەن ئاداش؟ خېلى ئوڭلىنىپ قالدىڭمۇ؟ — دېدى چوڭ پەرھاتقا چىن سەمىمىيەت نۇرلىرى تۈكۈلۈپ تۇرغان كۆزلىرىنى تىكىپ، — ھېلىقى كۈنى مەندىن ئۆتۈپ كەتتى. مەندە باشقا نىيەتمۇ يوق ئىدى. بۇنچىۋالا بولۇپ كېتەرنى كىم بىلسۇن دەيسەن، ئاداش!

— شۇنچىۋالامۇ ئۇرغان بارمۇ ئەمدى، — دېدى چوڭ پەرھات تېرىكىپ، — قارىغىنا، بۇرۇنۇمنى ئېزىۋېتىپسەن!

— مېنى كەچۈرگىن جېنىم ئاداش، — دېدى ئابدۇسەمەت ئوڭ قولىنى كۆكسىگە قويۇپ تۇرۇپ، — ئازمايدىغان ئادەم بولمايدىكەن، كۆڭلۈڭدىن چىقىرىۋەت، ئۇ كۈنى كۆڭلۈمنىڭ ئارامى يوق، ئازراق ئىچىپ قويۇپ... شۇ...

بالىلارمۇ تەرەپ- تەرەپتىن ئابدۇسەمەتنىڭ تەرىپىنى ئالدى:

— ئابدۇسەمەتمۇ بەك پۇشايان قىلدى. سەن بالىنىستىن يېتىپ قالغان كۈندىن باشلاپ ئۇ ھەركۈنى مۇشۇ يەردە. بىراق، ئاچچىقى يانمىغان بولسا، ئېچىشقان يەرگە تۈز سەپكەندەك ئىش قىلىپ قويايمەنمۇ دەپ يېنىڭغا كىرىشكە پېتىنالمىدى. شۇنداقمۇ ئابدۇسەمەت؟

— بولدى قىلىۋەتكىن ئاداش، ئۇنى كەچۈرگىن. ئابدۇسەمەتمۇ ئۆزىنىڭ قىلمىشىغا پۇشايان قىلىپ نەچچە قېتىم يىغلاپ كەتتى. ئۇنى ئەپۇ قىلىۋەتكىن، بولامدۇ؟

چوڭ پەرھاتنىڭ ئۆزلەپ تۇرغان جۇدۇنمۇ خېلى پەسكوبغا چۈشۈپ قالغانىدى:
— كەچۈرمەيدىغان ئىش يوق. بىراق، بۇندىن كېيىن بۇرنۇمدىن نېرىراق تۇرساڭلا بولىدۇ!
ئابدۇسەمەت ئۇھ دەپ چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى ۋە چوڭ پەرھاتقا سەپ سېلىپ قارىدى:

— بۇرنۇڭ بۇرۇنقىدىن چىرايلىق بولۇپ قاپتۇ، جۇمۇ!
— ھە راست، ئىللىرى بۇرنۇڭ سەل مايمىقتەك قىلاتتى، مانا ھازىر ئېلىپتەك تۇرمامدۇ. ئابدۇسەمەتنىڭ بىر مۇشتىغا رەھمەت دېسەڭ بولغۇدەك، تېخى!
بالىلار پاراقىدە كۈلۈشتى. ئارىدىن بىرى سوراپ قالدى:
— مەكتەپكە ئابدۇسەمەت بۇرنۇمنى ئېزىۋەتتى، دەپ دەۋا قىلىپ يۈرمەيدىغانىسەن؟ ئۇنداق قىلساڭ ئابدۇسەمەت بىچارە قوغلاندى بولىدۇ، شىنجاڭلىق 10 ساۋاقداشتىن توققۇزىمىز قالمىز...
چوڭ پەرھات قورسىقىدىكى گەپنى قىلدى:

— دوختۇرخانىغا كىرىپ قالغان دەسلەپكى كۈنلىرى بۇرنۇم قاتتىق ئاغرىپ كۆرمىگەننى كۆردۈم. شۇ چاغدا مەكتەپكە ئېيتىپ ئۇنى قوغلىتىۋەتمەيدىغان بولسام، دېگەن ئويغا كەلگەندىم. ھازىر ئاغرىقمۇ بېسىقتى، ئۇ ئىشىمۇ ئۇنتۇپ كەتتىم.
— 30 يىلدىن كېيىن ھەممىمىز بوۋاي بولىمىز. شۇ چاغدا سەنمۇ نەۋرەڭگە بۇ ھېكايىنى سۆزلەپ بېرىسەن. رەسىمدىكى ھەممەيلەننى بىر- بىرلەپ تونۇشتۇرۇپ، ئابدۇسەمەتكە كەلگەندە ”مانا ماۋۇ ئابدۇسەمەت بوۋاڭ بولىدۇ، ئۇ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغدا مېنىڭ بۇرنۇمنى ئۇرۇپ ئېزىۋەتكەن“ دەپ چۈشەندۈرۈپ كېتىسەن.

بالىلار يەنە كۈلۈشتى. مېھرىگۈل بىلەن چوڭ پەرھاتنىڭ لايىقىمۇ تېلىقىپ كۈلۈپ كېتىشتى.

شۇ كۈنى كەچتە ئابدۇسەمەت تەلەپ قىلىپ كېسەلخانىدا قېلىپ چوڭ پەرھاتقا قارىدى. ئاخشىمى چوڭ پەرھاتنىڭ بۇرنىدىكى پاختىدىن تەپچىرەپ قان سىرغىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ بۇرنىنى ئاستا ئېرتتى. قان توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى، ئابدۇسەمەتمۇ ئۇنىڭ بۇرنىنى تىنىم تاپماي ئېرتاتتى، چوڭ پەرھات مۇگدەپ

قالغان بولسۇمۇ، لېكىن ئۆزىنىڭ بۇنىنى ئابدۇسەمەتنىڭ ئېرىتىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بۇنىنى ئېرىتىۋاتقىنى ئادەتتىكى قول ئەمەس، بەلكى چوڭقۇر قېرىنداشلىق مېھرى - مۇھەببەت سىڭگەن شىپالىق قول ئىدى. تۈيۈڭسىزلا، چوڭ پەرھاتنىڭ چىڭ يۇمۇلغان بىر جۈپ كۆزىدىن تامچە - تامچە ياشلار سىرغىشقا باشلىدى...

چوڭ پەرھات ئابدۇسەمەتنى كەچۈردى. لېكىن بۇ ئىشنى مەكتەپنىڭ قانداق بىر تەرەپ قىلىدىغانلىقى ئېنىق ئەمەس ئىدى. ساقچى ئىنستىتۇتىدىكى تۈزۈملەرنىڭ نەقەدەر چىڭ ئىكەنلىكىنى ھەممەيلەن بىلەتتى. ئىككى كۈن سەۋەبسىز دەرس قالدۇرغانلار ھەيدىلىۋاتقان تۇرسا، ساۋاقدىشىنىڭ بۇنىنى ئۇرۇپ ئېزىۋەتكەن ئادەمنىڭ تەقدىرى قانداق بولماقچى ئىدى؟ شۇڭا ئابدۇسەمەت، مېھرىگۈل، كىچىك پەرھاتلارنىڭ ئولتۇرسا - قوپسا ئويلايدىغىنى ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇغۇچىلىق سالاھىيىتىنى ساقلاپ قېلىشقا ئىدى.

مەكتەپتىكى خەنزۇ بولسۇن، ئۇيغۇر بولسۇن ئابدۇسەمەتنىڭ بارلىق ساۋاقداشلىرى بۇ ئىشنى ئەپلەپ - سەپلەپ بىر تەرەپ قىلىۋېتىپ، ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇغۇچىلىق سالاھىيىتىنى ساقلاپ قېلىشنى ئارزۇ قىلاتتى.

شۆبە ئەترەت باشلىقى ۋاڭ چىڭفۇ چوڭ پەرھاتنى يوقلاپ كەلگەندە رېھىم ئۇنىڭغا "يېقىلىپ چۈشۈپ يارىلىنىپتۇ"، دەپ قويغانىدى. بىراق، پاختىنىڭ ئىچىدە چوڭنى ساقلىغىلى بولمايدۇ - دە! ئۇ ئىككىسى مۇشتلاشقان چاغ دەل چۈش ۋاقتى بولغاچقا، نۇرغۇن خەنزۇ بالىلار كۆرگەن تۇرسا، ئۇلارنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋالغىلى بولامتى؟ مېھرىگۈل ئاۋۋال ۋاڭ چىڭفۇغا تېلېفون قىلىپ ئۇنىڭدىن سورىدى:

— چوڭ ئەترەت باشلىقى لى كې بۇ ئىشنى ئۇققاندۇمۇ؟

— ئوقۇپتۇ.

— قانچىلىك ئۇققاندۇ؟

— بۇ تەرىپى ماڭا قاراڭغۇ، — دېدى ۋاڭ چىڭفۇ، — مەنغۇ باشقا گەپ

قىلمىدىم. مېنىڭچە ئىشنىڭ راستىنى ئېيتقىنىڭلار تۈزۈكمىكىن. ۋاڭ چىڭفۇمۇ

ئابدۇسەمەتنىڭ قوغلاندى قىلىنىشىنى خالىمايتتى.

كەچتە ئابدۇسەمەت بىلەن كىچىك پەرھات لى كېنىڭ ئۆيىگە باردى. ئۇلار ئالدى بىلەن ھېلىقى 2000 يۈەننى قايتۇردى، ئاندىن ئابدۇسەمەت بولغان ئىشنى يېپىدىن - يىڭىسىغىچە بىر قۇر بايان قىلىپ ئۆتتى. — ئازراق ھاراق ئىچىپ قويغاچقا ئۆزۈمنى تۇتالماي قاپتىمەن، — دېدى ئابدۇسەمەت.

بولغان ئەھۋالنى ئۇققان لى كې ئەپسۇسلاندى:

— ھەي، ئابدۇسەمەت! ھەي، ئابدۇسەمەت! ئادەتتە شۇنداق ياۋاش، ئەدەبلىك يۈرسەن. بۇنداق قاملاشمىغان ئىشنى قىلغىنىڭ نېمىسى ئەمدى؟ ھەي، ھەممىڭلار شىنجاڭلىق بالىلارغۇ، قىرىنداشلاردەك ئۆم ئۆتسەڭلار بولمامدۇ؟ ...

ئابدۇسەمەت ئومۇستىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولۇپ كېتىۋاتتى:

— گۇناھ مەندىن ئۆتتى، مەن خانالاشتىم. ئەترەت باشلىقى، مەن ئۆتۈنۈپ قالاي، بۇ ئىشنى مەكتەپكە تىنمىسىڭىز! چوڭ پەرھات ئىككىمىز يۇرتداش، ئۇمۇ مېنىڭ قوغلاندى بولۇشۇمنى خالىمايدۇ. ئائىلىمىزدە 11 بالا بولغىنى بىلەن ئالىي مەكتەپكە كىرەلمىگەندىن پەقەت مەنلا...، مەن ...، — ئابدۇسەمەتنىڭ كۆز جىيەكلىرى قىزىرىشقا باشلىدى.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان لى كېنىڭمۇ ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىپ كەتتى. لى كې ئابدۇسەمەتنىڭ ئالىي مەكتەپتە تۆت يىلنى مىڭ بىر جاپادا ئۆتكۈزگەنلىكىنى بىلەتتى. بەزىدە ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىدىن كەلگەن ئاران بىرەر - ئىككى يۈز يۈەنلىك پۇل چېكىنى كۆرگەن چاغلىرىدا ئۇنىڭمۇ يۈرىكى ئېچىشىپ كېتەتتى.

— ئەھۋالنى ئىگىلەپ باققاندىن كېيىن بىر نېمە دەيلى، — دېدى لى كې بىردەم ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن، — كۈچۈمىڭ يېتىشىچە تىرىشىپ باقاي!
بۇ گەپتىن تەسەرلەنگەن ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزلىرىدىن مارجاندەك ياشلار تاراملاشقا باشلىدى. ئاخىرىدا، لى كې بۇ ئىشنى يەڭ ئىچىدىلا تۈگىدى قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەت ئالىي مەكتەپ ھاياتىدىكى ئەڭ ئېغىر بىر قېتىملىق خەۋپتىن ئاخىرى ئامان قالدى.

شەرقىي سىياسىيلىقلارغا
خاس خۇش خۇيلۇقى بىلەن
مەردانە يۈرىدىغان لى كېي
ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىقىنى
ئاڭلاپ، ھاك- تاڭ بولۇپ
تۇرۇپلا قالدى. ئۇنىڭ بۇ شۇم

9. ”بۈگۈن سىلەر ئانا
مەكتىپىڭلاردىن پەخىرلەنسەڭلار،
ئەتە ئانا مەكتىپىڭلار سىلەردىن
پاخىرلىنىدۇ“.

خەۋەرگە زادىلا ئىشەنگۈسى كەلمەيتتى. شۇ كۈنى ئۇنىڭ قولى ھېچ ئىشقا بارمىدى.
ئولتۇرسا - قوپسا ئابدۇسەمەتنىڭ خۇش پىچىم چىرايى ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا
كېلىۋاتتى. شۇنداق ئەمەسمۇ؟ ئۇ ئابدۇسەمەتلەرنىڭ سىنىپىنى توپتوغرا تۆت يىل
تۈنتى. بۇ تۆت يىل جەريانىدا، ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپنى ئەمدىلا پۈتتۈرگەن بىر توپ
شوخ ھەم تېتىك، ساددا ھەم بەگۇاش بالىلارنىڭ ئاستا - ئاستا تاولىنىپ قامەتلىك
ياردەمچى ساقچىلاردىن بولۇپ چىققانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنىدى. دۇرۇس،
ئۇلارنىڭ بويى ئۆستى، بىلىمى ئۆستى، ساپاسى ئۆستى، كۆزى ئېچىلدى.
ئۆزگەرمىگىنى پەقەت ئۇلاردىكى ياش ھەم ئۆزى ئالمىدەك بولغىنى بىلەن ئاتەش
ھارارىتى گۈپۈلدەپ تۇرىدىغان قىپقىزىل يۈرەكلا ئىدى.

بۇ تۆت يىل جەريانىدا لى كېي بالىلار ئۈچۈن قانچىلىك غەم يېگەن، قانچىلىك
خاپا بولغان، قانچىلىك تىتىلىدىغان، قانچىلىك باش قاتۇرغان بولمىسۇن، ئايرىلىش
دەملىرى يېتىپ كەلگەندە بۇلارنىڭ ھەممىسى گۈزەل ۋە قىممەتلىك ئەسلىمىگە
ئايلىنىپ قالغانىدى.

بالىلار ئوقۇش پۈتتۈرىدىغانغا ئاز ئالدى. ئۇلار ھە دەپ خىزمەت ئۇقۇشىۋاتاتتى.
بىر كۈنى ئابدۇسەمەت لى كېيىنىڭ يېنىغا مەسلىھەت سوراپ كىردى:
— مۇئەللىم، مەن شېنجېنغا باراي دەيمەن، سىزنىڭچە بولارمۇ؟
لى كېيىنىڭ گېپى ئوچۇق ئىدى:

— شېنجېن دېلو جىق چىقىدىغان يەر، — دېدى ئۇ، — چېنىقىش
پۇرسىتىمۇ كۆپ، كىرىمۇ يۇقىرى. ئائىلەڭگە ياردەم قىلالىشىڭدا گەپ يوق. لېكىن
ئىش ئېغىر، بۇنى ئوبدان ئويلاڭ.

يىقىلماس توغراق

ئابدۇسەمەت شېنجېن جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىغا قوبۇل قىلىنغاندىن كېيىن، لى كې ئابدۇسەمەتنىڭ جاپالىق چېنىقىشقا بەل باغلىغانلىقىدىن تولمۇ خۇرسەن بولدى ھەم ئۇنىڭ پايانىسىز سامادا مەردانە شۇڭقاردەك پەرۋاز قىلالايدىغانلىقىغا ئىشەنتتى.

مەكتەپتىن ئايرىلىدىغان كۈننىڭ ھارپا ئاخشىمى ئىدى. ئۇنتۇلغۇسىز ئايرىلىش مەنۇتلىرىدا يۈرىكى لەرزىگە كېلىۋاتقان بالىلارنىڭ كۆزىگە ئۇيقۇ كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. بىراق، تەجرىبىلىك لى كېنىڭ خىياللىرى باشقا يەردە ئىدى: بۈگۈن ئازراقمۇ بىخەستەلىك قىلىشقا بولمايدۇ، بالىلارغا ئوبدان قاراش كېرەك. چۈنكى بالىلار ساقچى ئىنستىتۇتىنىڭ جاننى ئالغۇدەك قاتتىق ئىنتىزاملىرىدىن ئاخىرى قۇتۇلدى. خىزمەت تەقسىماتى ئويلىغىنىدەك بولماي كۆڭلى يېرىم بولغان بەزى بالىلارنى ھاراق ئىچىپ، بىرەر ئىش تېرىپ قويمايدۇ، دېگىلى بولمايدۇ. دە!

كونا بەل ئاغرىقىنى تامامەن ئۇنتۇغان لى كې ئوقۇغۇچىلار ياتاق بىناسىدا ئۇ ياقىتىن - بۇ ياققا قاتراپ، ھېلى بىرسىگە تەسەللىي بەرسە، ھېلى بىرىنى كۆزىتىپ باقاتتى.

ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىغا كىرگەندە، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ قوللىرىنى چىڭ سىقتى. ئۇ گەپ قىلالمايتتى، كۆزلىرىدىن تاراملغان ياشلار ئۇنىڭ مەڭزىلىرىنى بويلاپ تۆۋەنگە سىرغىيتتى. باشقا بالىلارمۇ ئۇنىسىز ئىدى. بەزىلەر تامغا يۈلەنگىنىچە داڭقىتىپ ئولتۇراتتى؛ بەزىلەر نەرسە - كېرەكلىرىنى يىغىشتۇرۇۋاتاتتى. ياتاقنى ئاجايىپ بىر خىل تىمتاسلىق قاپلىغانىدى.

لى كې بالىلارغا بىلىكىدىكى سائەتنى ئىشارە قىلدى:

— سائەت بىر بويىتۇ. چىراغنى ئۆچۈرۈپ ئۇخلاڭلار!

چىراغ ئۆچتى. لېكىن ئۇ ياتاقىدىن چىقىپ ئىككى فەدەم ماڭا - ماڭمايلا چىراغ يەنە يورىدى. لى كې چىرىغى يېنىقلىق تۇرغان يەنە بىر ياتاققا كىردى. ئادەتتە مەكتەپتە تاماكا چېكىش مەنئىي قىلىناتتى. ھېلىقى ياتاقتا تاماكا چېكىپ ئولتۇرغان بىر بالا لى كېنى كۆرۈپ تاماكاسىنى ئاستا تىقىشتۇردى:

— مۇئەللىم، بىز مۇشۇ كەمگىچە ئىنتىزامغا رىئايە قىلىپ كەلدۇق. بۈگۈن بىرەر

قېتىم ئىنتىزامسىزلىق قىلىپ قويۇشىمىزغا يول قويالارمىزۇ؟

ئۆزىگە تىكىلىپ تۇرغان چۈپ-چۈپ ئىلتىجالىق كۆزلىرى لى كېنىڭ يۈزىكىنى ئېرىتىۋەتتى:

— بەك ئۇزۇن ئولتۇرۇپ كەتمەڭلار، ئەتىگەنلىككە يەنە گىمناستىكىغا چىقىمىز.

ئەتىسى ئەتىگەنلىكى لى كې ھەيران قالدى. چۈنكى بالىلارنىڭ سۈرئىتى ئىلگىرىكى ۋاقىتلارغا قارىغاندا تېز، ھەرىكىتى ناھايىتى رەتلىك ئىدى.

لى كې سەپنىڭ ئالدىغا كەلدى:

— ئۇكىلىرىم، بۇ، ئەتىمىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق گىمناستىكىسى. ھازىر بىز ئايىغىمىزنىڭ ئاستىدىكى ئۆزىمىز سانسىز قېتىملاپ يۈگۈرگەن، ھەر بىر تال گىياھسى بىزگە بەش قولىدەك تونۇش بولۇپ كەتكەن يولنى بويلاپ، ئەڭ ئاخىرقى قېتىم يۈگۈرۈپىمىز!

«بىر- ئىككى- بىر، بىر- ئىككى- بىر!» چوڭ ئەترەتنىكى توققۇز شۆبە ئەترەت رەتلىك قەدەم ئېلىپ يۈگۈرۈشكە باشلىدى. ئادەتتە ئالىي مەكتەپنىڭ تۆتىنچى يىللىقىغا چىققان بالىلار ئەتىگەنلىك گىمناستىكىدا يۈگۈرگەندە، بەزىلىرى ئېرىنچەكلىك قىلىپمۇ قالاتتى. لېكىن بۇ قېتىم نېمىشىقندۇر بالىلارنىڭ قەدىمى ئىنتايىن رەتلىك ئىدى.

«بىر- ئىككى- بىر، بىر- ئىككى- بىر، بىر! ئىككى! ئۈچ! تۆت!»

ياڭراق كوماندا ساداسى بالىلارنىڭ رەتلىك ھەم ھەيۋەتلىك ئاياغ تىۋىشىغا قوشۇلۇپ مەشىق مەيدانىنىڭ ئاسمىنىدا ئەكس سادا قايتۇراتتى.

رەتلىك فورما كىيگەن چوڭ ئەترەت باشلىقى لى كې، سىياسىي كومىسسار ۋە مۇئاۋىن ئەترەت باشلىقى يول ئېغىزىدا تۇرۇپ بالىلارغا چاس بەردى.

بالىلار يۈگۈرۈپ بولۇپ كېلىپ راھەتتە تۇردى. لى كې بالىلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ ئەڭ ئاخىرقى قېتىم نۇتۇق سۆزلىدى:

— ساۋاقداشلار، سىلەر ھەر يەر- ھەر يەردىن كېلىپ، ئىنستىتۇتىمىزدا تۆت يىل ئوقۇدۇڭلار. مانا، ئايرىلىش مىنۇتلىرىمۇ يېتىپ كەلدى، شۇ تاپتا سىلەردىن ئايرىلىشقا كۆزۈم قىياماۋاتىدۇ. سىلەر ساقچى ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ جامائەت- خەۋپسىزلىكى تارماقلىرىغا كىرىش، جۈملىدىن جەمئىيەتكە قەدەم قويۇش ئالدىدا

تۇرۇسلەر. سىلەرگە مۇنداق ئىككى جۈملە گەپنى ھەدىيە قىلماقچىمەن: «بۈگۈن سىلەر ئانا مەكتىپىڭلاردىن پەخىرلەنسەڭلار، ئەتە ئانا مەكتىپىڭلار سىلەردىن پەخىرلىنىدۇ...».

لى كې ئارقا تەرمپكە قول ئىشارىسى قىلدى. قاياقتىندۇر ئاجايىپ تونۇش بىر مىلودىيە ياڭرىدى. بالىلار ئەتراپقا قاراشتى. ناخشا ئىككىنچى قەۋەتكە يېڭىلا ئورۇنلاشتۇرۇلغان رادىئو كارنىيىدىن چىقۇۋاتاتتى. نۇرغۇن بالىلار چۇرقىرىشىپ كەتتى: — ئاھ، «ئاق يول تىلەيمەن» دېگەن ناخشا! شۇنداق، ۋۇ چىلوڭنىڭ «ئاق يول تىلەيمەن» دېگەن ناخشىسى!

لى كې ناخشا ساداسى ئىچىدە سۆزنى ئاياغلاشتۇردى. ئۇ ئوقۇغۇچىلارغا ھەيۋەتلىك چاس بەرگەندىن كېيىن، ئاخىرقى قېتىملىق كوماندىسىنى بەردى: «تارقىلىڭلار!». لېكىن بالىلار تارقىلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى، تۇرغان ئورنىدا قاققان قورۇقتەك تۇرۇپ ھېلىقى ناخشىنى ئاڭلاۋاتاتتى. بىردەمدىن كېيىن بەزى بالىلار يىغلاپ كەتتى، يىغا ئاۋازى بارا-بارا كۈچەيدى. ئاخىرى ھەممەيلەن ئون سېلىپ يىغلاشقا باشلىدى. ئىككى نەپەر ياش ئەترەت باشلىقىمۇ ئۇنىسىز يىغلاۋاتاتتى...

بالىلار ۋە مۇئەللىملەر ئاستا-ئاستا تارقىلىشقا باشلىدى. لى كې بىنانىڭ ئالدىدىكى پەشتاقنا ئولتۇرۇپ سائىتىگە قارىدى. سائەت ئالتە يېرىم بولغانىدى. بۇ دەل ئۇنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ناشتا قىلىدىغان ۋاقتى ئىدى. لېكىن ئايرىلىشقا كۆزى قىيمايۋاتقان لى كې ئۇزاققىچە خىيال سۈرۈپ ئولتۇرۇپ كەتتى.

لى كې 202 - ياتاققا كىرگەندە بالىلار بىر-بىرىنىڭ خاتىرىسىگە ئەستىلىك قالدۇرۇۋاتاتتى.

ئابدۇسەمەت چوڭ پەرماننىڭ خاتىرىسىگە: «قىلغان ئىشلىرىمغا ئەپسۇسلىنىمەن، يۈزۈم قىزىرىدۇ دوستۇم! سەندىن كۈچۈرۈم سورايمەن. سەندەك ھەقىقىي ئەركەك دوستۇمنىڭ بولغانلىقىدىن پەخىرلىنىمەن. تەقدىر بىرنى بىر ئۆلكىدە يەنى گۇاڭدۇڭدا ئىشلەشكە نىسىپ قىپتۇ. سەن بىلەن دائىم كۆرۈشۈپ تۇرالايدىغانلىقىمنى ئويلىسام، خۇشاللىقتىن تېرەمگە سىغماي قالمىمەن!» دەپ يازدى. ئۇ يەنە يانفادىشى فۇ خاۋنىڭ خاتىرىسىگە: «دوستۇم فۇ خاۋ، ئۆمۈر بويى ئەمەن

ئۆتكەيسەن!، دەپ يېزىپ قويدى. فۇ خاۋمۇ ئابدۇسەمەتنىڭ خاتىرىسىگە: «ئاداش ئابدۇسەمەت، ئاق يوللۇق بولغايىسەن!» دەپ يازدى.

ئابدۇسەمەت لى كېنىڭ كىرگەنلىكىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى: — مۇئەللىم، سىز ماڭا خۇددى دادامدەك خەيرخاھلىق قىلدىڭىز. ناۋادا سىز شېنجېنغا بېرىپ قالسىڭىز، سىزنى ئوبدان كۈتۈۋالىمەن. بېرىپ قالسىڭىز مېنى چوقۇم خەۋەرلەندۈرۈپ قويۇڭ! — ئۇ لى كېنى چىڭ قۇچاقلىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەنىدى.

شۇنداق، ئادەمنى تەسىرلەندۈرۈدىغىنى چىرايلىق گەپ. سۆز ئەمەس، بەلكى يۈرەكتىن ئۇرغۇپ چىققان چىن ھېسسىيات. ئادەتتە گەپ ئوينىتىشنى ئۇقمايدىغان ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ سۆزلىرى لى كېنىڭ يۈرەكلىرىنى ھايانغا سالدى. شۇ چاغدىكى ئىشلار لى كېنىڭ كۆز ئالدىدا ھازىرقىدەكلا تۇرىدۇ. ئەپسۇس، ئۇ شېنجېنغا بارالمىدى، بۇ ساددا شاگىرتىنى كۆرەلمىدى.

ھەممە ئىش تېخى تۈنۈگۈن بولۇپ ئۆتكەندەكلا ئىدى. شۇڭا شېنياڭ شەھەرلىك جامەئەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدا ئىشلەيدىغان ئوقۇغۇچىسى خۇاڭ خۇي تېلېفوندا ئۇنىڭغا: «مۇئەللىم ئاڭلىدىڭىزمۇ، ئابدۇسەمەت قازا قىلىپ كېتىپتۇ!» دەپ خەۋەر يەتكۈزگەندە، ئۇنىڭ مېڭىسىدىن تۈتۈن چىقىپ كەتتى. — ۋۇي، نېمە دەيدىغانسىز، زادى نېمە بولۇپ؟ — دەپ سورىدى جىددىيلىشىپ كەتكەن لى كې.

— ئېنىق ئۇقىمىدىم، بىر ئۇيغۇر قەست قىپتۇ، دېيىشىۋاتىدۇ. لى كې دەرھال بىر نەچچە ئوقۇغۇچىسىغا تېلېفون قىلىپ بۇ ئىشنىڭ راست-يالغانلىقىنى ئېنىقلاپ چىقتى.

قانداق ئىش بۇ؟ تۆت يىلدىن بۇيان كۆز ئالدىمدا تايچاقلاردەك قىيغىتىپ يۈرگەن، ئاغزىدىن ئانا سۈتى پۇراپ تۇرغان چاغلاردىن باشلاپلا ھاياتنىڭ جەۋر-جاپاسىنى يەتكۈچە تارتقان ئابدۇسەمەت بۇ دۇنيا بىلەن مەڭگۈلۈككە ۋىدالاشتىمۇ؟ لى كېنىڭ يۈرەكلىرى ئېچىشىپ كەتتى. ئۇ تېخى ياش ئىدىغۇ؟ دۇرۇس، ئۇنىڭ خىزمەتتىكى خەۋپ. خەتەرنى تېخى تونۇپ يەتمىگەنلىكى، تەجرىبىسىزلىكى ئۇنىڭ

يىقىلماس توغراق

ياش جېنىغا زامان بولدى. لى كې ئابدۇسەمەتنىڭ ئانا مەكتىپىدىن ئايرىلىپ توققۇز ئايدىن كېيىنلا قۇربان بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئويلىسىلا چەكسىز ئۆكۈنۈش ۋە ئازاب ئىچىدە تۇرىنەتتى.

ئەلۋەتتە، ھاياتنىڭ قىممىتىنى ياش بىلەن ئۆلچىگىلى بولمايدۇ. ئابدۇسەمەت خەلق مەنپەئىتىنى دەپ قۇربان بولدى، ئۇ ئانا مەكتىپىنىڭ شەنىگە داغ تەگكۈزمىدى، ئانا مەكتىپى ئۇنىڭدىن پەخىرلىنىدۇ!

ئۈچىنچى باب

ئەنقا شەھىرىنىڭ كۆز يېشى

10. كۆڭلىگە ۋەھىمە
چۈشكەن مېھرىگۈل شېنچىنغا
ئۈچىنچى قېتىم كەلدى.

3- ئىيۇن كۈنى ئابدۇسەمەت

بىلەن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغان
مېھرىگۈلگە ھەر بىر مىنۇت گويىا بىر
يىلدەك تۈبۈلۈپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ

كاللىسىغا كەچمىگەن ئويلار كېچەتتى: ئۇ ھېلىقى يەردە ئىچىپ مەست بولۇپ
قالدىمۇ. يا؟ يولدا ئالمادىس ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچراپ دوختۇرخانىغا كىرىپ
قالمىغاندۇ؟ يامان نىيەتلىك كىشىلەر دورا بىلەن ھوشسىزلىنىدۇرۇۋېتىپ، بۇلاپ
كەتكەن بولسا قايتىپ كېتەلمەيۋاتامدۇ. يا؟ مېھرىگۈلنىڭ كۆڭلى يەتمىگەن يەرلەرگە
يەتتى. بىراق، ئاخىرىدا يەنە ئۆز ئويىنى ئۆزى ئىنكار قىلاتتى.

بىراق بىر ئىش ئۇنىڭغا ئېنىق ئىدى يەنى ئۇ ئۆز- ئۆزىگە شۇنداق دەيتتى:
ئابدۇسەمەت ھاياتلا بولسا، ھەتتا ئاخىرقى نەپىسى قالغان تەقدىردىمۇ ماڭا چوقۇم
تېلېفون قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ مېنىڭ ئۇنىڭ بىلەن ئالاقەم ئۈزۈلۈپ قالسا قانچىلىك
تەت- تەت بولۇپ كېتىدىغانلىقىمنى ئوبدان بىلىدۇ، ئۇ مېنىڭ ياش تۆكۈشۈمگە
چىدىيالمىدۇ.

ئۇ تېلېفونىنى يىتتۈرۈپ ياكى بۇلىتىپ قويدىمۇ. يا؟ بىراق ئۇنىڭ ئىككى
تېلېفونى بارغۇ، تېلېفونى يىتىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ ئاممىۋى تېلېفوندا «ھالىڭ
قانداق»، دەپ قويۇشى كېرەك ئىدىغۇ!

ۋارقىرىسا ئۇن، قارىسا كۆز يەتمەيدىغان شېنچىنچىدىكى كىمگىلا تېلېفون
قىلسا «تېخى تاپالمىدۇق، بەك ئەنسىرەپ كەتمەڭ»، دەيدۇ. زادى نېمە ئىش بولغاندۇ؟

ئابدۇسەمەت زادى نەددۇر؟ ئويلا - ئويلا ئاخىرى تاقىتى تاق بولغان مېھرىگۈل ئىدارىدىن رۇخسەت ئېلىپ شېنجېنغا بېرىش قارارىغا كەلدى.

بىراق نېمە دەپ رۇخسەت سوراڭ ئىشىدا بېشى قېتىم ئاتتى: نېمە دەپ رۇخسەت سورىسام بولار؟ «لايىقىم يوقاپ كېتىپتەنكىن»، دەيمەنما؟ «نېمىشقا يوقاپ كېتىپتۇ؟» دېسەچۇ؟ زادى نېمە ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى شېنجېندىكىلەر مۇ ئۇقمايدىغان تۇرسا. ناۋادا بۇ ئەنسىرەشلىرىم كۈلكىلىك بىر ئىشقا ئايلىنىپ، ھەممىگە پۇر كەتسە، قايتىپ كەلگەندىن كېيىن باشقىلارنىڭ يۈزىگە قانداق قارايمەن؟

مېھرىگۈل ئاخىرى باشلىقلىرىغا يالغان ئېيتىش قارارىغا كەلدى. ئۇ تونۇش دوختۇردىن بىرنى تېپىپ ئىسپىراپكا ئالغاندىن كېيىن، شۇنى تاشلاپ بېرىپلا ئاز كۈن دەم ئالمەن، دەپ قويۇپ شېنجېنغا دىككىدە بېرىپ كەلمەكچى بولدى.

4 - ئىيۇن كۈنى چۈشتە بۇجى ساقچىخانىسىنىڭ باشلىقى سۇڭ مىڭياۋدىن تۇيۇقسىز تېلېفون كېلىپ قالدى.

— مېھرىگۈل، شېنجېنغا بىر كېلەمسىز؟

— بولىدۇ، مەن دەرھال باراي.

— ھە راست، ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىدىكىلەرگىمۇ تېلېفون قىلىڭ. دادىسى

بىلەن ئاكىسىمۇ كەلسۇن!

مېھرىگۈل ماقۇل بولدى. ئۇ دەرھال كىرىپ باشقارما باشلىقىدىن رۇخسەت

سوردى.

— سىز بارماي تۇرسىڭىز بولارمىكىن، — دېدى باشقارما باشلىقى، —

ئويلىشىپ بېقىڭ، ئەڭ ياخشىسى بارماڭ، ماقۇلۇمۇ؟

مېھرىگۈل چىقىپ كېتىپ بەش مىنوت ئۆتكەندىن كېيىن يەنە قايتىپ كىردى.

— مەن ئويلىنىپ بولىدۇم، — دېدى مېھرىگۈل، — ماڭا رۇخسەت قىلغان

بولسىڭىز بوپتەنكىن. ئابدۇسەمەت ئامان - ئېسەن بولسا، دەرھال قايتىپ كېلىمەن.

ناۋادا بىرەر پېشكەللىكىگە ئۇچراپ قالغان بولسا، ئۇزۇنراق تۇرۇپ قېلىشىم مۇمكىن.

ئۇ يەنە «ناۋادا ئۇ يارىلانغان بولسا، خىزمىتىمدىن ئىستىپا بېرىپ بولسىمۇ

ئۇنىڭغا قاراشقا رازىمەن...» دېمەكچى ئىدى، لېكىن ئاغزىدىن چىقىرمىدى.

يىقىلماس توغراق

بىراق ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشى پۇرسىتىنىڭ ئەبەدىي كەلمەسكە كەتكەنلىكىنى خىيالغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغانىدى.

مېھرىگۈل باشقارما باشلىقىنىڭ ئىشخانىسىدا ئۇنىڭغا 20 مىنۇت يالۋۇرغاندىن كېيىن، باشلىق ئاخىرى قوشۇلدى. ئەسلىدە شېنجېندىكىلەر ئابدۇسەمەتنىڭ پېشكەللىككە ئۇچرىغانلىقىنى ئۇنىڭغا تېلېفوندا خەۋەر قىلغانىدى. شۇڭا، ئۇ مېھرىگۈلنىڭ شېنجېنغا بارسا بەرداشلىق بېرەلمەي قېلىشىدىن ئەنسىرەپ ئۇنى بارماڭ دېگەنىدى. بىراق ئۇ مېھرىگۈلنىڭ قەتئىي نىيەتكە كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا رۇخسەت بېرىشكە مەجبۇر بولدى.

مېھرىگۈل رۇخسەت ئالغان ھامان ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىدىكىلەرگە تېلېفون قىلدى:

— ئابدۇسەمەت شېنجېندا بىرەر كېلىشمەسلىككە ئۇچراپ قالغان ئوخشايدۇ. ئۇنىڭ باشلىقلىرى ئۇنىڭ دادىسى بىلەن ئاكىسىنى كەلسۇن دەۋاتىدۇ.

— ۋۇي، نېمە ئىش بولغاندۇ؟ — دېدى يۈسۈپجان، — بوپتۇ، بارساق بارايلى، مەن دادامغا دەي!

— ئۇنداق بولسا ئەتىدىن قالماي ئۈرۈمچىگە كېلىپ بولۇڭلار، — دېدى مېھرىگۈل، — مەن 6 - ئىيۇننىڭ ئايروپىلان بېلىتىنى تەق قىلىپ تۇراي. سەل تۇرۇپ شېنجېنغا بارىدىغانلارنىڭ كىملىكى نامە نومۇرىنى ماڭا دەپ بېرىڭ.

— بولىدۇ، — دېدى يۈسۈپجان، — سەل تۇرۇپ تېلېفون قىلىڭ.

بىر سائەتتىن كېيىن مېھرىگۈل يەنە تېلېفون قىلدى.

— دادام بىلەن پاراڭلاشتم، — دېدى يۈسۈپجان، — دادام سەل ساقسىز بولۇپ قالغان، شۇڭا بارالمايدىغاندەك تۇرىدۇ. تۇرسۇن ئاكام ئىككىمىز بارار بولىدۇق.

ئۇنداق بولسا مەن ئىككىمىزنىڭ كىملىكى نامە نومۇرىنى دەپ بېرەي...

مېھرىگۈل ھېسابلاپ باقتى. ئۈچ ئادەمنىڭ ئايروپىلان بېلىتىگە 5000 يۈەندەك پۇل كېتەتتى. ئۇ بىر تورخانغا كىرىپ يەڭگىسى بىلەن ئاچىسىغا تېلېفون قىلىپ، ئۇلارغا ئۆزىنىڭ شېنجېنغا بارماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى، شۇڭا پۇل لازىم بولۇپ قالغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ يانفوننى ئىشلەتسە، تېلېفون كارتىسىدىكى پۇل تۈگەپ كېتىپ، ئابدۇسەمەت بىلەن ئالاقىلىشالماي قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، تورخاندىن تېلېفون قىلغانىدى.

ئۇ تورخانىدىن ئەمدىلا چىقىپ تۇرۇشىغا ئۇنىڭ تېلېفونى سايىراپ كەتتى. قارىسا يېقىن بىر دوستىنىڭ تېلېفون نومۇرى ئىدى.

— سەل تەخىر قىلىڭ، — دېدى ئۇ تېلېفوننى ئېلىپ، — بىردەمدىن كېيىن مەن سىزگە تېلېفون قىلاي.

دەل شۇ چاغدا بىرەيلەن تۇيۇقسىز كېلىپلا ئۇنىڭ تېلېفونىنى كاپىدە قىلىپ ئالدى. دە، بەدەر تىكىۋەتتى. نېمە قىلارنى بىلەلمەي قالغان مېھرىگۈل جېنىنىڭ بارىچە ۋارقىرىدى:

— بۇلاڭچى، تېلېفونۇمنى بۇلاپ قاچتى! — ئۇ بۇلاڭچىنىڭ ئارقىسىدىن ئۆزىنى ئاتتى. ئۇ ئىككى قەدەم يۈگۈرە - يۈگۈرمەيلا پۇتىدىكى ئېگىز پاشىلىق ئاياغىنى سېلىپ تاشلىۋېتىپ، يالاڭ ئاياق يۈگۈردى. ئۇ يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپ، بىر نەرسىگە پۇتلىشىپ كېتىپ گۈپىدە يىقىلىپ چۈشتى. ئۇنىڭ تىزى قاتتىق ئاغرىپ كەتتى. مېھرىگۈل ئورنىدىن تەستە تۇرۇپ قارىسا، تىزىدىن بۇلۇقلاپ قان چىقۇۋاتاتتى. مېھرىگۈل بۇلاڭچىنىڭ كەينىدىن يەنە قوغلىدى. بىراق، ئوقتەك يۈگۈرگەن بۇلاڭچى كەچلىك بازارغا كىرىپلا كۆزىدىن غايىپ بولدى...

غەزەپ ۋە ھەسرەتتىن تىترەپ كېتىۋاتقان مېھرىگۈل تورخانىغا يېنىپ كىرىپ، ئۆزىنىڭ يانفونىغا تېلېفون قىلىۋىدى، ئۇلاندى. ئۇ بۇلاڭچىغا يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

— سەندىن ئۆتۈنۈپ قالاي، تېلېفوننى ماڭا ياندۇرۇپ بەرگىن. مەن ساڭا پۇل بېرىي... بىراق، قارشى تەرەپ تېلېفوننى ئۆچۈرۈۋەتتى. ئاڭغىچە تورخانا خوجايىنى مېھرىگۈلنىڭ ئايىغىنى ئەكىرىپ بەردى.

مېھرىگۈل ئاقساق يۈرۈپ ياتقىغىغا باردى. بىر دوستى كېلىپ ئۇنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ، ئۇنىڭ يارىسىنى يۇيۇپ تاشلىۋەردى. ئۇ ئابدۇسەمەتتىن تېلېفون كېلىپ قالسا ئالاقىلىشالماسلىقىدىن ئەنسىرەپ، يانفوندىن بىرنى سېتىۋېلىپ تولۇقلاپ كارتا بېجىردى.

ئەتىسى شەنبە ئىدى. ئىلىيار مېھرىگۈلگە ئۈچ دانە ئايروپىلان بېلىتىنى ئەكىلىپ بەردى، ئۇ بېلەتنى ئۆزى پۇل چىقىرىپ ئالغانىدى. شۇ كۈنى كەچتە ئابدۇسەمەتنىڭ ئىككى ئاكىسى ئۈرۈمچىگە يېتىپ كەلدى. ئۇلار خوتەندىن ئاپتوبۇس بىلەن بىر سوتكىدا يېتىپ كەلگەنىدى.

6- ئىيۇن ئەتىگەن سائەت ئالتىدىن ئاشقاندا، ئىليان ئۈجەيلەرنى ئايروپومغا يەتكۈزۈپ باردى. بىراق، ئايروپىلانغا چىقىدىغان چاغدا ئابدۇسەمەننىڭ چوڭ ئاكىسىنىڭ كىملىكىگە نومۇرىدىكى بىر رەقەمنىڭ خانا بولۇپ قالغانلىقى مەلۇم بولدى. بۇنداق ئەھۋالدا ئايروپىلانغا چىققىلى قويمايتتى. شۇڭا، بېلىت قايتۇرۇۋېتىلدى. ئۇ خوتەنگە قايتتى.

ئايروپىلان سائەت 8 دىن 35 مىنوت ئۆتكەندە قوزغالدى. كۆكتە غارقىراپ ئۇچۇۋاتقان ئايروپىلان مېھرىگۈلگە كۆنەك ھارۋىدىنمۇ ئاستا كېتىۋاتقاندا تۇيۇلاتتى. بۇ ئۇنىڭ ئۈچىنچى قېتىم شېنجېغا بېرىشى ئىدى. يولۇچىلارنىڭ بەزىلىرى كىتاب- گېزىت كۆرۈۋاتاتتى، بەزىلىرى ئۇنى- بۇنى يەپ ئولتۇراتتى، بەزىلىرى مۇزىكا ئاڭلاۋاتاتتى، يەنە بەزىلىرى بولسا ئۇيغۇننىڭ پەيزىنى سۈرۈۋاتاتتى. بىراق مېھرىگۈلنىڭ ھېچنېمىگە تاۋى يوق ئىدى. ئىلگىرى شېنجېغا بارغان چاغدىكى ئىشلار تۇيۇقسىزلا ئۇنىڭ يادىغا كەلدى.

مېھرىگۈل بۇنىڭدىن بېرىم يىل ئىلگىرى يەنى 2004- يىلى 1- ئاينىڭ 15- كۈنى شېنجېغا تۇنجى قېتىم بارغانىدى. ئۇ يولغا چىقىشتىن بۇرۇن ئابدۇسەمەن ئۇنى ئايروپىلان بىلەن كېلىشكە دەپ، ئۇنىڭ كارتىسىغا پۇل سالغانىدى. بىراق، مېھرىگۈل ئايروپىلان بېلىتى ئېلىشقا كۆزى قىيماي، پويىز بېلىتى ئالدى. ئابدۇسەمەن ئۇنىڭدىن تېلېفوندا سورىدى:

— نېمىنىڭ بېلىتىنى ئالدىڭىز؟

— ياتقۇنىڭ.

ئەمەلىيەتتە مېھرىگۈل قاتتىق ئورۇندۇقنىڭ بېلىتىنىمۇ ئالالمىغانىدى. مېھرىگۈلنىڭ ياناقىسى ئۇنىڭغا نەسەت قىلدى:

— بولدى بارماڭ! پويىزدا ئۆرە تۇرۇپ قانداق چىدايسىز؟

بىراق مېھرىگۈل، يەتتە كۈنلۈك چاغانلىق دەم ئېلىشقا قۇربان ھېيت ئۆلىشىپلا كېلىدۇ، باشقىلار تەرەپ- تەرەپكە كەتكىلى تۇرسا، ئابدۇسەمەن شېنجېدا يالغۇزسىراپ قالىدۇ، دەپ ئويلىدى. ئەسلى ئۇ قائىدە بويىچە ھېيتنى ئاتا- ئانىسى بىلەن ئۆتكۈزۈشى كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇ ئابدۇسەمەننى دەپ ئاتا- ئانىسىنى قايىل قىلىپ شېنجېغا باردى.

مېھرىگۈل ھېلىمۇ ياخشى كىچىك قاتلىما ئورۇندۇقتىن بىرنى ئېلىۋالغانىكەن. ئۇ ئاشۇ ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ نەق 48 سائەت ماڭغاندىن كېيىن خەنكوغا يېتىپ باردى. بىراق، قېرىشقاندىكى شېنجېنغا بىۋاسىتە بارىدىغان پويىزنىڭ شۇ كۈنلۈك بېلىتى قالغانىدى. شۇڭا ئۇ ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈۋەتمەسلىك ئۈچۈن، گۇاڭجۇنىڭ پويىزغا ئولتۇرۇپ كېچىلەپ ماڭدى.

ئۇنىڭ چىققىنى ۋاقىتلىق سەپلەنگەن پويىزمىكىن، ئىشقىلىپ ئىنتايىن ئەجەق بولۇپ، ۋاگوندا پەقەت ئون نەچچىلا ئادەم بار ئىدى. ۋاگوننىڭ ئىچى ئىنتايىن سوغۇق بولغاچقا، مېھرىگۈل توڭلاپ كۆكرىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ بىرەر يۇتۇم سۇ ئىچكۈسى كەلدى. لېكىن پويىزدا ھەتتا سۇ ئىچكۈدەك قانچىمۇ يوق ئىدى. مېھرىگۈلنىڭ توڭلاپ كۆكرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن پويىز خادىمى ئۇنى پويىز ئاشخانىسىدىكى ئوچاقنىڭ يېنىغا باشلاپ ئاپىرىپ ئولتۇرغۇزۇپ قويدى. ئۇ ئوچاقنىڭ ئالدىدا خېلى ئۇزۇنغىچە ئوتسىنغاندىن كېيىن ئاندىن ۋۇجۇدى سەل- پەل ئىللىغاندەك بولدى.

ئۇ كېتىۋاتقاچ ئابدۇسەمەتنىڭ يانفونىغا «گۇاڭجۇغا ئالدىمغا كېلىڭ» دەپ ئۇچۇر يوللىدى. بىراق ئويلىمىغان يەردىن گۇاڭجۇغا ئاز قالغاندا ئۇنىڭدىن «ئالدىراش بولغاچقا بارالمىدىم. ئالدىڭىزغا رېھىم چىقىدۇ» دەپ ئۇچۇر كەلدى.

رېھىم بىلەن چوڭ پەرھات ئىككىسى گۇاڭجۇ شەھرىنىڭ تىەنخې رايونىدىكى بىر ساقچىخانىدا ئىشلەيتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ كېلەلمەيدىغانلىقىنى ئۇققان مېھرىگۈلنىڭ كۆڭلى بەك يېرىم بولدى. ئۇ ئابدۇسەمەتكە «پويىزدا ئورۇنمۇ يوق ئۆزۈم تۇرۇپ كەلگەن تۇرسام، سىز ئالدىمغا چىقىپ قويايمۇ دېمىدىڭىز» دەپ ئۇچۇر يوللىدى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ زادى قانچىلىك جاپادا كەلگەنلىكىنى ئاشۇ تېلېفون ئۇچۇرىدىنلا بىلگەنىدى.

مېھرىگۈل گۇاڭجۇ ۋوگزالىدا پويىزدىن چۈشۈپلا رېھىمنى كۆردى. ئۇ كېچىلەپ شېنجېنغا ماڭماقچى بولۇپتى، لېكىن قاتناش تاپالمىدى. شۇڭا رېھىم بىلەن بىرگە ساقچىخانىغا بېرىپ بىردەم ئولتۇرغاندىن كېيىن چوڭ پەرھات بىلەن كۆرۈشۈپ، ئاندىن ئۇلار ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغان مېھمانخانىغا بېرىپ بىر كېچىنى ئۆتكۈزدى.

ئەتىسى ناشتىدىن كېيىن، رېھىم مېھرىگۈلنى بېدەتكە ئاپىرىپ شېنجېنغا بارىدىغان ئاپتوبۇسقا سېلىپ قويدى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە «بۇجى دېگەن بەرگە كەلگەندە چۈشۈۋېلىڭ» دەپ ئۇچۇر بوللىدى. لېكىن ئۇ ماشىنىدىن چۈشكەندە ئابدۇسەمەت كۆرۈنمەيتتى. تىت- تىت بولۇپ كەتكەن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلدى. ئەسلىدە ئۇ ماشىنىدىن خاتا چۈشۈۋالغانىدى. ئابدۇسەمەت ئۇنى بۇجى ساقچىخانىسىنىڭ ئالدىدا ساقلىغانىدى .

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى قاياقتىن كېلىپ قالاركىن ، دەپ ساقلاپ تۇراتتى. بىرى تۇيۇقسىزلا كېلىپ ئۇنىڭ بېشىغا پاقىدە بىرنى ئۇرۇپ قويدى. مېھرىگۈل ئەندىكىپ ئارقىسىغا قارىشىدى، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا كۈلۈپ قاراپ تۇراتتى. قارا كارزىنىڭ ئىچىدە قىزىل پۇپايكا، ئاستى تەرەپكە ئاچ سېرىق شىم كىيگەن ئابدۇسەمەت ناھايىتى روھلۇق كۆرۈنەتتى.

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى ئۇدۇللا ئۆزى ئالدىن تىزىملىتىپ قويغان بۇجى مېھمانخانىسىغا باشلاپ كەلدى. ئۇلار ياتاققا كىرىپلا چىڭ قۇچاقلاشتى . ئىككى جۈپ كۆز بىر- بىرىگە تويماي بېقىشاتتى . مېھرىگۈل توڭلاپ كۆكۈرۈپ كەتكەن بىلەكلىرىنى ئۇنىڭغا كۆرسەتتى .

— ئايروپىلاندا كەلسىڭىز بولمامدۇ؟ — دېدى مېھرىگۈلنىڭ بىلەكلىرىنى كۆرۈپ ئىچى سىيرىلىپ كېتىۋاتقان ئابدۇسەمەت، — قولۇم قىسقا، لېكىن سىز ئۈچۈن قانچىلىك پۇل كەتسىمۇ مەيلى ئەمەسمۇ.

ئۇلار بىردەم مۇڭدېشىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن ئابدۇسەمەت «چۈشتىن كېيىن يىغىنىم بار، كېچىكىپ قالسام بولمايدۇ»، دەپ ئالدىراپ چىقىپ كەتتى.

مېھرىگۈلنى مېھمانخانىغا يالغۇز تاشلاپ قويۇشقا كۆڭلى ئۇنىمىغان ئابدۇسەمەت كېيىن مېھرىگۈلنى ساقچىخانىغا ئەكىلىپ بىر ياتاققا ئورۇنلاشتۇردى.

ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمىتى ئىنتايىن ئالدىراش بولغاچقا، كۈندۈزلىرى ئۇنىڭ مېھرىگۈلگە ھەمراھ بولۇشقا ۋاقتى چىقمايتتى. شۇڭا ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى زىرىكىپ قالمىسۇن، دەپ تېلېفون بىلەن بىرنى ئېلىپ ئۇنىڭ ياتىقىغا قويۇپ بەردى. ئۇ چاغ دەل شېنجېننىڭ ناھايىتى سوغۇق مەرگىللىرى ئىدى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ ياتىقىغا توك ياردىن بىرنى ئورۇنلاشتۇردى. ئاندىن ئوچاق، قازان - قومۇش ، ئۇن -

گۈرۈچ، ماي دېگەندەك نەرسىلەرنى ئەكەلدى. لېكىن مېھرىگۈل تاماق ئېتىشىنى دېگەندەك ئۇقمايتتى. ئابدۇسەمەت تاماق ئېتىشىنى كىچىك چاغلاردا ئانىسىدىن ئۆگەنگىنى بويىچە مېھرىگۈلگە بىر - بىرلەپ ئۆگەتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ تاماققا خېلىلا ئېپى بار ئىدى.

ئابدۇسەمەت كەچتە ئىشلىگەن ياكى نۆۋەتچىلىك قىلغان كۈنلىرى مېھرىگۈل ئۇنىڭغا «سائەت قانچىدە كېلىسىز» دەپ تېلېفون ئۇچۇرى يوللاپ سورايتتى ۋە ئۇ كەلگىچە تاماقنى ئىسسىتپ تەق قىلىپ تۇراتتى. بەزىدە ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا «بۈگۈن سىرتنىڭ تامىقىنى يېگۈم يوق، تاماق ئېتىپ تۇرسىڭىز» دەپ ئۇچۇر يوللايتتى .

مېھرىگۈل ئەتكەن تاماقلار ئانچە ئوخشاپ كەتمىسىمۇ، لېكىن ئابدۇسەمەت «ئەتكەن تامىقىڭىز ھەرقانچە ئوخشىمىسىمۇ، سىرتنىڭ تامىقىدىن مېزىلىككەن» دەپ ئىشتىھا بىلەن يەپ كېتەتتى.

چاغاندا ساقچىخاندىكىلەر بىر نەچچە كۈن دەم ئالدى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى شېنجېننىڭكى خۇاچياڭبېي ، دوڭمېنلارغا ئاپىرىپ ئويناتتى . ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا بىنەپشەرەڭ پوپايكىدىن بىرنى باھا تاللىشىپ يۈرۈپ 380 يۈەنگە ئېلىپ بەردى. ئۇنىڭ مېھرىگۈل نېمىنى ياخشى كۆرسە شۇنى ئېلىپ بەرگۈسى كېلەتتى. بىراق، مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ كىيىملىرىنىڭ ئانچە تايىنى قالمىغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا بىر نەچچە قۇر كىيىم تاللىغان بولسىمۇ، ئابدۇسەمەت: «ئوغۇل بالا دېگەنگە كىيىم پاكىز، رەتلىك بولسىلا بولدى» دەپ ئالغىلى ئۇنىمىدى.

بازار ئايلىنىپ بولغاندىن كېيىن ئىككىيلەن شاتلىق جىلغىسىغا باردى. «دۇنيا كۆزىنىكى» نىڭ ئالدىغا كەلگەندە مېھرىگۈل كىرىش بېلىتىنىڭ 150 يۈەن ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئابدۇسەمەتنىڭ بېلەت ئېلىشىغا زادىلا ئۇنىمىدى.

— پۇل خەجلىشىمگە نېمىشقا ئۇنىمايسىز، مېھرىگۈل؟ — دەپ سورىدى ئۇ.
— سائەت بەش بولاي دەپتۇ، كىرگەن بىلەنمۇ ۋاقىت توشۇپ كېتىپ كۆرە - كۆرمەيلا يېنىپ چىقىمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنىڭ خىزمىتىم بولمىسا، سىزنىڭ پۇلىڭىزنى خەجلەۋېرىشكە يۈزۈم چىدمايدىكەن .

ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ قا قاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

— ئىككىمىزنىڭ ئارىسىدا تۇرۇت قىلىش كېتەمدۇ؟

— ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن 300 يۈەننى خەجلەپ كىرىپلا يېنىپ چىقىمىز، تايىنلىق. ئەمما ئۆيىڭىزدە بولسىڭىز ئۇ پۇل بىر ھەپتە خەجلىشىڭىزگە يېتىدۇ. ئۇ ئىككىسى قىلىشىدىغان گەپلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئۇلارنىڭ خىزمىتى ئۈستىدە بولاتتى. مېھرىگۈل ئۇنىڭغا قايتا - قايتا ئايلاندى:

— خىزمەتتە ھەم تىرىشچان ھەم چېچەن بۇلۇڭ، پېشقەدەم ساقچىلاردىن ئۆگىنىڭ، باشقىلار بىلەن ئوبدان ئۈنۈڭ! ئابدۇسەمەتمۇ ئۇنىڭغا ۋەدىلەرنى بېرەتتى: — چوقۇم ياخشى ئىشلەيمەن، كېيىنچە تېخى شۆبە ئىدارىغا، ھەتتا شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىغا يۆتكىلىپ بارمەن... قۇربان ھېيت چاغناغا ئۇلىشىپلا كەلدى. ھېيتتا يۈسۈپجاندىن تېلېفون كېلىپ قالدى، تېلېفوننى نەق مېھرىگۈل ئالغانىدى.

— تىنچ تۇردىڭىزمۇ سىڭلىم، — دەپ ئەھۋال سورىدى يۈسۈپجان، — سىزنىڭ ئابدۇسەمەتنى يوقلاپ بارغانلىقىڭىزنى ئاڭلاپ بەك خۇشال بولۇپ كەتتۇق، ئۆكۈم. ئابدۇسەمەتنىڭ مەجىزى چۇسراق، قاتتىق - يىرىك گەپ قىلىپ قالسا، كۆڭلىڭىزگە ئالماڭ، ئۇنى ئوبدان باشقۇرۇڭ. 8 - ئايدا ئابدۇسەمەت كەلگۈدەك. شۇ چاغدا خۇدا بۇيرۇسا سىلەرنىڭ ئۆيىدىكىلەرنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ، ماقۇللۇقىنى ئالغاندىن كېيىن بېشىڭلارنى قوشۇپ قويايلىمكىن دەۋاتىمىز.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ يۈزلىرى قىزىرىپ كەتتى. ئۇ يۈسۈپجاننىڭ گەپلىرىنى تېلېفوندا ئاڭلاپ چىرايىنى كۆرمىسىمۇ بەك خىجىل بولدى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا قاراپ قاش - قاپىقىنى ئوينىتىپ قويدى. يۈرىكى تاتلىق ھېسلارغا تولغان ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرىدە شاتلىق كۆلكىلىرى جىلۋە قىلاتتى. مېھرىگۈل بارمىقىدىكى ئۇزۇقنى ئۇنىڭغا كۆرسەتتى.

بۇ ئۇزۇق ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇنىڭغا بۇ قېتىمقى سەپىرىگە ئاتاپ ئېلىپ بەرگەن سوۋغىتى ئىدى. ئۇزۇقنىڭ گېيى چىقسا ئۇلارنىڭ يادىغا مۇنداق بىر ئىش كېلەتتى: ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل بىر - بىرىگە ۋەدە بېرىپ پۈتۈشكەن كۈنى، ئابدۇسەمەتنىڭ قولى قۇرۇق ئىدى. ئۇ كەمپۈت قەغىزىدە بىر تال ئۇزۇقنى ياساپ ئۇنى مېھرىگۈلگە سېلىپ قويدى. كېيىن ئۇ مېھرىگۈلگە يالغان ئۇزۇقتىن بىرنى ئېلىپ بەردى. مانا ئەمدى ئىشلەپ پۇل تاپقان ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا مەڭگۈلۈك سۆيگۈسىنىڭ

شاھىدى سۈپىتىدە ئالتۇن ئۈزۈكتىن بىرنى ئېلىپ سوۋغا قىلىش نىيىتىگە كەلدى. شۇڭا ئۇ ئاق ئالتۇندىن قىلىنغان بۇ ئۈزۈكنى مېھرىگۈل كېلىشتىن بۇرۇنلا دوڭمېن ساقچىخانىسىغا خىزمەت بىلەن بارغاندا، چوڭ بىر ماگىزىندىن تاللاپ يۈرۈپ 2000 نەچچە يۈز يۈەنگە سېتىۋالغانىدى.

بۇ قىممەتلىك سوۋغىنى كۆرگەن مېھرىگۈل قەۋەتلا خۇش بولۇپ كەتتى. ئۇ قولىنى ئابدۇسەمەتكە ئۇراتتى، ئابدۇسەمەت ئۈزۈكنى ئۇنىڭ بارمىقىغا ئۆز قولى بىلەن سېلىپ قويدى. مېھرىگۈل قولىدىكى ئۈزۈككە يېنىش - يېنىشلاپ قارايتتى، ئۈزۈك مېھرىگۈلگە ناھايىتى ياققاندى.

— بۇ ئۈزۈك مېنى سىزگە ئەبەدىي ئاجرىيالماس قىلىپ باغلىۋەتتى - دە، — دېدى مېھرىگۈل، — ئەمدى قاچىمەن دېسەممۇ قاچالمايمەن. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى باغرىغا مەھكەم باستى.

مېھرىگۈل شۇ كەلگىنچە شېنجېندا 22 كۈن تۇردى. ئۇنىڭ ئۈرۈمچىدە دۆلەت مەمۇرلۇقى ئىمتىھانىغا قاتنىشىدىغان ۋاقتى يېقىنلاپ قالغانىدى. شۇڭا ئۇ دەرھال قايتىشى كېرەك ئىدى. ئويلىمىغان يەردىن، مېھرىگۈل شېنجېندىن ئايرىلغان كۈنى كېلىشمەسلىك يۈز بەرگىلى قىل قالدى.

قايتىدىغان كۈنى مېھرىگۈل تاڭ سەھەر تۇرۇپ، پولو ئەتتى، ئابدۇسەمەت پولوغا ئامراق ئىدى. تاماقتىن كېيىن مېھرىگۈل بىر كورا سۈنى قاينىتىپ قاچا - قۇمۇچلارنى يۇيۇۋەتمەكچى بولدى.

— ۋاي - ۋۇي مېھرىگۈل، بولدى قىلىڭ ئەمدى، — دېدى ئابدۇسەمەت ئۇنى توسۇپ، — تاماقتىن ئېتىپ بەردىڭىز، ئەمدى قاچا - قۇچىنى ئۆزۈم يۇيمەن.

— مەن كېتىمەن ئابدۇسەمەت، ئاخىرقى قېتىم قاچىلىرىڭىزنى يۇيۇپ بېرىي. ئىككىسى تالىشىپ تۇرغاندا تۇيۇقسىزلا تېلېفون سايراپ كەتتى. ئابدۇسەمەت يۈگۈرۈپ كىرىپ تېلېفوننى ئالدى، مېھرىگۈلمۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ياناق ئۆيگە كىردى. ئاندىن ئۇلار مېھرىگۈلنىڭ نەرسە - كېرەكلىرىنى يىغىشتۇرۇشقا باشلىدى.

نەرسە - كېرەكلەر تەق بولۇپ بولدى. بىراق، دۇپۇلدەپ سوقۇۋاتقان بىر جۈپ يۈرەك ئايرىلىشقا قىيامايۋاتاتتى. ئۇلار مەھكەم قۇچاقلاشتى، ئابدۇسەمەت سائەتكە قارىدى، ۋاقىت توشۇپ قالغانىدى. شۇڭا ئۇلار ئالمان - تالمان بىنادىن چۈشتى.

ئابدۇسەمەت ئايرودرومغا ماشىنىنى ئۆزى ھەيدەپ باردى. مېھرىگۈل ماشىنىدىن چۈشۈپلا تارام- تارام تۆكۈلۈپ كەتتى. لېكىن ئابدۇسەمەت غەيرىتىگە ئېلىپ، ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئۇنىڭغا چاقچاق قىلاتتى. ئۇلار ئۇدۇل بېرىپ ئايروپىلانغا چىقىش رەسمىيىتىنى بېجىردى. بۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ كۆز جىيەتكىلىرى قىرىلىپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ ئاۋازىمۇ باشقىچىلا چىقاتتى. ئايروپىلانغا چىقىش ۋاقتى توشۇپ قالدى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى ئايروپىلانغا چىقىشقا دەۋەت قىلدى. تەكشۈرۈش ئىشكىگە قاراپ كېتىۋاتقان مېھرىگۈلنىڭ بىر كۆزى ئارقىسىدا ئىدى. ئۇ ئابدۇسەمەتكە توختىماي قول پۇلاڭلىتاتتى. ئۇ تەكشۈرۈش ئىشكىدىن كىرىپ بولۇپ ئارقىسىغا قارىدى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا "تېزراق چىقماڭ" دەپ ئىشارە قىلدى. ئايروپىلانغا قاراپ كېتىۋاتقان مېھرىگۈل قەدەملىرىنى ناھايىتى تەستە ئالاتتى.

مېھرىگۈل ئۈرۈمچى ئايرودرومغا چۈشۈپلا ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلدى، بىراق تېلېفون زادىلا ئۇلانمايتتى. مېھرىگۈلنىڭ كۆڭلى دەككە- دۈككەگە چۈشۈشكە باشلىدى. "ئابدۇسەمەتنىڭ كۆڭلى بەك يېرىم قالغانىدى. دىققەتسىزلىكتىن ماشىنىسى سوقۇلۇپ كەتمىگەندۇ" دەپ ئەنسىرەيتتى مېھرىگۈل. مېھرىگۈل كەچتە ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىغا تېلېفون قىلدى.

— مېھرىگۈل، نېمە قىلىپ قويغانلىقىڭىزنى بىلەمسىز؟ — دېدى ئابدۇسەمەت تېلېفوننى ئېلىپلا.

— ياق، نېمە بولدى؟

— ئوچاقنىڭ ئوتىنى ئۆچۈرمەپتىكەنسىز، سۈيى قايناپ تۈگەپ، قازاننىڭ فۇلاقلىرى، ھەتتا ئوچاقنىڭ ئۈستىمۇ كۆيۈپ كېتىپتۇ. تاس قايتۇ، گاز نۇڭى پارتلاپ كەتكىلى.

— ۋاي خۇدايىمەي! — مېھرىگۈلنى سوغۇق تەر باستى، — بىرەر ئىش چىقمىغاندۇ؟

— مەن ئايرودرومدىن ئۇدۇللا ئىشقا كەتكەن. تەلپىمگە ۋاڭ كەي بىر نەرسىنىڭ پۇراۋاتقانلىقىنى سېزىپ كىرىپ كۆرۈپ قايتۇ. بولمىسا چاتاقنىڭ چوڭى چىقارگەندۇق. جېنىم مېھرىگۈل، بۇندىن كېيىن دىققەت قىلىڭ، تاماق ئەتمىسىڭىزمۇ ئەتمەڭ، بىرەر ئىش چىقىپ قالمسۇن!

مېھرىگۈل بىرىنچى قېتىم شېنجېنغا بارغاندا ئوچاقنىڭ ئوتىنى ئۆچۈرمەي باشقىلارنى قورقۇتۇپ جېنىنى ئالغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ قېتىملىق سەپەر ئۇنىڭ يۈرىكىدە شېرىن ئەسلىمىلەرنى قالدۇرغانىدى.

ئۇ ئابدۇسەمەت كېلىشمەسلىككە ئۇچراشتىن ئۈچ ئاي بۇرۇن شېنجېنغا ئىككىنچى قېتىم بارغانىدى. ئۇ بىر كۈنى تۇيۇقسىزلا توردىن شېنجېن شەھرى دۆلەت مەمۇرلىرىنى قوبۇل قىلىدىغانلىقى ھەققىدىكى خەۋەرنى كۆرۈپ قالدى. تىزىملىتىش ۋاقتى 13 - ۋە 14 - مارت كۈنلىرى ئىدى. مېھرىگۈل بويىز بىلەن شېنجېنغا كەلدى، بۇ قېتىم ئۇنىڭ ئالدىغا ئابدۇسەمەت ئۆزى چىقتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ چۈشتىن ئاۋۋال ئىشى بولغاچقا ئۇنىڭ بىلەن تىزىملىتىشقا بىللە بارالمايدى. مېھرىگۈل ياتاققا بىردەم ئولتۇرۇپ، كۈن چۈشتىن قايرىلغاندا تىزىملىتىش ئورنىغا ئۆزى باردى، لېكىن تىزىملىتىشچىلار «شېنجېنغا نوبۇسى يوقلارنى تىزىملاشقا بولمايدۇ» دېدى.

مېھرىگۈل ئۇلارغا نۇرغۇن يالۋۇرۇپ، ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ باقتى، دەسلەپتە ئۇلاردىن بىر نەچچىسى قوشۇلغاندەك مۇقىلدى. لېكىن ئاخىرىغا كەلگەندە بىرەيلەن بولمايدۇ، دەپ تۇرۇۋالدى. شۇنداق قىلىپ مېھرىگۈلنىڭ شېنجېنغا كەلگىنى بىكار بولدى.

مېھرىگۈلنىڭ كۆڭلى ناھايىتى يېرىم ئىدى، كەچتە ئۇنىڭ گېلىدىن تاماقمۇ ئۆتمىدى. ئاخشىمۇ ئۇ بولغان ئەھۋالنى ئابدۇسەمەتكە سۆزلەپ بەردى.

— ئەگەر شېنجېنغا كېلەلمىسەم قانداق قىلارمەن؟ — دېدى ئۇ غەمكىن كۆزلىرىنى ئابدۇسەمەتكە تىكىپ، — گۇاڭجۇغا بولسىمۇ مەيلى ئىدى. ئارىلىقى يېقىن دەڭە!

— مېنىڭدىن بەكمۇ ئەنسىرەۋاتىسىز، مېھرىگۈل، — دېدى ئابدۇسەمەت، — بىراق سىز خاتىرجەم بۇلۇڭ، مەن ئۆزۈمنى ئاسرايمەن، ئۆز ھالىمدىن ئۆزۈم خەۋەر ئالىمەن. ئۆزۈمنى ئاسرىغىنىم — سىزنى ئاسرىغىنىم ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىمەن.

— مۇشۇنى بىلىشىڭىزلا بولاتتى، ئابدۇسەمەت. مېنى ياش تۆكمىسۇن دېسىڭىز، بۇ يەردە ھەرگىز ئاغرىپ قالماڭ، بىرەر پالاكەتكە يولۇقۇپ قالماڭ.

مېھرىگۈل بۇ قېتىم شېنجېنغا كەلگەندە بىر ئىش ئۈچۈن ئابدۇسەمەتنىڭ ئالدىدا بەك خىجىل بولدى. چۈنكى ئۇ ئابدۇسەمەت ئېلىپ بەرگەن ھېلىقى ئالتۇن ئۈزۈكنى يىتتۈرۈپ قويغانىدى.

مېھرىگۈل ئۈزۈمچىدە ئۆي ئىجارە ئېلىپ ئولتۇراتتى. ئەسلىدە تۆت ئېغىزلىق بۇ ئۆيدە ئۈچ قىز تۇراتتىكىندۇق. ئۇلاردىن بىرى كۆچۈپ كەتكەندىن كېيىن، مېھرىگۈل ئالىيەگۈل ئىسىملىك قىز بىلەن ئۇ ئۆينىڭ بىر ئېغىزىدا ئولتۇردى. بىر كۈنى ئەتىگەنلىكى يۈزىنى يۇيغىلى سۇخانغا كىرگەن مېھرىگۈل ئۈزۈكنى ئېلىپ سويۇن قۇتىسىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى. ئۈزۈكنىڭ سەل - پەل كىرلىشىپ قالغانلىقىنى كۆرگەن مېھرىگۈل ئۈزۈكنى يۇيۇۋېتەي دەپ ياتىقىغا چىش چۈتكىسىنى ئالغىلى كىرىپ كەتتى. ئۇ چىقىشىغا يەنە بىر قىز سۇخانغا كىرگەنىدى. ئۇ سۇخانىدىكى ئۈزۈكىدىن ئەنسىرەپ ئىتتىك چىقىپ سۇخانىنىڭ ئىشىك تۈۋىدە ساقلاپ تۇردى. ئاڭغىچە ئالىيەگۈل ئۇنى چاقىرىپ قالدى.

مېھرىگۈل ياتاققا قايتىپ كىردى. ئالىيەگۈل ئۇنىڭدىن بىر ئىشنى سورىدى. ئۇ ئالىيەگۈلنىڭ سوتالغا جاۋاب بېرىپلا ئالمان - تالمان سۇخانغا كىرىپ قارىسا، ئۈزۈك يوق ئىدى.

مېھرىگۈل ئۈزۈكنى ھېلىقى قىزدىن گۇمان قىلدى. ئۇ ھېلىقى قىزنىڭ ياتىقىغا كىرىپ ئۇنىڭدىن:

— ئۈزۈكىمنى قويۇپ قويسام يوق تۇرىدۇ، كۆردىڭىزمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— ياق! — دېدى ھېلىقى قىز.

— ۋۇي، بۇ قانداق گەپ، ئۈزۈكنى شۇ يەرگە قويۇپ قويۇپ چوتكا ئالغىلى چىقىپ كەتتىم، ئاڭغىچە سۇخانغا سىز كىردىڭىز. ھەش - بەش دېگۈچە نەگە كېتىدۇ ئەمەس...؟

— يۇندا يولغا چۈشۈپ كەتكەندۇ بەلكىم!

جىددىيلىشىپ تىترەپ كېتىۋاتقان مېھرىگۈل ھېلىقى قىزغا كۆزلىرىگە ياش ئېلىپ تۇرۇپ يالۋۇردى:

— بۇ ئۈزۈك مەن ئۈچۈن بەك قىممەتلىك، بىلەمسىز. پۇل دېسىڭىزمۇ بېرەي.

ئۇنداق قىلماي ئۈزۈكىمنى قايتۇرۇپ بېرىڭ!

— ۋۇي، قىزىق گەپقۇ، — دېدى ھېلىقى قىز ئوڭۇپ، — ئۇزۇكسىزنى مەن ئالماسام نېمىنى قايتۇرۇپ بېرەتتىم، ئوھوش!

قاتتىق ئۈمىدسىزلەنگەن مېھرىگۈل ماگىزىنلارنىڭ زىبۇ-زىننەت پۈكەيلىرىنى ئارىلاپ چىقتى. ئۇ، ئاشۇنىڭغا ئوخشاش ئۇزۇكتىن بىرنى ئېلىپ، ئادەمنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلىدىغان بۇ ئىشنى ئابدۇسەمەتكە چاندۇرماسلىقىنى ئۈمىد قىلاتتى.

مېھرىگۈل جىق ئايلىنىپ ئۇنىڭغا ئوپمۇ ئوخشاش ئۇزۇكنى تاپالمىدى. بىراق شەكلى ئوخشاپراق كېتىدىغان ئۇزۇكتىن بىرنى ئۇچراتتى. قېرىشقاندىكى ئۇزۇكنىڭ باھاسى 2000 نەچچە يۈز يۈەن ئىدى. مېھرىگۈل تېخى خىزمەت تاپالمىغان بولغاچقا، ئۇنىڭدا ئۇنچىلىك پۇل يوق ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئامالسىز يېنىپ چىقتى.

شۇنىڭدىن كېيىن مېھرىگۈل ئۇزۇكنى ئويلىسىلا چىۋىن يەۋالغاندىكى كۆڭلى غەش بولاتتى. ئۇ ھەتتا بىر كۈنى ئاشۇ ئۇزۇكنى چۈشىدە كۆردى: چۈشىدە ھېلىقى ئۇزۇك ئۇنىڭ قولىدا تۇرغىدەك. ئۇ بۇنىڭدىن خۇشال بولۇپ قىن-قىنىغا پاتماي: ”ۋۇي، ئالدىنقى كۈنىلا يىتىپ كەتكەن ئۇزۇكۇم قولىمدا تۇرىدۇ غۇ؟ خۇدايىمنىڭ ماڭا ئىچى ئاغرىپ، ھېلىقى ئوغرىغا ئۇزۇكنى ئېگىسىگە قايتۇرۇپ بەر، دەپتۇ-دە!“ دېگۈدەكمىش.

دەل شۇ يەرگە كەلگەندە ئۇ ئويغىنىپ كەتتى، قارىسا قولىدا ئۇزۇك يوق ئىدى، ئۇ ناھايىتى مەيۈسلەنىپ كەتتى.

ئۇ بۇ ئىشنى ئابدۇسەمەتكە قانداقمۇ چۈشەندۈرەمەن، دەپ بېشى قاتاتتى. بۇ ئىشنى يوشۇرۇپمەن دەپمۇ يوشۇرۇپ بولغىلى بولمايدۇ. ئۇ دېگەن يا ”ۋايتاگەي“، دەپلا خۇپسەنلىك قىلىپ ئۆتكۈزۈۋەتكىلى بولىدىغان نەرسە بولمىسا! ئابدۇسەمەت بىلەن كۆرۈشكەن ھامانلا چىنىپ قالىدۇ.

شۇ ئىش ۋەجىدىدىن دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كېتىۋاتقان مېھرىگۈل چىداپ تۇرالماي، بىر كۈنى ئاخىرى بۇ ئىشنى ئابدۇسەمەتكە تېلېفوندا دېدى.

— مەڭ بالالىقتا ئاران ئېلىپ بەرگەن نەرسەم ئىدى ئۇ، — دېدى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە، — جا ئۇزۇك بولسىغۇ مەيلى ئىدى. بىراق 2000 نەچچە يۈز يۈەنگە ئالغان جىڭ ئالتۇن ئۇزۇكتى ئەمەسمۇ!

يىقىلماس توغراق

بۇنىڭ ئۈچۈن ئەسلىدىنلا كۆڭلى يېرىم بولۇپ يۈرگەن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلاپ يىغلاپ كەتتى.

— يىغلىماڭ مېھرىگۈل، يىغلىماڭ! بۇ ئايدا ماڭا 600 يۈەن مۇداپات كەلدى. ئۇنىڭغا ئازراق پۇل قوشۇپ يەنە بىرنى ئېلىپ بېرىمەن. ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرى ئۇنىڭ كۆڭلىنى تېخىمۇ ئەزدى، ئۇ بارغانسېرى ئېسەدەپ كېتىۋاتاتتى.

— بولدى يىغلىماڭ، — دېدى ئابدۇسەمەت ئۇنلۇك قىلىپ، — جېنىم تېنىمدىلا بولىدىكەن، سىزنىڭ ھېچ نەرسىڭىزنى كەم قىلمايمەن. بىراق، بۇ قېتىم مېنىڭ سوۋغىتىمنى قەدىرلىمەيسىز، شۇڭا سەل كۆڭلۈمگە كېلىپ قالدى. — ئۇنداق ئەمەس ئابدۇسەمەت، مەن ئۇ ئۇزۇكنى جېنىمدىنمۇ ئەتتۇر كۆرەتتىم، بۇنى سىزمۇ بىلىسىز.

— بىلىمەن. يەنە يېڭىدىن ئېلىپ بېرىمەن، مېھرىگۈل. خۇدايىم بېشىمىزنى ئامان قىلسلا، ھەممە نەرسىمىز بولىدۇ.

مېھرىگۈل بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، يىغىدىن توختىدى:

— ئۇنداق بولسا قاچان ئېلىپ بېرىسىز؟

— نېمە؟ ئالدىراپ كېتىۋاتامسىز؟

— ياقەي!

— ئالدىرىماي تۇرۇڭ، ئېلىپ پوچتىدىن ئەۋەتسەم مەرزىسى بولمايدۇ، ئۆزىڭز كەلگەندە ئېلىپ بېرەي.

شۇڭا مېھرىگۈل شېنجېنغا كەلگەندىن كېيىن، ھېلىقى ئۇزۇكنىڭ گېپىنى چىقاردى.

— ھازىر ئېلىپ بەرگۈم يوق، — دېدى ئابدۇسەمەت، — فەدىرىگە يېتىشنى ئۈگەنگەن چېغىڭىزدا ئاندىن ئېلىپ بېرەي، بولمىسا يىتتۈرۈپ قويىدىكەنسىز.

— ئۇنداق بولسا ھالقا ئېلىپ بېرىڭە، — دېدى مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە ئەركىلەپ.

ئابدۇسەمەت كۈلۈپ قويۇپ باشقا گەپ قىلمىدى. شۇ كۈنى ئۇ مېھرىگۈلنى بازارغا ئېلىپ چىقتى. ئۇلار جىخۇا رەستىسىنى قانغۇچە ئايلىنىپ ھارغاندىن كېيىن،

قايتىش ۋاقتىدا ئابدۇسەمەت شېنجېندا ئىشلەنگەن «تەبەسسۇم» ماركىلىق ئاشىق-
مەشۇقلار سائىتىدىن بىر جۈپ ئالدى.

ئۇ سائەتنىڭ ئايالچىسىنى مېھرىگۈلنىڭ بىلىكىگە ئۆز قولى بىلەن تاقاپ
قويدى:

— جېنىم مېھرىگۈل، گامھدا ئاسانلا جۇدۇنىڭىز ئۆرلەپ قالىدۇ. شۇنداق
چاغلاردا بۇ سائەتكە قارىسىڭىزلا ئالا كۈچۈكلەر ئۆزلۈكىدىن كېتىدۇ.

ئابدۇسەمەت سائەتنىڭ ئەرەنچىسىنى تېلېۋىزورنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى:
— بۇ سائەتنى ئادەتتە تاقمايمەن. ئۇنىڭغا سائەت نەچچە بولدىكىن دەپ ئەمەس،
مېھرىگۈلۈم نەدىدۇر، دەپ قارايمەن.

شۇنداق قىلىپ مېھرىگۈلنىڭ ئۈزۈك يىتكەندىن كېيىنكى ئىچپۈشۈقلىرى
ئاخىرى تۈگىدى.

ئىلگىرىكى قېتىم كەلگەندە قازان كۆيۈپ كەتكەچكە، بۇ قېتىم ئۇلار تاماق
ئەتمىدى. ئىككى ھەپتىدىن كېيىن مېھرىگۈل شېنجېندىن ئايرىلىپ ئۈرۈمچىگە قاراپ
يولغا چىقتى...

بۇ دورەم مېھرىگۈلنىڭ ئۈچىنچى قېتىم شېنجېنغا كېلىشى ئىدى، ئۇنى زادى
قانداق قىسمەتلەر كۈتۈپ تۇرىدىغاندۇ ؟

11. ئىنىمنى كىم ئۆلتۈردى؟

مېھرىگۈل بىلەن يۈسۈپجان
«ZC9303» بەلگىلىك نۆۋەتچى

ئايروپىلان بىلەن شېنجېنغا قاراپ كېتىۋاتقاندا، لوڭگاڭ شۆبە ئىدارىسى، بۇجى
ساقچىخانىسى ۋە ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمەتداشلىرى ئۇ يەردىكى بولغۇسى ئېچىشلىق
ئىشلار ئۈچۈن ئىنچىكە تەييارلىق كۆرۈۋاتاتتى. ئۇلار ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلە
تاۋابىئاتلىرىنى قاتتىق ھەسرەت ئىچىدە ئايلىنىپ يىقىلىپ چۈشمسۇن دەپ،
دوختۇرلارنى ئۆزلىرى بىلەن بىرگە ئايرودرۇمغا ئېلىپ كەلدى. ۋاڭ كەينىڭ دوڭگۈن
شەھرىدىن بۇجىغا ئۇنى يوقلاپ كەلگەن لايىقى چېن يەننى تۇتۇپ قېلىپ،

يىقىلماس توغراق

مېھرىگۈلگە ھەمراھ بولۇشقا ئېلىپ چىقتى. ئۇ مېھرىگۈلنىڭ بىر ئەترەتتە تۇرغان ساۋاقدىشى بولۇپ، مېھرىگۈلگە تەسەللىي بېرىشكە ئۇ تازا باب ئىدى. ئايروپىلان سائەت ئىككىدىن 43 مىنۇت ئۆتكەندە يەرگە قوندى. قارا بۇلۇت قاپلىغان ئاسمان گىرىمىسەن كۆرۈنەتتى. ھېلىلا ياغقان يامغۇر ئايروپىلاننى چىلىق-چىلىق ھۆل قىلىۋەتكەندى.

يولۇچىلار ئايروپىلان كۈتكۈچىسىنىڭ يول باشلىشى بىلەن ئايروپىلان ئىشىكىدىن چىقىپ، يېنىق ئۆتۈشمىنى بويلاپ مېڭىپ، بىر-بىرلەپ ئۇراشقا باشلىدى. ئايروپىلاننىڭ يەنە بىر ئىشىكىگە يىغما شوتا قويۇلغانىدى. پىڭ گۈچىڭ، ۋاڭ كەي، كىچىك پەرھات ۋە چېن يەنلەر ئاشۇ يىغما شوتىدىن چىقىپ، ئايروپىلانغا كىردى.

كىچىك پەرھات يۈسۈپجاننىڭ قېشىغا كېلىپ ئولتۇرۇپ ئۇنىڭدىن ئەھۋال سورىدى.

چېن يەن كېلىپ مېھرىگۈلنىڭ قولىنى تۇتتى:

— يۈرۈڭ ئەمدى چۈشەيلى، سىرتتا ماشىنا بار!

مېھرىگۈل شۇنچىۋالا نۇرغۇن ئادەمنىڭ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ سەل ھەيران قالدى. ئادەتتە ھېچكىم كەلگەن مېھماننى ئايروپىلاننىڭ ئىچىگە كىرىپ بىللە ئېلىپ چىقمايتتى. ئاقىتى تاق بولغان مېھرىگۈل چېن يەندىن ئاستا سورىدى:

— چېن يەن، راست گەپنى قىلغا، ئابدۇسەمەت زادى نېمە بولدى؟ دېسىڭىزچۇ!

— قالايىمقان ئويلاپ يۈرمەڭ، قورققۇدەك ئىش يوق، — دېدى چېن يەن. چۈنكى بايا باشقىلار ئۇنىڭغا «بىر يېرىڭىزنى چىشلەپ ئۇزۇۋالسىمۇ ھازىرچە دېمەي تۇرۇڭ»، دەپ تاپىلغان بولغاچقا، قەدىناس ساۋاقدىشىنى ئامالنىڭ يوقىدىن ئالداۋاتاتتى.

مېھرىگۈل باشقىلارغا قارىدى. بىراق كىچىك پەرھات، ۋاڭ كەيلەرنىڭ ھەممىسى، ئۇنىڭدىن كۆزىنى قەستەن ئېلىپ قېچىپ، ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراشقا پېتىنالمىيۋاتاتتى. يولۇچىلارنىڭ ھەممىسى چۈشۈپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلار ئايروپىلاننىڭ ئوتتۇرا ئىشىكىدىن چىقتى.

مېھرىگۈل ئايروپىلان ئىشكىدىن يىغما شوتىنىڭ پەشتىقىغا چىقىپ تۆۋەنگە قارىدى، ئايروپىلاننىڭ ئۆچۈرىسىدە فورما كىيگەن ساقچىلار يىغىپلا كەتكەنىدى. نۇرغۇن مۇخبىرلار ئۇنىڭغا ئاپپارات ۋە كامېرا لىنىيىسىنى توغرىلاپ تۇراتتى. بۇنى كۆرگەن مېھرىگۈلنىڭ باشلىرى قىيىپ، كۆزلىرى قاراڭغۇلىشىشقا باشلىدى. تەلىپىگە ئۇنى چېن يەن قولتۇقىدىن يۇلتۇلدى. بولمىسا، يىغما شوتىدىن دومۇلاپ چۈشكەن بولار ئىدى. مېھرىگۈل بېشىنى تۆۋەن سالغىنىچە چېن يەننىڭ ياردىمىدە شوتىدىن بىر قەدەم - بىر قەدەملەپ ئاستا چۈشتى. ئاڭغىچە ئۇچىسىغا ئاق رەڭلىك فورما كىيگەن، پېشانىلىرى كەڭ بىر ساقچى ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى.

مېھرىگۈل ئۈچىنىچە دەرىجىدىن يۇقىرى نازارەتچى ساقچى باشلىقلىرىلا مۇشۇنداق ئاق فورما كىيىدىغانلىقىنى بىلەتتى. پېڭ گۈچىڭ كېلىپ ئۇ كىشىنى تونۇشتۇردى:

— بۇ كىشى لوڭگاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسىنىڭ سىياسىي كومىسسارى بولداش يۈەن شياڭبىن بولىدۇ.

— تىنچلىق تۇردىڭىزمۇ؟ — مېھرىگۈل ئۇنىڭغا ئالدىراپ قولىنى ئۇراتتى. چىرايلىرى سۈزلۈك تۇس ئالغان سىياسىي كومىسسار مېھرىگۈلنىڭ قوللىرىنى چىڭ سىقتى:

— سالامەت كەلدىڭىزمۇ، مېھرىگۈل؟

شۇ دەقىقىدە، مېھرىگۈل بىرەر ئىشنىڭ شەپسىنى سەرگەندەك بولدى. چۈنكى سىياسىي كومىسسارنىڭ كۆزلىرىمۇ قىزىرىپ كەتكەنىدى. مېھرىگۈل ئامدى ئۆزىنى تۇتۇۋالماي ئېسەدەشكە باشلىدى.

يۈسۈپجان بىر چەتتە ئۈندىمەي بويىنىنى قىسىپ تۇراتتى. ئۇ سىياسىي كومىسسارنىڭ ئۇزاتقان قوللىرىنى ئەپسىز تۇتتى. تۇغۇلۇپ ھازىرغىچە شىنجاڭدىن چىقىپ باقمىغان، ئايروپىلاننىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ باقمىغان بۇ ئۇيغۇر دېھقان يۇرتىدىن تۇنجى قېتىم ئايرىلىپ، تۇنجى قېتىم ئولتۇرۇپ باققان ئايروپىلاندىن چۈشۈشىگىلا بۇنداق مەنزىرىنى كۆرۈدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى.

يىقىلماس توغراق

كېيىن مېھرىگۈل بىلەن يۈسۈپجاننىڭ باشلىرى قايتىدەك بولدى، ئۇلارنىڭ كۆزىگە ھەممىلا نەرسە غۇۋا كۆرۈنەتتى. ئۇلار ماشىنىغا چىقتى. ماشىنىنىڭ ئىچىمۇ ھەم سۇرلۇك، ھەم تىمتاس ئىدى. ھېچكىم ئېغىز ئاچماي جىم ئولتۇراتتى. سەۋر قاچىسى توشقان مېھرىگۈل چېن يەندىن يەنە سورىدى:

— جېنىم چېن يەن ، ئۇنداق قىلماي ماڭا راست گەپنى ئېيتىڭا!
ئابدۇسەمەتنىڭ پۈت-قولى ناكە بولۇپ قالدىمۇ، ياكى باشقا ئىش بولدىمۇ؟ ناۋادا ئۇ مېيىپ بولۇپ قالغان بولسا، ئۇنىڭ ھالىدىن بىر ئۆمۈر خەۋەر ئېلىشقا رازىمەن. ئۇنى كۆرسەملا بولاتتى!

— ئۇچىۋالا ئىش يوق، باشقىچە ئويلاپ كەتمەڭ، — دېدى چېن يەن ۋە گەپنى باشقا ياققا بۇردى، — سەپىرىڭلار ئوڭۇشلۇق بولغاندۇ؟
— نەدىكىنى! ئابدۇسەمەتنىڭ چوڭ ئاكىسىنىڭ كىملىكىمە نومۇرى خانى يېزىلىپ قالغانىكەن، شۇڭا ئالغان بىلەتنى مېڭ بىر جاپادا قايتۇرۇۋېتىپ ، ئۇنى خوتەنگە يولغا سالدۇق.

— ئايروپىلاندا ئولتۇرۇپ ھېرىپمۇ كەتكەنسز - ھە؟
— ياقەي، — دېدى مېھرىگۈل، — ھەي، چېن يەن، ئابدۇسەمەتنى تاپالدىڭلارمۇ؟

— تاپتۇق!

— ئۇ ھازىر قانداقراق؟

ئاڭغىچە ماشىنا توختىدى. چېن يەن ئۇنىڭغا ئالدىراپ دېدى:

— كەلدۇق، قېنى ماشىنىدىن چۈشەيلى.

مېھرىگۈل ماشىنىدىن چۈشۈپ ئۆزلىرىنىڭ بۇجىدىكى كەيلىلەي مېھمانخانىسىنىڭ ئالدىغا كېلىپ قالغانلىقىنى كۆردى. ئۇ بۇ مېھمانخانىنىڭ بۇجى ساقچىخانىسىغا ناھايىتى يېقىن ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ئۇ ئالدىنقى قېتىم شېنجېنغا كەلگەن چېغىدا، ئىچى پۇشۇپ بۇ يەرلەرنىمۇ ئايلىنىپ باققانىدى. شۇ چاغدا ئۇ بۇ مېھمانخانىنىڭ بۇجىدىكى بىردىنبىر ئۇچ يولتۇزلۇق ساراي ئىكەنلىكىنى بىلگەنىدى.
مېھرىگۈلنىڭ كۆڭلى تۇيغاندەك بولدى. ناۋادا ئابدۇسەمەت تېخى ھايات بولغان بولسا، ماشىنا ئۇدۇللا دوختۇرخانىغا بارغان بولاتتى. بىراق، ھازىر ئۇلارنى بۇجىدىكى

ئەڭ ئېسىل ساراغا ئېلىپ كەلدى. مېھرىگۈلنىڭ يۈرىكى ئەنسىزلىك ئىچىدە ئېغىشقا باشلىدى.

ئۇلار لېفىنتقا چىققاندا مېھرىگۈلنىڭ يانفونى سايراپ كەتتى. قارىشىدى، تېلېفون ئىلياردىن كەپتۇ.

— يېتىپ باردىڭىزمۇ، مېھرىگۈل؟

— ھەئە!

— ئۆزىڭىزنى تۇتۇۋېلىڭ... — مېھرىگۈلنى ئەھۋالدىن خەۋەر تېپىپ بولدى دەپ ئويلىغان ئىليار ئۇنىڭغا تەسەللىي بېرىۋاتاتتى.

مېھرىگۈل ئىليارنىڭ بۇ گەپلىرىدىن بىرەر ئىشنى سەزگەندەك بولدى:

— زادى نېمە ئىش بولدى؟ نېمىشقا ماڭا دېمەيسىز؟

— بەك يىغلاپ ئۆزىڭىزنى يوقىتىپ قويماڭ، ئۆز دەردىڭىزمۇ ئۆزىڭىزگە يېتىپ

ئاشىدۇ، مېھرىگۈل!

مېھرىگۈلنىڭ ياشلىرى يەنە تاراملاپ تۆكۈلدى. بىراق ئاخىرقى ئۈمىدىنى ئۆزىمگەن مېھرىگۈل مەزگىلىرىنى بويلاپ سىرغىۋاتقان ياشلىرىنى سۈرتتى. مېھرىگۈل بۇنىڭ گويىا ئۆچۈپ قالاي دېگەن شامدەك ئاجىز پىلىلداپ تۇرغان ئاداققى ئۈمىد ئىكەنلىكىنى سېزىپ تۇرسىمۇ، لېكىن يەنىلا ئابدۇسەمەتنى كۆرەلمەيەنغۇ، دەپ ئويلايتتى.

كۆپچىلىك ئارقا- ئارقىدىن بىر يىغىن زالىغا كىرىپ ئولتۇردى. سىياسىي كومىسسار كۆپچىلىككە تەكشى قاراپ قويۇپ، چوڭقۇر قايغۇ بىلەن دېدى:

— مەن ئابدۇسەمەتنى قوغداپ قالالمايدىم. ئۇ خالىس ۋە مەردانە ساقچى ئىدى. ئۇنىڭ يۈرىكى گويىا ئالتۇندەك چاقناپ تۇراتتى. ئۇ قۇرامغا يەتمىگەن بالىلارنى ئالداپ ئەكىلىپ يانچوقچىلىققا سېلىۋاتقان مۇستەمۇزولارنىڭ ئۇۋىسىغا كىرىپ يىپ ئۇچى ۋە پاكىت ئىگىلەش يولىدا مەرتلەرچە قۇربان بولدى...

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ قۇلاق نۆۋىدە خۇددى چاقماق چېقىلغاندەك بولدى. يۇ، لېكىن سىياسىي كومىسسارنى چاقچاق قىلىۋاتىدۇ، دېگەندەك ئۇنىڭغا قاراپ تەبەسسۇم بىلەن ئولتۇراتتى. ھايات ئۆتمەي ئېسىگە كەلگەن مېھرىگۈلنىڭ ياشلىرى دەريا بولۇپ ئاقتى، ئۇ ھۆڭرەپ يىغلايتتى.

يىقىلماس توغراق

كىچىك پەرىھات سىياسىي كومىسسارنىڭ بايىقى گەپلىرىنى ئابدۇسەمەتنىڭ ئاكىسى يۈسۈپجانغا تەرجىمە قىلىپ بەردى. يۈسۈپجاننىڭ جامدەك ئىچىلغان كۆزلىرى كىچىك پەرىھاتقا تىكىلدى. ئۇ ئاغزىنى يوغان ئاچقىنىچە داڭقىتىپ تۇرۇپلا قالدى. جۇدالىق ئازابىدىن پۈتۈن ۋۇجۇدى لەرزىگە كەلگەن مېھرىگۈل توختىماي نالە قىلاتتى:

— ئېيتىڭلارچۇ، ئابدۇسەمەتنى زادى كىم ئۆلتۈرۈپتۇ...؟
— جىنايەت گۇماندارى تۇنۇگۈن ئاخشام قولغا چۈشتى، — دېدى سىياسىي كومىسسار مېھرىگۈلگە تەسەللىي بېرىپ، — ئۇنى قانات ئاستىغا ئالغۇچىنى تۇتتۇق، قاتىل قانۇننىڭ جازاسىدىن ھەرگىز قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ.
— ئابدۇسەمەتنى بىر كۆرسەم بولاتتى، — دەپ ئىلتىجا قىلدى ئۇنلىرى پۈتۈپ كەتكەن مېھرىگۈل.

— بىر كۈن ئايروپىلاندا چارچىدىڭلار، — دېدى سىياسىي كومىسسار، — ئالدى بىلەن دەم ئېلىڭلار. قانۇن دوختۇرلىرى جەسەتنى تېخى تەكشۈرۈپ بولمىدى، تاڭ ئاتسۇن، ئەتە ئورۇنلاشتۇرغىلى بولامدىكىن، قاراپ باقايلى!
رەھبەرلەر بىلەن ساقچىلارنىڭ بەزىلىرى تارقاشتى. چېن يەن، كىچىك پەرىھات ۋە بۇجى ساقچىخانسىدىكى جاۋ مىڭ ئىسىملىك ساقچى يۈسۈپجان بىلەن مېھرىگۈلگە ھەمراھ بولۇپ قالدى.

كەچتە، مېھمانخانا مۇلازىملىرى ئۇلارغا تاماق ئېلىپ كىردى. يۈسۈپجان باشقىلارنىڭ زورلاشلىرى بىلەن تاماققا ئېغىز تەگدى، لېكىن مېھرىگۈل تاماققا قاراپمۇ قويمىدى.

چېن يەن مېھرىگۈل بىلەن بىر ياتاققا ياتتى. ئۇ مېھرىگۈلگە نېمە دەپ تەسەللىي بېرىشنى ئۇقماپتۇتاتتى، چۈنكى ئۇ بۇنداق چاغدا ھەرقانداق گەپنىڭ مېھرىگۈلگە ئارتۇقچە ئىكەنلىكىنى بىلەتتى.

— بولدى، مېھرىگۈل تولا قايغۇرۇۋەرمەڭ، بالدۇرراق يېتىڭ!
بىراق مېھرىگۈلنىڭ ئۇيغۇسى كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. يىغلاپ ئۇنلىرى پۈتۈپ كەتكەن مېھرىگۈل كىرىسلودا ھاڭۋېقىپ ئولتۇراتتى.

— چېن يەن، — دېدى ئۇ بىر ھازادىن كېيىن، — سىز ئۇخلاۋېرىڭ.

چېن يەننىڭ كۆزلىرى يۇمۇلۇپ كېتىۋاتاتتى. لېكىن مېھرىگۈل ياتقىلى ئۇنىمايۋاتقان تۇرسا، ئۇ قانداقمۇ خاتىرجەم ياتالسا؟ ئۇ مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرىدىغان جىق گەپلەرنى قىلدى.

ئۆزى ياتمىسا چېن يەننىڭمۇ خاتىرجەم ياتالمايدىغانلىقىنى سەزگەن مېھرىگۈل كارىۋىتىغا چىقىپ ياتتى. چېن يەن بىردەمدىن كېيىن مېھرىگۈلنىڭ كۆزلىرىنىڭ يۇمۇلغانلىقىنى كۆردى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كارىۋىتىغا چىقىپ يېتىپ، ھايال ئۆتمەيلا ئۇخلاپ كەتتى.

مېھرىگۈل كارىۋاتتا قەستەن كۆزىنى يۇمۇپ ياتقىنى بىلەن ئۇيقۇسى كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ خىياللىرى ئاستا-ئاستا ئۇنى ساقچى ئىنىستىتۇتدا ئوقۇۋاتقان چاغلىرىغا ئېلىپ كەتتى. چىراق نۇرى سىنىپنى كۆندۈزدەك يورۇتۇپ تۇراتتى. بالىلار سىنىپتا جىمجىت ئولتۇرۇپ دەرس تەكرارلاۋاتاتتى. مېھرىگۈل ماتېماتىكا كىتابىدىكى بىر مەسىلىنى يېنىدىكى جۇلكۇ يۈدىن سورىدى. ئالدى تەرەپتە ئولتۇرىدىغان بىرى قارىغاندەك قىلدى، مېھرىگۈل ئىتتىك پېشىنى كۆتۈرۈپ قارىۋىدى، ئۇنى ئۇسسۇل ئوينىيالمىدىكەن دەپ مازاق قىلغان ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا قاراپ پىسىگىدە كۈلۈپ قويدى. مېھرىگۈل كۆرمەسكە سېلىپ، ھېسابىنى ئىشلەۋەردى.

سائەت توققۇزدا تەكراردىن چۈشۈش قوڭغۇرىقى چېلىندى. بالىلار كىتاب-دەپتەرلىرىنى يىغىشتۇرۇپ، بىر-بىرلەپ تارقىدى. مېھرىگۈل يەنە بىر ئاز ئۆگىنىش قىلماقچى بولۇپ ئولتۇردى. بىردەمدىن كېيىن ئابدۇسەمەت كېلىپ ئۇنىڭدىن سورىدى:

— ماتېماتىكىدا بەزى يەرلەرنى چۈشىنەلمەيۋاتامسىز. قانداق؟

— ئوتتۇرا مەكتەپتىكى چاغدىغۇ ماتېماتىكىدا يامان ئەمەس ئىدىم،

دېدى مېھرىگۈل، — بىراق ھازىر بەزى يەرلەرنى چۈشىنەلمەيۋاتىمەن.

ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا قاراپ پىسىگىدە كۈلدى:

— مەن خېلى ئوبدان كېتىۋاتىمەن. ئەتە سىنىپقا كېلىڭ، بىرلىكتە تەكرار

قىلايلى.

ئەتەسى يەكشەنبە ئىدى. مېھرىگۈل ناشتىدىن كېيىن سىنىپقا كەلدى.

ئابدۇسەمەت خېلى بۇرۇنلا كېلىپ ئۇنى ساقلاپ تۇرغانىكەن. ئۇ مېھرىگۈلگە بىر

مەسلىنى باشتىن - ئاياغ تولوق چۈشەندۈرۈپ چىقتى. ئاندىن ئۇنىڭغا ئۈچ مىسالنى ئىشلىتىپ باقتى. لېكىن مېھرىگۈل ئۇنىڭ ئىككىسىنى ئىشلىيەلەيدى، ئاخىرقى بىرىنى ھەرقانچە قىلسىمۇ ئىشلىيەلمىدى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا قايتا - قايتا ئېلىپ ئىچۈردى. بۇنىڭ بىلەن مېھرىگۈل ھېلىقى مىسالنى ئاخىر ھېسابلاپ چىقاردى. بۇنىڭدىن ئىنتايىن رازى بولغان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە رەھمەت ئېيتاي دەپ ئاغزىنى ئۆمەلەپ تۇرۇشىغا، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭدىن جىددىي سوراپ قالدى:

— ئۆگىنىشتە قانداق ئويلىرىڭىز بار؟ راۋۇرۇس ئۆگىنەي دەمسىز ياكى ئەپلەپ - سەپلەپ ئىمتىھاندىن ئۆتۈۋالاساملا بولدى، دەپ قارامسىز؟
— ئەلۋەتتە، ئوبدانراق ئۆگەنگۈم بار. ئۇنداق قىلمىسام ئاتا - ئانامغا يۈز كېلەلمەيمەن. يېمىسەممۇ، كىيمىسەممۇ مەيلى. لېكىن 60 نومۇرنىڭ قۇلى بولۇپ ئۆتۈشكە ھەرگىز كۆڭلۈم ئۇنىمايدۇ.

ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا قايىللىق نەزىرى بىلەن باقتى:
— بۇ تەرەپلىرىمىز ئوخشاپ كېتىدىكەن. بۇندىن كېيىن دەرىستە چۈشەنەلمىگەن يەرلىرىڭىز بولسا مەندىن سوراڭ، مەن قولۇمدىن كېلىشىچە ياردەم قىلىمەن.

بۇ ساۋاقدىشىنىڭ خېلى بولىدىغان بالا ئىكەنلىكىگە كۆزى يەتكەن مېھرىگۈل ئىختىيارسىز ئېغىز ئاچتى:

— بىلەمسىز ئابدۇسەمەت، مېنىڭ قايتىپ كەتكۈم كېلىۋاتىدۇ. ھەر كۈنى يۈگۈرتىدىكەن، ھېرىپ ھېچ ھالىم قالمايدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىنگىلىز تىلىدىمۇ، ماتېماتىكىدىمۇ يېتىشەلمەيۋاتىمەن...

ئابدۇسەمەت ئەندىكىپ سورىدى:

— ئاقسۇغا كەتمەكچىمۇ؟

— شىنجاڭ تېببىي ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇيمىكەن...

— بۇ ئىشتا يېنىكىلىك قىلىشقا بولمايدۇ، جۈمۈڭ. ئەڭ ياخشىسى ئاتا -

ئانىڭىزغا مەسلىھەت سېلىپ بېقىڭ.

— ئۇلارنى يەنە ئاۋارە قىلغۇم يوق. ئۇلارغا دېسەم مېنى ئالماشتۇرۇش ئۈچۈن تونۇش ئىزدەيمىز، پۇل خەجلەيمىز دەپ پايىپتەك بولىدۇ، ئۇلارغا يەنە باش ئاغرىقى تېپىپ بەرگۈم يوق...

— مېنىڭچە، سىز تىرىشىشىڭىزلا بۇنچىلىك قىيىنچىلىق دېگەننى بېيىپ كېتەلەيسىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاساسىڭىزمۇ ياخشىكەن دەڭە! ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە ئىلھام بولسۇن دەپ، ئۆزىنىڭ ماتېماتىكا ئۆگىنىش ھەققىدىكى تەسىراتلىرىنى سۆزلەپ بەردى.

ئاڭغىچە چۈش بولدى.

— يۈرۈڭ، ئەمدى بېرىپ تاماق يەيلى! — دېدى ئابدۇسەمەت.

ئاشخانىغا كىرگەندىن كېيىن مېھرىگۈل يېنىنى ئاڭتۇرغىلى نۇردى.

— سىز يانچوقىڭىزنى كولىماي تۇرۇڭ، دېدى ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا.

— ياقەي، ئۆزۈمنىڭكىنى ئۆزۈم تۆلەي.

— قىزىكەنسىزغۇ؟

— ئۇنداق دېمەڭ. ھەممەيلەن ئوقۇغۇچى تۇرساق، سىزنىڭ پۇلىڭىزنى

خەجلىسەم قانداق بولىدۇ؟

يولدا قايتىچاق ئابدۇسەمەتمۇ مېھرىگۈلگە كۆڭلىدىكى گەپلىرىنى دەپ بەردى:

— ماڭىمۇ ئاسان توختىمايۋاتىدۇ. مانا ھازىرغىچە ئوقۇش پۇلىنى

تۆلىيەلمىدىم. بۈگۈن بۇ يەردە ئوقۇپ يۈرگىنىم بىلەن ئەتە نېمە ئىش بولىدۇ، بۇنى

خۇدا بىلىدۇ. مەن يىنچۈەندە تەييارلىقنىمۇ ناھايىتى جاپالىق ئوقۇغان. بەزىدە ھەتتا

ئاچ قالغان چاغلىرىمۇ بولغانىدى. بىراق، ئىسسىق-سوغۇقنى كۆپرەك كۆرسە،

ئادەمنىڭ ئىرادىسىمۇ تاولىنىپ قالىدىكەن.

— شۇ چاغدىكى ئىشلىرىڭىزدىن دەپ بېرىڭە، ئۇنداق بولسا!

— يىنچۈەنگە يېڭى كەلگەن چاغلىرىمدا تۈزۈكرەك كىيىملىرىمۇ يوق ئىدى.

ئۆيۈمىز بەك نامرات بولغاچقا، بىر سېتىنىمۇ ئارتۇق خەجلىگۈم كەلمەيتتى.

خەنزۇچىنىمۇ تۈزۈكرەك سۆزلىيەلمەيتتىم، شۇڭا بەزى بالىلار مېنى كۆزگە ئىلمايتتى.

بىر قېتىم مەن بىر گەپ قىلىۋىدىم، دەرسكە ئۇستا بىر ساۋاقدىشىم: ”بۇنى سەن

بىلمەيسەن“ دېمەسمۇ، بەك غۇرۇرۇمغا تەگدى. ”خەپ“ دەپ ئويلىدىم

ئىچىمدە، ”توختاپتۇر، سەندىن ئوتتۇپ كەتمەيدىغان بولسام“! شۇنىڭدىن كېيىن،

ئويۇن- تاماشا دېگەنلەرنى بىراقلا تاشلاپ، بارلىق ۋاقتىمنى ئۆگىنىشكە قاراتتىم.

بىرىنچى مەۋسۈمدە ئۆگىنىشتە خېلىلا ئىلگىرىلەپ قالدىم. ئىككىنچى مەۋسۈمدە

ھېلىقى ساۋاقدىشىغا يېتىشىۋالدىم. ئۈچىنچى مەۋسۈمگە كەلگەندە ئۇنىڭدىن بىر نەچچە نومۇر ئېشىپ كەتتىم. ئوقۇش پۈتتۈرىدىغان چاغدا مەن ئالتىنچى بولىدۇم، ھېلىقى ساۋاقدىشىم ئون نەچچىنچى ئورۇنغا چۈشۈپ قالدى. ئويلاپ بېقىشكە مېھرىگۈل، ئادەم تىرىشىلا چوقۇم ياخشى نەتىجە قازىنالايدىكەن!

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇنىڭغا بۆلەكچىلا قارايدىغان بولۇپ قالدى. شۇڭا ئۇ ئابدۇسەمەتكە كۆڭلىدىكى غەم- ئەندىشلىرىنى قالدۇرماي سۆزلەپ بەردى:

— مېنىڭ باشلانغۇچ، ئوتتۇرا مەكتەپ ھەتتا تەييارلىقنىكى نەتىجىلىرىم باشتىن- ئاياغ ئالدىنقى قاتاردا تۇرۇپ كەلگەندى. بىراق بۇ يەرگە كېلىپلا ئارقىدا قالدىم. مۇشۇنى ئويلىساملا بۇ يەردىن كەتكۈم كېلىدۇ...
ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا قاراپ بېشىنى لىڭشىتى:

— بىلەمسىز، بۇ دېگەن بىز ئۈچۈن پەۋقۇلئاددە مۇھىت دەڭە! بالىلارنىڭ ھەممىسى مەملىكەتنىڭ جاي- جايلىرىدىن كەلگەن ئەلاچىلار. بۇ يەردە ھەممىنىڭ ئارقىسىدا ماگىستىر، لېكىن شىنجاڭدىكىگە قارىغاندا كۆپرەك نەرسىلەرنى ئۆگىنىۋالالايسىز.

— نېمىشقا ئەمدى؟

— ئويلىمامسىز، بۇ يەردە پۈتۈن زېھنىڭىز بىلەن ئۆگەنمىسىڭىز، بېسىمدىن قۇتۇلالمايسىز، يەنە بىرى، بۇ يەردە خەنزۇلارنى چۈشەنگىلى، ئۇلارنىڭ مەدەنىيىتىنى ئۆگەنگىلى بولىدۇ.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئورۇنلۇق گەپلىرىنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل توختىماي بېشىنى لىڭشىتاتتى.

— ئۆيىنى بەك سېغىنىپ كەتتىم. قانداق قىلسام بولىدىكىن- تاڭ؟
— دېدى مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە قاراپ.

— ئۆيىڭىزنى سېغىنىپ ئىچىڭىز پۇشۇپ قالغان چاغلاردا ئىككىمىز گۇگۇر- مۇگۇر پاراڭلىشىپ، مۇڭدشايلى!

— ۋىيەي! سىرتى يا چۈشەنمىسەم، قانداقسىگە گەپلىرىمنىڭ ھەممىسىنى سىزگە دېيەلگۈدەكمەن؟

— مانا ھازىرنىڭ ئۆزىدىمۇ دەۋاتسىزغۇ؟
مېھرىگۈل پىسىڭىدە كۈلۈۋەتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتنى «ئەجەپ قىزىقچى
بالىكەن»، دەپ قېلىۋاتاتتى. بىراق ئۆيىدىكىلىرى يادىغا كېلىپ كۆڭلى بۇزۇلغان
مېھرىگۈلنىڭ كۆز ياشلىرى مەڭزىگە سىرىغىپ چۈشتى.
ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ كۆزىدىكى ياشنى كۆرۈپ سەل - پەل جىددىيلەشتى:
— ۋۇي، يىغلىدىڭىزما؟

بۇ گەپنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل ئېسەدىگىلى تۇردى.
ئابدۇسەمەت تېخىمۇ جىددىيلەشپ كەتتى:
— ئايلا، نېمە بولدى؟ بايقى گەپلىرىم كۆڭلىڭىزگە كېلىپ قالدىما؟
— ياق، بايا ماڭا تەسەللىي بېرىپ، قانداق ئۆگىنىشنىڭ ئۇسۇللىرىنى سۆزلەپ
بېرىۋىدىڭىز، دادام يادىمغا يېتىپ قالدى. دادام ھەمىشە ماڭا: «قىزىم، كىيىم -
كېچەك دېگەننىڭ ئاددىيراقىنى كىيىشىڭىزمۇ بولىدۇ. لېكىن كىتابنى كۆپ ئوقۇڭ!
خەنزۇچە، ئىنگلىزچىنى ئوبدان ئۆگىنىڭ!»، دەيتتى. مېھرىگۈل يىراقتىكى دادىسىنى
سېغىنغانىدى. ئۇنىڭ كۆز ياشلىرى يېمى ئۈزۈلگەن مارجاندەك تاراملايتتى.
ئابدۇسەمەت يانچۇقىدىن بىر قولىياغلىقنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا سۇندى:

— يېشىڭىزنى سۈرتىۋېلىڭ!
مېھرىگۈل قولىياغلىقنىڭ ئىنتايىن پاكىز ھەم چىرايلىق قاتلانغانلىقىنى كۆرۈپ،
ئۇنى ئالغىلى ئۈنىمىدى:
— ياق بولدى!

— ھېچنېمە بولمايدۇ، ئېلىڭە!
مېھرىگۈل قولىياغلىقنى ئېلىپ ياشلىرىنى سۈرتىۋالغاندىن كېيىن، يەنە
ئابدۇسەمەتكە قايتۇرۇپ بەردى.

— سىز «پولات قانداق تاۋلاندى» دېگەن روماننى ئوقۇغانمۇ؟
ئابدۇسەمەت ئۇنىڭدىن تۇيۇقسىز سوراپ قالدى، — ئۇ دېگەن سوۋېتتىڭ رومانى.
مېھرىگۈل بېشىنى چايقىدى.

— مەن ھەر قېتىم بىرەر قىيىنچىلىققا يولۇققان چېغىمدا روماندىكى باش
قەھرىمان پائۇل. كورچاگىنىنى يادىمغا ئالساملا ئوڭۇشسىزلىق، قىيىنچىلىق دېگەنلەر

كۆرۈمگە كۆرۈنمەيلا قالدۇ، — ئابدۇسەمەت پائۇلنىڭ كەچمىشلىرىنى ناھايىتى تەسىرلىك قىلىپ سۆزلەپ بەردى. ئاشۇ ھېكايىلەرنى سۆزلىگەندە ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن بىر خىل نۇر چاقناپ تۇراتتى.

ئۇلار كەچلىك تاماققا كىردى. ئابدۇسەمەت تاماق يېگەچ پائۇل. كورچاگىنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈنلەرنى، ئۇ يولۇققان ئوڭۇشسىزلىقلارنى جان كىرگۈزۈپ سۆزلەيتتى. مېھرىگۈل ئۇنىڭ ھېكايىلىرىغا ھەيران قالدى.

ئۇ ئىككىسى تاماقلارنى يەپ بولۇپ ئۇدۇل سىنىپقا كىردى. دە، سائەت سەككىزدىن ئاشقىچە تەكرار قىلدى. مېھرىگۈل شۇنىڭدىن كېيىن ئىلگىرىكىدەك يالغۇزسىراپ بويىنى قىسىپ قالمايدىغان بولدى.

ئابدۇسەمەت دائىم ئۇنىڭغا ماتېماتىكىدىن تەكرار قىلىپ بېرەتتى. مەۋسۇملۇك ئىمتىھان باشلىنىپلا دەپ قالغانىدى. بالىلارنىڭ ھەممىسى مەنۇت-سېكۇنتتىنمۇ چىڭ تۇتۇپ تەكرار قىلىۋاتاتتى. بىر قېتىم ئالتە بالا سىنىپتا تاڭ ئاتقۇچە تەكرار قىلدى. بىراق، ئابدۇسەمەت بولسا بۇ بىر كېچىنى پۈتۈنلەي مېھرىگۈلگە ماتېماتىكىنى تەكرار قىلىپ بېرىشكە ئاتىۋەتتى.

بۇنىڭ ئۈچۈن مېھرىگۈل ناھايىتى خىجىل ئىدى. شۇڭا ئۇ ئىمتىھاندا ياخشى نەتىجە ئېلىپ، بۇ ئاق كۆڭۈل ساۋاقدىشىغا جاۋاب قايتۇرماقچى بولدى. بىراق، ئىمتىھان ئېلىنىدىغان كۈنى سوئال تارقىتىلىشى بىلەنلا مېھرىگۈل جىددىيلىشىپ كېتىپ، ھەتتا فورمىلانىمۇ ئېسىگە ئالالماي ئولتۇرۇپلا قالدى. ئۇ ئاخىرى نېمە قىلارنى بىلەلمەي يىغلىغىلى تۇردى. مېھرىگۈل ئولتۇرساممۇ بەربىر ئىشلىيەلمىگۈدەكمەن، دەپ ئويلىدى. دە، چالا - بۇلا يېزىپلا قەغەزنى تاپشۇرۇپ چىقىپ كەتتى.

ئىمتىھاننى ياخشى بېرەلمەي كۆڭلى قاتتىق ئازابلانغان مېھرىگۈل سىنىپتىن چىقىپلا ئاكىسىغا تېلېفون قىلدى:

— ئاكا، ماتېماتىكىدىن ئىمتىھان ئالغانىدى، ئۆتەلمىدىم. جېنىمنىڭ بارىچە

تىرىشىم، لېكىن يەنە شۇ... ئەمدى قانداق قىلسام بولار؟

— ئۇنداق بولسا، سىلەرنىڭ مەكتەپتە قايتىدىن تولۇقلاپ ئىمتىھان بېرىشكە

يول قويامدىكەن؟

— ھەئە!

— باشقا دەرسلەردىن قانداقراق بەردىڭىز؟

— دېڭ شياۋپىڭ نەزەرىيىسى بىلەن قانۇندىن خېلى ياخشى بەردىم.

ئۇنى ئاڭلىغان ئاكىسى ئۇنىڭغا تەسەللىي بەردى:

— تەتىلدە كەلگەندە ماتېماتىكىنى ئاچىڭىز تەكرار قىلىپ بەرسۇن. قايتىپ

بارغاندىن كېيىن تولۇقلاپ ئىمتىھان بەرسىڭىز بولىدۇ ئەمەسمۇ؟

چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى كۆرۈپلا قايناپ كەتتى:

— قارىڭە سىزنى! سىزگە تەكرار قىلىپ بېرىمەن دەپ ئۆزۈممۇ تەكرار

قىلالمىغان تۇرسام، بىراق سىز ئىمتىھاننى ياخشى بېرەلمەي، ئۈمىدىمنى يەردە

قويدىڭىز!

— ھەتتا فورمۇلانىمۇ يادىمغا ئالالمىسام، قانداق بېرەلمەيمەن؟

— قەغەز تارقىتىلىپ 30 مىنوتتىلا كۆزلىرىڭىزنى قىزارتىپ چىقىپ

كەتكەنلىكىڭىزنى كۆرۈپ «ئىش چاتاق»، دەپ ئويلىغاندىم، دېگەندەك بوپتۇ.

— ئاكامغا تېلېفون قىلدىم، — دېدى مېھرىگۈل پەس ئاۋازدا، — تەتىلدا

قايتىپ بارغاندا ئاچام تەكرار قىلىپ بېرىدىغان بولدى. ئاچام شىنجاڭ

ئۇنىۋېرسىتېتىدا ماتېماتىكا ئوقۇغان...

— مېجەزىڭىز كىچىك بالىغىلا ئوخشايدىكەن، — دېدى ئابدۇسەمەت

خۇددى چوڭ ئادەملەردەك گەپ قىلىپ، — يەنە بىر پەن قالدى، ئوبدانراق تەكرار

قىلىڭ.

ماتېماتىكا ئىمتىھانىنىڭ نەتىجىسى چىقتى. مېھرىگۈل 30 نومۇر، ئابدۇسەمەت

68 نومۇر ئالغانىدى. ئابدۇسەمەت سىنىپتىن چىققۇنىتىپ مېھرىگۈلگە ئاستا

پىچىرلىدى:

— سىزنىڭ ئىمتىھاندا يېرىم سائەت ئولتۇرۇپ چىقىپ كەتكەنلىكىڭىزنى

كۆرۈپلا سىزدىن ئەنسىرەپ كەتكەچكە مەنمۇ ئىمتىھاننى ياخشى بېرەلمەپتىمەن،

جۈمۈڭ!

— ۋىيىيى، دەپكە تەكىننى تېخى! ماڭا كۆپۈنۈپما؟ مۇمكىن ئەمەس. بىز

تېخى تۈنۈگۈنلا تونۇشقان تۇرساق.

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قاراپ كۈلۈپ قويۇپ، باشقا گەپ قىلمىدى.

ئابدۇسەمەت ئۇ چاغدا دەرسلەردە بەك قىيىنلىق ئاتتى، ھەتتا خەنزۇ تىلى بىلەن قانۇن ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىگەنىدى. ئەمدى گەپ قىلىش نۆۋىتى مېھرىگۈلگە كەلگەنىدى:

— قانداق ئۆگەنگىنىڭىز بۇ؟

— مەن يادلايدىغان نەرسىلەرگە بەك ئۆچ، — دېدى ئابدۇسەمەت، — بىر

نەرسىنى يادلىسام كاللامغا چۈشمەيدىكەنمۇ تاڭ!

مېھرىگۈل كېيىن يادلايدىغان دەرسلەردە مۇھىم نۇقتىلارنى ئابدۇسەمەتكە ”مۇشۇ يەرلەرنى يادلىسىڭىز بولىدۇ“ دەپ بەلگە سېلىپ بېرىدىغان بولدى.

قىشلىق تەتىلدىن كېيىن ئۇ ئىككىسى ئۆتەلمىگەن دەرسلىرىدىن تولۇقلىما ئىمتىھان بەردى. بۇنىڭ بىلەن مېھرىگۈل ماتېماتىكىدىن 80 نومۇر ئالدى. ئابدۇسەمەت ئۇ قېلىپ قالغان ئىككىلا دەرسنىڭ ئىمتىھانىدىن ئۆتتى.

يانغونىڭ ئاۋازى مېھرىگۈلنىڭ خىياللىرىنى ئۇرۇپ قويدى. ئاچىسى ئۇنىڭغا ”شېنجېندىكى ئەھۋالنىڭ قانداقراق؟ سىزنى سېغىندۇق. تېلېفون قىلىڭ، دېگەن مەزمۇندا ئۇچۇر يوللىغانىدى.

شۇ مېنۇتلاردا يانداش ئۆيدىكى يۈسۈپجاننىڭ كۆزلىرىمۇ ئۇيقۇدىن بىدار ئىدى.

كارىۋاتنىڭ بېشىغا يۆلەنگىنىچە تورۇسقا قاراپ ياتقان يۈسۈپجانغا ھەممە نەرسە گويا چۈشتەكلا بىلىنىۋاتتى.

مېھرىگۈل تېلېفون قىلىپ ئابدۇسەمنىڭ قان تىپىنى سورىغاندىن كېيىن ئۇ گاڭگىراپلا قالدى. ئۇلار ئۇكامنىڭ قان تىپىنى سوراپ نېمە قىلىدىغاندۇ؟ ئابدۇسەمەت ئاغرىپ قالدىمۇ. يا؟ ياقەي! دوختۇرلار قان تەكشۈرسىلا بىلىۋالدىغان تۇرسا، يەنە نېمىشقا تېلېفون قىلىپ بىزدىن سوراپ يۈرىدۇ؟ قازا قىلىپ كەتكەن كىچىك ئىنسى ئېلىجان يادىغا يەتكەن يۈسۈپجاننىڭ يۈرىكى قارت قىلىپ قالدى.

ئابدۇسەمەت ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچرىغان بولسا، ئۆيدىكىلەرنىڭ قېنى لازىم بولۇپ قالدىمۇ - يا؟ ھەيتاگەي! دوختۇرخانا قان تەكشۈرۈپ كۆرسىلا بولمىدىمۇ؟ بۇ، تېلېفون بېرىپ بىزدىن سوراپ يۈرگەندىن تېز بولمامدۇ؟ شېنجېندەك شۇنداق چوڭ شەھەردە ئۇكامغا خوپ كەلگۈدەك قان تېپىلماسمۇ؟ ھەي... بولدىلا، نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىم. مۇنداقلا سوراپ باققاندىن ئېھتىمال، خۇدايىم بار، قورققىدەك ئىش بولماس!

ئەتسى ئۇ مېھرىگۈلنىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ قان تېپىنى سوراپ قىلغان تېلېفوننى ئەمدىلا ئۇنتۇپ تۇرۇشىغا، مېھرىگۈلدىن يەنە تېلېفون كەلدى:

— ئابدۇسەمەتكە ئازراق پېشكەللىك كېلىپ قالغان ئوخشايدۇ، شۇڭا سىلەرنى دەرھال شېنجېنغا كەلسۇن دەيدۇ.

يۈسۈپجان زادى نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى سورىدى. لېكىن مېھرىگۈل مەنمۇ ئۇقمايمەن، دېدى. يۈسۈپجاننىڭ دادىسى ياشىنىپ قالغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە كېسەلچان بولغاچقا، يۈسۈپجان دادىسىغا "ئابدۇسەمەتنىڭ ئىدارىسىدىن بىزنى مېھرىگۈل بىلەن بىرگە كېلىڭلار، دەپ ئېيتىپ بېرىپتۇ. قارىغاندا ئېكسكۇرسىيە باردەك قىلىدۇ" دەپ قويدى.

بوۋاي ساقسىز بولغاچقا، يۈسۈپجان بىلەن تۇرسۇننى ئەۋەتمەكچى بولدى. بوۋاينىڭ بۇنداق قىلىشىدىمۇ باشقىچە ئويى بار ئىدى. چۈنكى تۇرسۇن بۇرۇنقى ئايالدىن، يۈسۈپجان بىلەن ئابدۇسەمەت كېيىنكى ئايالدىن تۇغۇلغان بالىلار بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار ئادەتتە خۇددى بىر قورساقتىن چىققان قېرىنداشلاردەك ئۆم-ئىچىل ئۆتەتتى. شېنجېنغا ئۇ ئىككىسى بارسا، ئۇلارنىڭ پۈتۈن ئائىلىسىگە ۋەكىللىك قىلغان بولاتتى. لېكىن قېرىشقاندا تۇرسۇننىڭ كىملىكى نامە نومۇرى خاتا يېزىلىپ قالغاچقا، ئايروپىلانغا چىقالمىدى.

يۈسۈپجان ئايروپىلاندا ئولتۇرۇپ: "ئابدۇسەمەت مېھرىگۈل بىلەن ئىككىمىز بارمىساق بولمىغۇدەك زادى نېمە ئىشقا يولۇقۇپ قالغاندۇ؟" دەپ ئويلىدى. تۇيۇقسىزلا ئۇنىڭ كاللىسىغا يەنە مۇنداق بىر ئوي كەلدى: ئابدۇسەمەت بىزنى شېنجېنغا بىر كېلىپ كېتىڭلار، دەپ جىق دەپ كەتتى. لېكىن ۋاقىت يوق، پۇلمۇ يوق بارالمىدۇق. يا ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل ئىككىسى مېنى شېنجېننى كۆرۈپ كەتسۇن دەپ

مۇشۇ ئويۇننى ئويلاپ تاپتىمۇ - يا؟ بۇنىمۇ يوق دېگەننى بولمايدۇ. ھەي، بۇ شەيتاننېرە!!

دۇرۇس، يۈسۈپجان ئىشنى يامان تەرىپىگىمۇ ئويلاپ باقتى. ئۇكىم دېگەن ساقچى. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ئۇ شېنجىغا بېرىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا كىچىك پەرىھات دەيدىغان بىر دوستى بىلەن يامان ئادەملەر ئالداپ ئاپىرىپ يانچۇقچىلىققا سالغان بىر نەچچە بالىنى ئەكىلىپ قويغىلى ئۈرۈمچىگە كەپتۇ. بىراق، ئىشى بەك جىددىي بولغاچقا ئۆيگە بېرىشقا ۋاقتى يوق، ئۈرۈمچىدىنلا يەنە قايتىپ كېتىپتۇ. ئۇنى ئاشۇنداق يامان ئادەملەر تۇتۇۋېلىپ ئۇرۇپ يارىلاتدۇرۇپ قويدىمۇ - يا؟ ئادەم بېشىغا كۈن چۈشكەندە قېرىنداشلىرىنى سېغىنىپ قالدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ باشلىقلىرى بىزنى كېلىپ يوقلاپ كەتسۇن، دەپ چاقىرتىپتۇ - دە! چىداپ تۇرغىن جېنىم ئۇكام، بىز بىر نەچچە سائەتكە قالماي يېتىپ بارىمىز. شۇ چاغدا سېنى باغرىغا چىڭ باسىمەن، ساڭا قېنىمنى بېرىمەن. ياراڭ ساقايغاندىن كېيىن بىز قانغۇچە مۇڭدشىمىز...

يۈسۈپجان شىنجىن ئايرودرومغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن ئىشنىڭ باشقۇچىرەك تۇرغانلىقىنى بايقاپ قالدى.

مېھرىگۈل بىلەن يۈسۈپجان يا ئەمگەك نەمۇنىچىسى بولمىسا، يا شىنجىگانىڭ چوڭ ئەمەلدارى بولمىسا، شۇنچىۋالا جىق باشلىق نېمىشقا ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىدۇ؟ ئۇ خەنزۇچە بىلمىسىمۇ، لېكىن مېھرىگۈلنىڭ ھېلىقى ئاق كىيىملىك باشلىق بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن يىغلىغانلىقىنى كۆرۈپ، تەنلىرى شۇر كۈنۈپ كەتتى:

”ئۇكامغا بىرەر ئىش بولغان ئوخشىمامدۇ؟“

كالىسىغا تۇيۇقسىز كەلگەن بۇ ئوي ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى تىترىتىپ، باشلىرىنى گاڭگىرتىپلا قويدى. ئۇ شۇ گاراڭلىق ئىچىدە كىچىك پەرىھاتقا ئەگىشىپ ئايروپىلاندىن چۈشۈپ ماشىنىغا چىقتى؛ مېھمانخانىنىڭ ئالدىغا بېرىپ ماشىنىدىن چۈشۈپ، بىناغا كىردى؛ ئاندىن يەنە لېفىتقا چىقتى؛ ئاخىرىدا لېفىتتىن چۈشۈپ ھېلىقى يىغىن زالىغا كىردى... لېكىن ئۇ گويا ئېسىنى يوقاتقان ئادەمدەك باشتىن - ئاياغ ھېچنېمىنى ئاڭقىرالمايدى.

يىغىن زالىدا سىياسىي كومىسسار ئابدۇسەمەتنىڭ قۇربان بولغانلىقىنى ھەمدە ئۇنىڭغا قەست قىلغان قاتىل بىلەن ئۇنىڭ ھەمبېرىكىنىڭ قولغا چۈشكەنلىكىنى

ئېيتتى. شۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان يۈسۈپجاننىڭ كاللىسىدا پەقەت بىرلا ئوي ھۆكۈم سۈرەتتى: «خەپ قانخورلار! ئىنمىنىڭ بۇ قان قەرزىدىن قۇتۇلۇشۇڭ ئۇنچىۋالا ئاسان ئەمەس. يەتمىش پۇستۇڭنى ئىزدەپ تېپىپ ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنتىقامىنى ئالمىسام، توختاپتۇر!».

كىچىك پەرھاتنىڭ سىياسىي كومىسسارىنىڭ گەپلىرىنى تەرجىمە قىلىپ دېگەن سۆزلىرى ئەمدى ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرمىدى. پەقەت باشلىقلار ياندىغان چاغدا ئۇلار بىلەن خۇددى جېنى چىقىپ كەتكەن ئادەمدەكلا قول ئېلىشىپ قويدى. مېھرىگۈل «ئابدۇسەمەتنى كۆرۈۋالايلى»، دېدى، لېكىن يۈسۈپجان گەپ قىلمىدى. چۈنكى ئىنسىنىڭ جەسىدىنى كۆرۈشنى خالىمىدى.

ئۇ دادامغا تېلېفون قىلىپ بۇ شۇم خەۋەرنى يەتكۈزەي، ئاندىن ئۇنىڭدىن قانداق قىلىدىغانلىقىمىزنى سوراپ باقاي، دەپ ئويلىدى. يۇ، لېكىن تېلېفون قىلىشقا پېتىنالمىدى. ئىككى يىلنىڭ ئالدىدا تۇيۇقسىز قازا قىلىپ كەتكەن ئېلىجاننىڭ ئوتىدا ئاغرىپ يېقىلىپ ئەمدىلەتنى ئەسلىگە كەلگەن بوۋاينىڭ ئەمدى بۇ زەربىگە بەرداشلىق بېرەلمەي قېلىشىدىن ئەندىشە قىلاتتى. يۈسۈپجاننىڭ دادىسى ئۆتكەندە ئېلىجان قازا قىلغاندا ئىچىگە ئېلىپ كېتىپ قاتتىق ئاغرىپ، گۆر ئاغزىدىن قايتتى. مانا ئەمدىلىكتە ئۆزىنىڭ نۇرغۇن ئۈمىدلەرنى باغلىغان ئوغلى ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئاڭلىسا، يەر دەسسەپ تۇرالايتتىمۇ؟

يۈسۈپجان قانداق قىلارنى بىلەلمەي بېشى قاتتى. ئەسلى ئۇ ئون نەچچە كىشىلىك چوڭ بىر ئائىلىنىڭ ئىشىلىرىنى نېرى- بېرى قىلالايدىغان پەم- پاراسەتلىك ئەركەك ئىدىغۇ!

ئۇ مېھرىگۈلدىن «قانداق قىلساق بولار؟» دەپ سورىدى.

— دادىڭىزغا خەۋەر قىلايلى، — دېدى مېھرىگۈل، — بۇ يەردىكى رەھبەرلەر بىزگە ئىگە بولىدۇ. دادىڭىزنىڭ نېمە تەلپى بولسا، بىز ئۇنى ۋاقتىدا رەھبەرلەرگە دەيلى.

يۈسۈپجان دادىسىغا تېلېفون قىلىپ، ئۇنىڭغا بۇ شۇم خەۋەرنى يەكتۈزدى. بوۋاي تېلېفوندا باشقا گەپ قىلماي، ئۇزاقتىن ئۇزاق جىمىپ كەتتى. تىرىككىدىن پەقەت ئۇنىڭ ئېسەدەپ يىغلاۋاتقانلىقىلا ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

— ئابدۇسەمەتنىڭ مېيىتىنى يۇرتقا قايتۇرۇپ ئەكەلگەن بالام، — دېدى بوۋاي بىر ھازادىن كېيىن، — بىز دېگەن مۇسۇلمان، ئۆزىنى بەزىلىكىدە قوبايلى. ئابدۇسەمەتنىڭ سۈرەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئېلىپ كەل. ئوغلۇمنىڭ ساقچى كىيىمى بىلەن تۇرغان سۈرىتىنى بولسىمۇ كۆرەي، كۆزلىرىمگە سۈرتەي...

يۈسۈپجان دادىسىنىڭ تېلېفوندا قىلغان گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، سەل - پەل يەڭگىلەپ قالغاندەك بولدى. چۈنكى تۇرمۇش مۇشەققەتلىرىنى جىق تارتىپ، ئىسسىق - سوغۇقنى كۆپ كۆرگەن بوۋاي يۈسۈپجانغا ئۇنىڭ ئوينىغىنىدىنمۇ ئېغىر - بېسىق ۋە چىداملىق بىلىندى. بىراق، ئۇ يەنىلا بوۋاينىڭ بۇ پاجىئەگە بەرداشلىق بېرەلمەي قېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى.

يۈسۈپجاننىڭ خىيالى پۈتۈنلەي ئابدۇسەمەتنىڭ سىماسى بىلەن توشقاندى. ئابدۇسەمەت تولۇقسىز ئوتتۇرىدا ئوقۇۋاتقان چاغلار ئىدى. بىر كۈنى ئابدۇسەمەت ئاغزى - بۇرنى قانغا بويالغان ھالدا كىرىپ كەلدى، كىيىملىرىمۇ ھەررەڭ - سەررەڭ ئىدى.

ئىنسىنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ ئىچى ئاغرىغان يۈسۈپجان ئۇنىڭ بۇرنىدىكى قانلارنى سۈرتكەچ نېمە بولغانلىقىنى سورىدى.

— مەكەنپىتىن قايتىپ كېلىۋاتاتتىم، — دېدى ئابدۇسەمەت بولغان ئىشنى بايان قىلىپ، — يەنە بىر مەھەللىدىكى توپاقئەك يوغان بىر بالا كىچىككىنە بىر قىزنى بوزەك قىلغىلى تۇرۇپتۇ. مەن يۈگۈرۈپ بېرىپ: «ئوغۇل بالا دېگەن قىزلارنى بوزەك قىلمايدىغان»، دەپ توستۇم. بىراق، گېپىمنى ئاڭلىماقتا يوق، مېنى ئۇرۇپ، تېپىپ كەتتى. مەن ئۇنى بېلىدىن چىڭ قۇچاقلاپ تۇتۇۋېلىپ، ھېلىقى قىزنى قاچۇرۇۋەتتىم.

ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرى كۆكۈرۈپ كەتكەن، كۆينەكلىرىنىڭ ئالدى پۈتۈنلەي قان ئىدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغان يۈسۈپجاننىڭ جۇدۇنى تۇتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ قولىدىن يېتىلگىنىچە، ئۇدۇلا ھېلىقى بالانىڭ ئۆيىگە باردى. ھېلىقى بالا ئىشىكى ئالدىدا بىر نەچچە ئادىشى بىلەن پاراڭلىشىپ تۇرغانىكەن. يۈسۈپجان ھېچ ئىش بولمىغاندەك كۈلۈپ تۇرۇپ سورىدى:

— ئۇكامنى ئۇرغان قايسىڭ؟

— مەن...! — دېدى ھېلىقى بالا. ئۇنىڭ گېپى تۈگە. تۈگىمەيلا يۈسۈپجان ئۇنى كېلىشتۈرۈپ بىر كاچات سالدى، ھېلىقى بالا يەرگە دومۇلاپ چۈشتى.

— ئۇ قىز سەنخەقنىڭ سىڭلىسىمىدى يا، بوزەك قىلسام نېمە بویتۇ؟ — دېدى ھېلىقى بالا.

— ئاڭلاپ قوي، ھېچكىمنى بوزەك قىلىشىڭغا بولمايدۇ! — يۈسۈپجان غەزەپ بىلەن ۋارقىرىدى ۋە ئابدۇسەمەتنىڭ قولىدىن يېنىلىگىنىچە كېتىپ قالدى. ئادەتتە يۈسۈپجان ئابدۇسەمەتكە بەك قاتتىق قوللۇق قىلاتتى. بۇنىڭغا قورسىقى كۆيىكەن ئابدۇسەمەت يۈسۈپجاننى ئانچە بەك «ئاكا»، دەپ چاقىرىپ كەتمەيتتى. لېكىن شۇ قېتىمقى ئىشتىن كېيىن ئۇ ئاكسىغا بەك قول قويدى. شۇندىن بۇيان ئۇ يۈسۈپجانغا ئەركىلەپ، «ئاكا» دېگەن گەپنى ئاغزىدىن چۈشۈرمەيدىغان بولۇپ كەتتى.

يۈسۈپجان بۇ قېتىم شېنجېندىن ئۈكسىغا قەست قىلغان خۇمىسنى ئۆز قولى بىلەن جايلىيالمى كېتىپ قالدىغانلىقىنى ئويلىسىلا قاتتىق ئەپسۇسلىناتتى. ئۇ ئۆز-ئۆزىگە پىچىرلايتتى:

— نازۇدا ساقچىلار ئۇنى تۇتالمىغان بولسا، پۈتكۈل ۋەسلىم كەتسىمۇ ئۇ گۈپنى ئۆزۈم ئىزدەپ تېپىپ، قىيما-چىيما قىلىۋەتمەيدىغان بولسام...!

بۇ چاغدا ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە ئابدۇسەمەتنىڭ ئاۋازى ئاڭلانغاندەك بولدى: «ئاشۇ جاپاكەش ئاتا-ئانىلار ئاغزىدىن ئانا سۈتىنىڭ ھېدى كەتمىگەن نارىسىدە بالىلىرىنى يامان ئادەملەر ئالداپ ئېلىپ كەتكەنلىكىنى ئۇققان چاغلىرىدا قانچىلىك ئازابلىنىپ كەتكەندۇ، ئاكا! بۇ ئادەم بېدىكىلىرى ئاشۇ نارىسىدە بالىلارنىڭ ئىستىقبالىنى خارا قىلدى، ئائىلىسىنى ۋەيران قىلدى. ئۇلار دېگەن مىللىتىمىزدىن چىققان مۇناپىقلار! بەزى ئاتا-ئانىلار تىرىك يېتىم بولۇپ قالغان ئاشۇ بالىلىرىنى نەچچە يىللاپ شەھەر مۇ-شەھەر ئىزدەپ يۈرۈپ، نۇرغۇن قەرزگە بوغۇلۇپ كېتىپتۇ. بەزىلىرى ھەتتا بالىسىنى ئىزدەپ يۈرگەن يەردە ئوغرى-قاراقچىلارغا ئۇچراپ، سەرسان بولۇپ كېتىپتۇ. ئويلاپ بېقىڭا ئاكا، ئۇنداق گۈپلارنىڭ ئەدىپىنى بەرمەي بولامدۇ؟» ئابدۇسەمەت بۇ گەپلەرنى ئاكسىغا تېلېفوندا دەپ بەرگەندى.

ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان يۈسۈپجان ئۇنىڭغا يېنىش - يېنىشلاپ تاپىلاپ كەتكەنىدى:

— ئۆزۈڭگە ھېزى بولغن، جېنىم ئۇكام. ئۇنداق ئادەملەر ساڭا بىر نەرسە بەرسە زادى ئالمىغن، ئۇنداق ئادەملەرنىڭ بەرگىنىنى ھەرگىز ئېلىشقا بولمايدۇ.

— خاتىرجەم بولۇڭ ئاكا، — دېگەندى ئابدۇسەمەت شۇ چاغدا ئاكىسىغا جاۋابەن، — ئۇنداق قىلمايمەن. ھېلىغۇ ماڭا دۆلەت مائاش بېرىدىكەن، ھەتتا مائاش بەرمىسىمۇ ئۇ خەقنىڭ قىلىغا كۆز قىرىمىنى سالمايمەن. ئۆلسەممۇ ئۇلارنىڭ پۇلىنى خەجلىمەيمەن. ئۇنداقلاردىن مېنىڭ تونۇش - بىلىشىممۇ يوق. ئويلاپ باقماسىز ئاكا، ئۇلارنىڭ ھېلىقى بالىلارنى يانچۇقچىلىققا سېلىپ تاپقان پۇللىرى بىزگە ئوخشاش جاپاكەش خەقنىڭ قان - تەرى ئەمەسمۇ؟ شۇڭا ئۇلارغا دائىم تەربىيە قىلىمەن، ”ناۋادا سېنىڭ بالاڭ ياكى ئىنى - سىڭىللىرىڭنى باشقىلار ئاشۇنداق ئالداپ ئېلىپ كەتسە، سەن قانچىلىك ئازابلىنسىن، بۇنى ئويلاپ باقتىڭمۇ؟“ دەپ كېتىمەن.

ئاھ، خۇدايم! ئۇكام ئۇلارغا ئاشۇنداق ياخشى گەپلەر بىلەن نەسىھەت قىلغان تۇرسىمۇ، ئۇلار يەنە ئۇكامنى ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ. ئۇلارنى ئادەم دېگىلى بولامدۇ؟ ئى ئاللاھ، قېنى بۇ جاھاننىڭ ئادالتى؟!

يۈسۈپجان ئۆز ۋاقتىدا ئابدۇسەمەتنى ئۇقۇشماي خاتا ئەيىبلەپ قويغانلىقىغا بەكمۇ پۇشايىمەن قىلدى.

ئابدۇسەمەت شېنچېنغا يېڭىلا بارغان چاغلار ئىدى. يۈسۈپجاننىڭ يانفون ئالغۇسى كېلىپ قالدى. ئۇ ”يانفون شىنجاڭغا قارىغاندا شېنچېندا ئەرزىمىش“ دېگەن گەپنى ئاڭلاپ، ئابدۇسەمەتكە يانفوندىن بىرنى ئەۋەتىپ بەرگىن، دەپ تېلېفون قىلدى. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي ئابدۇسەمەتتىن تېلېفون كەلدى. ئۇ گەپ ئارىلىقىدا: ”ئاكا، يانفوندىن بىرنى ئېلىپ قويدۇم، پات ئارىدا ئەۋەتىپ بېرىمەن“ دېدى. يۈسۈپجان ئۇزۇن ساقلىدى، لېكىن ئابدۇسەمەت ئەۋەتمەكچى بولغان يانفون كەلمىدى. كېيىن يۈسۈپجان ئۇنىڭغا تېلېفون قىلدى. ئابدۇسەمەت:

— ئاكا، يېقىندىن بۇيان بەك ئالدىراش بولۇپ كېتىپ زادىلا ۋاقىت چىقىرىلمىدىم. قولۇم سەل بوشىسىلا پوچتىدىن ماڭدۇرۇمەن، — دېدى. ئارىدىن

خېلى ۋاقىت ئۆتتى، ئابدۇسەمەت ئەۋەتىدىغان يانفون كەلمەيۋاتاتتى. يۈسۈپجان يەنە تېلېفون قىلدى، لېكىن ئابدۇسەمەت يەنىلا بۇرۇنقىدەك گەپ قىلدى. شۇنداق قىلىپ يۈسۈپجان نەق تۆت ئاي ساقلىدى، لېكىن ئىنسى ئەۋەتمەكچى بولغان يانفون كەلمىدى.

بۇنىڭغا ناھايىتى ئاچچىقى كەلگەن يۈسۈپجان بىر كۈنى ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلدى:

— ئۇكامەي، سىلەرنىڭ ئىدارىدا سەندىن باشقا ساقچى يوقما؟ سەن بىرەر-
ئىككى سائەت ئىشقا چىقماي قالساڭ، ئىدارەڭنىڭ ئىشلىرى چۆگىلمەي قالما؟
بولدى، ماڭا ئاتاپ ئالغان يانفونۇڭنى ئۈزۈڭ تۆت، مەن مۇشۇ يەردىن ئالاي!
ئابدۇسەمەت ئاكىسىنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ كۆلدى.

— خاپا بولۇپ قالدىڭىزما، ئاكا؟ — دەپ چاقچاق قىلدى ئۇ يۈسۈپجانغا،
— سىزنىڭ شىنجاڭدىن ئالغان يانفونىڭىزدا شىنجاڭغا تېلېفون قىلالايمىز، ماقۇلما!
ئالغان يانفونىڭىزدىن مېنىڭ ئاۋازىم ئاڭلانمىسا چىچاڭشىپ كېتەرسىز، تايىنلىق!
ئۇنىۋېرسالما: پەقەت مەن ئېلىپ بەرگەن يانفوندىلا ماڭا تېلېفون قىلالايمىز.
ئالدىرىماي تۈرۈڭ، تېز يوللانما قىلىپ سالىمەن، ھەپتىگە قالماي بارىدۇ!

ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان يۈسۈپجان كۆلۈپ كەتتى، شۇنىڭ بىلەن بايقى ئاچچىقى نەلەرگىدۇ ئۇچتى. دېگەندەكلا ئارىدىن تۆت- بەش كۈن ئۆتمەيلا ئابدۇسەمەت ئەۋەتكەن يانفون پوچتىدىن كەلدى. بىراق، يۈسۈپجان ئاشۇ قىلغىنىنى ئويلىسا ئۆزىنى نەچچە كاجات سېلىۋەتكۈسى كېلەتتى. «ئەجەپ قېتىنكەنمەن- ھە؟ — دەيتتى ئۇ ئۆز- ئۆزىگە، — چوپچوك ئەركىشى تۇرۇقلۇق، ئۇكامنىڭ خىزمىتىنىڭ نەقەدەر ئالدىراشلىقىنى چۈشەنمەپتىكەنمەن! بۇنداق بولارنى بىلگەن بولسام، ئابدۇسەمەت بىلەن تېلېفوندا گەپنەشكەن چاغلىرىمدا ئۇنىڭ ئاۋازىنى قانغۇدەك ئاڭلىۋالمايمىدىم! ئۇنىڭغا قېرىنداشلىق مېھرىم بىلەن گەپ قىلىپ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرمايمىدىم! ئىست، ئىست!»

يۈسۈپجان ئەينى چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچى ئىنىستىتۇتىدا ئوقۇشىغا قوشۇلماي، ئۇنى كېسەك بىلەن ئۇرغانلىقىنى ئويلىسىلا پۇشايمايدىن ئىچى ئۆرتىنىپ كېتەتتى. يۈسۈپجان ئاشۇ قىلغانلىرىغا كېيىن پۇشايماق قىلىپ، ئۇكىسىنىڭ كۆڭلىنى

ئېلىۋالغان بولسىمۇ، لېكىن قىلغان ئاشۇ ھاماقەتلىكى ئۈچۈن ئۆزىگە نەپرەت ئوقۇغۇسى كېلەتتى. شۇ چاغدا ئابدۇسەمەت نۇرغۇن - نۇرغۇن قارشىلىقلارنى يېتىپ، ئاخىرى ساقچى ئىنىستىتۇتقا بارىدىغان بولدى. ئابدۇسەمەتنى ئۆزىنىڭ ۈزگۈزۈلگەن يۈسۈپجاننىڭ چېبىرىدە شاتلىق تەبەسسۇمى جىلۋە قىلاتتى. ئۇ، شۇ چاغدىلا ئىنىسى ئابدۇسەمەتنىڭ كەلگۈسىدە خوتەندىن، تەكلىماكاندىن بۆسۈپ چىققان جەسۇر ساقچىلاردىن بولالايدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەندى.

شۇ چاغدا ئەبدۇسەمەتنىڭ پويىز دېرىزىسىدىن قول پۇلاڭلاتقاچ يۈسۈپجانغا ئۇراقتىن - ئۇزاق تەلمۈرۈپ قاراپ كەتكەنلىكى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىلا تۇراتتى. ئابدۇسەمەت ئاشۇ جەمەتتىن چىققان بىردىنبىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ئىدىغۇ... ئۇنىڭ زىممىسىگە ئۈچ ئەۋلادنىڭ ئۇلۇغۋار ئۈمىدلىرى يۈكلەنگەن ئىدىغۇ...!

تۈن نىسپىدىن ئاشقاندا
چېن يەن كۆزىنى ئېچىپ قارىدى،
مېھرىگۈل كارىۋىتىدا يوق تۇراتتى.
چېن يەن بىردىنلا ئەندىكىپ
كەتتى: "ۋاي ئانىمەي! نەگە
كەتكەندۇ؟ چاتاق چىقىپ قالمسا

12. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆزىگە
قەغەز ئۈزۈك سېلىپ قويغانلىقى
مېھرىگۈلنىڭ كۆز ئالدىدىلا
تۇراتتى.

بولاتتىغۇ!" چېن يەننىڭ كۆزلىرىدىكى ئۇيغۇ ئاللىقاياقلاغا ئۇچتى. ئۇ كارىۋاتتىن ئىرىغىپ چۈشتى - دە، دېرىزىگە قارىدى. دېرىزە ھىم ئېتىكىلىك ئىدى. چېن يەن سۇخانىغا كىرىپ باقتى، بىراق ئادەم يوق ئىدى. ئاندىن مېھمانخانىغا چىقتى.
مېھرىگۈل مېھمانخانىدىكى كىرىسلودا سۈرەت كۆرۈپ ئولتۇراتتى، چېن يەننىڭ يۈرىكى جايغا چۈشتى. چېن يەن مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭ مۇرىسىنى تۇتتى:

— ئۇخلىيالىمىدىڭىزما...؟

— بايا ئاچماغا تېلېفون قايتۇردۇم، — دېدى مېھرىگۈل زورغا تەبەسسۇم قىلىپ، — ئۇلارمۇ ناھايىتى جىددىيلىشىپ كېتىپتۇ...
— ئاچىڭىز خىزمەتتىمۇ؟
— ھەئە، ئوقۇتقۇچىلىق قىلىدۇ. شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ماتېماتىكا ئوقۇغان.

— ئۆيىڭىزدە يەنە كىملەر بار؟
— دادام بار، ئۇ دوختۇر، ئاپام، بىر ئاكام، بىر ئىنىم بار.
— تاڭ ئېتىپ كېتەي دېدى، بىر دەم بولسىمۇ كۆزىڭىزنى يۇمۇۋالسىڭىز بولاتتى!

— ئۇيقۇم كېلىدىغاندەك ئەمەس، سىز ئۇخلاۋېرىڭ، چېن يەن.
— بۇنداق قىلىۋېرىشىڭىز كۆزىڭىزنى ئالدۇرۇپ قويىسىز، ئابدۇسەمەتتىكىمۇ روھى قورۇنۇپ قالىدۇ.

چېن يەننىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل كىرىسلىدىكى سۈرەتلەرنى يىغىشتۇردى ۋە چېن يەننىڭ ئارقىسىدىن كىرىپ كارىۋاتقا چىقتى. مېھرىگۈل كۆزىنى يۇمۇشىغىلا ئابدۇسەمەت يەنە ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىۋالدى. ئابدۇسەمەت پۇقراچە كىيىنگەنىدى. بۇ كىيىم ئەجەپ تونۇشلىغۇ...؟ ھە، ئەمدى ئېسىمگە كەلدى. بىز بىر-بىرىمىزگە ۋەدە بېرىپ پۈتۈشكەن كۈنى ئۇچىڭىزدا مۇشۇ كىيىم بار ئىدى. ئاھ، تەقدىر، ئاھ قىسمەت! شۇ كېچە ئېسىڭىزدىمۇ ئابدۇسەمەت؟ ئۇ، ئالىي مەكتەپنىڭ بىرىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان چېغىمىز ئىدى. مەن قىشلىق تەتىلدە ئۆيگە بېرىپ كەلدىم. لېكىن سىز يول كىراسىغا پۇل يوق قايتالمىدىڭىز. مەن كېلىپلا، سىزنىڭ ھازاق ئىچىدىغان بولۇپ قالغانلىقىڭىزنى كۆرۈپ ھەيران قالدىم. ئىچىمدە: «بۇ ئالىمۇ چاغلىق ئوخشايدۇ، ئائىلىسىدە شۇنچە قىيىنچىلىق تۇرسا يەنە ھازاق ئىچىپ يۈرگىنىنى قارىمايدىغان!» دەپ ئويلىدىم ۋە سىزگە نەچچە كۈنلەرگىچە چىراي ئاچمىدىم.

بىر يەكشەنبە كۈنى مېھراي ئىككىمىز بازارغا چىقىپ قايتىپ كىرىۋاتاتتۇق. دەرۋازىدا سىز، رېھىم، كىچىك پەرھات ۋە خېلىل تۆتىڭلارنى ئۇچرىتىپ قالدۇق. سىزنىڭ قولىڭىزدا بىر نەرسىلەر بار ئىدى. سىز يېنىمغا كېلىپ:

— سەل تۇرۇپ يېنىڭىزغا كىرىمەن، بىرگە تاماق يەپ كىرىيلى، — دېدىڭىز.

بىراق مەن:

— بەك چارچاپ كەتتىم، سىرتقا چىققۇم يوق، — دېدىم.
سىز باشقا گەپ قىلىدىڭىز. مەن يۈزلىرىمنى يۇيۇپ ئەمدىلا ياتاققا كىرىشىمگە، سىز كىرىپ كەلدىڭىز. سىز ياتاققا چۈيەن بىلەن جۇڭ يۈنى كۆرۈپ ماڭا ئاستاغانا: — يۈرۈڭە، تاماق يەپ كىرىيلى، — دېدىڭىز. قارىسام كۆزلىرىڭىزدىن بىر خىل ئىلتىجالىق يېلىنىش تۆكۈلۈپ تۇرىدۇ. شۇڭا ياق دېيەلمەي ئارقىڭىزدىن ماڭدىم.

ئىككىمىز دائىم بارىدىغان ھېلىقى كىچىك ئاشپۇزۇلغا كىرىپ لەغمەن يېدۇق.

— ئازراق پىۋا ئىچكۈم كېلىۋاتىدۇ، — دېدىڭىز سىز.

— قاچانلاردىن ئىچىدىغان بولۇۋالدىڭىز؟ قاملاشمىغان...! — دېدىم مەن زەردە بىلەن.

— بۈگۈن ئىككى رومكا ئىچەي، كېيىن ھەرگىز ئىچمەيمەن.

غىزالىنىپ بولۇپ چىقساق كەچ سائەت سەككىزدىن ئېشىپ كېتىپتۇ.

ئېسىڭىزدىمۇ، ئابدۇسەمەت؟ مارت ئايلىرىدىكى شېنياڭدا دەل - دەرەخلەر تېخى پوتلا سۈرمىگەن بولسىمۇ، لېكىن سىيلىق سىيپاپ ئۆتىدىغان شامالدىن باھار ھىدى كېلىپ تۇرىدۇ. ئىككىمىز دەريانىڭ قېشىنى بويلاپ ئاستا ماڭدۇق. ئۇ كۈنى ھاۋا قەۋەتلا ئوچۇق ئىدى، تىنىق ئاسماندىكى تولۇن ئاي جىمى جاھاننى سۈتتەك يورۇتۇپ تۇراتتى. بوۋايلا يول چىرىقىنىڭ يورۇقىدا ئولتۇرۇلۇپ قارتا، شاھمات ئوينىۋاتاتتى؛ بىر مۇنچە كىشى بوۋايلا رىڭ ئۆيچۆرىسىدە زوڭىزىيىپ ئولتۇرۇپ سالاچىلىق قىلىۋاتاتتى.

ھاراقنىڭ تەسىرىدىن سېكىن، ئۇ كۈنى سىز بەكلا ھاياجانلىنىپ كەتكەندىڭىز.

ماڭا يېنىچۈەندە تەييارلىق ئوقۇغان چاغدىكى ئىشلىرىڭىزنى سۆزلەپ بەردىڭىز، مەندىن قىشلىق تەتىلدە ئۆيگە بېرىپ نېمىلەرنى قىلغانلىقىمنى سورىدىڭىز. ئاندىن يەنە:

— شىئەندە نەچچە كۈن تۇردۇڭلار، — دەپ سورىدىڭىز.

— ئۈچ كۈن تۇردۇق، مېھرايىنىڭ ئاكىسىنىڭ دوستلىرى ئالدىمىزغا چىقتى،

— دېدىم مەن.

سىز يەنە:

— نەدە قوندىڭىز؟ — دەپ سورىدىڭىز.

— شىئەن پىداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ياتقىمدا، — دەپ جاۋاب بەردىم مەن، — ھە راست، ئۇ يەردە نۇرىسا دېگەن بىر قىزنى كۆردۈم. ئۇ سىزنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپ ۋە يىنچۈەندە بىرگە ئوقۇغان ساۋاقدىشىڭىز ئىكەن. ماھىرە دەيدىغان مودا قىزدىن بىرى بار ئىكەندۇق. ئۇ قىز سىز توغرىلىق جىق گەپلەرنى سوراپ: «ئابدۇسەمەت مېنىڭ تەييارلىقتىكى ساۋاقدىشىم ئىدى، ئۇ نېمىشقا قايتىمىدى؟ مەن تېخى قايتىپ كېلەمدىكىن دەپتەن. ئۇ قانداقراق تۇرۇۋاتىدۇ؟ تېنى ساقمۇ؟ مەكتىپىڭلارنىڭ تۈزۈمى بەك چىڭمۇ؟» دېگەندەك بىر مۇنچە گەپلەرنى سورىدى. ئۇ سىلەرنىڭ ياتاقنىڭ تېلېفون نومۇرىنى يېزىۋالماقچى بولۇپ مەندىن قەلەم سورىدى. مەن قەلەمنى بېرىۋىدىم، «بەك ياخشى قەلەمكەن» دەپ ماختاپ كەتتى. مەن: «بۇ قەلەمنى ئابدۇسەمەت بەرگەندى» دېۋىدىم، ئۇ تۇرۇپلا قالدى.

ئابدۇسەمەت، ئاشۇ چاغلار كۆز ئالدىدا ھازىرقىدەكلا تۇرىدۇ. سىز گەپلىرىمنى ئاڭلاپ كۈلۈپلا قويۇپ، باشقا گەپ قىلمىغانىدىڭىز.

مەن كۆكتىكى تاۋاقتەك تولۇن ئايغا قاراپ تۇرۇپ سىزدىن سوراپ باقتىم: — نېمىشقا تۇيۇقسىزلا ھاراق ئىچىدىغان بولۇپ قالدىڭىز، ئابدۇسەمەت؟ بىرەر قىزغا ئاشق بولۇپ قېلىپ، دېيىشتىن ئۇيۇلۇپ يۈردىڭىزمۇ. يا؟ ئەگەر شۇنداق بولسا مەن سىزگە ياردەم قىلىمەن. شىئەندىكى ماھىرە دېگەن قىزىمۇ سىزنى بەكلا ياخشى كۆرۈدىغاندەك قىلىدۇ.

سىز ئىرەڭسىزلىك بىلەن سورىدىڭىز:

— سىز قانداق بىلىسىز؟

— ئۇ سىز توغرىلىق جىق گەپلەرنى ئېچىلىپ- يېيىلىپ سوراپ كەتتى، مەن بىر- بىرلەپ جاۋاب بەردىم. مەن قەلەمنى سىزنىڭ بەرگەنلىكىڭىزنى ئېيتىۋىدىم، ئۇ قاتتىق ئۈمىدسىزلىنىپ دېمى ئىچىگە چۈشۈپلا كەتتى. گەپلىرىمنى ئاڭلاپ كۈلۈپلا قويۇپ، باشقا گەپ قىلمىدىڭىز.

بۇنى تەن ئالغانلىقىڭىزنى سېزىپ كۆڭلۈم بىر قىسىملا بولۇپ قالدى. لېكىن

چاندۇرماغىغا سېلىپ:

— مەن ياردەم قىلايمۇ؟ — دەپ سورىدىم ۋە كۆزلىرىمنى سىرگە سوئاللىق تىكتىم.

سزى بىردىنلا توختاپ ماڭا تىكىلىپ تۇرۇپ سورىدىڭىز:

— سىزنى ياخشى كۆرسەم زادى بولمامدىكەن؟

سىزنىڭ گەپنى ئۇدۇللا دېيىشىڭىزنى ئويلاپ باقمىغانىدىم. شۇڭا ھودۇقۇپ كەتكەنلىكىمنى چاندۇرماسلىق ئۈچۈن ئەتەي ئېرەڭسىز قىياپەتتە قا قاقلاپ كۈلۈپ كەتتىم:

— بۇ مۇمكىنمۇ؟

— نېمىشقا مۇمكىن بولمايدىكەن؟ — سىز يەنە كوچىلاپ سورىدىڭىز.

— مېنى قەستەن تېرىكتۈرەي دەمسىز؟ — دېدىم مەن، — ئۇنداق ئويلىسىڭىز بولمايدۇ، ئابدۇسەمەت.

— زادى نېمىشقا، دەپ بېقىڭا؟

— مەن بىلىپ بولدۇم، سىز ماھىرەنى ئەمەس، نۇرنىسانى ياخشى كۆرۈدىكەنسىز...

— نۇرنىسا بىلەن بولغان ئىش ئىككى يىل بۇرۇنلا تۈگىگەن.

— ئۇنىڭ سەۋەبىنى دەپ بېقىڭا؟

سىز گەپ قىلمىدىڭىز. چۈنكى ئىلگىرىكى ئىشلىرىڭىزنى ئۆزىڭىز ئەڭ ياخشى كۆرۈدىغان قىزغا سۈتتەك ئاينى شاھىد قىلىپ تۇرۇپ دەپ بېرىشنى خالىمايتتىڭىز.

— سىز مېنى خاتا چۈشىنىپ قېلىۋاتسىز ئابدۇسەمەت، — دېدىم مەن ۋەزىمىن ئاھاڭدا، — مېنىڭ لايىقىم بار.

— مەن ئىشەنمەيمەن، سىز ئۇنى ياخشى كۆرمەيسىز.

— ياخشى كۆرمەسمۇ ئۇنىڭ ئالدىدا مەسئۇلىيىتىم بار، دەپ قارايمەن.

— ئۇ سىزنىڭ كۆرۈنۈشتىكىلا لايىقىڭىز.

— نېمىشقا ئۇنداق دەيسىز؟

— ناۋادا ئۇنى ياخشى كۆرسىڭىز، نېمىشقا شىنجاڭدا ئوقۇماي بۇ يەرگە كەلدىڭىز؟ نېمىشقا ئۆزىڭىز دوختۇرلۇققا شۇنداق ھەۋەس قىلغان تۇرۇقلۇق، شىنجاڭ

تېببىي ئۇنىۋېرسىتېتتا ئوقۇماي، بۇ يەرگە كېلىپ ساقچى مەكتەپتە ئوقۇيمەن دەپ ئۆزىڭىزنىڭ قىزىقىشلىرىدىن ۋاز كەچتىڭىز؟

شۇ چاغدا سىزنىڭ كۆزىتىشلىرىڭىزگە، تەھلىللىرىڭىزگە ھەيران قالغان بولساممۇ، لېكىن بوينۇمغا ئالغۇم كەلمىدى.

— ئۇ دېگەن سىزنىڭ قارىشىڭىز، — دېدىم مەن، — ناۋادا بۇ ھۆكۈملىرىڭىز خاتا بولۇپ قالسىچۇ؟

— ھەرگىز خاتا ئەمەس. مەنلا ئەمەس، سىنىپتىكى سەككىز ئوغۇلنىڭ ھەممىسى شۇنداق دەپ قارايدۇ.

شۇ چاغدا سىزنىڭ باشقىلار بىلەن ئارقامدىن گېپىمنى قىلغانلىقىڭىزنى ئاڭلاپ خاپا بولغانىدىم. شۇڭا:

— ناۋادا تەلپىڭىزنى رەت قىلسامچۇ؟ — دەپ سورىدىم.

سىز ياندۇرۇپلا سورىدىڭىز، — نېمە ئۈچۈن رەت قىلىسىز؟

— ھازىر دېگەن بىزنىڭ مۇھەببەتلىشىدىغان ۋاقتىمىز ئەمەس، ئۆگىنىدىغان ۋاقتىمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەكتەپنىڭ قاتتىق بەلگىلىمىسى بار، مېنىڭ ئىنتىزامسىزلىق قىلغۇم يوق.

شۇ چاغدا سىز ئىشەنچ بىلەن ئېيتتىڭىز:

— سىز ئۆگىنىش بىلەن مۇھەببەتلىشىشنى ئارىلاشتۇرۇۋالدىغان قىزلاردىن ئەمەس. سىز مۇھەببەتنى دەپ ھەرگىزمۇ ئۆگىنىشكە تەسىر يەتكۈزمەيسىز...

مەن يەنە قەستەن گەپ كۈچىلىدىم:

— ماھىرە سىزنى بەك ياخشى كۆرۈدىكەن، ئۆزىمۇ ناھايىتى ياخشى قىزكەن...

خاپا بولۇپ كۆزلىرىڭىزنى چەكچەيتىپ ماڭا قالدىڭىز:

— ئۇ قىزنىڭ گېپىنى قىلمىسىڭىز تۇرالمامسىز؟ سىز مېنى ياخشى كۆرمەيسىز—

كۆرمەيسىز، ئۇ ماڭا بەرىبىر. بىراق، مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن، سىزنى قولدىن بەرمەيمەن. جېنىم تېنىمىدىلا بولىدىكەن، سىزنى كەلتۈرگىنىم كەلتۈرگەن.

بىر دەمدىن كېيىن سىز يەنە دېدىڭىز:

— سىز مېنىڭ نېمە ئۈچۈن ھاراق ئىچىدىغان بولۇپ قالغانلىقىمنىڭ سەۋەبىنى سوراۋاتتىڭىزغۇ؟

— ھە، شۇنداق...

— سىزنى دەپ بولمامدۇ!

— مېنى دەپ؟ يا مەن سىزنى ھاراق ئىچىڭ دېمىسەم.

— ئىمتىھاندىن ئۆتەلمەي قېلىشىمۇ سىزنىڭ سەۋەبىڭىزدىن بولدى!

— ۋوي، نېمىشقا مەندىن كۆرىسىز؟ قېنى دەپ بېقىڭا نۇنداق بولسا!

— ئىمتىھان باشلىنىش ئالدىدا سىزنىڭ قىشلىق تەتىلدە كېتىپ، ئۆزۈمنىڭ يالغۇز قالدىغىنلىقىمنى ئويلىساملا ئۆپكەم ئۆرۈلىدىغان بولۇپ قالدى. شۇ ئىش كاللامغا كىرىۋېلىپ ئىمتىھاننى ياخشى بېرەلمىدىم، شۇ...

بۇ گەپلەرنىڭ يۈرىكىڭىزدىن چىققان سۆزلەر ئىكەنلىكىگە ئىشىنەتتىم. بولمىسا، خوتەننىڭ «ماتېماتىكا ئۇستىسى» قانداقمۇ 68 نومۇر ئېلىپ قالسۇن؟ مەن ھودۇقۇپ تۇرۇپ قالدىم، سىزگە نېمە دەپ جاۋاب بېرىشنى بىلمەيتتىم. سىزنىڭ ماڭا بولغان ساپ سۆيگۈڭىزنى سېزىپ تۇرساممۇ، لېكىن ئاشۇ سۆيگۈگە قانداق يۈزلىنىشكە پېتىنالمىتتىم. سىز كۆڭلىڭىزنى ئەنە ئاشۇنداق ئۇدۇللا بايان قىلدىڭىز. ئەمدى مەن قانداق قىلىشىم كېرەك؟ ئۆزۈمچە ئويلاپ كەتتىم: ناۋادا رەت قىلسام سىزگە زەربە بەرگەن، ئۆگىنىشلىرىڭىزگە تەسىر يەتكۈزگەن، ئىستىقبالىڭىزنى خاراب قىلغان بولىمەن. شۇڭا، ئۆزۈم ئاز-تولا بەدەل تۆلىسەممۇ سىزگە ياردەم قولۇمنى سۇنۇشۇم كېرەك.

مەن گەپ قىلماي ماڭدىم، سىزمۇ ئارقامدىن زۇۋان سۈرمەي كېلىۋاتتىڭىز. مەن سائەتكە قارىدىم، سائەت 9 دىن 45 مىنۇت ئۆتۈپتۇ. بىز مەكتەپنىڭ يان ئىشىكىدىن كىرىپ، دەرۋازىنىڭ يېنىدىكى گۈلستان راۋىقىنىڭ يېنىغا كەلگەندە سىز تۇيۇقسىز باتناپ، راۋاقتىڭىز بېقىنىدىكى گۈللۈكتە ئولتۇرۇۋالدىڭىز.

ئېسىڭىزدىمۇ، ئابدۇسەمەت؟ يەر نەم بولغاچقا مەن كىيىملىرىڭىزنى ھۆل بولۇپ كېتەرەمكىن دەپ ئەنسىرەپ، قوللىڭىزدىن تارتتىم. بىراق، سىز خۇددى تەتۈرلۈكى تۇتقان كىچىك بالدەك تۇرغىلى ئۈنمىدىڭىز.

مەن سىزگە قاراپ ۋارقىرىدىم:

— تۇرۇڭ، ئۇنداق قىلماي!

سىز بىردىنلا ئورنىڭىزدىن تۇرۇپ، ئۇدۇل كېلىپ مۇرەمگە ئېسىلىدىڭىز. ئاندىن بېشىڭىزنى ئاستا كۆتۈرۈپ، بىر قولىڭىز بىلەن يۈزۈمنى سىلىدىڭىز. مەن ناھايىتى قورقۇپ كەتتىم. شۇڭا ئۆزۈمنى قوغدىماقچى بولۇپ، سىزنى بىر كاپات سالىدىم.

سىز ھاڭ- تاڭ قېلىپ ئارقىغا داچىدىڭىز ۋە بىر ھازاغچە ماڭا قاراپ ئوڭايىسىزلىنىپ تۇرۇپ كەتتىڭىز. ئاندىن سۆزدىڭىز:

— نېمىشقا ئۇرسىز، مېھرىگۈل؟

— ماڭا چىقىلماڭ! — مەن سىزگە قاپقىمنى تۇرۇپ تۇرۇپ ۋارقىرىدىم.

سىز قاتتىق مەيۈسلۈك ئىچىدە بېرىپ گۈللۈكتە ئولتۇردىڭىز. مەن سىزگە بىلىكىمدىكى سائەتنى كۆرسەتتىم.

— يۇرۇڭ، چىراغ ئۆچۈرىدىغان ۋاقىت بولدى. بولمىسا ياتاققا كىرەلمەي تالادا قالمىز.

سىز بۇقىدەك تۈرۈلۈپلا ئولتۇرۇۋالدىڭىز. مەن باشقىلار كۆرۈپ قالارمۇ، دەپ ئەنسىرەپ سىزنى تارتىپ باقتىم. بىراق سىز مىدىر قىپ قوياي دېمىدىڭىز. سىزنى تارتىپ ئورنىڭىزدىن تۇرغۇزۇشقا نەدىمۇ كۈچۈم يەتسۇن؟ جۇدۇنۇم ئۆرلەپ سىزنى بىرنى تەپتىم.

سىز تېرىكىپ كەتتىڭىز:

— نېمە؟ سىز مېنى تېپىۋاتامسىز؟ قىز بالىمۇ سىزدەك بولامدۇ؟

مەن ئۆزۈمنىڭ قوباللىقىغا ئۆزۈم نومۇس قىلىپ كەتتىم. بىراق، سىزدىن ئەپسۇس سوراشقۇمۇ ئۇلگۈرمەي سىزنى يەنە تارتقۇچىلىدىم. دەل شۇ چاغدا مەكتەپتىكى چىراغلار تويۇقسىزلا ئۆچتى. قارىسام ياتاق بىناسىنىڭ چىراغلىرىمۇ ئۆچۈپتۇ. مەن قورققىنىمدىن تىترەپ كەتتىم: «مانا ئەمدى تۈگەشتۇق! چىراغ ئۆچتى، بىنانىڭ دەرۋازىسىمۇ تاقالدى. ياتاققا كىرىش ئۈچۈن ئىشىكىنى چېكىش كېرەك. دىئورنى ئىسمىمنى ۋە سىنىپىمنى يېزىۋېلىپ، مۇئەللىملەرگە يوللايدۇ!» بۇلارنى ئويلىغانسىرى قورقۇپ پۇت- قولىمدا جان قالمىدى. ئاخىرى يىغلاپ كەتتىم.

سىز مېنىڭ يىغلاۋاتقانلىقىمنى كۆرۈپ تەمتىرەپ كەتتىڭىز. ئورنىڭىزدىن دەس تۇرۇپ، مېنى دەرۋازىنىڭ سىرتى تەرەپكە يېتىلەپ ماڭدىڭىز.

بىز مەكتەپ دەۋازىسىدىن چىقتۇق. مەن ئالاقادىلىك ئىچىدە سىزدىن سوردىم:

— ئەمدى قانداقۇ قىلارمىز؟

— كىنو كۆرەمدۇق. — يا؟ — دەپ سورىدىڭىز سىز.

ئۇ چاغدا روھىم چۈشۈپ، ھەممىدىن بېزىۋاتقان نۇرسام، كىنو كۆرۈشكە كۆڭلۈم تارتاتتىمۇ؟ كىچىكىمدىن تارتىپلا ئەدەبلىك ئۆسكەن قىز ئىدىم. شۇڭا ئاتا-ئانىملا ئەمەس، مەكتەپتە مۇئەللىملىرىمۇ مېنى ئالغىنىدا كۆتۈرەتتى. مانا بۈگۈن مەكتەپ ئىنتىزامىنى بۇزدۇم. مۇشۇلارنى ئويلىساملا ھەم قورقاتتىم، ھەم تىت-تىت بولاتتىم. كۆڭلۈم پاراگەندە بولۇپ كېتىۋاتاتتى، قانداق قىلىشىمنى ئۇقالمىي تېرىكەتتىم.

بۇ چاغدا كوچىدا ئادەم قالمىغانىدى. يىراقتا بىر نەچچىسى ھەدەپ ئىسقىرتىشاتتى، كۈلۈشۈپ قىماس. چوقان سېلىشاتتى، ھەتتا ئادەم ئاغزىغا ئالغۇسىز گەپلەر بىلەن ۋارقىرىشاتتى. مەن قورقۇپ كەتتىم، شۇڭا سىزگە:

— كوچىدا بۇنداق يۈرسەك چاتاقكەن ئابدۇسەمەت، مەن قورقۇۋاتىمەن. بىرەر يەرنى تېپىپ تۇنەيلى ئەمدى، — دېدىم.

ئۇدۇلدا بىر يەردىكى مېھماخاننىڭ چىرىغى يېنىقلىق ئىدى. سىز يېنىڭىزنى كولىدىڭىز، يېنىڭىزدا پەقەت 30 نەچچە يۈەنلا پۇل بار ئىكەن.

مەن ھەممىنىمۇ ئاخشۇردۇم، ئىچىدىن 70 نەچچە يۈەن پۇل چىقتى. پۇللىرىمىزنى بىر ئاخشام تۇنەشكە يېتىدىكەن، دەپ ئويلاپ، ئاشۇ مېھمانخانا تەرەپكە ماڭدۇق.

كىرىپ سورىساق، ئۇلار: ”ئۈچ كىشىلىك بىر ئۆيدە ئىككى ئايال كىشى بار. ياتىمەن دېسىڭىز شۇ ئۆيدە يېتىك، بىر كارىۋات 20 يۈەن،“ دېدى. مەن بولىدىكەنغۇ، دېدىم.

بىراق سىز:

— سىز كىرىپ ئۇلار بىلەن بىرگە ياتىسىڭىز مەن خاتىرجەم بولالمايمەن، ئۇلارنىڭ قانداق ئاياللار ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىغان تۇرساق، — دېدىڭىز.

مەن تېرىكتىم:

— سىز بىلەن بىللە تۇرغىنىدىنغۇ ياخشىراق تۇ؟ ھازىر ھەرقانچە كۆيۈنگىنىڭىز بىلەن، بايا تارتىشىپ يۈرۈپ مېنى تالادا قويدىڭىز...

سىز مەن بىلەن گەپ تالىشىپ ئولتۇرمايلا مېھمانخانا مۇلازىمىدىن سوردىڭىز:
— ئايرىم ياتاق بارمۇ؟

— بار، 75 يۈەن، يەنە 20 يۈەن رەنە قويسىلەر.

سىز يېنىڭىزدىكى 35 يۈەننىڭ ھەممىسىنى مۇلازىمغا سۇندىڭىز، مەنمۇ يېنىمدىن 50 يۈەن چىقىرىپ ئۇنىڭغا بەردىم.

مەن مۇلازىمىدىن ئاچقۇچنى ئالدىم. دە، سىزگە دوقاسلاتقىنىمچە ئىككىنچى قەۋەتكە چىقىپ، ياتاقنىڭ ئىشىكىنى ئاچتىم ۋە ئۆزۈم كىرىپلا ئىشىكىنى گۈپپىدە تاقىۋالدىم.

سىز ئىشىكىنى ئاستا چەكتىڭىز:

— مەن قانداق قىلىمەن، ئەمدى؟ مېنى نەگە بارسۇن، دەيسىز؟

مەن غەزەپ بىلەن دوق قىلدىم:

— نەگە بارسىڭىز بېرىڭ! يەنە تۇرۇپلا سىزگە ئىچىم ئاغرىپ كەتتى.

سىز جىمپىلا كەتتىڭىز، مەن سىزنى ماڭا قىيىداپ كېتىپ قالدى دەپ ئويلىدىم. كارىۋاتتا يېتىپ بۈگۈنكى بۇ پالاکەتچىلىكى، بىكاردىن. بىكار خەجلىۋەتكەن 50 يۈەن پۇلنى ئويلىساملا ئىچىم ئاچچىق بولاتتى. مەن ئويلا- ئويلا يەنە يىغلاپ كەتتىم، كېيىن ئۇخلاپ قاپتىمەن.

بىر چاغلاردا كۆزۈمنى ئېچىپ قارىسام، تاڭ سەھەر سائات ئۈچتىن ئېشىپتۇ. مەن ئاچچىقىمنى بېسىۋېلىپ ئويلىسام، سىزنى باتاققا كىرگۈزمەي بەك ئاشۇرۇشتىمەن. بىراق، سىزنى كىرگۈزسەم نېمە ئىشلار بولۇپ كېتەركن- تاڭ! تاڭ ئاتقۇچە بىر- بىرىمىزگە قارىشىپ ئولتۇرۇپ چىقىپ كەتتۇق دېگەن تەقدىردىمۇ، «ئىككىسى بىر كېچە تۈنەپتۇ»، دېگەن گەپ تارقىلىپ كەتسە، بۇ يۈزۈمنى نەدە كۆتۈرۈپ يۈرمىن؟ تۇرۇپلا يەنە ھېلىقى ۋارقىرىشىپ- چارقىرىشىۋاتقانلارنى ئەسكە ئېلىپ سىزدىن ئەنسىرەپ كەتتىم: ئابدۇسەمەت ئۇلار

بىلەن ئۇچرىشىپ قالماستىن؟ جۇدۇنى ئۆزلەپ تۇرغاندا ئۇلار بىلەن ئۇرۇشۇپ قالمىدۇ. يا؟ راستتىنلا ئۇرۇشۇپ قالغۇدەك بولسا ئۇ تاياق يەپ كېتىدۇ، ئۇ يالغۇز تۇرسا... شۇلارنى ئويلاپ پۇت - قولۇمدا جان قالمىدى. دېرىزىنىڭ ئالدىغا يۆگۈرۈپ بېرىپ تالغا قارىدىم. كوچىدا ئىنسۇ - جىن كۆرۈنمەيتتى. مەن يەنە ئويلاپ كەتتىم. ئابدۇسەمەت بىرەر ياتاقنى ئاچقۇزۇپ كىرىپ يانتىمۇ - يا؟ ياقەي، ئۇنىڭ يېنىدا بىر سېتىمۇ پۇل قالمىغان تۇرسا... مۇشۇلارنى ئويلىغىنىمدا ئۆزۈمنىڭ تەتۈرلۈك قىلغىنىمغا بەك ئۆكۈنۈپ كەتتىم. مەن ئىشىكنىڭ ئالدىغا كەلدىم، ئىشىكنىڭ ئۈستى تەرىپى ئەينەك بولۇپ، ئۇنىڭغا كۆك يىپەك پەردە تارتىلغانىدى. مەن پەردىنى ئاستا قايرىپ قاراپ باقتىم، كارىدوردا ئادەم يوق ئىدى. ئاستى تەرىپكە قارىدىم. ۋاي، خۇدايىمەي! سىز تامنىڭ تۈۋىدە تۈگۈلۈپ ئولتۇرۇپ ئۇخلاپ قاپسىز. مېنىڭ ئىچىم سىيرىلىپ كەتتى. ئىنتىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ چىقىپ سىزنى تۈرتتۈم:

— ئابدۇسەمەت، كىرىڭە!

سىز كۆزلىرىڭىزنى تەستە ئېچىپ، ماڭا ئۇيقۇلۇق قارىدىڭىز:

— سىز كىرە دېگەن تۇرسىڭىز!

سىز مېنى گېپىدىن يېنىپ ئىشىكىنى يېپىۋالمىسۇن، دەپ ئىنتىڭ ئورنىڭىزدىن تۇرۇپ ياتاققا كىردىڭىز.

مەن ئۆزۈمنى ئاقلىدىم:

— كىرگۈزمەستە تالادا ئۇخلايتتىڭىزمۇ؟ سوغۇق ئوتۇپ زۇكام بولۇپ قېلىپ،

دەرسكە چىقالمىسىڭىز قانداق قىلىمەن؟

بۇ گەپلىرىمنى ئاڭلاپ بەك خۇشال بولۇپ كەتتىڭىز. خۇددى كىچىك

بالىلاردەك كۈلۈپ، مەنمۇنلۇق ئىچىدە سورىدىڭىز: — ماڭا چىدىمىدىڭىزغۇ دەيمەن؟

شۇ چاغدا ئىشىشىپ كەتكەن كۆزلىرىمنى كۆرۈپ، ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىپ كەتتى:

— ئايلا، يىغلاپ قاپاقليرىڭىز ئىشىشىپ كېتىپتۇ، ئەمدى قانداق قىلارمىز؟

سىزگە يەنە دوق قىلدىم:

— ئەجەپ ئەسكەكىنسىز، مېنى ياتاققا قايتقىلى قويمىدىڭىز. مېنىڭ يا بۇ

يەردە ئۇرۇق - تۇغقىنىم بولمىسا، ياتاقنىكىلەر نېمە دەپ ئويلاپ قالىدۇ، ئەمدى؟

— كەچۈرۈڭ مېھرىگۈل، مەن خاتا قىلدىم!
— ئەمدى كەچۈرۈم سورىغاننىڭ پايدىسى نېمە؟ — مەن يەنە يىغلىغىلى
تۇردۇم.

سزى ياشلىرىمنى سۈرتتىڭىز. بىراق، مەن يەنە يۈزۈمنى سىلاۋاتىدۇ، دەپ
ئويلاپ، قولىڭىزنى قاتتىق سىلكىۋەتتىم:

— نېمىشقا يۈزۈمنى سىلايسىز؟ سزى ئەدەپ دېگەننى بىلەمسىز- يوق؟
سزى ئوڭايسىزلىنىپ ئورنىڭىزدا تۇرۇپلا قالدىڭىز. بىردەمدىن كېيىن يەنە بىر
كارىۋاتقا بېرىپ ئولتۇرۇپ، لام- جىم دېمىدىڭىز.

— مەن خاتا قىلدىم، مېھرىگۈل، — دېدىڭىز سزى بىر ھازادىن كېيىن پەس
ئاۋازدا، — مېنى ئۇرغانلىقىڭىزدىن رەنجىمسەم بولاتتى. سزى ئەخلاقلىق، ئەدەپ-
قائىدىلىك قىز بولغاچقىلا شۇنداق قىلدىڭىز.

— سزى يامىنىڭ لايىقىم بولمىسىڭىز. لايىقىم بولغان تەقدىردىمۇ ئۇنداق
قىلىشىڭىزنى كۆتۈرەلمەيمەن، ئابدۇسەمەت. دادام- ئاپام ماڭا: «توي قىلىشتىن بۇرۇن
ئوغۇل بالىلار بىلەن بەك يېقىن ئارىلاشمايدىغان»، دەپ تەربىيە بېرەتتى.

— بايا مەكتەپتە سزى مېنى ئۇرغان چېغىڭىزدىلا بۇنى بىلگەندىم.

— مېنىڭمۇ ئۇرۇش نىيىتىم يوق ئىدى. بىراق قانداقلا چە قولۇم كېتىپ
قالدىكىن... تاڭ... شۇ...

— بولدى مېھرىگۈل، ئۇ گەپلەرنى دېيىشمەيلى. مېنى كەچۈرۈڭ!

— باشقىلار «مېھرىگۈلنىڭ لايىقى باركەن»، دېيىشىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن
ئىككىڭلارنىڭ ئارىسىدا ھېچقانداق ئىشنىڭ يوقلۇقىغا ئىشىنىمەن.

-- ئەلۋەتتە شۇنداق. تە!

— ئۇ دوستىڭىز سىزنىڭ قولىڭىزنىمۇ تۇتۇپ باقمىغانا؟

— تۇتۇپ باقمىغان.

— ئىشەنمەيمەن!

— ئىشەنمىسىڭىز ئىشەنمەڭ. شىنجاڭدىكى چاغدا بىز بىر قېتىم كىنوغا
كىردۇق. ئۇ قولۇمنى تۇتۇشىدى، مەن شۇ يىغلىغىنىمچە كىنومنى كۆرمەي يېنىپ

چىقتىم. ئاندىن ئاغرىپ قېلىپ ئۈچ كۈن ئاسما ئوكۇل سالدۇردۇم. كېيىن ياتاقتىكى قىزلار ئۇقۇپتىكەن، ئۇلار «ئوغۇل بالا قوللىغىزنى تۇتۇپ قويسا يىغلاپ ئاغرىپ قېلىپ، ئۈچ كۈن ئوكۇل ئاسنۇرۇپسىز»، دەپ مازاق قىلىپ كۈلۈپ كېتىشتى.

— راستما؟

— راست!

— قەسەم قىلالامسىز؟

— خۇدا ھەققى!

— قارىغاندا سىز ئۇنى ياخشى كۆرمەيدىكەنسز.

— ياخشى كۆرمەنمۇ، كۆرمەيمەنمۇ ئۆزۈمۈ ئۇقمايمەن. لېكىن مەن

مۇھەببەتلەشسەم بولمايدۇ.

— بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟

— كۆرمىدىڭىزمۇ؟ بىز ئۆگىنىشتە باشقىلارغا قارىغاندا خېلىلا ئارقىدا. بىزنىڭ

مۇھەببەتلىشىش سالاھىيىتىمىز يوق، مۇھەببەتلەشسەك ئۆگىنىشىمىزگە تەسىر يېتىدۇ.

— ناۋادا ياردىمى بولۇپ قالسىچۇ؟

— ئىشقىلىپ پايدىسىدىن زىيىنى كۆپ.

— بۇ يەردە يالغۇز يۈرسىڭىز غېرىپسىنىپ كېتىسىز. ناۋادا

مۇھەببەتلەشسىڭىز، مۇھەببەت سىزگە روھىي تۈۋرۈك بولىدۇ.

بىردەمدىن كېيىن يەنە سورىدىڭىز:

— سىز بۇ بالا بىلەن قانداق تونۇشقان؟ ئۇنىڭ ئېتى نېمە؟

— ئىسمى ئەسقىر، ئۇمۇ ئاقسۇلۇق. مەن ئۇنى ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان

چاغدىلا تونۇپتۇم. ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار ئۆزۈشىمىنىڭ رەئىسى ئىدى،

ئۆگىنىشتە ئەلاچى ئىدى. كېيىن مەن شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تەييارلىق بۆلۈمىگە

كىردىم. ئۇ چاغدا مەن 16 ياش بولۇپ، ھېچ نېمە ئوقمايتتىم. مەن ئۇنى يۇرتداشلار

ئولتۇرۇشىدا ئۇچرىتىپ قالدىم. ئىشقىلىپ ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى ئۆگىنىشتىلا ئىدى.

باشقىلار تاماق يەۋاتقان، ئويلاۋاتقان چاغلاردا ئۇنىڭ قولىدىن كىتاب چۈشمەيتتى.

كېيىن مەن «ئەسقىرنىڭ ئائىلىسىدە قىيىنچىلىق ئېغىر كەن» دەپ ئاڭلىدىم.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۆزۈمنى ئۇنىڭ بىلەن سېلىشتۇرۇپ، ئۆزۈمدىن خىجىل بولۇپ كەتتىم. شۇنداق قىلىپ مەنمۇ ئۆگىنىشتە ئانچە - مۇنچە ئىلگىرىلىدىم.

تەييارلىقنىڭ بىرىنچى يىللىقى ئاخىرلىشاي دېگەندە، ئۇ دائىم بىزنىڭ ياتاققا تېلېفون قىلىپ: "تاماق يېدىڭىزمۇ؟ دەرسلىرىڭىزنى تەكرار قىلىپ بولىدىڭىزمۇ؟ ئىككى كۈندىن بۇيان چوڭ سىنىپقا دەرسكە بارمىدىڭىز، نەدە ئۆگىنىش قىلىۋاتىسىز؟" دەپ سورىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ تېلېفونىنى بەزىدە ئالاتتىم، بەزىدە ئالمايتتىم. بىر كۈنى ئۇ مەكتەپ قورۇسىدا ئۇچراپ قېلىپ ماڭا: "ئىككىمىز يۈرۈپ قالساق بولمامدۇ؟" دېدى. مەن ئۇنىڭغا: "مەندە ئۇنداق خىيالمۇ يوق ھەم سىزنى قوبۇل قىلالايمەن" دېدىم. دېمىسىمۇ مەن ئۇ چاغدا "يۈرۈش"، "مۇھەببەتلىشىش" دېگەننىڭ نېمىلىكىنىمۇ بىلمەيتتىم. مەن ئۇنىڭغا يەنە: "مەن ھازىرغىچە بىرەرسىنى ياخشى كۆرۈپمۇ باقمىدىم، ئۇغۇلارغا ئانچە قىزىقمايمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە سىزنى خىيالىمغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغانمەن" دېدىم.

ئۇ: "ئىلگىرى خىيالىڭىزغا كەلتۈرۈپ باقمىغان بولسىڭىز، ئەمدى ئويلىنىپ باقسىڭىز بولىدۇغۇ" دېدى. مەن ئۇنىڭ گەپلىرىگە پەرۋا قىلمىدىم. ئىككىنچى يىلى بىر قېتىملىق يۇرتداشلار ئولتۇرىشىدا نۇرغۇن بالىلار بار ئىدى. مەن يالغۇز باردىم، قارىسام ئەسقەرمۇ بار ئىكەن. بىرى تۇيۇقسىزلا ئۇنىڭدىن: "مېھرىگۈل سېنىڭ لايىقىڭمۇ؟" دەپ سورىدى. ئەسقەر: "ھەئە، مېنىڭ لايىقىم" دېمەسمۇ، مەن ئاچچىقىمدا دەس تۇرۇپ شۇ يەردىلا ئۇنىڭ ئەدىپىنى بېرەي دەپ، يەنە ئۆزۈمنى تۇتۇۋالدىم.

ئولتۇرۇش تارىدى. مەن چىقۇۋاتسام ئۇ ئارقامدىن يېتىپ كەلدى. مەن ئۇنىڭغا چېچىلىپ كەتتىم: "باشقىلارنى ھۆرمەت قىلىش دېگەننى ئۇقامسىز؟ شۇ يەردىلا سىزگە ئىككى ئېغىز گەپ قىلاي دېگەندىم. بىراق، سىزنى باشقىلارنىڭ ئالدىدا نومۇس قىلىپ قالمىسۇن، دەپ دەردىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ جىم ئولتۇردۇم." ئۇ گەپلىرىمنى ئاڭلىغاندىن كېيىن خاپا بولمىدى، ئەكسىچە كۈلۈپ تۇرۇپ: "ئەمەلىيەتتە مەن سىزنى خۇپىيانە ياخشى كۆرۈپ كەلدىم، قولۇمنى ئۇزۇتۇپ باقتىم، بىراق قولۇم يەتمىدى، شۇڭا كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا شۇنداق دېسەم ئېرىپ قالارمىكەن دەپ ئويلىغان" دېدى.

مەن ئاچچىقىمدا: ”ئېرىپ قالارمىش تېخى،“ دەپ، دىمىقىمنى قېقىپلا كېتىپ قالدىم.

كېيىن تېلېفون قىلىشىمۇ ئالمايدىغان، ئالساممۇ ”ئېمە روڭىيىدەك ئارقامغا كىرىۋالسىز؟ بۇ مېنىڭ شەنمىگە داغ تەگكۈزگەنلىك، بىلدىڭىزمۇ؟“ دەپ قاتتىق گەپ قىلىدىغان بولدۇم. مېنىڭچە، ئۇنىڭ ”مېھرىگۈل مېنىڭ لايىقىم“ دېگىنى ئەمەلىيەتتە ”مەن مېھرىگۈل بىلەن مۇھەببەتلىشىۋاتىمەن“ دېگىنى ئىدى. بۇنىڭ بىلەن بالىلارنىڭ ھەممىسى مېنى ”بەك شالاق قىزكەن“ دەپ قالاتتى. لېكىن ئاز كۈندىن كېيىن بالىلارنىڭ ھەممىسى ئىشنىڭ ئۇنداق ئەمەس ئىكەنلىكىنى بىلىپ كەتتى.

كېيىن ئۇ قىلغانلىرىغا ئەپۇ سوراپ، مېنى ئىككى قېتىم تاماققا تەكلىپ قىلدى. بىر قېتىم مەكتەپنىڭ ئاشخانىسىغا كىردۇق، يەنە بىر قېتىم سىرتقا چىقىپ تاماق يېدۇق.

2 - ئوقۇش يىلىنىڭ 2 - مەۋسۈمىغا كەلگەندە ئۇ تۇيۇقسىزلا زۇكام بولۇپ يېتىپ قالدى. بالىلارنىڭ ھەممىسى: ”سىز ئۇنداق قىلماڭ، ئۇنىڭ نەرى يامان؟“ دېيىشىپ كەتتى. مەن ئۇنى ياتىقىغا يوقلاپ باردىم. ئۇ پەن - تېخنىكا سىنىپىدا ئىدى، ئۇ سىنىپقا شىنجاڭ بويىچە ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدا يۇقىرى نومۇر ئالغانلار يىغىلغان بولۇپ، ئىككى يىل تەربىيىلىگەندىن كېيىن چىڭخۇا ئۇنىۋېرسىتېتى، بېيجىڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدەك نۇقتىلىق ئالىي مەكتەپلەرگە ئەۋەتىلەتتى. ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئاسپىرانتلىققا ئۆتەلگەنلىرى ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇيتتى؛ چەت ئەلگە چىقالغانلىرى چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇيتتى؛ بەزىلىرى قايتىپ كېلىپ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇتقۇچىلىق قىلىشىمۇ بەلاتتى. مەن ئۇنىڭ كەيپىياتىغا بەك تەسىر يەتكۈزۈپ قويماسلىقىنى، بىر مەزگىل كۈتۈپ تۇرۇشىنى ئويلىدىم. ئىشقىلىپ ئۇ 6 - ئايدا ئوقۇش پۈتتۈرەتتى. ئۇ ئىككى يىلنى تۈگەتكەندىن كېيىن ئىچكىرىگە بېرىپ تېخىمۇ ئوبدان تەربىيىلىشىنى كېرەك ئىدى. لېكىن شىنجاڭدا قېلىپ، كەچلىرى ئائىلە ئوقۇتقۇچىسىلىق قىلىپ ئۆزىنىڭ پۇلىنى ئۆزى تېپىپ ئوقۇدى. كېيىن ئاڭلىسام ئىچكىرىگە مېنى دەپ بارماپتىكەن.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇنىڭغا بېر كېلىشمەسلىك كېلىپ قالدى. بىر كۈنى كەچتە ئۇ بىر نەچچە دوستى بىلەن كېتىۋاتسا، يولدا بىر نەچچە مەست لۈكچەك ئۇچراپ قاپتۇ. ھېلىقى لۈكچەكلەردىن بىرى ئەسقىرلەر بىلەن بىرگە كېتىۋاتقان بىر قىزغا پوخۇرلۇق قىپتۇ، شۇنداق قىلىپ ئۇلار ھېلىقى لۈكچەكلەر بىلەن ئۇرۇشۇپ قاپتۇ. شۇ چاغدا بىر لۈكچەك پىچىقنى چىقىرىپ ئەسقىرنىڭ بىر دوستىغا تىقماقچى بولتۇ، ئەسقىر ئېتىلىپ بېرىپ توسۇپتىكەن، پىچاق ئۇنىڭ ئالقىنىنى تىلۋېتىپتۇ. ئەسقىرنىڭ ئالقىنىدىن شۇرقۇراپ قان ئاققىلى تۇرۇپتۇ. بۇنى كۆرگەن لۈكچەكلەر تىكىۋېتىپتۇ، ئەسقىرنىڭ دوستلىرى ئۇنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپتۇ.

ئەنسى ئەتىگەندە ئۇنىڭ بىر دوستى كېلىپ بۇ ئىشنى ماڭا ئېيتتى. مەن دوختۇرخانىغا ئىككى قېتىم بېرىپ، تامىقىنى توشۇپ، كىرىلىرىنى يۇيۇپ ئىككى كۈن قارىدىم. ئۇ تۆت كۈن بولغاندا دوختۇرخانىدىن چىقتى. 10 - ئىيۇن كۈنى بىز ئوقۇش پۈتتۈردۇق. ئۇ چاغدا ئوقۇيدىغان مەكتىپىمىزنى 17 ئالىي مەكتەپ ئىچىدىن تاللاپ تىزىمغا ئالدۇرساق بولاتتى. مەن تىزىملىكنى ئۆيدىكىلەرگە فاكستا يوللاپ بەردىم. ئۇلار بىلەن قايتا - قايتا مۇزاكىرىلىشىش ئارقىلىق ئاخىرى شاڭخەي قاتناش ئۈنۋېرسىتېتى، بېيجىڭ مالىيە ئۈنۋېرسىتېتى، داليەن مالىيە ئىنستىتۇتى، شېنياڭ جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتى قاتارلىق مەكتەپلەرنى تاللىدىم.

بۇ ئىشنى ئۇققان ئەسقىر بىر كۈنى مېنى ئىزدەپ كەپتۇ. ئۇ: ”دۇختۇرلۇقنى ياخشى كۆرەتتىڭىز، بىراق ئەجەپ شىنجاڭ تېببىي ئۈنۋېرسىتېتىنى تاللىماي، ئىچكىرىدىكى مەكتەپلەرنى تاللاپسىز!،“ دەپ سورىدى. مەن: ”قارىغاندا شىنجاڭدا ئوقۇسام بولمىغۇدەك!“ دېدىم. ئۇ: ”ئىشقىلىپ مەن چەت ئەلگە چىقىپ كېتىمەن، سىز بۇ يەردە ئىنگىلىزچىنى ئوبدانراق ئۆگەنسىڭىز كۈنلەرنىڭ بىرىدە سىزنىمۇ ئاچىقىپ كېتەتتىم“ دېدى. مەن: ”مېنىڭ ئەلەرگە تايىنىپ ياشىغۇم يوق، ئۇنىڭ ئۈستىگە سىزگە ئىشىنەلمەيمەن“ دېدىم. ئۇ ياندۇرۇپلا سورىدى: ”بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟“. مەن: ”مەن تەلپىڭىزگە قوشۇلمىغان تۇرسام، يەنە باشقىلارنىڭ ئالدىدا مېنى ”لايىقىم“ دەپ تونۇشتۇرۇپ يۈرسىز. بىلىپ قويۇڭ ئەسقىر، دادام، ئاپاملار ئاچام ئىككىمىزنى دەل ئاشۇنداق ئەلەر بىلەن باراۋار ھەم مۇستەقىل ياشىيالايدىغان قىزلاردىن بولسۇن دەپ ئوقۇتقان“ دېدىم ئۇنىڭغا.

ئەسقىر يەنە مېنىڭ نېمە ئۈچۈن ساقچى ئىنىستىتۇتىنى تاللىغانلىقىمنى سورىدى. مەن: "ساقچى بولۇش، مېنىڭ ئارزۇلىرىمنىڭ بىرى. دە" دېدىم. كېيىن ساقچى ئىنىستىتۇتىغا تاللاندىم. مەن ئاقسۇغا قايتقاندا ئەسقىر مېنى يېكەتكە ئۆزىنىپ كەلدى. يازلىق تەتىلدە ئۇ بىر قېتىم بىزنىڭ ئۆيگە بېرىتۇ. ئۆيىدىكىلەر ئەسقىر ئىككىمىزنىڭ ئارىسىدىكى ئىشنى ئۇقمىغاچقا: "ۋاي، بۇ بالا ئىنگىلىزچىغا بەك ئۈستىكەن، سىز ئۇنىڭدىن ئۆگەنسىڭىز بولغۇدەك" دەپ كەتتى. بولغان ئىش ئەنە شۇ...

ئېيتقانلىرىمنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، سىز بېشىڭىزنى لىڭشىتىپ تۇرۇپ شۇنداق دېدىڭىز: " دېگەنلىرىڭىزگە ئىشىنىمەن مېھرىگۈل، مېھراي سىزنىڭ لايىقىڭىز بارلىقىنى ئېيتقان بولسىمۇ، لېكىن سىزنىڭ ئۇنىڭغا كۆڭلىڭىز يوقلۇقىنى ئاللىبۇرۇنلا بىلگەندىم... سىز بىردەم بولسىمۇ ئۇخلىۋېلىڭ، ئەتە يەنە دەرسكە چىقىدىغان گەپ، مەن سىزگە چىقىلمايمەن."

مەن كارىۋاتتا كىيىملىرىم بىلەنلا ياناتتىم. تۇيۇقسىزلا قورسىقىم ۋە بەللىرىم ئاغرىغاندەك بولدى، مەن ھاجەتخانىغا چىقتىم، ئەھۋال باشقىچىرەك تۇراتتى. بۇنى كۆرۈپ نېمە قىلارنىمى بىلەلمەي تەمتىرەپلا كەتتىم. چۈنكى سومكامدا تازىلىق قەغىزى يوق ئىدى. بىرىنچى قەۋەتكە چۈشۈپ مۇلازىمدىن سوراپ باقتىم. لېكىن ئۇلاردىمۇ يوق ئىكەن. مەن نېمە قىلارنىمى ئۇقالمىي ياتاققا كىرىپ يىغلاپ كەتتىم.

سىز مېنىڭ يىغلاۋاتقانلىقىمنى كۆرۈپ نېمە ئىش بولغانلىقىنى سورىدىڭىز. مەن گەپ قىلالماي، يۈزلىرىمنى قىزارتىپ ئولتۇرۇپ يەنە يىغلىدىم.

سىز: "دېسىڭىزچۇ، زادى نېمىش بولدى؟" دەپ كۈچىلاپ سورىغىلى تۇردىڭىز. مەن نېمە قىلارنىمى، نېمە دېيىشىمنى ئۇقالمىي، سومكامدىكى پارچە پۇللارنى تېلىپ تالاغا ماڭدىم. سىز: "ۋۇي، نېمە گەپ بۇ؟ نەگە بارىسىز؟" دەپ سورىدىڭىز. مەن: "چىقىپ تازىلىق قەغىزى ئەكىرەي" دېدىم.

سىز زادى نېمە بولغانلىقىنى ئاڭقىرالماي تۇرۇپ كېتىپ، ئاندىن: "تەڭ كېچىدە سىز تالاغا چىقىسىڭىز بولمايدۇ، مەن ئەكىرىپ بېرەي" دېدىڭىز. سىز تالاغا ماڭدىڭىز. مەن پەشتاققا سىزنىڭ قارىڭىز يۈتكىچە قاراپ تۇرۇپ، ئاندىن ياتاققا قايتىپ كىرىپ، ئىشىكىنى ئىچىدىن تاقىۋالدىم.

مەن ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇپ، بۈگۈن بولغان ئىشلارنى ئويلاپ ئۆز- ئۆزۈمدىن سورايتتىم: ھەي، بۇ ئوڭۇمۇ- چۈشۈمۈ؟ كۆڭلۈمدىكى گەپلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ئابدۇسەمەتكە دەۋىتتېتىمەن. ئەسقەر بىلەن بولغان ئىشىمنى ھەتتا ئەڭ يېقىن ئادىمىم بولغان ئاپام بىلەن ئاچامدىنمۇ سىر تۇتۇپ كەلگەندىمغۇ؟ ئابدۇسەمەت دېگەن بۇ بالغا نمانچىۋالا ئىچكىپ قالغاندىمەن؟ شىنجاڭلىق نى- نى بالىلار ماڭا ئىچ پەش تارتىشىپ مېنى تاماقلارغا چاقىرغان، ماڭا شاكىلاتلارنى سوۋغا قىلغانىدى. بىراق، ئۇلارنىڭ بىرىگىمۇ پەرۋا قىلمىغانىدىم. ئەسقەرنى ھەممەيلىن "ناھايىتى ئېسىل بالا"، دېيىشەتتى، مېنىمۇ ئاشىقلارچە ياخشى كۆرەتتى. بىراق، ئۇنىڭ يېلىنىشلىرىنى زادىلا پەرۋايىمغا ئالغۇم كەلمىدى. نېمىشقا ئەمدى مۇشۇنداق نامرات ئائىلىدە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن خوتەنلىك بالغا كۆڭۈل بېرىپ قالغاندىمەن؟ بۇمۇ بىر تەقدىر ئوخشايدۇ...

ئارىدىن يېرىم سائەت ئۆتۈپ كەتتى، لېكىن سىز كىرىمىدىڭىز. بۇنىڭ بىلەن مەن دەككە - دۈككىدە ئولتۇرالمىي قالدىم: ئالمادىس بىرەر ئىش چىقىپ قالماس؟ بىر ئوغۇل بالا يېرىم كېچىدە تازىلىق قەغىزى ئىزدەپ كۈچىدا يۈرسە، باشقىلارنىڭ گۇمانىنى قوزغاپ قويارمۇ؟ كۈچىدا لۈكچەكلەرگە ئۇچراپ قالمىغاندۇ؟ مەن ئويلىغانسىرى جىددىيلىشىپ كېتىۋاتاتتىم، ھەتتا كۆڭلۈمنى بىر خىل ۋەھىمە چۇلغۇۋالغانىدى. سىزنى "قەغەز ئەكىرىپ بېرىڭ"، دەپ تالاغا چىقارغانلىقىمدىن پۇشايىمان قىلىشقا باشلىدىم: ئېسىت، چىقماڭ دېسەممۇ بولغانىكەن. ئۇنىڭ ئالدىدا ھەرقانچە سەتچىلىككە قالماسمۇ، ئۇنى بىرەر كېلىشمەسلىككە ئىتتىرگىنىمدىن ياخشىراق ئىدىغۇ؟ ياتاقتا ئولتۇرۇشقا تاقىتىم قالماي، ياتاقتىن ئاستا چىقىپ، بىرىنچى قەۋەتكە چۈشۈپ باقتىم. ئىشىكتىكى نۆۋەتچى ئۇخلاپ قالغانىدى، ئىشىكنى ئاستا ئېچىپ تالاغا قارىدىم. تالادا ئىنسۇجىن يوق ئىدى. مەن، نۆۋەتچى خاپا بولۇپ قالمىسۇن دەپ ئويلاپ، ئىشىكنى يېپىپ قويۇپ، يەنە ئىككىنچى قەۋەتكە چىقىپ كەتتىم.

بىر ئاز ۋاقىت ئۆتتى. يەنە ئولتۇرالمىي بىرىنچى قەۋەتكە چۈشۈپ قاراپ باقتىم. بىراق، يەنىلا سىزنىڭ قارىڭىز كۆرۈنمەيتتى. مەن ھولۇقۇپ - تەمتىرەپ يەنە ئىككىنچى قەۋەتتىكى ياتاققا قايتىپ كىردىم.

مەن ياتاقنىڭ ئىچىدە پۇتى كۆيگەن توخۇدەك ئۇ باقتىن - بۇ ياققا ماڭاتتىم. تۇيۇقسىز بىر ئىش يادىغا كەلگەندەك، دېرىزىنىڭ ئالدىغا بۈگۈرۈپ باردىم - دە، دېرىزىنىڭ ئىككى قاتنىنى ئاچتىم. يۈزۈمگە گۆپىدە ئۇرۇلغان سوغۇق شامالدىن ئەندىكىپ كەتتىم. كۆزلىرىمنى كۆچىنىڭ ئۇ بېشىدىن بۇ بېشىغا يۈگۈرتەتتىم. كۆچىدا ئادەم دىدارى يوق ئىدى. پەقەت غۇۋا يول چىراغلىرىلا خۇددى ئۇيقۇ بېسىپ كەتكەندەك يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدا ئاجىز پىلىدىشىپ تۇراتتى. مەن تۇيۇقسىزلا ئويلاپ قالدىم: ھە راست، يېقىنلا يەردە بىر مىلىچ مال دۇكىنى باردەك قىلغان. بىراق، بۇ چاغقىچە تاقىۋەتكەندۇ. ئابدۇسەمەت ئۇ دۇكاننىڭ ئىشىكىنى قېقىپ ئاچقۇرالمىسا، سوتكىلىق تاللا بازىرىغا بارىدۇ - دە، ئەمما، ئۇ تاللا بازىرى بەك يىراق. تۇيۇقسىزلا بىر ئادەمنىڭ قارىسى كۆرۈندى. ئۇنىڭ بوي - تۇرقىدىن تارتىپ مېڭىشىغىچە سىزگىلا ئوخشايتتى. ئۇ بارا - بارا يېقىنلاپ كەلدى، خۇشاللىقتىن يۈرۈكۈم يېرىلىپ كېتەيلا دەپ قېلىۋاتاتتى. كېچىدە ۋارقىراشقا پېتىنالمى، سىزگە قاراپ جېنىمنىڭ بارىچە قول پۇلاڭلاتتىم. سىز ئالدىراپ كېلىۋاتاتتىڭىز، قولىڭىزدا بىر پلاستىر خالتا بار ئىدى. سىز بېشىڭىزنى كۆتۈرۈپ قاراپلا مېنى كۆردىڭىز - دە، يۈگۈردىڭىز.

سىز ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ ئىككىنچى قەۋەتكە چىقىپ، ياتاققا كىردىڭىز ۋە قولىڭىزدىكى پلاستىر خالتىنى ماڭا بېرىپ: "ۋەزىپىنى ئاخىرى ئورۇندىدىم" دېدىڭىز. مەن پلاستىر خالتىنى ئېلىپ ھاجەتخانىغا چىقىپ كەتتىم. بىر دەمدىن كېيىن قايتىپ كىرىپ قارىسام، سىز ھە دەپ گۆپۈلدىتىپ سۇ ئىچكىلى تۇرۇپسىز، يېشىڭىزدىن مونچاق - مونچاق تەرلەر تەپچىرەپ تۇراتتى.

سىز سۇنى ئىچىپ بولۇپ، ماڭا زوقمەنلىك بىلەن قارىدىڭىز:

— دېمىگەن بىلەن ماڭا بەك ئامراقكەنسىز جۇمۇڭ؟

مەن قەستەن تەنۇر گەپ قىلدىم:

— مەن سىزگە ئۆچ!

— ئۇنداقتا، ئەجەپ دېرىزىدىن يولۇمغا قاراپ تۇرۇپسىزغۇ؟

— مەن سىزگە ئەمەس، قولىڭىزدىكى نەرسىگە تەقەززا بولۇپ تۇرغان.

يىقىلماس توغراق

مەن ئۆزۈمنى تۆتۈۋالماي كۈلۈپ تاشلىدىم:

— مەن راستىنلا بەك ئەنسىرەپ كەتتىم. سىزنى بېرىم كېچىدە بىرەر پالاكەتكە ئۇچراپ قالمىغىدى، دەپ قورقۇپ، ئۈچ قېتىم بىرىنچى قەۋەتكە چۈشۈپ قاراپ باقتىم.

سىز خۇشاللىقتا نېمە قىلارنىڭنى بىلەلمەي، قوللىرىمنى چىڭ سىقىپ تۇرۇپ، مەيدىڭىزگە قويدىڭىز.

مەن سىزنىڭ سەممىيەت ئۇچقۇنلىرى چاقىپ، بەخت نۇرلىرىدا مەسنخۇش بولغان كۈنلىرىڭىزگە قاراپ تۇرۇپ، پەس ئاۋازدا دېدىم:

— بىز چوقۇم ياخشى ئۈگىنەيلى، ھاردۇقىمىز چىققۇدەك ئۈگىنەيلى. خەنزۇ ساۋاقداشلىرىمىز ھەيران قالسۇن، ئۇلار ھەقىقىي ئۇيغۇرنىڭ زادى قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلىپ قالسۇن. ھازىر، ئىچكىرىدىكى بەزىلەرنىڭ نەزەرىدە ئۇيغۇرنىڭ ھەممىسى ئوغرى، يانچۇقچى...

سىز مەمنۇنىيەت بىلەن باش لىڭشىتتىڭىز:

— دېگەنلىرىڭىز دۇرۇس مېھرىگۈل، مەن پۈتۈن كۈچۈم بىلەن سىزگە ماسلىشىمەن، سىزگە ھەرگىزمۇ دەخلى قىلمايمەن. مۇشۇ ۋەدەمنى ئىشقا ئاشۇرالىسام، مېنىڭ ئىلتىجايىمغا ماقۇل دېيەلەرسىزمۇ، مېھرىگۈل؟

مەن “ھەئە” دېمەكچى بولدۇم. يۇ، لېكىن ئاغزىمدىن چىقىرالماي، سىزگە قاراپ كۈلۈپ قويدۇم.

شۇ چاغدا سىز ئۇچىڭىزدىكى پادىچىلار شىمىنىڭ يانچۇقىدىن بىر پارچە كەمپۈت قەغىزنى ئېلىپ، ئۇنى ئۇ ياققا - بۇ ياققا قاتلاپلا، ئۈرۈكتىن بىرنى ياسىدىڭىز. ئاندىن ئۇنى ماڭا قوش قوللاپ سۇندىڭىز:

— بۈگۈن بىز ئۈچۈن خاسىيەتلىك 11 - مارت، مۇشۇ كۈننىڭ خاتىرىسى

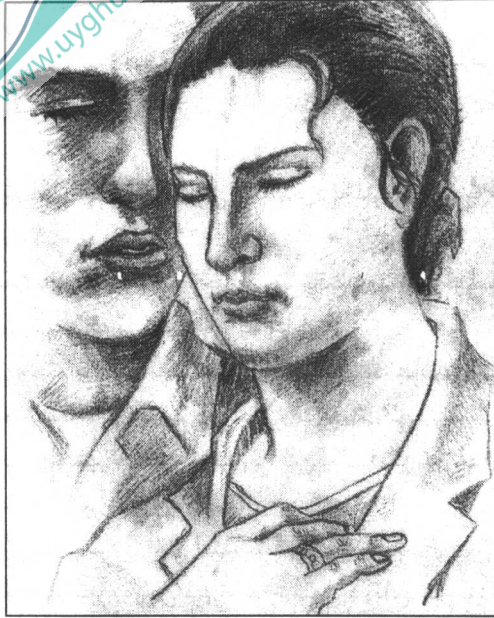
ئۈچۈن بۇنى سىزگە سوۋغا قىلدىم!

مەن كۈلۈپ كەتتىم:

— ۋىيەي، ئەجەپ پىخسىقكەنسز. ماڭا قەغەز ئۈرۈك سوۋغا قىلامسىز؟

— ياق مېھرىگۈل، كېيىن سىزگە خۇدا بۇيرىسا ھەقىقىي ئالتۇن ئۈرۈك سوۋغا

قىلىمەن!

— ماقۇلە، — مەن نامسىز بارمىقىمنى سىزگە ئۇراتتىم. سىز ھېلىقى رەڭلىك قەغەز ئۇرۇقنى بارمىقىمغا سېلىپ قويدىڭىز.

— ئەسقەر ئىككىڭلار زادى قانداق بولدۇڭلار؟ — دەپ سورىدىڭىز سىز. راست گەپنى دېسەم ئۇنىڭغا كۆڭلۈم يوق. لېكىن ئۇنىڭ مېنى دەپ ئازابلىنىپ نابۇت بولۇپ كېتىشىگە يۈرىكىم چىدىمايدۇ. ئۇنىڭ ئائىلىسى بەك نامرات. ئاشۇنداق ئائىلىدىن بىرەر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىنىڭ چىقىمى ئاسان ئەمەس. ئۇ چەت ئەلگە چىقالسا تېخىمۇ ياخشى بولاتتى. شۇڭا، زۆرۈر تېپىلسا ئۇنىڭغا ياردەم فىلىسام، دېگەن ئويىدىمەن.

— ياخشى كۆرمىگەن ئادىمىڭىزگە ياردەم قىلىشنى ئويلايدىكەنسىز، سىز بەك ئاق كۆڭۈلكەنسىز جۇمۇڭ، مېھرىگۈل! سىز مېنى ياخشى كۆرىسىز، ماڭا ئۆمۈر بويى ۋاپا قىلىسىز، مەندىن ئايرىلمايسىز، ئاچ- يالىڭاچ قالساممۇ مەندىن يۈز ئۆرۈمەيسىز شۇنداقمۇ؟

مەن چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن بېشىمنى لىڭشىتتىم.

سىز مېنى ئالدىڭىزغا تارتتىڭىز، ئىككىمىز چىڭ قۇچاقلاشتۇق. سىز قۇلقىمغا ئاستا پىچىرلىدىڭىز:

— مېھرىگۈل، مەن خېلى بۇرۇنلا سەزگەندىم. سىزنىڭ مېجەزىڭىز ئانامغىلا ئوخشايدىكەن، ئۇمىڭىز ئوخشىمىسۇن، خۇدايىم. ئانام سىزدەك ھەم ئاق كۆڭۈل، ھەم مەسئۇلىيەتچان مەزلۇم ئىدى. بىراق، رەھمەتلىك بەك بالدۇر كېتىپ قالدى. سىز ئاتا- ئانىڭىزغا بەك كۆيۈمچان ئىكەنسىز، ھەرقانداق ئىشتا ئالدى بىلەن ئاتا- ئانىڭىزنى ئويلايدىكەنسىز. بۇلارنى كۆرۈپ، ئەگەر رىزىقىمىز قوشۇلۇپ قالسا، يالغۇز دادامنى تاغدەك رازى قىلالغۇدەك ۋاپادار كېلىن بولالايدىغانلىقىڭىزغا ئىشەندىم، مېھرىگۈل!

تاڭ سۈزۈلگەندە بىز ھېلىقى مېھمانخانىدىن ئايرىلدۇق. گەرچە بىر كېچىنى مۇھەببەتلىك شوشىلاشلارنىڭ شېرىن لەززىتىدە كىرىك قاقماي ئۆتكۈزگەن بولساقمۇ، لېكىن قورقۇپ جىددىيلىشىپ كېتىۋاتاتتۇق. چۈنكى مەكتەپتىن بىر كېچىنى ياتاققا كىرمەي تالادا ئۆتكۈزگەنلىكىمىزنى ئۇقۇپ قالسلا، تونىمىزنى پىچىۋىتەتتى. ھازىرغىچە ئېسىمدە، ئابدۇسەمەت! مەن ياتاققا ئالاقىزادىلىك ئىچىدە كىرىپ كەلدىم. كېچىنى تاراۋاتقان جۇڭ يۇمۇ ماڭا جىددىيلىشىپ تۇرۇپ دېدى:

— مېھرىگۈل، ئاخشام ياتاق تەكشۈردى، جۇمۇڭ!

ۋاي، خۇدايىم، مەن ئەنسىرەپ تۇرغان ئىش بوپتۇ ئەمەسمۇ! يۈرۈكۈم دۇپۇلدەپ سېلىپ كېتىۋاتاتتى. نېمە قىلارنىمى بىلەلمەي تۇرۇپلا قالدىم.

— ئەمدى قانداق قىلارمەن، — دېدىم مەن بىر ھازادىن كېيىن.

— ئەترەت باشلىقىغا بېرىپ گەپنىڭ راستىنى دەڭ، شۇ! — دېدى چۈ يەن.

— ئەترەت باشلىقىغا دېسەم پايدىسى بولارمۇ؟ ئېيتىڭا، ئۇ نېمە دېدى، ئاچچىقلاپ كەتتىم؟

مېنىڭ قورقۇپ چىرايمدا قان قالمىغانلىقىنى كۆرگەن چۈ يەن قا قاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

— قاراڭ قورقۇپ كەتكىنىڭىزنى، تەلىيىڭىزگە ئاخشام ياتاق تەكشۈرمىدى، قورقماڭ!

جۇاڭ يۈمۈ كۈلۈپ كەتتى:

— راست گەپنى قىلىڭ، ئاخشام نەگە باردىڭىز؟

— ئابدۇسەمەت بىلەن بىللە. ئۇ، ھازاق ئىچىپ سىرتتىكى ئاشپۇرۇلدا مەسەت بولۇپ قالدى. تارتىپ، سۆرەپمۇ ئەكىلەلمىدىم. ئاڭغىچە چىراغ ئۆچتى. شۇنىڭ بىلەن مەكتەپكە كىرىشكە پىتئىنالمىدۇق...

— ھەر ھالدا تەلپىڭىز باركەن مېھرىگۈل، مەكتەپتىن بىلىپ قالمىدى.

شۇ چاغدا جۇاڭ يۈ ئېسىمگە سالدى:

— ئوغۇللارنىڭ ياتقىنى تەكشۈردىمۇ ئۇقىمىدۇق. ئابدۇسەمەت بۇ ئىشنى

دەپ قويۇپ يۈرمىسۇن يەنە!

مەن يەنە جىددىيلىشىپ كەتتىم. ئالدى- ئارقامغا قارىماي ئوغۇللار ياتقىغا يۈگۈردۈم. مەن ياتاق بىناسىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا تۇرۇپ تۇردۇم، بىر بالا سىزنى چاقىرىپ قويدى.

سىز چۈشتىڭىز، چىرايلىرىڭىز جىددىي تۈس ئالغانىدى. مەن: “ئاپلا، چاتاق بوپتۇ، تەكشۈرۈپتۇ- دە، چاتاقنىڭ چوڭى چىقىپتۇ!” دەپ ئويلىدىم. سىز مېنى بىر چەتكە تارتىپ تۇرۇپ ئاستا سورىدىڭىز:

— نېمىش؟ ئاخشام ياتاق تەكشۈرۈپتۇما؟

— ياق، سىلەرنىڭ ياتاقچىچۇ؟

يۈرىكىڭىز ئورنىغا چۈشكەندى:

— ياق، بىزنىڭكىنىمۇ تەكشۈرمەپتۇ! — دېدىڭىز سىز. ئىككىمىز خۇشاللىقتا ۋارقىراپ، سەكرىۋەتكىلى تاسلا قالدۇق. لېكىن، بىنانىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ تۇرىۋاتقانلار بىرلەشكەن بىر- بىرىمىزگە قاراپ كۈلۈپلا قوپتۇق.

شۇنىڭدىن باشلاپ ئىككىمىزنىڭ يۈرىكى بىر- بىرىگە چەمبەرچاس باغلىنىپ كەتتى. بىز ئۆزئارا: “ئەبەدىي ئايرىلمايمىز،” دەپ ۋەدە بېرىشكەندىققۇ؟ ئەجەب مېنى يالغۇز تاشلاپ كېتىپ قاپسىزغۇ، ئابدۇسەمەت؟

13. ئابدۇسەمەت ھەتتا
كۈندىشىگىمۇ ياردەم قولىنى
سۇنغانىدى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت
بىلەن ۋەدە بېرىپ پۈتۈشكەن
2000 - يىلى 11 - مارت
كېچىسى "ئەمدى ئابدۇسەمەت

بىلەن بولغان ئىشلىرىمىز ئوڭۇشلۇق يۈرۈشۈپ كېتىدۇ" دەپ ئويلىغانىدى. بىراق،
ياخشى ئىشقا كاشلا كۆپ دېگەندەك، ئويلىمىغان يەردىن نۇرغۇن دەتالاشلار كېلىپ
چىقتى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت بىلەن پۈتۈشۈپ بولغاندىن كېيىن، بىر قىشلىق
تەتىلدە ئۆيىگە قايتقاندا ئەسقەر بىلەن كۆرۈشتى:

— كەچۈرۈڭ ئەسقەر، مەن بىرىنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم.

بۇنى ئاڭلىغان ئەسقەر ئەندىكىپ سورىدى:

— مۇنداقلا ياخشى كۆردىڭىزمۇ ياكى كۆڭلۈڭىز چۈشۈپ قالدىمۇ؟

مېھرىگۈل ياندۇرۇپ سورىدى:

— ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلەمسىز؟

— ئابدۇسەمەتمۇ؟

— سىز قانداق بىلىسىز؟

— سىز ئۆتكەندە تەتىلدە كەلگەندە سىزگە شۇنچە يېلىنساممۇ پەرۋايىڭىزغا

ئالمىدىڭىز. لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ گېپى چىقسىلا شۇنداق خۇشال بولۇپ كەتتىڭىز.

ئېھتىمال ئۆزىڭىزمۇ سەزمىدىڭىز مېھرىگۈل، ئىككىمىز پاراڭلىشىپ تۇراتتۇق، سىز

گەپنىڭ ئاخىرىدا يەنە ئابدۇسەمەتنى تىلغا ئالدىڭىز. شۇ چاغدا سىزنىڭ چىرايلىرىڭىز

گۈلدەك ئېچىلىپ كەتتى، مەن شۇنىڭدىن بىلىدىم.

مېھرىگۈل باشقا گەپ قىلماي كۈلۈپلا قويدى، ئەسقەر جىمپىلا كەتتى.

— ئەھۋال شۇنداق ئەسقەر، — دېدى مېھرىگۈل ئاستاغىنا، — ئەمدى سىز

مەندىن ئۈمىدنى ئۈزۈڭ، ھەرقايسىمىز ئۆز يولىمىزغا ماڭايلى. سىز تىرىشىپ ئۆگىنىڭ،

چەت ئەلگە چىقىشىڭىز مەندىن ياخشى قىزلىرىنى ئۇچرىتالايسىز.

— بۇ مۇمكىن ئەمەس!

— نېمىشقا؟ چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇسىڭىز ئىلىم- بىلىمدە يېتىشىمىز، بۇلۇمۇ ئابالايسىز. ئۇ چاغدا قىزلارنىڭ سىزگە كۆزى چۈشمەي قالاتتىمۇ؟

— چەت ئەلگە چىقىپ پۇل تاپالغۇدەك بولغاندا ماڭا كۆزى چۈشكەن قىزلارنى ياخشى قىز دەپ كەتكىلى بولمايدۇ. چۈنكى ئۇنداقلار مېنىڭ كەچمىشلىرىمنى، تارتقان دەرد- ئەلەملىرىمنى بىلمەيدۇ- دە!

— ئەمەس، قانداق قىلاي دەيسىز؟

— باشقىدىن ئويلىنىپ باقسىڭىز بولماسمۇ؟

— بولدى قىلىڭ ئەسقەر، ئەمدى مۇمكىن ئەمەس.

— سىز ئابدۇسەمەتنى قاچانلاردىن ياخشى كۆرۈپ قالدىڭىز؟

— بىر يىل بولاي دېدىمكىن.

ئەسقەر مېھرىگۈلنىڭ كۆزلىرىگە ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ئۇزاقتىن- ئۇزاق قاراپ كەتتى.

مېھرىگۈل ئەسقەرگە تەسەللىي بېرىشنى ئويلايتتى- يۇ، لېكىن نېمە دېيىشىنى ئۇقمايتتى.

ئۇلار مەكتەپ قورۇسىدىكى يولدا كېتىۋاتاتتى. ئەسقەر تۇيۇقسىزلا مېھرىگۈلنىڭ قولىنى تۇتۇۋالدى. ئۇ مېھرىگۈلگە گويا سۇغا چۆكۈپ كېتىۋاتقان ئادەم تۇيۇقسىز قولغا ئۇرۇنغان شاخ- شۇمبىغا چېنىنىڭ بارىچە ئېسىلىۋېلىپ، ئۇنىڭدىن ھاياتلىق تىلىگەندەك، ئىلتىجا ۋە يېلىنىش بىلەن باقاتتى.

— قويۇۋېتىڭ! — قولىنى ئەسقەرنىڭ قولىدىن سىلكىپمۇ ئاجرىتالمىغان مېھرىگۈل ئۇنىڭغا قاپقىنى تۇرۇپ دېدى.

لېكىن ئەسقەر مېھرىگۈلنىڭ قولىنى تېخىمۇ مەھكەم تۇتۇۋالدى.

مېھرىگۈل ئەمدى ئۇنىڭغا ۋارقىرىدى:

— قويۇۋېتىڭ دەيمەن!

ئەسقەرنىڭ قوللىرى بوشىدى. لېكىن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن تارام- تارام ياش قۇيۇلىۋاتاتتى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ كۆككە باقتى:

— سىزنىڭ مېنى ياقتۇرمايدىغانلىقىڭىزنى بىلىمەن. خۇدايىم تۇيۇقسىزلا دىلىڭىزغا سېلىپ، نىيىتىڭىزدىن يېنىپ قالغان بولسىڭىزچۇ. پەقەت مۇمكىن بولمىسا، مەنمۇ بولدى قىلماي ئامال يوق. بىراق، مېنىڭ بىر ئىلتىماسىم بار ئىدى، قوشۇلارسىزمۇ مېھرىگۈل؟

— قانداق ئىلتىماس؟

— سىزگە خەت يېزىپ تۇرسام بولامدۇ؟

مېھرىگۈل تۇرۇپ قالدى:

— سىز خەت يازسىڭىز، ئابدۇسەمەت ئۇ... .

— مەن ھەرگىز ئىككىڭلارنىڭ مۇناسىۋىتىگە سوغۇقچىلىق سالىدىغان ئىشنى قىلمايمەن. ئەمما - زە، شۇ سىزدىن ئايرىلىپ قالسام، مېنىڭ چەت ئەلگە چىقالشىم مۇمكىن ئەمەس. مۇشۇ يەردىكى ئوقۇشۇمنى پۈتتۈرەلسەممۇ چوڭ گەپ.

— بۇ گەپلىرىڭىزگە ئىشەنمەيمەن. چۈنكى ئادەملەر نۇرغۇن نەرسىلىرىدىن، ھەتتا ئاتا - ئانىسىدىن ئايرىلىپ قالسىمۇ، ئوخشاشلا ياشاۋېرىدۇغۇ! يەنە كېلىپ ئىككىمىزنىڭ تونۇشقىنىغا بەك ئۇزۇن بولمىسا...!

— ئۇنداقتا ماڭا ئاندا - ساندا تېلېفون قىلىپ تۇرالارسىزمۇ؟

— بولىدۇ. يۇرتداشلىقىمىزنىڭ يۈزىنى قىلىپ، سىزگە تېلېفون قىلىمەن.

ئەتىسى مېھرىگۈل ئاقسۇغا قايتتى. ئەسقىر بىر مۇنچە مېۋە - چېۋىنى زەللە قىلىپ ئۇنى ۋوگزالغا ئۇزىتىپ چىقتى. ئەسقىرنىڭ كۆزلىرىدە ياش ئەگىيىتى. بىراق مېھرىگۈل مت قىلىپ قويمىدى. ئۇ ئەسقىرگە قانداقلا چە بۇنداق تاش يۈرەكلىك قىلغانلىقىغا ئۆزىمۇ ھەيران ئىدى.

ئوقۇش باشلاندى. ئايرىل ئايلىرى ئەسقىردىن بىر نەچچە پارچە خەت كەلدى، لېكىن مېھرىگۈل ئۇنىڭغا يا خەت، يا تېلېفون قايتۇرمىدى.

بىر كۈنى تۇيۇقسىزلا ئەسقىرنىڭ ئاغىنىسىدىن جىددىي تېلېفون كېلىپ

قالدى:

— مېھرىگۈل، ئەسقىر چەت ئەلگە چىقىش ئۈچۈن بېيجىڭغا ئىمتىھان

بەرگىلى كەلگەنىدى. ماشىنىغا سوقۇلۇپ كەتتى. ھازىر ھوشىنى ئۇقمايدۇ. لېكىن

جۈپلۈپ سىزنىڭ ئىسمىڭىزنىلا چاقىرىۋاتىدۇ. ئامال قىلىپ بىر كېلەمسىز؟

مېھرىگۈل بۇ گەپنى ئاڭلاپ داڭقىتىپ تۇرۇپلا قالدى. چۈنكى ئۇنىڭ نەزەرىدە ئۇ ئەسقەرنىڭ تەلىپىنى رەت قىلغاچقا، ئەسقەر ئىچىگە ئېلىپ كېتىپ، ئاخىرى مۇشۇ ئاقىۋەتكە قالغانىدى.

ئۇ ياتىقىغا قايتىپ كىرىپ ئۇن سېلىپ يىغلاپ كەتتى. جۇاڭ يۇ ئۇنىڭدىن نېمە بولغانلىقىنى سورىۋېتىدى، ئۇ:

— ئەسقەرنى ماشىنا ئۇرۇۋېتىپتۇ ئەمەسمۇ، — دېدى.

ئۇ چاغدا باشقا بالىلار مېھرىگۈلنىڭ ئابدۇسەمەت بىلەن يۈرۈۋاتقانلىقىنى ئۇقمايتتى. پەقەت «مېھرىگۈلنىڭ شىنجاڭدا لايىقى بارمىش» دېگەننىلا بىلەتتى. شۇڭا جۇاڭ يۇ ئۇنىڭدىن سورىدى:

— بېرىپ يوقلاپ كېلەمسىز قانداق؟

— ناۋادا مەن بارمىسام، بەك ئىچىگە ئېلىپ كېتىپ مېيىپ بولۇپ قالسا، مەن ئۆزۈمنىڭ ۋىجدانىغا يۈز كېلەلمەيمەن، ئۆمۈر بويى خاتىرجەم ئۆتەلمەيمەن، — دېدى مېھرىگۈل يىغلاپ تۇرۇپ.

مېھرىگۈل لى كېنىڭ يېنىغا كىرىپ ئۇنىڭدىن: «مېنىڭ بىر دوستۇمنى بېيجىڭدا ماشىنا ئۇرۇۋېتىپتۇ، ئۇنىڭ ئۆيىدە باشقا ئادىمى يوق. شۇڭا ئىككى كۈنلۈك رۇخسەت بەرگەن بولسىڭىز، بېرىپ كۆرۈپ كەلگەن بولسام» دەپ رۇخسەت سورىدى. لى كې ئۇنىڭغا قوشۇلدى. مېھرىگۈل پويىز بىلەن كېچىلەپ بېيجىڭغا يېتىپ كەلدى. ئۇ پويىزدىن چۈشۈپلا قايتىشنىڭ بېلىتىنى ئېلىۋالدى.

مېھرىگۈل ئالدىراپ - تېنەپ كېسەلخانغا كىرىپ كەلگەندە، ئەسقەر ھوشىغا كەلگەنىدى. مېھرىگۈلنى كۆرگەن ئەسقەرنىڭ تاتىراڭغۇ يۈزلىرىگە ۋىللىدە كۈلكە يۈگۈردى. مېھرىگۈل ئەسقەرنىڭ كۆڭلى سەل - پەل ئارامغا چۈشكەندىن كېيىن ئۇنىڭغا ئاستاغنا دېدى:

— ئەجەپ ئېھتىيات قىلماپسىز - ھە، كىچىك بالىدەك.

— خەت يازسام جاۋاب قايتۇرمىدىڭىز، تېلېفون قىلىپ قويايمۇ دېمىدىڭىز، كۆڭلۈم شۇنداق يېرىم بولدى. ھېچقانداق ئىشقا قولۇم بارمايدۇ، كېچىلىرى ئۇيقۇ يوق. كۈندۈزلىرى گاراڭ - ساراڭلا يۈرمەن. يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ قانداقلارچە ماشىنىغا سوقۇلۇپ كەتكىنىمنى ئۆزۈممۇ ئۇقمايلا قالدىم...

ئەسقىرنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل ئۇنىڭغا يۈز كېلەلمەيدىغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدى. ئۇ ئەسقىرنىڭ پۈتۈن ئەس- يادى چەت ئەلگە چىقىشتا ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. شۇڭا ئۇنى رىغبەتلەندۈردى:

— تۆرمۈشتا ئوڭۇشسىزلىققا يولۇقمايدىغان كىم بار دەيسىز؟ شۇڭا، بەك مەيۈسلىنىپ كەتمەڭ. بۇندىن كېيىن ئىچىڭىز پۇشۇپ قالسا مانا خەت يېزىڭ، مەنمۇ سىزگە يازمەن. چەت ئەلگە چىقىپ ئوقۇش ئۈچۈن كالا سەگەك، تەن ساق بولمىسا بولمايدۇ. بۇ ئىككىسى ھەممىدىن مۇھىم، جۈمۈڭ! بۇ جەھەتتە قولۇمدىن كېلىشىچە سىزگە ياردەم قىلىمەن، ئەسقىر!

— سىزگە خەت يازسام، ئابدۇسەمەتنىڭ كۆڭلىگە كېلىپ قالمۇ؟ — ئەسقىرنىڭ ئاۋازى تىترەپ چىقاتتى.

— ئۇنداقمۇ بولماس، مەن ئۇنىڭغا دەيمەن. ناۋادا ئۇ ماقۇل دېسە سىزگە تېلېفون قىلىمەن.

— مەنمۇ شۇنىڭغا تەشنا. ناۋادا شۇنداق قىلالسىڭىز سىزدىن تاغدەك مىننەتدار بولغان بولاتتىم. ئۇنداق قىلالمىغان تەقدىردىمۇ سىزدىن رەنجىمەيمەن، مېھرىگۈل. سىز بەختلىك بولالسىڭىزلا مەن شۇنىڭغا خۇش.

مېھرىگۈل كېسەلخانىدا ئەسقىرگە بىر كېچە قارىدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنى ئەنسىرەپ قالايمىكىن دەپ، بېيجىڭگە كېلىپلا كىچىك پارھاتنىڭ چاقىرغۇسىغا: «ئابدۇسەمەتكە دەپ قويسىڭىز، مەن بېيجىڭدا، ئەنسىرىمىسۇن» دەپ سۆز قالدۇرۇپ قويدى.

ئەنسى ئەسقىر خېلىلا ئوڭلىنىپ قالدى. مېھرىگۈل پويىز بىلەن كېچىلەپ شېنياڭغا قايتىپ كەلدى.

مېھرىگۈل ئۇنىڭغا گەپ قىلمايلا كېتىپ قالغانلىقىغا ئابدۇسەمەتنىڭ خاپا بولىدىغانلىقىنى پەرەز قىلغانىدى. لېكىن بۇنچىۋالا رەنجىپ كېتىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى.

ئابدۇسەمەت توپتوغرا بىر ھەپتە ئۇنىڭ يۈزىگە قارىمىدى. مېھرىگۈل ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ گەپ قىلىمۇ، ئۇ زۇۋان سۈرمەيتتى.

ئامالسىز قالغان مېھرىگۈل ئاخىرى رېھىمدىن ياردەم سورىدى:

يىقىلماق توغراق

— ئابدۇسەمەتكە گەپ قىلىپ قويۇڭا، رېھىم. ئۇ ماڭا تەتۈر قاراڭ بۇرىدۇ، مېنىڭ چېدىغۇچىلىكىم قالمىدى، مەن پەقەت كېسەلخانىدا ئەھقەگە بىر كېچە قارىدىم، شۇ، — دېدى مېھرىگۈل بولغان ئىشنى تەپسىلىي بايان قىلىپ: بىراق رېھىم ئويلىمىغان يەردىن ئابدۇسەمنىڭ تەرىپىنى ئېلىپ گەپ قىلدى: — ئەسلىدە بېيجىڭگە مېڭىشتىن بۇرۇن ئابدۇسەمەتكە دەپ قويغان بولسىڭىز توغرا بولاتتى، مېھرىگۈل!

— ئۇنىڭغا دېسەم ئۇ چوقۇم بارغىلى قويمائىتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە مېڭىشتىن بۇرۇن ئۇنى ئىزدەپ بېرىپ، ئۇنى تاپالمىغان تۇرسام...

رېھىم مېھرىگۈلنىڭ بۇ گەپلىرىگە باشقىچە ئىنكاسقا بولمىدى.

— ماڭا زادى ياردەم قىلامسىز. قىلامسىز؟

— ياردەم قىلغۇم بار. لېكىن ئابدۇسەمنىڭ پەيلى بەك يامان تۇرىدۇ.

ئۇنىڭغا نېمە دېيىشنى ئۇقمايۋاتمەن، — رېھىم باشلىرىنى چايقىدى. بۇ ئۇنىڭ «ئامال يوق» دېگىنى ئىدى.

— بويۇتۇ، سىز دېيەلمىسىڭىز ئۆزۈم دەي، — دېدى مېھرىگۈل خاپا بولۇپ،

— بەك بولسا ئۇ مېنى تىللاپ، دۆڭكەلەپ كېتەر شۇ، ئۇرۇپ پاچىقىمنى چېقىۋەتمەس!

شۇنداق قىلىپ مېھرىگۈل ۋاقىت تاپسىلا ئابدۇسەمنىڭ يېنىغا كىرىدىغان

بولۇۋالدى. ئۇ ئىشى بولسۇن. بولمىسۇن ئابدۇسەمنىڭ يېنىغا بېرىپ ئولتۇرۇۋالاتتى.

بىراق، ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى كۆرسىلا قويۇپ كېتەتتى. مېھرىگۈل بولسا

ئۇنىڭغا سايبىدەك ئەگشەتتى.

ئابدۇسەمەت ئاخىرى ئېغىز ئاچتى:

— ئادەمنىڭ تولا ئىچىنى سىقىمىسىڭىزچۇ! — دېدى ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا

كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ تۇرۇپ.

— ئالدى بىلەن گېپىمنى ئاڭلاپ باقماسىز! ئىدىيىڭىزدىن ئۆتسە تېخى

ياخشى، ئۆتمەسە مەن سىزدىن رەنجىمەيمەن.

ئابدۇسەمەت كېلىپ ئولتۇردى:

— قېنى، ئاڭلاپ باقاي ئەمەسە.

مېھرىگۈل بولغان ئىشنى بىر قۇر سۆزلەپ بەردى.
— ناۋادا مەن ئۇققان بولسام سىزنى بارغىلى قويمايىتىم، — دېدى
ئابدۇسەمەت، — بىراق، سىز بېرىپسىز، دېمەك سىز ھازىرغىچە ئۇنىڭدىن مېھرىگىزنى
ئۈزلەلمەيۋاتىسىز.

— ناۋادا ئۇ مېنىڭ سەۋەبىمدىن مېيىپ بولۇپ قالسا، ئۆمۈرلۈك ۋىجدان
ئازابىغا قالمادىمەن.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزلىرىگە تەلمۈرۈپ قارىدى. ئۇ: «يېيىجىڭغا
بارغانلىقىم ئۈچۈن كەچۈرەلمەيسىز» دەپ سورىماقچى بولدى. يۇ، لېكىن ئاغزىدىن
چىقىرىلمىدى.

ئابدۇسەمەت ئورنىدىن دەس تۇردى. دە، گەپمۇ قىلماي كېتىپ قالدى.
مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ كۈندىن كۈنگە شۈكلىشىپ، ياداپ كېتىۋاتقانلىقىنى
سەزدى. ئۇ ئەينەككە قاراپ باقتى، ئۆزىمۇ خېلى ياداپ كەتكەنىدى. مېھرىگۈل
ئابدۇسەمەتكە گەپنىڭ ئوچۇقىنىلا ئېيتتى:

— ئابدۇسەمەت، ئۆزىڭىزنىمۇ، مېنىمۇ تولا قىيىنماڭ. ئويلىغانلىرىڭىزنى
ئوچۇق دەڭ، ئاڭلاپ باقاي. ئەگەر مېنى كەچۈرەلمەيسىڭىز بۇنىڭغا ئاماللىق يوق. ناۋادا
كەچۈرەلسىڭىز، ھازىرقى ئېغىر روھىي ئازابىدىن قۇتۇلغان بولاتتىم.
ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ ياداپ كەتكەن يۈزلىرىگە سەپ سېلىپ قارىدى.

— سىزنى كەچۈردۈم، — دېدى ئۇ پەس ئاۋازدا.
— راستما؟ مېنى بەك خۇش قىلىۋەتتىڭىزغۇ! سىز راستتىنلا ماڭا ئاداۋەت
تۇتمايسىز؟ — شىللىسىدىكى يوغان بىر قورام تاشنى ئېلىپ تاشلىۋەتكەندەك
يېنىكلەپ قالغان مېھرىگۈل خۇددى كىچىك بالىلاردەك ئابدۇسەمەتنىڭ بىلەكلىرىنى
ھەدەپ تارتاتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ خېلىدىن بېرى تۇتۇلۇپ يۈرگەن چىرايىغا قايتىدىن كۈلگە
يۈگۈردى. ئۇ مېھرىگۈلنى تارتىپ يېنىغا ئولتۇرغۇزدى:

— مەن جىق ئويلاپ كەتتىم، مېھرىگۈل. ئەسقىر ئىنتايىن غايىلىك يىگىت
ئىكەن. مىللىتىمىزدىن، بولۇپمۇ ئىنتايىن نامرات بىر ئائىلىدىن بىلىم ئۈچۈن ئۆزىنى
ئاتىغان ئاشۇنداق قەيسەر يىگىتنىڭ چىققانلىقىغا ھەممىمىز خۇشال بولساق بولىدۇ.

مەن ئۇنىڭغا قايىل بولدۇم. ناۋادا ئۇ چەت ئەلگە چىقىشى ئىشىدا سىزنىڭ ياردىمىڭىزگە مۇھتاج بولسا، ياردەم قىلىڭ.

ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرى مېھرىگۈلنىڭ يۈرەكلىرىنى لەرزىگە سالدى. «ئابدۇسەمەت نېمانچە ئاق كۆڭۈل، مەرت يىگىت. ھە! — دەپ ئويلايتتى ئۇ،» ھەقىقىي ئوغۇل بالىچىلىقى بار يىگىت ئىكەن. ھازىر دۇنيادا ئەرلەرنىڭ قانچىلىكى لايىقىنىڭ ئۆز كۈندىشىگە ياردەم قىلىشىغا چىن دىلىدىن ماقۇل دېيەلسۇن؟!»

— ئۇ ماڭا خەت يازسا مەيلىما؟

ئابدۇسەمەت بېشىنى لىڭشىتتى:

— بىراق ئۇنىڭدىن خەت كەلسە مەن كۆرۈپ باقاي، ماقۇلمۇ؟

— بولىدۇ، مەن سىزگە كۆرسىتىمەن، — دېدى مېھرىگۈل گەپنى كېسىپلا.

— سىز ئۇنىڭغا ھەر ھەپتىدە تېلېفون قىلىمەن دېسىڭىز مەيلى. بىراق بەك

ئۇزۇن سۆزلىشىپ كەتمەڭ.

ئۇ ئىككىسى تەڭلا كۈلۈشۈپ كەتتى.

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى ئىللىق مېھرى بىلەن باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ سورىدى:

— راستىنى ئېيتىڭا مېھرىگۈل، ئۇنى ھېلىمۇ ياخشى كۆرەمسىز؟

— ياق! مەن سىزگە كۆڭۈل بەرگەنكىنەنەن، گېپىم گەپ. مەن سىزنىڭ

ئىچ- باغرىڭىزنى چۈشىنىپ بولدۇم ئابدۇسەمەت، كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئىشىمىز

قالسامۇ، ئاغرىپ- تارتىپ قالسامۇ، قېرىپ ماڭ- ماڭ موماي بولۇپ كەتسەممۇ

سىزنىڭ مېنى تاشلىۋەتمەيدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن.

— ئىلگىرىمۇ سىزگە دېگەنغۇ، مېنىڭ قولۇم قىسقا. لېكىن سىزگە بولغان

ساداقتىم چەكسىز.

— ئىلگىرى باشقا قىزىلارنىمۇ ياخشى كۆرۈپ باققانىدىڭىزغۇ؟

— ھازىر ئويلىسام ئۇ ياخشى كۆرۈش ئەمەس، پەقەت بالىلارچە ھەۋەسلا

ئىكەن. ئۇ ئىشلارنى تىلغا ئالماڭ، ماقۇلمۇ؟

— بولىدۇ، ئەمدى ئىككىنچى تىلغا ئالمايمەن.

ئۇ ئىككىسى ئاخىرى ئەپلىشىپ قالدى.

شۇنىڭدىن كېيىن مېھرىگۈل ئەسقەردىن خەت كەلگەن ھامان ئالدى بىلەن ئابدۇسەمەتكە كۆرسىتىپ، ئاندىن ئۆزى كۆرەتتى. ئەسقەرگە تېلېفون قىلغاندا ئابدۇسەمەت ياندا تۇرۇپ ئۇلارنىڭ قىلىشقان گەپلىرىنى ئاڭلايتتى.

ساۋاقداشلارنىڭ ھەممىسى ”مېھرىگۈلنىڭ شىنجاڭدا لايىقى بار“ دەپلا بىلەتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەسقەردىن ئۇنىڭغا دائىم خەت كېلىپ تۇراتتى. شۇڭا ئۇلار ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈلنىڭ ساۋاقداشلىقتىن ھالقىغان باشقىچىرەك مۇناسىۋىتىنىڭ بولۇشىغا ئىشەنمەيتتى. بىراق بەزى بالىلار سەل گۇمانلىنىپ قېلىپ كوچىلاپ سوراپ قالسا ئابدۇسەمەت: ”مەن ئۇ قىزنى بەك ياخشى كۆرەتتىم. بىراق دائىم بىر بالا ئۇنىڭغا خەت يازىدۇ، تېلېفون قىلىدۇ...“ دەپ قوياتتى.

مېھرىگۈل بۇ ھەقتە گەپ سوراپ قالغانلارغا: ”مەنمۇ ئابدۇسەمەتنى ياقىتۇرۇپ قالغان، بىراق شۇ...“ دەپ گېپىنىڭ ئايىغىنى يۇتۇپتەتتى. بۇنى ئاڭلىغانلار ”مېھرىگۈل شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدىكى ھېلىقى لايىقىغا تارتىشىدىغان ئوخشايدۇ“ دەپ ئويلاپ قالاتتى.

ئۇلارنىڭ بۇ خىل جاۋابلىرى بىر ھېسابتا ياخشى بولغانىدى. چۈنكى ئۇلار بۇ ئارقىلىق ھەم بۇ مۇرەككەپ ئىشنى باشقىلارغا چۈشەندۈرۈپ يۈرۈش ئاۋازىچىلىقىدىن، ھەم بالىلار ۋە مۇئەللىملەرنىڭ ئاغزىغا چىقىپ قېلىپ، ئىنتىزام جازاسىغا ئۇچراپ قېلىشتىن ساقلىنالايتتى.

سەمىمىي نىيەتكە تويۇنغان بۇ خىل ”ئۈچ بۇرجەكلىك مۇناسىۋەت“ تاكى ئالىي مەكتەپنىڭ تۆتىنچى يىلىغىچە داۋاملىشىپ، كېيىن بارا-بارا ئۆز ئايىغىدىن يوقىدى. ئەسقەرمۇ مېھرىگۈلگە خەت يازماس، تېلېفون قىلماس بولدى. چۈنكى مۇھەببەت مەستانىلىقىدىن ماڭ تەسلىكتە قۇتۇلغان ئەسقەر پۈتۈن ئەس-يادىنى ئۆز نىشانىغا بېغىشلىغانىدى. دۇرۇس، ئۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۆز كەسپىدە ئۇتۇپ چىقالسا، ئالدى بىلەن كۈندىشى ئابدۇسەمەتنىڭ ئاق كۆڭۈللىكىگە ئەلۋەتتە تەشەككۈر ئېيتىشى كېرەك. ناۋادا ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ تۇيۇقسىز قازا قىلغانلىقىدىن خەۋەر تاپسا، ئۇنىڭ ئۈچۈن چىن قەلبىدىن ياش تۆكەرمۇ؟

14. «باشلىق، مېنىڭ

بىر تەلپىم بار ئىدى...»

7- ئىيۇن كۈنى «شېنجېن

ئالاھىدە رايونى گېزىتى»، «شېنجېن سودا گېزىتى»، «جەنۇبىي جۇڭگو شەھەر

گېزىتى»، «ياڭچېڭ كەچلىك گېزىتى»، «شېنجېن فائۇنچىلىق گېزىتى»، «شېنجېن كەچلىك گېزىتى»، «كرىستال گېزىتى»، «شېنجېن مۇھاجىرلار گېزىتى» قاتارلىق ئۆلكە - شەھەر دەرىجىلىك چوڭ گېزىتلەرنىڭ ھەممىسىگە ئابدۇسەمەتنىڭ قۇربان بولغانلىقى ھەققىدىكى خەۋەرلەر، ئۇنىڭ قەھرىمانلىق ئىش - ئىزلىرى ھەققىدىكى ئۇزۇن تەپسىلىي ماقالىلەر ئۇنىڭ سۈرىتى بىلەن قوشۇپ بېسىلدى. گېزىتتىكى «زورۋانلارنىڭ ئۇۋىسىغا باستۇرۇپ كىرگەن ئۇيغۇر ساقچى قۇربان بولدى، لوڭگاڭ ساقچىلىرى چاقماق تېزلىكىدە دېلونى پاش قىلىپ، قەھرىماننىڭ روھىنى خاتىرجەم قىلدى»، «شېنجېنلىق ئۇيغۇر ساقچى ئابدۇسەمەت يانچۇقچىلار شاكىسىنىڭ ئۇۋىسىنى بىتچىت قىلىش يولىدىكى كۈرەشتە تۈن نىسپىدە قۇربان بولدى»، «ساقچى ئابدۇسەمەت مەرتلەرچە قۇربان بولدى»، «پىداكار ساقچى ئارمانسىز كەتتى» دېگەن ماۋزۇلار كۆزگە تاشلىنىپ تۇراتتى.

گۇاڭدوڭ تېلېۋىزىيىسىنىڭ «جەنۇبىي جۇڭگو ساقچىلىرى» سەھىپىسى ۋە شېنجېن تېلېۋىزىيىسىنىڭ ئۈچىنچى قانال «شەھەردىكى 110» سەھىپىسىدە ئابدۇسەمەتنىڭ ئىش - ئىزلىرىدىن مەخسۇس ھۆججەتلىك فىلىم ئىشلەپ تارقاتتى. بۇنىڭ بىلەن 26 ياشلىق ئۇيغۇر ساقچى ئابدۇسەمەتنىڭ قەھرىمانلىق ئىش - ئىزلىرى شېنجېن ئالاھىدە رايونىغا ئەمەس، ھەتتا پۈتۈن گۇاڭدۇڭغا تارقىلىپ كۈچلۈك ئىنكاس قوزغىدى.

دەل شۇ چاغلاردا ئازاب ۋە ئەسلىمىلەر ئىچىدە ئۆزىنى يوقىتىپ قويايلا دېگەن مېھرىگۈلنىڭ قەلبىدە ئاجايىپ كۈچلۈك بىر ئىستەك بىخلىغانىدى. ئۇ بۇ ئويىنى دەسلەپتە ئىككىلىنىپ تۇرۇپ يۈسۈپجانغا دەپ باقتى، يۈسۈپجان ئۇنى توغرا تاپتى. چوڭ يۈگە دېۋىدى، ئۇمۇ قوللىدى. 7 - ئىيۇن چۈشتىن ئىلگىرى، لوڭگاڭ جامائەت

خەۋپسىزلىكى شۇبە ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ليۇ كۇنجى، سىياسىي كومىسسارى يۈەن شياڭبىن ھازىرلا، ھال سوراپ كەلدى. چۈشتىن كېيىن شەھەرلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى لى فېڭنىڭمۇ ھال سوراپ كېلىدىغانلىقىدىن خەۋەر تاپقان مېھرىگۈل ئۆز ئارزۇسىنى ئۇنىڭغا ئېيتىش قارارىغا كەلدى.

چۈشتىن كېيىن سائەت ئىككىدىن ئاشقاندا يۈسۈپجان بىلەن مېھرىگۈل كىچىك پەرھات ۋە چېن يەننىڭ ھەمراھلىقىدا بۇجى ساقچى مەھكىمىسىنىڭ ئىككىنچى قەۋىتىدىكى مەجلىس خانىسىغا كەلدى.

«باشلىق لى فېڭ كەلدى!» دېگەن سۆز بىلەن تەڭ بىر مۇنچە كىشى مەجلىس خانىغا كىرىپ كەلدى، ھەممىنىڭ ئالدىدا ماڭغىنى لى فېڭ ئىدى. كۆزى يەنە تاققان، زىيالىي سۈپەت لى فېڭنىڭ كۆزلىرىدىن بىر خىل جەسۇرلۇق، زىرەكلىك چىقىپ تۇراتتى. ئۇ يۈسۈپجان، مېھرىگۈللەر بىلەن قىزغىن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى:

— مەن ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن سېكرىتارى، شېنچېن شەھەرلىك پارتكومنىڭ سېكرىتارى يولداش خۇاڭ لىمەن، ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، شېنچېن شەھىرىنىڭ باشلىقى يولداش لى خۇڭجۇڭ، ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىنىڭ نازىرى يولداش لياڭ گوجۇ قاتارلىق رەھبەرلەرنىڭ ھاۋالىسى بىلەن، شېنچېن شەھەرلىك پارتكوم، شېنچېن شەھەرلىك خەلق ھۆكۈمىتى، ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى ۋە شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى نامىدىن قەھرىماننىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىنى يوقلاپ كەلدىم، سىلەرگە ئالىي ئېھتىرام بىلدۈرۈمەن ھەمدە سىلەردىن سەمىمىي ھال سورايەن.

لى فېڭ ئابدۇسەمەتنىڭ قەھرىمانلىق ئىش - ئىزلىرىغا يۇقىرى باھا بەردى؛
— ئابدۇسەمەت شېنچېن ساقچىلىرىنىڭ پەخرى، پارتىيە ۋە خەلقنىڭ ۋاپادار ئوغلى. ئۇ شېنچېننىڭ جەمئىيەت ئامانلىقى ئۈچۈن جىنايەتچىلەر بىلەن جان تىكىپ ئېلىشىپ ئۆزىنىڭ ھاياتىنى تەقدىم قىلدى. ئابدۇسەمەت شەھىرىمىز جامائەت خەۋپسىزلىكى ساقچىلىرىنىڭ ئۆگىنىش ئۈلگىسى. شۇڭا بىز شەھىرىمىز جامائەت خەۋپسىزلىكى ساقچىلىرى ئارىسىدا ئابدۇسەمەتتىن ئۆگىنىش دولقۇنىنى قوزغىشىمىز كېرەك.

لى فېڭ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ مۇنداق دېدى:

— ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچى بولغىنىغا گەرچە ئۇزۇن بولمىسۇ، لېكىن ئۇ پارتىيىنىڭ، خەلقنىڭ ۋە يۇرتداشلىرىنىڭ ئۈمىدىنى ئاقلدى. قىسقىغىنە خىرەت ھاياتىدا ۋەزىپىلەرنى بىجاندەل ئورۇنداپ ئاجايىپ ياخشى تەسىرلەرنى قالدۇردى. ئۇنىڭ رەھبەرلىرى ۋە سەپداشلىرى ئۇنىڭغا ئىنتايىن ئامراق ئىدى. ھەممەيلىن مۇشۇنداق بىر ياخشى سەپداشتىن ۋاقىتسىز ئايرىلىپ قالغىنىغا قاتتىق ئازابلانماقتا. ئاخبارات ۋاسىتىلىرىنىڭ تەشۋىقاتى بىلەن ئاۋام- پۇقرانىڭ دىققەت- ئېنىبارى ھازىر ئابدۇسەمەتكە مەركەزلەشتى. ئۆلكە ۋە شەھەردىكى مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەرنىڭ ھەممىسى ھازىردا لارنىڭ ھالىدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىشىمىزنى، ئۇلارنىڭ قىيىنچىلىقلىرىنى ئىمكانىيەتنىڭ بارچە ئوبدان ھەل قىلىپ بېرىشىمىزنى قايتا- قايتا تاپىلدى... قېنى، سىلەرنىڭ قانداق قىيىنچىلىق ۋە تەلەپلىرىڭلار بار؟

يۈزلىرى قىزىرىپ كەتكەن يۈسۈپجان دېدى:

— رەھبەرلەر ئەتراپلىق ئويلاپتۇ، سىلەرنىڭ كۈيۈنگەنلىكىڭلارغا رەھمەت. ئىنىمنىڭ ۋاپاتى ئائىلىمىز ئۈچۈن ئېغىر مۇسەبەت. ئۇ ئائىلىمىزدىن چىققان بىردىنبىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ئىدى. ئۇنى ياشلا كېتىپ قالدۇ، دەپ كىم ئويلىغان؟ ئېست، ئېست! بىراق بىز ئابدۇسەمەتتىن ھەسرەت ئىچىدە پەخىرلىنىمىز. بىزنىڭ باشقا تەلپىمىز يوق، قاتىلىنى قانۇن بويىچە تېزراق جازالاپ بەرسەڭلارلا بولدى. بىزنىڭ بىردىنبىر تەلپىمىز شۇ! ئۇنىڭدىن باشقا، ئىنىمنىڭ لايىقى مېھرىگۈل شېنجېنغا كېلىپ ئىشلەپ، ئىنىمنىڭ ئىشلىرىغا ۋارىسلىق قىلسا، دېگەن ئۈمىدىتىمەن.

يۈسۈپجاننىڭ سۆزى تۈگىشىگىلا مېھرىگۈل ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، لى فېڭغا ئىگىلىپ سالام قىلدى ۋە راۋان خەنزۇ تىلىدا مۇنداق دېدى:

— سالامەت تۇردىڭىزمۇ باشلىق! ئىسىم مېھرىگۈل، ئابدۇسەمەتنىڭ لايىقى بولمەن. ئابدۇسەمەتنىڭ ئارزۇسى، نارسىدە بالىلارنى ئالداپ ئايرىپ ساتىدىغان جىنايەتچىلەرنى قايسى مىللەتتىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر قاتتىق جازالاش ئىدى. بىراق ئۇ قۇربان بولدى. شۇڭا، مەن شېنجېنغا يۆتكىلىپ كېلىپ، ئابدۇسەمەتنىڭ ئىشلىرىغا ۋارىسلىق قىلىپ، ئاشۇ جىنايەتچىلەر بىلەن داۋاملىق كۈرەش قىلسام

دېگەن ئارزۇدىمەن. مەن جۇڭگو جىنايى ئىشلار يىقاچىلىرى ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرگەن، ئابدۇسەمەتنىڭ ساۋاقدىشى. ھازىر شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىدە ئىشلەيمەن. ھازىر گەرچە جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىنىڭ خادىمى بولساممۇ، لېكىن بىرىنچى سەپكە كەلگۈم، ئابدۇسەمەت ياشىغان، قان - تەر تۆككەن ۋە قۇربان بولغان يەرلەردە ئىشلەپ، ئۇنىڭ ئىشلىرىغا ۋارىسلىق قىلىپ، شېنجېن شەھىرىنىڭ ئامانلىقى ئۈچۈن بىر كىشىلىك ھەسسە قوشقۇم بار. ناۋادا تەلپىم ئورۇنلۇق بولسا، رەھبەرلەرنىڭ نەستىقلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

مېھرىگۈلنىڭ ئىلتىجالىق كۆزلىرى لى فېڭغا تىكىلدى.

لى فېڭ شۇ مىنۇتنىڭ ئۆزىدىلا ئىپادە بىلدۈردى:

— قارشى ئالمىز! شېنجېن ئابدۇسەمەتتەك مۇنەۋۋەر ساقچىلارغا موھتاج.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئورۇنداپ بولالمىغان ئىشلىرى ئۈچۈن سىزلا ئەمەس، بارلىق ساقچىلىرىمىزنىڭ داۋاملىق كۈرەش قىلىشىغا توغرا كېلىدۇ! ئۇ يېنىدىكى بىرەيلەنگە تاپىلدى:

— بۇ ئىشنى دەرھال بېجىرىڭلار!

مېھرىگۈلنىڭ چىرايىغا بىلىنەر - بىلىنمەس كۈلكە يۈگۈردى. بۇ ئۇنىڭ شۇم خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن بۇيانقى تۇنجى كۈلۈمسىرىشى ئىدى.

شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن، لوڭگاڭ رايونىنىڭ سېكىرتارى يۈ خۇيخۇڭ، موئاۋىن سېكىرتارى جەي جۇڭنەي، دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى لى ۋېنلۇڭ، سەي لىچاڭ قاتارلىقلار رايونلۇق پارتكوم ۋە خەلق ھۆكۈمىتىگە ۋاكالەتەن بۇجى ساقچى مەھكىمىسىگە كېلىپ ھازىدارلاردىن ھال سوراپ، ئۇلارغا ھال سوراش پۇلى بەردى.

— ئابدۇسەمەت خىزمەتنى بىجاندەل ئىشلەشنىڭ تىپىك ئۈلگىسى، — دېدى يۈ خۇيخۇڭ، — بىز پۈتۈن رايون خەلقىنى ئابدۇسەمەتتىن ئۆگىنىشكە چاقىرىمىز!

لى فېڭنىڭ مېھرىگۈلنىڭ كېلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ ئىشلىرىغا ۋارىسلىق قىلىشىنى نەق مەيداننىڭ ئۆزىدىلا قوبۇل كۆرگەنلىكى مېھرىگۈلنىڭ ئۈمىد شامىنى قايتا يورۇتتى. كەچلىك غىزادا ئۇ شېنجېنغا كەلگەندىن بۇيان تۇنجى قېتىم بىر چىنە

تاماقنى تۈگىتىپ يېدى. مېھرىگۈلنىڭ كۈندىن- كۈنگە ياداپ، تۈگىشىپ كېتىۋاتقانلىقىدىن ئەنسىرەپ قېلىشقان جۇڭ يۈ بىلەن چېن بىەن بۇنى كۆرۈپ ئىنتايىن خۇشال بولۇپ كېتىشتى.

شېنچېنلىقلارنىڭ قىزغىنلىقى، شېنچېن جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىدىكى رەھبەرلەر، ساقچىلارنىڭ كۈچلۈك ئادەمگەرچىلىكى ۋە غەمخورلۇقى يۈسۈپجان بىلەن مېھرىگۈلنى ئاجايىپ تەسىرلەندۈردى. كۈندۈزى تەرەپ- تەرەپتىن ھال سوراپ، يوقلاپ كەلگەنلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيتتى. يۈسۈپجان بىلەن مېھرىگۈل گېزىت ۋە تېلېۋىزىيە مۇخبىرلىرىنىڭ ئىزلىمە زىيارىتىنى قوبۇل قىلىپ بولالماي ئاۋارە ئىدى، ئۇلار ھەتتا ئابدۇسەمەتنىڭ ۋاپاتىغا ئازابلىنىپ ياش تۈكۈشكىمۇ ئۈلگۈرەلمەيۋاتاتتى. پەقەت ئۆزلىرىگە تەئەللۇق جىمجىت كېچىدىلا ئۇلار كۆزلىرىنى يۇمغىنىچە ئۇھ دەپ ئولتۇرالايتتى. مېھرىگۈل ئاشۇ تىمتاس كېچىدە ئابدۇسۇمەت بىلەن ئۆتكەن شېرىن مەنۇنلارنى ئەسكە ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن خىيالىي مۇڭدېشىشتىن كۆڭلىگە تەسەللى ئىزدەيتتى.

جىمغۇر سەھرىلىق بالا ئابدۇسەمەت مۇنەۋۋەر ساقچىلاردىن بولۇپ يېتىلىپ چىقىش جەريانىدا نۇرغۇن مۇشكۈلاتلارنى باشتىن كەچۈردى. ئۇ بىر نەچچە قېتىم ھەتتا مەكتەپتىن چېكىنىش نىيىتىگىمۇ كەلگەنىدى، لېكىن ئاخىرى لېۋىنى چىشلەپ ھەممىگە چىدىدى. بۇ دۇنيادا ئابدۇسەمەتنىڭ كۆڭلىدىكىنى ھەممىدىن بەك چۈشىنىدىغان ئادەم پەقەت ئۇنىڭ دىلگەش مەھبۇبى مېھرىگۈللا بولسا كېرەك.

مېھرىگۈلنىڭ ھازىرمۇ يادىدا تۇرۇپتۇ، ئالىي مەكتەپنىڭ بىرىنچى يىلى بىرىنچى مەۋسۈمدە ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل ئىككىلىسى بەزى

پەنلەرنىڭ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىدى. كېيىن تولۇقلاپ ئىمتىھان بېرىپ يۈرۈپ ئاران دېگەندە ئۆتتى. ئىككىنچى مەۋسۈمنىڭ بىر كۈنى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە تۇيۇقسىزلا دەپ قالدى:

— مەن شىنجاڭغا قايتىپ كېتەيمىكىن دەيمەن، شېنياڭدا پەقەتلا تۇرغۇم

يوق.

— نېمىشقا؟

— كۆتەلمىدىم، بۇ يەردە پۇلمۇ جىق كېتىدىكەن. شىنجاڭغا بېرىپ

مەخسۇس كۇرستا ئوقۇسام، ئۆيدىكىلەرنىڭ يۈكۈمۇ يەڭگىلەپ قالاتتى...

— قانداقلا رەجە بۇنداق ئويغا كېلىپ قالدىڭىز، ئابدۇسەمەت؟

— باشلانغۇچ، ئوتتۇرا مەكتەپتە بىللە ئوقۇغان مەتتوخنى ئىسىملىك يېقىن

ئاغىنىم بار ئىدى. ئۇ مەركىزىي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تەييارلىق بۆلۈمىدە

ئوقۇيتتى. دەرسلەرنى ئېلىپ ماڭالمى، يېقىندا شىنجاڭغا مەخسۇس كۇرس ئوقۇشقا

ئالمىشىپ كېتىپتۇ. يېقىندا ئۇنىڭدىن خەت كەلگەن، مېنى قايتىپ كېتىشكە دەۋەت

قېلىپتۇ. شۇڭا، تۆت يىل بۇ يەردە ئوقۇپ ئاخىرى مەكتەپنى پۈتتۈرۈلمەي قالغاندىن

كۆرە، ھازىرلا ئالمىشىپ كەتكىنىم تۈزۈكمىكىن، دەپ ئويلاپ قالدىم...

مېھرىگۈلنىڭ ئائىلىسىدىكى تۆت بالىنىڭ ھەممىسى ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغان.

ئۇنىڭ دادىسى دوختۇر بولۇپ، دائىم بالىلىرىنى ئىرادىلىك بولۇشقا ئىلھاملاندۇرۇپ

تۇراتتى. ئۇنىڭ قەلبىدىكى بىلىمگە بولغان ئىستەك ۋە ئىنتىلىشلىرى ھەتتا بەزى

ئوغۇل بالىلارنىمۇ بېسىپ چۈشەتتى. شۇڭا ئابدۇسەمەتنىڭ سەل - پەل ئىككىلىنىپ

قالغانلىقىنى كۆرگەن مېھرىگۈل ئۇنىڭ بۇ نىيىتىدىن يېنىشىغا ياردەم بېرىش قارارىغا

كەلدى.

ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنىسى ئېلىجانغا بەك ئامراق ئىكەنلىكىنى، ئېلىجاننىڭ

تولۇقسىز ئۈچىنچى يىللىقتا ئوقۇۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا ئۇ گەپنى ئۇدۇللا ئېيتتى:

— بۇ مەكتەپنى پۈتتۈرۈۋالسىڭىز خىزمەت تېپىش ئاسانراق بولىدۇ. سىز ئالىي

مەكتەپنى پۈتتۈرگەندە ئىنىڭىز دەل ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىدۇ - دېگە!

خىزمەتكە چىقسىڭىز ئىنىڭىزنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇشىغا ياردەم قىلالايسىز. شۇنداق

بولغاندا، ئائىلەڭلەردىن يەنە بىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى چىقىدۇ. ئېلىجاننىڭ

ئوقۇشىنى بەك ياخشى دەۋاتاتتىڭىزغۇ؟ ئۇ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇسا خۇدا بۇيرىسا ئىستىقبالىنى تاپالايدۇ. ناۋادا سىز ھازىر شىنجاڭغا كېتىپ، كېيىن خىزمەت تاپالماي، تۆت تەڭگە پۇلنىڭ ئورنىنى قىلالىسىڭىز ئۈكىڭىزنى نېمە بىلەن ئوقۇتسىز؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە سىز كەتسىڭىز مەن قانداق قىلىمەن؟ سىز ماڭا: «كۆڭلۈمنى قوبۇل قىلىڭىز، ئۈكىڭىزلىرىڭىزگە ھەرگىز دەخلى قىلمايمەن» دەپ ۋەدە بەرگەندىڭىز مەن ھازىر سىزگە شۇنچىلىك ئىچكىپ قالغان تۇرسام، ناۋادا سىز كەتسىڭىز مېنىڭ ئوقۇمىقىمۇ تەسكە چۈشىدۇ.

— مەن يەنە ئويلىشىپ باقاي، — دېدى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن.

بىر نەچچە كۈنگە قالمايلا 1 - ماي بايرىمى كەلدى. مەكتەپمۇ دەل بايرامغا توغرىلاپ ئۈچ كۈنلۈك تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى ئۇيۇشتۇردى. ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل ئولتۇرۇپ مۇسابىقە كۆرگەچ ئۇزۇن مۇڭداشتى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى ئاخىرى قايىل قىلدى.

— بولدى، مەن كەتمەي مۇشۇ يەردە ئوقۇيمەن، — دېدى ئابدۇسەمەت ئاخىرى بىر قارارغا كېلىپ.

بۇ مەۋسۈمدە مېھرىگۈل ئاساسەن ئابدۇسەمەتنىڭ يادلايدىغان دەرسلىرىگە ياردەم قىلدى. ئۇ مېھرىگۈلنىڭ بەلگە سېلىپ بەرگەن يەرلىرىنى ئالدى بىلەن ئىچىدە ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىۋالاتتى، ئۇنى ئۇيغۇرچە يادلاپ بولغاندىن كېيىن يەنە خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلاتتى. بۇنداق قىلغاندا ئۇنىڭغا خەنزۇچىنى بىۋاسىتە يادلىغاندىن ئاسانغا چۈشەتتى.

شۇنداق قىلىپ مەۋسۈملۈك ئىمتىھاندا ئىككىلىسى ئىمتىھاندىن تولۇق ئۆتتى. بۇنىڭدىن ئابدۇسەمەت بەكمۇ خۇشال ئىدى، ئۇ يازلىق تەتىلدە ئۆيىگە قايتىش نىيىتىگە كەلدى. چۈنكى بىر يىلدىن بۇيان ئۆيىدىكىلەرنى ناھايىتى سېغىنغانىدى.

بىراق، قېرىنداشلىرى بىلەن جەم بولىدىغان ئاشۇ يازلىق تەتىلدە، ئۇ ئۆزىنى بىر شۇم خەۋەرنىڭ كۈتۈپ تۇرغانلىقىنى نەدىن بىلسۇن؟

ئۇ چاغدا مېھرىگۈلنىڭ ئۆيىدە تېلېفون بولمىغاچقا، ئۇنىڭ ئابدۇسەمەت بىلەن ئالاقىلاشمىقى بەك تەسكە چۈشتى. مېھرىگۈل ئالدى بىلەن مەتتۇختىغا چاقىرغۇ قىلاتتى، مەتتۇختى بۇ خەۋەرنى ئابدۇسەمەتكە يەتكۈزەتتى. ئاندىن ئابدۇسەمەت

مېھرىگۈللەرنىڭ قوشنىسىنىڭ ئۆيىگە تېلېفون قىلاتتى؛ ئاخىرىدا قوشنىسى چىقىپ ئابدۇسەمەتنىڭ سائەت نەچچىدە تېلېفون قىلماقچى بولغانلىقىنى مېھرىگۈلگە دەپ بېرەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ باشقىلارنىڭ ئۆيى بولغاچقا ئارتۇق - تۆشۈك گەپ قىلىشقىمۇ ئەيسىز ئىدى. شۇڭا پۈتۈن يازلىق تەتىلدە ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا بىر قېتىملا تېلېفون قىلىپ خاتىرجەم قىلىپ قويغاندىن كېيىن، نېمىشقىدۇر ئۇن - تىنىسىز جىمپىلا كەتتى.

يازلىق تەتىلمۇ توشتى. مېھرىگۈل مەكتەپكە قايتماقچى بولۇپ ئۈرۈمچىگە كەلدى. ئۇ ئۈرۈمچىدە خوتەنلىك خېلىل، مايتاغلىق غەيرەتنى ئۇچراتتى. لېكىن ئابدۇسەمەت كۆرۈنمەيتتى.

— ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىدە ئازراق ئىشى چىقىپ قاپتۇ، سەل كېيىنرەك كېلىدىكەن، — دېدى خېلىل.

ئۈرۈمچىدىن شېنياڭغا بېرىش ئۈچۈن ئۈچ كېچە - كۈندۈز پويىزدا ئولتۇرۇشقا توغرا كېلەتتى. بالىلارنىڭ ئولتۇرىدىغىنى قاتتىق ئورۇندۇق بولغاچقا، ئۇيقۇسى كېلىپ بولالماي قالغان چاغلىرىدا دېرىزە تەرەپتە ئولتۇرغان بالىلار چاي شېرىسىگە بىردەم بېشىنى قويۇپ كۆزىنىڭ ئاچىقىنى چىقىرىۋالاتتى؛ ئىچ تەرەپتە ئولتۇرغان بالىلار پەقەت بىر - بىرىنىڭ مۇرىسىگە بېشىنى قويۇپ مۈگدەشكە مەجبۇر بولاتتى. بىراق مېھرىگۈل باشقا ئوغۇل بالىلارنىڭ مۇرىسىگە بېشىنى قويۇشنى خالىمايتتى، شۇڭا ئۇ: “ئىست، ئابدۇسەمەت بولغان بولسىچۇ كاشكى، مۇرىسىگە بېشىمنى قويۇپ ئۇخلىۋالاتتىم” دەپ ئويلاپ كەتتى.

ئوقۇش باشلاندى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ يولىغا جىق قارىدى، لېكىن ئۇ تېخىچە كەلمەيۋاتاتتى. ئوقۇش باشلىنىپ ئىككىنچى ھەپتىسىنىڭ بىر كۈنى، شۆبە ئەترەتتىكى ئوقۇغۇچىلار بوكسخانغا ئېلىشىش دەرسىگە كىردى. ئابدۇسەمەت ئۇيۇقسىزلا بوكسخاننىڭ ئىشىكىدە پەيدا بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئۇچىسىدا نىقاب كىيىمى بار ئىدى. ئۇ ھەم يادا، ھەم قارىداپ كەتكەن بولۇپ، ناھايىتى مىسكىن كۆرۈنەتتى. پەقەت قاپقارا بۆدرە چاچلىرىلا يېڭىلا بويىغاندەك پارقىراپ تۇراتتى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ ئىچى سىيرىلىپ كەتتى. دەرسىنى چۈشكەندىن كېيىن بالىلارنىڭ ھەممىسى ئابدۇسەمەتنى ئورنىۋېلىشتى:

— ئەجەپ كېچىكىپ كەتتىڭمۇ؟ ئاغرىپ قالمىغانىمىن؟ ئۆيۈڭدە بىرەر ئىش بولدىمۇ-يا؟

ئابدۇسەمەت زورغا كۈلۈپلا قويۇپ: — ھېچ ئىش يوق... ئۆيىدە ئارزاق ئىش چىقىپ قېلىپ شۇ، — دەپ جاۋاب بەردى. باشقىلارمۇ زادى نېمە ئىش بولغانلىقىنى كۈچلەپ سوراشمىدى، كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ سالقىنداشقا ماڭدى. مېھرىگۈلمۇ بالىلار بار يەردە ئۇنىڭدىن ئارتۇقچە گەپ سوراشنى بىئەپ كۆردى.

كەچلىك تەكراردىن چۈشكەندە ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل خۇددى كېلىشىپ قويغاندەكلا ئىشكىتىن تەڭلا چىقتى. ئۇلار ياتاققا قايتماي، مەيداندا بىردەم سەگىدىدى.

— چېچىڭىز قارىيىپ كېتىپتۇ، — دېدى مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە سەپ سېلىپ قاراپ، — بۇرۇنقى ئاق چاچلىرىڭىزمۇ يوق.

ئابدۇسەمەتنىڭ كۆز جىيەكلىرى شۇ ھامان قىزاردى:

— يولغا چىقىش ئالدىدا مەتوختى: ”چاچلىرىڭدىكى ئاق بەك كۆپىيىپ كېتىپتۇ، بارغاندىن كېيىن مېھرىگۈل تونۇيالماي قالمىسۇن يەنە“ دەپ بويىپ قويدى.

— نېمىشقا ئاق چېچىڭىز كۆپىيىپ كەتتى، ئابدۇسەمەت؟

ئابدۇسەمەت يول بويىدىكى دەرەخكە بۆلەنگىنىچە بىردىنلا ھېقىلداپ يىغلاپ كەتتى.

مېھرىگۈل بېرىپ ئۇنىڭ مۇرىسىنى تۇتتى:

— يىغلىماڭ ئابدۇسەمەت، بىرەر ئىش بولدىمۇ؟ يەنە شۇ ئوقۇش پۇلىنىڭ ئىشىمۇ-يا؟

ئابدۇسەمەت تاراملاب ياش قۇيۇلۇپاتقان كۆزلىرىنى مېھرىگۈلگە تىكتى:

— كىچىك ئىنىم... ئېلىجان كېتىپ قالدى... رەھمەتلىك ئاپامنىڭ يېنىغا كەتتى...

— نېمە؟ — مېھرىگۈل بۇ گەپنى ئاڭلاپ گويىا ئۆز قۇلقىغا ئىشەنمەيۋاتقاندەك ئاغزىنى يوغان ئاچقىنىچە تۇرۇپلا قالدى، — سىز ئەڭ ئامراق

ھېلىقى ئۇكىڭىزمۇ؟

— ھەئە... —

تېخى ماي بايرىمىدىلا ئابدۇسەمەتكە «ئۇكىڭىز ئېلىجاننى ئالىي مەكتەپتە ئوقۇتۇش ئۈچۈن، بۇ مەكتەپتىكى ئوقۇشىڭىزنى ئاخىرىغا چىقىرىڭ»، دەپ نەسىھەت قىلغانلىقىنى ئەسكە ئالغان مېھرىگۈل بۇ شۇم خەۋەرگە راستتىنلا ئىشەنمەي قالدى. «شۇنداق تۇيۇقسىز كېتىپ قالدېما؟» دەپ ئويلايتتى ئۇ. مېھرىگۈل بىر ھازادىن كېيىن سورىدى:

— ئاغرىپ قالغانىدى؟

ئابدۇسەمەت بېشىنى چايقىدى.

— ئەمىسە، نېمە بولۇپ...؟

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ بىلەكلىرىنى چىڭ تۇتتى:

— ئۇ... ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچراپتۇ... ئابدۇسەمەت بېشىنى مېھرىگۈلنىڭ

مۇرىسىگە قويۇپ يەنە ھۆڭرەپ يىغلاپ كەتتى.

بۇنى كۆرۈپ مېھرىگۈلمۇ يىغلاپ كەتتى. بىر ھازادىن كېيىن ئۇ سەل - پەل ئۆزىنى بېسىۋېلىپ يانچوقىدىن قەغەزنى ئېلىپ، ئابدۇسەمەتنىڭ ياشلىرىنى ئېرتتى. ئۇنىڭغا ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزلىرىدىن سىرغىپ چىقۇۋاتقىنى ياش ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ ئېزىلگەن يۈرەكلىرىدىن تەپچىرىگەن قىپقىزىل قاندەك بىلىنىپ كەتتى. شۇنىڭ بىلەن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى ھازىرقى دىلخەستىلىكتىن تېزراق قۇتۇلدۇرۇپ، ئۇنىڭ پۈتۈن زېھنىنى دەرسكە قارىتىش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا مېھرىبانلىق يەتكۈزۈپ، ھەر جەھەتتىن ياردەم قىلماسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى قولتۇقلاپ، يول ياقىسىدىكى تاش ئورۇندۇققا ئەكىلىپ ئولتۇرغۇزدى. ئابدۇسەمەت بولغان ئىشنى مېھرىگۈلگە ئېسەدەپ تۇرۇپ باشتىن - ئاياغ سۆزلەپ بەردى.

مېھرىگۈل ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ ئولتۇرۇپ، توختىماي ياش تۆكەتتى. «ئابدۇسەمەت ئۆيىدە ياشنىپ قالغان دادىسىنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ پۇخادم چىققۇدەك يىغلىيالمىدى تاينىلىق، — دەپ ئويلايتتى مېھرىگۈل، — ئىچى توشۇپ كېتىپتۇ بىچارىنىڭ، يىغلىسۇن، قانغۇدەك يىغلىۋالسۇن، يېنىكلەپ قالار...»

ھەسرەتلىك ياشلىرىنى تۆككەندىن كېيىن ئىچى بوشىغاندەك بولغان ئابدۇسەمەت مەيداندىكى گازغا قارىدى:

— ... مەن ئىنىمنىڭ قەبرىسىنى قۇچاقلاپ بوزلاپ كەتتىم. ئۇ، رەھمەتلىك ئانامغا ھەمراھ بولۇپ يېتىپتۇ... ئۇكام بەك ياش كەتتى، ئەمدىلا 16 ياشقا كىرگەندى... رەھمەتلىك بىرەر كۈنمۇ خۇۋلۇق كۆرمىدى... ئۇ ئوقۇش بىلەن ئېتىزنىڭ ئىشىدىن باش كۆتۈرەلمەيتتى. ئۇ ئاجايىپ كۆپۈمچان بالا بولغان... ئەجەب بالدۇر كېتىپ قالدى، بىزنىڭ ئورنىمىزدا ئانامغا ھەراھ بولغىلى كەتتى...

— بېشىڭىزغا كەلگەن دەرد - ئەلەملىرىڭىزنى چۈشىنىمەن ئابدۇسەمەت. ئېلىجاننىڭ ياپىياش تۇرۇپلا كېتىپ قالغانلىقىنى ئاڭلاپ مەنمۇ چىدىيالماي قېلىۋاتىمەن. بىراق بولار ئىش بوپتۇ، ئۆلگەننىڭ كەينىدىن ئۆلۈۋالغىلى بولامدى؟ ئۇنىڭ روھىغا ئاتاپ دۇئا قىلىڭ، ياتقان يېرى جەننەت بولسۇن رەھمەتلىكىنىڭ. ئۆزىڭىزنى بەك تۈگەشتۈرۈپ قويماڭ، بولامدۇ؟ بۈگۈن سىزنى كۆرۈپلا قورقۇپ كەتتىم، قارىداپ جۈدەپلا كېتىپسىز. بىراقلا نەچچە ياش قېرىپ كەتكەندەك بولۇپ قاپسىز...

— شۇنداق، بىر نەچچە تال ئاق چېچىم بولىدىغان، كۆيىپلا كېتىپتۇ... چىراق ئۆچۈرىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى قولتۇقلاپ ئوغۇللار ياتقىنىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. ئۇ ئابدۇسەمەت بىناغا چىقىپ كەتكۈچە قاراپ تۇرۇپ، ئاندىن قىزىلار بىناسىغا قايتتى.

«بۇ ئىش بەك ئېغىر كەپتۇ ئۇنىڭغا، — دەپ ئويلىدى مېھرىگۈل، — بەزىدە ئەرلەر ئاياللارغا قارىغاندا ئاجىز كېلىدىغان ئوخشايدۇ. شۇڭا ئۇنىڭغا كۆپۈنمىسەم، ئۇنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرمىسەم بولمىغۇدەك...»

ئابدۇسەمەت بىر ھەپتىگىچە دەرسكە ئانچە كىرىشىپ كېتەلمىدى، كۈنىگە پەقەت ئىككى ۋاقلا تاماق بەيتتى. مېھرىگۈل ئۇنىڭغا ئوبدان قورۇما، تاماقلارنى، ئەكىلىپ بېرەتتى. شەنبە، بەكشەنبە كۈنلىرى ئۇنى كىتابخانلارغا باشلاپ باراتتى. ئابدۇسەمەت كېچىسى ئۇيقۇسى قاچىدىغان بولۇپ قالغانىدى. مېھرىگۈل «يېتىشتىن ئاۋۋال ئىچىڭىز ئۇيقۇڭىز ياخشىلىنىدۇ»، دەپ ئۇنىڭغا سۈت پاراشوكى ئەكىلىپ بەردى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى جۇدالىق ئازابىدىن تېزراق قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۆگىنىش قىلاتتى؛ ئۇنى توپ ئويناشقا، چىنقىشقا دەۋەت قىلاتتى. ئابدۇسەمەت دەستىن چۈشكەندىن كېيىن ئانچە - مۇنچە

تۇرمۇش خىراجىتى تېپىش ئۈچۈن سىنىپلارنى تازىلايتتى. مېھرىگۈل بولسا ئۇنىڭ يوللارنى سۈرتۈپ تازىلىشىغا ياردەملىشەتتى. ئاندىن ئىككىسى سىرتلارغا چىقىپ ئايلاڭغاچ ھال - مۇڭ ئېيتىشاتتى.

ئابدۇسەمەت ئۆكسىنىڭ قازا قىلغانلىقىنى بىر قانچە ساۋاقدىشىدىن باشقا بالىلار ۋە ئوقۇتقۇچىلاردىن ھېچكىمگە تىنمىدى. ئۇنىڭ ئاجايىپ قەيسەرلىكى ئۇنى جۇدالىق ئازابىدىن ئاستا - ئاستا قۇتۇلدۇردى. ئۇ مېھرىگۈلدىن بەكمۇ مىننەتدار ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ بېشىغا كەلگەن شۇ قېتىملىق كېلىشمەسلىك ئۇ ئىككىسىنى تېخىمۇ ئىجىل، ئىناق قىلىۋەتتى.

ئۆز غايىسىنى مېڭ بىر جاپادا ئەمدىلا ئىشقا ئاشۇرۇپ ئاران توققۇز ئايلا خىزمەت قىلغان ئابدۇسەمەتنىڭ تۇيۇقسىز قازا قىلىپ كېتىشى كىمنىڭ خىيالىغا كەلگەن دەيسىز! شۇڭا، مېھرىگۈل شېنجىنغا يۆتكىلىپ كېلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ ئىشلىرىنى داۋاملاشتۇرۇشنى، ئۆزىنىڭ ئابدۇسەمەتكە بولغان سېغىنىش ئوتلىرىنى بېسىشنىڭ بىردىنبىر يولى قىلىپ تاللىدى...

8 - ئىيۇن چۈشتىن ئاۋۋال
سائەت توققۇز يېرىمدا يۈسۈپجان بىلەن
مېھرىگۈل كىچىك پەرھات ۋە جۇاڭ
يۇنىڭ ھەمراھلىقىدا بۇجى
ساقچىخانىسىغا كەلدى. ئۇلار ئەمدىلا
كىرىپ تۇرۇشىغا بۇجى ساقچىخانىسى
تەۋەسىدىكى كەنتلەر، ئاھالىلەر

15. ئىلگىرى سائادەت
نۇرلىرىغا بۆلەنگەن كىچىككەنە
ياتاق بۈگۈن جۇدالىق
ئەلەملىرىنى قانداقمۇ
سىغدۇرالغاندۇ؟

كۆمبىتى ۋە كارخانىلارنىڭ ۋەكىللىرى ئۇلاردىن ھال سورىغىلى كەلدى.
— مەن خىزمەت جەريانىدا ئابدۇسەمەت بىلەن بىرنەچچە قېتىم ئەسرا
بولغان، — دېدى بىر كارخانا مەسئۇلى ھاياجان بىلەن، — ئۇ يىگىت تېپىلغۇسىز
سەمىمى، ئوبدان ساقچى ئىدى!
ھال سورىغۇچىلار ئۇزىغاندىن كېيىن پېڭ گۈچىڭ يۈسۈپجان بىلەن
مېھرىگۈلگە دېدى: — ئابدۇسەمەت قازا قىلغاندىن بۇيان ساقچىخانىنىڭ تېلېفونى

يىقىلماس توغراق

جىرىڭلاپ توختىمىدى. بىر مۇنچە ئادەملەر سىلەرنىڭ ئەھۋالىڭلارنى سورىدى؛ بەزىلەر «قەھرىماننىڭ ئائىلە تاۋاباتلىرىغا پۇل ئىئانە قىلماي»، دېيىشتى؛ شېنچېندىكى نۇرغۇن ئوقەتچى ۋە مەدىكار ئۇيغۇرلار ماڭا تېلېفون قىلىپ: «ئابدۇسەمەت بىزنىڭ قەھرىمانىمىز. شۇڭا مەرھۇمنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە بىزنىڭ قانداق ياردىمىمىز كېرەكتۇ؟»، دەپ سوراقتى. بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان يۈسۈپجان ۋە مېھرىگۈل ھاياجانلىنىپ كۆزلىرىگە ياش ئالدى.

ھال سورىغۇچىلارنىڭ ئايىغى ئۈزۈلگەندىن كېيىن، مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىغا كىرىپ كۆرۈپ باققۇسى بارلىقىنى ئېيتتۇردى، ساقچىخانا باشلىقى بىلەن سىياسىي يېتەكچى بۇنىڭغا ماقۇل بولدى. ئابدۇسەمەتنىڭ ياتىقىغا كىرىشتە، مېھرىگۈلگە يول باشلاپ يۈرۈشنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى. ئۇ ئىشخانا بىناسىنىڭ ئارقىسىدىكى تونۇش ياتاق بىناسىغا قاراپ ماڭدى.

«شىنچېن ئالاھىدە رايونى گېزىتى»، «شىنچېن سودا گېزىتى» ۋە «شىنچېن كەچلىك گېزىتى» نىڭ مۇخبىرلىرى ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى. مېھرىگۈل بىلەن يۈسۈپجان ئابدۇسەمەتنىڭ بىنانىڭ تۆتىنچى قەۋىتىدىكى ياتىقىغا كىردى. ئىنسىننىڭ ياتىقىغا تۇنجى قېتىم كىرىۋاتقان يۈسۈپجان ھەسرەت ئىچىدە ياتاققا سەپ سالدى؛ يېڭىلا ئالغان يوغان كارىۋات ياتاقنىڭ يېرىمىغا لىق كەلگەندى. كارىۋاتنىڭ باش تەرىپىگە كومپيۇتېر ئۈستىلى قويۇلغانىدى، ئۈستەلنىڭ ئۈستىدە يېپيېڭى كومپيۇتېر ۋە بىر نەچچە پارچە كىتاب تۇراتتى.

— ئابدۇسەمەت بۇ كومپيۇتېرنى تېخى ۋاپات بولۇشتىن بىر نەچچە كۈن بۇرۇنلا ئالغانىدى، — دەدى پىڭ گۇچىڭ. كومپيۇتېر ئۈستىلىنىڭ يېنىدا كىچىك بىر كىيىم ئىشكەبى، ئۇنىڭ يېقىنىدا سەپەر سومكىسىدىن بىرى تۇراتتى. كىچىك شىرنىڭ ئۈستىگە بىر دانە تېلېفون قويۇلغانىدى. شىرنىڭ يېنىدا يەنە بىر كىيىم ئاسچۇق، ئىككى ئورۇندۇق بار ئىدى.

بۇ چاغدا يۈسۈپجان 6- ئىيۇن كەچتە ئۆيىگە تېلېفون قىلغاندا دىئابىت كېسىلى بىلەن قىيىنلىۋاتقان دادىسىنىڭ تېلېفوندا ئېسەدەپ يىغلاپ كەتكەنلىكىنى ئەسكە ئالدى. شۇڭا مېھرىگۈلگە:

— ئابدۇسەمەتنىڭ سۈرەتلىرىنى ئېلىۋالساق بولاتتى، — دېدى، — دادام رەھمەتلىك ئابدۇسەمەتنى سۈرەتتىن بولسىمۇ كۆرسۇن.

مېھرىگۈل ئۆزىنى كارىۋاتقا ئېتىپ ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى. بۇنى كۆرگەن يۈسۈپجاننىڭ دىماغلىرى ئېچىشىپ، ئۆكسى ئۇرۇلدى. يۈسۈپجان بالكوندىكى تاندا ئېسىقلىق تۇرغان بىر كۆپنەكنى كۆرۈپ قالدى. نېمە دېگەن تونۇش كۆپنەك- ھە! ئابدۇسەمەت ئۇنى نەچچە يىللاپ كىيگەنىدى، تەتىلدە قايتقان چاغدىمۇ، شېنجېنغا بېرىپ خىزمەتكە چۈشۈش ھارپىسىدا ئۆيىگە بارغان چاغدىمۇ مۇشۇ كۆپنەك ئۇنىڭ ئۈچىسىدا ئىدى. تا ھازىرغىچە شۇ كۆپنەكنى كىيىۋېتىپتىكەن- دە، بايقۇش!

يۈسۈپجان تاندا ئېسىقلىق تۇرغان كۆپنەككە قاراپ ماڭدى. ئابدۇسەمەتنىڭ سىماسى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن يالت قىلىپ ئۆتتى. ”جېنىم ئۇكام ئابدۇسەمەت، — دېدى يۈسۈپجان پىچىرلاپ، — مەن سېنى ئاتاين كۆرگىلى كەلسەم، سەن كېتىپ قاپسەن، ئۇكام. مەندىن رازى بولغىن ئابدۇسەمەت. سەن بىز ئۇيغۇرلارنىڭ يۈزىنى يورۇق قىلدىڭ، سەندىن پەخرلىنىمىز، جېنىم قېرىندىشىم!“

مېھرىگۈل بىر نىلون خالتىغا ئابدۇسەمەتنىڭ تەۋرۈۋرۈكلىرىنى سېلىۋاتاتتى. جۇڭ يۈ كېلىپ مېھرىگۈلگە تەسەللى بەرگەچ ئۇنىڭغا ياردەملەشتى. ئابدۇسەمەتنىڭ كىيىم- كېچىكى ناھايىتى ئاز ئىدى. كىچىككەنە ئىشكاپنىڭ يېرىمى دېگۈدەك قۇرۇق بولۇپ، بىر نەچچە قۇر چاپان- ئىشتان، كۆپنەك بار ئىدى، ئىچ كىيىملەرنىڭ تەڭدىن تولىسى كونا ئىدى.

مېھرىگۈلنىڭ كۆز ئالدىغا يەنە ئابدۇسەمەت كېلىۋالدى: ئۇ شېنجېنغا كەلگەن چاغدا ئابدۇسەمەت بىلەن بازار ئايلاندى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە بىر نەچچە قۇر كىيىمنى تاللىدى. لېكىن ئابدۇسەمەت ”ئۇچام يالىڭاچ قالمىغاندىكىن بولدى ئەمەسمۇ“ دەپ زادىلا ئالغىلى ئۇنىمىغانىدى. بۇلۇڭدا تۇرغان ئاباغنى ئابدۇسەمەت مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چېغىدا بىر نەچچە يىل كىيگەنىدى. ئاشۇ ئايانغىمۇ تەۋەررۈك بولۇپ قېلىشنى كىم ئويلىغان- ھە!

مېھرىگۈلگە بۇ كىچىككەنە ياتاق ناھايىتى تونۇش ئىدى. مانا بۇ كارىۋاتنى ئۇ مېھرىگۈل شېنجېنغا كېلىشتىن بۇرۇن سېتىۋالغان، تېلېۋىزورنى مەن ئىشقا چىقىپ كەتسەم مېھرىگۈل ياتاققا ئولتۇرۇپ زېرىكىپ قالىدۇ، دەپ ئۇنىڭغا ئېلىپ بەرگەنىدى.

ئەنە ئاۋۇ قازان - قومۇچلارنى مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت ئىشتىن چۈشكىچە ئۇنىڭغا پولو ئېستىپ بېرىمەن دەپ ئالغانىدى... ئابدۇسەمەت ۋەزىپە تۆتەشكە ئالدىراپ ماڭغاچقىمىكىن كارىۋاتتىكى يوتقان يىغىقسىز ئىدى. مېھرىگۈل يوتقانى ئاستا كېلىپ يىغدى؛ كومپيۇتېر ئۈستىلىدىكى ئوچۇق تۇرغان كىتابنى ياپتى. ئۈستەلنىڭ تارتىمىدا بىر مۇنچە ئاشقازان دورىسى ۋە بىر نەچچە پارچە ئىسپىراپكا تۇراتتى. مېھرىگۈل ئۇ نەرسىلەرنىمۇ ئېسەدەپ تۇرۇپ يىغىشتۇردى. ئاھ، خۇدا! سائەت، تېلېفون، ئۇستىدە تۇرغان "تەبەسسۇم" ماركىلىك ئەرنىچە سائەت! سائەتنى كۆرگەن مېھرىگۈلنىڭ قۇلاق تۈۋىدە ئابدۇسەمەتنىڭ ھېلىقى گەپلىرى جاراڭلىغاندەك بولدى: "جېنىم مېھرىگۈل، گاھىدا ئاسانلا جۇدۇنىڭىز ئۆرلەپ قالىدۇ. شۇنداق چاغلاردا بۇ سائەتكە قارىسىڭىز ئالا كۈچۈكلەر ئۆزلىكىدىن كېتىدۇ... مەن بۇ سائەتنى ئادەتتە تاقىمايمەن. ئۇنىڭغا سائەت نەچچە بولدىكىن دەپ ئەمەس، مېھرىگۈلۈم نەدىدۇر، دەپ قارايمەن." مېھرىگۈلگە بۇ "تەبەسسۇم" ماركىلىق سائەتنى ئېلىپ بەرگەن ئاشىقى كەتتى، ئۇنىڭ كۆڭلىنى خۇش قىلالايدىغان بىردىنبىر سىردىشى كەتتى... مېھرىگۈل ئەمدى قانداقمۇ تەبەسسۇم قىلالىسۇن! مېھرىگۈلنىڭ قولىدىن كېلىدىغىنى پەقەتلا شۇ: ئۇ بۇ ئەرنىچە سائەتنى بۇ سائەتنىڭ جۈپى — ھېلىقى ئايالچە سائەت بىلەن بىرگە ساقلايدۇ، ئۇنى بىر جۈپ ئاشىق يۈرەكتىن بالىغان مەڭگۈلۈك تەبەسسۇمنىڭ خاتىرىسى سۈپىتىدە ساقلايدۇ...

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ سەپەر سومكىسىنى ئاچتى. ئۇنىڭدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇش ئارخىپلىرى، جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتىدىن بېرىلگەن دىپلوم ۋە خاتىرە دەپتەرلەر تۇراتتى. ئۇنىڭ ئارىسىدا بىر پارچە ئىسپاتنامە بار ئىدى. بۇ، خوتەن ناھىيىلىك خەلق ئىشلىرى ئىدارىسىنىڭ "ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلە قىيىنچىلىقى ئېغىر. ئۇنىڭغا ئوقۇش ياردىمى قەرزى ھەل قىلىپ بەرسەڭلار" دېگەن مەزمۇندا، 2000 - يىل سېنتەبىردە بانكىغا قارىتىپ يېزىپ بەرگەن ئىسپاتنامىسى ئىدى. ئىسپاتنامىنىڭ قېتىدا يەنە بىر پارچە تامغىلىق قەغەز تۇراتتى. ئۇ، جۇڭگو سودا - سانائەت بانكىسى خوتەن تارمىقىدىن بېرىلگەن 17 مىڭ 600 يۈەنلىك قەرزنى قاينۇرۇش ھەققىدىكى كاپالەتنامە بولۇپ، "قەرز ئالغۇچى" دېگەن كاتەكچىگە "ئابدۇسەمەت" دەپ، "قەرزنىڭ

قايتۇرۇلۇش ۋاقتى“ دېگەن كاتەكچىگە ”2000- يىلى 1- سېنتەبىردىن 2007- يىلى 31- ئىيۇنغىچە“ دەپ يېزىلغانىدى. بۇنى كۆرگەن مېھرىگۈل ھەممىنى چۈشەندى. بۇ، ئابدۇسەمەت ئالىي مەكتەپنىڭ ئىككىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان چاغدا ئوقۇش ھەققى ۋە تۇرمۇش خىراجىتى ئۈچۈن ئالغان قەرز پۇل ئىدى. ”ئالغان قەرزىمنى قايتۇرۇشقا باشلىدىم، — دېگەندى ئۇ مېھرىگۈل ئالدىنقى قېتىم شېنجېنغا كەلگەندە، — خۇدا بۇيرىسا توپمىزنى قىلىۋالساقلا، ئاندىن ئۇ ھەپ قەرزىمنى قايتۇراتتىم، مۇددەتتىن بۇرۇن قايتۇرۇپ بولۇشقا كۆزۈم يېتىدۇ...“

شۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ توي ھەققىدە دېگەن گەپلىرى يادىغا يەتكەن مېھرىگۈلنىڭ يۈرەكلىرى يەنە ئېزىلىپ كەتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى تۇيۇقسىزلا ياندا تۇرغان ياستۇققا چۈشتى. ئۇ ياستۇقنى قولغا ئالدى. ياستۇقنىڭ تېشىدىكى بىر جۈپ قىيىقىزىل يۈرەك بىلەن ”ئاداققى سۆيگۈ“ دېگەن خەتلەرنى مېھرىگۈل ئۆز قولى بىلەن كەشتىلىگەندى. ئۇ ياستۇقنى باغرىغا مەھكەم باستى. ئۇنىڭ كۆز ياشلىرى ھېلىقى ياستۇققا ئېقىپ چۈشتى.

كېيىن ئۇ تارتىمىدىن بىر نەچچە پارچە سۇ بويلاق رەسىمنى قولغا ئالدى. بۇ، ئۇ ئۆتكەندە شېنجېنغا كەلگەن چاغدا ئابدۇسەمەت بىلەن بىللە ئولتۇرۇپ سىزغان رەسىملەر ئىدى. ئۇ چاغدىكى ئىشلار مېھرىگۈلنىڭ ئېسىدە ھازىرقىدەكلا تۇرىدۇ. ئابدۇسەمەت پەرىشتىلەردەك قاناتلىق بىر قىزنى سىزىپ مېھرىگۈلگە كۆرسەتتى:

— مانا بۇ سىز!

مېھرىگۈلمۇ قولدا بىر تۇتام ئەتىر گۈلنى تۇتۇپ تۇرغان بەرنا يىگىتتىن بىرنى

سىزدى:

— مانا بۇ سىز، سىز مانا گۈل سۇنۇۋاتىسىز!

ئىككى جۈپ كۆز بىر- بىرىگە چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن تىكىلدى، ئىككىسى تەڭلا قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىشتى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى ئاستا باغرىغا باستى:

— مېھرىگۈل، خۇدا بۇيرىسا كەلگۈسىدە بىز بەختلىك بولىمىز، بۇنىڭغا ئىشەنچىم كامىل.

ئابدۇسەمەت بىر پارچە قەغەزنى ئالدىغا تارتىپ ئۇنىڭغا يوغان ئۆيدىن بىرنى سىزدى. ئاندىن مېھرىگۈل ئۇنىڭ قولىدىكى قەلەمنى ئېلىپ رەسىمنىڭ ئاستىغا ”بەختلىك تۇرمۇش 2003- يىلى 24- ئىيۇل“ دېگەن خەتلەرنى يازدى.

يىقىلماس توغراق

بۇ رەسىملەرگە ئۇزاقتىن - ئۇزاق قاراپ تۇرغان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت بىلەن ئۆزىنىڭ گويا بىر جۈپ چوڭ - كىچىك ئىسكىرىپكىدىن ياڭرىغان نەگىكەش مۇزىكىدەك يېقىملىق بەختىيار كۈلكىسىنى ئاڭلىغاندەك بولدى. ئەتەك! ھېلىقى كۈلكە سادالىرى ئەمدى كەلمەسكە كەتتى! بىر ئىسكىرىپكىنىڭ تارىسى ۋاقىتسىز ئۈزۈلدى. يېگانە قالغان يەنە بىر ئىسكىرىپكىدىن ئەمدى پەقەت مۇڭلۇق ماتەم كۈيىلا ياڭرايدۇ...

مېھرىگۈل ھېلىقى رەسىملەرنى يىغلاپ تۇرۇپ يىغىشتۇردى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ كارىۋاتتا تۇرغان ساقچى فورمىسىنى تىترەۋاتقان قوللىرىدا سىلدى. ئۇ فورمىنىڭ تۈگمىلىرىنى ھېلى يېشەتتى، ھېلى ئېتەتتى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ فورما كىيگەن قىياپىتىنى بەك ياقتۇراتتى. چۈنكى ئابدۇسەمەت فورمىسى بىلەن ئۇنىڭ كۆزىگە بەك قاماتلىك، غەيۇر كۆرۈنەتتى. مېھرىگۈل بىرىنچى قېتىم شېنجېنغا كەلگەندە ئىككىسى بىرگە بازارغا چىقتى. ئۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇچىسىدا فورما بار ئىدى. مېھرىگۈل ئۇنىڭ يېنىدا كۈلكە - چاقچاق بىلەن كېتىۋېتىپ ئىختىيارسىزلا ئۇنى قولتۇقلىۋالدى. بىراق، ئابدۇسەمەت چېپىدە توختاپ ئۇنىڭ بىلىكىنى ئۆزىدىن ئاجرىتىپ، ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن دېدى:

— ئۇنداق قىلماڭ، ئۇچامدا فورما بار، تەسىرى ياخشى بولمايدۇ.

— ھە ماقۇل، دەپ كۈلدى مېھرىگۈل، — ئارقىڭىزدىن ئۈچ - تۆت قەدەم نېرى ماڭايۇ ياكى يولىنىڭ ئۇ قېتىمغا ئۆتۈپلا ماڭايۇ؟
ئابدۇسەمەتمۇ كۈلدى، ئۇ بايقى قىلغىنىغا سەل - پەل ئوڭايسىرلانغاندەك بولدى:

— باشقىچە ئويلاپ قالماڭ مېھرىگۈل، ھازىر ئۇچامدا فورما بار ئەمەسمۇ...

ئابدۇسەمەتنىڭ نەزەرىدىكى ساقچى ئوبرازى ئەنە ئاشۇنداق ھايات ۋە مۇھەببەتتىنمۇ يۈكسەك ئورۇندا ئىدى.

ھازىر ئۇ ئۆزىنىڭ ساقچىلىققا كىرگەن چاغدا قىلغان قەسىمىنى ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن ئىشقا ئاشۇردى. مېھرىگۈل ئۆزىنىڭ ئاشۇنداق بىر ئاشىقنىڭ

بولغانلىقىدىن ئاجايىپ پەخىرلەندى. بىراق، مەڭگۈلۈك ئەسلىمگە ئايلىنىپ كەتكەن مۇھەببەت جۇدالىقى ئۇنىڭ يۈرىكىنى رەھىمسىزلىرىچە ئېزەتتى.
مېھرىگۈلنىڭ ھازىرقىدەكلا يادىدا تۇرۇپتۇ: ئۇ مۇشۇ ياتاقتا ئابدۇسەمەتكە ئەركىلەپ تۇرۇپ دەپ قوبىغان ئىككى ئېغىز گېپىنىڭ خۇددى ئاغزىدىن سائەت چىقىپ كەتكەندەكلا راستقا ئايلىنىپ قېلىشىنى نەدىن بىلسۇن؟ بىر كۈنى كەچتە ئۇلار بىر- بىرىنىڭ قوللىرىنى سىلىغىنىچە، بىر- بىرىگە قارىشىپ ئولتۇراتتى. ئابدۇسەمەت بەك چارچاپ كەتكەچكە بېشىنى ئاستاغىنا مېھرىگۈلنىڭ مۇرىسىگە قويدى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ بېشىنى تۇتۇپ ئۇنىڭ يۈزلىرىنى يۇمشاق قوللىرى بىلەن سىلدى:

— كۈنلەرنىڭ بىرىدە تۇيۇقسىزلا ئۇلۇپ كېتىپ قالسىڭىز قانداق قىلارمەن؟ سىز بىلەن تەڭ ياشاپ، تەڭ قېرىغۇم بار، ئابدۇسەمەت. ئىشقىلىپ سىزنىڭ ئالدىڭىزدا كەتسەم دەيمەن. سىزدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقمەن، سىزىسىز ياشىيالمىمەن، جۇمۇڭ!

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ كۆزلىرىگە سۆزىسىز تىكىلدى.

مېھرىگۈل سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— ئالمادىس بىز توي قىلغان كۈننىڭ ئەتىسىلا ئۇلۇپ كەتسەم. ھە! سىزنىڭ قۇچىڭىزدا يېتىپ تۇرۇپ جان بەرسەم، بۇ دۇنيادا ياشىغىنىمنىڭ ئاندىن ئەھمىيىتى بولاتتى.

— تولا جۆپلىمەڭگە، __ دېدى ئابدۇسەمەت دەرھاللا، __ نەدىكى گەپلەرنى قىلىدىكەنسىز، ئادەمنى قورقۇتۇپ.

— بولدى، ئاغزىغا تاش! ھېچ بولمىغاندا سىز ئۈچۈن بولسىمۇ ئۇبىدان ياشايەن، سىزمۇ ئۆزىڭىزنى ئۇبىدان ئاسراڭ، ئابدۇسەمەت. سىزنى ئاغرىپ- تارتىپ قالسا قانداق قىلارمەن، دەپ يۈرىكىم سۇ. ئۆزىڭىز يالغۇز سىرتلارغا چىقماڭ، خەتەرلىك يەرلەرگە بارماڭ. ئەگەر خەتەرلىك ۋەزىپىلەرگە ئورۇنلاشتۇرۇپ قالسا، ھەرگىز ئالدىغا ئۆتۈۋالماڭ. ھەر قېتىم ۋەزىپىگە چىققاندا ماڭا تېلېفون قىلىۋېتىڭ. نەگە بارغانلىقىڭىزنى، ۋەزىپىنى كىمنىڭ ئورۇنلاشتۇرغانلىقىنى بىلىپ تۇراي، ماقۇلمۇ؟

ئىشىڭىز تۈگىگەندە قايتىپ كېلىپلا ماڭا خەۋەر بېرىۋېتىڭ، بولمىسا مەن ئەنسىرەپ كېتىدىكەنمەن. ھېلىمۇ يۈرەك كېسىلى بولۇپ قالاي دېدىم!

شۇ قېتىم مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ ئالغانلىرىنى سىلاپ ئۆلتۈرۈپ، ئۇنىڭ ئالغىنىدىكى سىزىقلارنىڭ ئۆزىنىڭكى بىلەن ئوبىمۇ ئوخشاش ئىكەنلىكىنى كۆرگەنىدى. ئابدۇسەمەتمۇ بۇنىڭغا ھەيران قېلىپ يېنىش- يېنىشلاپ قاراپ كەتكەندىن كېيىن كۈلۈپ تۇرۇپ:

__ قارىغاندا بىزنىڭ رىزىقىمىز رادىئىنىلا قوشۇلغانىكەن، جۈسۈڭ، __

دېگەنىدى.

مېھرىگۈل شۇ چاغدىن باشلاپلا ئىككىسىنىڭ خۇدا بۇيرىسا توي قىلىپ، بالا- چاقىلىق بولۇپ، بۇندىن كېيىنكى ئۇزۇن يوللارنى قول تۇنۇشۇپ باسالايدىغانلىقىغا قەتئىي ئىشەنگەنىدى. ئەمما، ئاشۇ شېرىن خىياللارنىڭ ھالا بۇگۈنگە كەلگەندە بىراقلا يوققا چىقىپ، سۆيگۈ لەرزىتى بىر جۈپ يۈرەكنى لەرزىگە سالغان ئاشۇ مىنۇتلارنىڭ مەڭگۈلۈك ئەسلىمىگە ئايلىنىپ كېتىشىنى كىم ئويلىغان دەيسىز؟

يۈسۈپجان ياتاققا كىرگىلى ئۇنىماي بالكوندا تۇرۇۋالغانىدى، ھەممەيلىەن چىقىپ كەتمەكچى بولۇپ قوزغالغاندا، يۈسۈپجان بالكوندىن ئىتتىك ياتاققا كىردى- دە، ھەممىنىڭ ئالدىدا ئىشىكتىن چىقىپ، بىنادىن چۈشتى. شېنچېن كەچلىك گېزىتىنىڭ مۇخبىرى ئۇنىڭدىن بىر گەپنى سورىماقچى بولۇپ ئەگىشىپلا بىنادىن چۈشۈپ، يۈسۈپجاننىڭ قاداق باسقان يوغان ئالغانلىرى بىلەن مەڭزىدىكى ياشلارنى سۈرتۈۋاتقانلىقىنى كۆردى.

2004 - يىلى 11 - ئىيۇن

چۈشتىن بۇرۇن، شېنچېن

شەھەرلىك دەپنە زالى

گۈلچەمبىرەكلەر بىلەن پۈركەلدى. زالىنىڭ ئۈدۈل تەرىپىگە «يولداش ئابدۇسەمەتكە

چوڭقۇر تەزىيە بىلدۈرمىز»، دېگەن خارا خەتلىك پىلاكات، پىلاكاتنىڭ ئاستىغا

مۇنداق ئىككى مىسرا مەرسىيە تىك قىلىپ ئېسىلغانىدى:

16. ئايرىلىشقا قىيمىغان

يۈرەكلەر پۇچۇلىنىپ كەتتى.

”رۈھىڭ كۈچتى جەننەت تامان يول ئېلىپ، ئىرادەڭگە قايىل مانا كۈللى ئالەم؛
شەپەق ئىچرە پەرىشتىگە ئايلىنىپ، سىڭىپ كەتتىڭ، يەرۇجاھان تۈتتى ماتەم.“
ئىككى مىسرا مەرسىيىنىڭ ئوتتۇرىسىغا ئابدۇسەمەتنىڭ فورما كىيىپ چۈشكەن
سۈرىتى چوڭايتىپ ئېسىپ قويۇلغانىدى. بۇ ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمەتكە چىققاندىن
كېيىن خىزمەت كىنىشكىسىغا چاپلاش ئۈچۈن مەخسۇس چۈشكەن سۈرىتى بولۇپ،
سۈرەتتە قايىقارا قوشۇما قاشلار ئاستىدىكى بىر جۈپ ئۆتكۈر كۆز يىراققا مەغرۇر
تىكىلىپ تۇراتتى. ئۇ ئەنە ئاشۇنداق بەرنا يىگىت ئىدى. ئەپسۇس، ئۇ ھەققانىيەت
يولدىكى كۈرەشتە ۋاقىتسىز كېتىپ قالدى. زالدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ئۈچۈن
ھەسرەت ياشلىرىنى تۆكەتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئانا مەكتىپى — غەربىي شىمال مىللەتلەر ئىككىنچى
ئىنستىتۇتى پارتكومى ئۇنىڭ ۋاپاتىغا ئاتاپ تەزىيە تېلېگراممىسى ئەۋەتتى؛ شېنياڭ
جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتى مۇدىر ياردەمچىسى ياڭ خۇيىنى مەرھۇم بىلەن
ۋىدالىشىشقا ۋەكىل قىلىپ ئەۋەتتى.

سائەت 9 دىن 30 مىنۇت ئۆتكەندە لوڭگاڭ رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى
شۆبە ئىدارىسىنىڭ سىياسىي كومىسسارى يۈەن شياڭبىن ماتەم مۇراسىمىنىڭ
باشلانغانلىقىنى ئېلان قىلدى. لوڭگاڭ رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە
ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ليۇ كۈنجى — نەچچە ئون يىللىق ساقچىلىق ھاياتىدا
نۇرغۇن كۈرەشلەرگە قاتناشقان، ياش ساقچىلارنى ئۆز بالىسىدەك كۆرۈدىغان بۇ
پېشقەدەم ساقچى كۆزلىرىگە ياش ئېلىپ تۇرۇپ تەزىيە نۇتقى سۆزلىدى. ئۇ
ئابدۇسەمەتنىڭ توققۇز ئايلىق ساقچىلىق ھاياتىغا مۇنداق باھا بەردى:

— ئابدۇسەمەت 2003 - يىلى ئىيۇلدا لوڭگاڭ رايونلۇق جامائەت
خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسىغا تەقسىم قىلىنغانىدى. ئۇ خىزمەتكە قاتناشقان
قىسقىغىنە توققۇز ئاي ئىچىدە جەمئىي 1500 سائەت نورمىدىن ئارتۇق ئىشلىدى، بۇ
188 خىزمەت كۈنىگە باراۋەر كېلىدۇ. ئۇ قىممەتلىك ياشلىق باھارىنى ئۆزى
ئىشتىياق باغلىغان جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىشلىرىغا ئارمانسىز تەقدىم قىلدى.
ئابدۇسەمەت ئۆز خىزمىتىگە بارلىقىنى ئاتاپ، ئەلنىڭ ھالىغا يېتىپ، ئەلنىڭ يىغىنىنى
يىغلىدى؛ جەمئىيەت ئامانلىقىنى قوغداش خىزمىتى داۋامىدا ئۆزىنىڭ مىللەت ۋە تىل

جەھەتتىكى ئەۋزەللىكىنى تولۇق ئىشقا سېلىپ، جىنايى قىلمىشلارغا زەربە بېرىپ، ئەلنىڭ ئەمىنلىكى ئۈچۈن ئالاھىدە تۆھپە قوشتى. ئابدۇسەمەت 2004 - يىلى 3 - ئىيۇن تاڭ سەھەردە، ئۇيغۇر ئۆسمۈر بالىلارنى ئوغىرىلىق، بۇلاڭچىلىققا سالىدىغان بىر جىنايەتچىلەر شايكسىنىڭ جىنايى قىلمىشلىرىنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلاش ئۈچۈن، خەۋەپ - خەتەرگە پىسەنت قىلماي، جىنايەتچىلەرنىڭ ئۇۋىسىغا باتۇرلارچە ئىچكىرىلەپ كىرگەندە قارا نىيەتلەرنىڭ ۋەھشىيانە ھۇجۇمىغا ئۇچرىدى. ئۇ ئادالەت بولدا قاتىل بىلەن ھايات - ماماتلىق ئېلىشىپ، ئاخىرى مەرتلەرچە قۇربان بولدى. ئۇ ئەمدىلا 26 ياشقا كىرگەندى...

ئارقىدىن ئۇچىسىغا قارا كىيىم، بېشىغا شاپاق دويپا كىيگەن يۈسۈپجان ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلە تاۋاباتلىرىغا ۋاكالىتەن سۆز قىلدى:

— ئىنىم ئابدۇسەمەت مۇشۇنچىۋالا نۇرغۇن ئىچ كۆپەر دوستلىرىنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىگە ئېرىشتى. ئۇ كەتتى، لېكىن شەرەپ بىلەن كەتتى. ساقچىلارنىڭ تۈرلۈك جىنايەتچىلەرنى قانۇن بويىچە قاتتىق جازالاپ، ئىنىم ئابدۇسەمەتنىڭ روھىغا تەسەللى بېرىشنى ئۈمىد قىلىمەن.

يۇرتىدا پاراسەت ۋە ھوشيارلىقى بىلەن تەرىپلىنىدىغان بۇ بەستلىك ئۇيغۇر يىگىتى نېمىشقىدۇر ئىچىگە پاتماي قېلىۋاتقان تالاي - تالاي يۈرەك سۆزلىرىنى تىل بىلەن ئىپادىلەشكە ئامالسىز قالدى. ئۇنىڭ ئىلگىرى ئىسمىنى ئاڭلىغان ئەمما چۈشىدىمۇ كۆرۈپ باقمىغان شېنجېن شەھىرىگە كەلگىنىگە ئاران بەش كۈن بولغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ بەش كۈن مابەينىدە ئۇ ئۆمۈر بويى ئۇنتۇيالماغۇدەك تەسىرلىك ئىشلارنى چىق كۆردى. ئابدۇسەمەتنىڭ ۋاپاتى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى ياپراقتەك تىترەتكەن بولسا، رەھبەرلەرنىڭ غەمخورلۇقى، ئابدۇسەمەتنىڭ ساۋاقداش، خىزمەتداشلىرىنىڭ قېرىنداشتىنمۇ چارە مېھىر - مۇھەببىتى، ئاۋامنىڭ مەرھۇمغا بولغان يۈكسەك ھۆرمەت - ئېھتىرامى ئۇنىڭ جۇدالىق ئازابىدا مۇزلاپ كەتكەن يۈرىكىگە باھار ئىللىقلىقى بەردى. سۇغۇرتا شىركىتىنىڭ ئىككى نەپەر باش دېرىكتورى ئابدۇسەمەتكە بېرىلگەن جىسمانىي سۇغۇرتا تۆلەم پۇلىنى ئەكىلىپ بەردى.

بۇ بىر نەچچە كۈندىن بۇيان، يۈسۈپجان لى فېڭنىڭ ھەمراھلىقىدا ھال سوراشقا كەلگەن باشلىقلاردىن باشقا، يەنە قانچىلىك باشلىق ۋە ئاممىنىڭ كېلىپ

ھال سورغانلىقنى ئەسكە ئالالمدى. شېنجېن شەھەرلىك پېنسىيىگە چىققان ساقچىلار كلۇبىدىكى پېشقەدەملەر دەستە - دەستە گۈللەرنى ئېلىپ كەلدى؛ شېنجېندىكى مۇسۇلمان دىنىي زاتلار كېلىپ مەرھۇمغا ئۇزۇندىن ئۇزۇن دۇئالار ئوقۇشتى؛ بۇجى بازىرىدىكى ئىشچىلار، ياشلار، ئاياللار ۋە سودا - سانائەتچىلەرنىڭ ۋەكىللىرى ھال سوراپ كېلىپ، ئۆزلىرىنىڭ مەرھۇمغا بولغان چوڭقۇر سېغىنىشىنى ئىپادىلىدى؛ شېنجېن شەھەرلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈش جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى گاۋ شىنلېي، مۇئاۋىن باشلىقى لى يەنجېنلارمۇ ھال سوراپ كەلدى...

ھال سورىغىلى كەلگەنلەرنىڭ سۆزلىرى يۈسۈپجاننىڭ ئۆيىدىكى ئۆزۈمچىسى:

— ئابدۇسەمەت بىز ئالاھىدە رايون ساقچىلىرىنىڭ پەخرى ...!

— ئابدۇسەمەت بىز مۇسۇلمانلار ئارىسىدىن چىققان قەھرىمان ...!

— ئابدۇسەمەت پۇقرالارنىڭ مەنپەئىتىنى قوغداش يولىدا مەرتلەرچە قۇربان

بولدى، ئاۋام - پۇقرا ئۇنى ئەبەدىي ياد ئېتىدۇ ...!

— پۈتكۈل شەھەردىكى 225 مىڭ ئاز سانلىق مىللەت قېرىنداشىنى

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى پائالىيىتى داۋامىدا ئابدۇسەمەتتىن ئۆگىنىشكە، جۈملىدىن

ئۇنىڭ ئالاھىدە رايونى قىزغىن سۆيۈش، ئۆز كەسپىگە ئۆتتەك ئىشتىياق باغلاش ۋە

مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۆز قارىچۇقىدەك ئاسراش روھىدىن ئۆگىنىپ، شەھىرىمىزنى

مەملىكەت بويىچە مەدەنىي ۋە خەلقئارا شەھەر قىلىپ قۇرۇپ چىقىش ئۈچۈن كۈرەش

قىلىشقا چاقىردۇق ...

... ..

ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسىنىڭ نامرات ھەم ئۇنىڭ ئاشۇ ئائىلىدىن چىققان

بىردىنبىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى ئىكەنلىكىدىن خەۋەر تاپقان ھال سورىغۇچىلار

ھازىرلارغا ئۆزلىرىنىڭ قېرىنداشلىق مېھرىنى يەتكۈزگەندىن باشقا، يەنە ھال سوراش

پۇلى ئېلىپ كېلىشكەندى.

بۇلارنى كۆرگەن يۈسۈپجان قاتتىق تەسىرلەندى. چۈنكى ئۇ ياشاپ ھازىرغىچە

قازا قىلىپ ئۇ دۇنياغا سەپەر قىلغانلارنىڭ روھىغا بېغىشلانغان بۇنداق ھۆرمەت،

بۇنداق ئىززەتنى كۆرۈپ باقمىغانىدى. ”جېنىم قېرىندىشىم ئابدۇسەمەت، — دېدى

ئۇ پىچىرلاپ تۇرۇپ، — ئارمانسىز كەتتىڭ قېرىندىشىم! ئاغدەك ھۆرمەت تاپتىڭ قېرىندىشىم! خىزمىتىڭنىڭ قىممىتىنى ئەمدى چۈشەندىمغۇ قېرىندىشىم!،
شۇنداق، يۈسۈپجاننىڭ يۈرىكى ھەم جۇدالىق ئازابىنىڭ ھەسرەتلىرى، ھەم ناتونۇش كىشىلەر يەتكۈزگەن مېھىر- شەپقەتنىڭ ئىللىقلىقى، ھەم ئېچىنىش سالغان ئاھۇ- پىراقلار، ھەم مەرھۇم ئىنسى كەلتۈرگەن شان- شەرپىنىڭ ئىزگۈ شەۋكىتى بىلەن تولدى. ئابدۇسەمەتتەك ئەركەك ئىنسىنىڭ بولغانلىقىدىن پەخىرلەنگەن يۈسۈپجان كۆكسىنى تولدۇرۇپ نەپەس ئالدى.

زالنىڭ ئىچى- سىرتىدىكى مىخ- مىخ ئادەمگە قاراپ تۇرغان يۈسۈپجاننىڭ خىيال كەپتىرى تۇيۇقسىزلا ئابدۇسەمەت ساقچى ئىنستىتوتىنى پۈتتۈرۈپ ئۆيىگە بارغان چاغلارغا قاراپ ئۇچتى.

— مەن، شېنجېنغا بېرىپ ئىشلەيدىغان بولدۇم.
يۈسۈپجان ئىنسىنىڭ ئىلگىرى ئۆزى ئىسمىمۇ ئاڭلاپ باقمىغان ياقا يۇرتلارغا بېرىپ ئىشلىشىگە قوشۇلمىدى:

— ئۇكام، ”ئۆزگە ئەلدە سۇلتان بولغىچە، ئۆز ئېلىڭدە ئولتايك بول“، دەپتىكەن. يېنىپ كەل، خوتەنگە يېنىپ كەلگىن. پەقەت بولمىدى دېگەندىمۇ ئۆرۈمچىدە ئىشلىگىن.

بىراق، ئابدۇسەمەت ئۆز گېيىدە چىڭ تۇرىۋالدى. ئۇ نېمە ئۇچۇن شېنجېندا ئىشلىمەكچى بولۇپ قالغانلىقىنى ئۆيىدىكىلەرگە بىر- بىرلەپ چۈشەندۈردى. قاناتلىرى قاتقان بۇ بۇركۈتنىڭ پەرۋازىنى ئەمدى توسۇپ قالالمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن يۈسۈپجان نىيىتىدىن يېنىپ، ئۆيىدىكى باشقىلارغا ئابدۇسەمەتنىڭ يولىنى توسماسلىق ھەققىدە گەپ قىلدى. شۇنداق قىلىپ ئۇ ئابدۇسەمەتنى يەنە بىر قېتىم ئۆرۈمچىگە ئۆزىنى كەلدى. ئابدۇسەمەت يىراق جەنۇبىي جۇڭگوغا قاراپ ئاتلىنىش ئالدىدا تۇرغان پويىزغا چىقتى. ئۇنىڭ يۈزلىرىگە يەنە بىر قېتىم شادلىق كۆلكىلىرى ياماشتى. ئۇ پويىزنىڭ دېرىزىسىدىن بېشىنى چىقىرىپ تۇرۇپ ئاكىسىغا چاقچاق قىلدى:

— ئاكا، مېنى ئۆزۈمنى شېنجېنغا بېرىڭ، ئىككىمىز شېنجېندا راسا بىر ئوينىۋالايلى!

”يەنىلا ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزى باركەن، — دەپ ئويلايتتى يۈسۈپجان، — ئۇ شېنجېندا ئىشلەپ توغرا قىپتىكەن. ئۇ شېنجېننىڭ خاتىرجەملىكى، نارىسىدە ئۇيغۇر بالىلىرىنىڭ ئىستىقبالىنى دەپ ئۆز ھاياتىدىن ئايرىلغان بولسىمۇ، لېكىن شېنجېنلىقلار ئۇنى ئۆز قېرىندىشىدەك كۆرۈپ، ئۇنىڭ ئۆلۈمىنى ئەمەس، تويىنى ئۆتكۈزۈپ بېرىۋاتىدۇ؛ ئۇنىڭ ئۈچۈن مەڭگۈ يىقىلماس ئابىدە تىكلەۋاتىدۇ!“

سۈرلۈك ماتەم كۈيى ئىچىدە مەرھۇمنىڭ مېيىتى بىلەن ۋىتالىشىش مۇراسىمى باشلاندى. يۈسۈپجان مۇلازىمەتلەرنىڭ ئارقىسىدىن تاۋۇتنىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇ بىر ئەمچەكنى تالىشىپ ئەمگەن قېرىندىشىنىڭ ھەيۋەتلىك ساقچى فورمىسى بىلەن ئاپئاق گۈللەر ۋە يايىشىل يوپۇرماقلار ئىچىدە خاتىرجەم ياتقانلىقىنى كۆردى. ”ئۇكام، كۆزلىرىڭنى ئاچساڭچۇ؟ مەن يېنىڭدا تۇرۇپتىمەن، ئورنىڭدىن تۇرساڭچۇ؟ ئاۋازىڭنى ئاڭلاپ باقمىغىنىمغا ئۇزۇن بولدى، ماڭا بىر كۈلۈپ باققىنا، جېنىم قېرىندىشىم!“ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئاڭلىغاندىن بۇيان ئۆزىنى بېسىپ، ئۇن سېلىپ يىغلاپ باقمىغان يۈسۈپجان مانا ئەمدى ئۆزىنى تۇتالماي قالدى. ئۇ ھۆر- ھۆر يىغلاپ كەتتى:

— ئابدۇسەمەت، قېرىندىشىم ئابدۇسەمەت! مەن كەلدىم، سېنى ئەكەتكىلى كەلدىم، ئابدۇسەمەت! مېنى شېنجېنغا كېلىپ ئويىناپ كېتىش دېگەندىڭغۇ، ئابدۇسەمەت! مەن كەلسەم ئۆزۈڭ يوققۇ، ئابدۇسەمەت! ئەمدى سېنى ئېلىپ كېتىمەن، ئابدۇسەمەت! بىچارە دادام يولۇڭغا قاراپ قالدغۇ، ئابدۇسەمەت!

چېن يەن بىلەن جۇاڭ يۈ ئۇچىسىغا ئۇزۇن قارىلىق كىيىمى كىيگەن، بېشىغا ئاق رومال سالغان مېھرىگۈلنى ئىككى تەرەپتىن يۆلەپ تاۋۇتنىڭ يېنىغا ئېلىپ كەلدى. ئۇ، مەڭگۈلۈك ئۇيغۇنغا كېتىپ ئۆزىنى جۇدالىق ئوتىدا كاۋاپ قىلغان مەرھۇمنى ئېنىقراق، يەنىمۇ ئېنىقراق كۆرۈۋېلىش ئۈچۈن كۆزىنى يىرتىپ ئېچىپ باقتى. لېكىن بۇلدۇقلاپ قۇيۇلۇۋاتقان ياش ئۇنىڭ كۆزلىرىنى توسۇپ قويۇۋاتاتتى. ئابدۇسەمەتنى ئەمدى ئەبەدىي كۆرەلمەيدىغانلىقىنى، ئاشۇ سۆيۈملۈك چېھىرنىڭ ئەبەدىي غايىب بولىدىغانلىقىنى ئويلىغان مېھرىگۈلنىڭ يۈرەك- باغرى پارە- پارە بولۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ چىدىغۇسىز ئازاب ئىچىدە تولغىنىپ يىغلاپ ھوشىدىن

كەتتى. چېن يەن بىلەن جۇاڭيۇ ئۇنى ئىككى قولتۇقىدىن يۆلەپ دەپنە زالىدىن ئېلىپ چىقىپ كەتتى.

باشقا ۋىدالاشقۇچىلار لى فېڭنىڭ كەينىدىن تىزىلىپ تاۋۇتقا ئاستا ئاستا يېقىنلاشتى. چىرايلىرى سۇرلۇك تۈس ئالغان لى فېڭ ئېغىر قەدەم بىلەن تاۋۇتنىڭ ئالدىغا بېرىپ، مەرھۇمغا ھۆرمەت بىلەن چاس بەردى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى سىياسىي بۆلۈمىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ۋاڭ جۈنكى، شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ رەھبەرلىرىدىن لياڭ فۇ، دېڭ يۇڭۋاڭ قاتارلىقلارمۇ مەرھۇم بىلەن چاس بېرىپ ۋىدالاشتى. ئاندىن لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ سېكرىتارى يۇ خۇڭخۇي، مۇئاۋىن سېكرىتارى جەي جۇڭئەي، پارتكوم دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى لى ۋېنلۇڭ، سەي لى، شىۋۇڭ گوۋېي قاتارلىقلارمۇ قەھرىمانغا ئېگىلىپ تۇرۇپ ئېھتىرام بىلدۈردى.

مەرھۇم بىلەن ۋىدالاشقۇچىلار ئىچىدە يەنە گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك ئادالەت يولىدا پىداكارلىق كۆرسەتكۈچىلەر فوندى جەمئىيىتىنىڭ ۋەكىللىرى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ شېنچېندا تۇرۇشلۇق ئىش باشقارمىسىنىڭ ۋەكىللىرى ۋە شېنچېن شەھەرلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى ئىلگىرى سۈرۈش جەمئىيىتىنىڭ ۋەكىللىرى بار ئىدى.

ھەتتا ئابدۇسەمەتنى تونۇمايدىغان نۇرغۇن شەھەر ئاھالىلىرى، ئۇ ئىلگىرى ياردەم قىلغان يۇقرالار بار ئىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە خەنزۇلارمۇ، ئۇيغۇرلارمۇ بار ئىدى. ئۇلار مەرھۇم بىلەن ۋىدالاشتى؛ ھازىرلاردىن ھال سوراپتتى؛ ئۇلارغا تەسەللىيلەر بېرىشتى.

مەرھۇم بىلەن ۋىدالاشقىلى كەلگەنلەر ئىچىدە فورما كىيگەن ساقچىلار ھەممىدىن كۆپ ئىدى. ئوتتۇرا بوي كەلگەن لو جىشياڭ ئابدۇسەمەت بىلەن ساقچى ئىستىتۇتىدا بىرگە ئوقۇغان چاغلىرىنى ئېسىگە ئالدى.

خەنزۇ ئوقۇغۇچىلار بىلەن ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار دەسلەپتە بىر- بىرىدىن ياتسىراپ يۈرۈشتى. كېيىن ئاز كۈن ئۆتمەيلا قەدىناسلاردەك چىقىشىپ كەتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ مىللىي غۇرۇرى ناھايىتى كۈچلۈك ئىدى. ئىلىي مەكتەپنىڭ ئىككىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان چاغلار ئىدى، ماي بايرىمى كۈنى بىر نەچچە يىلەن

كاۋاپ يېڭىلى باردى. ئارىدىن بىرى پوسۇققىدە "جەنۇبىي شىنجاڭلىقلارنى ياۋايىراق كېلىدۇ دەيدۇغۇ"، دېگەن گەپنى چىقىرىپ قالدى. ئابدۇسەمەت شۇ ھامان ئۇنىڭغا سەل - پەل ئۆڭگەندەك قىلدى:

— ئۇنداقمۇ ئەمەس. چۈنكى ئادەمنىڭ مەدەنىيىتى بىلەن قوبىلراقلىرى ھەممىلا يەردە بولىدۇ. ھەتتا بېيجىڭ، شېنجېندەك چوڭ شەھەرلەردىمۇ شۇنداق. شۇڭا، سەن كۆرمىگەندىكىن ئۇنداق گەپلەرنى قىلما!
ھېلىقى بالا ئۇنىڭدىن دەرھاللا ئەپۇ سورىدى.

بولۇپمۇ لو جىشياڭ ئابدۇسەمەتكە قىلغان ۋەدىسى بويىچە ئۇنىڭ بىلەن بىرە قېتىم كاۋاپ يەپ كېلەلمىگەنلىكىدىن بەكمۇ ئەپسۇسلىناتتى. ئابدۇسەمەت شېنجېنغا كەلگەن چاغدا لو جىشياڭمۇ بۇجى ساقچى مەھكىمىسىگە ئورۇنلاشقاندى. ئىككىسىنىڭ شۇغۇللىنىدىغان كونكرېت خىزمىتىمۇ بىر - بىرىگە ماس كېلەتتى. شۇڭا ئۇلار دائىم ئۇچرىشىپ تۇراتتى. ئۇ بىر كۈنى ئابدۇسەمەتكە تويۇقسىزلا:

— مېنى قاچان كاۋاپ بىلەن مېھمان قىلسەن؟ — دەپ قالدى.

— چاتاق يوق، — دېدى ئابدۇسەمەت، — مەن شېنجېندىكى بىر ئاشپۇزۇلنى بىلىمەن، ئۇ يەرنىڭ كاۋاپى بەك تەملىك. چولمىز تەگكەندە شۇ يەرگە بېرىپ كاۋاپ يەپ كېلەيلى.

كېيىن ئابدۇسەمەت لو جىشياڭنى ئىككى قېتىم تەكلىپ قىلدى. لېكىن ئۇنىڭ چولمىسى تەگمىدى. كېيىن مېھرىگۈل شېنجېنغا كەلگەندە لو جىشياڭ مېھرىگۈلنى ساقچىخاننىڭ ئاشخانىسىدا ئۇچرىتىپ قېلىپ، ئۇلارنى تاماققا تەكلىپ قىلدى. لېكىن ئۇ چاغدا ئابدۇسەمەت لو جىشياڭ بىلەن دېيىشىپ قويغىنى بويىچە بېرىپ كاۋاپ يەپ كېلىشكە تاكى مېھرىگۈل قايتىپ كەتكۈچە ۋاقىت چىقىرىلمىدى.

لو جىشياڭ ئابدۇسەمەت بىلەن قىلىشقان ئاشۇ ۋەدىسىنىڭ مەڭگۈ ئىشقا ئاشمايدىغان ئۆكۈنۈشلۈك ئەسلىمىگە ئايلىنىپ قالدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقمىغانىدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنى 30 - ماي كۈنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم كۆرگەنىدى. ئابدۇسەمەت ئۇ كۈنى بۇجى ساقچى مەھكىمىسىدىكى لو جىشياڭغا ماتېرىيال ئۆتكۈزگۈچى كەلگەنىدى. لو جىشياڭ گەپ ئارىلىقىدا ئابدۇسەمەتنىڭ پۈتۈندىكى يېڭىلا ئالغان ئاياغنى كۆرۈپ سورىدى:

— ئەجەب ئۇبىدان ئاياغ ئاپسەن، قانچىگە ئالدىڭ؟

— قېنى، دەپ باقە قانچىگە ئالغاندىمەن؟

— ئايالىمدىم، ئىشقىلىپ قىممەت ئاياغدەك قىلىدۇ.

— 125 يۈەن.

— نېمىدىگەن ئەرزىان! مېنىڭمۇ بىرنى ئالغۇم كېلىۋاتىدۇ.

— بولىدۇ، مەن باشلاپ باراي. ئاياغ ئالغاچ بېرىپ نېسى قالغان ھېلىقى

كاۋاپنى يەپ كەلمەمدۇق! — ئابدۇسەمەت گېپىنى تۈگىتىپ، كەچتە

ئىشلەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. دە، ئۇنىڭ بىلەن خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى.

ئاشۇ خوشلىشىشنىڭ مەڭگۈلۈك ۋىدالىشىش بولۇپ قالدىغانلىقىنى كىم

بىلسۇن!؟

3- ئىيۇن كۈنى لو جىشياڭ «ئابدۇسەمەت يوقاپ كېتىپتۇ»، دېگەن خەۋەرنى

ئاڭلاپ ئۇنىڭغا ئىشەنمىدى. چۈنكى ئابدۇسەمەت ئادەتتە بەك ئىنتىزامچان ئىدى،

پەۋقۇلئاددە ئىشى چىقىپ قالمىسا، ئۇنىڭ سوراقسىزلا يوقاپ كېتىشى مۇمكىن ئەمەس

ئىدى. ئۇ چاغدا لو جىشياڭ ئۇنى يارىلىنىپ ياكى ھوشىدىن كېتىپ دوختۇرخانىدا

يېتىپ قالغان بولسا كېرەك دەپ ئويلىسا ئويلىغانىكى، ئۇنىڭ قازا قىلىپ كېتىشىنى

خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغانىدى.

ئۇ تاۋۇتنىڭ يېنىغا كېلىپ مەرھۇمغا ھۆرمەت بىلەن چاس بېرىپ: «رازى

بول، دوستۇم!»، دېدى يۈرىكىنىڭ قات. قېتىدىن.

دوڭمېن ساقچىخاننىسى يانچۇقچىلىققا قارشى تۇرۇش ئەترىتىنىڭ باشلىقى چېن

ۋېيچۈەنمۇ كەلدى. ئۇ ئابدۇسەمەت بىلەن 2003 - يىلى سېنتەبىردە يانچۇقچىلار

شاكىسىنى سوراق قىلىش ۋاقتىدا تونۇشقانىدى. چۈنكى قولغا چۈشكەن يانچۇقچىلار

ئۇيغۇرلار ئىدى. شۇڭا دوڭمېن ساقچىخاننىسىدا ئۇيغۇرچىنى بىلىدىغانلار بولمىغاچقا،

لوڭگاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسى سوراققا ياردەملىشىش ۋەزىپىسىنى

ئابدۇسەمەتكە تاپشۇرغانىدى.

چېن ۋېيچۈەن ئابدۇسەمەتنى كۆرۈپلا بۇ يىگىتنىڭ تېتىك، مەردانە

ئىكەنلىكىنى جەزىم قىلغانىدى. ئابدۇسەمەت خىزمەتكە شۇنداقلا كىرىشۋېدى، چېن

ۋېيچۈەن بۇ يىگىتنىڭ ئىنتايىن ئەستايىدىل ئىكەنلىكىنى بايقىدى. ئۇنىڭ سوراقتىكى تەرجىمىسى راۋان ۋە تولۇق ئىدى. ئىلگىرى تەكلىپ قىلغان تەرجىمانلارغا ئوخشاش تاغدىن - باغدىن تېرىپ تۆنەيدىغان ئىشنى قىلمايتتى. چېن ۋېيچۈەنمۇ بىرنى بىر دەيدىغان ئادەم ئىدى. شۇڭا ئابدۇسەمەت بىلەن بىر دەمدىلا چىقىشىپ كەتتى.

ھەر كۈنلۈك سوراق ئەتىگەن سائەت سەككىزدە باشلىنىپ، كەچ سائەت 12 دە، ھەتتا گامھدا تاڭغا يېقىن ئاياغلىشاتتى. بىر كۈنى كەچ سائەت 12 بولاي دېگەندە ئابدۇسەمەت چېن ۋېيچۈەنگە: «ئاكا، مەن ھازىر بۇجىغا قايتىمىسام بولمايدۇ، قولۇمدا ئۈچ دېلو بار ئىدى، شۇنى دەرھال قولدىن چىقىرىۋەتمىسەم بولمايدۇ» دېدى. دېمەك، ئابدۇسەمەت دوڭمېن ساقچىخانىسىدا يېرىم كېچىگىچە ئىشلىگەننى ئاز دەپ، دەرھال ئىدارىسىغا بېرىپ كېچىلەپ ئىشلىشى، كۈندۈزى قېلىپ قالغان ئىشلىرىنى تاماملىشى كېرەك ئىدى. بەزىدە چېن ۋېيچۈەن ئۇنى ماشىنىدا ئاپىرىپ قوياي، دېسە ئۇ: «ياقەي، سىزنىڭمۇ باش قاشلىغۇدەك ۋاقتىڭىز يوق تۇرسا. بولدى، مەن كوچا ئاپتوبۇسىدا كېتىۋېرىمەن» دەپ زادىلا ئۇنىمايتتى.

بىر كۈنى چېن ۋېيچۈەن ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇنىمىغىنىغا قارىماي ئۇنى ئىشخانىسىغا ئاپىرىپ قويدى. ئۇنىڭ ئۈستىلىدە قېلىن - قېلىن دېلو ئارخىپلىرى تۇراتتى. چېن ۋېيچۈەن ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمىتىنىڭ ھەقىقەتەن ئېغىر ئىكەنلىكىنى شۇ چاغدا بايقىغانىدى. چېن ۋېيچۈەن بۇنى كۆرۈپ بىر قىسىملا بولۇپ قالدى. لېكىن ئابدۇسەمەت ئىشنىڭ ئېغىرلىقىدىن بىرەر قېتىممۇ ۋاپىساپ باقمىغانىدى.

بىر قېتىم سوراق بولۇۋاتقاندا ئابدۇسەمەتكە تۇيۇقسىز تېلېفون كېلىپ قالدى. ئۇ ئۇيغۇرچە بىر نېمىلەرنى دېگەندىن كېيىن چىرايلىرى ئۆڭۈپلا كەتتى. بۇنى بايقىغان چېن ۋېيچۈەن ئۇنىڭدىن نېمە ئىش بولغانلىقىنى سورىدى، لېكىن ئابدۇسەمەت گەپ قىلماي بېشىنى چايقاپلا قويدى.

چۈشلۈك غىزادا ئابدۇسەمەت بايىقى تېلېفوننىڭ ئىشنى چېن ۋېيچۈەنگە دەپ

بەردى:

— بايىقى تېلېفون توردىن چۈشۈپ قالغان جىنايەتچىلەر شايكىسىدىن كەپتۇ. ئۇلار «ھېلىقى كىرىپ چاچ باشلىقىغا دەپ قوي، تولا كۆرەڭلەپ كەتمىسۇن! ئۇنىڭ جېنى ھامان بىزنىڭ قولىمىزدا!» دەپ تەھدىت سېلىۋاتىدۇ.

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان چېن ۋېيچۈەن ئۇنىڭغا ئانچە پەرۋا قىلىپمۇ كەتمىدى:

— كىسىپۇرۇشلارنىڭ گېيىنى تېخى! ئۇنداق گەپلەرنى جىق ئاڭلىغاندىن

بۇدو يەنە تېلېفون كېلىپ قالسا دەپ قويۇڭ، كەلسە جىقراق كەلسۇن، بىر-ئىككى ماڭقىغا ئۆزۈمنى ئاۋازە قىلىپ يۈرمەيمەن!

ئابدۇسەمەت چېن ۋېيچۈەننىڭ جەسۇرلۇقى ۋە ساقچىلىقتىكى ماھارىتىگە قول قويسىمۇ، لېكىن ئۇنى ئېھتىيات قىلىشقا دەۋەت قىلىپلا تۇراتتى. بۇنى چېن ۋېيچۈەننىڭ ئايالى ساۋ يەنگىمۇ نۇرغۇن قېتىم ئېيتقاندى. شۇنىڭدىن كېيىن چېن ۋېيچۈەنمۇ دىققەت قىلىدىغان، دېلو بېجىرىشتە خەتەرلىك جايلارغا ئۆزى يالغۇز بارمايدىغان، پىچاق، كالتەك دېگەندەك نەرسىلەرنى ئېلىۋالدىغان، ئولتۇرۇش، سورۇن دېگەنلەرگە بېرىشنى قەتئىي رەت قىلىدىغان بولدى.

ئەينى ۋاقىتتا ساۋ يەنگىمۇ ئابدۇسەمەتنى بۇ ھەقتە ئاگاھلاندۇرغاندى، لېكىن

ئابدۇسەمەت:

— ئۇلار ئۇيغۇر بولغاندىكىن ماڭا چىقىلىپمۇ يۈرمەس... — دېدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ قەستىگە ئۇچرىغانلىقىنى ئاڭلىغان چېن ۋېيچۈەن شۇ ھامان

ئۇنىڭ يۇقىرىقى سۆزلىرىنى يادىغا ئېلىپ: “ھەي ئېسىت، ئۆزىنىڭ ئاق كۆڭۈللىكىدىن كەتتى،” دېگەندى ئۆز- ئۆزىگە پىچىرلاپ.

چېن ۋېيچۈەن: “ئابدۇسەمەتنىڭ مېنى ئېھتىيات قىلىشقا قايتا- قايتا

ئۈندەشلىرى ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ مېنى بالا- قازادىن قۇتقۇزۇپ قالغىنى ئىكەندۇق، بىراق، مانا ئەمدى ئۆزى ئاشۇ قارا نىيەتلەرنىڭ قولىدا مەرتلەرچە قۇربان بولدى،” دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى.

چېن ۋېيچۈەن دەسلەپتە “ئابدۇسەمەت قەستىگە ئۇچراپتۇ،” دېگەن گەپكە

ئىشەنمىدى. 7- ئىيۇن كۈنى چېن ۋېيچۈەننىڭ قېيىناتىسى ئۇنىڭغا بىر پارچە گېزىتنى كۆرسەتتى. ئۇ گېزىتتىكى ئاپتاشكارا خەۋەرنى كۆرگەندىن كېيىنلا ئاندىن قىممەتلىك سەپىدىشىدىن مەڭگۈلۈككە ئايرىلىپ قالغانلىقىغا ئىشەندى.

ئۇ بۇجى ساقچىخانىسىغا تېلېفون قىلىۋېدى، ئۇلار ئابدۇسەمەتنىڭ ئاكىسى

يۈسۈپجان بىلەن مېھرىگۈلنىڭمۇ كېلىپ بولغانلىقىنى ئېيتتى. چېن ۋېيچۈەن دەرھال ئۇلارنى يوقلاپ باردى. ئۇ يۈسۈپجاننى كۆرۈپلا كۆز يېشى قىلدى. چېن ۋېيچۈەن

ھەممە بىلىدىغان چىداملىق ئەركەكلەردىن ئىدى. بىر قېتىم ئۇ ياچۇقچىلارنى تۇتۇش ۋاقتىدا بىر يانچۇقچى ئۇنىڭ قولىنى چانىۋەتتى، لېكىن ئۇ قىلچە ۋاپىساپ قويىمىدى. دوختۇرلار ئۇنىڭ يارىسىنى نەق تۆت سائەت تىكتى، يارا ناھايىتى ئېغىر بولغاچقا ئىچى - تېشىدىن بولۇپ ئالتە قەۋەت تېرىنى بىر تىككەشكە توغرا كەلدى. شۇ چاغدىمۇ ئۇ مت قىلىپ قويىمىغانىدى. چىن ۋېيچۈەن يۈسۈپجاننى كۆرۈپلا ئۇنىڭ ئابدۇسەمەتنىڭكىگە قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغان كۆزلىرىگە تىكىلدى. ئۇنىڭغا خۇددى ئابدۇسەمەت ئۆزىگە قاراپ تۇرغاندەكلا بىلىنىپ كەتتى. شۇڭا ئۇ مۇۋەپپەقىيەت يىغلىغىنىچە بېرىپ يۈسۈپجاننىڭ قولىنى چىڭ سىقتى، ئۇنىڭ بىلەن قۇچاقلاشتى. ئۇ قولىدىكى ئىنتايىن مۇھىم بىر دېلۋىنى تاشلاپ قويۇپ، مەرھۇم بىلەن ۋىدالىشىۋېلىش ئۈچۈن ئاتاينى كەلگەندى...

ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچى ئىنىستىتۇتى تۆتىنچى شۆبە ئەترەتتىكى ساۋاقداشلىرىمۇ يېتىپ كەلدى. ھەممىنىڭ ئالدىدا شۆبە ئەترەت باشلىقى ۋاڭ جىڭفۇ كېلىۋاتىتى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئاڭلاپ شۇ ئەترەتتىكى ساۋاقداشلارنىڭ ھەممىسىگە تېلېفوندا خەۋەر قىلغانىدى. ساۋاقداشلاردىن بەزىلەر: "شېنچېن بىلەن ئالاقىلىشىپ ماتەم مۇراسىمىنىڭ قايسى كۈنى ئۆتكۈزۈلىدىغانلىقىنى ئۇقۇشۇپ باققان بولساڭ، ھەممىمىز ئابدۇسەمەت بىلەن ۋىدالىشىۋالساق بولاتتى. نېمىلا دېگەن بىلەن بىز تۆت يىل بىرگە ئوقۇغان قەدىناسلار ئەمەسمۇ!" دېگەن تەكلىپنى بەردى.

شۇنىڭ بىلەن ۋاڭ جىڭفۇ بۇجى ساقچىخانىسى بىلەن ئالاقىلاشتى، ئاندىن ھەرقايسى ئۆلكىدىكى ساۋاقداشلارنىڭ ھەممىسىگە خەۋەر قىلدى. شۇنداق قىلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ 42 ساۋاقدىشىدىن 31 كىشى ئۇنىڭ بىلەن ۋىدالىشىشقا كەلدى.

بالىلارنىڭ ئابدۇسەمەتكە بولغان چوڭقۇر مېھىر - مۇھەببىتى ۋاڭ جىڭفۇنى ناھايىتى تەسىرلەندۈردى. باشقا ئۆلكىدىكى ساۋاقداشلار شېنچېنغا كەلگەندە ياتاق خىراجىتىنى ئۆزلىرى كۆتۈرۈشى كېرەك ئىدى. شۇڭا بالىلارنىڭ ئىچىدە ھال - ئوقىتى ياخشىراق سەي خۇاسۇڭ بىر مېھمانخانا بىلەن ئالاقىلىشىپ، ساۋاقداشلىرىنى شۇ يەرگە جەم قىلدى.

ساۋاقداشلارنىڭ تەرەپ - تەرەپتىن كېلىپ جەم بولغانلىقى ھەممىتى خۇشال قىلىدىغان ئىش ئىدى. لېكىن مۇسبەت قايغۇسىدا تۇرغان بالىلار قانداقمۇ ئېچىلىپ - يېيىلىپ پاراڭلىشالسۇن؟ شۇڭا بىر - بىرى بىلەن مەيۋىسى تىنچلىق سورىشاتتى؛ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئاڭلىغاندا ھودۇقۇپ يۈرەكلىرى ئاغزىغا تىقىلىپ كەتكەنلىكى، جاپاكەش ئابدۇسەمەتنىڭ "يېتىمنىڭ ئاغزى ئاشقا تەگكۈچە بېشى تاشقا تېگىپتۇ"، دېگەندەك، تۇيۇقسىز ۋاپاتغا بولغان قاتتىق ئېچىنشىلىرى ھەققىدىلا سۆزلىشەتتى.

9 - ئىيۇن چۈشتىن كېيىن، ئابدۇسەمەتنىڭ ساۋاقداشلىرىدىن بالدۇرراق كەلگەن 20 نەچچىسى لوڭگاڭ رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسىنىڭ 11 - قەۋەتتىكى مەجلىسخانىسىغا يىغىلىپ، ئابدۇسەمەتنىڭ كەچمىشلىرىنى يىغا -

زارە ئىچىدە ئەسلەپ، ئۆزلىرىنىڭ مەرھۇمغا بولغان سېغىنشىلىرىنى بايان قىلىشتى؛ ئابدۇسەمەت ھەقىقەتەن ياخشى يىگىت ئىدى، مەسئۇلىيەتچان ئوغۇل بالا ئىدى، يېنىمىزدىكى قەھرىمان ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئىسسىق قېنى بىلەن شېنجېن ساقچىلىرىنىڭ نۇرانە ئوبرازىنى نامايان قىلدى.

قەدىناس ساۋاقدىشىنىڭ مېيىتى بىلەن مەڭگۈلۈككە ۋىدالاشقىلى كەلگەن بۇ بالىلارنىڭ يۈرەكلىرى جۇدالىق ئازابىدا پۇچۇلىنىپ پارە - پارە بولۇپ كەتكەن، ئىنساننىڭ بۇ نەۋقەران جاننى بۇ دۇنيادا تۇتۇپ قېلىشقا ئامالسىز ئىكەنلىكىدىن زار - زار قاخشىشىپ تالاي ياش تۆككەن بولسىمۇ، لېكىن مەرھۇمنىڭ قەھرىمانلىق روھىدىن ئۆز كۆڭۈللىرىگە مەلەم تاپتى.

ئۇلارنىڭ ئىچىدە بەزىلىرىنىڭ ۋاقتى بەك قىس بولغاچقا، شۇنچە ئۇزۇن يوللارنى بېسىپ كېلىپ، ماتەم مۇراسىمىغا قاتنىشىپ بولۇپلا دەرھال ئۆز ئورۇنلىرىغا قايتىشتى؛ بەزىلەر تېخىچە پراكتىكا مەزگىلىدە بولغاچقا شېنجېنغا بېرىپ - كەلگۈدەك پۇل بولمىغاچقا باشقىلاردىن قەرز قىلىپ كەلگەندى؛ غەربىي شىمالدا خىزمەت قىلىدىغانلار ئالدى بىلەن پويىزدا گۇاڭجوغا كېلىپ، ئۇ يەردىن ئاپتوبۇسقا ئولتۇرۇپ شېنجېنغا كەلگەن، بۇ جەرياندا يول ئازابىنى يەتكۈچە تارتقانىدى؛ يەنە بەزىلەر ماتەم مۇراسىمىغا ۋاقتىدا ئۆلگۈرۈپ بېرىش ئۈچۈن ئىككى ئايلىق مائاشىنىڭ مېھرىدىن كېچىپ ئايروپىلان بىلەن كەلگەندى. لېكىن ئۇلارنىڭ نەزەردە ئۈنچىلىك پۇل ۋە

ئۇنچىلىك يول ئازابى دېگەنلەر ئابدۇسەمەتكە بولغان ساۋاقداشلىق ۋە سەپداشلىق مېھرى ئالدىدا ھېچقانچە نەرسە ئەمەس ئىدى.

دەستە - دەستە گۈل چەمبىرەكلەر، مىسرا - مىسرا مەرسىيىلەر كىشىلەرنىڭ مەرھۇمغا بولغان سېغىنىشىنى ئىپادىلەشكە ئاجىزلىق قىلاتتى، ياشلار دەريا بولۇپ ئاقتى؛ مەرھۇمنىڭ مەردانە ئوبرازى ماتەم مۇراسىمغا كەلگەنلەرنىڭ يۈرىكىگە يىقىلماس ئابىدە بولۇپ ئورناپ كەتتى.

ئەي ئابدۇسەمەت، ئەي ياش كەتكەن قەھرىمان، بىزدىن رازى بول!
«خەلق مەنبەئەتى ئۈچۈن ئۈلۈش تەيشەن تېغىدىنمۇ قەدىرلىك، دېگەندى ماۋ زېدۇڭ. سەن شېنچېننىڭ ئەمىنلىكى ئۈچۈن ئىبلىسلارنىڭ قولىدىكى نارىسىدە بالىلارنى قۇتقۇزۇش يولىدا قىممەتلىك ھاياتىڭنى تەقدىم قىلدىڭ. سەن تەيشەن تېغىدىنمۇ قەدىرلىكسەن. «توغراق قۇرۇپ كەتسەمۇ يەنە 1000 يىل تىك تۇرالايدۇ» دېيىشىدۇ ئۇيغۇر ئاتىلار. سەن تەكلىماكاندا قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان توغراققا ئوخشاش، 12 مىليون شېنچېنلىقنىڭ قەلبىدە ئەبەدىي ياشايسەن...!»

11 - ئىيۇن ئۆتكۈزۈلگەن مەرھۇم بىلەن ۋىدالىشىش مۇراسىمدا مۇھىم ئىككى ئادەم يوق ئىدى. ئۇنىڭ بىرى سىياسىي بېتەكچى پېڭ گوچىڭ، يەنە بىرى كىچىك پەرھات ئىدى. كېيىن،

17. «سېغىنىدىمغۇ سەپدىشىم»
دېگەن ناخشا سىياسىي بېتەكچىنىڭ
قەلبىنى سېغىنىش ئوتلىرىدا
قۇرتىدى.

باشقىلار ئۇ ئىككىسىنىڭ پەۋقۇلئاددە بىر ۋەزىپە بىلەن ئالدىنقى كۈنى ئۈرۈمچىگە كەتكەنلىكىنى ئۇقتى.

شېنچېن ئايرودرومىغا كېتىۋاتقان پېڭ گوچىڭ بىلەن كىچىك پەرھات ماشىنىدا گەپ - سۆز قىلماي تىمىتاس ئولتۇرۇشاتتى. شوپۇر كەيپىياتنى سەل - سەل

كۆتۈرۈش ئۈچۈن ماشىنىنىڭ ئۇنىۋېرساللىقىنى ئاچتى. موڭغۇل ناخشىچى تېڭىرنىڭ قايناق ھېسسىياتقا تولغان مۇڭلۇق ئاۋازى ياڭرىدى:

”پېلىكىدىن ئۈزۈلسمۇ قوغۇن يەنە شىرنىسىدە تاڭلىنىڭنى يارار ئىكەن،
پىرچەڭنىڭ قولىدىكى دۇتارىدىن تارىسىزمۇ كۆي - نەغمىلەر ياڭرار ئىكەن.
ۋىدالاشنىڭ ئايا دوستۇم، جۇدالىقتا قار چوققىلار قان يىغلىشىپ كۆچەر ئىكەن.
ئەي... سۆيۈملۈك سەپداش:

يىتتۈردۈمغۇ بۈركۈت كەبى قامىتىڭنى، ئاي مىسالى چېپىرىڭنى مەن قايدىن تاپاي؟
ئەي... سۆيۈملۈك سەپداش!

ئاڭلارسەنمۇ ئۇ دۇنيادا كۈيلىرىمنى. ئىزلىرىڭغا نەغمەم بىلەن باغرىم ياقاي.“

پېڭ گۈچىڭنى يىغا تۇتتى. ئۇنىڭغا گويا تېڭىر «سېغىنىدىمغۇ سەپدىشىم» دېگەن بۇ ناخشىنى دەل ئابدۇسەمەتكە ئاتاپ ئېيتىۋاتقاندا كىلا تۇيۇلۇپ كەتتى، شۇنداقلا ناخشىدا پېڭ گۈچىڭنىڭ يۈرەك سۆزلىرى ئىپادىلەنگەنىدى. ئۇ ناخشا ساداسى ئىچىدە ئابدۇسەمەتنىڭ كۈلۈمسىرەپ تۇرغان سىماسىنى كۆرگەندەك بولدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن ئابدۇسەمەت بىلەن بىرگە ئىشلىگەن چاغلاردىكى ئىشلار بىر-بىرلەپ ئۆتۈشكە باشلىدى.

2003 - يىلى ئاۋغۇست ئېيى، پېڭ گۈچىڭ شۇيچىڭ ساقچىخانىسىدىن بۇجى ساقچىخانىسىغا يۆتكىلىپ كەلدى. ئۇ خىزمەتكە چۈشكەن كۈنى شۇ چاغدىكى ساقچىخانا باشلىقى گاۋ جۇڭسېن پېڭ گۈچىڭنىڭ كەلگەنلىكى شەرىپىگە ھەممەيلەننى تاماققا چاقىردى. پېڭ گۈچىڭ تاماققا ئولتۇرۇپلا، خىزمەتداشلىرىنىڭ ئىچىدە بىر ئۇيغۇر يىگىتىنىڭمۇ بارلىقىنى بايقىدى. كېلىشكەن بۇ ئۇيغۇر يىگىتنىڭ قاشلىرى قويۇق، كۆزلىرى چوڭقۇر، چاچلىرى قۇندۇزدەك قارا ئىدى. ئۇ يىگىت پېڭ گۈچىڭغا قىزغىن تەبەسسۇم قىلدى. ئۇنىڭ بۇ تەبەسسۇمدىن بىر خىل سەمىمىلىك ۋە ئاق كۆڭۈللۈك چىقىپ تۇراتتى.

ساقچىخانا باشلىقى ئۇنى تونۇشتۇردى:

— بۇ يىگىت ساقچى ئىنىستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ ساقچىخانىمىزغا تەقسىم قىلىنغان پىراكتىكانت ساقچى ئابدۇسەمەت بولدى، مىللىتى ئۇيغۇر.

— ئىدارىدە مۇسۇلمانچە ئاشخانا يوق، قىيىنلىق قالىدىغان بولىدىكەندە، —
دېدى پىڭ گوچىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ يېمەك-ئىچمەككە ئالاھىدە ئەھمىيەت
بېرىدىغانلىقىنى ئەسكە ئېلىپ.

— ھېچقىسى يوق، — دېدى ئابدۇسەمەت شۇ ئانلا، — بۇنچىلىك ئىشنى
ئۆزۈم ھەل قىلىپ كېتەلەيمەن.

بۇنىڭ بىلەن پىڭ گوچىڭ ئابدۇسەمەتنى تۇنجى قېتىم كۆرۈپلا «بۇ
سەمىمى، تۈز كۆڭۈل، ئالدى بىلەن باشقىلارنى ئويلايدىغان ئوبدان يىگىت
ئىكەن»، دېگەن تەسىراتقا كەلدى.

كېيىن خىزمەت داۋامىدا ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمەتكە ئەستايىدىل مۇئامىلە
قىلىپ، كەسىپتە ئىجتىھات بىلەن ئىزدىنىدىغانلىقىنى بايقىدى. ساقچىخانا باشلىقىمۇ
بىر نەچچە قېتىملىق يىغىندا ئۇنى «ئابدۇسەمەتنىڭ دېلو ماتېرىياللىرىنى تەييارلاش
سەۋىيىسى، ئىشنىڭ سۈپىتى كۆرۈنەرلىك ئۆستى، ھازىر ھەتتا بەزى خەنزۇ
يولداشلاردىنمۇ ئوبدان ئىشلەۋاتىدۇ. بۇ ئۇنىڭ جاپالىق تىرىشچانلىقىدىن
بولدى»، دەپ ماختىغانىدى.

پىڭ گوچىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆزىنى پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن خىزمەتكە ئاتاش
روھىغا بەك قايىل ئىدى. ئۇ چاغلاردا شېنجېندا ئۇيغۇر ساقچىدىن پەقەت ئىككىسىلا
بار ئىدى. شۇڭا شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىدا بولسۇن، دوڭگۇەن،
خۇبېي، گۇاڭجۇ ھەتتا ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتىدە بولسۇن،
ئۇيغۇرلارغا چېتىلىدىغانلىكى دېلونىڭ ھەممىسىدە ئۇلارنىڭ بېرىپ تەرجىمانلىق
قىلىشىغا توغرا كېلەتتى. شۇڭا، ئابدۇسەمەت ھەممىدىن بەك ئالدىراش ئۆتەتتى.
ئۇنىڭ ئۈستىگە ساقچىخانىدىكى ھەممەيلەننىڭ قولىدا دېلو بار ئىدى. ھەر بىر
دېلونىڭ بېجىرىلىش مۆھلىتى بولاتتى. مەسىلەن، ئەمگەك بىلەن تەربىيەلەش
دېلوسى چوقۇم 15 كۈنگىچە بىر تەرەپ قىلىنىشى كېرەك ئىدى. 15 كۈنگىچە بىر
تەرەپ قىلىنمىسا ئادەمنى قانۇنسىز قاماش جىنايىتى شەكىللىنىپ قالاتتى. شۇڭا
دېلونى ۋاقتىدا چىقىرىلمىغانلاردىن قىلمىشى يېنىكەرەكلىرىگە چارە كۆرۈلەتتى، قىلمىشى
ئېغىر بولغانلارنىڭ جىنايىتى جاۋابكارلىقى سۈرۈشتە قىلىناتتى.

خىزمەت بېسىمى ئاشۇنداق ئېغىر بولغاچقا، بەزىلەر باشقا ئورۇنلارنىڭ ئىشلىرىغا نورمىدىن تاشقىرى ياردەملىشىش ۋەزىپىسىدىن ئىمكانقەدەر قاچىتىپ، لېكىن ئابدۇسەمەت ئۇنداق ۋەزىپە كەلگەن ھامان ئۇن - تىنسىز قوبۇل قىلىپ، ئىشقا كىرىشپ كېتەتتى.

پېڭ گوجىڭ ساقچىخانىدا نۆۋەتچىلىك قىلغان چاغلىرىدا، ھەمىشە تون نىسپىدىن كېيىن بىرىنچى قەۋەتتىكى جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئەترىتىنى ئايلىنىپ باقاتتى. ئۇ ھەر قېتىم ئاشۇ ئىشخانىغا كىرگەندە ئابدۇسەمەتنىڭ شىرەدە مۇكچىيىپ ئولتۇرۇپ، دېلو ماتېرىيالى يېزىۋاتقانلىقىنى كۆرەتتى.

بىر قېتىم ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى ئابدۇسەمەتنى خۇيجۇ، دوڭگۇەن ساقچىخانىلىرىنىڭ دېلو بېجىرىش ئىشىغا ئون نەچچە كۈن ياردەملەشتۈرمەكچى بولدى. ئابدۇسەمەتنىڭ زىممىسىدىكى يۈكنىڭ بەك ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزگەن پېڭ گوجىڭ ئۇنى ئەۋەتكۈسى كەلمىدى.

— ۋەزىپىمىز بەك ئېغىر، ئابدۇسەمەتنىڭ قولىدىكى دېلومۇ ئاز ئەمەس، تەرەپ - تەرەپكە پالاقلىمىسا بولمايدۇ، — دېدى ئۇ سىياسىي كومىسسار يۈەن - شياڭبىنغا، — ئۇ بارمىسۇنمىكىن؟

— ئومۇملۇقنى نەزەردە تۇتايلى — دېدى سىياسىي كومىسسار، — ئۇنىڭ ئۈستىگە ئابدۇسەمەتنىڭ ئالاھىدىلىكىنى جارى قىلدۇرمىساق بولمايدۇ، قىيىنچىلىقنى يېڭىپ تۇرۇڭلار!

لېكىن ئابدۇسەمەت بۇنداق ئىشلارغا ئەزەلدىن ۋاپىساپ باققان ئەمەس. ۋەزىپە تاپشۇرۇلغان ھامان كۈلۈپ تۇرۇپ قوبۇل قىلاتتى. دە: “ماڭدىم ئەمەسە” دەپلا ۋەزىپىگە ئاتلىناتتى. ۋەزىپىنى ئورۇنداپ قايتىپ كەلگەندىمۇ كۈلۈپ تۇرۇپ: “قايتىپ كەلدىم،” دەپ قويۇپلا ئۆز ئىشىغا كىرىشىپ كېتەتتى. ئۆزىنىڭ قانچىلىك ئىشلارنى قىلىۋەتكەنلىكىنى باشقىلارنىڭ ئالدىدا ھەرگىز سۆزلەپ يۈرمەيتتى. ئۇنى ئىشلەتكەن ئورۇنلارنىڭ مىننەتدارلىق خەتلىرى كەلگەن چاغلاردا ئۇ پەقەت كۈلۈپلا قوياتتى.

مۇنداق بىر ئىش ھېلىمۇ پېڭ گوجىڭنىڭ يادىدا تۇرۇپتۇ؛ ساقچىخانىدىكى ئاشخانىنىڭ تامىقىنى كۆرسىلا ھۆ بولىدىغان ئابدۇسەمەت ئۈچ ۋاقىلىقىغا تەييار چۆپ يەيتتى ياكى سىرتتىكى مۇسۇلمان ئاشخانىلىرىدا غزالىناتتى. پېڭ گوجىڭ

ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسىنىڭ ناھايىتى نامرات ئىكەنلىكىنى ئاڭلىغاندى، ۋەزىپىسىنىڭمۇ بېغىر، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاشقازان ئاغرىقىنىڭ بار ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. شۇڭا بۇنداق كېتىۋېرسە ئابدۇسەمەتنىڭ ئاغرىپ يىقىلىدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن پېڭ گوجىڭ ئۇنىڭغا: ”بەزىدە سىرتتا يېگەن تامىقىڭنىڭ پۇلىنى ئىدارىدىن ئاتچوت قىلىپ بېرىلى،” دېدى. لېكىن ئابدۇسەمەت بىرەر قېتىممۇ ”ماۋۇ مېنىڭ سىرتتا يېگەن تامىقىم ئىدى،” دەپ ئىككى ئىلىك تالوننى ئۇنىڭ ئالدىغا ئەكىرىپ باقمىدى. پېڭ گوجىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ سىياسىي جەھەتتە ئۆزىگە قاتتىق تەلەپ قويۇدىغانلىقىنى كېلىپلا سەزگەندى. پېڭ گوجىڭ كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا پارتىيىگە كىرىش ئىلتىماسىنى تاپشۇردى. بۇجى ساقچىخانىسى پارتىيە ياچىيىكىسىمۇ ئۇنى تەربىيەلەشكە ئىنتايىن ئەھمىيەت بەردى. نەتىجىدە بۇجى بازارلىق پارتكوممۇ ئۇنى نۇقتىلىق تەربىيەلەش ئويىپكىتى قىلىپ بېكىتتى. شۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەت خىزمەتلەردە ئۆزىگە ھەقىقىي بىر كوممۇنىستىنىڭ ئۆلچىمى بويىچە تېخىمۇ قاتتىق تەلەپ قويۇدىغان بولدى.

بىر كۈنى ئابدۇسەمەت نۆۋەتچىلىك قىلىۋاتاتتى. تۇيۇقسىزلا بىر ئەر، بىر ئايال كىرىپ كەلدى. ھېلىقى ئەر بانكا خادىمى، ئايال بولسا مۇئامىلىدار ئىكەن. ئايالنىڭ دېيىشىچە، ئۇ كىنىشكىسىدىن پۇل ئالمىغان بولسىمۇ، لېكىن كىنىشكىدىكى پۇل ئۆز-لىكىدىن يوقاپ كېتىپتۇ؛ ئەرنىڭ دېيىشىچە بۇ مۇئامىلىدارنىڭ كىنىشكىدىن پۇل ئالغىنى راست ئىكەن. شۇڭا ئۇلار كېلىشىپ بولالماي ساقچىخانىغا سۆرۈشۈپ كەلگەن ئىكەن.

ئابدۇسەمەت ئۇلارنىڭ دىۋاسىنى ئايرىم-ئايرىم خاتىرىلىۋالغاندىن كېيىن:

— ئاۋۋال تەكشۈرۈپ بېقىپ بىر نېمە دەيلى، — دېدى ئۇلارغا.

ئابدۇسەمەت بەش-ئالتە كۈن ئىنچىكە تەكشۈرۈپ، ئاخىرى ھېلىقى ئايالنىڭ ئىككى كىنىشكىسى ۋە ئىككى كارتىسىنىڭ بارلىقىنى بايقىدى. دېمەك، ئۇ A كارتا ئارقىلىق B كىنىشكىدىكى پۇلنى ئالغانىدى. بۇ ھەم بانكا كومپيۇتېرىدىكى نومۇرنىڭ ئالمىشىپ قالغانلىقى بىلەنمۇ مۇناسىۋەتلىك ئىدى. تەكشۈرۈش نەتىجىسى چىقماي تۇرۇپلا ھېلىقى ئىككىسى يەنە كېلىپ ”بۇ ئىشنى زادى بىر تەرەپ قىلىپ بەرمىسىڭىز بولمايدۇ،” دەپ تۇرۇۋالدى.

ئابدۇسەمەت ھېلىقى ئايالغا ئەھۋالنى ئىسپات كۆرسىتىپ تۇرۇپ چۈشەندۈردى. لېكىن ئۇ ئايال ئابدۇسەمەتنىڭ گېپىنى ئۆكتەملىك بىلەن بۆلدى: — ئۇنداق گەپلىرىڭنى ئاڭلىغۇم يوق، پۇلنى ئالىمدىم دېگەندىكىن ئالىمدىم!

— سىز ئۇنداق دېمەي تۇرۇڭ، — دەپ ئەدەب بىلەن چۈشەندۈردى ئابدۇسەمەت. لېكىن ھېلىقى ئايال ئېتىلىپ كەلدى. دە، ئابدۇسەمەتكە چاڭ-چۈڭ قىلىپ ئىككى كاچات سالدى.

ئەتراپتىكىلەر داڭقىتىپ تۇرۇپلا قالدى. ئۇلاردىن بەزىلەر ھېلىقى ئايالنى تۇشمۇ تۇشتىن ئەيىبلىگىلى تۇردى:

— ئادەم ئۇرغىنى نېمىسى بۇ خوتۇننىڭ؟ گەپ بولسا تۈزۈك دېسە بولمامدۇ؟
— ئادەم ئۇرۇش جىنايەت بىلەمسىز؟ بۇ ساقچى يىگىت يا سىزنىڭ چىشىڭىزغا تەگمىگەن تۇرسا!

ھېلىقى ئايال سەل-پەل ئۇيالىدى بولغاي، — خاپا بولماڭ-ھە! — دېدى ئابدۇسەمەتكە.

ئابدۇسەمەت يۈرىكىنى ئۆرتەپ تۇرغان غەزىپىنى زورىغا باشتى: — ئارىمىزدا ئۇقۇشماسلىق بولۇپ قېلىۋاتىدۇ، بۇ ئۇقۇشماسلىق ماڭا پىكىرىڭىز بولغانلىقىدىن ئەمەس، خىزمىتىمنى توغرا چۈشەنمەيۋاتقانلىقىڭىزدىن بولۇۋاتىدۇ. مېنى ئۇردى، دەپ سىز بىلەن تاكالىشىپ يۈرۈشنى خالىمايمەن.

ھېلىقى ئايال ئۆزى شۇنچە يولسىزلىق قىلغان بولسىمۇ، بۇ يىگىتنىڭ ئۇنى قىلچە كۆڭلىگە ئالماي مەرتلىك قىلغانلىقىدىن بەكمۇ ئۇيالىدى. شۇڭا باشقا گەپمۇ قىلماي ئاستا سۇغۇرۇلىپ چىقتى. دە، غىپىدە كېتىپ قالدى، ھېلىقى بانكا خادىمىمۇ كەتتى.

بىر قېتىملىق ماجرا شۇنىڭ بىلەن بېسىققان بولدى. لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ زەردىسى پەسكويغا چۈشۈدىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ غۇرۇرى چىدىماي قېلىۋاتاتتى: ئەركەك تۇرۇپ بىر خوتۇن كىشىدىن تەستەك يېدى دېگەن نە ئاھانەت. نە نومۇس؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇسۇلمانلاردا ئەرلەرنىڭ ئورنى يۈكسەككە؟ شۇنچىۋالا خەقنىڭ ئالدىدا خوتۇن كىشىدىن تايلاق يەپ قانداقمۇ باش كۆتۈرۈپ يۈرگىلى بولىسۇن؟

دۇرۇس، ناۋادا يۇرتىدا بولغان بولسا ۋە ياكى ئۇنىڭ ئۈستىدە ساقچى فورمىسى بولمىغان بولسا، ئابدۇسەمەت ئاشۇ غۇرۇرى بىلەن ئۇ خوتۇننىڭ ئەدىپىنى راسا بېرىپ، ئۆزىنىڭ غۇرۇرىنى قوغدىغان بولاتتى. بىراق ئۇ چاغدا ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە خەلق ساقچىسىنىڭ «ئۇرسا قول قايتۇرمايمىز، تىللىسا گەپ ياندۇرمايمىز»، دەيدىغان پولاتتەك ئىنتىزامى جاراڭلىغاندەك بولدى. شۇڭا ئىنتىزامسىزلىق قىلىپ پۈتۈن ساقچىخانىنىڭ شەنىگە داغ تەڭگۈزۈشنى خالىمىغان ئابدۇسەمەت چىشىنى مەھكەم چىشلىدى.

ئىزدىنى ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرى ئوت ئېلىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئىشتىن چۈشۈپ ئۇدۇل ياتقىغا كىردى. دە، ئىشكىنى گۈپىدە تاقاپ بىر ھازا يىغلىدى، غىزامۇ يېمىدى.

ئۇ كەچتە مېھرىگۈلگە تېلېفون قىلىپ، بۈگۈن تارتقان ئەلەملىرىنى ئۇنىڭغا دەپ بەرمەكچى بولدى.

ئۇ چاغدا مېھرىگۈل دۆلەت مەمۇرلىرى ئىمتىھانىنى خېلى ياخشى بەرگەنلىكى ئۈچۈن كەيپى چاغ ئىدى، ئۆزى ئاقسۇدا خەۋەر كۈتۈۋاتاتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ تېلېفونىنى ئېلىپلا ئۇنىڭ ئاۋازىنىڭ باشقىچە چىقىۋاتقانلىقىنى سەزدى:

— نېمە بولدىڭىز؟

ئابدۇسەمەت ھېلىقى خوتۇندىن تەستەك يېگەنلىكىنى مېھرىگۈلگە دەپ بەردى:

— بۇ خىزمەتتىن رايىم يېنىپ كەتتى، — دېدى ئابدۇسەمەت، — شۇڭا سىزنىڭ مەسلىھەتتىڭىزنى ئالاي دېگەن...

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ تاياق يېگەنلىكىنى ئاڭلاپ ئولتۇرالمىدى. مېھرىگۈل ئۇنىڭسىز مۇ تىكەندەك يېگانە ئابدۇسەمەتنىڭ ياقا يۇرتتا جاپالىق ئىشلەۋاتقانلىقىنى ئويلىسىلا ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىپ كېتەتتى. بىراق مېھرىگۈل ئالدى-كەينىنى ئويلاپ ئەقىل بىلەن ئىش قىلىدىغان قىز ئىدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ تېخىچە ئاچچىقى يانمىغانلىقىنى بىلىپ، ئۇنىڭ شۇ چاغدىكى كۆڭلىگە يارىشا سۆز قىلدى:

يىقىلماس توغراق

— بويىتۇ، ئىشلىگىڭىز كەلمىگەن بولسا ئىشلىمەڭ، خىزمەتتىن ئايرىلىپ قالسىڭىزمۇ مەيلى، مەن ئۆزۈمنى ئۆزۈم بېقىپ كېتەلەيمەن. سىزدىن سوراڭ باقاي، شۇ چاغدا نېمىشقا ئۇنىڭ ئەدەپىنى بېرىپ قويىمىدىڭىز؟

— مەن ئۇنىڭغا قول ياندۇرسام بولمايدۇ، بۇ يەردە ساقچى بولماق شۇنداق تەس، مېھرىگۈل!

— مېنىڭچە، سىز ئۇ ئايالنى رەھبەرلەرنىڭ قانداق بىر تەرەپ قىلىدىغانلىقىغا قاراڭ بېقىڭ. ناۋادا رەھبەرلەر بىر نەرەپ قىلمىسا، ئىستېپا بېرىڭ ياكى ئۆزۈم بېرىپ ئۇ خوتۇننى ئەدەبلەيمەن، بولامدۇ؟

مېھرىگۈلنىڭ تەسەللىيىلىرىنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت ئەمدى ئۇنىڭغا تەسەللىي بەرگىلى تۇردى:

— ئۇنچىۋالا چوڭ ئىشۇ يوق. رەھبەرلەر ئويدان بىر تەرەپ قىلىدۇ. ئۇلار مېنى چاقىرىپ ئەھۋالمنى سورىدى. مەن: «ئايال كىشىدىن تاياق يەپ قېلىپ، بۇ يەردە تۇرغۇچىلىكىم قالمايدى، شۇڭا ئىستېپا بېرىمەن» دېسەم، ئۇلار كۈلۈپ كېتىپ: «ئۇنداق دېمە، ھەرھالدا ئويلىشىپ بىر ئىش قىل» دېدى. ئۇلار يەنە ھېلىقى ئايالنى قامايىمىز، دەۋاتىدۇ.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ كۆڭلىنى ياسىدى:

— رەھبەرلەر ئويدان بىر تەرەپ قىلىمىز دېگەن بولسا بۇ ياخشى ئىشكەن. مېنىڭچە، سىز قانداق ئويلىغان بولسىڭىز شۇنداق قىلىڭ. ئىشقىلىپ، سىز خىزمەتسىز قالسىڭىزمۇ پېشىڭىزغا ئېسىلغىنىم ئېسىلغان. بىراق بۇ ئىشتا ياخشى ئويلاشماسقا بولمايدۇ. ئۇ سىزنى ئۇرۇپتۇ، لېكىن قول ياندۇرمايسىز. بىر ھېسابتا توغرا قىيسىز. چۈنكى «پوققا چالما ئاتساڭ يۈزۈڭگە چاچرايدۇ»، دېگەن گەپ بار. ئۇنداق چۈپۈرمەندە خوتۇنلارنى دەپ خىزمەتتىن ئىستېپا بېرىشكە ئەرزىمەيدۇ.

مېھرىگۈلنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇنىڭ كۆڭلى خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالدى، ئۆرلەپ تۇرغان پىغانىمۇ خېلى پەسكويغا چۈشتى. ئابدۇسەمەت شۇ ۋاقىتتا ئاچچىقىغا پايلىماي «ئىشلىمەيمەن» دېگىنى بىلەن ئۇ بۇ شەھەرگە، ئىدارىسىغا قىيمايتتى. ئۇ ئۆزىچە ئويلاپ كەتتى: «رەھبەرلەرىم بىلەن

خىزمەتداشلىرىم ماڭا شۇنداق كۆيۈنۈۋاتقان تۇرسا، چوڭلىدا تۇرمايدىغان كىچىككىنە ئىشى دەپ پەشنى قاقسام، تازا چىدىماسلىق قىلغان بولمامدىمەن...“.

بىراق، ئۇ بىر خوتۇن كىشىدىن شۇنچە ئادەملەرنىڭ ئالدىدا تەستەك يېگىنىنى ئويلىسلا: ”يۈزۈمنى قويغۇدەك يەر قالمدى“ دەپ پۇچۇلنىپ كېتەتتى. شۇڭا تويۇغرا بىر كۈن ئۆيىدىن ئالغا چىقمىدى.

يېڭى گۈچىڭ بۇ ئىشنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇنىڭ يېنىغا كىردى:

— قېنى، قانداق كۆڭۈل ئاغرىقلىق بولسا ماڭا دېگىن، ئىچىڭگە سېلىۋىرە!

ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرى قىزىرىپ كېتىۋاتاتتى:

— ئۇ مېنى قەستەن ئۇرغىنىمۇ يوق، — دېدى ئابدۇسەمەت يەرگە قاراپ

تۇرۇپ، — ئۇ دېگەن ئادەتنىكى بىر پۇقرا. شۇڭا ئۇنىڭ بىلەن تالىشىپ ئولتۇرۇشۇمنىڭمۇ ھاجىتى يوق... .

— دېگەنلىرىڭنىڭ ئويلىغانلىرىڭ بىلەن بىردەك بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن،

ئابدۇسەمەت. شۇنداق قىلساڭ كەيپىياتىڭنىمۇ تەڭشىيەلەيسەن.

يېڭى گۈچىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئەدەب-يۇسۇنلىرى ئوبدان بىلەتتى،

ئابدۇسەمەتنىڭ شۇ چاغدا نەقەدەر ئېغىر روھىي ئازابقا قالغانلىقىنىمۇ چۈشىنەتتى.

شۇڭا ئابدۇسەمەتنىڭ ئاقلاپ جاۋابىدىن ئۇ ئىنتايىن مەمنۇن بولدى.

— بۇ ئىش پۈتۈن ساقچىخانىدا غۇلغۇلا پەيدا قىلىۋەتتى، — دېدى يېڭى

گۈچىڭ، — ھەممەيلەن سەن تەرەپتە تۇرۇپ ھېلىقى ئايالنى بىر تەرەپ قىلىشىنى

تەلەپ قىلىشىۋاتىدۇ. مەن ئەھۋال ئىگىلەپ باقتىم، ئۇ ئايالنىڭ يۈرەك كېسىلى بار

ئىكەن، ھەم يېقىندىلا ھامىلە قىردۇرۇش ئوپىراتسىيىسى قىلدۇرۇپتۇ. ئېھتىمال ھەم

روھىي جەھەتتىن، ھەم جىسمانىي جەھەتتىن زەربىگە ئۇچرىغان بولغاچقا ئۆزىنى

باسالماي ساڭا كاپات سالغان ئوخشايدۇ... .

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت شۇ ئان گەپنى بۆلدى:

— ياق، ياق ئۇنى يەنە بىر تەرەپ قىلىمىز دەپ ئاۋازە قىلىپ يۈرۈشىڭنىڭ

ھاجىتى يوق. قارىغايىدەك ئەركەك تۇرۇپ بىر ئايال كىشىدىن تاياق يەپ ئولتۇرغۇنىمغا

راستىنىلا غۇرۇرۇم چىدىمىدى. لېكىن يەنە بىر ئويلاپ باقسام، پۇقرانىڭ دەردىگە

دەرمان بولالسا، ئاز-تولا كۆڭۈل ئاغرىقى تارتىپ قالغانغا مېنىڭچە ھېچنە بولمايدۇ...

پېڭ گۇچىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ مۇرىسىگە قېقىپ تۇرۇپ شۇنداق دېدى:

— يۈرە، مەن مېھمان قىلمەن، ئىككى رومكىدىن ئىچىشىپ كۆڭلىمىزنى ئېچىپ كىرەيلى!

ساقچىخانا باشلىقى بۇ ئىشنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئابدۇسەمەتنىڭ كۆكىسى-قارنىنىڭ كەڭلىكىگە ئايرىن ئوقۇدى:

— ھەقىقەتەن ئوغۇل بالا ئىكەن، ئەركەك ئىكەن!

شۇ ئىشلارنى ئەسكە ئالغان پېڭ گۇچىڭ: ئابدۇسەمەت گەرچە تېخى تەشكىلى جەھەتتە پارتىيىگە كىرمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئىدىيە جەھەتتە لايىقەتلىك بىر كوممۇنىستىنىڭ ئۆلچىمىگە يەتكەنىدى. شۇڭا، تەشكىلگە «ئۇنى كوممۇنىستىنىڭ پارتىيە ئەزاسى» دەپ تونۇش ھەققىدە ئىلتىماس سۇنۇش كېرەك، دەپ ئويلىدى.

ئاشۇ كۈنلەردە ئابدۇسەمەت ھەممىلا كىشىنىڭ ئاغزىدىن چۈشمەيدىغان مەرھۇم قەھرىمانغا ئايلىنىپ بولغانىدى. لېكىن پېڭ گۇچىڭغا ئۇ تېخى ھاياتتە كىلا تۇيۇلاتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ يول ماڭغان چاغدىكى قىياپىتى، مۇكجىيىپ ئولتۇرۇپ دېلو ماتېرىيالنى يېزىپ كېتىشلىرى، تاماق يېگەن چاغدىكى چوكا تۇتۇشلىرى، ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىدىن دوكلات بەرگەن چاغدىكى تۇرقى، يۇرتىدىكى ئۈزۈم باراڭلىرى ھەققىدە كۆپچىلىككە زوق-شوق بىلەن سۆزلەپ بەرگەنلىكى پېڭ گۇچىڭنىڭ نۇرغۇن قېتىم چۈشىگە كىردى. پېڭ گۇچىڭ چۈشىدىن ئويغىنىپ تورۇسقا قاراپ ئۇرۇندىن-ئۇرۇن ئۇھ تارتىپ يېتىپ كېتەتتى. ئۇ بايا كۆرگەنلىرىنىڭ چۈش ئەمەس، بەلكى رېئاللىق بولۇپ قېلىشىنى ياكى ئۇنىڭ ئەبەدىي ئۈزۈلمەي داۋاملىشىدىغان چۈشلەردىن بولۇپ قېلىشىنى تىلەپ كېتەتتى.

ئەي قېرىندىشىم ئابدۇسەمەت، مانا ھازىر سېنى ئۆيۈڭگە ئېلىپ كېتىۋاتىمىز. سەن ئۇ دۇنيادا غېرىبىسىنىپ قالمايسەن، مەڭگۈ بوينۇڭنى قىسىپ قالمايسەن! شېنجېنلىقلارنىڭ قەلبىدە، سەپداشلىرىڭنىڭ يۇرىكىدە ئەبەدىي ياشايسەن! بىلەمسەن، ئابدۇسەمەت؟ سېنى يىراقتىكى ئانا يۇرتىڭغا يولغا سېلىش ئۈچۈن، شېنجېندىكى دوختۇرلار جىسمىڭنى چىرىشتىن ساقلاشقا نۇرغۇن يۈرەك قېنىنى سەرىپ

يىقىلماس توغراق

قىلدى؛ دەپنە زالىدىكىلەر سېنى ھايات چېغىڭدىكىدەكلا روھلۇق كۆرسىتىش ئۈچۈن ئىخلاسى بىلەن يۇيۇپ تاردى؛ جەنۇبىي جۇڭگو ئاۋىئاتسىيە شىركىتى ساڭا بولغان ھۆرمەت - ئېھتىرامىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن، ساڭا ئاناپ مەخسۇس ئايروپىلان بۆلمىسى تەييارلىدى ۋە 50 مىڭ يۈەنلىك كىرا ھەققىنى 9000 يۈەنگە چۈشۈرۈپ بەردى.

شېنچېنلىقلار سېنى ئالاھىدە رايون قەھرىمانى دەپ بىلىدۇ؛ شىنجاڭلىقلار سېنى ئۇيغۇر مىللىتىنىڭ پەخرى دەپ بىلىدۇ. قېرى - ياش، ئۇلۇغ - ئۇششاقنىڭ ھەممىسى مەيلى سېنى تونۇسۇن ياكى نونۇمسۇن ساڭا بولغان ھەقىقىي مېھىر - مۇھەببىتىنى ئىپادىلىدى. قېرىندىشىم ئابدۇسەمەت، سەن ئارمانسىز كەتتىڭ...

تۆتىنچى باب

يۇرتىغا قايتقان مېيىت

مەرھۇم بىلەن ۋىدالاشش مۇراسىمى ئاياغلاشتى. بىر تاۋۇت ماشىنىسى دەپنە زالىنى ھويلىسىدىن چىقىپ ئۇدۇل باۋئەن ئايروپىلانغا قاراپ ماڭدى. ئۇ شېنچېننىكى 12 مىليون ئاممىنىڭ تىلەك-ئىلتىجالىرىنى ئېلىپ ماڭغان ماشىنا

18. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت بىلەن تۇنجى قېتىم ئايروپىلانغا بىرگە چىقتى، لېكىن ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ مېيىتىنى يۇرتىغا ئېلىپ كېتىۋاتتى.

ئىدى؛ ئۇ قەھرىماننىڭ مېيىتىنى يۇرتىغا ئۇزىتىپ ماڭغان ماشىنا ئىدى. ئارقىدىكى ماشىنىدا ئابدۇسەمەتنىڭ ھازىدارلىرىدىن يۈسۈپجان، مېھرىگۈل ۋە ئۇلارغا ھەمراھ بولۇپ ماڭغان شېي جىيەنكەي بىلەن بۇجى ساقچىخانىسىنىڭ ئايال ساقچىسى جوك بولار ئولتۇراتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ مېيىتىنى ئېلىپ ماڭغان ئايروپىلان چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچتە شېنچېن ئايروپىلانىدىن كۆتۈرۈلدى. ياداپ تۇغىشىپ كەتكەن مېھرىگۈل ئىچىدە ھېسابلاپ باقتى: شېنچېنغا 6 - ئىيۇن كەلگەن، بۈگۈن چىسلاغا 11 دېيىشىۋاتىدۇ. دېمەك، بىز شېنچېنغا كەلگىلى بەش كۈن بويىتۇ - دە! دۇرۇس، مېھرىگۈل شېنچېنغا كەلگىلى بەش كۈن بولدى. لېكىن بۇ بەش كۈن ئۇنىڭغا نەچچە ئون يىلدەك تۇيۇلۇپ كەتتى. شۇنداق، بۇ بەش كۈن مېھرىگۈلنى ھەسرەت ئوتىدا كاۋاپ قىلغان بەش كۈن بولدى؛ بۇ بەش كۈن ئۇنىڭ ھاياتىدىكى مىنۇتى يىلدەك ئاستا ئۆتكەن بەش كۈن بولدى؛ بۇ بەش كۈن كۈننىڭ قايتىدىن چىقىپ قايتقا ئولتۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلمەي گاراڭلىقتا ئۆتكەن بەش كۈن بولدى؛ بۇ بەش كۈن

ئاتلىق ئەسلىمىلەر بىلەن رەھىمسىز رېئاللىق گىرەلىشىپ كەتكەن بەش كۈن بولدى؛
بۇ بەش كۈن ...

ھازىر ئۇ قايتىپ كېتىۋاتىدۇ، ئابدۇسەمەننى بىرگە ئېلىپ كېتىۋاتىدۇ. ئۇ
ئىلگىرى ئابدۇسەمەننىڭ ئۆيىگە بېرىپ باقمىغانىدى. مانا ئەمدى ئۇ ئابدۇسەمەننىڭ
دادىسى ۋە قېرىنداشلىرىغا ئۇچىسىدىكى قارىلىق كىيىمى بىلەن سالام بېرىدۇ.

بۇ ئۇنىڭ ئابدۇسەمەن بىلەن تۇنجى قېتىم ئايروپىلانغا بىرگە چىقىشى ئىدى.
ئىلگىرى ئۇلارنىڭ قولى قىسقا بولغاچقا، جەنۇبىي شىنجاڭدىن ئۈرۈمچىگە كېلىشتە
بولسۇن، ياكى ئۈرۈمچىدىن شېنجاڭغا بېرىشتا بولسۇن ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ
باقمىغانىدى. ئولتۇرىدىغىنى پەقەت پويىزنىڭ قاتتىق ئورۇندۇقىلا ئىدى.

مېھرىگۈلنىڭ ئېسىدە ھازىرقىدەكلا تۇرۇپتۇ. 2001 - يىلىنىڭ ئاپرېل ئايلىرى
ئىدى، ئۇلار ئالىي مەكتەپنىڭ ئىككىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتاتتى. ئابدۇسەمەن بىلەن
مېھرىگۈل ئىككىسى بىر يەكشەنبە كۈنى كىتابخانىغا باردى. قايتىپ كېلىۋاتقاندا
تۇيۇقسىزلا مېھرىگۈلنىڭ كۆڭلى ئېلىشىپ كەتتى. ئۇ يول ياقىسىدىكى ئەخلەت
ساندۇقىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئازراق ياندۇردى. بۇنى كۆرگەن ئابدۇسەمەن ناھايىتى
قورقۇپ كەتتى:

— ۋۇي، نېمە بولىدىغىز؟ نەرىڭىز ئاغرىۋاتىدۇ؟ — ئابدۇسەمەن مېھرىگۈلنىڭ
پېشانىسىنى تۇتتى، — ئاپلا، قىزىپ قاپسىز؟ قانداق ئاغرىۋاتىسىز؟ دەگە، بەك ئاغرىپ
كېتىۋاتامدۇ؟

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەنكە بۇرۇلۇپ قارىدى. جىددىيلىشىپ كەتكەن
ئابدۇسەمەننىڭ پېشانىلىرىدىن تەر تەپچىرەپ تۇراتتى. بۇنى كۆرگەن مېھرىگۈل
ئۇنىڭغا قورسىقىم ئاغرىۋاتىدۇ، دېيەلمىدى. ئارىدىن بىر ئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن
ئۇنىڭ قورسىقىنىڭ سانجىپ ئاغرىشلىرى سەل - پەل قويۇپ بەرگەندەك بولدى،
ئابدۇسەمەن ئۇنى ياتىقىغا ئاپىرىپ قويدى.

مېھرىگۈلنىڭ قورسىقى يەنىلا ئاغرىپ تۇراتتى. ئۇ كەچلىك تەكرار ئۈچۈن
سنىپقا باردى.

— قانداقراق تۇرىسىز؟ — ئابدۇسەمەن ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ئاستا سورىدى،
— نېمە بولغانىمىز، مېھرىگۈل؟ ياناقىتىكى بالىلاردىن ئازراق قىزىتما قايتۇرۇش دورىسى

ئاغاج كەلگەننىم. ئىچىپ بېقىڭ، ئوڭلىنىپ قالسىز، — ئابدۇسەمەت قولىدىكى كىچىككىنە قەغەز خالىنى ئۇنىڭغا سۇندى.

دۈشەنبە كۈنى مېھرىگۈلنىڭ قورساق ئاغرىقى خېلى ئوڭلىنىپ قالغانىكەن ئىدى، شۇڭا ئۇ ھېلىقى دورىنى ئىچمىدى. سەيشەنبە كۈنى ئەتىگەنلىكى يەنە قىزىپ كەتتى. ئۇ ياتاقداشلىرىغا دېمەيلا مەكتەپنىڭ شىپاخانىسىغا باردى. دوختۇرلار «سوقۇر ئۈچەي ياللىغى»، دەپ دېئاگنوز قويۇپ، ئۇنى چوڭراق دوختۇرخانىغا بېرىپ قايتا تەكشۈرتۈپ بېقىشقا بۇيرىدى.

بۇنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل قورقۇپ قالدى. ئۇ سىنىپقا كېلىپ قارىۋىدى، ئابدۇسەمەت يوق ئىدى.

— دوختۇرلار سوقۇر ئۈچەي ياللىغى بولۇپ قاپسىز، دەيدۇ، — دېدى ئۇ بىر پارتىدا ئولتۇرىدىغان ساۋاقدىشىغا.

ئاڭغىچە ئابدۇسەمەت كىرىپ كەلدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنى كارىدورغا چىقىشقا ئىشارەت قىلدى:

— سوقۇر ئۈچەي ياللىغى بولۇپ قاپتىمەن، ئەندى قانداق قىلارمەن؟

ئابدۇسەمەتنىڭ بۇنىڭغا ئىشەنگۈسى كەلمىدى:

— ئۇنداق ئەمەستۇ؟ سىز تاماقنى يەپلا ئىتتىك ھەرىكەت قىلمىغان ياكى

يۈگۈرمىگەن تۇرسىڭىز، قانداقلارچە سوقۇر ئۈچەي ياللىغى بولۇپ قالغانسىز؟

— ئۇنى بىلمىدىم، ئىشقىلىپ دوختۇرلار چوڭراق دوختۇرخانىغا بېرىپ

تەكشۈرتۈڭ دەۋاتىدۇ...

— ئۇنداق بولسا مەن بىللە باراي!

ئاڭغىچە جۇڭ يۈ بىلەن يەنە ئىككى قىز سىنىپتىن چىقىپ كەلدى، ئۇلارمۇ

دوختۇرخانىغا بىللە بارماقچى بولدى.

— بولدى، سىلەر ئاۋارە بولماڭلا، — دېدى ئابدۇسەمەت، — ئۆزۈم ئېلىپ

بارىمەن.

— ۋىيەي، سىز ئوغۇل بالا تۇرسىڭىز، ئەپلەشمەيدۇ، — دېدى جۇڭ يۈ، —

بىز بارايلى!

ئۇلار دوختۇرخانىغا بېرىپ تەكشۈرتۈندى، دېگەندەكلا سوقۇر ئۈجەي ياللۇغى بولۇپ چىقتى، ئەمدى دەرھال ئوپىراتسىيە قىلدۇرۇش كېرەك ئىدى. بۇنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ كاللىسىغا ئالدى بىلەن "پۇلنى قانداق قىلارمەن،" دېگەن ئوي كەلدى. ئۇ دادىسىغا تېلېفون قىلماقچى بولدى.

___ ئۇنداق بولسا ھازىرلا ئۆيىڭىزگە تېلېفون قىلىڭ، ___ جۇاڭ يۇ يانفونىنى ئۇنىڭغا ئۇراتتى.

ئوپىراتسىيەگە كىرىش ۋاقتىدا نىڭ جياڭجۈن مېھرىگۈلنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتى نامىدىن كېلىشىمگە قول قويدى. نىڭ جياڭجۈن ئەسلىدە مەكتەپ ئىتتىپاق كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن سېكرىتارى ئىدى. ھازىر ئوقۇغۇچىلار چوڭ ئەرتىدە تۇرۇپ ئۇلارغا مەسئۇل بولۇۋاتاتتى. ئابدۇسەمەت دوختۇرخانىنىڭ "بىمارغا ساپما كەش لازىم ئىدى" دېگەن گېپىنى ئاڭلاپ، ئۇچقاندەك بېرىپ ساپما كەشتىن بىر جۈپ ئېلىپ كەلدى.

ئوپىراتسىيە ئاياغلاشتى. سېستىرالار مېھرىگۈلنى چاقلىق كارىۋاتتا ئىتتىرىپ ئېلىپ چىقتى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە قارىدى. بايىقى ئوپىراتسىيە پىچىقى گويا ئۇنىڭ جىسمىنى تىلىپ ئۆتكەندەك، ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ كەتكەندىكى، پېشانىسىدىن مۇنچاق - مۇنچاق تەرلەر تەپچىرەپ تۇراتتى. مېھرىگۈل ئۇنىڭغا قاراپ زورغا كۈلۈمسىردى. بۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەتنىڭ يۈرىكى سەل - پەل ئورنىغا چۈشتى.

مېھرىگۈل بالىسىغا يەتتە كۈن ياتتى. ھەر كۈنى ئىككى قىز كېسەلخانىدا تۇرۇپ ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئابدۇسەمەتمۇ كۈندە دەرىستىن چۈشۈپلا مېھرىگۈلنىڭ ياتىقىغا كېلىپ، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالغىنى. بەزى كۈنلىرى بەك كەچ بولۇپ كەتسە، ئۇ ياندىكى كارىۋاتقا بېشىنى قويۇپ سەل - پەل كۆزىنىڭ ئاچىقىنى چىقىرىۋېلىپلا، ئەتىسى ئەتىگەندە يەنە مېھرىگۈلنىڭ يۈزى يۇيىدىغان سۇلىرىنى ئەكىرىپ، چېيىنى تەييارلاپ بېرىپ ئۇدۇللا سىنىپقا ماڭاتتى.

يارا ئېغىزى ياللۇغلىنىپ قالغاچقا، مېھرىگۈل ئىككىنچى كۈنى تاڭ سەھەردىن باشلاپ قىزىپ كەتتى. ئۈستىگە يوتقانىنى قاتمۇ قات يېپىۋەتسىمۇ يەنىلا جالاقلاپ تىترەپ تۇراتتى.

يىقىلماس توغراق

مېھرىگۈل مىڭ تەسلىكتە ساقىيىپ بالىسىدىن چىقتى. لېكىن يازا ئېغىزى تېخى دېگەندەك تۇتىشىپ بولمىغاچقا، ئۇ ھەر كۈنى چوقۇم سۈيۈك - سەلەڭ تاماق يېيىشى كېرەك ئىدى. شۇڭا ئابدۇسەمەت ھەر ۋاقىتلىق غىزادا مەكتەپ ئىشلىرىدىكى ئاشپۇزۇلغا چىقىپ، ئۇنىڭغا ئاتاپ سۈيۈك - سەلەڭ تاماق ئەتكۈزۈپ كېرەتتى. بەزىدە ئالدىراپ قالغان چاغلاردا ئاشخانىغا كىرىپ تاماقنى ئۆزى ئېتىپ كېتەتتى.

بۇنىڭدىن تەسەرلەنگەن مېھرىگۈلنىڭ يۈرىكى ئاجايىپ تاتلىق ھېسلارغا تولۇپ، ئۆزىنىڭ ھەقىقىي مېھىر - مۇھەببەت يەتكۈزەلەيدىغان مۇشۇنداق ياخشى يىگىتكە ئۇچراپ قالغانلىقىدىن كۆڭلى تاغدەك ئۆسكەنىدى.

شۇنىڭدە ئابدۇسەمەتنىڭ نۇرغۇن ساۋاقداشلىرى بار ئىدى، شۇڭا ئۇ ماي بايرىمىدا شۇ يەرگە بېرىپ ئويناپ كېلىشنى نىيەت قىلىپ يۈرەتتى. لېكىن مېھرىگۈلنىڭ تېخى سەللىمازا ساقىيىپ كېتەلمىگەنلىكىنى ئويلىغان ئابدۇسەمەت ئۇ يەرگە بېرىش نىيىتىدىن ياندى. ئەمما مېھرىگۈل ئۇنى بېرىپ ئويناپ كېلىشكە دەۋەت قىلدى.

— سىز بۇنداق تۇرسىڭىز مەن قانداقمۇ خاتىرجەم بولاي، — دېدى ئابدۇسەمەت، — سىزگە ھەمراھ بولغاچ كىتاب كۆرىمەن، لۇغەت ئاخشۇرىمەن، خام سۆز يادلايمەن. ئابدۇسەمەت شۇنداق قىلىپ ماي بايرىمىدا ھېچبىرگە بارماي، ئانچە - مۇنچە ئۆگىنىش قىلغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ھەر كۈنى كېلىپ مېھرىگۈلگە ھەمراھ بولۇپ، ئۇنى ئارام ئالدۇردى.

يازلىق تەتىلدە قايتىش ۋاقتىدا ئۇلار ئىككىلىسى پويىزنىڭ قاتتىق ئورۇندۇق بېلىتىنى ئالدى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى ئىككى كىشىلىك ئورۇنغا ياتقۇزۇپ قويۇپ ئۆزى ئۆرە تۇرۇۋالدى. مېھرىگۈل ھېلىدىن ھېلىغا تۇرۇپ، ئۇنى بىردەم ئولتۇرۇۋېلىشقا زورلايتتى. بىراق ئابدۇسەمەت: "سىز پۇت - قولىڭىزنى سۈنۈپ يېتىشكە، دەپ تۇرۇۋېلاۋالدى. بۇنىڭ بىلەن مېھرىگۈل سەل خاپا بولۇپ قالدى:

— ئوۋۇش، ئولتۇرمىسىڭىز ئولتۇرماڭ، — دېدى مېھرىگۈل ئۇنىڭغا باتناپ. ئابدۇسەمەت كۈلدى:

— مەن سىزنى كۆزدە تۇتۇۋاتمەن، مېھرىگۈل!

مېھرىگۈل ئۇنىڭ بىلەن تەڭ تۇردى:

— مەنمۇ سىزنى كۆزدە تۇتۇۋاتىمەن، ئابدۇسەمەت! مېھرىگۈل ئۇنى گەپكە كىرگۈزۈپ بولالماي، ئاخىرى ئورۇندۇقتا سۇنالىنىپ ياتتى. پويىز بىر سائەتتىن كۆپرەك ماڭغاندىن كېيىن ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ راستتىنلا خاپا بولۇپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ، كېلىپ ئورۇندۇقنىڭ گىرۈكىدە بىردەم ئولتۇرۇپلا يەنە ئورنىدىن تۇرۇۋالدى. ئىشقىلىپ ئەتراپتىكى يولۇچىلار ئۇ ئىككىسىنىڭ بىر- بىرىنى ئولتۇرغۇزۇپ بولالماي قىلىۋاتقان تارتىشماق ئويۇنلىرىغا يول بويى كۈلۈپ كېلىشتى.

ئۇلار ئۈرۈمچىگە چۈشكەندىن كېيىن، ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى يەنە ئۈرۈن يوللۇق ئاپتوبۇس بىلەن ئاقسۇغىچە ئەكىلىپ قويدى. مېھرىگۈلنىڭ دادىسى بېكەتكە قىزىنىڭ ئالدىغا چىققانىدى. ئابدۇسەمەت ئۇ ئادەمنى يىراقتىن كۆرۈپلا ئۆزىنى چەتكە ئالدى. مېھرىگۈل ئۇنى خالىيراق جايغا چاقىرىپ دادىسىغا تونۇشتۇرۇپ قويماقچى بولۇشىدى ئابدۇسەمەت ئۇنىمىدى، ئۆيگە تەكلىپ قىلىۋىدى، ئۇنىڭغىمۇ ئۇنىمىدى: — ھازىر بارسام سەت تۇرىدۇ. كۈنلەرنىڭ بىرىدە سىلەرنىڭ ئۆيگە كۆيۈغۈل بولغان چاغدا ئاندىن باراي.

تەتلى مەزگىلىدە ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە تېلېفون قىلىپ ئۇنىڭدىن ئەھۋال سوراپ تۇردى.

— دورىلىرىڭىزنى ۋاقتىدا ئىچىڭ، — دەپ تاپىلايتتى ئۇ، — ئەگەر كەسكەن يەر ئاغرىپ خاپا قىلسا، ئۇيغۇر تېۋىپلارنىڭ سۈركەيدىغان بىر خىل دورىسى بار، شۇنى سۈركەپ بېقىڭ. ئاتا- ئانىڭىزغا بەك ئەركىلەپ كەتمەي، ئۇلارنىڭ ئىش- كۈشلىرىگە ئانچە- مۇنچە ياردەملىشىڭ.

— خاتىرجەم بولۇڭ، ئاتا- ئانام ماڭا كۆز قارىچۇقىدەك قارايدۇ، دەڭە!

— ئۇغۇ شۇنداقتۇ، بىراق سىزدىن ئەنسىرەپلا تۇرىدىكەنمەن.

— نېمىشقا ئەنسىرەيتتىڭىز؟

— خۇدا بۇيرىسا كەلگۈسىدە توي قىلىپ بىر ئۆيىنىڭ ئادىمى بولىمىز، دەڭە. ئۇ چاغدا ئاغرىپ يېتىپ قالسىڭىز ھەر ئىككىمىزگە ئېغىر كېلىدۇ. شۇڭا سىزنى ھازىردىن باشلاپلا ئانىمىسام بولمايدۇ، مېھرىگۈل!

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ يۈرەكلىرى يايىراپ كەتتى- يۇ، لېكىن ئۆزى ساقسىز بولۇپ قالغاندىن بۇيان، ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالمىمەن دەپ جىق جاپا چەككەنلىكىنى ئويلاپ كۆڭلى بۇزۇلدى.

— نېمىشقا يىغلايسىز؟ يىغلىماڭ.

— سىزنى ئويلاپ، ئابدۇسەمەت.

— يىغلىماڭ! يىغلاڭغۇ ئادەمنى كۆرسەملا جۇدۇنۇم ئۆزلەپ قالىدۇ، — دېدى

ئابدۇسەمەت، — مانا مەن ساپساق تۇرمامدىمەن، يەنە نېمىگە يىغلايتتىڭىز؟ ئادەم دېگەن قانائەتچان بولۇشى كېرەك. قانائەتچان، ئىرادىلىك ئادەم مۇۋەپپەقىيەت قازىنالايدۇ. سىز كۆز يېشى قىلسىڭىزلا كۆڭلۈم بىر قىسىم بولۇپ قالىدىكەن. ئۇنىڭسىزمۇ كۆڭلۈمنىڭ ئارامى يوق، ئۆيىدىكى نۇرغۇن ئىشلاردىن بېشىم قېتىپ تۇرىدۇ. سىزنىڭ يىغىڭىزنى ئاڭلىسام كۆڭلۈم تېخىمۇ بۇرۇلۇپ كېتىدىكەن. مانا مەن يىغا - زارە ئىچىدە چوڭ بولغان. شۇڭا ياخشى كۆرگەن ئادىمىمنىڭ ياش تۆككىنى كۆرمىسەم، دەيمەن.

— بولىدۇ، مەن يىغلىماي ئابدۇسەمەت. مانا ھازىردىن باشلاپ سىز مېنىڭ

كۈلكەمنى ئاڭلاڭ، ماقۇلمۇ!

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت كۈلۈپ كەتتى:

— بىلەمسىز مېھرىگۈل، مەن سىزدىن ئايرىلالمايدىكەنمەن. ناۋادا سىزدىن

ئايرىلىپ قالسام، تۇرمۇش مەن ئۈچۈن مەنسىز تۇيۇلىدىكەن.

— مەنمۇ شۇنداق.

مېھرىگۈل شۇ قېتىم كېسەل بولۇپ ساقايغاندىن كېيىن، ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆزىگە

نەقەدەر كۆيۈدىغانلىقىنى تېخىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلدى. ئۇنىڭ ئابدۇسەمەتكە بولغان

مېھىر - مۇھەببىتىمۇ ھەسسىلەپ ئاشتى، ئابدۇسەمەتنى «ھاياتىمنىڭ يېرىمى» دەپ

ھېسابلايدىغان بولدى.

سارس كېسىلى تارقالغان چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇنى ئايرىۋېتىلغاندا يولغا

سالماق، دەپ تۇرۇۋالغانلىقى مېھرىگۈلنىڭ ھەرگىز يادىدىن چىقمايدۇ.

2003 - يىلى باھار، ئالىي مەكتەپنىڭ تۆتىنچى يىلىمۇ ئاخىرلىشاي دەپ

قالغان چاغ ئىدى. شۇ يەردە تەرەت بويىچە ھەممەيلەن ئوقۇش پۈتتۈرۈش

دىسسىپلېنىسى يېزىش، خىزمەت ئۇقۇش بىلەن ئالدىراش

ئىدى. «كۆتۈرەلمەسەڭ ساڭگىلىتىۋال»، دېگەندەك، سارس كېسىلى تاراپ كەتتى،

ئۇنىڭ ئۈستىگە ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل ھەر ئىككىسى باشقا كېسەل بىلەن

يىقىلماس توغراق

ئاغرىپ قالدى. بۇ دىشوارچىلىقلار بىر ھېسابتا ئۇ ئىككىسىنىڭ بىر- بىرىگە بولغان مېھىر- مۇھەببىتىنى دەڭسەپ باقىدىغان قاتتىق سىناق بولدى.

ئاپرىلنىڭ بىر كۈنى، ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل ئىككىسى تەييۈەن كوچىسىدا بازار ئارىلاپ يۈرەتتى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرىنىڭ تۇيۇقسىزلا پوكاندەك قىزىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ پېشانىسىنى تۇتۇپ باقتى، ئۇنىڭ پېشانىسى ئوتتەك قىزىق ئىدى.

— ۋۇي، بولماپنۇ، دەرھال دوختۇرخانىغا بېرىپ تەكشۈرتۈپ باقايلى، — دېدى.

— يېنىمدا پۇل يوق، قانداق بارىمىز؟ — دېدى ئابدۇسەمەت.

— مېنىڭ كارتامدا 500 يۈەن بار، مېڭىگە، دەرھال بېرىپ تەكشۈرتەيلى!
ئۇلار دەرھال دوختۇرخانىغا بېرىپ قان تەكشۈرتتى ۋە B تىپلىق ئۇلترا ئاۋاز دولقۇنى ئاپپاراتى ئارقىلىق تەكشۈرتۈپ كۆردى، بۇنىڭغا 180 يۈەن پۇل كەتتى. دوختۇر «ئاشقازان يارىسى ئىكەن» دەپ دورا يېزىپ بەردى. دورىنىڭ ھەربىر بولىقى 50 يۈەن بولۇپ، بىر بولىقى پەقەت ئۈچ كۈنلا يېتەتتى. ئابدۇسەمەت بېشىنى چايقىدى:

— بولدى، ئالمايلا قويايلى!

— ئالمىساق بولمايدۇ، — دېدى مېھرىگۈل، — يېنىمدىكى پۇل يەتمەسە يانفونىمنى ساتايلى.

— ئۇنداق قىلساق قانداق بولىدۇ؟ يۈرىڭگە كېتەيلى!

مېھرىگۈل ئۇنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى:

— سىز ئاغرىپ يېتىپ قالسىڭىز، مەن قانداق قىلىمەن؟

ئابدۇسەمەت گەپ قىلمىدى.

— ئېيتىڭە، سىز ئاغرىپ يېتىپ قالسىڭىز مەن قارىماي كىم قارايدۇ؟

— ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن يېنىمدا پۇل بولمىسا...

— تېلېفونۇمنى ساتايلى دېدىمغۇ! ئاز دېگەندىمۇ ئىككى- ئۈچ يۈز يۈەنگە

يارايدۇ.

— ئۇ يانفون پراكتىكا ئۈستىگىزنىڭ سىزگە قىلغان سۆيۈمىنى تۇرسا، ئۇنى سېتىۋېتىشكە قانداق بولىدۇ؟

— ئۇستام ئۇنى سىزنىڭ كېسىلىڭىزنى داۋالاش ئۈچۈن سېتىۋېتىشكەنلىكىنى ئاڭلىسا توغرا چۈشەنەر.

ئۇلار مەكتەپكە قايتىپ بارغاندىن كېيىن ئابدۇسەمەت ھېلىقى يانفوننى بىر ساۋاقدىشىغا 250 يۈەنگە ساتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇلار بۇ غەمدىن ئاران قۇتۇلدى.

ئارىدىن بىر ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، ئابدۇسەمەت ئىلتىماس قىلغان ئوقۇش ياردەم قەرز پۇلى ھەل بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەت ھېلىقى ساۋاقدىشىغا يالۋۇرۇپ، يانفوننى قايتۇرۇۋالدى. يانفوننى مېھرىگۈلنىڭ قولىغا تۇتقۇرۇپ كۆڭلى ئورنىغا چۈشكەن ئابدۇسەمەت ئاندىن "ئۇھ"، دېدى.

ئىيۇن ئېيى كىرىشى بىلەن بىر قىسىم ئۆلكە - شەھەرلەردە سارس كېسىلى يامراپ كەتتى. بۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ شېنجېن شەھەرلىك جامائەت خەۋىپسىزلىكى ئىدارىسىغا قوبۇل قىلىنغانلىق ئۇقتۇرۇشى كەلدى، لېكىن مېھرىگۈلنىڭ خىزمىتىدىن خەۋەر يوق ئىدى. مېھرىگۈل بىر كۈنى ئەتىگەنلىك مەشقە يۈگۈرۈپ كېتىۋاتاتتى، ئۇنىڭ پۇتى تۇيۇقسىزلا قاتتىق ئاغرىپ كەتتى، ئۇ مەشقىنى تۈگىتىپ قارىۋىدى، ئوڭ پۇتىنىڭ ئىككىنچى بارمىقى ئىشىشىپ كېتىپتۇ. ئۇ چۈيەنگە دەپ قويۇپ، دوختۇرخانىغا باردى. مەكتەپنىڭ دوختۇرى ئۇنىڭغا بىر نەرسە دېيەلمەي، مېھرىگۈلگە "چوڭراق دوختۇرخانىغا بېرىپ تەكشۈرتۈپ بېقىڭ" دەپ خەت كېسىپ بەردى.

مېھرىگۈل ئەترەت باشلىقى لى كېدىن رۇخسەت ئېلىپ ياتىقىغا قايتىپ كىردى. ئاڭغىچە ئابدۇسەمەت ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ يېتىپ كەلدى:

— چۈيەن سىزنى پۇنى ئاغرىپ قايتۇ دېگەندى، شۇڭا دوختۇرخانىغا بېرىپ: "چىشىم ئاغرىپ كېتىۋاتىدۇ، ئىسپىراپىكا يېزىپ بەرسىڭىز" دېسەم، دوختۇر: "بايىقى قىزنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىمەن، دەپ شۇنداق دىۋانتانسىز تايىنلىق!" دەپ، ئاخىرى ئىسپىراپىكا يېزىپ بەردى، رۇخسەتمۇ ئالدىم. يۈرۈڭ، مەن سىزنى دوختۇرخانىغا ئاپىراي.

ئۇلار دوختۇرخانىغا باردى. دوختۇر تەكشۈرۈپ كۆرۈپ: "سۆڭەك چىرىپتۇ، دەرھال ئوپىراتسىيە قىلىش كېرەك"، دېدى. مېھرىگۈل بۇنى ئاڭلاپ قورقۇپ جان-ئىمانى چىقىپ كەتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇلار دوختۇرخانىدىن سوللىشىپ يېنىپ چىقتى.

پىيادىلەر يولىنىڭ يېشىل چىرىغى ياندى. ئۇلار يولىدىن ئۆتمەكچى بولۇپ تەمىشلىۋىدى، مېھرىگۈل ھەرقانچە قىلىمۇ ئوڭ پۇتىنى كۆتۈرەلمىدى. ئابدۇسەمەت ئۇنى يۆلەپ باقتى، لېكىن ئۇ يەنىلا ماڭالمايتتى. ئابدۇسەمەت زوڭرىيىپ ئولتۇرۇپ ئۇنىڭ پۇتىنى يۇمشاق ئۇۋىلىدى، ئابدۇسەمەتنىڭ پېشانىسىدىن مۇنچاق-مۇنچاق تەرلەر تەپپىچرەپ تۇراتتى.

مېھرىگۈل قورقۇپ يىغلاپ كەتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتكە چىڭ ئېسىلدى:

— ئەمدى مەن قانداقمۇ قىلارمەن، ئابدۇسەمەت؟

— قورقماڭ. مەن بارا! ئوپىراتسىيە قىلدۇرۇپ قالساق، مەن ئۆيگە بارماي

سىزگە قارايمەن. شېنجېنغا مۇشۇ يەردىن ئۇدۇللا بارسام بولىدۇ ئەمەسمۇ!

شېنجېننىڭ يېقىن يەر ئەمەسلىكىنى، ئۇ يەرگە بىر كەتكەندىن كېيىن ئۆيگە

بارماق تەس بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ يۈرەكلىرى ئېزىلىپ كېتىۋاتقان مېھرىگۈل

ئابدۇسەمەتكە قارىدى:

— ئۆيدىكىلەرنى كۆرۈپ كەلمىسىڭىز قانداق بولىدۇ؟

— ئامال يوق. تە، ئەمدى! سىز بۇ يەردە ئاغرىپ قالغان تۇرسىڭىز.

— بارمىڭسىز ئۆيىڭىزدىكىلەر نېمە دەپ قالار؟

— مەنمۇ ئۇلارنى بەك سېغىدىم، بىراق سىز ئاغرىپ قالىدىڭىز، سىزگە

قارىمىسام بولمايدۇ.

— مېنىڭ ئاتا-ئاناممۇ ياشىنىپ قالغان، ئۇلار شېنجاڭغا كېلەلمەيدۇ...

— دېدى مېھرىگۈل ئېغىر ھەسرەت بىلەن.

— يېنىڭىزدا مەن تۇرسام نېمىدىن قورقاتتىڭىز؟ ئۆلۈمدىن باشقىسى تاماشا،

بىلەمسىز؟ بۇ كېسەلنى چوقۇم ساقايتقىلى بولىدۇ!

— ئاھ خۇدايىم! ئالىمادىس توكۇر بولۇپ قالسام قانداق قىلارمەن؟

يىقىلماس توغراق

— يېنىڭىزدا تاغدىك مەن تۇرسام، يەنە نېمىدىن قورقسىز مېھرىگۈل؟
بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ يۈرىكى سەل - پەل جايىغا چۈشكەندەك بولدى.

ئۇلار مەكتەپنىڭ دەۋازىسى ئالدىغا كەلگەندە مېھرىگۈل دادىسىغا تېلېفون قىلىپ ئەھۋالنى ئېيتتى:

— ئوپىراتسىيىدە ئۆزىڭىز يالغۇز قانداقمۇ قىلارسىز، قىزىم؟ — دېدى بۇنىڭدىن ئەنسىرەپ كېتىۋاتقان دادىسى.

— ئابدۇسەمەت بار دادا، سىلەر كەلمىسەڭلارمۇ بولىدۇ. ئابدۇسەمەتنىڭ قاچان ماڭىدىغانلىقى ھازىرچە ئېنىق ئەمەس. ئۇنىڭ خىزمەتكە چۈشۈدىغان ۋاقتى كېسىلم ساقىيىشتىن بۇرۇن توشۇپ قالسا ئاندىن كەلسەڭلارمۇ بولىدۇ. ئۇنىڭ دادىسى يەنىلا ئەنسىرەۋاتاتتى:

— ئۇنداق قىلساق بولماسمىكىن، بالام. ھازىرلا ئوپىراتسىيە قىلدۇرمىسا بولمايدىغان ئىش بولسا، شۇ يەردە قىلدۇرۇڭ. لېكىن ئەڭ ياخشىسى شىنجاڭغا قايتىپ كېلىپ قىلدۇرۇڭ، بولامدۇ؟

ئەنئىسى مېھرىگۈل بىلەن ئابدۇسەمەت ئىككىسى سۆڭەك كېسەللىكلىرى دوختۇرخانىسىغا بېرىپ باقتى. دوختۇرخانا باشلىقى ئۆزى تەكشۈرۈپ كۆرۈپ:

— شۇنداق، سۆڭەك چېرىپتۇ، — دېدى.

— دورا بىلەن داۋالاش ئىمكانىيىتى يوقمىدۇر، دوختۇر؟
— ياق، بۇ كېسەلنى پەقەت ئوپىراتسىيە قىلىپلا داۋالىغىلى بولىدۇ.

مېھرىگۈل ئۈچ كۈن ئۇدا ناركوز ئوكۇلى ئۇردۇرۇپ باقتى، لېكىن پۇتنىڭ ئاغرىقى ياندىغاندەك ئەمەس ئىدى. ئاڭغىچە يۈك - تاقلىرىنى يىغىپ ماڭدۇرىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى. مېھرىگۈلنىڭ نەرسە - كېرەكلىرىنى يىغىشتۇرۇشۇپ بەردى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ يۈك - تاقلىرىنى ئالتىنچى قەۋەتتىن يۈدۈپ ئېلىپ چۈشۈپ ماشىنىغا باستى ۋە ۋوگزالغا ئاپىرىپ توشۇش رەسمىيەتلىرىنى بېجىردى.

ئۇ چاغدا نۇرغۇن بالىلار سارستىن قورقۇپ، ئايروپىلاندا قايتماقچى بولۇۋاتاتتى. مېھرىگۈلنىڭ دادىسى ئۇنىڭغا 1800 يۈەن پۇل ئەۋەتتى. ئايروپىلان بېلىتى 1400

يۈەن ئىدى. لېكىن ئۇ پۇلدىن 900 يۈەننى پۇتنى داۋالاشقا خەجلەپ بولغانىدى. ئۇ ئۆيىدىكىلەرگە يەنە پۇل دەپ ئېغىز ئېچىشقا يۈزى چىدىماي، پويىزدا قايتماقچى بولدى.

ئۇ بۇ ئويىنى ئابدۇسەمەتكە ئېيتتى.

— بولدى، — دېدى ئابدۇسەمەت دەرھاللا، — مەن پويىزدا قايتاي، سىز ئايروپىلاندا قايتىڭ!

— مېنىڭ ئايروپىلانغا پۇلۇم يەتمەيدىغان تۇرسا...؟

— بىزنىڭ ئۆيىدىن ئايروپىلان بېلىتى ئېلىشقا ئەۋەتكەن پۇلغا سىزگە بېلەت ئېلىپ بېرى، سىز باشقا بالىلار بىلەن بىللە ئايروپىلاندا مېڭىڭ!

— ياق، بولمايدۇ ئابدۇسەمەت! سىز پويىزدا ماڭسىڭىز مەن ئەنسىرەپ قالمەن. سىزنىڭ پويىزدا ئالغۇز ماڭغىنىڭىزدىن كۆرە، ئىككىمىزنىڭ بىرگە ماڭغىنىمىز تۈزۈك! سارس يۇقسا ئىككىمىزگە تەڭ يۇقسۇن!

— ئۆلسەك تەڭ ئۆلەيلى دېمەكچىمۇسىز؟

— ئۇنداقمۇ بولماس. ماسكا تاقىۋالايلى، ئاندىن ئازراق دورا ئېلىۋالايلى. يولدا دىققەت قىلىپ، قايناقسۇنى كۆپرەك ئىچىپ بەرسەك خۇدايىم ساقلا، ئابدۇسەمەت!

شۇنداق قىلىپ ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل ئىككىسى پويىزدا بىللە ماڭماقچى بولدى. ۋاڭ جىڭفۇ ئۇلارغا ياتقۇ بېلىتى ئۇقۇشۇپ بەردى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى تاكى ئاقسۇغىچە بىللە ئېلىپ باردى. ئۇ بېكەتتە ئاكىسى ۋە ئاپىسى بىلەن كېتىۋاتقان مېھرىگۈلنىڭ تاكى قارىسى يۈتكىچە ئارقىسىدىن قاراپ تۇرۇپ، ئاندىن خوتەنگە قاراپ ماڭدى.

دۇرۇس، يوقسۇزلۇقنىڭ دەردىنى يەتكۈچە تارتىپ، ئوقۇشنى مېڭ تەسلىككە پۈتتۈرگەن ئابدۇسەمەت سارس كېسىلى تارقىلىپ كەتكەن مەزگىلدە ئۆزى بېلەت ئالدىغان پۇلغا ھېچ ئىككىلەنمەي مېھرىگۈلنى ئايروپىلان بىلەن يولغا سېلىپ، ئۆزى پويىزدا ماڭماقچى بولۇپ، ئۆزىنىڭ مۇھەببىتىگە بولغان چەكسىز ساداقىتىنى ئىپادىلىدى. لېكىن ئۇ شېنجېنغا بېرىپ ئىشقا چۈشۈدىغان چاغدا ئۈرۈمچى بىلەن

خوتەننىڭ ئارىلىقىدىكى 2000 كىلومېتىر يولىنى بىر سوتكا ئاپتوبۇستا باھىتى. بۇ كۈچلۈك سېلىشتۇرما مېھرىگۈلنىڭ يۈرىكىنى لەرزىگە سالدى. مېھرىگۈل شۇلارنى يادىدا ئالسىلا تارام- تارام ئېقىپ كېتەتتى.

19. ئانا يۇرتنىڭ زارىقىشلىرى چىراغلاردىن نامايان ئىدى.

12 - ئىيۇن كەچ سائەت
12 دە ئابدۇسەمەتنىڭ تاۋۇتى
سىياسىي يېتەكچى، ئۇنىڭ
سەپىدىشى، ئاكىسى ۋە مېھرىگۈلنىڭ

ھەمراھلىقىدا خوتەن ئايروپىلانغا يېتىپ كەلدى. ئۇلار ئايروپىلاندىن چۈشكەندە بىر توپ ئادەم ئۇلارنى ساقلاپ تۇراتتى. ئۇلار خوتەن ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى، ناھىيىلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ رەئىسى، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ۋە بۇ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئۇققان ئاۋام- پۇقرا ئىدى. ئايروپىلاندا بىللە كەلگەن باشقا يولۇچىلارمۇ تاۋۇتقا ھۆرمەت نەزەرى بىلەن بېقىشاتتى. ئۇلار گەرچە تاۋۇتتا ياتقان مەرھۇمنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلمىسىمۇ، ئۇنىڭ ئادەتتىكى ئادەملەردىن ئەمەس ئىكەنلىكىنى جەزم قىلىشقانىدى. بولۇپمۇ ئۇلار 50 نەچچە نەپەر مەردانە خەلق ساقچىسىنىڭ تاۋۇتقا قاراپ ھۆرمەت بىلەن چاس بەرگەنلىكىنى كۆرگەندە، تاۋۇتتىكى مەرھۇمغا بولغان ھۆرمىتى ھەسسەلەپ ئاشتى.

ئەتراپتىكى كىشىلەر تاۋۇتتىكى مەرھۇمنىڭ شېنجېندا خىزمەت قىلىپ شەرەپ بىلەن قۇربان بولغان خوتەنلىك ئۇيغۇر ساقچى ئىكەنلىكىنى ئۇققىنىدا مەرھۇمنىڭ روھىغا ئاتاپ دۇئا قىلىشتى.

تاۋۇتنى باسقان ماشىنا ساقچى ماشىنىسىنىڭ يول باشلىشى بىلەن خوتەن ناھىيىسىگە كىرىپ كەلدى. بۈگۈن خوتەن ناھىيىسىنىڭ يول چىراغلىرى بۆلەكچىلا يورۇپ كەتكەنىدى.

__ ئادەتتە يول چىراغلىرىنى ئانچە ياندۇرمايتتۇق، __ دەپ ئەھۋال تونۇشتۇردى ھاكىم پىڭ گوجىغا، __ قەھرىماننىڭ تاۋۇتتا قايتىپ كېلىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ ئىلگىرىكى قائىدىنى بۇزۇپ، ئۇنىڭغا چىراغ نۇرى بىلەن ئېھتىرام بىلدۈردۈق...

بۇنىڭدىن يۈرەكلىرى ئىللىغان پېڭ گۈچىڭ گەپ قىلماستىن ماشىنىنىڭ ئەينىكىدىن تالغا قارىدى. يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى چىراغلار يىراقتىن قارىغاندا، بىردە ئاسماندىن كۆچۈپ چۈشكەن سانسىز يۇلتۇزلارغا ئوخشاپ كەتسە، بىردە مەرھۇمنىڭ يۈزىنى كۆرەلمەي ياش تۈكۈۋاتقان سانسىزلىغان كۆزلەرنى ئەسلىتەتتى. تاۋۇت ماشىنىسى مانا ئەمدى خوتەن ناھىيىسىدىن چىقىپ ئابدۇسەمەتنىڭ مەھەللىسى — خانئېرىق يېزىسىغا قاراپ بۇرۇلدى.

يېزا يولى ئوڭغۇل - دوڭغۇل، توپىلىق ئىدى. ماشىنا قېقىلىپ - سوقۇلۇپ يۈرۈپ ئاخىرى تاسمىچى كەنتىگە يېتىپ كەلدى. كەنتنىڭ ئېغىزىدا يېزا باشلىقى ئابدۇقەييۇم، كەنت باشلىقى ۋە نۇرغۇنلىغان دېھقانلار ساقلاپ تۇراتتى. كەنت باشلىقىنىڭ كۆزلىرى يىغدىن قىزىرىپ كەتكەنىدى. ئابدۇسەمەت ساقىچى ئىنىستىتۇتقا بېرىش ئۈچۈن ئوقۇش پۇلىنىڭ ئورنىنى قىلالماي سەكپارە بولۇپ يۈرگەن چاغلاردا ئۇنى ئىزدەپ بارغانىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ شۇ چاغدىكى تىتىلداپ تۇرغان قىياپىتى، قىلغان چاقماقتەك گەپلىرى كەنت باشلىقىنىڭ يادىدا ھازىرقىدەكلا تۇرۇپتۇ.

بۇ يىراق سەھرادا مەجبۇرىيەت مائارىپى خىزمىتىنى تۇتۇشنىڭ نەقەدەر قىيىن ئىكەنلىكىنى يېزا باشلىقى بىلەن كەنت باشلىقىدەك ئوبدان چۈشىنىدىغان ئادەم بولمىسا كېرەك. نۇرغۇن ئائىلىلەر بالىلىرىنى مەكتەپكە بېرىشنى خالىمايدۇ، چۈنكى ئۇلار پۇل بولسا بالىنى ئوقۇتقاندىن كۆرە ھۈنەرگە بەرگەن تۈزۈك دەپ قارايدۇ.

ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسى روزىمۇھەممەتتاخۇن ئۇلارغا ئوخشىمايتتى، ئۇ بالىلىرىنى ئوقۇشتىن توسمايتتى. لېكىن ئۇنىڭ ئۈچ ئايالدىن بولغان 11 بالىسى بار ئىدى، 11 بالىنىڭ ھەممىسىنى تولۇق ئوقۇتۇپ بولۇشقا ئۇنىڭ قۇربى يەتمەيتتى، ئەلۋەتتە. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ بالىلىرى ئارىسىدا مەكتەپ يۈزى كۆرمىگىنى ئاساسەن يوق ئىدى.

ئابدۇسەمەت ئاشۇ 11 بالا ئىچىدە مەكتەپ، كىتاب دېسە جان بېرىدىغىنى ئىدى. ئۇ يوقسۇزلۇقنىڭ دەردىدىن بىر نەچچە قېتىم ئوقۇشتىن چېكىنىپ كېتىشكە تاس قالغان بولسىمۇ، لېكىن تىرىشىپ - تىرىشىپ يۈرۈپ، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ،

ئالاھىدە رايوندا ساقچى بولدى. خانئېرىق يېزىسى ئۈچۈن ئېيتقاندا بۇ بىر مۆجىزە ئىدى. شۇڭا، ئابدۇسەمەتنىڭ ئېتى چىقسلا ئۇنى ماختىمايدىغانلار يوق ئىدى.

تاۋۇت باسقان ماشىنا ئابدۇسەمەتنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ توختىدى. پېڭ گوجىڭ ماشىنىدىن چۈشۈپ ھايت دەپ بولغۇچە كىچىك پەرھات، شېي جېنكەي، يۈسۈپجان ۋە يەنە بىر نەچچە يەلەن ماشىنىدىن چۈشۈپ، تاۋۇتنى ئاۋايلاپ ماشىنىدىن يەرگە ئالدى. ئاڭغىچە ئون نەچچە يىگىت دۈررىدە كېلىپ، تاۋۇتقا قوللىرىنى ئۇزاتتى. جۈپ- جۈپ قوللاردا ئۇچلانغان تاۋۇت ھويلىغا ئېلىپ كىرىلدى.

شۇ ئەسنادا يۈسۈپجان ئۇزۇن ساقاللىرى ئۇچتەك ئاقارغان شاپاق دوپپىلىق بىر بوۋايىنى پېڭ گوجىڭنىڭ ئالدىغا باشلاپ كەلدى.

پېڭ گوجىڭ بوۋايىنى كۆرۈپلا ئۇنىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسى ئىكەنلىكىنى بىلدى. چۈنكى ئۇنىڭ يۈز كۆپتى ئابدۇسەمەتنىڭكىگە قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايتتى. پېڭ گوجىڭ بوۋايىنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۇنىڭغا چاس بەردى، ئاندىن بوۋايىنىڭ قوللىرىنى قوش قولاپ چىڭ سىقتى. ئۇ بوۋايغا نۇرغۇن - نۇرغۇن يۈرەك سۆزلىرىنى ئېيتىپ، ئۇنىڭغا تەسەللى بەرمەكچى ئىدى. يۇ، لېكىن نېمىشقىدۇر ئاشۇ دەقىقىدە ئاغزىغا گەپ كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى.

— ئوغلۇمدىن پەخىرلىنمەن، — دېدى بوۋاي يېنىش - يېنىشلاپ، — شېنجېنلىقلارنىڭ، سىلەرنىڭ بالامغا خۇددى بىر تۇغقان قېرىنداشتەك ئاتىدارچىلىق قىلغىنىڭلارغا رەھمەت! شۇنچە ئۇزاق يەردىن بالامنى ئەكەلگىنىڭلارغا رەھمەت...! بالام ئابدۇسەمەت ئاخىرى ئۆيگە قايتىپ كەلدى...! — بوۋاي ئۆكسۈپ - ئۆكسۈپ يىغلايتتى.

ھويلىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا تۇرغان ئابدۇسەمەتنىڭ ئاچا - سىڭىللىرى، ئاياللار، بوۋايىلار ئۆزلىرىنى باسالماي ھۇ تارتىپ يىغلاپ كېتىشتى:

— ياخشىغا كۆرۈم يوقمۇ ئابدۇسەمەت! ۋاپاسىز دۇنيادىن ياش كەتتىڭمۇ ئابدۇسەمەت! نۆۋەت بىزنىڭ ئىدىغۇ، ئابدۇسەمەت! ...

ئابدۇسەمەتنىڭ ئاچىسى ھاۋانسا بالىلارنىڭ تۆتىنچىسى بولۇپ، ئۆزىدىن ئىككى ياش كىچىك ئىنىسى ئابدۇسەمەتكە بەك كۆپەتتى. ئۇنىڭ «ئابدۇسەمەت قازا قىپتۇدەك» دېگەن شۇم خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن يىغلاپ ئۇنلىرى پۈتۈپ

كەتكەندى، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ھەر كۈنى چوڭ ئۆيگە كېلىپ دادىسىنىڭ تامىقىنى ئېتىپ، كىرىنى يۇيۇپ، ئۇنىڭغا تەسەللىي بەردى. ئۇ بۇ ئۆيگە كېلىپ قايسىلا بۇلۇڭغا قارسا خۇددى ئابدۇسەمەتنىڭ سىماسىنى كۆرگەندەك، ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولاتتى - دە، ئۆزىنى تۇتۇۋالماي يىغلاپ كېتەتتى.

ئۇ كۆزلىرىنى يۇمسلا ئابدۇسەمەتنىڭ ھويلىدىكى قۇمنىڭ ئۈستىگە ياغاچ بىلەن خەت يېزىۋاتقان، ئوچاقنىڭ يېنىدا ئانىسى بىلەن بىللە تاماق ئېتىۋاتقان، نان يېقىۋاتقان، سومكىسىنى يۇدۇپ ئىشكىتىن كىرىپ كېلىۋاتقان، ھويلىدا ئۈزۈم تېلى تىكىۋاتقان قىياپىتى ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىۋاتتى.

ھاۋانسا 1994 - يىلى ئۆكتەبىردە ئانىسى جىگەر راكى بىلەن قازا قىلغاندىن كېيىن، قاتتىق ئازابلانغان ئابدۇسەمەتنىڭ غەمكىن، كەمسۆز بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى. ئۇ چاغدا دادىسى 11 بالا بىلەن بوپتاق قالدى، بالىلارنىڭ كىچىكى تېخى ئىككى ياشتا ئىدى. تۇرمۇشنىڭ بېسىمى بىلەن يوقسۇزلۇق روزىمۇھەممەتتاخۇننىڭ بالىلارغا «مەكتەپتە قانداقراق ئوقۇۋاتسەن» دېگۈدەك ھالىنى قوبىمىغانىدى. شۇڭا ئابدۇسەمەت مەكتەپتىن كېلىپ تاپشۇرۇقلىرىنى ئىشلەپ بولۇپلا، سىڭلىسى بىلەن بىللە تاماق ئېتەتتى، نان ياقاتتى. ھەرگىز چوڭلارنىڭ بېشىنى ئاغرىتمايتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيدىكىلەر بىلەن بىر نەچچە قېتىم ئوقۇش ئىشى سەۋەبىدىن ماي تارتىشىپ قالغانلىقى ھاۋانسانىڭ ھازىرقىدەكلا ئېسىدە ئىدى. ئابدۇسەمەت باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرگەن چاغ ئىدى، ئۆيدىكىلەر كىتاب پۇلىغا چىقىنىپ بولالماي، ئۇنى مەكتەپتىن توختىتىۋالماقچى بولدى. بۇنى ئاڭلاپ كۆڭلى يېرىم بولغان ئابدۇسەمەت شۇ باتىغىنىچە چىقىپ كېتىپ كەچتە ئاران قايتىپ كىردى. ئابدۇسەمەتنىڭ تەرسالقى ئاخىرى كارغا كەلدى، ئوغلىنىڭ ئوقۇشقا ئوتتەك قىزىق ئىكەنلىكىنى كۆرگەن دادا ئابدۇسەمەتنى داۋاملىق ئوقۇتماقچى بولدى.

ئابدۇسەمەت تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئۆيدىكىلەر ئۇنى تولۇق ئوتتۇرىدا ئوقۇتماي، قارىيلىققا بەرمەكچى بولدى، چۈنكى قارىيلىقتا ئوقۇسا كىتاب پۇلى كەتمەيتتى. بىراق ئابدۇسەمەت «تولۇق ئوتتۇرىدا ئوقۇيمەن» دەپ تۇرۇپلىۋالدى. ئۆيدىكىلەر ئامال يوق، بۇنىڭغا ماقۇل بولدى.

ئابدۇسەمەت تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ، غەربىي شىمال مىللەتلەر ئىككىنچى ئىنستىتۇتىنىڭ تەييارلىق بۆلۈمىگە ئۆتتى. لېكىن ئۆيدىكىلەر يەنىلا شۇ پۇلنىڭ غېمىدىن ئۇنى باغۇزىماسلىقنىڭ قازىنىنى ئاستى، ئەمما ئابدۇسەمەت ئۇلارغا يالۋۇرۇپ يىغلايتتى:

— سىلەر ماڭا ئوقۇش پۇلى ھەل قىلىپ بەرسەڭلەرلا بولدى، تۇرمۇش پۇلىنى ئۆزۈم ئىشلەپ تاپمەن. ئۇنداق قىلماي، ماڭا ئىچىڭلار ئاغرىسۇن. مەن خىزمەتكە چىققاندىن كېيىن پۇل تېپىپ ئۆيىڭنى يۈكنى كۆتۈرمەن!

ئابدۇسەمەت دېگىنىنى قىلدى. ئۇ شېنجېندا خىزمەتكە ئورۇنلاشقاندىن كېيىن ئۆيىگە ھەر ئايدا پۇل ئەۋەتىپ تۇردى. ئەسلىدە ئۆيدىكىلەر ئاۋغۇستتا ئابدۇسەمەتنىڭ تويىنى قىلماقچى بولغانىدى. بىراق، ئويلىمىغان يەردىن ئۇلارنىڭ بولغۇسى كېلىنى مېھرنگۈل مانا ئەمدى بۇ ئۆيىگە توي كىيىمى بىلەن ئەمەس، قارىلىق كىيىمى بىلەن كىرىپ كەلدى. ھاۋانىڭ مۇشۇلارنى ئويلىسىلا ئىچى ئۆرتىنىپ كېتەتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرى سوزۇنچاق كەلگەن ئۈچىنچى ئاكىسى ئەھەت توختىماي ياشلىرىنى سۈرتەتتى. ئەھەت بىلەن ئابدۇسەمەتنىڭ يېشى ئانچە پەرقلىنىپمۇ كەتمەيتتى، شۇڭا ئۇ ئىككىسىنىڭ گۇڭۇر-مۇڭۇر پارىڭى تۈگىمەيتتى. مانا ئەمدى ئۇ ئىككى بالىغا دادا بولۇپ تۇرۇپتۇ. ئابدۇسەمەتنىڭ ئاۋۇتىغا قاراپ يىغلاپ ئېقىپ كېتىۋاتقان ئەھەت بۇرۇنقى ئىشلارنى ئەسكە ئالدى. ئانا ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئۆيدىكىلەر ئابدۇسەمەتنى مەكتەپتىن چىقىرىۋالماقچى بولۇشتى. ئابدۇسەمەت ئۆزى كىچىك بولغىنى بىلەن ئورۇنلۇق گەپ قىلاتتى.

— مېنى ئوقۇشتىن توساڭلار، — دېدى ئۇ بىر كۈنى ئاكىسىغا يالۋۇرۇپ، — مەن چوقۇم ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلەيمەن. كادىر بولۇپ ئۆكىلىرىمنىمۇ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇتسىمەن. سىلەر ھازىر ئاز-تولا جاپا چېكىسىلەر، لېكىن مەن قىلغىنىڭلارنى كۈنلەرنىڭ بىرىدە چوقۇم قايتۇرالايمەن.

ئابدۇسەمەتنىڭ گەپلىرى ئەھەتنىڭ يۈرەك تارلىرىنى تىترەتتى. ئۇ ئۆيدىكىلەرگە ئابدۇسەمەت تەرىپتە تۇرۇپ گەپ قىلدى:

— شۇنداق، ئائىلىمىزدە قىيىنچىلىق بار، قوللىمىز قىسقا. لېكىن ئابدۇسەمەت ئوقۇيتتىم، دەپ قازىچى كېتىۋاتىدۇ، مېنىڭچە ئوقۇسا ئوقۇسۇن. زىرائەت كۆكۈدىن مەلۇم دەپتىكەن. قاراڭلار، ئۇ ئوقۇشنى چوقۇم بىر باشقا ئېلىپ چىقالايدۇ. ماڭا ئوخشاش ئوقۇشتىن قاچىدىغان ئادەمنى ھەرقانچە قىلىپ ئوقۇغىن دېسەڭلارمۇ مېنىڭ ئۇقۇپاللىشىم ناتايىن...

ئۇلار ئەھەتتىڭ گېپى بويىچە، ئابدۇسەمەتنى مەكتەپكە ئەۋەتىدىغان بولدى. ئابدۇسەمەت ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا دادىسى بەرگەن پۇللىرىنى يەتكۈزەلمەي قالسا، ئاكىسى ئەھەتتىن ئالاتتى. ئەھەتتۇم يېنىدا 10 يۈەن بولسىلا ئۇنىڭ يېرىمىنى چىقىرىپ «تۆتە ئۇكام» دەپ تۇراتتى. گاھدا ئەھەتتىڭ يېنىدا پۇل بولماي قالسا، دادىسىدىن ئۈچ- تۆت يۈەن ئېلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قوياتتى. ئابدۇسەمەت كېيىن يازلىق تەتىل مەزگىللىرىدە قۇرۇلۇشچىلارغا مەدىكار ئىشلەيدىغان بولدى. بىر يىلى يازلىق تەتىلدە ئۇ بىر قورۇلۇش ئورنىدا لاي ئېتىپ، كېسەك توشۇپ، تاش توشۇپ دېگەندەك يىگىرمە نەچچە كۈن ئىشلىدى. ئىش ھەققىنى ئالىدىغان كۈنى ئۇ ئەھەتتىنى باشلاپ باردى. ئۇ جەمئىي 230 يۈەن تاپقانىدى. ئۇ بۇ پۇلدىن شۇ يىللىق كىتاب پۇلىنى ئايرىۋېلىپ، قالغىنىنىڭ ھەممىسىنى ئۆيگە بەردى. ئۇ شۇنىڭدىن باشلاپ دادىسى ياكى ئاكىسىدىن پۇل سورىمايدىغان بولدى.

ئابدۇسەمەت ئەھەتتىڭ نەزەرىدە ئىنتايىن ئىشچان بالا ئىدى. بىر يىلى ئەتىيازدا ئېتىزلىقلارنى ئاغدۇرىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالغانىدى، بىراق توك ئاھامەن ئېرىپ بولمىغاچقا يەر ئاغدۇرۇش ھەقىقەتەن تەس ئىدى. شۇڭا ئەھەتتىڭ ئېتىزغا چىققۇسى كەلمەي، ئابدۇسەمەتنى بۇيرىدى. بۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەت ناشتېلىقنى يەپلا «ئىڭ»، قىلماي ئېشەك ھارۋىسىنى قېتىپ ئېتىزغا ماڭدى. ئۇ شۇ كۈنى يەرنى ئۆزى يالغۇز ئاغدۇرۇپ ئاندىن ئوغۇتلاپ، ئەتىگەندىن كەچكىچە ئېتىزدا بولدى.

ئەھەت ئابدۇسەمەتنىڭ نىڭشىدا ئوقۇۋاتقان چاغلىرىنى ئويلىسىلا ئۆپكەسى ئۆرۈلەتتى. شۇ يىلى ئابدۇسەمەت ئاكىسىنىڭ تۇيۇقسىز ئاشقازان كېسىلى بولۇپ قالغانلىقىنى ئۇقۇپ، ئاخشىمى - ئەتىسى ئىشلەپ پۇل تېپىپ ناھايىتى تەستە ئوقۇۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئىچكىرىدىن ئاكىسىغا ئاتاپ ئاشقازان دورىلىرىنى ئەۋەتكەنىدى.

ئۇ خىزمەتكە چىققاندىن كېيىن ئائىلىسىگە چامىنىڭ يېتىشىچە ياردەم قولىنى سۇنۇپ، ئۆز ۋاقتىدا قىلغان ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇردى. بولۇپمۇ ئۇ ھەر قېتىم تېلېفون قىلغاندا ئىنسى بىلەن سىڭلىسىغا: "ھازىردىن باشلاپ ئوبدان ئوقۇڭلار، ئۆگىنىڭلار، ھازىر ئاساسنى پۇختا سېلىۋالساڭلار، كېيىن ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلەيسىلەر، دەپ تەربىيە بېرىپ تۇراتتى.

بىراق بۈگۈن بۇ ئائىلىدىكى بىردىنبىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى كېتىپ قالدى، ئۇلارغا ياردەم قولىنى سۇنۇدىغان، مەنىۋى تۈۋرۈك بولىدىغان ئادەم كېتىپ قالدى. قېرىنداشلىرى ئۇنىڭغا ئاجايىپ شېرىن ئۈمىدلەرنى باغلىغانىدى. بىراق ئاشۇ شېرىن ئۈمىدلەر گوبيا كۆكتىن ساقىغان ئاقار يۇلتۇزدەك ھەش-پەش دېگۈچە كۆزدىن غايىپ بولدى. بۇلارنى ئويلىغان ئەھەت ھەقىقىي ئازابنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ يەتتى...

ئابدۇسەمەتنىڭ چوڭ ئاكىسى نۇرسۇن ئۇنىڭ قازا قىلغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ھەممىدىن بەكرەك يىغلاپ كەتتى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ ئاتا بىر، ئانا باشقا ئىنسى بولسۇم، لېكىن ئابدۇسەمەتكە قەۋەتلا ئامراق ئىدى، ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئاق كۆڭۈللىكىگە قايىل ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ كىچىك چاغلىرى ئىدى، ئۇ تۇيۇقسىزلا قىزىپ قالدى. تۇرسۇن ئۇنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېتىۋاتاتتى، يولدا ئۇلارغا دولىسىدا ئېغىر بىر نەرسىنى كۆتۈرۈپ كېتىۋاتقان بىر موماي ئۇچراپ قالدى. ئابدۇسەمەت موماينى كۆرۈپ ئۇنىڭدىن نەگە بارىدىغانلىقىنى سورىدى ۋە:

— ئاكا، بۇ موماينىڭ ئاۋۇ نەرسىسىنى ئۆيىگە ئاپىرىشىپ بېرىۋېلىچۇ، — دېدى تۇرسۇنغا.

— سەن قىزىپ قالغان تۇرساڭ، دوختۇرخانىغا تېزراق بارمىساق بولمايدۇ!

— ئۇنى ئۆيىگە ئاپىرىپ قويۇپ ئاندىن بارساق بولىدۇغۇ!

— ئۇنداق بولسا ئۇ موماي بىز كەلگىچە مۇشۇ يەردە تۇرۇپ تۇرسۇن، ئاندىن

ئاپىرىپ قويايلى!

— ۋاي-ۋۇي، ئۇنداق قىلساق مۇشۇنداق پىرىمىم ئاپتاپتا ئۇ موماي ئاغرىپ

قالسىچۇ؟ — ئابدۇسەمەت شۇنداق دېدى. دە، ئىتتىك بېرىپ موماينىڭ

دولىسىدىكى يۈكنى ئېلىپ ئۇنى ئەگەشتۈرۈپ ماڭدى. تۇرسۇن "ھەي" دەپ

باشلىرىنى چايقىغىنىچە ئۇنىڭ كەينىدىن بېرىپ دولىسىدىكى نەرسىلەرنى ئېلىشقا مەجبۇر بولدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنىسى ئابدۇراخمان ئۆيىدە ئانچە - مۇنچە قارىلىقنى ئۆگىنىۋاتاتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆلۈم خەۋىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، خېلى كۈنلەرگىچە ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ چۈشىدىن چىقمىدى.

بىر كۈنى چۈشىدە ئابدۇراھمان ئۆزى پولى ئېتىۋاتقۇدەك، ئۆيدە نۇرغۇن مېھمان بارمىش، بىر موللام قىرائەت قىلىۋاتقۇدەك، ئابدۇسەمەت پۇت - قولىغا تەگمەي مېھمان كۈتۈۋاتقان ئابدۇراھمانغا قاراپ: "ئۆكۈم، سەنمۇ ئازراق تاماق يەۋالغىنا، بەك ھېرىپ كېتىپسەن. تاماق بېمىسەڭ قانداق بولىدۇ؟" دەۋاتقۇدەك.

بىر كۈنى ئابدۇسەمەت ئولتۇرۇپ مانتا يەۋاتقۇدەك، ئۇ ئالدىدىكى مانتىدىن بىرنى يېگەندىن كېيىن، ئون دانە مانتىنى ئايرىم بىر قاچىغا سېلىپ، ئابدۇراھمانغا: "بۇنى مېھرىگۈلگە ئېلىپ قويايلى،" دەۋاتقۇدەك.

بىر كۈنى چۈشىدىن چۆچۈپ ئويغانغان ئابدۇراھمان خۇددى چۈشنى يەۋالغاندەك ئولتۇرۇپلا قالدى. چۈشىدە ئابدۇسەمەت مېھرىگۈل بىلەن تېلېفوندا پاراڭلىشىۋاتقۇدەك، تېلېفوندىن مېھرىگۈلنىڭ يىغا ئاۋازى ئاڭلىنىۋاتقۇدەك. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا ھەدەپ "يىغلىماڭ مېھرىگۈل، بولدى يىغلىماڭ،" دەۋاتقۇدەك. كېيىن ئۇ تېلېفوننى ئابدۇراھمانغا سۈنۈپ: "مېھرىگۈل مەن گەپ قىلسام ئۇنىماي يىغلاپلاۋاتىدۇ. سەن ئۇنىڭغا ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ قويساڭچۇ، ئۇ يىغلىمىسۇن،" دەۋاتقۇدەك. بىردەمدىن كېيىن ئۇ يەنە ئابدۇراھمانغا "مېھرىگۈلگە تېلېفون قىلاي دېسەم يانفونىمنىڭ مېنى قالمىتۇ. ئۇ ئاغرىپ قالدى، ئۇنىڭ قورسىقى ئاغرىۋاتىدۇ. بىراق سىلەرنىڭ ئەجەپ كارىڭلار بولمايۋاتىدۇ،" دېيىپلا غايىپ بوپتىمىش.

ئابدۇراھمان چۈشلىرىنى ئۆيدىكىلەرگە ئېيتىپ بەردى. ئۆيدىكىلەر "مېھرىگۈل ساقسىز بولۇپ قالغان ئوخشايدۇ... دېيىشتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ھاممىسىنىڭ توققۇز ياشلىق بىر ئوغلى بولۇپ ئىسمى ئالم ئىدى، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭغا بەك ئامراق ئىدى. ئابدۇسەمەت تەتلىدە كەلگەندە ئالىمنى ئاچقىپ ئوينىتاتتى، ئۇنىڭ بىلەن توپ ئوينىتاتتى، ئۇنىڭغا ھېكايىلەرنى

سۆزلەپ بېرەتتى. ئۇ يەنە ئالىمغا: «ياخشى ئوقۇغىن ماقۇلۇم ئۆكۈم، ياخشى ئوقۇسالاڭ مەندەك ساقچى بولسەن، ساقچى دېگەن بەك ياخشى، ساقچى دېگەن ئەسكى ئادەملەرنىڭ ئەدىپىنى بېرىدۇ»، دەيتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ سۆزلىرى ھېلىمەم ئالىمنىڭ ئېسىدە، ئۇ تاغىسىنىڭ قۇربان بولۇپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ كۆپ يىغلىدى. كېيىن كىشىلەرگە: «چوڭ بولسام ساقچى بولىمەن، ئەسكى ئادەملەرنىڭ ئەدىپىنى بېرىپ، ئابدۇسەمەت ئاكىمنىڭ ئەنتىنى ئالىمەن»، دەيدىغان بولدى.

20. ھازىدارلار ھەسرەتتە قالدى.

2003 - يىلى 13 -

ئىيۇن تاڭ سەھەر سائەت

بەشتىن ھالقىغان مەزگىل،

تېخى تاڭ ئاتىمىغان بولسىمۇ، ئابدۇسەمەتنىڭ ھويلىسىنى چىراغلار كۈندۈزدەك يورۇتۇپ تۇراتتى. موللاملار ئابدۇسەمەتنىڭ مېيىتىنى يۇيۇپ - تاراپ كېپەتلىدى. ئاندىن ئۇنى تاۋۇتقا سېلىپ، تاۋۇتنىڭ ئۈستىگە يوپۇق باپتى.

بۇ چاغدا ھويلا مېيىت ئۇزاقچىلار بىلەن تولۇپ كەتكەنىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرى، رەھبەرلىرى، سەپداشلىرى، شۇ مەھەللىدىكى خولۇم - قوشىنلار، باشقا كەنتلەردىن كەلگەنلەر، ئابدۇسەمەتنى كىچىكىدىن تارتىپلا بىلىدىغان كەنت باشلىقلىرى، ھەقەمسايە ئاقساقاللار، ئابدۇسەمەتنى تونۇمايدىغان كىشىلەر... بار ئىدى. ئەرلەر بېشىغا شاپاق دوپپا كىيىشكەن، ئاياللار بولسا ئاق رومال سېلىشقانىدى. جامائەتنىڭ كۆزى ئۇچىسىغا ساقچى فورمىسى كىيگەن پىڭ گۈچىڭ، كىچىك پەرھات، شېي جىيەنكەي ۋە جوڭ بو-لاردا ئىدى. جامائەت تەرەپ - تەرەپتىن كېلىپ شېنجېندىن كەلگەن بۇ ساقچىلارغا چىن دىلىدىن رەھمەت ئېيتىشاتتى، كىچىك پەرھات ئارىدا تەرجىمانلىق قىلاتتى. ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى شېنجېن دېگەن شەھەرنى كۆرۈش ئۇپاقتا تۇرسۇن، ھەتتا خوتەندىنمۇ چىقىپ باقمىغانلار ئىدى. يۈرىكى جۇدالىق ئازابىدا ئۆرتىنىپ، ئابدۇسەمەتكە قەست قىلغان مەلئۇنغا نەپرەت ياغدۇرۇۋاتقان يۇرتداشلار

ئابدۇسەمەتنىڭ قانداق قۇربان بولغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئۆگىنىش، تۇرمۇش ئەھۋالىنى سورىشاتتى. بەزىلەر ئابدۇسەمەتنى ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي ماختىسا، بەزىلەر ئۇنىڭغا ئاتاپ ئۇرۇن دۇئالارنى ئوقۇشاتتى. ئاياللار رومىلىنىڭ ئۇچى بىلەن كۆز ياشلىرىنى سۈرتىشەتتى، ھەممە يىغا-زارىدە ئىدى...

سائەت ئالتىدىن 40 مىنۇت ئۆتكەندە مېيىت ئۇزاتقۇچىلار ئاتلاندى. ئۇلار ئاۋۋىتىنى مەسچىتنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېلىشتى. ئاياللار ھۇ تارتىپ يىغلىغىنىچە ھويلىدا قالدى. ناماز چۈشۈرۈپ بولۇنغاندىن كېيىن، مېيىت ئۇزاتقۇچىلار ئاۋۋىتىنى كۆتۈرۈپ، كەنتنىڭ ئاباغ تەرىپىدىكى قەبرىستانلىققا قاراپ يول ئالدى.

قەبرىستانلىقتا ئاندا-ساندا ئۇنۇپ قالغان چاتقال-شېۋاقلاردىن ۋە چاكاندىدىن ئۆزگە ھېچنېمە يوق ئىدى. بۇ يەردە ئابدۇسەمەتنىڭ ئانىسى بۇۋىخەلچەم بىلەن 16 ياشلىق ئىنىسى ئېلىجان مەڭگۈلۈك ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. ئۇ ئىككى قەبرىگە مانا ئەمدى ئابدۇسەمەتنىڭ قەبرىسى يانداشتى. كۆيۈمچان ئابدۇسەمەت بىر ئۆمۈر خۇلۇق كۆرمىگەن ئانىسىغا باقى ئالەمدە ھەمراھ بولغىلى كەلگەنىدى.

سائەت يەتتىدە مېيىت يەرلىكىدە قويۇلدى. ھەممە تىمىناس ئىدى. پەقەت ئاپئاق ساقال بوۋاي ئوقۇۋاتقان مۇڭلۇق قىرائەتنىڭ ئاۋازلا سەھەر جىمجىتلىقىنى بۇرۇن يىراق-يىراقلارغا ئاڭلىنىپ تۇراتتى. تۇرسۇن بىلەن يۈسۈپجان قەبرىگە شاخ قاداپ قويدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ نامىزى بۇ مەھەللە تارىخىدا ئاجايىپ كاتتا ئۆتكەن ناماز بولدى. نامازدا ئادەم مىخ-مىخ ئىدى، مېيىت ئۇزاتقانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا ئاتاپ ئىخلاسى بىلەن دۇئا قىلىشتى. قىسقىسى، قەھرىماننىڭ ھەققانىيەت ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئىسسىق جېنىنى تەقدىم قىلغانلىقى ئاۋامنى قاتتىق تەسىرلەندۈرگەنىدى. ئۇلار يۇرتىدىن ئاشۇنداق بىر مەرت ئوغلاننىڭ چىققانلىقىدىن پەخىرلىنەتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ چاقماقتەك يېنىپلا ئۆچكەن قىسقىغىنا ھاياتى ئۇلارغا مۇنداق بىر قائىدىنى ئىسپاتلاپ كۆرسەتكەنىدى: ”دېھقان بالىسىنىڭ ئەبەدىي دېھقان بولۇپ كېتىشى ناتايىن. ئوقۇسا، تەربىيە كۆرسە دېھقان بالىسى ئىچىدىنمۇ كىشىنى ھەيران قالدۇرغىدەك مەردانە ئوغلانلار چىقىدۇ!“.

يېزا باشلىقى چاقماق تېزلىكىدە شۇلارنى يادىدىن ئۆتكۈزدى: «ئابدۇسەمەت يۇرتىمىزدىن چىققان قەھرىمان. ئالدى بىلەن يېزا كادىرلىرى ئارىسىدا ئۇنىڭدىن ئۆگىنىش دولقۇنىنى قوزغىشىمىز كېرەك. مۇشۇنداق قىلساقلا ئابدۇسەمەت تۈگەن ئىسسىق قانلارغا يۈز كېلەلەيمىز!».

يېزا باشلىقى ئابدۇسەمەتكە قەست قىلغان قاتىلىنىڭمۇ خوتەنلىك بولۇپ، ئارىلىقى 15 كىلومېترمۇ كەلمەيدىغان قوشنا يېزىدىن ئىكەنلىكىنى ئۇققاندى. بىر يۇرتتىن چىققان بۇ ئىككەيلەننىڭ بىرى يۇرتقا شەرەپ كەلتۈردى، يەنە بىرى بولسا يۇرتداشلىرىنى ئار- نومۇسقا كۆمدى. بۇ، ئادەمنى ھەسرەتلىك ئويلارغا غەرق قىلىدىغان كۈچلۈك سېلىشتۇرما ئىدى.

دەپنە مۇراسىمى ئاياغلاشتى، قەبرىستانلىقتىكىلەر بىر- بىرلەپ تارقاشتى. بۇ چاغدا ئۇچىسىغا قارا كىيىم كىيگەن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ 15 ياشلىق سىڭلىسى ھەببە بىلەن بىللە تۇپراق بېشىغا كەلدى.

ئۇ يېڭىلا دۆۋىلەنگەن قەبرە توپىسىغا ئۇزاقتىن ئۇزاق قارىدى، ئاندىن ئالدىغا سېلىنغان جايىنامازغا كېلىپ تىزلاندى. ئۇنىڭ كۆزىدىن ئاققان ياشلار ئالدىدىكى جايىنامازغا سىرىغىپ چۈشەتتى.

قەبرىستانلىق ئاجايىپ سۈرلۈك ۋە تىمتاس ئىدى، پەقەت شامالنىڭ دەرەخ شاخلىرىدىن قايتقان ئۇششۇرتىشلىرىلا ئاڭلىنىپ تۇراتتى... مېھرىگۈل كۆزلىرىنى چىڭ يۇمدى، سۈزۈك ياشلار ئۇنىڭ يۈزلىرىنى يۇيماقتا ئىدى. ئۇنىڭ ئاشىقى مانا ھازىردىن باشلاپ مۇشۇ تۇپراق ئاستىدا مەڭگۈلۈك ئۇيقۇغا كەتتى؛ ئۇنىڭ كۈيۈمچان مۇگدىشى، ۋاپادارى ئەمدى ھەرگىز قايتىپ كەلمەيدۇ؛ ساقچى ئىنىستىتۇتدا ئۆتكەن بەختلىك مىنۇتلار ئەمدى تاتلىق ئەسلىمىلەرگە ئايلىنىپ كېتىدۇ... پانىي دۇنيا بىلەن باقىي ئالەمنىڭ چېگرىسى راستتىنلا ھالقىپ ئۆتكىلى بولمايدىغان مەنزىلىمىدۇ؟

«ياق، __ دەيدى مېھرىگۈل ئىچىدە، __ ئابدۇسەمەت مېنى ئەبەدىي ياد ئېتىدۇ، ئىككىمىزنىڭ بىر- بىرىگە چەمبەرچاس باغلانغان قەلب رىشتىمىز ھەرگىز ئۈزۈلمەيدۇ».

مېھرىگۈل يانچۇقىدىن يانفونىنى چىقاردى. يانفونىدا ئابدۇسەمەتنىڭ نومۇرى ساقلانغان ئىدى. مېھرىگۈل بۇ نومۇرنىڭ ئىككى دۇنيادىكى ئىككى ئاشىق-

مەشۇقنىڭ يۈزىكىنى بىر - بىرىگە مەھكەم باغلاپ تۇرىدىغان رىشتە ئىكەنلىكىگە شەكسىز ئىشەنەتتى.

مېھرىگۈل قەبرە ئالدىدا قايغۇ ۋە سۈكۈت بىلەن ئۇزاقتىن - ئۇزاق ئولتۇرۇپ كەتتى. دەل شۇ چاغدا ئابدۇراھمان پېشانىلىرى كەڭ، قاشلىرى قاپقارا، يۈزلىرى سوزۇنچاق كەلگەن قامەتلىك بىر يىگىتنى باشلاپ ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ يېتىپ كەلدى. يىگىت مېھرىگۈلنىڭ بېقىنىدا قەبرىگە يۈزلىنىپ تىزلاندى:

— مەن كېچىكىپ قالدىم...

مېھرىگۈل ئۇنىڭغا قايىرىلىپ قارىدى. ئۇ مېھرىگۈل بىلەن ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچى ئىنىستىتۇتىدىكى ساۋاقىدىشى ئابدۇخېلىل ئىدى. ئۇمۇ خوتەنلىك بولۇپ، مەكتەپتىكى چاغدا تۆتىنچى شۆبە ئەترەتتە تۇرغانىدى.

ئابدۇخېلىل شېنياڭ جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنىستىتۇتىنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن يۇرتىغا قايتىپ كەلدى. بىراق شىنجاڭدا ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەنلەرنىڭ خىزمەت تاپمىقى بەك تەس ئىدى، ھەتتا ئابدۇخېلىلدەك ئوقۇغۇچىلار مەكتەپتىكى چاغدىلا مەمۇرلار ئىمتىھانىدىن ئۆتكەن بولسىمۇ، يۇرتىغا كەلگەندىن كېيىن ئىشقا ئورۇنلىشىش ئۈچۈن يەنە ئىمتىھان بېرىشكە توغرا كېلەتتى، رىقابەت بەك كۈچلۈك ئىدى. شۇڭا ئابدۇسەمەت قازا قىلغان چاغلاردا ئابدۇخېلىل تېخىچە ئىشىز يۈرەتتى.

ساقچى ئىنىستىتۇتىغا شىنجاڭدىن 1999 - يىلى ئوقۇشقا بارغانلار ئىچىدە راخمان ئىسىملىك بىر يىگىت بار ئىدى. مەكتەپكە كىرىپ ئاز كۈن ئۆتمەيلا ئۇ جىگەر ياللۇغىغا گىرىپتار بولۇپ قېلىپ ئوقۇشتىن بىر يىل چېكىندى، شۇڭا ئابدۇسەمەت قازا قىلغان چاغدا راخمان تېخى ئوقۇش پۈتتۈرمىگەنىدى. ئۇ «ئابدۇسەمەت پالاكەتكە ئۇچراپتۇدەك» دېگەن خەۋەرنى ئاڭلاپلا، بۇ خەۋەرنى ئابدۇخېلىلغا تېلېفوندا يەتكۈزدى. بىراق ئابدۇخېلىل ئۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنى پەقەت يارىلانغان بولسا كېرەك، دەپلا ئويلىغانىدى. ئۇ دەرھال كېلىپ بۇ ئىشنى ئۆيىدىكىلەرگە دەپ بەردى، بۇ ئىككى ئائىلىنىڭ تونۇشلۇقى بار ئىدى. ئابدۇخېلىلنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ بۇ خەۋەرگە ئىشەنگۈسى كەلمەيتتى. ئەتىسى ئەتىگەندە ئابدۇخېلىل راخمانغا تېلېفون قىلىپ ئىشنىڭ ئۇچۇر - بۇجۇرىنى سورىدى.

— مەنمۇ ئېنىق ئۇقىمىدىم، — دېدى راخمان، — بىراق ھەممىسى «ئابدۇسەمەت قەستكە ئۇچراپتۇ» دېيىشۋاتىدۇ.

— سەن كىمدىن ئۇقتۇڭ؟ — ئابدۇخېلىل ياندۇرۇپ سورىدى.

— مەن كىچىك پەرىھاتتىن ئۇقتۇم، ئۇمۇ نېمە بولغانلىقىنى ئېنىق بىلمەيدىكەن، — دېدى راخمان.

ئىككى كۈندىن كېيىن مەتتوختى ئابدۇخېلىلنىڭ ئۆيىگە كەلدى:

— بىر شۇم خەۋەر ئاڭلاپ قالدىم، — دېدى ئۇ ئىشىكتىن كىرىپلا.

— مەنمۇ ئاڭلىدىم، زادى قانداق بولۇپ قازا قىلغاندۇ؟

— ئابدۇسەمەت بالىلارنى ئالداپ ئاپىرىپ ساتىدىغان خوجايىنىڭ پېيىگە

چۈشكەنكەن، ئۇلار ئابدۇسەمەتنى ئۆلتۈرۈپ، يوتقانغا ئوراپ شەھەر سىرتىغا ئاپىرىپ تاشلىۋېتىپتۇ...

— قاچان يەرلىكىدە قويدىكەن؟ مەن چوقۇم ئۇقۇپ قالاي جۇمۇ!

10 - ئىيۇن ئابدۇخېلىلغا مەتتوختىدىن تېلېفون كەلدى:

— شېنجېندىن خەۋەر كەپتۇ، ئابدۇسەمەتنىڭ مېيىتىنى ئايروپىلاندا

ئەكىلىدىكەن، 13 - جىسلا يەرلىكىدە قويۇدەك...

13 - ئىيۇن ئابدۇخېلىل ناھايىتى سەھەر تۇرۇپ، بىرىنچى قېتىملىق

ئاپتوبۇسقا ئۆلگۈردى. بىراق يول ناچار بولغاچقا ئاپتوبۇس ئاران دېگەندە ئاخىرقى

بېكەت — خوتەن يېپەكچىلىك زاۋوتىنىڭ ئالدىغا يېتىپ كەلدى. بېكەتتە بىر

نەچچە كىرا موتسېكىلنى تۇراتتى، ئابدۇخېلىل ئۇنىڭ بىرىنى كىرا قىلدى.

— نەگە بارسىز؟

— خانئېرىق يېزىسى تاسمىچى كەنتىدىكى ...

ئۇ گېپىنىڭ ئايىغىنى چىقارغىچە ئەتراپتىكى موتسېكىل شوپۇرلىرى تەرەپ -

تەرەپتىن سورىغىلى تۇردى:

— ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە بارامتىڭىز؟ شېنجېندا قۇربان بولغان ھېلىقى

ساقچىنىڭ ...

— سىلەر بىلمەمسىلەر؟

— ۋاي - ۋۇي، نەچچە تۈركۈم ئادەم ئاپاردۇق ئۇ يەرگە. بۇ يەردىكىلەرنىڭ

ھەممىسى ئۇقۇپ كەتتى.

بۇنى ئاڭلىغان ئابدۇخېلىلنىڭ يۈرىكى ئورنىغا چۈشتى. ئۇ ئىلگىرى ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە كېلىپ باقمىغاچقا تاپالماي قالارمەنمۇ، دەپ ئەنسىرگەندى. شۇبۇرلارنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ خاتىرجەم بولغان ئابدۇخېلىل موتسېكىلتقا چىقتى. قېرىشقاندىك ئۇنىڭ چىققىنى كونسراپ كەتكەن موتسېكىلت بولغاچقا، يولدا ئونى ئۆچۈپ قېلىپ، قايتا ئوت ئالدۇرغىچە خېلى ھايال بولۇپ قالدى. ئۇلار موتسېكىلنى مىڭ تەسلىكتە ئوت ئالدۇرۇپ يەنە ماڭدى. لېكىن يول بەكمۇ ئوڭغۇل - دوڭغۇل ئىدى، موتسېكىلت ئۆمىلەپ دېگۈدەك كېلىپ بولغۇچە ناماز تاراپ بولغانىدى.

ئابدۇخېلىل دەرۋازىدىن كىرىپلا ھويلىدىكى كارىۋاتتا كىچىك پەرھاتنى ۋە ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان ئۈچ خەنزۇ ساقچىنى كۆردى. كىچىك پەرھاتمۇ ئونى كۆرۈپلا تونۇدى، ئىككى ساۋاقداش چىڭ قۇچاقلاشتى. كىچىك پەرھات ئۇنىڭغا پېڭ گوجىڭ، شېي جىيەنكەي، جوك بولارنى تونۇشتۇردى. ئابدۇخېلىل گەرچە ئۇلارنى ئىلگىرى كۆرۈپ باقمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمەتداشلىرى ئىكەنلىكىنى بىلىپ ئۇلارنىڭ قوللىرىنى كەسىپداشلىق مېھرى بىلەن چىڭ سىقتى.

ئابدۇخېلىل كىچىك پەرھات بىلەن پاراڭلىشىپ، ئۇنىڭدىن ئابدۇسەمەتنىڭ قانداق قۇربان بولغانلىقىنى تەپسىلىي سورىدى.

ئاڭغىچە مەتتوختى كىرىپ كەلدى. ئۇ يانچۇقىدىن بىر نەچچە ۋاراق قەغەزنى چىقىرىپ ئابدۇخېلىلغا سۇندى:

— ئابدۇسەمەت توغرىلىق يېزىلغانىكەن، توردىن چۈشۈرگەن، كۆرۈپ بولۇپ ماڭا قايتۇرۇپ بەرگىن.

نامازغا ئۆلگۈرەلمىگەن ئابدۇخېلىل ئابدۇسەمەتنىڭ قەبرىسى بېشىغا بارىدىغانلىقىنى ئېيتتى، ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنىسى ئابدۇراخمان ئۇنى تۇپراق بېشىغا باشلاپ كەلدى.

ئۇ قەبرىستانلىققا كېلىپلا يېڭىدىن دۆۋىلەنگەن قەبرە تويىسىنىڭ ئالدىدا ئىككى ئايال كىشىنىڭ يىغلاپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى، ئۇ مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا كېلىپ تىزلىنىپ ئولتۇردى. مەكتەپتە ئۆتكەن تۆت يىل تېخى تۈنۈگۈنكىدەكلا كۆز ئالدىدا تۇرغان ئابدۇخېلىل پۈتۈل مەيداندا پەرۋاندىك ئۆچۈپ يۈرۈدىغان، سىنىپتا دەرس ئاڭلاۋاتقاندا ھەممىنى ئۇنتۇپ ئىخلاس بىلەن ئولتۇرۇپ كېتىدىغان، ياتاقتا گىستار

چىلىپ، قىزىقچىلىق قىلىپ بالىلارنى كۆلدۈرىدىغان ئابدۇسەمەتنىڭ ئاللىقاچان مۇشۇ تۇپراق ئاستىغا كىرىپ بولغانلىقىغا ئىشەنگۈسى كەلمەيتتى...

خىيال قىلغانسىڭىز ئابدۇخېلىننىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇپ، دىماغلىرى ئىچىشىپ تۇردى، ئۇنىڭ ئۇنىنى قويۇپ بېرىپ بار ئاۋازى بىلەن يىغلىغۇسى كېلەتتى. لېكىن ئۇ يېنىدا ئولتۇرغان مېھرىگۈل بىلەن ھەببەنىڭ پىغانىنى ئۆرتىپ قويماستىن ئۈچۈن ئۆزىنى زورىغا باستى. ئۆزىنى ئاران تۇتۇپ تۇرغان ئابدۇخېلىن مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا ئاستا كەلدى ۋە يانچۇقىدىن ھال سوراش پۇلى سېلىنغان بىر لىپىنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا سۈندى:

— سەۋر قىلىڭ مېھرىگۈل، ئەجەل دېگەن شۈكەن، ئۇنىڭغا بەندىنىڭ ئامالى يوقكەن. سىز تېخى ياش، مەنزىلىڭىز ئۇزۇن. شۇڭا ئۆزىڭىزنى يوقىتىپ قويماڭ، ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ. شۇنداق قىلىشىڭىزلا ئابدۇسەمەتنىڭ روھى قورۇنمايدۇ.

ئۇلار قايتىپ ئابدۇسەمەتنىڭ ھويلىسىغا كىرىپ كەلگەندە كۈن نەيزە بويى ئۆرلىگەنىدى. پېڭ گۈچىڭنىڭ كۆزى دەرۋازىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى ئىككى تۈپ ئۈچمىگە چۈشتى. ئۇنىڭ بىرى ئاق ئۈجمە، يەنە بىرى چىقىر ئۈجمە ئىدى. ئېست، بۇ ئۈجمىلەر ئۆزلىرىگە سۇ قويۇپ پەرۋىش قىلىدىغان ھىمانچىسىدىن مەڭگۈلۈككە ئايرىلدى! پېڭ گۈچىڭ “ئۇھ، دەپ چوڭقۇر نەپەس ئالدى ۋە باراڭغا ئېلىنغان ئۈزۈملەرگە بىر- بىرلەپ قاراپ كەتتى. ئۇ كۆزەينىكىنى ئېلىپ تۇرۇپ كۆزلىرىدىكى ياشلارنى سۈرتتى.

— بىر قېتىم بىز پويىزدا كېتىۋاتاتتۇق، — دېدى پېڭ گۈچىڭ، — مەن ئابدۇسەمەتتىن يۇرتىنىڭ ئەھۋالىنى سورىدىم. ئۇ خوتەننىڭ ئۇزۇن تارىخى، تەكلىماكان، تەكلىماكاندىكى ھاياتلىقنىڭ شاھىدى بولغان توغراق، خوتەن قاش تېشى ھەققىدە سۆزلەپ بەردى. رەھمەتلىك ئۆزىنىڭ ئۆيى ھەققىدە سۆزلەپ كېلىپ: “بۇدو شېنجىغا قايتىش ھارپىسىدا خاتىرە بولۇپ قالسۇن دەپ بىر تۈپ ئۈزۈم تىكىم، دەڭە!، دېگەنىدى. مەن ئۇنىڭغا: “پاھ، ياخشىغۇ! بۇ نۆۋەت ئۆيگە بېرىپ قايتقان چېغىڭدا ئاشۇ ئۆزۈڭ تىككەن ئۈزۈمدىن بىر ساپاق ئالغىچ كەلگىن، تېتىپ باقاي. سەن ئۆز قولۇڭ بىلەن تىككەن ئۈزۈم چوقۇم بەك تاتلىق بولىدۇ، دېدىم. ئۇ كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ: “نېمىشقا؟، دەپ سورىدى.

مەن : «ئاق كۆڭۈل ئادەمنىڭ قولى تاتلىق بولىدۇ، ئەمەسمۇ!» دەپ چاقچاق قىلسام، ئەتراپتىكىلەرنىڭ ھەممىسى پاراقىدە كۈلۈپ كېتىشكەندى...

سۆزلەپ شۇ يەرگە كەلگەندە پېڭ گۈچىڭ سۆزدىن توختاپ قالدى، ئۇنىڭ كۆزلىرىدە ئەلەملىك ئۇچقۇن يالت قىلىپ چاقنىغاندەك بولدى. ئاشۇ ئۇچقۇن ئۇنىڭ يۈرەكلىرىگىمۇ گويىا پىچاق سانچىغاندەك ئورناپ كەتتى. ئۇ باراڭدىكى ساپاق - ساپاق ئۈزۈملەرگە قاراپ ئويلىدى: ئاھ، تەڭرىم! شۇ تاپتا ئابدۇسەمەت يېنىمدا پەيدا بولۇپ «مانا بۇ مەن ئۆز قولۇم بىلەن تىككەن ئۈزۈم، قېنى تېتىپ بېقىڭا، تاتلىقمىكەن؟» دېگەن بولسچۇ، كاشكى!

دۈرۈس، پېڭ گۈچىڭنىڭ بۇ ئويلىرى بىر شېرىن خىيال ئىدى. پېڭ گۈچىڭ دەل شۇ چاغدىلا بۇ مەردانە يىگىت بىلەن مەڭگۈلۈككە خوشلىشىپ بولغانلىقىنى ھەقىقىي تۈردە ھېس قىلىپ يەتتى.

تۈيۈقسىز سوققان شامال ئۈزۈم يوپۇرماقلىرىنى سىپاپ ئۆتتى، ئۈزۈم يوپۇرماقلىرىنىڭ شىلدىرلاشلىرى پېڭ گۈچىڭنىڭ قۇلقىغا خۇددى بىغىدەك ئاڭلىنىپ كەتتى. ئۇ ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلىدى: ئابدۇسەمەت شۇ تاپتا ئۆزى تىككەن ئۈزۈمنىڭ ھەسرەتلىك يىغىسىنى ئاڭلاۋاتىدىغاندۇ! سەپداشلىرىنىڭ قايغۇلۇق زارىقىشلىرىنى ھېس قىلىۋاتىدىغاندۇ...!

نامازغا كەلگەنلەر
ئىچىدە ئابدۇسەمەتنىڭ ئەڭ
يېقىن ئىككى ئاغىنىسى بار
ئىدى. ئۇلارنىڭ بىرى
كۆزلىرىدىن چېچەنلىكى چىقىپ

21. توپا - چاڭ ئۇچۇپ تۇرىدىغان
كونا سىنىپتا ئابدۇسەمەتنىڭ
بالىلىقتىكى ئىزلىرى بار ئىدى.

تۇرىدىغان مەتتوختى ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسى مەتتوختىنىڭ ئائىلىسى بىلەن بىر ئەترەتتە بولۇپ، ئىككى ئۆيىنىڭ ئارىلىقى 100 مېتىرمۇ كەلمەيتتى. مەتتوختىنىڭ دادىسى يېزىنىڭ بوغالتىرى بولۇپ، دۆلەت كادىرى ھېسابلىناتتى. ئۇلارنىڭ ھال - ئوقىتى ئابدۇسەمەتنىڭكىدىن ياخشىراق ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ يەنە بىر ئاغىنىسىنىڭ ئىسمى مەمەت ئابدۇللا ئىدى. مەمەت ئابدۇللا قويۇق قارا قاشلىق،

ئىنچىكە بۇرۇنلىرى ئۆزىگە ياراشقان يىگىت ئىدى. مەمەت ئابدۇللاينىڭ ئۆيى بىلەن ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىنىڭ ئارىلىقى 500 مېتىرچە كېلەتتى. ئۇنىڭ دادىسى دېھقان بولۇپ، مەمەت ئابدۇللا يەتتە بالىنىڭ بەشىنچىسى ئىدى.

بۇ ئۇچىلىسى 1979 - يىللىرىنىڭ ئالدى - كەينىدە تۇغۇلغان قۇرداشلار بولۇپ، ئەقىللىق، ئۆگىنىشكە ھېرىسمەن بالىلار ئىدى. ئۇلار كىچىكىدىن باشلاپلا ساۋاقداش بولۇپ ئوقۇدى. ئۇلار بىللە مەكتەپكە باراتتى، بىللە ئوينىيىتى، ئېتىزلاردا بىللە ئەمگەك قىلاتتى. ئىشقىلىپ بۇ ئۇچى ئارىسىغا قىل سىغمايدىغان قەدىنەس دوستلاردىن ئىدى. ئابدۇسەمەت جىمغۇر، جاھىل، ھەققانىيەتچىل ئىدى؛ مەمەت ئابدۇللا ساددا، سەمىمىي، چىقىشقاق ئىدى؛ مەتتوختى بولسا زىرەك، لىللا، ئەپچىلەم ئىدى. بۇ ئۇچىنىڭ مىجەز - قۇلقى بىر - بىرىگە ئوخشىمىسىمۇ، لېكىن ئۇلار بىر - بىرىدىن ھېچنېمىسىنى ئايىمايدىغان جان دوستلاردىن ئىدى.

شۇڭا كەنتتىكىلەر ئۇلارنى "نەچچە ئەۋلات ئىچىدىن چىققان كۆك بۆرلەر" دەپ ئاتىشاتتى. ئۇيغۇر مەدەنىيەت تارىخىدا مۇنداق بىر تەسىرلىك رىۋايەت بار ئىكەن: بىر قېتىملىق جىددىي ئۇرۇشتا ئۇيغۇر قوشۇنى قورشاۋدا قېلىپ، قىرىلىپ كېتىش گىردابىغا بېرىپ قاپتۇ. شۇ پەيتتە بىر كۆك بۆرە پەيدا بويىتۇ - دە، ئۇيغۇر قوشۇنىنى باشلاپ دۈشمەننىڭ قورشاۋىدىن ئامان - ئېسەن ئاچقىپ كېتىپتۇ. ئۇيغۇرلار ئارىسىدا جەسۇر، مەردانە ئەركەكلەرنى "بۆرە" دەپ ئاتاش ئادىتى شۇنىڭدىن كەلگەنىكەن.

ئابدۇسەمەت بىلەن ئۇنىڭ بۇ ئىككى ئاغىنىسىنىڭ ئۆگىنىش نەتىجىسى مەكتەپ بويىچە ھەممىنىڭ ئالدىدا بولغاچقا، ئۇلار مەكتەپتە مۇئەللىملەر ئەتىۋارلايدىغان بالىلار ئىدى. يېزا، كەنت كادىرلىرىمۇ يېزا، كەنتتىكى بالىلارنىڭ مەكتەپكە كىرىش ۋە ئۆرلەپ ئوقۇش نىسبىتىنى ئاشۇرۇشتا رول ئوينىغان بۇ ئۇچ ئاغىنىگە ناھايىتى ئامراق ئىدى.

كېيىن ئۇلارنىڭ ئۇچىلىسى ئالىي مەكتەپكە ئۆتتى. ئۇلار گەرچە ئالىي مەكتەپكە چىققاندىن كېيىن پات - پات كۆرۈشۈپ تۇرالمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ بالىلىقتا ئورناتقان دوستلۇقى ھەرگىز ئۇزۇلۇپ قالدى. مەتتوختىنىڭ ئائىلىسىنىڭ ھال - ئوقىتى باشقىلارنىڭكىدىن ياخشىراق بولغاچقا، ئۇ دائىم تېجەپ

ساقلىغان پۇللىرىدىن بىرەر- ئىككى يۈز يۈەننى نامرات دوستى ئابدۇسەمەتكە ئەۋەتتى. قىسقىسى، ئابدۇسەمەت مېھرىگۈل بىلەن تونۇشۇشتىن ئىلگىرى، مەتتوختى بىلەن مەمەت ئابدۇللا ئابدۇسەمەتنىڭ بىردىنبىر مۇگدىشى ۋە خۇشاللىقى ئىدى.

مانا ئەمدى ئابدۇسەمەت ئۇلاردىن ۋاقىتسىز ئايرىلىپ، مەڭگۈلۈك ئۇيغۇغا كەتتى. بۇنىڭ بىلەن بۇ ئۈچ ئاغىيىنىڭ بىر- بىرىنى قېرىنداشلارچە باغاشلاشلىرى، كۆڭۈللۈك مۇگدىشلىرى، يۇرۇڭقاش دەرياسىدىن قاشتېشى تەرگەن چاغلىرى، ياڭاق شاھى دەرىخىنى چۆرگىلەپ قا قاقلاپ كۈلۈشكەن مىنۇتلىرى، گۈزەن تومۇرلىرىنى كۆيۈرۈپ مۇنازىرىلىشىپ كېتىشلىرى ئەبەدىي كەلمەيدىغان ئەسلىمگە ئايلىنىپ كەتتى... بۇ 20 نەچچە يىللىق دوستلۇق بىر پىيالە ئانار شەرىپتىگە ئوخشايتتى. ئۇنىڭ ھەربىر قەترىسىگە ئاجايىپ كەچمىشلەر، شائىرانە نۇيغۇلار ۋە قىممەتلىك دوستلۇقنىڭ شېرىن خۇرۇچلىرى سىڭگەنىدى. بىراق، ئابدۇسەمەت تۇيۇقسىز كەتتى، ئەمدى بۇ بىر پىيالە ئانار شەرىپتىنىڭ تەمى قالمىدى، مەزىسى قالمىدى.

مەتتوختى بىلەن مەمەت ئابدۇللا ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىقىنى ئاڭلاپلا ئۇن سېلىپ يىغلاپ كەتتى.

مانا، بۈگۈنمۇ ئۇلارنىڭ يېشى قۇرۇغىنى يوق. ئۇلار كۆڭلىدە ئابدۇسەمەتكە شۇنداق دەيتتى:

— رازى بول، دوستۇم! بىز سېنى دائىم يوقلاپ تۇرىمىز. مانا ئەمدى ئارىلىقىمىز يېقىن بولدى. ناۋادا شېنجىندا بولغان بولساڭ، سېنى يوقلاپ بارمىقىمىز تەسكە چۈشەتتى. ھازىر پويىزغا، ئايروپىلانغا ئولتۇرۇشىڭمۇ ھاجىتى قالمىدى، سېنى سېغىنساڭلا يۈگۈرۈپ كېلىپ سەن بىلەن مۇگدىشالايمىز، ساڭا ناخشا ئېيتىپ بېرەلەيمىز، سەن ياخشى كۆرۈدىغان «قۇتادغۇ بىلىگ»نى ئوقۇپ بېرەلەيمىز. ئەمدى ھېچكىم بىزنى ئايرىۋېتەلمەيدۇ. ئۇ دۇنيا بىلەن بۇ دۇنيا، ھايات بىلەن مامات دېگەنلەرنىڭ چېگرىسى بىز ئۈچۈن ھېچنېمە ئەمەس. چۈنكى بىز ئۈچىمىزنىڭ يۈرىكى ئاللىقاچان بىرلىشىپ كەتكەن.

ئابدۇسەمەت ئوقۇغان تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپ ئۇنىڭ ئۆيىدىن بىر كېلومېتىرچە كېلەتتى. ھازىرمۇ ئەنە شۇ پېتى تۇرۇپتۇ، كېسەكتە سېلىنغان كونا مەكتەپ، مەكتەپنىڭ ئالدىدىكى توپىلاڭ يول... مەكتەپ مەيدانىدا كونىراپ ئەبجىقى

يىقىلماس توغراق

چىقىپ كەتكەن ۋاسكىتبول گارىدىن ئۆزگە ھېچنېمە يوق. گۈر كىرەپ چىقىۋاتقان شامال مەيداندىكى توپلارنى ئاسمان پەلەك تۈزىتىدۇ.

«خوتەن ناھىيىسى تاسمىچى ئوتتۇرا مەكتىپى» دېگەن مىسى ۋېننىكا مەكتەپ دەۋرىسىدا ئەمەس، ئىشخانىدىكى ئۈستەلنىڭ ئۈستىدە تۇرىدۇ. ۋېننىكا ئاستىغا قويۇلغان قەغەز كورۇپكا ئاللىقاچان ماكچىيىپ كەتكەن...

مەتتوختى شۇم خەۋەرنى مەكتەپتىكىلەرگە يەتكۈزگەندە مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچىلار ھاك - تاڭ قىلىشتى. چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئابدۇسەمەتنى ئوبدان بىلەتتى، ئۇنىڭ بۇ مەكتەپتىن ئايرىلغىنىغا ئون يىلدىن ئاشقان بولسىمۇ، لېكىن ئابدۇسەمەت ئۇلارغا چوڭقۇر تەسىراتلارنى قالدۇرغانىدى.

35 ياشلاردىكى ئىلمىي مۇدىر مەتتۇرسۇن مۇشۇ يېزىدىن ئىدى. ئۇ 1989 - يىلى خوتەن دارىلمۇئەللىمىن مەكتىپىنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن مۇشۇ يېزىغا ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇتقۇچىلىقىغا تەقسىم قىلىندى. ئۇ چاغدا بۇ مەكتەپنىڭ ئورنى بولمىغاچقا، ئەترەتنىڭ ئامبىرىدا دەرس ئۆتۈلەتتى. ئاران ئۈچ ئېغىزلا سىنىپ، ئۈچ - تۆت ئوقۇتقۇچى بار ئىدى. بالىلارنىڭ ئوقۇش قىزغىنلىقى بولمىغاچقا، ھە دېسىلا كېچىكەتتى، ھەتتا مەكتەپكە كەلمەيتتى.

گەرچە مەجبۇرىيەت مائارىپى يولغا قويۇلۇۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن نۇرغۇن ئائىلىلەردە بالا كۆپ بولغاچقا، بالىلارنىڭ ئوقۇش ئىشىغا دېگەندەك كۆڭۈل بۆلۈپ كېتەلمەيتتى. بەزىدە ئوقۇتقۇچىلار دەرسكە كىرسە سىنىپنىڭ يېرىمى دېگۈدەك قۇرۇق قالاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئوقۇتقۇچىلار بالىلارنى يىغىپ كېلىش ئۈچۈن ۋېلىسىپىنتلىق تەرەپ - تەرەپكە چاپاتتى. لېكىن بالىلارنىڭ ئىچىدە ئابدۇسەمەتلا پەقەت كېچىكەيتتى، دەرس قالدۇرمايتتى، ئىشى بولسا رۇخسەت سورايتتى. ئۇ ئۆزى تىرىشىپ ئۆگىنىپلا قالماي، يەنە دەرس تە ئارفا قىلىۋاتقان بالىلارغا ئۆزلۈكىدىن ياردەم قىلاتتى. دەرسكە كەلمىگەن بالىلارنى ئىزدەپ بارىدىغان ئىشلارغىمۇ ئۇ ئۆزىنى ئېتىپ تۇراتتى. شۇڭا ئابدۇسەمەت ئىسىملىك بۇ ئوقۇغۇچىنىڭ سىياسى مەتتۇرسۇننىڭ كۆز ئالدىدىن زادىلا كەتمەيتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ سىنىپ مۇدىرى ئابلەت ئىمىننىڭ ئاتا - ئانىسى ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ئوقۇتقۇچىلىرى ئىدى. ئۇ 1988 - يىلى خوتەن دارىلمۇئەللىمىن

مەكتىپىنى پۈتتۈرگەردىن كېيىن خوتەن ناھىيىلىك 2 - ئوتتۇرا مەكتەپكە تەقسىم قىلىندى. ئۇنىڭ ئاپسىمۇ شۇ مەكتەپتە ئوقۇتقۇچى ئىدى، ئاپسى بىلەن بىر مەكتەپتە ئىشلەشنى خالىمىغان ئابلەت ئىمىن باشقا مەكتەپكە ئالمىشىپ كەتمەكچى بولدى. ئاتا - ئانىسى يۆتكەلمەسلىك ھەققىدە ئۇنىڭغا جىق گەپ قىلىپ باقتى، بىراق كار قىلمىدى. شۇڭا ئۇلار ئوغلىنىڭ تەلپىگە ئامالسىز ماقۇل بولدى.

دەل شۇ چاغدا خانئېرىق يېزىسىدا تاسمىچى ئوتتۇرا مەكتىپى قۇرۇلۇۋاتاتتى. ئابلەت ئىمىن دەرھال تاسمىچى ئوتتۇرا مەكتىپىگە يۆتكىلىپ كېلىپ، تولۇقسىز ئىككىنچى، ئۈچىنچى يىللىقلارنىڭ جۇغراپىيە دەرسىنى ئۈستىگە ئالدى. يېرىم يىلدىن كېيىن تولۇقسىز ئىككىنچى يىللىققا سىنىپ مۇدىرى بولدى.

بۇ سىنىپ مەكتەپتىكى ئەڭ چېچىلاڭغۇ سىنىپ ئىدى، ھەر كۈنى تىزىملىكتىكى 40 بالىنىڭ ئاران يەتتە - سەككىزلا دەرسكە كېلەتتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئابدۇسەمەتمۇ بار ئىدى. ئابلەت ئىمىن مەكتەپتىن چېچىۋاتقان بالىلارنى قاينۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن ئۆيىمۇ ئۆي يۈرۈپ سۆھبەتلەشتى. ئۇ ئاتا - ئانىلارغا: «ئۇنداق قىلماي بالىلارنى مەكتەپكە ئەۋەتىڭلار، بالىلار پەقەت مەكتەپ تەربىيىسى بىلەنلا ئاندىن ئىستىقبال تاپالايدۇ»، دەپ نەسەت قىلاتتى.

ئابلەت ئىمىن ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە بېرىپ، ئۇنىڭ دادىسى روزىمۇھەممەتتاخۇن بىلەن كۆرۈشتى. ئۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئانىسى تۈگەپ كەتكەن بولۇپ، بالىلار ئۇششاق ئىدى. روزىمۇھەممەتتاخۇن تۆمۈرچىلىك قىلاتتى، ئۇ ئېتىزنىڭ ئىشىغا يېتىشەلمەيۋاتقان بولغاچقا ئابدۇسەمەتنى مەكتەپتىن چىقىرىۋېلىش نىيىتىگە كەلگەنىدى. روزىمۇھەممەتتاخۇننىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان ئابلەت ئىمىن ئۇنىڭغا:

— ئابدۇسەمەتنىڭ ئۈگىنىشى بەك ياخشى، ئۆزى ھەم تىرىشچان، ھەم ئەقىللىق. مەن ئۇنى تېخى سىنىپ باشلىقى قىلىپ سايلىماقچى ئىدىم. ئۇ چاغدا ئۇ ھازىرقىغا قارىغاندا تېخىمۇ ئالدىراش بولۇپ كېتىپ مەكتەپتىن كەچىرەك قايتىدۇ. شۇڭا نېمىشقا كەچ قالدىڭ، دەپ كايىپ كەتمەڭ، ئۇنىڭ ئوقۇشىنى قوللاپ بېرىڭ... — دېدى.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ تۇرغان ئابدۇسەمەت يۈگۈرۈپ كېلىپ دادىسىغا يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

— جېنىم دادا، مۇئەللىمنىڭ گېپىگە ماقۇل دەئا. مېنىڭ بەكمۇ ئوقۇغۇم بار. ئۇنىڭ ئىشىدىن سىز خاتىرجەم بولۇڭ، مەكتەپتىن كەلگەندىن كېيىن سىزگە ياردەملىشىمەن!

ئابدۇسەمەتنىڭ يالۋۇرۇشلىرىغا چىدىمىغان دادا ئابلەت ئىمىنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى:

— بولىدۇ، گېپىڭىزنى ئالاي مۇئەللىم، ئابدۇسەمەت ئوقۇسۇن.

بالىلار كېيىن راست دېگەندەكلا ئابدۇسەمەتنى سىنىپ باشلىقى قىلىپ سايلىدى. ئابلەت ئىمىنىڭ ئابدۇسەمەتنى ئالاھىدە تەربىيەلىشىدىمۇ ئۇنىڭ ئويلىغانلىرى بار ئىدى. چۈنكى ئابدۇسەمەت پەزىلەتلىك بالا ئىدى. ئابلەت ئىمىن ھەر كۈنى مەكتەپكە كېلىشتە ئاپتوبۇس بىلەن يېزا بازىرىغا كېلىپ، ئاندىن يەنە خېلى ئۇزۇن يولنى پىيادە بېسىشقا توغرا كېلەتتى.

مەۋسۈملۈك ئىمتىھان تۈگەپ، بالىلار تەتلىگە قويۇۋېتىلگەن چاغ ئىدى. بىر كۈنى ئابلەت ئىمىن ئىمتىھان قەغەزلىرىنى تەكشۈرۈپ، بالىلارنىڭ نەتىجىسىنى ئىشلەش ئۈچۈن مەكتەپكە كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتلەرنىڭ مەھەللىسىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، ئابدۇسەمەتنىڭ بىر قانچە ساۋاقدىشى بىلەن ئوينىۋاتقانلىقىنى يىراقتىن كۆردى. باشقا بالىلار مۇئەللىمنى كۆرۈپلا غىپىدە تىكىۋېتىشتى، لېكىن ئابدۇسەمەت يۈگۈرۈپ كېلىپ مۇئەللىمگە سالام قىلدى ۋە:

— مۇئەللىم بىر دەم تۇرۇپ تۇرۇڭ، — دېدى. دە، يۈگۈرۈپ كىرىپ كېتىپ ئۆيىدىن كونا بىر ۋېلىسىپىتنى يېتىلەپ ئېلىپ چىقتى، — مۇئەللىم، ماۋۇ ۋېلىسىپىتنى مېنىڭ، بولمىسا بەك ھېرىپ كېتىسىز...

ئابلەت ئىمىن بۇنىڭدىن بەك تەسىرلەندى. چۈنكى ئۇ بۇ كىچىككىنە ئىشتىن ئۇنىڭ نەقەدەر ئاق كۆڭۈل ئىكەنلىكىنى سەزگەندى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆگىنىش نەتىجىسى ھەممىنىڭ ئالدىدا ئىدى. ناۋادا ئۆگىنىشتە ناچارراق بالىنى سىنىپ باشلىقى قىلىپ سايلاپ قويغاندا، بالىلار ئۇنىڭ گېپىگە كىرمەيتتى. ئابدۇسەمەت ئۆيىدە تىنماي ئەمگەك قىلماقچىمۇ ياكى مەكتەپتە

ۋالبولنى كۆپ ئوينىغاچقىمۇ تېنى ساغلام، بويىمۇ باشقا بالىلارنىڭكىدىن ئېگىز ئىدى. بۇنداق بالا سىنىپ باشلىقى بولسا، كەپسىز بالىلارنىمۇ باشقۇرۇپ كېتەلەيتتى.

دېگەندەكلا ئابدۇسەمەت سىنىپ باشلىقى بولغاندىن كېيىن، سىنىپ مۇدىرىنىڭ يېتەكچىلىكىدە ئۇ ئۆزىنىڭ تەشكىللەش ۋە باشقۇرۇش ئىقتىدارى شۇنداقلا مەسئۇلىيەتچانلىقى بىلەن ئابلەت ئىمىنى ناھايىتى رازى قىلدى. ئۇ چاغلاردا سىنىپ مۇدىرى ھەر كۈنى بىر قېتىم قىسقىچە سىنىپ يىغىنى ئېچىپ، بالىلارنىڭ كېلىپ-كېتىش ۋە ئىنتىزام ئەھۋالىدىن خۇلاسىە چىقىرىپ تۇراتتى. سىنىپ مۇدىرى بار چاغلاردا يىغىنى ئۆزى ئاچاتتى. سىنىپ مۇدىرى يوق چاغلاردا، ئابدۇسەمەت سىنىپ يىغىنىنى بىر قوللۇق ئېچىپ، سىنىپنىڭ ئەھۋالىدىن خۇددى سىنىپ مۇدىرى بار چاغدىكىدەكلا ئورۇنلۇق خۇلاسىە چىقىرىپ، كەپسىزلىك قىلغان بالىلارغا تەربىيە بېرەتتى. ئاندىن سىنىپ يىغىنى ئەھۋالىنى سىنىپ مۇدىرىغا بىر-بىرلەپ دوكلات قىلاتتى.

گاھىدا ئايال مۇئەللىملەر بالىلارنى باشقۇرۇپ بولالماي، تېرىكىپ كېتەتتى. بۇنداق چاغلاردا ئابدۇسەمەت ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، سىنىپنىڭ تەرتىپىنى ساقلاشقا ياردەملىشەتتى. مۇئەللىم ئاغرىپ قېلىپ دەرسكە كىرەلمەي قالغان چاغلاردا ئۇ بالىلارنى ئۆگىنىشكە تەشكىللەيتتى. ئۇ چاغلاردا ئابدۇسەمەت ناھايىتى ئەدەبلىك يۈرۈدىغانلىقى، ھەتتا ئۇرۇشۇپ قالغان بالىلارنى ئاجرىتىپ، ئۇلارنى تەربىيە ئارقىلىق قايىل قىلالايدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ سىنىپتىكى ئىناۋىتى ناھايىتى يۇقىرى ئىدى.

دۇرۇس، ئابدۇسەمەت گاھىدا قىزىققانلىق قىلىپمۇ قوياتتى. مۇنداق بىر ئىش ئابلەت ئىمىننىڭ يادىدا ھازىرقىدەكلا تۇرۇپتۇ؛ بىر قېتىم فىزىكا دەرسى بېرىدىغان بىر ئايال ئوقۇتقۇچى ئابلەت ئىمىننىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ سۆزلەپلا كەتتى:

— قارىمىسىز، ئابدۇسەمەت سىنىپ باشلىقى تۇرۇپ، دەرس ۋاقتىدا باشقىلار

بىلەن پاراك سېلىپ سىنىپنىڭ ئىنتىزامىنى بۇزدى!

ئابلەت ئىمىن ئالدىراپ سورىدى:

— نېمە ئىش بولدى؟

— مەن دوستىغا خەت يېزىۋاتتىم، — دېدى ھېلىقى ئايال مۇئەللىم، —

بالىلار گۇدۇڭ-گۇدۇڭ پاراڭلىشىۋاتىدۇ، قارىسام پاراك سېلىۋاتقان دەل ئابدۇسەمەت

ئىكەن. ئۇنىڭغا؛ «ئۇنىلۇك گەپ قىلىپ دەرسخانا ئىنتىزامىنى بۇزساڭ قانداق بولىدۇ؟» دېسەم، ئۇ بويىغا ئالماقتا يوق «مەن نەدە گەپ قىلدىم؟» دەپ تېنىۋېلىپ بارىدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئابلەت ئىمىن شۇ ھامان سىنىپقا چىقىپ، بالىلاردىن ئابدۇسەمەتنى سورىدى. بالىلار ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە كەتكەنلىكىنى ئېيتتى. ئابلەت ئىمىن بۇنىڭغا ھەيران قالدى. بۇ قانداق ئىش؟ ئەزەلدىن بالدۇر قايتىپ باقمىغان ئابدۇسەمەت بوگۇن نىمە ئۈچۈن بالدۇر كېتىپ قالغاندۇ؟ ئابلەت ئىمىن ئۇدۇللا ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە باردى. ئۇ ھويلىدا دادىسىغا ياردەملىشىۋاتقانىكەن، ئابدۇسەمەت سىنىپ مۇدىرىنى كۆرۈپلا ئورنىدىن دەس تۇردى. — دەرس تۈگىمەي تۇرۇپلا ئۆيۈڭگە قايتىپ كېتىپسەنغۇ؟ — دەپ سورىدى ئابلەت ئىمىن.

بۇنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت ۋارقىراپ سۆزلەپ كەتتى:

— مۇئەللىم ئەجەپ ئۇۋال قىلدى، ماڭا! دەرس ۋاقتىدا پاراڭ قىلغان مەن بولمىسام، «سىنىپنىڭ ئىنتىزامىنى سەن بۇزدۇڭ» دەپ تۇرۇۋاپتۇ. ئۇ ئاشۇنداق تۆھمەت قىلغان تۇرسا، مەن كېيىن سىنىپ باشلىقلىقىنى قانداق ئىشلەيمىن؟ ئويلسام - ئويلسام ئەچچىم بۇشى، ئاچچىقم كېلىپ يېنىپ كەلدىم شۇ... ئابلەت ئىمىن ئارىدا ئۇقۇشماسلىق بولغانلىقىنى بىلىپ، ئابدۇسەمەتكە سەۋرچانلىق بىلەن چۈشەندۈردى:

— مۇئەللىم سىنىپتا سېنى خاتا تەنقىدلەپ قويغان بولسا، بۇنىڭغا توغرا مۇئامىلە قىلغىن. ھەتتا ئۇ بىرەر شاپلاق سېلىۋەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۆزۈڭنى بېسىۋېلىشكە كېرەك. ناۋادا ئۇ بەك ئاشۇرۇۋېتىپ، ساڭا تەن جازاسى بېرىپ قالسا، سىنىپتا ئۇنىڭ بىلەن تەڭ تۇرىمەن دېمەي، چىقىپ ماڭا ياكى مەكتەپ مۇدىرىغا دېسەڭ بولىدۇ، ئەمەسمۇ! مۇئەللىملەرنىڭ بالىلارنى تەنقىدلىشى يەنىلا سىلەرنى ئويلىغانلىقى. چۈنكى مۇئەللىملەرمۇ خۇددى ئاتا - ئاناڭلارغا ئوخشاشلا، ياخشى ئوقۇپ، كەلگۈسىدە ياراملىق ئادەم بولۇشۇڭلارنى ئۈمىد قىلىدۇ. شۇڭا سېنىڭ مۇئەللىمگە باتىناپ مەكتەپتىن يېنىپ كەلگىنىڭ بولماپتۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە سەن ئۆگىنىشتە ياخشى، سىنىپ باشلىقى. ئۇنداق قىلساڭ قانداق بولىدۇ؟

— ھاي، ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن مۇئەللىم ماڭا ئۇۋال قىلغان تۇرسا...!
ئابلەت ئىمىن ئۇنىڭغا قايتا - قايتا چۈشەندۈردى. باياتىن بېرى مۇئەللىمنىڭ
سۆزلىرىنى جىم تۇرۇپ ئاڭلاپ ئولتۇرغان ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسى ئېغىز ئاچتى:
— بالام، مۇئەللىمنىڭ ساڭا يامان بولسۇن، دېمەيدۇ. قارىغىنا، باياتىنباقتى
خۇددى ماڭا ئوخشاشلا گەپ قىلدىيا! ماڭ، مەكتىپىڭگە بار!
شۇنداق قىلىپ ئابدۇسەمەت سىنىپ مۇدىرى بىلەن بىرگە مەكتەپكە يېنىپ
كەلدى.

كېيىن ئۇ يەنە بىر مۇئەللىمنىڭ خاتا ئەيىبلىشىگە ئۇچراپ قالدى. لېكىن بۇ
نۆۋەت ئۇ ئىلگىرىكىدەك مۇئەللىم بىلەن تەڭ تۇرۇپ قايناپ كەتمەي، دەرس
تۈگىگەندىن كېيىن مۇئەللىمگە ئەھۋالنى سەۋرچانلىق بىلەن چۈشەندۈردى. ئابلەت
ئىمىن بۇنىڭدىن ناھايىتى خۇشال بولۇپ: «بۇ بالىزە بىرەر ئىش كالىسىدىن ئۆتمەسە،
باشقا ئادەم ھەرقانچە گەپ قىلغان بىلەن كار قىلمايدىكەن، كالىسىدىن
ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، ۋەدە قىلغان ئىشنى قىلماي قويمايدىكەن»، دەپ ئويلىدى.
ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇ چاغلاردا ئىنتايىن ھەققانىيەتچى ئىكەنلىكىنى ئابلەت
ئىمىن ناھايىتى ياخشى بىلەتتى.

ئۇ چاغلاردا يۇقىرى يىللىقنىڭ بالىلىرى تۆۋەن يىللىقتىكىلەرنى بوزەك
قىلىدىغان ئەھۋال بار ئىدى. باشقا بالىلار خۇددى ئادەتتىكى ئىشتەكلا بۇنىڭ بىلەن
كارى يوق يۈرۈۋېرەتتى. بىراق ئابدۇسەمەت كىچىكلەرنى بوزەك قىلىۋاتقان بالىلارنى
كۆرۈپ قالسا: «بۇ قىلغىنىڭلار بولمىدى، ئاكىسى ئۇكىسىنى بوزەك قىلىدىغان ئىش
نەدە بار؟»، دەيتتى ئۇلارغا مەردانىلىك بىلەن. تاكالىشمۇۋاتقان، ئورۇشۇۋاتقان بالىلارنى
كۆرۈپ قالسا، ئۇ باشقىلارغا ئوخشاش ھاپىلا - شاپىلا ۋارقىراپ - جارقىرماي،
ئىككىسىنى ئاجراتقاندىن كېيىن، ئۇلاردىن ئىشنىڭ سەۋەبىنى سىيلىق - سىپايە
سورايتتى. ناۋادا ئۇ بالىلار باشقا سىنىپنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى بولۇپ قالسا، ئۇ شۇ سىنىپقا
كىرىپ ئەھۋالنى تەپسىلىي ئىگىلەپ چىققاندىن كېيىن ئۆزىنىڭ پىكرىنى ئېيتاتتى.
بىر قېتىم مەۋسۈملۈك ئىمتىھاندا ئابدۇسەمەت ئىمتىھان نازارەتچىسىنىڭ
ئىنتىزامسىزلىق قىلىۋاتقانلارنى كۆرسىمۇ كۆرمەسكە سالغانلىقىنى بايقاپ قېلىپ،
ئىمتىھان تۈگىگەندىن كېيىن، ئەھۋالنى سىنىپ مۇدىرىغا ئىنكاس قىلدى:

يىقىلماس توغراق

— مېنىڭچە ئىنتىزىم دېگەن ئىنتىزامدەك بولۇشى كېرەك، مۇئەللىم! يەنە بىر قېتىم سىنىپلار ئارا ۋالېبول مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلگەندى، ئابدۇسەمەت رېپىرنىڭ ئادىل ھۆكۈم قىلىمىغانلىقىنى بايقاپ قالدى. مۇسابىقە ئاياغلاشقاندىن كېيىن، ئۇ رېپىرنىڭ يېنىغا كىرىپ، ئۇنىڭ ئادالەتسىزلىك قىلغانلىقىنى يۈز نۇرغۇن ئېيتتى.

تولۇقسىز ئوتتۇرىنىڭ ئۈچىنچى يىللىقىغا چىققاندا، ئابدۇسەمەت ئوقۇغان سىنىپ مەكتەپ بويىچە ئىلغارلار قاتارىغا ئۆتتى.

ئۇ تولۇقسىز ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ تولۇق ئوتتۇرىغا چىققاندىن كېيىنمۇ ئابلەت ئىمىنى يوقلاپ تۇرۇشنى ئۈتۈمىغانىدى. ئابدۇسەمەت ساقچى ئىستىتوتىغا كىرگەندىن كېيىن، 2002 - يىلى ئۆز يۇرتىدىكى ساقچىخانىغا كېلىپ پىراكتىكا قىلدى. شۇ چاغدىمۇ ئۇ ئەينى ۋاقىتتىكى سىنىپ مۇدىرى ئابلەت ئىمىنى ئالاھىدە يوقلاپ بارغانىدى.

ئۇ چاغدا ئابلەت ئىمىن ئىشخانىسىدا تاپشۇرۇق تەكشۈرۈپ ئولتۇراتتى. ئۈچىسىدىكى ساقچى كىيىمى بەكمۇ ياراشقان ئابدۇسەمەت ئىشىكتىن كىرىپلا ئابلەت ئىمىنگە چاس بەردى، ئابلەت ئىمىن ئۇنى يېنىغا ئولتۇرغۇزدى.

— مۇئەللىم، — دېدى ئۇ ئابلەت ئىمىنغا، — سىزنى بىر نەچچە قېتىم ئىزدەپ كېلىپ تاپالمىدىم، ئەھۋالىڭىز ياخشىدۇ؟ — ئاندىن ئۇ ئابلەت ئىمىندىن مەكتەپنىڭ ئەھۋالى ھەققىدە نۇرغۇن گەپلەرنى سورىدى.

— ئىزدەپ كەلگەنلىكىڭنى ئاڭلىدىم، — دېدى خۇشال بولۇپ كەتكەن ئابلەت ئىمىن ئۇنىڭغا باشتىن - ئاياغ سەپ سېلىپ قاراپ، — كىچىكىڭدىن تارتىپلا دۇرۇس بالا ئىدىڭ، ئۇكام. كەلگۈسىدە چوقۇم ياراملىق ساقچى بولالايدىغانلىقىڭغا ئىشىنىمەن. ئانا - ئاناڭ يېزىدا، ئۇلار سېنى ئوقۇتىمىز دەپ جىق جاپا چېكىۋاتىدۇ. شۇڭا خىزمەتكە چىققاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ ئەجىزگە جاۋاب قايتۇرمىساڭ بولمايدۇ.

— خاتىرجەم بولۇڭ مۇئەللىم، چوقۇم شۇنداق قىلىمەن. ئانا - ئانامنىڭ مېنى ئوقۇتىمىز دەپ تارتقان مۇشەققەتلىرىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايمەن.

ئابلەت ئىمىن مائارىپ ئىدارىسىدا يىغىنغا قاتنىشىدىغان بولغاچقا، يولدا ماڭغاچ مۇڭداشتى.

ئابلەت ئىمىن ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىقىنى ئاڭلاپ قۇلاقلىرىغا ئىشەنمەي قالدى: «ئاھ خۇدايىم، قانداق گەپتۇ بۇ ئەمدى! 18 يىل ئوقۇغان، خىزمەتكە چىققىنىغا ئەمدىلا توققۇز ئاي بولغان بىر يىگىت شۇنداقلا كېتىپ قالدىما؟ رەھمەتلىكىنىڭ ياتقان يېرى جەننەت بولغاي!»

كېيىن ئابلەت ئىمىن ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىقى ھەققىدىكى ئەھۋاللارنى توردىن كۆرۈپ ناھايىتى ئازابلىنىپ كەتتى. ئابلەت ئىمىن 16 يىل ئوقۇتقۇچىلىق قىلدى، مۇشۇ مەكتەپنىڭ ئۆزىدىلا 1000 دىن ئارتۇق بالىنى ئوقۇتتى. بىراق، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ ئەڭ ئەتىۋارلىق ئوقۇغۇچىسى ئىدى.

خەيرىنسا سەيدۇللا ئوقۇغۇچىسى ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئۈچ - تۆت كۈنگىچە گېلىدىن تاماق ئۆتمىدى. شىنجاڭ پىداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرگەن بۇ خانىم تاسمىچى ئوتتۇرا مەكتىپىدە خىمىيە دەرسى بېرەتتى. ئۇ بۇ مەكتەپكە يېڭىدىن كەلگەن چاغلىرىدا، مەكتەپنىڭ شارائىتىنى كۆرۈپ كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولغانىدى. كېيىن ئۇ ئابدۇسەمەت، ئابدۇسەمەتنىڭ ھېلىقى ئىككى قەدىناس دوستى ۋە ئابدۇللا مەمەتروزي قاتارلىق تۆت ئوقۇغۇچىسىنىڭ ئۆگىنىشتىكى تىرىشچانلىقلىرى ۋە ئەلا نەتىجىسىدىن بۇ مەكتەپنىڭ يۈزىنى يورۇتالايدىغان ئۈمىد ئۇچقۇنلىرىنى كۆرگەندەك بولدى. ئابدۇللا مەمەتروزي جۇڭگو يېزا ئىگىلىك ئۇنىۋېرسىتېتىنى پۈتتۈرۈپ كېلىپ، ناھىيىلىك مېتېئورولوگىيە ئىدارىسىغا ئورۇنلاشتى. بىر كەنتتىن كېلىپ بىر سىنىپتا ئوقۇۋاتقان بۇ تۆت بالا ئەينى چاغدا خۇددى بەرق ئۇرۇپ تۇرغان تۆت تۈپ مایسىغا ئوخشايتتى. بۇ تۆت تۈپ مایسىنىڭ ۋۇجۇدىدىن كەلگۈسىدىكى مول ھوسۇلنىڭ ئۈمىد نۇرلىرى چاقناپ تۇراتتى. بۇ تۆت بالىمۇ مۇئەللىملىرى ئىچىدە بىردىنبىر تولۇق كۇرس مەلۇماتىگە ئىگە خەيرىنسا سەيدۇللانى بەك ھۆرمەتلەيتتى. خەيرىنسامۇ ئۇلارغا بەك ئامراق ئىدى. شۇڭا ئۇ تەئىللەردە دائىم بۇ تۆتىنى چاقىرىپ ئەكىلىپ ئۇلار بىلەن كەلگۈسى، غايە ھەققىدە مۇگدېشىپ، ئۇلارغا ئىلھام بېرەتتى. كېيىن بۇ تۆت بالىنىڭ ھەممىسى ئالىي مەكتەپكە ئۆتتى. خەيرىنسا سەيدۇللا ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇش پۇلىنى غەملىيەلمەي بەك قىيىنلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ كۆڭلى بەك يېرىم بولدى. «خەپ، قولۇم ئۇزۇنراق بولغان بولسىمۇ، ئابدۇسەمەتكە ياردەم قىلغان بولاتتىم»، دېگەندى خەيرىنسا سەيدۇللا

ھەسرەت ئىچىدە. بىراق تۆت تەڭگە مائاشقا تايىنىپ كۈن ئالدىدىن نامرات ئوقۇتقۇچىلاردا باشقىلارغا ياردەم بېرەلمىگۈدەك قۇدرەت نەدە دەيسىز! خەيرىنسا سەيدۇللا ئابدۇسەمەتنىڭ ئوقۇشنى پۈتتۈرۈپ شىنچىندا خىزمەتكە ئورۇنلاشقانلىقىنى ئاڭلاپ بەك خۇشال بولغان، ئۆزىنىڭ بۇ تىرىشچان ئوقۇغۇچىسىدىن پەخىرلەنگەنىدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ جەۋر - جاپانى يەتكۈچە تارتىپ ئوقۇپ، ئاخىرى ساقچى بولغانلىقىنى ئويلىغان چاغلىرىدا يۈرەكلىرى ياپراپ كېتەتتى.

خەيرىنسا سەيدۇللا ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن يۈرىكىگە پىچاق سانچىغاندەك ئازابلىنىپ كەتتى. ئابدۇسەمەت ئالىي مەكتەپنىڭ ئىككىنچى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقان چاغدا يازلىق تەتىلدە يۇرتىغا كەلدى، ئۇ كېلىپلا مەتتوختى بىلەن بىللە خەيرىنسا سەيدۇللانى يوقلاپ بارغانىدى. ئۇلار بىرگە غزالىنىپ ئۇزۇن مۇگداشتى، شۇ چاغدا خەيرىنسا سەيدۇللا بۇ ئىككى ئوقۇغۇچىسى بىلەن خاتىرە سۈرەتكە چۈشۈۋالاي دەپ، ئاپپارات ئىزدەپ تاپالمىغانىدى. بۇ ئىشنىڭ مەڭگۈلۈك ئارمانغا ئايلىنىپ كېتىدىغانلىقى كىمنىڭ خىيالغا كەلگەن دەيسىز!

خەيرىنسا سەيدۇللا، ئابلەت ئىمىن ۋە ئىلمىي مۇدىر مەتتورسۇن تۇرسۇنوختىلار ئابدۇسەمەتنىڭ نامىزىغا بارالمىغانلىقىدىن ئۆزلىرىنىڭ پەرىشان كۆڭلىگە تەسەللىي ئىزدىسىمۇ، لېكىن رەھىمسىز تەقدىرنىڭ پاجىئەلىك قىسمىتى ئۇلارنىڭ يۈرەكلىرىنى پارە - پارە قىلاتتى:

— ئەي قىسمەتلىك تەقدىر! كۆزلىرىڭ شاگىرتلىرىمىزنىڭ سەرخىلى ئابدۇسەمەتكە چۈشكەنمىدى!؟

مەتتوختى 1997 -

يىلى مەركىزىي مىللەتلەر
ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تەييارلىق
بۆلۈمىگە ئۆتۈپ ئىككى يىل

22. ”چوڭ بولسام ساقچى

بولمىمەن...“

ئوقۇغاندىن كېيىن، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ خەنزۇ تىلى فاكۇلتېتىغا ئالمىشىپ كېلىپ بىر يىل مەخسۇس كۇرستا ئوقۇدى. 2000 - يىلى ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن

كېيىن ئانا مەكتىپى — تاسمىچى ئوتتۇرا مەكتىپىگە خەنزۇ تىلى ئوقۇتقۇچىلىقىغا تەقسىم قىلىندى. ئۇ ھەر قېتىم ئۆزىگە تونۇش ئاشۇ سەھرا يوللىرىدا ماڭغان چاغلاردا قەدىناس دوستلىرى ئابدۇسەمەت بىلەن مەمەت ئابدۇللانى ئەسلەپ، شۇ چاغلاردا ئۆزىنى تۇتۇۋالماي قىلغان كەپسىزلىكلىرىنى بىرمۇ بىر يادىغا ئالاتتى.

تولۇقسىز ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ، تولۇق ئوتتۇرىغا چىقىش ئىمتىھانى باشلىنىشقا بىر ھەپتە قالغان چاغلار ئىدى، بالىلارنىڭ ھەممىسى كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلاپ تەكرار قىلىۋاتاتتى. مۇئەللىملەرنىڭ كۆزىمۇ ئەلۋەتتە ئوقۇغۇچىلار ئىچىدىكى ھېلىقى ئۈچ نەپەر سەرخىلدا ئىدى. بىر كۈنى مەتتوختى بازارلىق مەكتەپتە تەنھەرىكەت مۇسابىقىسى بولىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ، ئابدۇسەمەت بىلەن مەمەت ئابدۇللاغا بىللە بېرىپ كۆرۈپ كېلىشنى ئېيتتى. دەل شۇ چاغدا سىياسەت مۇئەللىمى كېلىپ:

— چۈشتىن كېيىن مېنى سىنىپتا ساقلاپ تۇرۇڭلار، مەن كىرىپ تەكرار قىلىپ بېرىمەن، — دېدى.

ئۈچ ئاغىنى تېڭىرقاپ تۇرۇپلا قالدى. باراي دېسە مۇئەللىم تەكرار قىلىپ بەرمەكچى بولۇۋاتىدۇ؛ بارماي دېسە، بۇنداق تاماشىنى قولىدىن بەرگۈسى يوق. — چۈشكەچە ئويناپ، چۈشتىن كېيىن ئۆلگۈرۈپ كەلسەك بولىمىدۇ! — دېدى مەتتوختى.

كەتەئۇق! ئۈچ بالا بازار تەرەپكە قاراپ ئوقتەك چاپتى. لېكىن ”رەقىبەلەر تار يولدا ئۇچرىشار“ دېگەندەك، سىياسەت مۇئەللىمى ۋېلىسىپىت بىلەن ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن كېلىپ قالدى، ئۇلار ئۆزىنى دالدىغا ئېلىشىمۇ ئۆلگۈرەلمىدى.

— توختاش، نەگە مېڭىشتىڭ! ھازىرلا مەكتەپكە قايتىش، بىردەمدىن كېيىن مەن بېرىپ تەكرار قىلىپ بېرىمەن!

ئۈچ بالا نېمە دېيىشنى بىلەلمەي بىر- بىرىگە يەرنىڭ تېگىدىن قاراشقىنىچە ئارقىغا قايتتى.

مۇئەللىملەر گەرچە ئاشۇنداق چىڭ تۇتۇپ باققان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ تولۇق ئوتتۇرىغا چىقىش ئىمتىھانىدا ئالغان نەتىجىسى تۆۋەن چىقىپ قالدى.

بۇ ئۇلارنىڭ تولۇقسىز بىرىنچى ۋە ئىككىنچى يىللىقتا پۇختا ئاساس تۇرغۇزالمىغانلىقىدىن ئىدى. تولۇقسىز ئۈچىنچى يىللىققا چىققاندىن كېيىن،

ناھىيىلىك 2- ئوتتۇرىدىن كەلگەن ئالتە ئوقۇتقۇچىنىڭ بىر يىل تېرىشچانلىق كۆرسىتىشى نەتىجىسىدە بۇ مەكتەپنىڭ ئوقۇتۇش سۈپىتى بىر ئاز ياخشىلاندى.

ئۈچ ئاغىنىە تولۇقسىز ئۈچىنچى يىللىقنى قايتا ئوقۇپ، ئوتتۇرا تېخنىكومغا ئىمتىھان بېرىش قارارىغا كەلدى. ئۇلار قايتا ئوقۇشقا كىرىپ بىر ئايدىن كېيىن بىر پۇرسەت كېلىپ قالدى. ناھىيىلىك ھۆكۈمەتنىڭ ئالاقىدار تارماقلىرى سان چۈشۈرۈپ ھەربىر كەنتتىن بىردىن بالىنى تولۇق ئوتتۇرىغا ئىمتىھانسىز قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. كەنت باشلىقى مەتتوختىنى ئىزدەپ باردى. ئۇ مەتتوختىنى ئۇنىماي قالارسىكىن، دەپ ئەنسىرەپ ئۇنىڭغا ئوتتۇرا تېخنىكومدا ئوقۇيدىغانلىقىنى، كۈنىگە پەقەت يېرىم كۈنلا دەرس ئۆتۈلىدىغانلىقىنى، ئوقۇش پۇلى، يول كىراسى دېگەنلەرنى كەنت ئۈستىگە ئالىدىغانلىقىنى، بىر يىل ئوقۇغاندىن كېيىنلا خىزمەتكە چىقىدىغانلىقىنى ئېيتتى. لېكىن دوستلىرىدىن ئايرىلىپ ناھىيىگە بېرىشقا كۆزى قىيمىغان مەتتوختى ئۇنىمىدى. ئامالسىز قالغان كەنت باشلىقى ئاخىر كەنت پارتىيە ياجچىكا سېكرىتارىنى ئارىغا سالدى. بىراق مەتتوختى يەنىلا ياق، دەپ تۇراتتى. ئۇلار ئاخىرى مەتتوختىنىڭ دادىسىنى چاقىرتىپ كېلىپ جىق گەپ قىلدى.

— بالام، ئۇنداق قىلما، — دېدى دادىسى مەتتوختىغا، — خەق سېنى يامان بولسۇن دېمەيدۇ، دەرھال بارغىن، ھەرقانداق قىيىنچىلىقىڭغا مانا مەن بار! مەتتوختى مەكتەپكە بېرىپ تىزىمغا ئالدۇرۇش ۋاقتىدا، مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش پىلانىنىڭ تېخى توشمىغانلىقىنى ئۇقتى. ئۇ سىنىپ مۇدىرى ھۆرىنگۈل مەتتۇرسۇنغا:

— مۇئەللىم، مېنىڭ دەرس تەننىيىن ياخشى ئىككى ساۋاقدىشىم بار ئىدى، بىراق ئۇلاردىن بىرىنىڭ ئائىلىسى بەك نامرات، ئېھتىمال ئوقۇش پۇلىنى تۈنەيمەيدۇ... — دەپ ئەھۋال ئېيتتى.

بۇنى ئاڭلىغان ھۆرىنگۈل مەتتۇرسۇن ناھايىتى خۇشال بولۇپ:

— مەكتەپ بالىلارنىڭ تۇرمۇشىغا كاپالەتلىك قىلىدۇ، ئۈگىنىشتە ياخشى بالىلارنىڭ ئوقۇش ھەققىنىمۇ كۆتۈرۈۋېتىدۇ، — دېدى.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ خۇشلۇقتا ئاغزى قۇلىقىغا يەتكەن مەتتوختى ئابدۇسەمەت بىلەن مەمەت ئابدۇللانى ئىزدەپ باردى:

— بۇ يەردە قايتا ئوقۇغاننىڭ نېمە پايدىسى، بىز ئۈچەيلەن ناھىيىدە بىللە ئوقۇيلى، ماقۇلمۇ؟

ناھىيە بىلەن ئۇلارنىڭ ئۆيىنىڭ ئارىلىقى 15 كىلومېتىر بولۇپ، ناھىيىدە ئوقۇش ئۈچۈن چوقۇم ياتاقتا يېتىشقا توغرا كېلەتتى. ئۇنداق بولغاندا ھەپتە ئاخىرىدىلا ئاندىن ئۆيگە قايتىپ كەلگىلى بولاتتى. ناھىيىلىك ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ دەرۋازىسىدا «خوتەن ناھىيىلىك كەسپى - تېخنىكا ئوتتۇرا مەكتىپى»، «خوتەن ناھىيىلىك تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ» دېگەن ئىككى ۋىنۇسكا بار ئىدى. بۇ مەكتەپ خانئېرىق ئوتتۇرا مەكتىپىگە قارىغاندا ھەيۋەتلىك كۆرۈنىمۇ، لېكىن شارائىتى جاپالىق ئىدى. كېسەك تاملىق ياتاقنىڭ دېرىزىلىرىدىن بوران ئۇچۇپ تۇراتتى. مەكتەپتە تۇرۇبا سۈيى بولمىغاچقا، بالىلار مەكتەپ ھويلىسىنىڭ بىر بۇلۇڭىدىكى كۆلنىڭ سۈيىنى ئىچەتتى. كۆلگە بىر قېتىم سۇ چىقىلۋالسا، ئۈچ ئاي يېتەتتى، ياز كۈنلىرى كۆل سۈيى قۇرتلاپ كېتەتتى. ئاشخانىنىڭ تامىقى ھەم ناچار، ھەم قىممەت ئىدى.

بولۇپمۇ ئۇلار تىزىمغا ئالدۇرۇش ئۈچۈن كىرگەندە مۇئەللىم ئۇلارغا:

— بۇ دېگەن مۇنسىزىم تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ، ئۈچ يىل ئوقۇيسىلەر. ئۈچ يىلدىن كېيىن ئاندىن ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىسىلەر، — دەپ چۈشەندۈردى. بالىلار بۇ گەپنىڭ كەنت باشلىقىنىڭ گېپىگە ئوخشىماي قېلىۋاتقانلىقىدىن ھەيران قېلىشتى. ئۈچ يىل قاچان توشۇدۇ؟ ئۆيدىكىلەر بۇ يۈكنى قانداق كۆتۈرىدۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە دەرس بېسىمىمۇ يەتكۈچە تۇرسا!

ئۈچەيلەننىڭ بېشى قاتتى. يەنىلا مەتوختىنىڭ كاللىسى ئىشلىدى:

— ۋاقتى بەك ئۇزۇن ئىكەن، — دېدى ئۇ، — بۇنىڭغا قانداقمۇ چىداپ بولغۇلۇق؛ بولدى، قايتىپ بېرىپ ئوتتۇرا تېخنىكومغا ئىمتىھان بېرىيلى!

ئابدۇسەمەتنىڭ ئەسلىدە كەتكۈسى يوق ئىدى، لېكىن ئۇمۇ ئويلىنىپ قالدى: «باشتا بىر يىل ئوقۇيسىلەر، دەپ، مانا ئەمدى ئۈچ يىلغا ئۆزگىرىۋاپتۇ، ئۆيدىكىلەر بۇنىڭغا چىداپ بولالمايدۇ. دە، ئۇنىڭ ئۈستىگە دوستلىرىمۇ كېتىمىز دەۋاتىدۇ. يالغۇز قالسام ئوقۇپ كېتەلىشىمۇ تەس»، شۇنىڭ بىلەن كېتىشكە ئۇمۇ قوشۇلغان بولدى.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان سىنىپ مۇدىرى مەجىت سەل جىددىيلىشىپ قېلىپ،
ئىمكانىيەتنىڭ بارچە تۇتۇپ قېلىش نىيىتىگە كەلدى:

— سىلەرنى ئوقۇماي كەتكۈدەك دېيىشىدۇ، راستمۇ؟

ئۈچ بالا بىر- بىرىگە قاراشتى. گەپنى يەنىلا مەتوختى باشلىدى:

— شۇنداق مۇئەللىم، قارىساق دەرسلەر بەك ئېغىر كەن، ئوقۇساقمۇ بەر بىر
ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمەيمىز. شۇڭا ئوتتۇرا تېخنىكومدا ئوقۇپ بىرەر ھۈنەر
ئۆگەنگىنىمىز تۈزۈكتەك قىلىدۇ.

مەجىت ئۇلارغا يالۋۇرۇپ دېدى:

— ئەڭ ياخشى كەتمەڭلار. كىم سىلەرنى ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمەيدۇ،
دەيدۇ؟ نېمىلا بولمىسۇن سىلەر سىنىپىڭلاردىكى 40 بالىنىڭ ئالدى. مۇئەللىملەر
سىلەردىن چوڭ ئۈمىدلەرنى كۈتكەن. ناۋادا بۇ يەردە ئوقۇش جەريانىدا ئۆگىنىش،
تۇرمۇشتا قىيىنلىق قالىساڭلار، مەكتەپ ۋە ئوقۇتقۇچىلارمۇ قاراپ تۇرمايدۇ. ئىشقىلىپ
ياخشى ئوقۇساڭلارلا ئىستىقبال تاپالايسىلەر، تىرىشساڭلارلا چوقۇم نەتىجە
قازىنالايسىلەر!

ئۈچ بالا مەجىت مۇئەللىمگە باشقا گەپ قىلالماي، باشلىرىنى تۆۋەن سېلىشتى.
بىراق ياتاققا كىرىپ بىردەم مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن، يەنىلا قايتىپ كېتىش
نىيىتىگە كېلىپ، مەكتەپكە ئوقۇتۇرماي غىيىپىدە كېتىۋالماقچى بولدى. لېكىن مەكتەپ
دەرۋازىسى ھىم ئېتىكىلىك ئىدى، 30 ياشلار چامىسىدىكى دەرۋازىۋەن كىرگەن-
چىققانلارنى قاتتىق تەكشۈرەتتى، ھېچقانداق ئادەمنىڭ مەكتەپنىڭ تەستىقىنى ئالماي
تۇرۇپ، يۈك- تاقىنى كۆتۈرۈپ دەرۋازىدىن چىقىشىغا يول قويمايتتى.

بۇنى كۆرۈپ لاسىدە بولۇپ قالغان ئۈچەيلەن ئامالسىز قېپ قېلىشقا مەجبۇر
بولدى.

بۇ ئۈچ ئاغىيىنە مۇئەللىملەرنىڭ ئاتىدارچىلىقىدىن ناھايىتى مىننەندار ئىدى.
ئابدۇسەمەتنىڭ كىيىملىرى يالاڭ بولغاچقا، قىشتا ئۆپكەسىگە سوغۇق ئۆتۈپ ئاغرىپ
قالدى. بۇنى كۆرگەن مۇئەللىملەر ئۆيلىرىدىن دورىلارنى ئەكىلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ
ھالىدىن خەۋەر ئالدى، بەزى مۇئەللىملەر ئۇنىڭغا پاختىلىق چاپان ۋە قۇلاقچا ئەكىلىپ
بەردى. بۇ ئۈچ ئاغىيىنە تۇرمۇشتا بەك قىيىنلىق قالىغان چاغلاردا مۇئەللىملەر ئۇلارغا
يۇل قەرز بېرىپ تۇراتتى، گاھىدا مەكتەپتىن ئۇلارغا تۇرمۇش ياردەم پۇلى بېرەتتى.

بۇنىڭدىن تەسىرلەنگەن ئۇچ بالا پۈتۈن زېھنىنى ئۆگىنىشكە قاراتتى. ھەش-پەش دېگۈچە بىر يىل ئۆتۈپ كەتتى. بۇ ئۈچەيلەن ئۆگىنىشتە خېلىلا ئالغا باسقاندى.

يازلىق تەتىلدە مەتتوختى يېزىدىكىلەرنىڭ: "سەھرادا ئۆسكەن بالىلارنىڭ تولۇق ئوتتۇرىدا ئوقۇپ يۈرگىنىنى قارىمامدىغان! مىڭ ئوقۇساڭلارمۇ ئالىي مەكتەپكە كىرەلمەيسىلەر. ئۈچ يىللىق ئۆمۈرۈڭلار بىكار كېتىدۇ، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغان تەقدىردىمۇ خىزمەت تاپالاشىڭلار ناتايىن. دېھقاننىڭ بالىسى دېھقان بولىدۇ، كادىرنىڭ بالىسى كادىر بولىدۇ. شۇڭا سىلەرنىڭ كەتمەندىن قۇتۇلالىشىڭلار مۇمكىن ئەمەس!" دېگەن گەپلىرىنى ئاڭلاپ قالدى.

بۇ گەپلەر شۇ چاغدىكى دېھقانلارنىڭ ئورتاق قارىشى ئىدى. بۇنى ئاڭلىغان مەتتوختى خۇددى چۈشۈن يەۋالغاندەكلا بولۇپ قالدى. تولۇق ئوتتۇرا ئىككىنچى يىللىقنىڭ دەرسلىرى باشلاندى.

— بىز ناھىيىگە كېلىپ ئوقۇۋاتقىلى بىر يىلدىن ئاشتى، — دېدى مەتتوختى بىر كۈنى ئابدۇسەمەت بىلەن مەمەت ئابدۇللاغا، — كەنت لەۋزىدە تۇرۇپ بىزگە ياردەم قىلدى، مەكتەپمۇ بىزگە بەك كۆڭۈل بۆلدى. بىراقزە، مۇشۇ بەزىلەر: "ئوقۇساڭلارمۇ ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمەيسىلەر، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەن تەقدىردىمۇ سىلەرگە خىزمەت نەدە تۇرۇپتۇ،" دەپ بىزگە سوغۇق سۇ سېپىۋاتىدۇ...
— شۇنداق! — دېدى ئابدۇسەمەت، — شۇڭا بىز چوقۇم تىرىشىپ ئوقۇپ، ئالىي مەكتەپكە ئۆتۈپ، شۇنداق دېگەنلەرگە ئۆزىمىزنى بىر كۆرسىتىپ قويىمىساق بولمايدۇ!

— توغرا ئېيتتىڭ ئاداش، — دېدى مەتتوختى، — بىز چېنىمىز چىقىپ كەتسىمۇ تىرىشىپ ئوقۇپ، ئالىي مەكتەپكە ئۆتۈشىمىز كېرەك. شۇنداق قىلىمىساق ئانا-ئانىمىزنىڭ ئۈمىدىنى يەردە قويىمىز.
گەپنى ئانچە قاملاشتۇرۇپ كېتەلمەيدىغان مەمەت ئابدۇللا ھەدەپ بېشىنى لىگىشتاتتى.

ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ دولىسىغا ئۇرۇپ قويدى:

— ئاداش، ئەمدى بىز ئۆگىنىشتىن باشقىنى ئويلىمايلى، بىزنىڭ ۋەزىپىمىز پەقەتلا ئۆگىنىش بولسۇن. دەستىن سىرت ۋاقىتلارنى ئەمدى ئىلگىرىكىدەك ئوپ ئويناش، كىنو كۆرۈش، بازار ئايلىنىش بىلەن ئۆتكۈزسەك بولمايدۇ، شۇنداق قىلساقلا ئاندىن نىشانىمىزغا يېتەلەيمىز.

بۇ ئۈچ ئاغىنە ئۆز ئارا قەسەم قىلىشتى.

بۇ ئۈچى ئالىي مەكتەپكە كىرىش نىشانىنى تۇرغۇزغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ روھىي ھالىتىدەمۇ كۆرۈنەرلىك ئۆزگىرىشلەر بولدى، ئۇلار پۈتۈن زېمى بىلەن ئۆگىنىشكە كىرىشىپ كەتتى.

دۇرۇس، كۆزلىگەن نىشانغا يېتىش ئۈچۈن، نۇرغۇنلىغان ئەگرى - تۇقايلىقلارنى بېسىپ ئۆتۈشكە توغرا كېلىدۇ. ئۇ چاغلاردا ئالىي مەكتەپكە كىرىش ئۈچۈن بەش يەندىن ئىمتىھان ئېلىناتتى. ماتېماتىكا، فىزىكا، خىمىيىنىڭ سوئالى مەملىكەت بويىچە بىر تۇتاش چىقىرىلاتتى. شۇڭا ئىلگىرى ئىمتىھان بەرگەنلەر بۇ ئۈچ پەنگە ھەرقانچە كۈچىسىمۇ كۆپ بولغاندا 50 نومۇر ئالالايتتى. تىل - ئەدەبىيات بىلەن خەنزۇ تىلى ئىمتىھانىنىڭ سوئالى ئاپتونوم رايوندىن چىقىرىلىدىغان بولغاچقا، ئۇلاردا يۇقىرى نومۇر ئېلىش ئىمكانىيىتى بار ئىدى.

ئابدۇسەمەت تىرىشىش نىشانىنى دەل ماتېماتىكا، فىزىكا، خىمىيىگە قاراتتى. ماتېماتىكىدا يېشەلمىگەن مەسىلىلەرنى ھەرگىزمۇ بالىلاردىن كۆچۈرمەي، مۇئەللىمدىن سورايتتى. ناۋادا ماتېماتىكا مۇئەللىمى بولماي قالسا، باشقا مۇئەللىملەردىن سوراپ، تاكى تولۇق چۈشۈنۈۋالمىغۇچە بولدى قىلمايتتى.

بىر قېتىم ئۇ فىزىكا مۇئەللىمدىن بىر سوئالنى سوراپ قالدى. مۇئەللىم ئۇنىڭغا يېنىش - يېنىشلاپ سۆزلەپ بەرسىمۇ، لېكىن ئۇ زادىلا ئاڭقىرالمايدى. باشقا بالىلار بولسا "ھە، چۈشەندىم مۇئەللىم، دەپلا ئۆتكۈزۈۋەتكەن بولاتتى. لېكىن ئۇ:

— يەنىلا چۈشەنمىدىم مۇئەللىم، — دېدى سەمىيىلىك بىلەن. مۇئەللىمنىڭ جىددىي ئىشى بولغاچقا: "ئۇنداق بولسا ئۇزۇك ئاستا كۆرۈپ چۈشىنىۋالغىن،" دەپ قويۇپ كېتىپ قالدى.

بۇ ئىش ئابدۇسەمەتكە ناھايىتى ھار كەلدى. شۇڭا ئۇ فىزىكا دەرسىدە گەپ قىلماي ئولتۇرىدىغان، جاۋاب بېرىمەن دەپ قول كۆتۈرمەيدىغان بولۇپ قالدى. بۇ ئەھۋالنى سەزگەن مۇئەللىم ئۇنىڭدىن سورىدى:

— ئۆتكەندە مەندىن خاپا بولۇپ قالدىڭمۇ؟

ئابدۇسەمەت گەپ قىلماي بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئولتۇرۇۋالدى.

— خاپا بولما، — دېدى مۇئەللىم، — چۈشەنەلمىگەن بولساڭ، مەن ساڭا

تاكى تولۇق چۈشەنگىچە سۆزلەپ بېرەي.

شۇنداق قىلىپ ئابدۇسەمەت ھېلىقى مەسىلىنى ئاخىرى تولۇق چۈشىنىۋالدى،

بۇنىڭ بىلەن يۈرەكلىرى يايىراپ كەتتى.

مېھرىگۈل سىدىق ئىسىملىك خانىم ئۇلارغا خەنزۇ تىلى دەرسى بېرەتتى.

ئابدۇسەمەت خەنزۇ تىلىغا بەك قىزىقىدىغان بولغاچقا، مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىمىمۇ بۇ

ئوقۇغۇچىسىنى ناھايىتى ئەتىۋارلايتتى. مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىمگە ئەرزىگىنى

ئابدۇسەمەتتىكى ئىرادە ۋە ئۇلۇغۋار غايە ئىدى.

— خانىم، مېنىڭ ئارزۇلىرىم بەك ئۇلۇغۋار جۇمۇڭ، — دەپ كېتەتتى

ئابدۇسەمەت مۇئەللىمگە، — مېنىڭ بىرىنچى ئارزۇيۇم دوختۇر بولۇش، ئىككىنچى

ئارزۇيۇم ساقچى بولۇش. شۇڭا خەنزۇ تىلىنى چوقۇم ياخشى ئۆگەنمىسەم بولمايدۇ.

ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرى مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىمنى بەك خۇش

قىلىۋەتتى.

— ئۇنداق بولسا مەن سىلەر ئۈچۈڭلارغا ھەر كۈنى بىر سائەت تەكرار قىلىپ

بېرەي، — دېدى مۇئەللىم.

مۇئەللىمنىڭ ئايرىم تەكرار قىلىپ بېرىشى نەتىجىسىدە ئۇلار خېلىلا ئالغا

باستى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆگىنىش قىزغىنلىقى ھەمىسىلەپ ئاشتى. ئۇ خەنزۇچىنى

ئويدان ئۆگىنىۋېلىش كويىدا، مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىمدىن خەنزۇچە كىتابلارنى

ئارىيەت ئېلىپ ئوقۇيتتى. ئابدۇسەمەت «قىزىل قىيا»، «پولات قانداق تاۋلاندى»،

«سىپاراتاڭ» دېگەن كىتابلارنىڭ خەنزۇچىسىنى مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىمدىن ئېلىپ

ئوقۇغانىدى، ھەتتا ئۇ مۇئەللىمنىڭ ئىشخانىسىدىكى «شىنجاڭ مائارىپى»،

«ھىكايىلەر» ناملىق ژۇرناللارنىمۇ قالدۇرماي ئوقۇپ چىققانىدى. ئاشۇ كىتاب ۋە

ژۇرناللار ئابدۇسەمەتنىڭ خەنزۇچە سەۋىيىسىگە دەسلەپكى ئاساسىنى سالغانىدى.

بىر كۈنى ئابدۇسەمەت غەمكىن ھالدا مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىمگە تۇيۇقسىزلا

ئېغىز ئېچىپ قالدى:

— مۇئەللىم، مەن ئوقۇيالمىدىغان ئوخشايەن، ئۆيدىكىلەر ئوقۇش پۇلۇمنى تۆلەشكە ئامالسىز قالدى.

مېھرىگۈل سىدىق ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆيىگە ئىلگىرى ئاتىلە سۆھبىتىگە بارغانىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسىدە جان سانى كۆپ، ئابدۇسەمەتنىڭ ئانىسى تۈگەپ كەتكەندىن كېيىن، دادىسى قايتا ئۆيلەنگەن بولۇپ، ئۇ ئانا ئابدۇسەمەتنى بىرئاز ئۆگەيلىيەتتى. بۇ ئەھۋالدىن خېلى بۇرۇنلا خەۋەر تاپقان مېھرىگۈل سىدىق ئابدۇسەمەتكە خۇددى ئۆز ئانىسىدەك كۆيۈنەتتى؛ گاھىدا ئۇنىڭغا پۇل - پۈچەك، كىيىم - كېچەكلەرنىمۇ بېرىپ تۇراتتى. ئابدۇسەمەتمۇ دەرىستىن چۈشكەن چاغلىرىدا ئۇنىڭ ئۆيىگە بېرىپ، ئۆيىنىڭ ئىشى - كۈشلىرىگە ياردەملىشىپ بېرىتتى. شۇڭا ئۇ مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىمگە يۇقىرىقىدەك يۈرەك سۆزىنى ئېيتقاندى.

مېھرىگۈل سىدىق مۇئەللىم ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئابدۇسەمەتنى مەكتەپتىن چىقىرىۋالماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى ئۇقۇپ پۇتى كۆيگەن توخۇدەك تىپىرلاپ كەتتى. شۇڭا ئۇ ئۇدۇل بېرىپلا ئابدۇسەمەتنىڭ ئائىلىسىدىن ئەھۋال ئىگىلەپ باقتى، ئاندىن كەنت باشلىقى، يېزا باشلىقىنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇلاردىن ياردەم سورىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئابدۇسەمەتكە ئاز - تولا پۇل ھەل قىلىپ بەردى. مېھرىگۈل سىدىق يەنە يول مېڭىپ يۈرۈپ، ئابدۇسەمەتكە مەكتەپتىن ئوقۇش ياردەم پۇلى ھەل قىلدى. چۈنكى ئۇ، ئابدۇسەمەتكە بالىلار تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرمەي چىقىپ كەتسە، خۇددى ئالتۇننى چۆرۈۋەتكەندەك بەك ئەپسۇسلىنارلىق ئىش بولغان بولىدۇ، دەپ ئويلايتتى.

ئابدۇسەمەت مۇئەللىمنىڭ ئۈمىدىنى يەردە قويمىدى. ئۇ ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىھانىدا خەنزۇ تىلىدىن 143 نومۇر ئېلىپ، خوتەن ۋىلايىتى بويىچە ئىككىنچى بولدى. بۇنىڭ شەرىپىگە ۋىلايەت ۋە ناھىيە مېھرىگۈل سىدىقنى تەقدىرلىدى.

تۈرەمەت ئابدۇللا ئابدۇسەمەتكە ئۈچ يىل سىياسەت دەرسى بەرگەنىدى. ئۇ شۇ چاغدىلا ئابدۇسەمەتنىڭ باشقا بالىلارغا ئوخشىمايدىغانلىقىنى بايقىغانىدى. ئابدۇسەمەت سىياسەت دەرسى ۋە قانۇن بىلىملىرىگە ئاجايىپ قىزىقاتتى. ئۇ بىر ۋاقىلىق تاماقنى ئاز يېسە يەيدىكىن، ئۇنىڭ پۇلىغا كىتاب ئالاتتى. شۇڭا ئۇ دائىم «تاماق دېگەن كۈنىگە ئۈچ ۋاق بار نەرسە. بىرەر ۋاقىلىق تاماقنى يېمىسەم كىتابتىن بىرنى ئالالايدىكەنمەن»، دەيتتى. بىر كۈنى سىياسەت مۇئەللىمى ئۇنىڭدىن تۇيۇقسىزلا سوراپ قالدى:

— سەن نېمىشقا قانۇنغا قىزىقىپ قالدىڭ؟

ئابدۇسەمەت بۇنىڭ سەۋەبىنى سۆزلەپ كەتتى:

— مۇئەللىم، مېنىڭ كەلگۈسىدە ساقچى بولغۇم، سوت مەھكىمىسىدە، تەپتىش مەھكىمىسىدە ئىشلىگۈم بار. شۇڭا قانۇننى ياخشى ئۆگەنسەم، جەمئىيەتتىكى يامان ئادەملەرنى جازالاپ، خەلقنىڭ مەنپەئىتىنى قانۇن ئارقىلىق قوغدىيالايمەن.

سىياسەت دەرسىدە سوئالنى ھەممىدىن جىق سورىدىغىنى ئابدۇسەمەت ئىدى، ئۇ ھەتتا باشقا ساۋاقداشلىرىنىڭ سىياسەت دەرسىدىكى تەكرارلىرىغىمۇ ئۆزلۈكىدىن ياردەم قىلاتتى. ئابدۇسەمەت ئىمتىھاندا 94 نومۇر ئېلىپ، خوتەن ۋىلايىتى بويىچە بىرىنچى بولدى. بۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەتلىك تارماقلار مەكتەپكە شەرەپ گۇۋاھنامىسى بەردى، سىياسەت مۇئەللىمىنى مۇكاپاتلىدى.

ئابدۇسەمەت تولۇق ئوتتۇرىدا ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدىلا ئىنتايىن ئىرادىلىك ئىدى. بۇ جەھەتتە ئۇ بولۇپمۇ تەنتەربىيە مۇئەللىمى ئابلىكىم ئابدۇكېرىمگە ئىنتايىن چوڭقۇر تەسىر قالدۇرغانىدى. ئابدۇسەمەت بۇ مەكتەپكە يېڭى كەلگەن چاغلىرىدا تەنتەربىيە دەرسىدە يەر بېغىرلاش ھەرىكىتىدىن جىق بولسا ئوننى ئاران قىلايتتى. كېيىن ئۇ جاپالىق مەشق قىلىش ئارقىلىق نەچچە ئوننى بىمالال قىلالايدىغان بولدى. ئابدۇسەمەت ۋاسكېتبولغا قىزىقسىمۇ، لېكىن دەسلەپتە ياخشى ئوينىيالمىتتى. كېيىن ئۇ مەكتەپ ۋاسكېتبول كوماندىسىنىڭ كوماندا باشلىقى بولدى، بۇ كوماندا ناھىيە بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ۋاسكېتبول مۇسابىقىسىدە ئۈچ قېتىم بىرىنچىلىككە ئېرىشتى. ئابدۇسەمەت ۋىلايەت بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن 10 كىلومېتىرغا يۈگۈرۈش مۇسابىقىسىدە مەكتەپ بويىچە بىرىنچى، ۋىلايەت بويىچە ئۈچىنچى بولدى. بۇ ئۇنىڭ جاپاغا چىداپ مەشق قىلىشتەك قايتىماس ئىرادىسىنىڭ مەھسۇلى ئىدى. بالىلارنىڭ تەن ساپاسىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن، مەكتەپتە بالىلاردىن ھەر كۈنى ئەتىگەنلىكى 50 كىلوگرام يۈكىنى يۈگۈرۈش تەلەپ قىلىناتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپ بىر دۆڭدىن ھالقىپ ئۆتۈشكە توغرا كېلەتتى. بۇ دۆڭدىن ئادەتتە يۈگۈرۈپ ئۆتۈش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ھەتتا مېڭىپ ئۆتكەندىمۇ ئادەمنىڭ ھېرىپ جۈلۈقى چىقىپ كېتەتتى. لېكىن ھەر قېتىملىق يۈگۈرۈشتە، ئابدۇسەمەت ھېرىپ كۈچ- ماداردىن كېتىپ ئايلىنىپ كېتەي دېسىمۇ،

لېكىن چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ ئاخىرقى پەللىگە بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا بېتىپ بارمىغۇچە بەل قويۇۋەتمەيتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ قازا قىلغانلىقىنى ئاڭلىغان ئابلىكىم مۇئەللىمنىڭ نەچچە كۈنگىچە كۆز يېشى قۇرۇمىدى. ئابدۇسەمەت ئوقۇش پۈتتۈرۈپ شېنجېن جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىغا قوبۇل قىلىنغاندىن كېيىن، بۇ مۇئەللىمنى ئالاھىدە يوقلاپ بارغانىدى.

— مۇئەللىم، مەن شېنجېندا ئىشلەيدىغان بولدۇم، — دېگەندى خۇشاللىقتا ئاغزىنى يۇمالماي قالغان ئابدۇسەمەت كۈلۈپ تۇرۇپ. ئابدۇسەمەت شېنجېنغا بېرىپ ئىشقا چۈشكەندىن كېيىن، ئابلىكىم ئابدۇكېرىمگە تېلېفون قىلىپ، ئۆزىنىڭ ئىشخانىسىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى دەپ بەرگەن ۋە ئۇنى پۇرسەت بولسا شېنجېنغا كېلىپ ئويىناپ كېتىشكە تەكلىپ قىلغانىدى...

بۇ ئىشلار خۇددى تۈنۈگۈن بولۇپ ئۆتكەندەكلا ئىدى. ئابدۇسەمەتتەك ئەلاچى ئوقۇغۇچىنىڭ تۇيۇقسىز قازا قىلىپ كېتىشى، مۇئەللىملەرنىڭ يۈرىكىنى گويلازى قۇيغاندەك ئېچىشتۇراتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ ۋاپاتى بىر مەزگىل خوتەن ناھىيىلىك تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ھەممە كىشىنىڭ ئاغزىدىن چۈشمەيدىغان پاراڭ تېمىسىغا ئايلاندى. مۇئەللىملەر ئۇنىڭ تىرىشچانلىقلىرىنى، تارتقان جەۋر- جاپالىرىنى، بولۇپمۇ ئۇنىڭ ئېسىل پەزىلىتىنى بىرمۇ بىر ئەسكە ئېلىشاتتى:

— دەرس باشلىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، مەن دەرىستە ياخشى ئۈچ بالىنى چاقىرىپ كېلىپ ئۇلاردىن: ”ئارالاردا قايسىلار سىنىپ باشلىقى بولۇپ، مېنىڭ سىنىپنى ئوبدان باشقۇرۇپ مېڭىشىغا ھەمدەم بولالايسىلەر؟“ دەپ سورىدىم. ”مەن سىنىپ باشلىقى بولاي،“ دېدى ئابدۇسەمەت تەشەببۇسكارلىق بىلەن. ئابدۇسەمەت تولۇق ئوتتۇرىنىڭ بىرىنچى، ئىككىنچى يىللىقلىرىدا سىنىپ باشلىقى بولغانىدى. ئۇ ئىنتايىن مەسئۇلىيەتچان ئىدى. شۇڭا ئۇ مەن گاھىدا كەچلىك تەكرارغا كېلەلمەي قالساممۇ، بالىلارنى تەكرارغا تەشكىللەپ، سىنىپنى خۇددى مۇئەللىم بار چاغدىكىدەك ئىنتايىن تەرتىپلىك باشقۇراتتى.

— ئابدۇسەمەت كىچىكىدىن باشلاپلا جاپاغا چىداملىق ئىدى. قىش كۈنلىرى ئۇ ھەر كۈنى تاڭ سەھەردە سىنىپقا كېلىپ مەشكە ئوتنى قالاپ، بالىلار كەلگىچە سىنىپنى ئىسىتىپ قوياتتى. قىزلار نۆۋەتچى بولغان چاغلاردا كۆپىنچە مەشىنىڭ كۈلىنى ئېلىش، مەشكە ئوت يېقىش دېگەنلەرنى ئانچە قاملاشتۇرالمىتتى، سىنىپتا باشقىلار قىلامغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ئابدۇسەمەت ئۆزلىكىدىن بېرىپ قىلاتتى. ئۇ رەھمەتلىك بىرەر قېتىمىمۇ «باشقىلارنىڭ ئىشىنى نېمىشقا مەن قىلغۇدەكمەن؟» دەپ ئاغرىنىپ باقمىغانىدى.

— ئۇ چاغلاردا مەكتەپتە تۇرۇپ سۈيى يوق ئىدى، شۇڭا ئابدۇسەمەت دائىم مەكتەپ سىرتىدىكى ئۆستەڭدىن چىلەكتە سۇ توشۇپتتى. مەن گاھدا ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىپ: «ماڭ ئۇكام، ئۈگىنىشىڭنى قىل، سۇنى مەن ئەكىلەي، دېسەم، ئۇ: «ياقەي، سۇنى ئەكىلىۋېتىپ ئۈگىنىش قىلساممۇ بولىدۇ» دەپ كېتەتتى. ئۇ چاغلاردا مەشكە قالاش ئۈچۈن كۆمۈر ئۇۋاقلرىدىن كۆمۈلچ ياساشقا توغرا كېلەتتى. شۇڭا ئابدۇسەمەت باشقا بالىلارنى تەشكىللەپ، كۆمۈر ئۇۋاقلرىدا لاي ئېتىپ كۆمۈلچ ياساپ تەييار قىلغاندىن كېيىن، ئۇنى ياتاق - سىنىپلارغا ئەكىرىپ بېرەتتى.

— ئابدۇسەمەت بەك ئەدەبلىك بالا ئىدى. ئۇ، ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلرىدا بىرەر قېتىمىمۇ باشقىلار بىلەن ئۇرۇشقانلىقىنى، ئاغزىنى بۇزۇپ تىلاشقانلىقىنى ئۇچراتمىغانىدىم. ئۇ ھەر قېتىم ئوقۇتقۇچىلارنى ئۇچراتقىنىدا سىنىپقا دەرسكە كىرگەن - كىرمىگەن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئەدەب بىلەن سالام قىلاتتى. ئائىلە يۈكى ئېغىر ئايال ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئىش - كۈشلىرىگە ياردەملىشەتتى.

— ئابدۇسەمەت ئوقۇش پۇلىنى تېپىش ئۈچۈن، ھەر مەۋسۈمدە بىر ھەپتە سىرتقا چىقىپ ئىشلەيتتى. كۆكتات تېرىش بولامدۇ، ياختا تېرىش بولامدۇ، بۇغداي ئورۇش بولامدۇ، كۆچەت تىكىش بولامدۇ... ئىشقىلىپ ئۇنىڭ قىلىپ باقمىغان ئىشى يوق ئىدى. بىراق، ئۇ دەرسكە ئەزەلدىن كېچىكىپ قالمايتتى، بالدۇر قايتمايتتى. ئابدۇسەمەت ھەپتىدە بىر قېتىم ئۆيىگە ۋېلىسىپتىلىق بېرىپ - كېلەتتى. مەيلى بوران چىقسۇن، مەيلى جۇدۇن - چاققۇن بولسۇن، ئۇ بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا مەكتەپكە ئۇنۇپ

بولاتتى. بۇ ئۇنىڭدىكى ئىلىم ئىشقىدا يېنىپ تۇرغان يۈرەكنىڭ دالالىتى ئىدى. 1996 - يىلى ئۇ مەكتەپ بويىچە "ئۈچتە ياخشى ئوقۇغۇچى"، بولۇپ باھالاندى. — رەھمەتلىك، مەكتىپىمىزنىڭ ھازىرقى ھالىتىنى كۆرگەن بولسا قاتتىقلىك خۇش بولۇپ كېتەر ئىدى. ھە! يېقىنقى ئىككى يىلدىن بۇيان ھۆكۈمەت مائارىپ سېلىنىمىنى كۆپەيتتى. 2003 - يىلى مەكتىپىمىزگە گوۋۇيۈەندىن 2 مىليون يۈەن ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىدىن 600 مىڭ يۈەن مەبلەغ سېلىندى. بۇنىڭ بىلەن مەكتىپىمىز يېپيىڭى بىر تۈسكە كىردى. ئىشخانا، بىناسى، ئوقۇتۇش بىناسى، ئائىلىلىكلەر بىناسى ۋە ئوقۇغۇچىلار ياتاق بىناسى يېڭىدىن سېلىندى؛ ئوقۇتۇش ئۈسكۈنىلىرى تولۇقلاندى؛ ئوقۇتقۇچىلارنىڭ پاراۋانلىقى ۋە ئوقۇغۇچىلارنى ئورۇقلاندۇرۇش خىراجىتى كۆپەيتىلدى. ھازىر مەكتىپىمىزدە ئوقۇغانلارنىڭ يۇقىرى مەكتەپلەرگە ئۆتۈش نىسبىتى 61 پىرسەنتكە، بۇنىڭ ئىچىدە نۇقتىلىق ئالىي مەكتەپكە ئۆتكەنلەر 9 پىرسەنتكە يەتتى...

ئابدۇسەمەتنى يەرلىكىدە قويۇپ بولغاندىن كېيىن پېڭ گوجىڭلار شېنجېنغا قايتىپ كەتتى. مېھرىگۈل ئۈرۈمچىگە قايتىپ بېرىپ، ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت خەۋىرىسىزلىكى

23. مۇھەببەتنى ۋەيران قىلىپ تاشلايدىغان نامراتلىق ۋە ئوقۇشماسلىق ئۆز نۆۋىتىدە بۇ بىر جۈپ يۈرەكنى تېخىمۇ ئىجىل - ئىناق قىلمۇەتتى.

نازارىتىدىكى ئىشىغا چۈشتى.

ئاھىرى ھەممە ئىش ئىزىغا چۈشۈپ، بولۇپ ئۆتكەن پاتىپاراقچىلىقمۇ بېسىقىپ قالدى. بىراق مېھرىگۈلنىڭ جۇدالىق يارىسى بىلەن زەخمىلەنگەن يۈرىكىلا تىنىمىسىز تېپىچەكلەيتتى. مېھرىگۈل كۈندۈزلىرى ئىش بىلەن ئالدىراش ئۆتەتتى، لېكىن كۈن ئولتۇرۇشى بىلەنلا ئۇنىڭ ئازابلىق چاغلىرى باشلىناتتى. ئابدۇسەمەت بىلەن ھەر كۈنى تېلېفوندا مۇڭدېشىدىغان ئاشۇ دەقىقىلەر ئۇنى ئەلەملىك ئىگىرىناتتى. ئەنە، ئۇنىڭ يانفونىدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئىككىلا يانفونىنىڭ نومۇرى ساقلاقلق تۇرۇپتۇ،

مېھرىگۈل ئۇ نومۇرلارنى ئۆچۈرۈۋېتىشنى خالمايتتى. چۈنكى ئۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇنىڭ تېلېفونى تۇيۇقسىز سايىراپ، ئۇنىڭغا مەڭگۈلۈك خاتىرە بولۇپ قالغان ئاشۇ نومۇرلار تېلېفون ئېكرانىدا قايتا چاقنايدىغاندەكلا تۇيغۇدا ئىدى.

ئەنە، مېھرىگۈلنىڭ يانفونىدا ئابدۇسەمەت ۋاپات بولۇشتىن ئىلگىرى يوللىغان ئۇچۇرمۇ ساقلاقلق تۇراتتى. ئۇ يانفوندىكى ئۇچۇرلارنى قايتا-قايتا كۆرەتتى، ئاشۇ ئۇچۇرلاردىن جۇدالىق زارىدا تىلغانغان قەلبىگە تەسەللىيلەر ئىزدەيتتى. مېھرىگۈل ئاشۇ ئۇچۇرلارنى ھەر بىر ئوقۇغان چېغىدا شېنجېندا ئۇنى ھەر مىنۇت ياد ئېتىپ تۇرىدىغان سۆيگىنى — ئابدۇسەمەت بىلەن قايتا مۇڭداشقانداك بولاتتى.

ئۇنىڭ يۈرەك يارىسىغا مەلھەم بولىدىغان نەرسە پەقەتلا ئەسلىمە ئىدى. ئەسلىمە — ئادەتتە ياشانغانلارنىڭ بايلىقى، دېيىلىدۇ. لېكىن نېمىشقىدۇر مېھرىگۈل شۇ كۈنلەردە ئەسلىمدىنلا ئۆزىگە تەسەللى ئىزدەيدىغان بولۇپ قالدى. ئۇ ئۇزۇن كېچىلەرنى ئەسلىمىلەرگە ھەمراھ بولۇپ، كىرىپك قاقماي ئۆتكۈزەتتى. ئۇ ئابدۇسەمەت بىلەن تونۇشقاندىن بۇيانقى دەقىقىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئالا قويماي ئەسلەپ چىقتى. ئۇ ئەسلىمىلەرنىڭ بەزىلىرى ئۇنى شېرىن لەززەت ئىچىدە غەرق مەست قىلسا، بەزىلىرى ئۇنىڭ يۈرىكىگە سىڭىپ كەتكەن سۆيگۈ مېلودىيىسىنى قايتا ياڭرىتاتتى؛ بەزىلىرى ئۇنى مەمنۇنىيەت ئىچىدە شادلاندىۇرسا، يەنە بەزىلىرى پۇشايماي دېڭىزىدا ئازابلايتتى.

ئابدۇسەمەت بىلەن غۇربەتچىلىكتە كۈن ئېلىۋاتقان چاغدا بولۇپ ئۆتكەن نۇرغۇن ئۇقۇشماسلىقلار مېھرىگۈلنىڭ زادىلا يادىدىن چىقمايدۇ.

2002 - يىلى كۈز كۈنلىرى ئىدى. تەتىلدىن يېنىپ كەلگەن 60 ئوقۇغۇچى شاڭخەيدىكى جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىغا پىراكتىكىغا ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە شىنجاڭلىق بالىدىن توققۇزى بار ئىدى. مەكتەپتىن شاڭخەيگە بېرىشنىڭ يول كىراسىنى بالىلار ئۆزلىرى چىقىرىدىغان بولغاچقا، خىراجەتنى ئازراق بولسىمۇ تېجەپ قېلىش ئۈچۈن ئابدۇسەمەت، مېھرىگۈل، رېھىم ۋە خېلىلار يازلىق تەتىلدە يۇرتىغا قايتىمىدى.

شاڭخەيگە بارغاندىن كېيىن، مېھرىگۈل بىلەن مېھراي شەھەر مەركىزىدىكى بىر جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىغا تەقسىم قىلىندى. ئابدۇسەمەت پۇدۇڭ رايونىغا

قاراشلىق ناھايىتى يىراق بىر ساقچىخانغا ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ئىبىياڭدىن يولغا چىقىشتىن بۇرۇنلا، مېھرىگۈلنىڭ پۈتى پاشا چىقىۋالغان باھانە بىلەن يالغۇزلىقىغا قالغانىدى، شۇڭا مېھرىگۈل يولىنىمۇ تەستە ماڭاتتى. شاڭخەيگە بارغاندىن كېيىن، شاڭخەينىڭ تىنچىق ئىسسىقى ئۇنىڭ كېسىلىنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى. ئابدۇسەمەت پۇدۇڭغا مېڭىشتىن ئىلگىرى مېھرىگۈل بىلەن بىر ياتاققا ئورۇنلاشقان بەي بوخۇانىڭ تېلېفون نومۇرىنى يېزىۋالدى.

پراكتىكىنىڭ تۇنجى كۈنى مېھرىگۈل ئىشتىن چۈشۈپ ياتاققا كىرىپ تۇرۇشىغا، بەي بوخۇا ئاغزى- ئاغزىغا تەگمەي سۆزلەپلا كەتتى:

— ئابدۇسەمەتتىن بەك تەسىرلەندىم جۈمۈڭ! ئۇ سىزگە بەك كۆپۈدىكەن، تەلپىڭىز بارىكەن مېھرىگۈل. بۈگۈن ئۇ سىزنى ئىزدەپ 10 قېتىمدەك تېلېفون قىلدى، ئۇ سىزنىڭ پۈتتىڭىزدىكى يارا قانداقراق بولۇپ قالغاندۇر، دەپ بەك ئەنسىرەۋېتىپتۇ، مەن سىزنى ئىزدەپ چىقىپ ئىشخانىڭىزنى تاپالمىدىم، ھازىر دەرھال تېلېفون قايتۇرۇپ ئۇنى خاتىرجەم قىلىڭ، مېھرىگۈل!

مېھرىگۈل ئەتسى ئابدۇسەمەت پراكتىكا قىلىۋاتقان ئىشخانىغا تېلېفون قىلدى، لېكىن ئابدۇسەمەت يوق ئىدى، ئۇڭۇنىمۇ ئۇنى تاپالمىدى. نۆۋەتچى: «ئابدۇسەمەت ئۈستىسى بىلەن چىقىپ كەتكەن»، دەپلا جاۋاب بېرەتتى. ئۇ چاغلاردا ئوقۇغۇچىلار پراكتىكا ئورنىدىكى ئۆزلىرىنى يېتەكلەيدىغان ساقچىلارنى «ئۈستام» دەپ ئاتايتتى. ئابدۇسەمەتتە يانفون بولمىغاچقا، مېھرىگۈل ئۇنىڭ بىلەن ئالاقىلىشالمىدى. 3- ئاۋغۇست مېھرىگۈلنىڭ تۇغۇلغان كۈنى ئىدى، ئۇ ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلىۋىدى، ئۇ ئىشخانىسىدا يوق بولۇپ چىقتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ تۇغۇلغان كۈنىنىمۇ ئۆتكۈزۈۋىدى.

خېلى كۈنلەردىن كېيىن ئۇ ئىككىسى ئاران ئالاقىلاشتى، ئاندىن ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى كۆرگىلى كەلدى.

— تۇغۇلغان كۈنىمدە ئەجەپ كەلمىگىز- ھە، — دېدى مېھرىگۈل ئۆكۈنۈش ئىچىدە، — شۇ كۈنى سىز بىلەن مۇڭدىشايمىكىن دەپ بىر كۈن ساقلىدىم.

— مەن... مەن... تېلېفون قىلغان، — دېدى ئابدۇسەمەت دۇدۇقلاپ تۇرۇپ، — سىزنى تاپالمىدىم شۇ...

— مۇمكىن ئەمەس، ئىزدىگەنلا بولسىڭىز مېنى چوقۇم تاپالايتتىڭىز!
— راست گەپنى دەي مېھرىگۈل، مېنىڭمۇ كېلىپ تۇغۇلغان كۈنىڭىزنى
ئۆتكۈزۈپ بەرگۈم بار ئىدى، لېكىن شۇ كۈنى يېنىمدا پۇل يوق، شۇڭا يېنىڭىزغا قۇرۇق
قول كېلىشكە يۈزۈم چىدىمىدى.

— پۇلنىڭ ئىشى باشقا گەپ. لېكىن، بىلەمسىز؟ سىز كەلمىۋىدىڭىز، كۆڭلۈم
بۇزۇلۇپ بىر كۈن كەچكىچە يىغلىدىم!

— سىزنى يىغلاتسام يىغلىتىمەنكى، تۇغۇلغان كۈنىڭىزدە ئالدىڭىزغا ئىككى
قولۇمنى بۇزۇمغا تىقىپلا كېلىشتىن نومۇس قىلىمەن.

مېھرىگۈل ئۇنى ئەيىبلەۋېرىشكە يۈرىكى چىدىماي، گەپنى باشقا ياققا بۇردى.
چۈنكى ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ يېنىنىڭ قۇرۇپ كەتكەنلىكىنى بىلەتتى.
ئۆيىدىن “شاڭخەيدە پىراكتىكا قىلىمەن” دەپ ئەكەلدۈرگەن پۇلغا چوڭ پەرھاتنىڭ
بۇرىنى داۋالاتتى. ئۇلار پىراكتىكىنى باشلىغاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئۆيىدىن كەلگەن
150 يۈەن پۇلۇمۇ ھەپتىسىگە 20-30 يۈەندىن خەجلىدى دېگەندىمۇ بۇ كەمگىچە
تۈگەپ بولغانىدى.

بىر ھەپتىدىن كېيىن ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى يوقلاپ كەلدى، ئۇ جۇدەپ
كەتكەنىدى. مېھرىگۈل ئۇنىڭدىن بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىدى.

— مەن تۇرغان يەردە مۇسۇلمان ئاشخانىسى يوقكەن، — دېدى
ئابدۇسەمەت، — تەرخەمەك بىلەن موما يەۋاتىمەن.

مېھرىگۈل بۇنى ئاڭلاپ، ئابدۇسەمەتكە ئىچى ئاغرىپ كەتتى:

— مەن سىزگە بىر نەچچە نان ئېلىپ بېرىي.

— بولدى، بولدى. قورسىقىم ئاچسا پىرەنىڭ يەپ تۇرارمەن. ئاچ قالماسلا

بولدى، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ.

— بۇ نېمە دېگىنىڭىز، ئابدۇسەمەت؟ يېنىمدا جىق بولمىسىمۇ ئىككى- ئۈچ

نانغا يەتكۈدەك پۇل بار.

بىراق ئابدۇسەمەت بۇنىڭغا زادىلا ئۇنىمىدى. مېھرىگۈل ئۇنى ئاشخانىغا

ئەكىرىپ بىر قاچا پۇل ئېلىپ بەردى، ياندىغان چاغدا ئۇنىڭ يانچۇقىغا 20 يۈەن

سېلىپ قويدى. لېكىن ئابدۇسەمەت پەقەت ئالغىلى ئۇنىمىدى:

— بۇ پۇل سىزنىڭ ئاتا- ئانىڭىزنىڭ قان- تەرى، مېھرىگۈل! مەن خەجلىسەم بولمايدۇ.

يەنە بىر شەنبە كۈنى ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل كۆرۈشۈشكە كېلىشىپ قويغانىدى، لېكىن مېھرىگۈلنىڭ ئۈستىسى نۇيۇقسىزلا ئۇنىڭغا كەچتە ئىشلەيمىز، دەپ قالدى. بۇنىڭ بىلەن مېھرىگۈل مېھرىگۈل ئىشخانىسىغا تېلېفون قىلىپ: ”ئابدۇسەمەت كېلىپ قالسا ئۇنىڭغا دەپ قويۇڭ، كەچتە ئىشىم چىقىپ قالدى، مېنى ساقلىماي قايتىپ كېتىۋەرسۇن“ دېدى.

ئەتىسى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە تېلېفون قىلىپ، ئۇنىڭدىن ناھايىتى ئاغرىنىدى. مېھرىگۈل، مېھرىگۈل گېپىمنى ئابدۇسەمەتكە ۋاقتىدا دەپ قويمىغان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلىدى.

كۈتمىگەن يەردىن ئابدۇسەمەت مۇنداق دېدى:

— تۈنۈگۈن يېنىمدا پەقەت بىر يېرىم كويلا قايتىكەن، ئەسلىدە سىز بىلەن كۆرۈشسەم سىزدىن بەش مو ئېلىپ تۇرۇپ، ئابتوبۇستا يېنىپ كېلەرەن دەپ ئويلىغانىدىم. بىراق سىز بىلەن كۆرۈشەلمىدىم، شۇڭا ئامال يوق ئابتوبۇسقا بىر يېرىم كويلۇق بېلەت ئېلىپ، يېرىم يولدا چۈشۈپ قېلىپ، پىيادە كەتتىم، ياتاققا بېرىپ قارىسام بىر پاي ئايغىمنىڭ چەمى تېشىلىپ، پۈتلىرىم سۇ كۆتۈرۈپ كېتىۋ...
بۇنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ ئىچى سىيرىلىپ كەتتى:

— بىزنىڭ بۇيەردىكىلەردىن پۇل سوراپ تۇرسىڭىز بولماسمىدى؟

— خىجىل بولدۇم.

— بولدى، خاپا بولماڭ ئابدۇسەمەت، — دېدى مېھرىگۈل ئۇنىڭ كۆڭلىنى

ياساپ، — ئەتە مەن ئىشتىن چۈشۈپلا سىزنى يوقلاپ بارمەن.

مېھرىگۈل ئەتىسى ئىشتىن چۈشۈپ ئۈستىسىدىن رۇخسەت سورىدى ۋە ئابدۇسەمەتنىڭ دەپ بەرگىنى بويىچە ئۇنى ئىزدەپ باردى. يول ناھايىتى يىراق ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە يولنىڭ بىر قىسمى قاراڭغۇ ئىدى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ بىر خىل ساپ سۆيگۈنىڭ كۈچ- قۇدرىتى بىلەن ھەر قېتىم ئەنە ئاشۇنداق ئۇزۇن يوللارنى بېسىپ ئۆزىنى يوقلاپ بارغانلىقىنى ئويلىغىنىدا، ئۇنىڭغا چىن يۈرىكىدىن قايىل بولدى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن، ئايىغىنى سالدۇرۇپ ئۇنىڭ پۇتلىرىنى كۆرۈپ باقتى، ئابدۇسەمەتنىڭ پايىقىدىمۇ قان يۇقى بار ئىدى. دېمەك، ئابدۇسەمەت شۇ كۈنى يېنىدا بەش مو پۇل بولمىغاچقا ماشىنىدىن بالدۇر چۈشۈپ قېلىپ، شۇنچىۋالا ئۇزۇن يولنى پىيادە بېسىشقا مەجبۇر بولغانىدى. — بۇ ئايىغىڭىز بەك ئەسكەرەپ كېتىپتۇ، ئالماشتۇرۇۋېتىڭ، — دېدى مېھرىگۈل.

— مەن مۇشۇ ئايىغىنىلا ئەكەپتىكەنمەن. مېھرىگۈل يېنىدىن 100 يۈەن پۇلنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا سۈندى: — ئۆزىڭىز تاللاپ بىر ئايىغ ئېلىۋېلىڭ. — بۇ يەردە ئايىغ بەك قىممەت ئىكەن، ئاز كۈن چىداپ تۇراي. — پۇتىڭىز ئاغرىۋاتقان تۇرسا، ئۇنداق قىلماي ئېلىڭ. نەنجىڭ يولىدا ئانچە قىممەتمۇ ئەمەسكەن، مودا- پودىسى بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن، جېنىڭىز ئاغرىمىسلا بولدى.

شەنبە كۈنى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى يوقلاپ كەلدى، ئۇنىڭ پۇتىدا يەنىلا ھېلىقى ئايىغ تۇراتتى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇنىمىغىنىغا قويماي ئۇنى بازارغا باشلاپ چىقىپ، يۇمشاق ئايىغدىن بىرنى ئېلىپ كىيىدۇرۇپ قويدى. يەكشەنبە كۈنى مېھرىگۈل شاڭخەي قاتناش ئۈنۋېرسىتېتىغا بىر دوستىنى كۆرگىلى بارغانىدى، ئاخشىمى ياتاققا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، تىزىنىڭ ئىشىپ كەتكەنلىكىنى بايقىدى، پۇتلىرى ئاغرىپ مىدىراتقىلى قويمايتتى. مېھرىگۈل بۇنىڭدىن ئەنسىرەپ ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلدى. ئەتىسى چۈشتە ئابدۇسەمەت كەلدى، مېھرىگۈلنىڭ پۇتىدا باسنىۋىشكا تۇراتتى.

— باسنىۋىشكا كىيىپ يۈرسىڭىز سوغۇق ئۆتۈپ قالىدۇ، — دېدى ئابدۇسەمەت، — تەنھەرىكەتچىلەر ئايىغى كىيىسىڭىز بولغىدەك. ئۇ يۈگۈرۈپ چىقىپ كېتىپ 36- نومۇرلۇق تەنھەرىكەتچىلەر ئايىغىدىن بىر جۈپ ئېلىپ كىردى. مېھرىگۈل ئايىغىنى كىيىپ بېقىۋىدى، سەل قىستىدى. بىراق مېھرىگۈل گەپ قىلمىدى. بىر نەچچە كۈندىن كېيىن شاڭخەي شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى پىراكتىكىغا كەلگەنلەرنى «شەرقىتىكى مەرۋايىت» تېلېۋىزىيە مۇنارى ۋە

دۇنيا سودا بىناسى مەيدانىنى ئېكسكۇرسىيە قىلىشقا ئېلىپ باردى. ئاقساق كېتىۋاتقان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە يۆلىنىپ تەستە ماڭاتتى، ئۇلار بىر چەتكە چىقىپ ئولتۇردى. مېھرىگۈل ئاياغنى سېلىۋىدى، ئاياغ ئۇنىڭ پۇتىنىڭ ئارقىسىنى غاچاب بارا قىلىۋەتكەندى. بۇنى كۆرگەن ئابدۇسەمەت ئاياغنىڭ كىچىك كېلىپ قالغانلىقىنى ئاندىن بىلدى. ئۇ ئۆزىنى ئەيىبلەپ كېتىۋاتاتتى:

— ھەممىسى مېنىڭ گالۋاڭلىقىمدىن، قارىڭە ئالغان ئايىغىمنى مېنىڭ...

ھەي...

— ئۇنداقمۇ ئەمەس...

ئابدۇسەمەت ئېغىر ئۇھ تارتتى:

— مەن سىزچىلىك بولالمىدىم جۇمۇڭ، مېھرىگۈل!

— بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟

— مېنىڭ پۇتۇمدىن قان چىقىپ كەتكەندە سىز ماڭا 100 يۈەنلىك ئاياغنى ئېلىپ كىيىدۈرۈپ قويغانىدىڭىز. مەن پەقەت سىزگە 60 يۈەنلىك ئاياغلا ئېلىپ بېرەلدىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ ئاياغ جېنىڭىزنى شۇنداق قىيىناپتۇ... مېنى كەچۈرۈڭ...

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل بىرقىسىملا بولۇپ قالدى:

— ئۇنداق دېسىڭىز قانداق بولىدۇ؟ قىممەت ئاياغنى ئالسىڭىزمۇ بۇنىڭدىن

ياخشى بولۇپ كېتىشى ئاناينى. كېرەك يوق، ئىككى كۈن كىيىم تۈزۈلۈپ كېتىدۇ.

— مەن قەسەم قىلاي مېھرىگۈل، — دېدى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ

كۆزلىرىگە تىكىلىپ، — كېيىن ھەرقانچە جاپا چەكسەممۇ پۇلنى جىق تېپىپ، سىزنى

ھەرگىزمۇ جاپاغا قويمايمەن، ياخشى كۈنگە ئېرىشتۈرمەن!

ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان مېھراي گەپكە قوشۇق سالدى:

— قارىڭە، ئابدۇسەمەت ئالتۇندەك يىگىت جۇمۇڭ! شۇنداق تۇرسىمۇ يەنە

تېخى بەزىدە گېپىنى ئاڭلىمايسىز.

— ۋىيەي، قاچان شۇنداق قىپتىمەن؟

— چاقچاق قىلىپ قويدۇم. سىلەرغۇ شۇنداق ئىناق. ئىجىل ئۆتسىلەر،

بىراق گاھىدا تەگشىپمۇ قالسىلەر!

— ھە، كۆرۈپتىكەنسىز — دە؟

— ھەئە، — دېدى مېھراي كۈلۈپ تۇرۇپ، — ئۆتكەندە بىللە تاماق بېۋېتىپ بىر پارچە گۆشنى ئۇنىڭ چىنىسىگە سېلىپ قويدىڭىز. ئۇ ياندۇرۇپلا سىزنىڭ چىنىڭىزگە سېلىپ: ”سىز يەڭ، كۆپرەك يېسىڭىز مەشىقتە ھېرىپ كەتمەيسىز“ دېدى. ئىككىڭلار بىر پارچە گۆشنى بىر — بىرىڭلارغا ئىتتىرگىلى تۇردۇڭلار، كېيىن سىز گۆشنى ئابدۇسەمەتنىڭ ئالدىدىكى كىچىك تەخسىگە سېلىپ قويدىڭىز. ئابدۇسەمەت ئۇ گۆشنى ئېلىپ يەنە سىزگە تەڭلىدى. سىز: ”ۋاي، ئۆزىڭىز يەڭ،“ دەپ ئۇنىڭ قولىنى شۇنداق ئىتتىرىۋېدىڭىز، ھېلىقى گۆش يەرگە چۈشۈپ كەتتى. شۇ چاغدا سىز تېرىكىپ: ”خوپ بولدىمۇ!“ دېدىڭىز، شۇنداققۇ؟ راستلا شۇنداق ئىش بولغانىدى. ئۇ چاغدا مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە كاۋاپ ئېلىپ بەرمەكچى بولغانىدى، لېكىن ئابدۇسەمەت زادىلا ئۇنىمىدى.

— نېمانداق قىلىسىز؟ ئەگەر ھاراق ئىچمەن دېسىڭىز سىزگە خەجلەپ بېرىدىغان بىر سېنت پۇلۇم يوق، لېكىن قورسىقىغا يەيمەن دېسىڭىز، نېمە ئالسىڭىز مەيلى.

بۇنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەتنىڭ يۈرەكلىرى يايىپ كەتتى:

— بولىدۇ، مۇلازىم ماڭا ئىككى زىخ كاۋاپ ئەكىلىپ بېرىڭ!

ئابدۇسەمەت كۆيچىلىككە قاراپ كۆلدى:

— مېنىڭ مېھرىگۈلۈم ماڭا بەك كۆپۈدۇ جۇمۇڭلار. ئۇ ماڭا گۆش يېگۈزۈپ

بولالماي ئاۋارە، يېمىسەم تېرىكىدۇ، جاق تويدۇم!

بۇنىڭ بىلەن مېھرىگۈلنىڭ ئاغزى ئېچىلدى:

— جاق توپىغان بولسىڭىز ئىشىڭىزنى قىلىڭە، ئوھۇش! ئۆزۈم يېسەممۇ

گېلىمدىن ئۆتۈۋېرىدۇ. كاۋاپقا مەنمۇ شۇنداق ئامراق!

باشقىلار تەرەپ — تەرەپتىن ئابدۇسەمەتنى مازاق قىلغىلى تۇردى:

— بولدى ۋۇي ئاداش، خەقنى پۇل خەجلىتىپ تۇرۇپ، تولا بىلەرمەنلىك

قىلما!

— مېھرىگۈل، بۇندىن كېيىن ئابدۇسەمەت ناز قىلىپ يېمىگەن گۆشلەرنى

بىزگە بېرىڭە!

ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل ئىككىسى ئادەتتە تاكالىشىپ قويغىنى بىلەن، بىر- بىرىگە ناھايىتى ئامراق ئىدى. لېكىن بەزى چاغلاردا چۈشەنچە جەھەتتىكى پەرق ۋە ئۇقۇشماسلىقلار سەۋەبىدىن قىزىرىشىپمۇ قالاتتى.

ئالىي مەكتەپتىنىڭ ئۈچىنچى يىللىق ئىككىنچى مەسۈمدە، مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ سۇ ئۇرۇشنى ناھايىتى ياخشى كۆرۈدىغانلىقىنى سېزىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە بېرىپ سۇ ئۇرۇشنى ئۆگەنگۈسى كەلدى. لېكىن ئابدۇسەمەتكە دېيىشتىن ئۇيۇلۇپ، چۈ يەندىن ئۆگەنمەكچى بولدى. ئۇ چاغدا مەكتەپتە سۇ ئۇرۇش كۈلچىكى بولمىغاچقا، چۈ يەن ئۇنى شېنياڭ شەھىرىدىكى بىر تەنھەرىكەت مەركىزىگە باشلاپ باردى، ئۇ يەر ھەم پاكىز، ھەم ئەرزان ئىدى.

مېھرىگۈل كۈلچەككە چۈشۈپ بولۇپ، سەل- پەل قورقتى، چۈ يەن ياندا تۇرۇپ ئۇنىڭغا ئۆگەتتى. بۇ چاغدا تۇيۇقسىزلا ئابدۇسەمەت پەيدا بولۇپ قالدى. — ۋىيەي، سىز نېمىگە كەلدىڭىز؟ — جىددىلىشىپ كەتكەن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتتىن ئالدىراپ سورىدى.

— مەنمۇ سۇ ئۇرۇشنى ياخشى كۆرۈمەن - دە، — ئابدۇسەمەتنىڭ چىرايلىرى سەل- پەل ئۆڭدى.

مېھرىگۈل ئۇنىڭدىن ياندۇرۇپ سورىدى:

— سۇ ئۈزگىلى كېلىدىغان ئادەم ئەجەپ مېنى چاقىرىۋالمايسىزغۇ؟

— نېمانداق قىسقا بىر نېمىنى كىيىۋالدىڭىز؟ — دېدى ئابدۇسەمەت زەردە بىلەن.

— چۈ يەن ئىككىمىز جىق ماگىزىنلارنى ئايلىنىپ كەتتۇق، ئەڭ ئۇزۇنى مۇشۇكەن شۇ! ۋىيەي، سىزچۇ؟ ئۈستى تەرىپىڭىزگە ھېچنېمە كىيمەيسىزغۇ؟ — مەن دېگەن ئوغۇل بالا تۇرسام! بۇ چاغدا رېھىم كېلىپ قالدى، بىراق ئۇ مېھرىگۈلنى كۆرۈپلا يۈزلىرى قىزىرىپ كەتتى.

بۇنى كۆرگەن ئابدۇسەمەت تېخىمۇ سۆزلىگىلى تۇردى:

— ئەرخەقلەر چېغىدا سىزگە قاراشتىنمۇ نومۇس قىلىۋاتقان يەردە، ئەجەپ

سىزنىڭ خىيالىڭىزغا كېلىپ باقمايتۇ - ھە؟

— بۇنىڭدىن ئۇزۇنراقنى تاپالمىسام قانداق قىلىمەن؟
— بەربىر كەپسىز ئەمدى، بۇنىڭغا نېمە ئامال! ئىشقىلىپ ئۇزۇنراقنى
ئېلىپ كېلىڭ، — دېدى ئابدۇسەمەت غۇدۇراپ.
— ماقۇلە.

كېيىن مېھرىگۈل سۇ ئۇزۇشنى خېلىلا ئۆگىنىپ قالدى، سۇنىڭ چوڭقۇرراق
يەرلىرىگىمۇ چۈشەلەيدىغان بولدى. بىر قېتىم ئۇ كۆلچەكتە ئۇزۇپ كېتىۋاتاتتى، بىر
خەنزۇ يىڭىتى كېلىپ ئۇنىڭغا قەستەن سۈركىلىپ ئۆتتى. مېھرىگۈل سۇنىڭ ئىچىدە
ئۆرە تۇرىۋىدى، ھېلىقى خەنزۇ يىڭىتى كېلىپ، ئۇنىڭ بىلىكىنى ئاستا سىيلاپ، ئۇنىڭ
كۆزىگە تىكىلىپ قارىدى. بۇنى كۆرۈپ جان - ئىمانى چىقىپ كەتكەن ئابدۇسەمەت
مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا ئۇزۇپ كېلىپ تەگىشلى تۇردى:

— كۆرگەنسىز؟ سۇ ئۆزىمەن دېگەنگە توپىدىڭىزمۇ؟ نەدىكى بىرنېمىلەر
چېغىدا كېلىپ پوخۇرلۇق قىلىۋاتىدۇ، تېخى!

— مېنىڭمۇ سۇ ئۆزۈم كېلىدىغان تۇرسا، — دېدى مېھرىگۈل
ئابدۇسەمەتنىڭ گەپلىرىگە تېرىكىپ، — سىز كەلسىڭىز بولىدىكەنۇ، مەن كەلسەم
بولمامدىكەن؟

— مېنى قارىتىپ تۇرۇپ سىزگە پوخۇرلۇق قىلىۋاتقان يەردە، مەن بولمىسام
نېمە ئىشلار بولماقتىدۇ!

ئاڭغىچە رېھم بىلەن چۈيەن كەلدى.

— نېمە بولدى، يەنە تاكاللىشۋاتامسىلەر؟ — دەپ سورىدى چۈيەن
ئابدۇسەمەتتىن، — مېھرىگۈلنىڭ ئۇچىسىدىكى بۇ كىيىم كۆزىڭىزگە سىغمايۋاتامدۇ؟
باشقىلار تېگىپ كەتكەنگە ئۇنى ئەيىبلەۋاتامسىز؟ ھەي ئابدۇسەمەت، ئۇنچىلىك
ئىشلارغا زىغىرلاپ كەتمىسىڭىزچۇ! مانا مەنمۇ سىلەر بىلەن بىللە سۇ ئۇزۇپ
ئوينىۋاتىمەنغۇ! ئىككىمىزنىڭ كىيىمى ئوخشاشقۇ!

ئابدۇسەمەت ئۆزىنىڭكىنى راست قىلىپ غۇدۇراۋەردى:

— ھەرقانچە بولسىمۇ قىز بالا دېگەندە شەرمى - ھايىا بولۇشى كېرەك - دە،

نامەھرەم دېگەننى بىلمىسە - يا!

يىقىلماس توغراق

— ئۇنداقتا مېھرىگۈل ھېچبەرگە چىقماي جىم ئولتۇرسا، سىزدىن باشقا ئەر كىشىگە تىكىلىپ قارىمىسا بولىدىكەن - دە! — دېدى چۈ يەن ئابدۇسەمەتتىن نارازى بولۇپ.

ئابدۇسەمەت گەپ قىلمىدى، مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە بىلىندۈرمەي كۈلۈپ كەتتى.

شۇنىڭدىن كېيىن مېھرىگۈل سۇ ئۈزگىلى بارسا، ئابدۇسەمەت باشقىچە گەپ قىلمايدىغان بولدى.

بىر قېتىم ئىككىسىنىڭ ئارىلىقىدا تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ قالغان يەنە بىر قىز ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈلنىڭ ئارىسىغا خېلى ئارازلىقلارنى سالىدى. ئۇلار ئۈچىنچى يىلى تەتلىدىن يېنىپ كېلىۋېتىپ، بويىزدا بىر نەچچە ئوقۇغۇچى قىز بىلەن تونۇشۇپ قالدى، ئۇلارمۇ شېنبىياڭغا ماڭغان ئوقۇغۇچىلار ئىدى، شۇڭا ئابدۇسەمەت ئۇلارغا ناھايىتى قىزغىن مۇئامىلە قىلدى. ئابدۇسەمەت ئۇلارنىڭ ھېلى قايناقسويىنى ئەكىلىپ بەرسە، ھېلى ئۇلارنى تاماققا چاقىراتتى، ھېلى ئۇلارغا ئورۇن بوشتىپ بېرەتتى. بېيجىڭ ۋوگزالدا پويىز ئالماشتىدىغان چاغدا، ئابدۇسەمەت ئۇلارنىڭ يۈك - تاقلىرىنى يۆتكەش، بېلەت ئالماشتۇرۇش رەسمىيەتلىرىنى بېجىرىشىپ بەردى. شېنبىياڭغا يېتىپ كەلگەندە كۈن ئاللىقاچان ئولتۇرۇپ قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھېلىقى قىزلار يېڭى كەلگەن بولغاچقا نەگە مېڭىشنى بىلەلمەي گاڭگىراپلا قالدى. شۇڭا ئابدۇسەمەت ئۇلارنى ساقچى ئىنىستىتۇتىنىڭ يېڭى بالىلارنىڭ ئالدىغا چىققان ماشىنىسى بىلەن مەكتەپكە ئاپىرىپ بىر كېچە قوندۇردى. ئەتىسى ئەتىگەندە مېھرىگۈل ئىككىسى ئۇ قىزلارنى شەرقىي شىمال ئۇنىۋېرسىتېتىغا باشلاپ باردى، ئابدۇسەمەت ئۇلارنى تىزىمغا ئالدۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ياتىقىغا بىرگە بېرىپ يۈك - تاقلىرىنى ئورۇنلاشتۇردى، ئاندىن قايناقسۇ ئەكىلىپ بەردى، ھەتتا كۈندىلىك بۇيۇملارنى ئالدىغان يەرگىمۇ بىللە باردى. ئىشقىلىپ ئۇ ناھايىتى پايىپتەك بولۇپ كېتىۋاتاتتى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ باشقىلارغا چىن ئىخلاسى بىلەن ياردەم قىلىشقا ئامراق ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. لېكىن ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ قىزلارغا باشقىچەلا يېقىنچىلىق قىلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، سەل - پەل خۇيى تۇتتى.

— ماڭا قاراڭە ئابدۇسەمەت، — دېدى مېھرىگۈل ئۇنىڭغا پۇرتىپ، — ئۇ قىزلار كۆرۈڭىزگە بەك ئىسسىق كۆرۈنۈپ كەتتىمۇ، ئىشقىلىپ بەكلا يېقىنچىلىق قىلىپ كەتتىڭىزغۇ؟ ناۋادا ئۇلار ئوغۇل بولۇپ قالغان بولسا، ئۇنچىۋالا قىلىپ كەتمەس بولغىدېڭىز. — ھە!

— قىزىق گەپ قىلىدىكەنسىز، ئۇلارنىڭ شۇنچە يىراق يەردىن كەلمىكى ئاسانمۇ؟ ئۇلار يا بۇ يەرنىڭ ئەلىمى. تەلىمنى بىلمەيدىغان تۇرسا، بىز ئاكا- ئاچىلىرىنىڭ ئورنىدا ئۇلارنىڭ بېشىنى سىيلاپ قويساق، ئۇلارنىڭ كوڭلى توق تۇرمامدۇ، مېھرىگۈل!

بىراق ئابدۇسەمەت ئۇ چاغدا ئىشنى بەك ئاددىي ئويلىغانىدى، چۈنكى مېھرىگۈل ئارىدىكى بىر قىزنىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇلارغا شۇنچىلىك كۆيۈپ- پىشىپ ياردەم قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ باشقىچە قاراپ كېتىۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالغانىدى. ئۆكتەبىر بايرىمى كۈنى ئىككى مەكتەپ بىرلەشمە كوڭۇل ئېچىش ئۆتكۈزدى، ھېلىقى قىز ئەتەي ئابدۇسەمەتنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى. تاماق ۋاقتىدا ئۇ قىز ئابدۇسەمەتكە: «ئاكا، تاماق ئېلىڭە!»، «ۋاي ئابدۇسەمەت ئاكا، تارتىماڭە!» دەپ ساھىبخانلىق قىلىپ كېتىۋاتاتتى. بۇنىڭدىن قورقۇنۇپ قېلىۋاتقان ئابدۇسەمەت ئۇ قىزنىڭ بۇ گەپلىرىنى ھەر قېتىم ئاڭلىغىنىدا مېھرىگۈلنىڭ كۆزىگە قاراپ قوياتتى. مېھرىگۈل خۇددى ھېچ ئىش بولمىغاندەك، ئابدۇسەمەتكە قارماي ئولتۇراتتى. سورۇن تارىغاندىن كېيىن ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈل مەكتەپتىن چىقىپ خېلى ئۇزۇنغىچە بىللە ماڭدى.

— ھېلىقى قىزدىن ئېھتىيات قىلىڭ جۇمۇڭ، — دېدى مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنى ئاگاھلاندۇرۇپ، — ئۇ قىز سىزگە كۆيۈپ قالغاندەك قىلىدۇ. — نېمە بولىدۇ؟ — دېدى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ گەپلىرىگە ئانچە ئېرەك قىلماي، — ئىشقىلىپ مەن سىزگە يۈزسىزلىك قىلماسمەنلا بولىدىغۇ! — يۈزسىزلىك قىلىش. قىلماسلىق باشقا گەپ. ئىككىمىزنىڭ ئىشى بىر باشقا چىقماي قېلىپ، ئۇنى تاللىسىڭىزمۇ ئۇ قىز سىزگە ماس كەلمەيدۇ. — ھەي، گەپ ئەگىستەي ماڭا قىيالمىۋاتىمەنلا دەڭسا، — دېدى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ چىشىغا تېگىپ.

يىقىلماستوغراق

— ئۇ يېرىمۇ يوق ئەمەس.

— ماڭا راستتىنلا چىن يۈرىكىڭىزدىن كۆپەمسىز؟

مېھرىگۈل بۇنداق گەپلەرنى ئانچە ياقىتۇرۇپ كەتمەيتتى، شۇڭا ئۇ ئوك گەپنى

تەتۈر قىلدى:

— ئوھۇش، ئۆتۈپ بېرىڭە نېرى! كىم سىزگە كۆپۈپتۇ؟

— ماڭا كۆپمىگەن بولسىڭىز، ھېلىقى قىزنىڭ ئۇششاق - چۈششەك

ھەرىكەتلىرىدىن ئۇنىڭ ماڭا كۆز تاشلاۋاتقانلىقىنى سېزەلمىگەن بولاتتىڭىز،

دېدى ئابدۇسەمەت كۈلۈپ.

— مېنىڭ پەرىزىم توغرا بولسۇن - خاتا بولسۇن، ئىشقىلىپ ئېھتىيات قىلىڭ،

دېدى مېھرىگۈل، — يەنە بىر قىزنىڭ ئارىلىققا كىرىۋېلىشىنى كۆرگۈم يوق.

مەن سىزگە دەسلەپتىلا دېگەنغۇ، بىز توي قىلغاندىن كېيىن كۆڭلىڭىز باشقا

ئاياللارنىڭ كەينىدىن قانات سۆرەپ قالسا، مەن بۇنىڭغا ھەرگىز چىدىيالمايمەن...

ئابدۇسەمەت سەل - پەل تېرىكتى:

— ئۇنداق گەپلەرنى ئەمدى قىلغۇچى بولماڭ، ئۇنداق بولسا ئەسقەرنى نېمە

دەيمىز؟

— مېنىڭ ئەسقەر بىلەن نېمە ئىشىم؟

— بولدى، بولدى، ئىشقىلىپ سىلەر ئازراق ئالاقە قىلغان، بۇنىڭغا مەن

قوشۇلغان. باشقا گەپنى قويۇپ، مەن سىزگە قەسەم قىلىپ بېرەي، سىزدىن باشقا

قىزغا كۆڭۈل بېرىشىم مۇمكىن ئەمەس!

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ گەپنى مۇنداقلا دەپ قويۇۋاتقانلىقىدىن نازارى

بولدى:

— سىزنىڭ نەزىرىڭىزدىغۇ قىرلارنىڭ ئورنى بەك تۆۋەن. شۇڭا ئىشلارغا ئانچە

پەرۋا تىلىپ كەتمەيسىز. بىراق مەن ئۇنداق ئەمەس، مۇھەببەتنىڭ يۈرىكىمدىكى

ئورنى خېلىلا يۈكسەك. مېنى چىن دىلىڭىزدىن ياخشى كۆرۈدىغانلىقىڭىزنى، مەندىن

ئايرىلالمايدىغانلىقىڭىزنى بىلىمەن، ئابدۇسەمەت. ئالسىمەن مەندىن رايىڭىز يېنىپ

قالسا، سىزگە كانىدەك يېيىشىۋالغىنىم بىلەن بىكار. دۇرۇس، مەن سىزنىڭ

يۈرىكىڭىزنى چۈشىنىشىم، ئۇنداق ئۇششاق - چۈششەك ئىشلارغا ئېسىلىۋالماستىم

كېرەك.

كېيىن، شەرقىي شىمال ئۈنۋېرسىتېتىدىكى ھېلىقى قىز ئابدۇسەمەتنى بىر نەچچە قېتىم ئىزدەپ كەلدى، لېكىن مېھرىگۈل باشقىلارنىڭ ئالدىدا ئۇ قىزغا بىر نەرسە دېيىشنى بىلەپ كۆردى.

قىشلىق تەتىلدە مېھرىگۈل ئۆيىگە قايتتى. 14 - فېۋرال كۈنى ئاشىق - مەشۇقلار بايرىمى ئىدى، ئۇ ئۆيىدىن تېلېفون قىلىشنى بىلەپ بىلىپ، بىر تېلېفون بوتكىسىدىن ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلدى. لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ ئىلگىرىكى مۇلايىملىقىدىن ئەسەرمۇ يوق، گەپلىرى توڭ - توڭ چىقاتتى.

— نېمىش بولدى سىزگە؟ — مېھرىگۈل ئۇنىڭدىن سورىدى.

— ھېچنېمە!

— بۈگۈن ماڭا تېلېفون قىلماڭ! — مېھرىگۈل تېلېفوننى پاقىدە قويدى.

بىر سائەتتىن كېيىن ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ ئۆيىگە تېلېفون قىلدى.

مېھرىگۈل ئۇنىڭدىن نارازى بولۇپ سورىدى:

— نېمە قىلىۋاتىسىز؟

— شەرقىي شىمال ئۈنۋېرسىتېتىدىكى بىر نەچچە قىز بىلەن تاماققا چىقاي

دەپ تۇرغان.

بۇنى ئاڭلىغان مېھرىگۈلنىڭ قۇيقا چاچلىرى تىك تۇرۇپ كەتتى:

— ھە، مۇنداق دەڭ تېخى! ئەتىمۇ ئەمەس، ئۈگۈنمۇ ئەمەس، دەل بۈگۈن!

ئاشىق - مەشۇقلار بايرىمىنى ھېلىقى قىز بىلەن بىللە ئۆتكۈزۈۋىدىكەنسىز - دە. بايا

تېلېفوندا ئەجەپ توڭ تەڭدىڭىزغۇ، زادى نېمە بولدى؟

— ئۆزۈمۈ ئۇقمايمەن...

— ئۇنداق بولسا ھازىر نېمىشقا تېلېفون قىلدىڭىز؟

— سىزنى خاپا بولۇپ قالدېمىكىن، دەپ...

— ماڭا راست گەپنى قىلىڭ. قىلىۋاتقان ئىشلىرىڭىز دۇرۇس بولسا، مەن

سىزدىن رەنجىمەيمەن، ھەم رەنجىشكە ھەققىمۇ يوق. ئۇ قىز بىلەن بىللە تاماققا

بارمەن دېگىنىڭىز توغرىمۇ - خاتامۇ، ئۆزىڭىز ئويلاپ بېقىڭ!

— خەق بىلەن بىللە تاماق يەيمەن دەپ قويناغنا نېمە ئاچچىقلايتتىڭىز؟

يىقىلماس توغراق

— بويىڭ! بۈگۈنكىدەك كۈنى باشقا قىزلار بىلەن بىللە ئۆتكۈزۈشكە نىسىز.
مەنمۇ چىقىپ باشقا ئوغۇللار بىلەن ئۆتكۈزەي!
— سىز ئۇنداق قىلىشىڭىز بولمايدۇ!
مېھرىگۈلنىڭ ئاچىسى ئۇنىڭ قايناپ سۆزلەۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ كىرىپ كەلدى:
— تولا تەگىمەڭگە، سەت تۇرىدۇ. چىقىپ تاماق يەپ كىرگەنگە نېمە
بولاتتى؟

شۇنىڭ بىلەن مېھرىگۈلنىڭ ئاچچىقى سەل - پەل بېسىقتى.
— بويىڭ، — دېدى ئۇ ئابدۇسەمەتكە مۇلايىملىق بىلەن، — ئوبدان
ئويناپ كىرىڭ، ھاراقنى جىق ئىچىپ سالماڭ، بالدۇرراق قايتىڭ!
مېھرىگۈلنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت ناھايىتى خۇشال بولۇپ
كەتتى:

— ئۇھ، مېنىڭ كۆڭلۈمنى ئاخىر چۈشەندىڭىز جۇمۇڭ، مېھرىگۈل!
— قاچانمۇ سىزنىڭ كۆڭلىڭىزنى چۈشەنمىگەن بېرىم بار؟
— بىللە تاماق يېگىلى چىقسام ھېچ نېمە بولماس دەپ ئويلىغانىدىم، بىراق
سىز ئاڭلاپلا سەكرەپ كەتتىڭىز.
— ئۇنىڭغا ئاچچىقىم كەلگىنى يوق، چۈشتىن ئاۋۋال سىزگە چىرايلىقچە
تېلېفون قىلسام، سىز ۋارقىراپلا كەتتىڭىز. شۇڭا تېرىكىپ تېلېفوننى قويۇۋەتتىم.
نېمىشقا ماڭا ئۇنداق ۋارقىرايسىز؟

— ئەتىگەندە كۆڭلۈم بىر ئاز پاراكەندە بولۇپ قاپتىكەن مېھرىگۈل...
بۇنىڭ سەۋەبىنى ئابدۇسەمەتمۇ ئېيتىمىدى، مېھرىگۈلمۇ كوچىلاپ سورىمىدى.
چۈنكى مېھرىگۈل: ”ھەرقانداق ئادەمنىڭ باشقىلارغا دېيىشىنى خالىمايدىغان ئىشلىرى
بولسۇ،” دەپ ئويلايتتى.

بىر كۈنى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە بىر پارچە قاش تېشىنى سوۋغا قىلدى:
— بۇنى ئەسلىدە سىزگە 14 - فېۋرال ئاشىق - مەشۇقلار بايرىمى كۈنى
بەرمەكچى ئىدىم.

— سېتىۋالدىڭىزمۇ؟

— ياق، يازلىق تەتىلدە بارغاندا دەريادىن ئۆزۈم سۈزگەن.

— ئەجەپ ياخشىكەن، رەھمەت سىزگە!

— رەھمەت دەپ كەتكىنىنى تېخى، تۈزۈت قىلىپ...
مېھرىگۈل باشقا گەپ قىلمىدى.

— ھېلىقى كۈنى مەندىن ئۆتتى مېھرىگۈل، — دېدى ئابدۇسەمەت، —
قاتتىق تېگىپ كۆڭلىڭىزنى ئاغرىتىپ، سىزنى يىغلاتتىم... مېنى كەچۈرۈڭ...
— ئۇ ئىشلار ئۆتۈپ كەتتى، ئۇنتۇپمۇ كەتتىم.

ئارىدىن بىر مەۋسۈم ئۆتۈپ كەتتى.

بىر كۈنى ئابدۇسەمەت تۇيۇقسىزلا مېھرىگۈلدىن سوراپ قالدى:

— باشقا بىرەر قىز مېنى ياخشى كۆرۈپ قالسا قانداق قىلارمەن؟

مېھرىگۈل بۇ گەپنى ئاڭلاپ سەل تەمتىرىدى. — يۇ، لېكىن ناھايىتى ئۈستىلىق
بىلەن گەپ قىلدى:

— قانداق قىلىشىڭىزنى مەندىن سورىسىڭىز، مەن نېمە دەپ جاۋاب بەرسەم

بولار؟

ئابدۇسەمەت كۈلدى:

— ئەجەپ سورىۋاتىمەن. — ھە، خۇددى سىزنى ئانىي تاپقاندىكى، —

ئابدۇسەمەت گېپىنىڭ ئايىغىنى يۈتۈۋەتتى.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي، شەرقىي شىمال ئۈنۈۋېرىستېتىدىكى ھېلىقى قىز
مېھرىگۈلنى ئىزدەپ كەلدى ۋە يۈزى چىمىلدايمۇ قويماي ئۇدۇللا سورىدى:

— مېھرىگۈل، مەن ئابدۇسەمەتنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم. گەپنىڭ راستىنى

دەڭسە، سىز ئابدۇسەمەتنى ياخشى كۆرەمسىز. — كۆرەمسىز؟

بۇ گەپلەر مېھرىگۈلنىڭ جېنىغا تەگدى:

— بۇنى سوراپ قانداق قىلاتتىڭىز؟ يۈزىڭىز ئەجەپ قېلىنكەن سىزنىڭ.

شۇنى دەپ قوياي: مەن ئەبۇدۇسەمەتنى ياخشى كۆرىمەن، چىن يۈرىكىمدىن ياخشى
كۆرىمەن، قانداق؟

— سىزنىڭ يۈرۈۋاتقان يىگىتىڭىز باركەنغۇ؟

— مەن ئابدۇسەمەتتىن باشقىسىنى تونۇمايمەن، ئىشەنمىسىڭىز

ئابدۇسەمەتتىن سوراپ بېقىڭ! — مېھرىگۈل غەزەپتىن تىترەپ كېتىۋاتاتتى.

ھېلىقى قىز گاڭگىراپ تۇرۇپ قالدى:

يىقىلماس توغراق

— مەن شۇنداق دەپ ئاڭلىغان...

— ئۇنداق بولسا تولا قالايمىقان جۆلىمەك، بېرىپ ئابدۇسەمەتنىڭ كىيىمىنى

تاللايسىز؟“ دەپ سوراپ بېقىش، ناۋادا ئۇ سىزنى تاللىسا ئۇنى سىزگە ئۆتۈۋېتىشى مېنى تاللىسا، ئىككىنچى ئۇنىڭغا يېقىن يولغۇچى بولماڭ!

شۇ ئارىدا ئابدۇسەمەت بىلەن كىچىك پەرىھات كېلىپ قالدى. ھېلىقى قىز

تېرىكىپ تىترىگىنىچە ئابدۇسەمەتنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ۋارقىراپ سۆزلىگىلى تۇردى:

— ئېيىڭىز ئابدۇسەمەت! سىز زادى نېمە قىلاي دەيسىز؟ مېنى ياخشى

كۆرەمسىز - كۆرمەمسىز؟

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە قاراپ قوپۇپ ھېلىقى قىزغا ناھايىتى ۋەزىمىن ئاھاڭدا

جاۋاب بەردى:

— مەن سىزنى ياخشى كۆرمەيمەن، پەقەت مېھرىگۈلنىلا ياخشى كۆرمەن،

— ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇنىڭ قولىنى تۇتتى.

بۇ سەتچىلىكتىن يەرگە كىرىپ كېتەي دېگەن ھېلىقى قىز ئابدۇسەمەتنىڭ

ئالدىغا ئېتىلىپ بېرىپ، ئۇنىڭ كاختىغا كېلىشتۈرۈپ بىرنى سالىدى - دە، بۇرۇلۇپلا

كېتىپ قالدى. ئابدۇسەمەتكە ئىچى ئاغرىغان مېھرىگۈلنىڭ كۆزلىرىدە ياش

لىغىلدايتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرى قۇلاقلىرىغىچە قىزىرىپ كەتكەندى. مېھرىگۈل

ئابدۇسەمەتنىڭ دەرغەزىپكە كېلىپ قىزىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. ئۇيغۇر

يىگىتلىرىنىڭ قايسى بىرى باشقىلارنىڭ ئالدىدا قىز بالدىن تەستەك يەپ قېلىشقا

چىداپ تۇرالسۇن؟ ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ قولىدىن يۇلقۇنۇپ چىقتى - دە، ھېلىقى

قىزغا قاراپ ئېتىلدى. مېھرىگۈل يۈگۈرۈپ بېرىپ ئۇنىڭ قولىرىغا ئېسىلىۋالدى:

— بولدى قىلىڭ، ئۇنداق يۈزى قېلىن بىلەن تەڭ بولماڭ...

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە قاراپ تېرىكىپ ۋارقىرىغىلى تۇردى:

— نېمىشقا تۇتۇۋالسىز؟ نېمىشقا مېنى قويۇۋەتمەيسىز دەيمەن...؟

ئاڭغىچە كىچىك پەرىھات ئابدۇسەمەتنىڭ ئالدىغا كەلدى:

— مېھرىگۈل توغرا قىلدى ئابدۇسەمەت، ئەگەر ئۇ بىر نېمىگە قول تەگكۈزۈپ

قويساڭ نېمە بالاغا قالىدىغانلىقىڭنى بىلەمسەن؟

ئۆزى ئۈچۈن ئىككى ئېغىز لىلا گەپ قىلىدىغان بىرىنىڭ چىققانلىقىنى كۆرگەن مېھرىگۈل بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى.

”سىزنى جازاغا ئۇچراپ قالمىسۇن دەپ تۇتۇۋالغانمەن، — دەپ ئويلايتتى مېھرىگۈل، — بۇنىڭ ھەممىسى سىز ئۈچۈنغۇ!“
— بولدى قىلىڭ مېھرىگۈل، يىغلىماڭ، — دېدى كىچىك پەرھات مېھرىگۈلگە تەسەللى بېرىپ.

— قارىڭە پەرھات، — دېدى مېھرىگۈل، — شۇنچە ئۇزۇندىن بۇيان ئۇنىڭ پېشىنى تۇتۇپ كېلىۋاتقان تۇرمام، ماڭا مۇشۇنداق ئازار بەرسە بولامدۇ؟
كىچىك پەرھات ئۇلارنى پەس كويغا چۈشۈرۈش ئۈچۈن گەپنى چاقچاققا بۇردى:

— ھە مۇنداق دەڭلار. مەنغۇ خېلى بۇرۇنلا ئىككىڭلارنىڭ ئادەتتىكى دوستلاردىن ئەمەس ئىكەنلىكىڭلارنى پەملىگەن. مېھرىگۈلگە ئۇنداق قاتتىق تەگسەڭ ھەرگىز بولمايدۇ جۇمۇ، ئابدۇسەمەت!

جىمىپ كەتكەن ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ ئالدىغا كەلدى:

— خاپا بولماڭ مېھرىگۈل، مېنى كەچۈرۈڭ!

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە قارايمۇ قويماي ئارقىسىغا بۇرۇلۇپلا ياتاق تەرەپكە ماڭدى، ئابدۇسەمەتمۇ ئۇنىڭغا ئەگەشتى. ئۇ يولدا بارغىچە مېھرىگۈلدىن ئەپۇ سورىدى، لېكىن مېھرىگۈل ئۇنىڭغا لام دەپ ئېغىز ئاچمىدى.

قىزلار ياتاق بىناسىنىڭ ئالدىغا بارغاندا ئابدۇسەمەت تۇيۇقسىزلا مېھرىگۈلنىڭ ئالدىنى توستى.

— يەنە مۇشۇنداق تەتۈر قارىسىڭىز، شىنجاڭلىق بالىلارنىڭ ھەممىسىنى چاقىرىپ كېلىپ، شۇلارنىڭ ئالدىدا سىزدىن ئاشكارا ئەپۇ سوراي، بولامدۇ؟ — دېدى ئابدۇسەمەت.

— ھاجىتى يوق. سىزدىن سوراپ باقاي: ئۆزىڭىزنىڭ راستتىنلا ماڭا يۈز كېلەلمەيدىغانلىقىڭىزنى تونۇپ يەتتىڭىزمۇ؟

— ھەئە، — ئابدۇسەمەت چىن ئىخلاسى بىلەن بېشىنى لىگىشتى.

يىقىلماس توغراق

ئابدۇسەمەتنىڭ گويا مۇئەللىمى ئالدىدا خاتالىقنى تونۇپ، شۈمىشىپ تۇرغان ئوقۇغۇچىدەك بىچارە قىياپىتىنى كۆرگەن مېھرىگۈلنىڭ بايقى ئىسسىق نەلەگىدۇ يوقالدى.

— مۇشۇ گېيىڭىزنىڭ ئۆزىلا كۇبايە، — دېدى مېھرىگۈل، — بۇندىن كېيىن باشقا قىزىلار بىلەن باردى. كەلدى قىلمىسىڭىزلا بولدى.

— ماقۇل!

مانا ھازىر ئابدۇسەمەتنىڭ ئاشۇ قېتىم “ماقۇل” دېگەن چاغدىكى يېقىملىق قىياپىتى مېھرىگۈلنىڭ كۆز ئالدىدا تۇراتتى. ئۇ چاغدا ئابدۇسەمەت خۇددى سەبىي بالىغا ئوخشاپ كەتكەنىدى. ھازىر ئويلىسا، ئۇ ئىككىسىنىڭ شۇ چاغدىكى ھەتتا چۆچە خورازلاردەك ئۇرۇشۇپ كېتىشىلىرىمۇ ئاجايىپ قىممەتلىك چاغلار ئىكەندۇق. شۇنداق، ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈلنىڭ مۇھەببىتى ئەنە ئاشۇنداق ئارازلىقلار ئىچىدە چوڭقۇرلاشقان، توسقۇنلۇقلار ئىچىدە تاولانغان چىن مۇھەببەت ئىدى. مانا ھازىر مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ شۇ چاغدا ھېچقانداق ئىشنى خاتا قىلمىغانلىقىنى ئويلاپ يەتتى. چۈنكى ھېلىقى قىزنىڭ ئابدۇسەمەتنى ياخشى كۆرۈپ قېلىشى، ئۇ قىزنىڭ ئەركىنلىكى، ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆزىنى ياخشى كۆرگەن ھەرقانداق ئادەمگە دوستانە چىراي ئېچىشى، ئۇنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى ئىدى.

مېھرىگۈل، پەقەت ئابدۇسەمەت يېنىدا ھايات بولسلا ھەرقانداق بالا - قازانگىمۇ بىر تىيىنغا ئەرزىمەيدىغان ئىشلاردىن ئىكەنلىكىنى مانا ئەمدى ھېس قىلغانىدى.

مېھرىگۈل، ئابدۇسەمەت ئۆزىگە ئېيتقان “مەنسىز ھەرگىز ياشىيالمىسىز” دېگەن گەپنىڭ ھەقىقىي ۋەزىنى مانا ئەمدى چۈشىنىپ يەتكەنىدى.

شۇ چاغدا مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ ئاشۇ گېيىگە “ئۇيەي، ياشىيالمىدىغان ئىشۇ بولماس،” دەپ جاۋاب بەرگەنىدى. مانا ئەمدى ئۇ راستتىنلا ھاياتتىن توپۇپ قېلىۋاتاتتى. چۈنكى مېھرىگۈل ئۇچۇن ھازىرقى ھەربىر كۈن، ھەربىر سائەت مىڭ باتمان جەبىر ئىچىدە ئۆتۈۋاتاتتى.

ئۇلار شاڭخەيدە پىراكتىكا قىلىۋاتقاندا مېھرىگۈلنىڭ كارا OK خانىغا ناخشا ئېيتقىلى بارغانلىقى سەۋەبىدىن ئابدۇسەمەت ئىككىسى قاتتىپ ئۇرۇشۇپ قالغانىدى.

مېھرىگۈلنىڭ پىراكتىكا يېتەكچىسى كارا OK قا ناھايىتى ئامراق ئادەم ئىدى. ئارىلىقتا بىر مەزگىل ئۇلار كېچىلەپ ئىشلەپ بەك چارچاپ كەتكەن بولغاچقا، ھېلىقى

ئادەم قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى كارا OK خانىغا بېرىپ كۆڭۈل ئېچىپ كېلىشكە تەكلىپ قىلدى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا مېھرىگۈلمۇ بار ئىدى.

ئابدۇسەمەت ئىش ۋاقتىدا مېھرىگۈلگە بىر نەچچە قېتىم تېلېفون قىلىپ ئالالدى، ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن مېھرىگۈل پىراكتىكا قىلىۋاتقان ئورۇنغا كېلىپ ئىزدەپمۇ تاپالمىدى. باشقىلاردىن سورىسا ئۇلارنىڭ ھەممىسى ”كېچىلەپ ئىشلەۋاتىدۇ“، لا دەپ جاۋاب بېرەتتى. ئابدۇسەمەت: ”نەدىمۇ خۇدانىڭ قۇتلۇق كۈنى كېچىلەپ ئىشلەۋېرىدىغان ئىش بولسۇن“، دەپ سەل گۇمانلىنىپ قالدى.

بىر كۈنى ئابدۇسەمەت ئىشتىن چۈشۈپ مېھرىگۈلنىڭ يېنىغا كەلدى. لېكىن ئۇ كېلىپ تۇرۇشىغا ئابدۇسەمەتنىڭ ئۈستىسى ئۇنى: ”ئىش بار، تېز كەل“ دەپ چاقىرىپ كەتتى. مېھرىگۈلمۇ ئۈستىسى ۋە خىزمەتداشلىرى بىلەن كارا OK خانىغا كەتتى.

مېھرىگۈللەر كارا OK خانىغا كېلىپ ھايال ئۆتمەي، مېھرىگۈل بىلەن بىر ئىشخانىدا ئولتۇرىدىغان بىر ساقچىنىڭ تېلېفونى سايىراپ كەتتى. تېلېفون دەل ئابدۇسەمەتتىن كەلگەنىدى.

___ سىز نەدە ئابدۇسەمەت، ___ دەپ سورىدى ئۇ.

___ ئىدارىدە، مېھرىگۈل بارمۇ؟

___ بار!

يېرىم سائەت ئۆتكەندىن كېيىن ھېلىقى ساقچىنىڭ تېلېفونى يەنە سايىرىدى. تېلېفون يەنە ئابدۇسەمەتتىن كەلگەنىدى. ئۇ تېلېفوننى مېھرىگۈلگە بېرىشنى ئېيتتى.

___ مەن بىنانىڭ ئالدىدا، ___ دېدى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە، ___ دەرھال

چۈشۈڭ!

___ نېمە؟ ئادەمنى ئالدىماڭ!

___ چۈشەمسىز- چۈشمەمسىز؟ بولمىسا مەن چىقىمەن!

مېھرىگۈل ئالدىراپ- تېنەپ بىنادىن چۈشۈپ دەرۋازا ئالدىغا چىقتى. ھازاق

ئىچىپ شىر كەيىپ بولۇپ بولغان ئابدۇسەمەتنىڭ يۈزلىرى پوكاندەك قىزىپ

كەتكەنىدى. مېھرىگۈل سەل- پەل قورقۇپ قالدى:

___ يۈرۈڭ، مەن سىزنى ئاپىرىپ قوياي.

— ياق، — دېدى ئابدۇسەمەت، — سىر ئوبىئاتقان سورۇننى كۆرۈپ باققۇم بار!

— ۋەيھى، ئۇسىناملار بار نۇرسا، سىز كىرسىڭىز قاملاشمايدۇ، ئۇ ئىككىسى بىرى چىقىمەن دېسە، بىرى چىقماق، دەپ ئالاھىدەل يېزىم سائەتتەك تارتىشىشتى. دەل شۇ چاغدا مېھرىگۈل بىلەن بىر ئىشخانىدا ئولتۇرىدىغان ساقچى چىقىپ، ئابدۇسەمەتكە قىزغىن سالام قىلدى:

— يۈرۈڭ ئابدۇسەمەت، بىللە ئولتۇرايلى!

ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ ئارقىسىدىن كارا OK خانىغا كىرىپ ئۇدۇللا مېھرىگۈلنىڭ ئۈستىنىنىڭ ئالدىغا بېرىپ دېدى:

— تىنچلىقمۇ ئۇستام! بۇندىن كېيىن مېھرىگۈلنى كېچىلەپ قىلىدىغان خىزمەت بولسا ئايرىپ، بۇنداق سورۇنغا ئەكەلمىسىڭىز، مەن ئۇنىڭ لايىقى.

مېھرىگۈلنىڭ ئۈستىسى مېھرىگۈلگە قارىدى:

— ئۇستام كەچۈرۈڭ، مەن قايتىپ كېتەي، — دېدى مېھرىگۈل ئۈستىسىغا ئۆزۈم خاھلىق ئېيتىپ. ئاندىن ئابدۇسەمەتنى قولتۇقلىغىنىچە كارا OK خانىدىن چىقىپ كەتتى.

— ھەرقانداق گېيىڭىز بولسا ماڭا ئۇدۇل دېسىڭىز بولىمادۇ، — دېدى مېھرىگۈل دەۋازىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، — نېمىشقا ئۇستامنىڭ ئالدىدا ئۇنداق گەپلەرنى دەپ يۈرىسىز؟

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت چىچىلىپ كايىپلا كەتتى:

— سىزگە دېسەم ئاڭلىمىڭىز؟ مەنمۇ ئامالنىڭ يوقىدىن شۇنداق قىلدىم! قىز بالا دېگەن داپ داراڭلىغان، ئېشەك ھاڭرىغان يەرلەردە يۈرسە قانداق بولىدۇ؟ مېنىڭمۇ ھاراق ئىچكۈم، كۆڭۈل ئاچقۇم كېلىدۇ، باراي دېسەم ئۇنداق سورۇن دېگەن كۈندە ساماندەك. بىراق نېمىشقا بارمايمەن؟

بۇ گەپلەرگە خاپا بولغان مېھرىگۈل ئارقىسىغا بۇرۇلۇپلا ياتقىغا كىرىپ كەتتى. ئابدۇسەمەت خېلىلىنىڭ ياتقىدا بىر كېچە تۇنىدى.

شۇ ئىشتىن كېيىن ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە توپتوغرا بىر ھەپتە تېلېفون قىلمىدى. لېكىن خېلىغا تېلېفون قىلىپ ئۇنىڭدىن مېھرىگۈلنىڭ ئەھۋالىنى سوراپ تۇردى.

بۇ بۇرۇختۇرمىچىلىققا چىدىيالىمغان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەت پراكتىكا قىلىۋاتقان نورۇنغا تېلېفون قىلىپ باقتى. لېكىن نۆۋەتچى: "ئابدۇسەمەت يوق" دەپ جاۋاب بەردى.

— ئىسىم مېھرىگۈل، — دېدى ئۇ نۆۋەتچىگە تاپىلاپ، — ئۇنىڭغا دەپ قويغان بولسىڭىز، ئۇ ماڭا تېلېفون قىلغان بولسا.

لېكىن ئابدۇسەمەتتىن يەنىلا خەۋەر يوق ئىدى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە يۈز كېلەلمىگۈدەك ئىش قىلمىغانلىقىنى بىلىپ تۇرسىمۇ، سەل جىددىيلىشىپ قالدى. چۈنكى ئابدۇسەمەت ھېلىقى كۈندىكى ئىشنى غۇرۇنغا ئېلىپ كەتكەچكە ناھايىتى خاپا بولغانىدى.

ئارىدىن يەنە بەش كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، ئابدۇسەمەت ئاخىرى پەيدا بولدى. ئۇنىڭ چىرايى گويىا بۇلۇتلۇق ئاسماندەك تۇرۇلۇپ كەتكەنىدى. ئۇ مېھرىگۈلنى كۆرۈپلا ھېلىقى كۈنى كارا OK خانددا بولغان ئىشنى تىلغا ئالدى:

— ئەگەر قىلغانلىرىڭىزنى بويىڭىزغا ئالغىڭىز كەلمىسە، بىز ئايرىلىپ كېتەيلى. قىز بالا دېگەن ئۆزىنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى قوغدىشى، كەلگۈسىنى ئويلىشى، ئەدەب - ئەخلاقلىق بولۇشى كېرەك - تە. ئۇلار سىزنى راستتىنلا ھۆرمەت قىلسا، ئۇنداق يەرلەرگە باشلاپ بارمىغان بولاتتى. ئەگەر قىلغانلىرىم توغرا دەپ قارىسىڭىز، ئەڭ ياخشىسى بىز ئايرىلىپ كېتەيلى.

— بۇ گەپ سىزنىڭ ئاغزىڭىزدىن چىقتى جۇمۇ ئابدۇسەمەت، بوپتۇ ئايرىلىپ كەتسەك كېتەيلى!

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ گەپلىرىگە قېيىدىغىنىچە ئىتتىك ئارقىغا بۇرۇلۇپ، 21 - قەۋەتتىكى ياتاققا چىقىپ كەتتى.

مېھرىگۈل ياتاققا كىرىپ تۇرۇشىغا سىرتتا گۈلدۈرماما ئاۋازى ئاڭلاندى، ئارقىدىنلا يامغۇر خۇددى چېلەكتە قۇيغاندەك شارقىراپ يېغىشقا باشلىدى. يامغۇر ئامچىلىرى ھەتتا دېرىزىگە بېكىتىلگەن توردىن ئۆتۈپ دېرىزە ئالدىغا قويۇلغان ئۈستەلىنىمۇ ھۆل قىلىۋەتتى.

مېھرىگۈل دېرىزىنى يېپىۋېتىش ئۈچۈن بېرىپ، دېرىزىدىن ئابدۇسەمەتنىڭ دەرىزىدىن چىقىپ ئۇدۇل كوچا ئاپتوبۇسى بېكىتىگە قاراپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆردى.

يىقىلماس توغراق

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە دېرىزىدىن قاراپ تۇردى. ئابدۇسەمەتنىڭ ئۈستۈشى ھەش- پەش دېگۈچە چىلىق- چىلىق ھۆل بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇ بىر قانچە قەدەم ماڭغاندىن كېيىن قايرىلىپ مېھرىگۈلنىڭ يانتىقىنىڭ دېرىزىسىگە قارىدى، ئاندىن يەنە ئالدىغا قاراپ ماڭدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ جاھىللىقى تۈتۈپ قالغانلىقىنى بىلگەن مېھرىگۈل ئۇنىڭ بىلەن يەنە تەڭ تۇرغۇسى كەلمىدى. شۇڭا ئىككى دانە كۈنلۈكنى ئالدى. دە، لېفىت بىلەن بىنانىڭ بىرىنچى قەۋىتىگە چۈشتى. ئاندىن كۈنلۈكنى ئېچىشقىمۇ ئۈلگۈرمەي تالاغا قاراپ يۈگۈردى.

يۇلدا يامغۇر خۇددى ئۈستەڭدەك ئېقىۋاتاتتى. شۇڭا مېھرىگۈلنىڭ ئۈستۈقلىرىغىچە ھۆل بولۇپ كەتتى. لېكىن بۇنىڭدىن پەرۋانە پەلەك مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە يېتىشىۋېلىش ئۈچۈن ئالدىغا قاراپ يۈگۈرۈۋېتتى. يامغۇر مېھرىگۈلنىڭ كۆزلىرىدىن بۆلۈۋەلەپ ئېقىۋاتقان ياش بىلەن قوشۇلۇپ مەڭزىنى بويلاپ سىرغىيتتى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە يېتىشىۋېلىشقا يەنە ئىككى مېتىرچە قالغاندا، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ ئاياغ توشىنى توندى بولغاي، بۇرۇلۇپ ئارقىسىغا قاراپ، ئۆزىگە سۆڭىشىپلا كەلگەن مېھرىگۈلنى كۆردى ۋە شۇ ئىزىدا توختىدى. مېھرىگۈل شۇ چاغدىلا كۈنلۈكنى ئېچىشنى ئۇنتۇلۇپ قالغانلىقىنى سەزدى. بۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭ كېيىملىرى ئاللىقاچان ھۆل بولۇپ، بەدەنلىرىگە چاپلىشىپ كەتكەنىدى...

مېھرىگۈل كۈنلۈكنىڭ بىرىنى ئابدۇسەمەتكە ئالدىراپ ئۇراتتى:

— مەڭ، ماۋۇ كۈنلۈكنى تۇتۇۋېلىڭ!

ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزلىرىدىكى ياشلارنى كۆرگەن مېھرىگۈل ئۇنىڭمۇ يىغلىغانلىقىنى بىلدى.

ئابدۇسەمەت ئاجايىپ بىر چاققانلىق بىلەن ئېتىلىپ باردى. دە، گوپا مېھرىگۈلنى قاپچۇرۇپ قويۇشتىن ئەنسىرىگەندەك ئۇنىڭ بىلەكلىرىدىن قامالاب تۇتۇۋالدى، كۈنلۈك توروككىدە قىلىپ يەرگە چۈشتى.

ياشقا تولغان ئىككى جۈپ كۆز بىر- بىرىگە تىكىلدى، بۇ ئاشق كۆزلىرىدە بايقى باتناش- قېيداش دېگەنلەردىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى باغرىغا مەھكەم باستى...

— ۋىيەي، قويۇۋېتىڭە، كۆپكۈندۈزدە سەت ئەمەسمۇ؟ — دېدى مېھرىگۈل.
ئىككىيلەن تەڭلا كۈلۈپ كېتىشتى. ئابدۇسەمەت شامالدا ئۇچۇپ ئىككى-ئۈچ
قەدەمچە نېرىغا كەتكەن كۈنلۈكنى يەردىن ئالدى.
— ئەجەپ كۈنلۈكتىن ئىككىنى ئېلىۋاپسىزغۇ؟ — ئابدۇسەمەت قەستەن
بىلمەسكە سېلىپ سورىدى.

— بىرنى سىزگە ئېلىپ چىققان، — دېدى مېھرىگۈل.
— كۈنلۈكنىڭ لازىمى يوق، ماڭا سىز بولسىڭىزلا بولدى!
شۇ قېتىمقىسى ئابدۇسەمەت بىلەن مېھرىگۈلنىڭ ئەڭ قاتتىق، ھەم ئەڭ
ئاخىرقى قېتىم تاكالىشىشى بولۇپ قالدى...

نېمە ئىشلارنىڭ بولۇپ ئۆتكەنلىكىدىن قەتئىينەزەر، مۇنداق بىر نۇقتا
مېھرىگۈلنى پەخىرلەندۈرەتتى، مېھرىگۈلنىڭ تاللىغىنى ئۇنىڭغا چىن ئىخلاسى بىلەن
كۆڭۈل بەرگەن ھەقىقىي ئوغۇل بالا ئىدى... قىسقىسى، نامراتلىق ۋە ئۇقۇشماسلىق
بەزىدە مۇھەببەتنى ۋەيران قىلىشمۇ، لېكىن بۇ قېتىم بۇ بىر جۈپ يۈرەكنى تېخىمۇ
ئىجىل - ئىناق قىلىۋەتتى.

مېھرىگۈل مانا ھازىر شېنجېن تەرەپىنىڭ يۆتكەش ئۆقتۈرۈشىنى كۈتۈپ
تۇرۇپتۇ. ناۋادا ئاشۇ خۇش خەۋەر كەلسە، ئۇ ئۆزىنى مەرھۇم سۆيگۈنىنىڭ ئىزىدىن
بېسىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىدىغان يېپيىڭى كۈرەش قوينىغا ئاتقان بولاتتى...

بەشىنچى باب

ھەققانىيەت بىلەن رەزىللىكنىڭ ئېلىشىشى

24. جىنايەت گۇماندارى
ئاخىرى سوتقا ئېلىپ چىقىلدى.

بۇجى ساقچىخانىسىغا بىر

ئۇقۇم تۇرۇش كەلدى.

ئۇقۇمۇشتا "شېنچېن شەھەرلىك ئوتتۇرا

خەلق سوت مەھكىمىسى 2004 - يىلى 22 - دېكابىر چۈشتىن بۇرۇن سائەت 10دا ئوچۇق سوت ئېچىپ، ئۇيغۇر ساقچى ئابدۇسەمەتنىڭ ۋەزىپە ئىجرا قىلىۋاتقاندا قەستكە ئۇچرىغانلىق دېلوسىنى قاراپ چىقىدۇ. بۇجى ساقچىخانىسىدىكىلەر ۋاقتىدا كېلىپ سوتقا سىرتتىن قاتناشسۇن،" دەپ يېزىلغانىدى.

بۇ خەۋەرنىڭ تارقىلىشى بىلەن ساقچىخانىدىكىلەر دەۋرەپ كەتتى، چۈنكى ئۇلار ۋەھشى جىنايەت گۇماندارى ئادالەت سوتىغا تارتىلىدىغان مۇشۇ كۈننى تۆت كۆز بىلەن زارىقىپ كۈتۈپ، قەدىناس سەپىدىشى ئابدۇسەمەت باقىي ئالەمگە سەپەر قىلغاندىن بۇيانقى يېرىم يىلنى بارماق بىلەن ساناپ ئۆتكۈزگەنىدى...

22 - دېكابىر جۈمە كۈنى ئەتىگەن سائەت توققۇزدا ساقچىخانا باشلىقى سۇڭ - مىڭياۋ، سىياسىي كومىسسار پېڭ گۇچىڭ، ساقچىخانىدىكى نۆۋەتچىدىن باشقا بارلىق ساقچىلارنى ۋە جەنۇبىي جۇڭگو سىياسىي قانۇن ئىنستىتۇتىدىن بۇجى ساقچىخانىسىغا پراكتىكىغا كەلگەن بەش نەپەر ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىنى ئەگەشتۈرۈپ، ئىجارىگە ئالغان ئاپتوبۇسقا چىقتى - دە، شەھەر ئىچىگە قاراپ ماڭدى. ماشىنىدىكى ساقچىلارنىڭ ھەممىسى فورما كىيگەن بولۇپ، چىرايلىرى سۈرلۈك ئىدى. ئارىدىكى جىمجىتلىقنى پەقەت ماشىنىنىڭ ئۈنئالغۇسىدىن ياڭراۋاتقان «پۇقراچە كىيىنگەن ساقچى» ناملىق تېلېۋىزىيە تىياتىرنىڭ مۇڭلۇق قىستۇرما ناخشىسىلا بۇزۇپ تۇراتتى:

سوقتى قانچە بوران - چاپقۇن . نۆتى قانچە باھار - ياز .
كەلدى باشقا تۈمەن سەۋدا . دەرد - پىغانلار قاتمۇ قات .
ئوقۇبەتتىن ئىگىزىمەن ئۆزۈم ئاشىق ئازابقا ،
مەرد يۈرەكتە ئۇلۇغ ئارزۇ مەنزىل تامان سالار ئات .

مەۋج ئۇرغان قىزىل قانلار بولۇپ ئەلگە سايىۋەن ،
مۈشكۈلاتقا ئاتار پەشۋا ياۋ ئالدىدا شىر يۈرەك .
ئانام كۈلسە ، ۋەتەن كۈلسە ئالەم كۈلەر شادلىنىپ .
شجائىتىم تاغدىن بۈيۈك قورقۇش دېگەن نەكىرەك؟

ئاپتوبۇس سوت مەھكىمىسىنىڭ دەرۋازىسىغا كېلىپ توختىدى ، بۇجى
ساقچىخانىسىدىن كەلگەن ساقچىلار ماشىنىدىن چۈشۈپ ، سوت زالىغا كىردى .
ئۆلكىدىكى ۋە ھەرقايسى شەھەرلەردىكى ئاخبارات ئورۇنلىرىدىن كەلگەن مۇخبىرلار
قوللىرىدا خاتىرە ، قەلەم ، ئاپپاراتلىرىنى تۇتقىنىچە ئالدىنقى رەتتە ئولتۇراتتى . فونىيەن
ئوتتۇرا مەكتىپى مەزكۇر دېلونى سىياسەت دەرسىنىڭ مۇھىم بىر مەزمۇنى دەپ قاراپ ،
ئون نەچچە ئوقۇغۇچىنى سوتنى سىرتتىن ئاڭلاشقا تەشكىللىگەنىدى . سوتقا سىرتتىن
قاتناشقۇچىلار ئىچىدە يەنە ئىككى ئۇيغۇر يىگىتىمۇ ئولتۇراتتى .

سوتقا سىرتتىن قاتناشقۇچىلار ئىچىدە بۇجى ساقچىخانىسىدىن كەلگەن
ساقچىلار باشقىلارغا قارىغاندا تەمكىن كۆرۈنەتتى ، چۈنكى دېلونىڭ پۈتۈن جەريانى
ئۇلارغا بەش قولدەك ئايان ئىدى . ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئابدۇسەمەتنىڭ قېنى تۈكۈلگەن
نەق مەيداننى تەكشۈرگەنىدى ؛ بەزىلىرى ئۆزىنى مەلۇم قىلغۇچىنى ئالدىغا سېلىپ
بېرىپ ، ئابدۇسەمەتنىڭ جەستىنى تاشلىۋېتىلگەن يەردىن تېپىپ كەلگەنىدى ؛
بەزىلىرى جىنايەت گۇماندارنى سوراق قىلىشقا قاتناشقانىدى ؛ بەزىلىرى
ئابدۇسەمەتنىڭ مېيىتىنى يۇرتىغا ئېلىپ بېرىپ ، دەپنە قىلىشقا قاتناشقانىدى . . .
قىسقىسى ، ئابدۇسەمەت ئۇلارنىڭ خىزمەتتىشى ، سەپدىشى شۇنداقلا ئاشۇ جەڭگىۋار

قوشۇننىڭ بىر ئەزاسى ئىدى. مانا ھازىر ئابدۇسەمەت تۇيۇقسىز كەتتى، ھەممەيلەننىڭ يۈرىكىگە قايغۇ - ھەسرەت ۋە جۇدالىق ئوتلىرىنى سېلىپ قويۇپ مەڭگۈلۈككە كەتتى، بۈگۈن ئۇلار ئابدۇسەمەتنىڭ جېنىغا زامىن بولغان ئاشۇ ئىپلاس قاتلىنى كۆرىدۇ، قانۇن شەمشىرىنىڭ گۇيا مۇدەھش يۈرەككە سانجىلىققا يارالغان دارتموركىس شەمشىرىگە¹¹ ئوخشاش، قاتلىغا ئەجەللىك جازا بېرىدىغانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرىدۇ.

سائەت 10 دا، پۈتۈن ئۆلكىنى لەرزىگە سالغان ساقچىغا قەست قىلىش دېلوسىنى قاراپ چىقىدىغان سوت رەسمىي باشلاندى.

ئەدلىيە خادىملىرى ئۆز ئورۇنلىرىغا كېلىپ ئولتۇردى، قانۇن ساقچىلىرى جىنايەت گۇماندارلىرىنى سوتقا يالاپ ئېلىپ چىقتى. چاچلىرى قىرىپ چۈشۈرۈلگەن بۇ ئىككى نەپەر جىنايەت گۇماندارنىڭ ئۇچسىدىكى قىسقا يەڭلىك مەھبۇس كىيىمىنىڭ دۈمبىسىدە "شېنجېن ئىككىنچى قاماقخانىسى" دېگەن خەتلەر بار ئىدى. ئالدىدىكىسى، ئۆزىنى مەلۇم قىلغان ئابلەت كېيىر ئىدى. ئوتتۇرا بوي كەلگەن ئابلەت كېيىر قارماققا تېخى 20 ياشقىمۇ توشمىغان بالدەك قىلاتتى. لېكىن ئۇ بىر ئاز تەمكىندەك كۆرۈنەتتى، ئارقىدىكىسى ئابدۇخالق مەمتىمىن ئىدى. بويى 1.8 مېتىر ئەتراپىدا كېلىدىغان ئابدۇخالق مەمتىمىن ناھايىتى قاۋۇل كۆرۈنەتتى، ئۇنىڭ ياۋۇزلۇق يېغىپ تۇرغان بىر جۈپ ئورا كۆزى بىلەن قۇشنىڭ تۇمشۇقىدەك ئىلمەك بۇرنى بۆلەكچىلا ئىدى. قارماققا بىر خىل گالۋاڭلىقى چىقىپلا تۇراتتى.

¹¹ قەدىمكى يۇنان پادىشاھلىقىدا دارتموركىس ئىسىملىك بىر ۋەزىر ئۆتكەنكىن. ئۇ دائىم "ئالتۇن كۇرستىا ئولتۇرغان شاھىز دۇنيادىكى ئەڭ بەختلىك كىشىدۇر" دەيدىكەن. كۈنلەرنىڭ بىرىدە شاھ ئەلگە كاتتا زىيادەت بېرىپتۇ، زىيادەتكە نۇرغۇن تۆرە، ئاق سۆڭەكلەر كەپتۇ. شاھ دارتموركىسقا بولغان يېقىنچىلىقىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ئۇنى ئالتۇن كۇرسقا ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپتۇ. شاھنىڭ نەزىرىگە ئېلىنغانلىقىدىن بېشى كۆككە بەتكەن دارتموركىس خۇشاللىقتا تېرىسىگە سىغماي قاپتۇ. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ شۇنداق قارىغانكىن، بېشىنىڭ ئۈستىدىلا قىلدا باغلانغان بىر دانە شەمشەر ئېسىقلىق تۇرغىدەك. شاھ ئەسلىدە دارتموركىسقا "بەختىڭ قانچە زىيادە بولسا، ساقا كېلىدىغان خەۋپ - خەتەر مۇشۇنچە كۈچلۈك بولىدۇ" دېگەننى بىلدۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن شۇنداق قىلغانىكەن. شۇنىڭدىن كېيىن "دارتموركىس شەمشىرى" دېگەن بۇ سۆز "ئەمىنلىك ۋە راھەت - پاراھەت بىلەن بالا - قازا قوش گېزەتكۈز" دېگەن تەمسىلنىڭ سىمۋولىغا ئايلانغان، __ تەرجىماندىن.

ئۇلار "جاۋابكار" دېگەن خەت ئېسىلغان رېشاتكىلىق ئورۇنغا كېلىپ ئولتۇردى، ئۇلارنىڭ ئىككى تەرىپىدە بىردىن قانۇن ساقچىسى ھەيۋەت بىلەن تىك تۇراتتى.

تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ ئەيىبلانغۇچىسى ئەيىبنامىنى ئوقۇپ ئۆتتى، لېكىن جىنايەت گۇماندارلىرى خەنزۇچىنى دېگەندەك چۈشەنمەيدىغانلىقى ئۈچۈن، سوت مەھكىمىسى كىچىك پەرھاتنى نەق مەيدان تەرجىمانلىقىغا تەكلىپ قىلدى.

ئەيىبلانغۇچى ئەيىبنامىسىدە 3 - ئىيۇن تاڭ سەھەردە خالىقنىڭ ئابدۇسەمەتنى ئۇنىڭدىن يانچۇقچىلار شايكسىدىكىلەرنىڭ تىزىملىكى ۋە ئۇلارنىڭ تېلېفون نومۇرىنى سورىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى ئۆزىنىڭ تۇرالغۇسىدا تۇيۇقسىز پىچاق تىقىپ ئۆلتۈرۈۋەتكەنلىكىنى تەپسىلىي بايان قىلدى.

بۇ ئەيىبنامىنى ئاڭلىغان كىشىلەر مۇنداق بىر ئېچىنىشلىق كۆرۈنۈشنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەندەك بولدى:

2 - ئىيۇن ئابدۇسەمەت بىلەن خالىق تەيزى قاۋىقىدىن چىقىپ، ئۇدۇللا خالىقنىڭ دېشىڭ بازىرى 12 - نومۇرلۇق بىنادىكى 404 - نومۇرلۇق ياتىقىغا كەلدى. ئابدۇسەمەت ئىلگىرى نۆۋەتچى ۋە ئامانلىق ساقلىغۇچىلار بىلەن بىللە ئىجارىگە بېرىلگەن ئۆيلەرنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن خالىقنىڭ بۇ ياتىقىغا بىر قېتىم كەلگەنىدى. لېكىن ئۇ چاغدا ئىشىك تاقاقلىق بولغاچقا ھەم ئۇلاردا ئۆي ئاخشۇرۇش ئىسپاتى بولمىغاچقا ياتاققا كىرمىگەنىدى. ئۇ چاغدا خالىق قولىغا پىچاق ئېلىپ ئۆيىنىڭ ئىچىدە ماراپ تۇراتتى. چۈنكى ئۇ شەپنى ئاڭلىغان ھامان خوجايىنىغا تېلېفون قىلىپ، ئۇنىڭدىن: "ئابدۇسەمەت يەنە ئاخشۇرۇشنى كەلگەندەك قىلىدۇ، ئەمدى قانداق قىلىمەن؟" دەپ سورىغاندا، خوجايىن: "باستۇرۇپ كىرگۈدەك بولسا، پىچاق تىقىۋېتى!" دەپ بۇيرۇق قىلغانىدى.

خوجايىن ئاشۇنداق دەپ بۇيرۇق قىلغاچقىمۇ، بۇ قېتىم ئابدۇسەمەت خالىقتىن شايكىدىكىلەرنىڭ تىزىملىكى بىلەن تېلېفون نومۇرىنى سورىۋېدى، ئۇ بەرمەكتە يوق، ئۇنىڭغا توك تەگكىلى تۇردى. ئابدۇسەمەتنىڭ بۇنىڭغا ناھايىتى ئاچچىقى كەلدى، چۈنكى خالىق ساقچىخاندا ۋە تەيزى قاۋىقىدىن چىقىۋېتىپ ئۇنىڭغا تىزىملىك بىلەن تېلېفون نومۇرىنى بېرىدىغانلىقىنى ۋەدە قىلغانىدى. بىراق ئەمدى تۇرۇپلا يەنە تىلىنى جاپاۋاتاتتى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭدىن سورىدى:

— يېقىندىن بېرى “ئوقەت”، “ئوقەت” — يانچۇقچىلار شايكېسىنىڭ بازارغا چىقىپ ئوغرىلىق قىلىش دېگىنى — تەرجىماندىن (كە چىقماۋاتامسەن؟) بۇنى ئاڭلىغان خالىق تېرىكىپ سەكرەپ كەتتى: — ئادەملىرىمىزنى تۇتۇپ، شوركىلارنى قاچۇرۇپ بولۇشتۇڭ. يەنە نەنىڭ ئوقىتىكەن ئۇ؟

ئابدۇسەمەت خالىقنىڭ تەيزى قاۋىقىدا قىلغان ۋەدىسى بويىچە تىزىملىك بىلەن تېلېفون نومۇرىنى بېرىش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ھىيلىگەرلىك قىلىپ ئۇنى كۆلدۈرلەتمەيچى بولۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ، ئۇنى غەزەپ بىلەن بىرنى ئىتتىردى. خالىق سەنتۇرۇلۇپ بېرىپ، ئۇنىڭ بۇلۇڭىدىكى كارىۋاتقا ئولتۇرۇپ قالدى ۋە قولىغا ياستۇقنىڭ ئاستىدىكى پىچاق ئۇرۇندى. خالىق پىچاقنى شارىتىدە ئالدى. دە، ئابدۇسەمەتنىڭ قورسىقىغا نىقشەنتى، پىچاق تىققان يەردىن قان ئېتىلىپ چىقتى. تەييارلىقسىز تۇرغان ئابدۇسەمەت ئاغرىققا چىدىيالمىي “ۋايجان” دەپ ۋارقىرىغىنىچە داچىپ بېرىپ، مېھمانخانىدىكى چاي ئۈستىلىنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرۇپ قالدى. قەھرى غەزەپكە كەلگەن ئابدۇسەمەت تىرىشىپ يۈرۈپ ئورنىدىن تۇردى. دە، خالىقنىڭ قولىدىكى پىچاقنى تارتىۋالماقچى بولۇپ ئېتىلدى. خالىق ئاۋايلاپ تۇرۇپ مېھمانخانىنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ سۈرۈلدى، كۆڭلىدە ئابدۇسەمەتتىن ئىنتىقام ئالدىم، دەپ خۇش بولۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ئېتىلىپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ، سەل ھودۇقتى. دە، ئابدۇسەمەتنىڭ قورسىقىغا يەنە بىر پىچاق ئۇردى. ئاغرىققا چىداشلىق بېرەلمەي قېلىۋاتقان ئابدۇسەمەت سەنتۇرۇلۇپ بېرىپ، ئارقىسىدىكى چاي ئۈستىلىگە پۈتلىشىپ كەتتى. ئۇ ئۈستەلدە قارا ساپلىق بىر پىچاقنى كۆرۈپ ئۇنى قولىغا ئالدى. دە، خالىققا قاراپ يەنە ئېتىلدى. خالىق بېلىكى بىلەن ئۆزىنى توسىۋىدى، ئابدۇسەمەتنىڭ قولىدىكى پىچاق ئۇنىڭ بېلىكىنى تىلەۋەتتى. خالىقنىڭ بېلىكىدىنمۇ قان ئوخچۇپ چىقىشقا باشلىدى. كۆزلىرىگە قان تولغان خالىق ئېتىلىپ باردى. دە، ئابدۇسەمەتنىڭ پىچاق تۇتقان قولىنى نەچچە يەردىن چانئۆتتى. قان جىق چىقىپ كېتىپ، ئۆرە تۇرغىدەك ماجالى قالمىغان ئابدۇسەمەتنىڭ قولىدىكى پىچاق توروككىدە يەرگە چۈشتى. خالىق يەردىكى پىچاقنى ئالدى ۋە ئىككى قولىدا بىردىن پىچاقنى تۇتقىنىچە ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇدۇل كەلگەن

يېرىگە ئەسەبىلىك بىلەن پىچاق ئۇرۇشقا باشلىدى. پۈتۈن بەدىنى لەختە - لەختە قانغا بويىلىپ كەتكەن ئابدۇسەمەت كارىۋاتنىڭ يېنىغا گۈپىدە يىقىلىپ، جىم بولۇپ قالدى.

بۇنى كۆرگەن خالىق قولىدىكى پىچاقنى قويۇپ، زوڭىزىپ ئولتۇرۇپ ئابدۇسەمەتنىڭ يانچۇقلىرىنى ئاخشۇردى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ يانچۇقىدىن بىر ھەميانىنى ئېلىپ دەرھال ئاچتى ۋە ھەمياندىكى پۇلنى ئېلىپ ساندى، پۇل 200 يۈەندىن كۆپرەك ئىدى. خالىق پۇلنى ئەپچىللىك بىلەن ئۇچسىدىكى پادىچىلار ئىشتىنىنىڭ ئارقا يانچۇقىغا سېلىپ، ھەميانىنى چاي ئۈستىلىنىڭ ئۈستىگە تاشلىدى...

سوتقا سىرتتىن قاتناشقۇچىلار جىنايەت گۇماندارنىڭ ئىنسان قېلىپىدىن چىققان بۇ رەزىللىكلىرىنى ئاڭلاپ قەھرى غەزەپكە كەلدى. جاۋابكار قاتىل گويا ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئۇياق - بۇياققا ھاڭۇيىق قاراپ ئولتۇراتتى.

ئەمما ۋەھشى قاتىلنىڭ رەزىللىكلىرى بۇنىڭلىق بىلەن تېخى تۈگىمىگەندى. ئابدۇسەمەتنىڭ تىن تارتماي ياتقانلىقىنى كۆرگەن خالىق ياندىكى ئۆيگە كىردى، ئۇ ئۆيدە 10 نەچچە ياشلاردىكى بىر بالا ياتاتتى. ئۇ خالىقنىڭ قولىدىكى سەرگەردان بالىلارنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى بولۇپ، ئىسمى ياسىن ئىدى. خالىق ياسىننىڭ ئۇخلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنى بىرنى تەپتى:

— تۈرە!

خالىق ئىشكىنى ئېچىپ ئۆيگە كىرگەندە ئويغىنىپ كەتكەن ياسىن باياتىن بېرىقى ئۇر - چاپنى ئاڭلاپ ياتقاچقا، خالىقنىڭ ئۆيگە كىرگەنلىكىنى سېزىپلا ئۇخلىغان بولۇپ كۆزلىرىنى يۇمۇۋالغانىدى. چۈنكى ئۇ مۇشۇ شاينىدا ياشاپ كېلىۋاتقاچقا، كىچىككەنە تۇرۇپلا كۆز بويامچىلىق، ساختىپەزلىك دېگەنلەر بىلەن ئۆزىنى قوغداشقا ئۇستا بولۇپ كەتكەندى. ياسىن ئورنىدىن تۇرۇپ، خالىقنىڭ ئارقىسىدىن مېھمانخانىغا چىقتى. مېھمانخانىدىكى تېلېفونزور ئوچۇق تۇراتتى، يەردە يەنە پۈتۈن ئەزايى قانغا مىلەنگەن بىر ئادەم ياتاتتى، بۇنى كۆرگەن ياسىن چۆچۈپ كەتتى. لېكىن ئۇ بۇنداق ئۇر - چاپنى جىق كۆرگەن بولغاچقا، ئۆزىنى قەستەن بېسىۋېلىپ ئۈندىمىدى.

— چاققان بېرىپ ئۇنىڭ يېنىنى ئاختۇرە! — دەپ بۇرۇق قىلدى خالىق ياسىنغا. ياسىن زوڭرىيىپ ئولتۇرۇپ ئابدۇسەمەتنى يانغا ئۇردى ۋە ئۇنىڭ ئارقا يانچۇقىدىن بىر دانە يانفوننى ئېلىپ خالىققا بەردى، خالىق يانفوننى سۈرتۈپ يانچۇقىغا سالدى. ياسىن ئابدۇسەمەتنىڭ يەنە بىر يانچۇقىدىن بىر تۇتام پارچە پۇلنى ئالدى، پۇللار ئاساسەن 10 يۈەنلىك ۋە 20 يۈەنلىك بولۇپ، ھەممىسىنى قوشسا 100 نەچچە يۈەنچە كېلەتتى، ياسىن ئۇ پۇللارنىمۇ خالىققا بەردى.

خالىق پۇلنى ئالاي دەپ ياسىنغا شۇنداق قولىنى ئۇرۇتىشىغا يەردە ياتقان ئابدۇسەمەتنىڭ بىلىنەر- بىلىنمەس ئىگرىغانلىقىنى ئاڭلاپ قالدى، ياسىن قورقۇپ كېتىپ ئارقىغا داغدۇدى. خالىقنىڭ قوشۇملىرى تۇرۇلدى:

— ئەجەپ ئىتتەك جېنى چاڭ گۈيەن بۇ! — ئۇ قىزىل سۇلياۋ ئورۇندۇقنىڭ ئۈستىدىكى ھەرە چىشلىق پىچاقنى ئېلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ يوتىسىغا ئىككىنى تىقتى.

خالىق ياسىننى پىچاقتىكى قانلارنى يۇيۇۋېتىشكە بۇيرۇدى، ياسىن پىچاقنى ھاجەتخانىغا ئەكىرىپ تۇرۇپ سۈيىدە قايتا- قايتا يۇيۇپ چايقاپ، پىچاقتىكى قان يۇقىنى لاتىدا پاكىز سۈرتتى. ئاندىن چىقىپ ئۇزۇن پىچاقنى مېھمانخانىدىكى چاي ئۈستىلىنىڭ ئۈستىگە، قىسقا پىچاقنى سۇلياۋ ئورۇندۇقنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى. ئاڭغىچە خالىق ئۆزىنىڭ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ، ئۈستىدىكى قان يۇقى كىيىملەرنى سېلىۋېتىپ، ئورنىغا قارا ئىشتان، ئاق كۆپنەكنى ئالماشتۇرۇپ چىقتى، ئاندىن ھېلىقى قىسقا پىچاقنى ئېلىپ كەمبىردىكى غىلاپقا سالدى. ئۇ ياسىننىڭ ئۇچىسىدىكى تامبالنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا دېدى:

— ماڭ يۈگۈر، كىيىمىڭنى كىيىپ چىق، چاققان ماڭمىساق ساقچىلار كېلىپ قالدۇ!

ياسىن كىرىپ كىيىمنى كىيىپ چىقتى. خالىق كارىۋاتتىن يېشىل تاشلىق بىر يوتقانى ئېلىپ يەردىكى ئابدۇسەمەتنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ قويدى، ئاندىن ئىشىكنىڭ ئاچقۇچىنى ئارقا دېرىزىدىن سىرتتىكى ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ مەيدانىغا قارىتىپ ئاتتى. دەل شۇ چاغدا خالىقنىڭ يانفونى سايراپ كەتتى، ئۇ تېلېفوننى ئېلىپ بىزىمىلەرنى دېگەندىن كېيىن، ياسىننى يېتىلگىنىچە بىنادىن چۈشۈپ ئۆيىنىڭ

ئارقىسىدىكى مەكتەپ مەيدانىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كەلدى. بىراق، دەرۋازا قۇلۇپلاقلق ئىدى. خالىق يىراقتا تۇرغان ئامانلىق ساقلىغۇچىنى كۆرۈپ ئۇنى ئىشارەت قىلدى:

— ئىشىكنى ئېچىۋېتىڭ، ئاچقۇچۇمنى تېپىۋالاي!

بىراق، يىراقتا قاراپ تۇرغان ئامانلىق ساقلىغۇچى ئۇنىڭغا ئىشىنىپ-ئىشەنمەي، كەلگىلى ئۇنىمىدى.

خالىق يانفونىنى ئېلىپ بىرىگە تېلېفون قىلدى:

— ئاكا، قانداق قىلىمەن، مەكتەپنىڭ ساقچىسى دەرۋازىنى ئېچىپ بەرگىلى ئۇنىمىدى. ھازىرلا تاكسى توسۇپ ماڭمىسام بولمايدۇ...

خالىق يانفونى يانچۇققا سالدى. دە، ياسىنى يېتىلەپ يولغا چىقىپ، قىزىل تاكسىدىن بىرنى توستى...

تۈن نىسپىدىن ئاشقان چاغ بولغاچقا، يولدا ئادەم ۋە ماشىنىلار شالاڭ ئىدى. ماشىنا شەھەر ئىچىدىكى چوڭ كوچىغا كەلگەندە، خالىق شوپۇرنى يول ياقىسىدىكى ئەخلەت دۆۋىسىنىڭ يېنىدا توختاشقا بۇيرىدى، ئۇ ماشىنىدىن چۈشۈپ ئابدۇسەمەتنىڭ يانفونىنى قاتلاپ سۇندۇرۇپ ئەخلەتكە تاشلىۋەتتى، ئاندىن ماشىنىغا چىقىپ شوپۇرنى دەرھال فۇتېن رايونى لوڭجىيۇ مەھەللىسىگە ئاپىرىشقا بۇيرىدى. شوپۇر خالىقنىڭ دېگىنى بويىچە ئۇلارنى لوڭجىيۇ مەھەللىسى 5 - كوچا 1 - بىنانىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. خالىق ماشىنىنىڭ مۇساپە سائىتىگە قاراپمۇ قويماي 20 يۈەننى تاشلاپ بېرىپ ماشىنىدىن چۈشتى، شوپۇر خالىقنىڭ ئادەم يەيدىغاندەك ئەلپازىنى كۆرۈپ گەپ قىلىشقا پېتىنالمىي كېتىپ قالدى. خالىق ياسىنى يېتىلەپ، تۆتتىنچى قەۋەتتىكى بىر ئۆيگە كىردى.

— ئابلەت بارمۇ؟ — دەپ سورىدى ئۇ خوجايىن ئوسماندىن.

— يوق!

— ئاكا، چاپاندىن بىرنى بېرىڭا!

ئوسمان ئۇنىڭغا چاپاندىن بىرنى تاشلاپ بەردى، خالىق كىيىم ئالماشتۇرۇۋاتقاندا، ئۇنىڭ بىلىكىدىكى 15 سانتىمېتر كەلگۈدەك پىچاق يارىسىنى كۆردى، يارىنىڭ ئۈستىدە قان ئۇيۇپ قالغانىدى.

يىقىلماس توغراق

ئوسمان ئەمدى ئېغىز ئاچاي دەپ تۇرۇشقا، خالىق ياسىنىنى يېتىلەپ ئىتتىك چىقىپ كەتتى. ئۇ 401 - ئۆينىڭ ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ ئىشىكىنى قاقى، ئابلەت ئىشىكىنى ئېچىپ چىقتى.

— بېرىم كېچىدە نېمىشى؟ — دەپ سورىدى كۆزلىرىنى ئۇيقۇدىن يىرتىپ ئاچقان ئابلەت خالىقتىن.

— بۇجىدا خىتايىلار بىلەن مۇشتلىشىپ قالدىم، ماڭا ياردەم قىلمىسالاڭ بولمىدى...

— بېرىم كېچە بولدى، مەن بەك چارچاپ كەتتىم...

خالىق سەل جىددىيلەشتى:

— بارساڭمۇ بارسەن، بارمىساڭمۇ بارسەن. سېنى بىكارغا ئىشقا سالمايمەن، پۇل بېرىمەن.

خالىقنىڭ ئەلپازىدىن قورققان ئابلەت ئامالسىز ماقۇل بولدى.

— سەن مۇشۇ يەردە تۇرۇپ تۇر، — دېدى خالىق ياسىنغا، — سەل تۇرۇپ كېلىپ سېنى ئېلىپ كېتىمەن.

ئۇ ئابلەتنىڭ قولىدىن سۆرىگىنىچە تالاغا قاراپ ماڭدى.

ئۇلار ئوسماننىڭ ئىشىكى ئالدىغا كەلگەندە ئوسمانغا دوقۇرۇشۇپ قالدى.

— ئادىمىنى نەگە ئايرىسەن؟ — دەپ سورىدى ئوسمان ئۇنىڭدىن خاپا بولغاندەك قىلىپ.

— ئۇ ياردەم قىلىدىغان ئازراق ئىش چىقىپ قالغانىدى، — دېدى ئۇ ئوسمانغا ھىجىيىپ تۇرۇپ. ئۇ شۇنداق دېدى. دە، ئابلەتنىڭ قولىدىن يېتىلگىنىچە ئالدى. ئارقىسىغا قارىماي چىقىپ كەتتى.

بىرەر ئىشتىن گۇمانلىنىپ قالغان ئوسمان 401 - ئۆيگە كىرىپ ياسىندىن كوچىلاپ سورىدى:

— زادى نېمىش بولدى؟

— ھېچ... ھېچ ئىش... — دېدى بۇنىڭدىن ھودۇقۇپ كەتكەن ياسىن

دۇدۇقلاپ تۇرۇپ.

— خالىقنىڭ قولىدىكى نېمە يارا ئۇ؟

ياسىنىڭ كاللىسىغا شۇ ئانلا بىر ئەقىل كەلدى:

— ئۇسۇلۇق ئېلىۋېتىپ تاياق يەپتۇ...

ئابلەتنىڭ گۇۋاھلىق سۆزلىرىدىن خالىقنىڭ بۇجىغا بارغاندىن كېيىنكى قىلمىشلىرى بىرمۇ بىر ئاشكارىلاندى، ئۇنىڭ بۇ گۇۋاھلىق سۆزلىرى ئۆزىنى مەلۇم قىلغان چاغدا دېگەنلىرى بىلەن ئوخشاش ئىدى. ئۇ ئىككى گەپنىڭ بىرىدىلا ئۆزىنىڭ خالىقنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن ئۇنىڭغا ياردەم قىلىشقا بارغانلىقىنى تەكرارلايتتى. بىراق، خالىق سوتتا ئابلەتكە ھە دەپ تۆھمەت چاپلاپ: “مەن ئۇنى چاقىرىپ بارغاندا ئۇنىڭغا ساقچىنى ئۆلتۈرۈپ قويدۇم دەپ ئېنىق ئېيتقان، ئۇمۇ ماڭا ئۆز رازىلىقى بىلەن ياردەم قىلغان” دەيتتى. لېكىن ئوسماننىڭ يېنىدىكى بىر نەچچە ئۇيغۇر: “خالىق ئابلەتنى ئىزدەپ كەلگەندە ئادەم ئۆلتۈرگەنلىكىنى دېمىدى، پەقەت ئابلەت قايتىپ كەلگەندىن كېيىنلا ئۇنىڭدىن خالىق ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويۇپتىكەن، مېنى جەسەتنى يۆتكەشكە ياردەملەشكەن دەپ چاقىرىپتىكەن، ئۇ ئۇيغۇر ساقچىكەن. ئۇ ساقچى خالىقنىڭ ئادەملىرىنى تۇتۇپتىكەن، ھەم ئۇنىڭدىن يانچۇچىلىق قىلىدىغان جايلارنى ئۇقماقچى بويىتىكەن. شۇڭا ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ، دېگەن گەپنى ئاڭلىدۇق...” دەپ گۇۋاھلىق بەردى.

سوتقا سىرتتىن قاتناشقۇچىلار خالىقنىڭ نەقەدەر ھاماقەت، نەقەدەر قەبىھ ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ يەتتى. سوتچى ئۇنىڭدىن تۇغۇلغان ۋاقتى ۋە تۇرۇشلۇق ئورنىنى سورىغاندا، ئۇ پەقەت: “ئۇقمايمەن”، “ئېسىمدە يوق”، دەپلا جاۋاب بېرەتتى. ئۇ راستتىنلا ئۇقمامدۇ ياكى بۇ ئۇنىڭ ئا Q چە قارشىلىق كۆرسىتىپ، قەھرىمانلىق قىلىۋاتقانلىقىمۇ، كىم بىلىدۇ؟

خالىق ئەيىبىنامىدىكى قانۇن دوختۇرلىرىنىڭ “جاۋابكار ئابدۇسەمەتنىڭ 16 يېرىگە پىچاق سالغان”، دېگەن پاكىتىنى ئېتىراپ قىلغىلى ئۇنىمىدى. ئۇ پەقەت “تۆت يېرىگە پىچاق سالدىم” دېگەن گېپىدە باشتىن- ئاياغ چىڭ تۇرۇۋالدى.

گەرچە ئۇ ھەرقانچە مۇتەھەملىك قىلىپ باققان بولسىمۇ، لېكىن نۇرغۇن پاكىت ۋە گۇۋاھلىق سۆزلىرى ئالدىدا باش ئېگىپ، خەلق ساقچىسى ئابدۇسەمەتنى قەستلەپ ئۆلتۈرگەنلىك جىنايىتىنى ئىقرار قىلىشقا مەجبۇر بولدى.

25 . ئۆچمەنلىك ئەسلىدە
سەرگەردان نارەسىدىلەرنى
تالىشىشتىن باشلانغانىدى .

ئابدۇسەمەننىڭ قەستىگە

ئۇچرىغانلىقى ھەققىدىكى خەۋەر
تارقالغاندىن كېيىن، ئىشنىڭ نېرى -

بېرىسىنى دېگەندەك بىلىپ

كەتمەيدىغان نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ كالىسىدا مۇنداق بىر سوئال تۇغۇلدى: ” قاتىل
ۋەھشىلىكتە چېكىگە يېتىپ، ئابدۇسەمەننىڭ 16 يېرىگە پىچاق ساپتۇ . ئۇنىڭ
ئابدۇسەمەنتىن ئالالمايۇاتقان زادى نېمە ئۆچى بار بولغىدى؟“

بەزىلەر: ”ئابدۇسەمەت ئىلگىرى ئۇنى تۇتۇپتىكەندۇق“ مۇ دېيىشتى .

ئابدۇسەمەت بۇجى ساقچىخانىسىغا كېلىشتىن ئىلگىرى، خالىق قاتارلىقلار

قورامغا يەتمىگەن بالىلارنى بۇجى بازىرى ۋە شېنجېننىڭ شەھەر رايونىدا

يانچۇقچىلىق، بۇلاڭچىلىققا سېلىپ، جىنايەت نۇغدۇرۇۋاتاتتى . بۇجى ساقچىخانىسىغا

قاراشلىق جىنايى ئىشلار ساقچى ئەترىتى بۇ جىنايەتچىلەر، شاكىسىنىڭ قىلمىشلىرىغا

ئىزچىل دىققەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ پېيىگە چۈشكەن بولسىمۇ، لېكىن تىل ئۇقۇشماسلىق

سەۋەبىدىن دېلو ئەھۋالىنى تەپسىلىي ئىگىلەپ، ئىشەنچلىك پاكىت توپلاشقا ئامالسىز

قىلىۋاتاتتى .

ئابدۇسەمەت كەلگەندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىنىڭ تىل ۋە مىللەت جەھەتتىكى

ئەۋزەللىكىدىن پايدىلىنىپ، بۇجى بازىرىدا مەدىكارلىق ۋە تىجارەت قىلىدىغان بىر

مۇنچە ئۇيغۇرلار بىلەن تونۇشتى، ئۇلار بىرەر قىيىنچىلىققا يولۇقۇپ قالغان ھامان،

ئابدۇسەمەت ئۇلارغا خۇددى قېرىندىشى ئورنىدا ياردەم قىلاتتى . بىر قېتىم بىر ئۇيغۇر

ئوقەتچى تىجارەتتە قوبۇلۇپ كېتىپ، ھېچقانداق ئامال قىلالماي ئاخىرى ئابدۇسەمەتنى

ئىزدەپ كېلىپ ، ئۇنىڭغا ھالىنى ئېيتتى، بۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەت ھېلىقى

تىجارەتچىنىڭ قويمىچى قوبۇپ كەتكەن پۇلىنى ئۇندۇرۇۋېلىشىغا ياردەملەشتى . بۇ

ئىشتىن خەۋەر تاپقان مېھرىگۈل ئابدۇسەمەنتىن ئەنسىرىدى . لېكىن

ئابدۇسەمەت: ”ھەممىمىز ئۇيغۇر تۇرساق، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلارنىڭ شۇنچە يىراق

يەردىن شېنجېنغا كېلىپ تىرىكچىلىك قىلىمىمۇ ئاسان ئەمەس - دە! قولۇمدىن

كېلىشىچە ياردەم قىلغىنىم تۈزۈك. ئۇلارغا بىز ساقچىلار ئىگە بولمىساق كىم ئىگە بولىدۇ؟“ دېگەندى مېھرىگۈلگە.

يەنە بىر قېتىم 29 ياشلاردىكى بىر ئۇيغۇر يىگىت باشقىلار بىلەن جېدەللىشىپ قېلىپ بۇجى ساقچىخانىسىغا داد ئېيتىپ كەلدى، ئابدۇسەمەت بۇ ئىشنى ئادىل بىر تەرەپ قىلىپ، ئۇ يىگىتنى ناھايىتى خۇش قىلىۋەتتى.

بىر كۈنى چۈشتە شارقىراپ يامغۇر يېغىۋاتاتتى. ئابدۇسەمەت ساقچىخانىنىڭ دەرۋازىسىدىن كىرىۋېتىپ، پۈتۈن ئۈستۈنۈشى چىلىق-چىلىق ھۆل بولۇپ كەتكەن ھېلىقى يىگىتنىڭ سىرتتا تىترەپ تۇرغانلىقىنى كۆردى. ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ سورىدى:

— ئەجەپ يامغۇردا تۇرۇپ كېتىپسىزغۇ؟ كىيىملىرىڭىزنى ئالماشتۇرۇۋالسىڭىز بولغانىكەن!

— مېنىڭ ئالماشتۇرغۇدەك كىيىمىمۇ يوق، — دېدى ھېلىقى يىگىت ئاچچىق كۈلۈپ. بۇنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت:

— سەل تۇرۇپ تۇرۇڭ، — دېدى. دە، ياتىقىغا كىرىپ، ئۆزىنىڭ بار-يوقى بىر نەچچە قۇر كىيىمنىڭ يېڭىراقىدىن بىرىنى ئېلىپ چىقىپ ھېلىقى يىگىتكە بەردى، ئاندىن ئۇنى كۆچىدىكى مۇسۇلمان ئاشخانىسىغا باشلاپ بېرىپ، ئۇنىڭغا تاماق ئېلىپ بەردى.

ئارىدىن ئىككى ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، بىر كۈنى ھېلىقى يىگىت ئابدۇسەمەتنى ئىزدەپ كېلىپ قالدى، ئۇ يىغلامسىراپ تۇراتتى. ئەسلىدە ئۇ بىرىدىن پىچاق يەپ يارىلىنىپ، يارىسىنى داۋالىتاي دېسە پۇل يوق، بەك قىيىنلىپ كەتكەنىكەن. بۇنى ئاڭلىغان ئابدۇسەمەت دەرھال ئۇنىڭغا يارىسىنى داۋالىتىش ئۈچۈن پۇل بەردى.

ساقچىخانىدىكىلەر بۇ ئىشنى ئاڭلاپ ئابدۇسەمەتتىن سورىدى:

— ئابدۇسەمەت، ئويلاپ بېقىڭا، ئاشۇنداق قىلىشىڭىزغا ئەرزىمدۇ؟

— ئۇلار ئىگە-چاقسىز سەرگەردانلار، — دېدى ئابدۇسەمەت بۇنىڭغا

جاۋابىن، — قولىمىدىن كېلىشىچە ياردەم قىلىپ قويسام، ساۋاب بولۇپ قالار!

ئۇزۇن ئۆتمەي ھېلىقى يىگىت: «يۇرتقا قايتىپ كېتەي دېگەندىم، لېكىن كىراغا پۈلۈم يوق» دېگەن گەپنى قىلدى. ئابدۇسەمەت دەرھال مېھرىگۈلگە تېلېفون قىلىپ، ئۇنىڭدىن قانچىلىك كىرا كېتىدىغانلىقى، قانداق ماڭسا مۇۋاپىق بولىدىغانلىقىنى سورىدى. مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ يەنە باشقىلارغا ياردەم قىلماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ، ئۇنى قەستەن گەپكە سېلىپ باقتى:

— سىز قانداق قىلاي دەۋاتسىز؟

— قولغا ئازراق پۇل بېرىپ پويىزغا سېلىپ قويمايمىكىن دەيمەن، — دېدى ئابدۇسەمەت، — يۇرتىغا قايتىپ بېرىپ، ھالال تىرىكچىلىكى بىلەن جېنىنى باقسۇن!

لېكىن مېھرىگۈل بۇ گەپكە قوشۇلمىدى:

— شېنجېندا ئىش تېرىغان ئۇيغۇرلارنىڭ ھەممىسىگە سىز ئىگىمۇ؟ خەقكە ياردەم قىلىۋىرسىڭىز، ئەتە - ئۆگۈن «ئابدۇسەمەت دېگەن ساخاۋەتچى باركەن» دەپ ھەممىسى كېلىۋالسا قانداق قىلىسىز؟ بۇنى ئويلاپ باقتىڭىزمۇ؟

— بۇ پۇلنى مەنلا چىقارمايمەن، — دەپ چۈشەندۈردى ئابدۇسەمەت، — باشقا ئوقەتچى ئۇيغۇرلارمۇ چىقىرىدۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان مېھرىگۈل تېخىمۇ سەكرەپ كەتتى:

— چامىڭىز يەتسە پۇلنى ئۆزىڭىزلا چىقىرىڭ، چامىڭىز يەتمىسە باشقىلاردىن ياردەم سورىغۇچى بولماڭ. ناۋادا پۇل چىقارغانلار ئىدارىڭىزغا كېلىپ: «ئابدۇسەمەت بىزدىن پۇل يىغىپ خەقنى خۇش قىلدى» دەپ دەۋا قىلىپ قالسا قانداق قىلىسىز؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ھېلىقى ئادەمدە گۇناھ بولمىسا خەقتىن پىچاق يەپ يۈرەمتى.

مېنىڭچە ئۇنداق ئىشلار بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن!

— ماقۇل، — دېدى ئابدۇسەمەت. لېكىن مېھرىگۈل يەنىلا خاتىرجەم بولالمىدى، چۈنكى ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنتايىن جاھىل ئىكەنلىكىنى، قىلىمەن دېگەن ئىشىنى قىلماي قويمايدىغانلىقىنى، بەزىدە ئاغزىدا ھە دەپ قويۇپ، ئۆزىنىڭ بىلگىنىنى قىلىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا مېھرىگۈل ئەتسى ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلغاندا يەنە ئاشۇ گەپنى چىقاردى:

— خاتىرجەم بولۇڭمۇ مېھرىگۈل، سىزنىڭ دېگىنىڭىزدەك قىلمەن، — دېدى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە. ئابدۇسەمەتنىڭ يەنىلا باش — باشتاقلىق قىلىپ قويۇشىدىن ئەنسىرىگەن مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتكە مۇنداق ئەقىل كۆرسەتتى:

— ياكى بولمىسا، بۇ ئىشنى سىز ساقچىخانا باشلىقىغا مەسلىھەت سېلىپ بېقىڭ. ناۋادا ئۇلار بويۇتۇ دېسە، شو بويىچە قىلىڭ؛ «ئابدۇسەمەت، سەن بۇ ئىشقا ئارىلاشما»، دەپ قالسا، ئەڭ ياخشىسى كارىڭىز بولمىسۇن.

— ۋاي بولىدۇ، بولىدۇ، ماقۇل دېدىمغۇ ماقۇل، — دەپ كەتتى ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن. لېكىن ئۇ يەنىلا ئۆزىنىڭ ئويلىغىنى بويىچە قىلدى.

ئابدۇسەمەت بۇجىغا يېڭىدىن كەلگەندە، بۇ يەرنىڭ ناھايىتى قالايمىقان ئىكەنلىكىنى، توغرىلىق، بۇلاڭچىلىق دېگەنلەر ماڭدامدا بىر كۆرۈلۈپ تۇرۇدىغانلىقى ئۈچۈن، ساقچىخانغا دېلو مەلۇم قىلىدىغانلارنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيدىغانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قېلىپ، كىچىك پەرھاتقا چاقچاق ئارىلاش: «مۇشۇمۇ ئالاھىدە رايونما؟ ئىشىكتىن چىقساڭلا تاغ، جىنايەتچى دېگەن پۈتۈڭغا پۈتلىشىپ تۇرغان، بەئەينى توغرى — بۇلاڭچىنىڭ ئۇۋىسىغىلا ئوخشايدىكەنغۇ!»، دېگەندى. ئابدۇسەمەت كېيىن ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن خىزمەتكە ئىچكىرىلەپ كىرگەندىن كېيىن ھەقىقىي ئەھۋالنى چۈشىنىپ يەتتى. چۈنكى بۇ يەرنىڭ ئىقتىسادى ئالاھىدە تەرەققىي قىلغان بولغاچقا، مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن، بولۇپمۇ غەربىي شىمالدىكى نامرات رايونلاردىن نۇرغۇنلىغان ئاققۇنلار بۇ يەرگە ئىش ئىزدەپ يۈل تاپقىلى كېلەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە شەھەرگە كىرىشتە تۈرلۈك كىنىشكا ۋە ئىسپاتلار بولمىسا بولمايتتى، شۇڭا ئاققۇنلارنىڭ كۆپىنچىسى شەھەر ئىچىگە يېقىن ھەم ئاۋات بۇجى بازىرىغا توپلاشقانىدى. ياپونىيە «جۇسسوجىما» شىركىتىنىڭ تەكشۈرۈشىچە، بۇجىدىكى ئاققۇنلار 1 مىليون 200 مىڭدىن ئاشىدىكەن. بۇ، بۇجىدىكى دائىم تۇرۇشلۇق 70 مىڭ نوپۇسنىڭ 17 ھەسسىسىدىن ئاشىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەرقايسى رايونلارنىڭ ساقچى ئىتاتى شۇ رايونلاردىكى يەرلىك نوپۇسنىڭ سانىغا قاراپ بېكىتىلىدىغانلىقى ئۈچۈن، بۇجى ساقچىخانىسىدىكى ساقچىلار تولمۇ ئازلىق قىلاتتى. يەنە كېلىپ ئاققۇنلارنىڭ ئىچىدە خىلمۇ خىل ئادەملەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى ھالال ئەمگىكى بىلەن جان

باقىسمۇ، لېكىن ئاققۇنلار ئارىسىدا ئىش تېرىپلا يۈرىدىغان جاھان بۇرۇقلىرى، تۈرمىدە يىتىپ چىققانلار، ھەتتا تۈتۈش بۇيرۇقى چىقىرىلغان قاچقۇن جىنايەتچىلەر، مۇناز ئەمەس ئىدى، ئۇلار ھە دەپسلا چاتاق چىقىرىپ تۇراتتى. يەنە كېلىپ شىنجاڭدىن كەلگەن ئۇيغۇرلار ئىچىدىكى بىر قىسىم مۇشتۇموزلار سېتىپ ياكى ئالداپ ئەكەلگەن نارەسىدە بالىلارنى رەستە، ماگىزىن ۋە بانكا قاتارلىق ئاۋات جايلاردا تىلەمچىلىك، يانچۇقچىلىق ۋە بۇلاڭچىلىققا سېلىپ، جەمئىيەت ئامانلىقىنى ئىنتايىن قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتكەنىدى.

بۇ ھال ئابدۇسەمەتنىڭ مىللىي غۇرۇرغا تېگەنتى. ئۇ قۇلىقىدىن سوزۇپ ساقچىخانغا ئېلىپ كېلىنگەن، كوچا - كويلاردا بولۇشىغا تاياق يەۋاتقان ئاشۇ بالىلارنى كۆرگىنىدە ھەم غەزەپلىنەتتى، ھەم يۈرىكى ئېچىشاتتى. ئۇنىڭ نەزەرىدە ئاشۇ بىچارە بالىلار تۇغۇلۇشىدىنلا ئوغرى - يانچۇقچى ئەمەس، بەلكى باشقىلارنىڭ ئالداپ يولدىن چىقىرىشى ۋە زورلىشى بىلەن ئاشۇ يولغا ئامالسىز مېڭىپ قالغان نارەسىدىلەر ئىدى، مۇشتۇمدەك تۇرۇپلا ئانا - ئانا مېھرى ۋە توغرا تەربىيىدىن مەھرۇم قېلىپ، ئىستىقبالنى يوقاتقان شور پېشانىلەر ئىدى. ئۇلارمۇ ناۋادا ئۆزىگە ئوخشاش ئوقۇپ، سىستېمىلىق ۋە ياخشى تەربىيە كۆرۈلگەن بولسا، ئەلگە ياراملىق ئادەم بولۇپ چىقالايتتى. كىشىلىك ھايات يولىدىكى بۇ ئاسمان - زېمىن پەرققە نېمە دېگۈلۈك: ئۇنىڭ بىرى ئاقىللىق، ئىشچانلىق ۋە باياشادلىققا تولغان جەننەتكە ئېلىپ بارىدۇ، يەنە بىرى نادانلىق، تەييار تاپلىق ۋە نامراتلىققا تولغان دوزاخقا ئېلىپ بارىدۇ...

ئاشۇ نارەسىدە بالىلارنى يولدىن چىقىرىپ، ئوغىرلىق ۋە بۇلاڭچىلىققا سېلىۋاتقان ھېلىقى پەردە ئارقىسىدىكى خوجايىنلار بولسا پاك ۋە غۇبارسىز بالىلارنى دوزاخقا ئىتتىرىۋاتقان گۇناھكارلاردۇر، ئاشۇ جىنايەتچىلەرنى قانۇننىڭ قامچىسى بىلەن قاتتىق ساۋىماي تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ چاڭگىلىدىكى بالىلارنى قۇتۇلدۇرۇش مۇمكىن ئەمەس.

ئابدۇسەمەت: «ئاشۇ بالىلارنى قۇتۇلدۇرۇش مەندەك خەلق ساقچىلىرىنىڭ

بۇرچى» دەپ قارايتتى.

بىر كۈنى سەي خۇاسۇڭ بۇجى ساقچى مەھكىمىسىدە ئىشنى پۈتتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن، ئابدۇسەمەت ۋە ۋاڭ كەي بىلەن مۇڭداشقىلى كىردى، بۇ ئۈچ

ساۋاقداش دېلو ھەققىدە بىردەم پاراڭلاشتى. سەي خۇاسۇڭ ئابدۇسەمەتنىڭ يېنىدا 10 نەچچە ياشلاردىكى بىر بالىنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭدىن سورىدى:

— بۇ كىم؟

ئابدۇسەمەت كۈلۈپ تۇرۇپ جاۋاب بەردى:

— ئىنىم.

— شۇنداقمۇ؟ ئابدۇسەمەت سېنىڭ ئاكاڭ بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى

ئابدۇسەمەتنىڭ گېپىگە دەرگۇمان بولغان سەي خۇاسۇڭ.

ھېلىقى بالا سەي خۇاسۇڭغا جاۋاب بەرمەي، ئۇنىڭغا قاراپ ئاغزىنى

پۇرۇشتۇرۇپ قويدى ۋە ئابدۇسەمەتكە قاراپ ۋارقىرىغىلى تۇردى:

— ئۇسساب كەتتىم، سۇ ئىچمەن، سۇ!

— مانا، مانا ھازىر، — دېدى ئابدۇسەمەت ۋە بىر ئىستاكىن سۇ قۇيۇپ،

ئۇنىڭغا ئازراق ئايلىپسىن شەرىپتى تەڭشەپ، بالغا بەردى.

سەي خۇاسۇڭ ھېلىقى بالىنىڭ ئابدۇسەمەتكە ئەركىلەپ، ئۇنىڭغا سايدەك

ئەگىشىپ يۈرگەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇنى راستتىنلا ئابدۇسەمەتنىڭ ئىنىسى بولسا كېرەك،

دەپ ئويلىدى. ئۇ ھېلىقى بالىدىن يەنە سورىدى:

— قاچان كەلدىڭ؟ سېنى كىم ئەكىلىپ قويدى؟

ۋاڭ كەي سەي خۇاسۇڭنىڭ بۇ گەپلىرىگە كۈلۈپ كەتتى:

— راست دەپ قالدىڭما؟ ئۇ دېگەن ئابدۇسەمەتنىڭ بېقىۋالغان ئوغلى!

— ھە، بۇ نېمە ئىش؟

— بىر كۈنى ئابدۇسەمەت يولدا كېتىۋاتسا بۇ بالا يۈگۈرۈپ كېلىپ: ”جېنىم

ئاكا، مېنى قۇتۇلدۇرۇۋېلىڭ!“ دەپ ئۇنىڭ قولىغا ئېسىلىۋېتىۋ. ئابدۇسەمەت ئۇنى

يېتىلەپ يانقىغا ئەكىلىپ سورىسا، ئۇمۇ خوتەنلىك بولۇپ، بۇ يىل 10 ياشتا

ئىكەن. ئەسلىدە ئۇنى خالىق ئىسىملىك بىرى شىنجاڭدىن ئالداپ ئەكىلىپ،

يانچۇقچىلىق قىلىشقا زورلاپتۇ. ئۇ بالا قىلمايمەن دېسە، خالىق بالىنى نەچچە قېتىم

ئۇرۇپتۇ. ئۇ بالا ئامالسىز كوچىغا چىقىپ يانچۇقچىلىق قىلىپ تۇتۇلۇپ قېلىپ، قاتتىق

تاياق يەپتۇ. بۈگۈن ئۇ بىر پۇرسەت تېپىپ خالىقنىڭ قولىدىن قېچىپ چىقىپ، نەگە

بارزىنى ئۇقالمىي تۇرغاندا، ئابدۇسەمەتكە ئۇچراپ قېلىپ، ئۇنىڭ قولىغا ئېسىلىپ

يالۋۇرغانىكەن.

— ئۇنداقتا ئۇنى نېمىشقا قۇتقۇزۇش پونكىتىغا ئاپىرىپ بەرمىدىڭىز؟ — دەپ سورىدى سەي خۇاسۇڭ.

— شۇ ئەمەسمۇ؟ باشقىلارمۇ ئابدۇسەمەتكە شۇنداق دېگەندى. بىراق، ئابدۇسەمەت: ”بالا كىچىككەن، قوتقۇزۇش پونكىتىنىڭ تامىقىنى ئۇ يىيەلمەيدۇ. يەنە كېلىپ ئۇلارنىڭ بۇ بالىنى شىنجاڭغا ئاپىرىپ قويالىشىمۇ ناتايىن. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ بالىدىن پايدىلىنىپ ئاشۇ يانچۇقچىلار شايكىسىنىڭ ئەھۋالىنى ئىگىلەپ، ئۇلارنى قولغا چۈشۈرگىلى بولىدۇ...“ دەپ ئويلاپ، ئۇنى يېنىدا ئېلىپ قالدى.

— بەك چىرايلىق بالىكەن بۇ!

— ۋاي، يېڭى كەلگەندە كۆرمىدىڭ. خېلى كۈنلەرگىچە كوچىدا تەمتىرەپ يۈرگەچكىمىكىن كىيىم. كىچىكى ھەم قاسماق، ھەم جۇل - جۇل، ئۈستىبېشى بەدبۇي پۇراپ تۇراتتى. ئابدۇسەمەت ئەكەلگەندىن كېيىن ئۇنى پاك - پاكىز يۇيۇندۇرۇپ، پۈتۈن ئۈستىبېشىنى يېڭىلاپ، مۇشۇنداق چىرايلىق قىلىۋەتتى. شۇنداق ھە، پەرھات؟

ئابدۇسەمەت ئىچ - ئىچىدىن خۇشال بولۇپ كۈلدى:

— بەك قارىنى يامان تازىكەن بۇ! كۈنىگە ئۈچ ۋاق تاماقنى تويغۇدەك بېرىپ تۇرۇپ، كەچتە يەنە كوچىدىكى ئاشخانىغا ئاچقىمەن.

— شۇنداق قىلىپ بىر ئوغۇل تېپىۋالدىم، دەڭ. — سەي خۇاسۇڭ ئابدۇسەمەتكە قاراپ كۈلۈمسىردى.

— شۇنداق، كەلگۈسىدە بالام بولسا ئۇنىڭغا ئوبدان قارايمەن، ھازىرچە بۇ مېنىڭ ئوغلۇم! — دېدى ئابدۇسەمەت كۈلۈپ تۇرۇپ.

ئابدۇسەمەت پەرھات دېگەن بۇ بالىنى تېپىۋالغاندىن كېيىن، شىنجاڭدىكى ساقچىلار بىلەن ئالاقىلىشىپ، ئۇنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنى ئىزدىدى.

بىراق، ئابدۇسەمەت بۇ بالىغا ئىگە بولمەن دەپ ئۆزىگە نۇرغۇن ئاۋازچىلىقلارنىمۇ تېپىۋالدى. ئۇ كۈندۈزى ئىشقا چىقىدىغان چاغدا، ئۇنى ياتاقتا يالغۇز قالدۇرۇشتىن ئەنسىرەپ، ساقچىخانىدىكى ماشىنىست ياكى ۋاقىتلىق ئىشچىغا تاپشۇرۇپ، ئۇلارغا: ”چۈشەن بۇ بالىغا ئۇدۇلدىكى مۇسۇلمان ئاشخانىسىدىن تاماق ئېلىپ بېرەلسە،“ دەپ پۇل قالدۇرۇپ قوياتتى. كەچتە كېچىلىك ئىشلىرىنىمۇ تۈگىتىپ كىرىپ ئاندىن ئۇ بالىنى يەنە يۇيۇندۇرۇپ ئۇخلايتتى.

24 - دېكابر كۈنى شىبى جىيەنكەي نۆۋەتچىلىك قىلىۋاتاتتى، ئابدۇسەمەت ئۇنىڭ يېنىغا ئۆڭ - سېلى يوق يۈگۈرۈپ كىردى:

— بايا ياتاقتا يۇيۇنغاندىم، چىقىپ قارىسام پەرھات يوق تۇرىدۇ، ھەممىنىمۇ كۆرۈنمەيدۇ. شايدىكىنىڭ ئادەملىرى ئېلىپ قېچىپ كەتكەنمۇ - قانداق؟
— ئايلا، بايا بىر ئۇيغۇر كەلگەندەك قىلغان!

ئابدۇسەمەت دەرھال چىقىپ ئوغرى كۆز(مەخپىي كۆزىتىش ئەسۋابى — تەرجىماندىن) نىڭ لېنتىلىرىنى ياندۇرۇپ كۆرۈپ باقتى، دېگەندەكلا بىر ئۇيغۇرنىڭ سۈرىتى چۈشۈپ قالغانىدى. بۇنى كۆرۈپ ئەنسىرىگەن ئابدۇسەمەت باشلىقىدىن رۇخسەت سوراپ كوچىغا چىقىپ ئىزدىدى.

ئابدۇسەمەت بۇ بالىنى ئېلىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۇنىڭدىن كوچىلاپ سوراپ يۈرۈپ، يانچۇقچىلار شايدىكىسىغا مۇناسىۋەتلىك بەزىبىر ئەھۋاللارنى ئىگىلىگەن ھەم ئۇنىڭ دەپ بەرگىنى بويىچە ۋاڭ كەي ئىككىسى ئىزدەپ بارغان، لېكىن شايدىكىدىكىلەر ئاللىقاچان قېچىپ كەتكەنىدى.

ئابدۇسەمەت ئەتسى يەنە بىر ئۇيغۇر ئېيتىپ بەرگەن يىپ ئۇچى بويىچە، بىر ئىجارە ئۆيىنى ئىزدەپ تېپىپ، شايدىكا ئەزىزلىرىدىن بىرىنى تۇتۇپ كەلدى. ئابدۇسەمەت ئۇلارنى سوراق قىلىش ئارقىلىق، شايدىكىلى باشقىلارنىڭ تېخىچە بار ئىكەنلىكىنى، پەقەت باشقا ئۆيگە كۆچۈپ بېرىپ، يەنە يانچۇقچىلىق قىلىۋاتقانلىقىنى ئۇقتى. ئابدۇسەمەت بۇنى تۇتۇپ سوراق قىلىش رەسمىيەتلىرىنى تولۇق بېجىردى. لېكىن داۋاملىق تۇتۇپ تۇرۇشقا پاكىت يېتەرلىك بولمىغانلىقى ئۈچۈن، 48 سائەتتىن كېيىن يەنە قويۇۋەتتى.

ئابدۇسەمەت دەككە - دۈككىدە ئىدى: «بۇ بالىنى شايدىكىدىكىلەر بۇلاپ كەتتىمۇ - يا؟ ناۋادا شۇنداق بولسا ئۇ قاتتىق تاياق بېدى، دېگەن گەپ. ئۇلۇم خەۋىپى چىقىپ قالارمۇ؟»

پەرھات ئىسىملىك ئۇ بالا ساقچىخاندا 10 نەچچە كۈن تۇرغان بولغاچقا، ئۇنى ساقچىخاندىكىلەرنىڭ ھەممىسى تونۇيتتى. شۇڭا ئۇنىڭ تۇيۇقسىز يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىغان كۆچمەنلىك ھەم جىددىيەلەشتى، ھەم ھەيران بولۇشتى. بەزىلەر ئابدۇسەمەتكە چاقچاق قىلىشتى:

— «دېھقان بىلەن يىلان» دېگەن ھېكايىنى ئەمەلىيەتتە كۆرسەتتىڭغۇ ئابدۇسەمەت!

ئابدۇسەمەت پەقەت ئاچچىق كۈلەتتى:

— بۇ بالا يامان ئۆگىنىپ قاپتۇ، يولدىن چىقىپتۇ. ھەممىنىمىدىكى پۇل تۈگىگەندىن كېيىن قانداق قىلار؟ يەنە يانچۇقچىلىق قىلارمۇ؟

ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان كۆچىپلىكنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ئاق كۆڭۈللىكىدىن تەسىرلەندى، شۇندىن كېيىن ھېچكىم ئۇنىڭغا ئۇ ئىش توغرىلىق چاقچاق قىلمايدىغان بولدى.

ئابدۇسەمەت شۇ يەردىكى ئۇيغۇرلارغا ياردەم قىلىش داۋامىدا بىر قانچىسى بىلەن تونۇشۇپ قالغانىدى، شۇڭا ئۇ بەرھاتنىڭ يانفوندا تارتىلغان سۈرىتىنى ئۇلارغا كۆرسىتىپ دېرىكىنى قىلدى ۋە ئۇلارغا بۇ بالىنى ئۇچراتقان ياكى ئۇنىڭ نەدىلىكىنى ئاڭلىغان ھامان خەۋەر قىلىۋېتىشنى تاپىلدى.

شۇنداق قىلىپ ھېلىقى بالا يوقاپ كەتتى. كەچتە ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلگە تېلېفون قىلغاندا، گەپ ئارىلىقىدا بۇ ئىشنى ئۇنىڭغا دەپ سالدى:

— بەك ئەنسىرەپ كېتىۋاتمەن، ئۇ سەرگەردان بالىنىڭ بېشىنى سىيلايمەن دەپ يىتتۈرۈپ قويدۇم، باشلىقلىرىمغا نېمە دەرەمەن؟

مېھرىگۈل بۇنى ئاڭلاپلا تېرىكىپ كەتتى:

— ئۇ بالىنى ئېلىپ كەلگەندە ماڭا گەپ قىلماي، يىتىپ كەتكەندە ئاندىن دېگىنىڭىز نېمىسى ئەمدى؟

لېكىن ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ ئىشنى نېمىشقا دېمىگەنلىكىنىڭ سەۋەبى مېھرىگۈلگە ئايان ئىدى. چۈنكى مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ نەدىكى يوقۇلاڭ ئىشلارغا ئارىلىشۇۋالدىغانلىقىنى ياقىتۇرمايتتى، ھەتتە ئۇنىڭ بۇ قىلىقىغا ئوچ ئىدى. شېنياڭدا ئوقۇۋاتقان چاغلاردىمۇ ئابدۇسەمەت كوچىدا بىرەر ئۇيغۇرنى ئۇچرىتىپ قالسا، ئۇنىڭدىن كۆزىنى ئۈزلەلمەي قاراپ كېتەتتى، ھەتتا ئالايىتىن بېرىپ سالام قىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلىشاتتى. مېھرىگۈل ئۇنىڭ بۇ قىلىدىن ئاغرىنسا، ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلدىن: «سىزدە يۇرت مۇھەببىتى چوڭقۇر ئەمەسكەن» دەپ، ئاغرىناتتى. شۇڭا ئابدۇسەمەت مېھرىگۈل بۇ ئىشنى ئۇقسا يەنە خاپا بولۇپ يۈرمىسۇن، دەپ پەرھات دېگەن بۇ بالىنى ئېلىپ كەلگەنلىكىنى مېھرىگۈلگە بىلدۈرمىگەندى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ تەشكىلچانلىقى ۋە ئىنتىزامچانلىقى ناھايىتى كۈچلۈك بولغىنى بىلەن، بەزى جەھەتلەردە قورقۇنچاقراق ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا ئۇ ئابدۇسەمەتكە ئەقىل كۆرسەتتى:

— سىز دەرھال ۋوگزال ئەتراپىغا بېرىپ ئىزدەپ بېقىڭ، ئۆزىڭىزنىڭ خىزمەت كىنىشكىسى بىلەن ھېلىقى بالىنىڭ سۈرىتىنى ئالغاچ بېرىپ، شۇ يەردىكى ساقچىلاردىن ياردەم تەلەپ قىلىڭ.

ئابدۇسەمەت مېھرىگۈلنىڭ كۆرسەتكەن ئەقلى بويىچە دەرھال ۋوگزالغا باردى. لېكىن ئۇنىڭ خىزمەت كىنىشكىسى ھېلىقى بالا ئوغرىلاپ كەتكەن ھەمياننىڭ ئىچىدە ئىدى، يېڭىدىن بېجىرىۋاتقان كىنىشكا تېخى پۈتمىگەنىدى. ئۇ بۇ ئىشنى مېھرىگۈلگە ئېيتىمىدى.

ئابدۇسەمەت ۋوگزالغا بېرىپمۇ ئۇ بالىنىڭ دېرىكىنى ئالالمىدى، بۇنىڭ بىلەن ئۇ ئەنسىرەپ ئولتۇرالمىدى. ئابدۇسەمەت ۋاڭ كەي بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، ئۆزى ئازراق يىپ ئۇچىغا ئىگە بولغان بىر يانچۇقچىلار شايكىسىنىڭ ئۈۋىسىنى چۈۈۋىپ تاشلىماقچى بولدى. ئۇ يەرگە بۆسۈپ كىرىشنىڭ تېخى پەيتى پىشىپ يېتىلمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ھېلىقى بالىنىڭ ئېسەنلىكى ئۈچۈن شۇنداق قىلمايمۇ ئامال يوق ئىدى.

شۇ قېتىمقى ھەرىكەتتە بەش ئادەم قولغا چۈشتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە كىچىك تۇرغۇن دەيدىغان 23 ياشلىق بىرسى بار ئىدى، كېيىن ئۇنىڭ شېنجېن ئەتراپىدىكى يانچۇقچىلار شايكىسىنىڭ ئاتامانى ئىكەنلىكى ئېنىقلاندى. يەنە بىرىنىڭ ئىسمى خالىق بولۇپ، ئۇ تۇرغۇننىڭ قولىچومىقى ئىدى، قالغان ئۈچى تېخى قورامغا يەتمىگەن بالىلار ئىدى. ئۇلار ئاساسەن دۈگمېن، خۇا چىياڭبېي، بۇجى قاتارلىق جايلاردا يانچۇقچىلىق قىلاتتى. ئابدۇسەمەت بىلەن ۋاڭ كەي ئۇلارنى تۇنۇپ كېلىپ، بىر قۇر سوراق قىلدى، لېكىن ئۇلارنى داۋاملىق تۇتۇپ تۇرۇشقا پاكىت يېتەرلىك بولمىغاچقا، 48 سائەتتىن كېيىن يەنە قويۇۋېتىشكە مەجبۇر بولدى، بۇ ئىش ئابدۇسەمەت بىلەن ۋاڭ كەينى ناھايىتى ئەپسۇسلاندى. خالىق شۇ كۈندىن باشلاپ ئابدۇسەمەتنى تونۇۋالدى ۋە ئۇنىڭدىن قورقۇپ تۇرسىمۇ، لېكىن ئىچىدە ناھايىتى كۈچلۈك ئۆچمەنلىك قوزغالدى.

پەرھات ئىسىملىك ھېلىقى بالىنىڭ سەرگەردان بالىلارنى قانۇنسىز ئىشلارغا سالىدىغان شاكىنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتمىگەنلىكىنى ئۇقۇپ كۆڭلى خاتىغا چۈشكەن ئابدۇسەمەت تەرەپ - تەرەپتىن ئۇنىڭ دېرىكىنى قىلىشقا باشلىدى.

بىر كۈنى، ئوتتۇرا ياشلاردىكى بىرەيلەن پەرھاتنى تۇيۇقۇسىزلا يېتىلەپ كەلدى. ئەسلىدە ھېلىقى ئادەم پەرھاتنى لۇڭخۇا بازىرىدىكى بىر تورخانىدا ئويناۋاتقان يېرىدە ئۇچرىتىپ قاپتۇ ۋە: "ئابدۇسەمەت سېنى ئىزدەپ بەك ئەنسىرەپ كېتىۋاتىدۇ، بۇ يەردە غېمىڭدە يوق ئويناپ ئولتۇرۇپسەنغۇ، ماڭ!" دەپ ئۇدۇللا بۇجى ساقچىخانىسىغا ئەكەلگەنلىكى.

ئابدۇسەمەت پەرھاتقا كايىمۇ كەتمىدى. پەقەت ئەپسۇسلىنىپ باشلىرىنى

چايقىدى:

— ساڭا شۇنداق ياخشىلىق قىلسامۇ، ھەممىنىمى ئوغرىلاپ قېچىپسەپ،

سەن تاز ئادەم بولمىغۇدەكسەن!

پەرھات ئابدۇسەمەتنىڭ ھەممىنى قايىتۇرۇپ بەردى. ھەمىندا ئەسلىدە

1200 يۈەن پۇل بار ئىدى، ھازىر ئۇنىڭدىن پەقەت 10 يۈەنلا قالغانىدى.

ئابدۇسەمەت بۇنىڭغا ئانچە پەرۋا قىلمىمۇ كەتمىدى. ئۇ دەرھال شىنجاڭدىكى

ساقچىلار بىلەن ئالاقىلاشتى، مېھرىگۈلۈم تەرەپ - تەرەپكە تېلېفون قىلدى. شۇنداق

قىلىپ پەرھات دېگەن بۇ بالىنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ئاخىرى تېپىلدى.

ئەسلىدە بۇ بالىنىڭ دادىسى خوتەندىكى بىر بانكىنىڭ خىزمەتچىسى بولۇپ،

ئايالى بىلەن ئاجرىشىپ كېتىپتەكەن. بەش بالىنى ئەر - ئايال ئىككىسى ئىككىدىن

ئاپتۇ، پەرھات بولسا ھاممىسىغا قاپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇ مەكتەپتىن چىقىۋاپتۇ. ئاندىن

ھاممىسىنى ئالداپ قويۇپ، ئۈرۈمچىگە قېچىپ چىقىپتۇ. ئۈرۈمچىدە ئۇنى بىرى يېنىغا

تارتىپ: "مەن سېنى ئىشلەيدىغان بىر يەرگە ئاپىراي، ئۇ يەردە جىق پۇل تاپقىلى

بولىدۇ،" دەپ، گۇاڭجۇ ئارقىلىق شېنجېنغا ئېلىپ كەپتۇ.

ئابدۇسەمەت پەرھاتنىڭ ئاتا - ئانىسى بىلەن ئالاقىلىشىپ ئۇلارغا: "پۇل

ئەۋەتىڭلار، بالىلارنى ئايروپىلاندا يزلغا سالىمىز" دېدى. لېكىن ئۇلار پۇل

ئەۋەتمىدى. ئابدۇسەمەت ئۇلارنى بالىسىغا پۇل ئەۋەتكۈدەكمۇ قۇدرىتى بولمىسا كېرەك،

دەپ ئويلىدى.

شۇڭا ئۇ سىياسىي كومىسسار پېڭ گۇچىڭنىڭ يېنىغا كىردى:

— پەرھاتنىڭ ئاتا - ئانىسىنى تاپتۇق، مەن ئۇنى شىنجاڭغا يولغا سېلىپ قويمايمىكىن دەيمەن.

— قانداق يولغا سالايسى، دەيسەن؟

— ئايروپىلان بىلەن. شۇ كۈنى بىرەر ماشىنا چىقىرىپ ئۇنى ئايروودرومغا يەتكۈزۈپ قويسىلا بولىدۇ.

— بولىدۇ، مېنىڭ ماشىنام بارسۇن، ھە راست، ئايروپىلان بېلىتىنى قانداق قىلسەن؟ 2000 يۈەندىن ئاشىدۇ، جۇمۇ! ساقچىخانىدىن ئېلىپ بېرىيلى، قانداق؟
— ياق، بولدى. ئۆزۈم تاپقان ئىش بولغاندىكىن بېلەتنىڭ پۇلىنىمۇ ئۆزۈم چىقراي.

ساقچىخانىدىكىلەر ئابدۇسەمەتنىڭ ئادەتتە ئىنتايىن تېجەشلىك بىلەن تۇرمۇش كەچۈرۈدىغانلىقىنى، يېمەي - ئىچمەي دېگۈدەك پۇل يىغىپ، ھەر ئايدا ئۆيىگە 2000 يۈەن ئەۋەتىدىغانلىقىنى بىلەتتى. بىراق مانا ئەمدى، سەرگەردان بالىنى ئۆز يېنىدىن پۇل چىقىرىپ ئايروپىلان بىلەن يولغا سالماقچى بولۇۋاتىدۇ:
— پويىز بىلەن يولغا سالسىڭىز بولمامدۇ؟ بىر نەچچە يۈز يۈەن بىلەن ئىش پۈتىدۇ ئەمەسمۇ!

— شىنجاڭغا پويىزدا بېرىش ئۈچۈن، بېيجىڭغا بېرىپ پويىز ئالمىشىشقا توغرا كېلىدۇ، — دېدى ئابدۇسەمەت، — مۇشتۇمدەك بالا پويىزدا يالغۇز ماڭسا بىرەر چاتاق چىقىپ قالارمىكىن، دەپ ئەنسىرەيمەن. شۇڭا ئايروپىلاندىلا ماڭسۇنمىكىن!
ئابدۇسەمەتنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغان كۆچىلىك ئۇنىڭدىن ئىنتايىن تەسىرلەندى:

— ئاتا - ئاناڭنىڭ ساڭا ”پەرىشتە“ (ئابدۇسەمەت — ئاللاننىڭ پەرىشتىسى دېگەن مەنىدە — تەرجىماندىن) دەپ ئىسىم قويغانلىقى بىكار ئەمەسكەن، — دېيىشتى ئۇلار، — كۆڭلۈڭ خۇددى پەرىشتىنىڭكىدەك ئاقكەن ئەمەسمۇ، ئابدۇسەمەت!

ئۇ بالىنىڭ كىملىكى نامىسى بولمىغاچقا، دەسلەپتە ئايروپىلان بېلىتى ئالغىلى بولمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ساقچىخانىدىن تونۇشتۇرۇش ئېلىپ، ئۇنىڭغا ھېلىقى

يىقىلماق توغراق

بالنىڭ رەسمىنى چاپلاپ، ئۈستىگە ئىدارىنىڭ تامغىسىنى باشتۇردى. شۇنداق قىلىپ ئايروپىلان بېلىتىنى ناھايىتى تەستە ئالدى.

2003 - يىلى 31 - دېكابىر كۈنى ئابدۇسەمەت ھېلىقى بالىنى ئايروپىلانغا ئۆزى ماشىنىدا ئېلىپ باردى ۋە ئايروپىلان خادىملىرىغا بالغا ئوبدان قاراپ قويۇشنى قايتا - قايتا تاپىلدى، ئۇ تاكى ئايروپىلان قوزغالغىچە قاراپ تۇرۇپ، ئاندىن بۇجىغا يېنىپ كەلدى.

ئۇ ساقچىخانغا كىرىپلا، مېھرىگۈلگە: "ھېلىقى بالىنى ئايروپىلاندا يولغا سالدىم، ئالدىغا چىقىڭ،" دەپ تېلېفون قىلدى.

مېھرىگۈل ئۈرۈمچى ئايروپىلانغا ئۇ بالىنىڭ تاغىسى بىلەن بىرگە چىقتى. ئۇلار ئايروپىلان ساقلىغىچ تاختىدىن - باغدىن پاراڭلاشتى، پەرھاتنىڭ ئابدۇسەمەتنىڭ ھەممىنى ئېلىۋالغانلىقى ئۈستىدە گەپ بولغاندا، ھېلىقى ئادەم:

— ئۇ تاز ئوغرىلىغان ھەمياننىڭ ئىچىدە پۇلدىن باشقا يەنە خىزمەت كىنىشكىسىمۇ بارمىشۇ؟ — دەپ سوراپ قالدى.

مېھرىگۈل ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمەت كىنىشكىسىنىمۇ ئوغرىغا بەرگەنلىكىنى ئاڭلاپ خاپا بولدى. يۇ، لېكىن باشقا گەپ قىلمىدى.

پەرھات يېتىپ كەلدى. مېھرىگۈل ئۇنىڭ بىلەن تاغىسىنىڭ تۇغقاندارچىلىق مۇناسىۋىتىنىڭ راست ئىكەنلىكىگە ئىشەنگەندىن كېيىن، پەرھاتنىڭ خوتەندىكى ئانىسىغا: "ئوغلۇڭىز پەرھات قايتىپ كەلدى،" دەپ تېلېفون قىلدى. بۇنىڭدىن تەسەرلەنگەن پەرھاتنىڭ ئانىسى تېلېفوندا يىغلاپ كەتتى. مېھرىگۈل يەنە تېلېفوننى پەرھاتقا بېرىپ، ئۇنى ئانىسى ۋە ئىنىسى بىلەن كۆرۈشتۈردى، ئاندىن پەرھاتنىڭ ئانىسى بىلەن بالىنى تاپشۇرۇپ ئالدىغان ۋاقىت ۋە ئورۇننى كېلىشىۋالغاندىن كېيىن خاتىرجەم بولۇپ، بالىنى تاغىسىغا تاپشۇردى.

مېھرىگۈل ئايروپىلاندىن قايتىپ كىرىپ دەرھال ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلىپ، بولغان ئىشلارنى دەپ بەردى ۋە ئۇنىڭدىن: — خىزمەت كىنىشكىڭىزنىڭ يىتەنلىكىنى نېمىشقا مەندىن يوشۇرسىز؟ دەپ رەنجىپ كەتتى.

— سىزنى خاپا بولۇپ كېتەرمىكىن دەپ...

— خىزمەت كىنىشكىڭىزنى يامان ئادەملەر قولغا چۈشۈرۈپتۇ، بىرەر بالا -

قازا تېرىپ قالسا قانداق قىلسىز؟

— شۇنداق دەيدىغانلىقىڭىزنى بىلىپ، سىزگە دېمەي تۇرغان...
— بۇندىن كېيىن نېمە ئىش بولسا ماڭا دەڭ، بۇلارنىڭ ھەممىسى يەنىلا سىز ئۈچۈن، بىلەمسىز؟
— بىلىمەن مېھرىگۈل، بىلىمەن... نېمىلا بولمىسۇن، پەرھات دېگەن بۇ چاپتىكى تازى يېڭى يىلنى ئاخىرى ئۆز ئۆيىدە خۇشال - خورام ئۆتكۈزۈدىغان بولدى - دە!

26. ئابدۇسەمەت ھەققانىيەت
ئۈچۈن ئاداقچىچە ئېلىشتى.

خالىق ئابدۇسەمەتنى ھەر ئاماللارنى قىلىپمۇ ئىندەككە كەلتۈرەلمىگەچكە، ئۇنىڭغا

چىش - تىرىنقىغىچە ئۆچ بولۇپ كەتكەنىدى.

بۇجى ساقچىخانسىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى خالىقنى تونۇيتتى. چۈنكى ئابدۇسەمەت خالىقنى بىر قېتىم تۇتۇپ قويۇپ بەرگەندىن كېيىن، خۇددى ئېلىشىمغۇچە تېپىشماپتۇ دېگەندەك، ئۇنى پات - پاتلا ئىزدەپ كېلىدىغان بولۇپ قالغانىدى. ئىش قىلىپ خالىق بىر ئىشلارنى باھانە قىلىپ ئابدۇسەمەتنىڭ يېنىغا تولا كېلەتتى، گاھىدا كىنىشكا بېجىرىمەن دەپ كەلسە، گاھىدا ماجرانى ئايرىپ قوي، دەپ كېلەتتى، گاھىدا ھەتتا غەرق مەست بولۇۋېلىپ ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويغىلى كېلەتتى...

لېكىن ئابدۇسەمەت ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرمىدى. ئۇنىڭ بىردىنبىر مەقسىتى، خالىق باشچىلىقىدىكى يانچۇقچىلار شايكىسىنى بىتچىت قىلىش، ھەتتا ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىكى تېخىمۇ چوڭ ئاتامانلىرىنى تۇتۇش ئىدى. ئابدۇسەمەت «ئۇلارنىڭ ئاتامانى ئاكا - ئۇكا ئىككە يەلمىش، ئىككىلىسىنىڭ ئىسمى تۇرغۇنمىش. چوڭ تۇرغۇن گۇاڭدۇڭ ئۆلكىسىدىكى، كىچىك تۇرغۇن بولسا شېنجېن شەھىرىدىكى سەرگەردان بالىلارغا قوماندانلىق قىلارمىش. خالىق ئۇ ئىككىسىنىڭ قولىچومىقى بولۇپ، ئۆزىنىڭ قولىدىكى سەرگەردان بالىلار ئوغرىلاپ ياكى بۇلاپ كەلگەن پۇل - پۇجەك،

يانفون، يان كومپيۇتېرى دېگەندەك نەرسىلەرنى يىغىپ، پەردە ئارقىسىدىكى ئاتامانغا تاپشۇرۇش، دەپ ئاڭلىغانىدى.

ئابدۇسەمەت بۇ دېلونى پاش قىلىشنىڭ باشقا خىلدىكى دېلۇلارنى پاش قىلىشقا قارىغاندا ئىنتايىن قىيىن ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. چۈنكى دېلو تۇغدۇرىدىغانلار تېخى قورامغا يەتمىگەن بالىلار بولغاچقا، قانۇندا ئۇلارنى قاتتىق جازالاش ئىمكانىيىتى چەكلىك ئىدى. ئۇلارنىڭ پەردە ئارقىسىدىكى چوڭ جىنايەتچى ھەققىدىكى شىكايەت ۋە گۇۋاھلىق سۆزلىرىنىڭ دېگەندەك ۋەزنى بولمايتتى.

شۇڭا بۇنداق دېلونى ئۈزۈل-كېسىل پاش قىلىشتا پەردە ئارقىسىدىكى ئاتاماننى بىۋاسىتە تونۇشقا توغرا كېلەتتى، لېكىن ئۇنداق قىلىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. چۈنكى ئۇلار نەق مەيدانغا ئۆزى چىقمايتتى. ئۇلار بۇرۇر كىيىنگەن، ئەتىگەندىن كەچكىگە ئىش-ئىشەرت ئىچىدە يۈرۈدىغان، سالاپىتى بار ئادەملەر ئىدى. ئۇلار ئېسىل داچىلاردا ئولتۇراتتى؛ خوتۇنى، ئاشنىلىرى ئۇلارنىڭ ئويچۇرىسىدە پەرۋانە ئىدى، بالىلىرى بولسا ئېسىلدا نەق مەكتەپىدە ئوقۇيتتى.

ئۇلارنىڭ قولىدىكى نەچچە ئۇنلىغان ھەتتا نەچچە يۈزلىگەن نارەسىدە بالىلار تىلەمچىلىك، يانچۇقچىلىق ۋە بۇلاڭچىلىق قىلىپ پۇل تاپاتتى، بۇ سەرگەردان نارەسىدەلەر ئەمەلىيەتتە پەردە ئارقىسىدىكى ئاشۇ قارا نىيەتلەرنىڭ دېلو تۇغدۇرۇپ ئۇلارنى پۇخادىن چىقىرىدىغان ۋە ئۇلارنىڭ يانچۇقىنى توملايدىغان تىرىك مۇردىلار ئىدى. شۇڭا ئابدۇسەمەتكە ئوخشاش ساقچىلار ئۇلارنىڭ قولىدىكى بىرەر بالىنى قۇتقۇرۇپ چىقسا، ئۇلارنىڭ نۇرغۇن تاپاۋىتى ئازىيىپ كېتەتتى، دېمەك، بۇ ئۇلارنىڭ «ئېشىغا توپا چاچقانلىق» ئىدى.

ئىلگىرى ئۇلار بۇجىدەك ئۆلكە بويىچە ھەتتا مەملىكەت بويىچە ئىقتىسادى گۈللەنگەن داڭلىق بازاردا فاقتى-سۆقتى بىلەن خېلى كۆپ تاپاۋەت قىلىۋاتقانلىقىدىن ئىچىدە ناھايىتى خۇشال ئىدى، چۈنكى بۇ يەردىكىلەر يانچۇقچى ئۇيغۇر بالىلىرىنى تۇتۇۋالسىمۇ تىللاپ-قاخشاپ ياكى ئىككى تەستەك سېلىپ قويۇپ بولدى قىلاتتى. بەزىلەر 110 غا تېلېفون قىلىپ، بالىلارنى ساقچىغا تۇتۇپ بەرسە، شايدىكىلەر تۇتۇپ كېتىلگەن بالىنىڭ يىراقتىن ئىزىغا چۈشەتتى. بالىلار ساقچىخانا ياكى جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىغا بارغاندىن كېيىن، خوجايىلىرى ئۆگەتكەنكى

بويىچە گاس - گاچا بولۇۋالانتى ياكى ئۇيغۇرچە بىر نېمىلەرنى دەپ ۋارقىرايتتى. بەزىلىرى يىغلاپ - قاخاشاپ غەلۋە قىلاتتى؛ بىرتۇۋانى بىلىكىگە تەڭلەپ ياكى بېشىنى تامغا ئۇرۇپ ساقچىلارغا تەھدىت سالاتتى. ساقچىلار مىللەتلەر سىياسىيىتىگە خىلاپلىق قىلىپ قالارمىزۇ دەپ ئەنسىرىگەچكە، يەنى كېلىپ بۇ قورامغا يەتمىگەن بالىلارغا چېتىشلىق دېلو بولغاچقا، ئاز - تولا تەنبە بېرىپ قويۇۋېتەتتى، بەزىدە قۇتقۇزۇش پونكىتىغا ئاپىرىپ بېرەتتى.

بالىلار ساقچىدىن چىقىپلا ئاممىۋى تېلېفوندىن خوجايىنلىرىغا تېلېفون قىلاتتى، خوجايىنلىرى دەرھال ئادەم ئەۋەتىپ ئۇلارنى ئېلىپ كېتەتتى.

يىغىۋېلىش پونكىتى ئۇ بالىلارنى ئىككى - ئۈچ كۈن تۇرغۇزغاندىن كېيىن ئۇلارنى شىنجاڭغا بارىدىغان پويىزغا سېلىپ قوياتتى. ئۇ بالىلار گەرچە شىنجاڭ سەرگەردان بالىلارنى قۇتقۇزۇش پونكىتىدىكىلەرنىڭ ھامىيلىقىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلگەندىن كېيىنمۇ، بەزىلىرى پۇرسەت تاپسىلا غىيىپىدە قېچىپ كېتىپ، خوجايىنلىرىغا خەۋەر قىلاتتى. بەزىلىرى ھەتتا ئۈرۈمچىگە يېتىپ بارغاندىن كېيىنمۇ يەنە قېچىپ كېتەتتى.

شېنچېن جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىغا، بولۇپمۇ بۇجى ساقچىخانىسىغا ئۇيغۇر ساقچى كەلگەندىن كېيىن، ئەھۋالدا كۆپ ئۆزگىرىش بولدى.

ئەمدى ئۇلارنىڭ ئۇيغۇر ساقچىنىڭ ئالدىدا بۇرۇنقىدەك تىل ئۇقمايدىغان گاس - گاچا بولۇۋالالىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. شۇنداق قىلىپ، ۋاقىتنىڭ ئۇزۇرىشىغا ئەگىشىپ ساقچىلار نۇرغۇن بىرىنچى قول ماتېرىيالغا ئېرىشتى.

دەسلەپتە شايدىكىلەر: "ئابدۇسەمەت دېگەن ساقچى قانداقلا بولمىسۇن ئۇيغۇر بولغاندىكىن كۆرسىمۇ كۆرمەسكە سېلىپ، بەك كۆزىمىزگىمۇ كىرۋالماس،" دەپ ئويلىدى، لېكىن ئۇلار چوڭنى خانا سوققاندى.

ئۇلارھېس قىلدىكى، ئابدۇسەمەت تىل ۋە يېمەك - ئىچمەك ئادىتى جەھەتتىن ئۇيغۇر بولغىنى بىلەن جىنايەتچىلەرگە بولغان قاتتىق ئۆچمەنلىكى، ۋەزىپە ئۆتىگەن چاغدىكى ئەستايىدىللىقى جەھەتلەردە خەنزۇ ساقچىلاردىن قىلچە پەرقلەنمەيتتى. بولۇپمۇ ئۇيغۇر جىنايەتچىلەرنى تۇتقاندا ئۇلارغا ياردەم قىلىش، كەڭچىلىك قىلىش، قانات يېيىش ئۇ ياقتا تۇرسۇن، ھەتتا ئىچ ئاغرىتىپمۇ قويمايتتى.

ئابدۇسەمەت خىزمەتتە ھېرىش - چارچاش دېگەننى بىلمەيتتى، پۈتۈن ۋۇجۇدىنى خىزمەتكە ئاتايىتى. مەيلى ئۆزى تۇرۇشلۇق ساقچىخانا ئەۋەسىدىكى مۇستۇمۇرلارنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلاش، پاكىت توپلاشتا بولسۇن ياكى شەھەر رايونىدىكىلەرنىڭ سوراقلىرىغا ياردەملىشىشتە بولسۇن، ئابدۇسەمەت ھەممىدە ئاشۇنداق ئەستايىدىل ئىدى. جىنايەت گۇماندارى ھەرقانچە ھىلىگەر بولسىمۇ، ئابدۇسەمەتنىڭ بىر جۈپ ئۆتكۈر ھەم سىنچى كۆزىگە قارىغان ھامان، كۆز بويامچىلىقلىرىنىڭ ئاللىقاچان ئاشكارىلىنىپ بولغانلىقىنى سېزىپ، خۇددى يېلى چىقىپ كەتكەن توپتەك لاسسىدە بولۇپ قالاتتى - دە، قىلمىشلىرىنى ئىقرار قىلىشقا مەجبۇر بولاتتى.

بۇنىڭ بىلەن ئابدۇسەمەتنىڭ نامى ئۇيغۇرلار ئارىسىدىكى مۇستۇمۇرلار ئىچىدە پۇر كەتتى.

— ئابدۇسەمەت دېگەن بۇ گۇي بەك يامانكەن!
— ناۋادا ئۇنى ئىندەككە كەلتۈرۈۋالالغان بولساق بەك ياخشى بولاتتى!
— يولۇسقا قانات چىقاتتى دەڭلا، قانات!
ئۇلارغا ئاخىرى پۇرسەت كەلدى. خالىقلار قولغا ئېلىنىپ سوراق قىلىنىۋاتقاندا، تۇيۇقسىز بىرەيلەن كېلىپ، ئابدۇسەمەتنى بىر چەتكە چاقىردى.

— بۇ ئازراق بولسىمۇ بىزنىڭ كۆڭلىمىز، — دېدى ئۇ ئابدۇسەمەتكە 10 مىڭ يۈەن تەڭلەپ، — ئادىمىزنى قويۇپ بەرسىڭىز، بىز دوست بولۇپ قالايمى.

بۇندىن كېيىن نېمىگە ھاجىتىڭىز چۈشسە مانا بىز تەييار.

ئۇ ئادەم ئەسلىدە شۇ قېتىم توردىن چۈشۈپ قالغان خوجايىن خۇبىيانە ئەۋەتكەن كىشى ئىدى.

ئابدۇسەمەتنىڭ كۆزلىرى ئۇنىڭغا غەزەپ بىلەن تىكىلدى:

— سەن مېنى سېتىۋالماقچىمى؟ ئاڭلاپ قوي، مەن ئۇچامدىكى بۇ ساقچى فورمىسىنى كىيىگەندە قەسەم قىلغانمەن. پۇلۇڭنى دەرھال يوقات، بولمىسا پارا شۇڭغۇتتى، دەپ ئۈستۈڭدىن ئەرز قىلىمەن!

ھېلىقى ئادەم غەپپىدە قۇيرۇقىنى خادا قىلدى. ئابدۇسەمەت ئۇ ئادەمنىڭ بېرىپ تۆھمەت قىلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، شۇ كۈنى نۆۋەتچىلىك قىلىۋاتقان مۇئاۋىن ساقچىخانا باشلىقى جاڭ جىيۇڭنىڭ يېنىغا كىردى:

— بايا دېلو ئىشلەۋاتسام بىرەيلەن كىرىپ يەڭ ئىچىدە 10 مىڭ يۈەن تەڭلەۋاتىدۇ، ئۇنى دەككە بېرىپ چىقىرىۋەتتىم. سىزگە دوكلات قىلغىلى كىردىم، ئىسپات بولارسىز.

ئابدۇسەمەتنىڭ ئۇلار شۇڭغۇتقان پارنى رەت قىلىپلا قالماي، يەنە ئۇلارنىڭ پېيىگە چۈشۈۋاتقانلىقى ئۇلارنىڭ ئوغىسىنى قايناتتى.

ئابدۇسەمەت ئىلگىرى خالققا نۇرغۇن ياخشى گەپلەر بىلەن نەسەھەت قىلغانىدى:

— سىلەر نىيىتىڭلاردىن يېنىڭلار، ئوغرىلىق قىلماڭلار. سىلەرگە پۇلنى ئوغرىلىتىپ قويغان ئاشۇ بىچارلەرنىڭ بەزىلىرى ئاشۇ پۇلنى مىڭىر جاپادا تاپىدىغان مەدىكارلار بولۇشى مۇمكىن. ئۇلارغا ئۇۋال ئەمەسمۇ، ئىچىڭلار ئاغرىمامدۇ؟... سىلەر مۇشتۇمدەك بالىلارنى بۇ يەرگە ئالداپ ئەكىلىۋاتىسىلەر. ئۇلارنىڭ ئاتا-ئانىلىرى بالىلىرىنىڭ مۇشۇ ھالىنى كۆرسە نېمە بولۇپ كېتەر؟ ئۇ بالىلار سىلەرنىڭ ئارقاڭلارغا كىرىپ تەربىيىسىز قالىدۇ، يولدىن چىقىدۇ، ئاخىرى بېرىپ جەمئىيەتكە يۈك بولۇپ قالىدۇ... بۇنى بىلەمسىلەر؟

شۇنىڭدىن كېيىن خالىقلار ئابدۇسەمەت بۇ يەردە بولسىلا ئۇلارغا ھەرگىز ئارامچىلىق بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ يەتتى. كېيىن ئۇلار يەنە «ئابدۇسەمەت لوخۇ رايونىدىكى دۈڭمېن ساقچىخانىسى يانچۇقچىلىققا زەربە بېرىش ئەترىتىنىڭ بىر نەچچە يانچۇقچىلار شايكىسىنى بىتچەت قىلىشىغا ياردەملىشىپتىكەن، قولغا چۈشكەنلەر سوراققا ئابدۇسەمەتكە تەڭ كېلەلمەي ھەممىنى دەۋىتتېتتۇ، بۇنىڭ بىلەن ئۇ يەردىكى يانچۇقچىلار تىرىپىرەن بولۇپ كېتىپتۇ. توردىن چۈشۈپ قالغانلىرى ئۆزلىرىنى دالدىغا ئېلىشتا ياكى باشقا يەرلەرگە كېتىشكە مەجبۇر بولتۇ»، دېگەن گەپنى ئاڭلىدى.

يانچۇقچىلار شايكىسىنىڭ خوجايىنلىرى ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە قول چوماقلىرىنى ئابدۇسەمەتكە مۇنداق دەپ تېلېفون بېرىشكە بۇيرىدى: «لوخۇ رايونىدىكى ھېلىقى كىرىپ باشقا دەپ قوي، ھوشنى يىغىپ يۈرسۇن. بولمىسا، ئۇنى ئۆيىگە باستۇرۇپ كىرىپ جاجىسىنى بېرىمىز! ئۆزۈڭمۇ غىرت قىسىپ يۈرگىن، ئويغۇر ئىكەنلىكىڭنى ئۇنتۇپ قالما! بولمىسا سېنى پايلاپ تۇرۇپ ھەرقانداق ۋاقىتتا جايلىۋېتەلەيمىز!»

ئابدۇسەمەت بۇ تەھدىتنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بەك غەزەپلەندى. ئۇ ئالدى بىلەن ياقچۇقچىلار شاكىسىدىكىلەر «كىرىپە چاچ» دەپ ئاتىدىغان چېن ۋېيجۈەنگە ئەھۋالنى ئېيتىپ، ئۇنى ئېھتىيات قىلىپ يۈرۈشكە ئاگاھلاندۇردى. چۈنكى چېن ۋېيجۈەن يانچۇقچىلار شاكىسىدىكىلەرنى دىر - دىر تىترىتىۋېتىدىغان ئەزىمەت ئىدى، شۇڭا يانچۇقچىلارنىڭ «خوجاين»، «لىرى ئۇنى چىش - تىرنىقىغىچە ئوچ كۆرتتى. شۇ چاغدا چېن ۋېيجۈەنمۇ ئابدۇسەمەتكە ئېھتىيات قىلىپ يۈرۈشنى تاپىلغاندا، لېكىن ئابدۇسەمەت كۈلۈپ تۇرۇپ:

___ ھەممىمىز بىر ئۇيغۇر بولغاندىكىن، ئۇلار ماڭا قەست قىلىپ يۈرمەس، ___ دېگەندى.

بىراق ئويلىمىغان يەردىن، ئابدۇسەمەتنى دەل ئۆزى بىلەن بىر يۇرتتا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرتدىشى خالىق قىلچە رەھىم قىلماي، 16 يېرىگە پىچاق سېلىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى...

27. يالغانچىلىق قانلىق

جىنايەتنى ياپالمىدى.

سوتتىكى جاۋابكار

ئورۇندا ئولتۇرغان خالىق

بولۇنۇۋاتقان گەپلەرنى

ئاڭلاۋېرىپ ئاخىرى ئىچى پۇشتى، چۈنكى ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى: ئۆزى ئادەم ئۆلتۈردى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆلتۈرگىنى ساقچى. بۇنىڭغا سوتتا نېمە دەپ ھۆكۈم چىقىرىلدىغانلىقى ئېنىق، ئۇ بۇ قىلغىنى ئۈچۈن پات ئارىدا بەدەل تۆلەيدۇ، چۈنكى قانغا قان - جانغا جان ئېلىنىدىغانلىقىنى كىچىك بالىلارمۇ بىلىدۇ.

سوت جاۋابكار ئۈچۈن تەكلىپ قىلغان ئادۋوكات خالىققا ئەيىبنامە بىلەن گۇۋاھچىلارنىڭ گۇۋاھلىق سۆزلىرىنى زەن قويۇپ ئاڭلاپ، ئۇنىڭدا ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان جايلار بولسا سوتتا بىۋاسىتە ئوتتۇرىغا قويسا بولىدىغانلىقىنى، ئادۋوكات شۇنىڭغا ئاساسەن ئۇنى ئاقلىسا بۇنىڭ جاۋابكارغا بېرىلىدىغان جازانى يەڭگىللىتىشكە پايدىسى بارلىقىنى ئېنىق ئېيتتى. لېكىن، باشقىلارنىڭ گەپلىرىنى ئۇزۇن ۋاقىت جىم

ئولتۇرۇپ ئاڭلاش ئەزەلدىن جاھانكەزدىلىككە كۆنۈپ كەتكەن خالىق ئۈچۈن چىدىغۇسىز ئازاب ئىدى. شۇڭا ئۇ ئىختىيارسىز ئۇ ياق - بۇ ياققا ھاڭئوقىپ قارىتتى. سوتتىكىلەرنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقى بىلەن پەرۋابى پەلەك، ئۆزىچە بىر نېمىلەرنى ئويلاپ كېتەتتى.

خالىقنىڭ كۆزلىرى ئايلەتكە ئاغدى. ئۇ ئايلەتكە، ئايلەتنىڭ لەۋزىدە تۇرماي ئۆزىنى سېتىۋەتكەنلىكىگە نەپرەتلىنەتتى: «ئۇي، ئاناڭنى لاتا غىلاپ! شۇ چاغدا بەرگەن پۇلۇمنى موكىدە ئېلىپ، (ھېچكىمگە تىنمايمەن، ئوسمانغىمۇ دېمەيمەن) دېگەنلىرىڭ قېنى سېنىڭ؟ ساڭا ئىشىنىپ كېتىپ، بۇ ئىشنى ئىس - بۇسى چىقماي بېسىلىپ قالار، دەپتىكەنمەن تېخى. سەن گۇي مېنى سېتىۋەتمىگەن بولساڭ، ساقچىلار مېنى تۇتالمايتتى. ھېلىمۇ ياخشى ساڭا (شىنجاڭغا كېتىمەن) دەپ قويۇپتىكەنمەن، بولمىسا ساقچىلارغا ياتقىمىنى دەپ بېرەر ئىكەنمەن، ھەتتا ساقچىلارنى ياتقىمغا باشلاپ كېلىشتىنمۇ يانمايدىكەنمەن، ساتقىن!»

شۇڭا ئايلەتنىڭ سوتتا «خالىق مېنى جەسەتنى يۆتكەشكە ئۈنمىسام ئۈنماي مەجبۇرلاپ ئاپاردى»، دېگەن گۇۋاھلىق سۆزلىرىنى خالىق قەتئىي رەت قىلىپ: — يالغان، مەن ئۇنىڭ يېنىغا بارغاندا ئۇنىڭغا: «بىر ساقچىنى ئۆلتۈرۈۋەتتىم»، دەپ ئېنىق ئېيتقان، — دەپ تۇرۇۋالدى.

چۈنكى خالىق: «ساقچىلار ئۇ گۇيىنىڭ گەپلىرىگە قانچىلىك ئىشىنىدۇ، بۇنىڭ بىلەن نېمە كارىم؟ ئۇ ئىشنى ئىككىمىزدىن باشقا ئادەم بىلمەيدىغان بولغاندىكىن تېنىۋالسام بولىۋېرىدۇ»، دەپ ئويلىغانىدى.

خالىق سولاقخانىدا يېتىپ، نۇرغۇن ئىشلارنى ئويلاپ كەتتى: «ئايلەت دېگەن گۇيىنىڭ ئۆزىنى مەلۇم قىلىپ، ساقچىغا گۇۋاھلىق بېرىپ قويۇشنى بىلگەن بولسام، شۇ چاغدا جەسەتنى يىغىشتۇرۇپ بولۇپلا ئۇ گۇيىنىمۇ بىر پىچاق بىلەنلا جايلىۋېتەر ئىكەنمەن. ياسىن دېگەن بۇ ھارامدىن بولغان شۇمچۇ تېخى! ساقچىغا ھەممىنى دەۋەتتە، ئاناڭنى شۇم! سېنى ئانچە - مۇنچە تىللاپ، ئۇچۇقداپ قويغىنىمنى دەپلا مېنى سېتىۋەتسەڭ قانداق بولىدۇ، لاتا؟ مەن بولمىغان بولسام ھازىر سەن ئۈرۈمچىنىڭ كۈچلىرىدە ئەخەت تېرىپ يۈرگەن بولاتتىڭ. ئاكاڭ خالىق بولمىغان بولسا، گۇاڭجۇ، شېنجېن دەك چوڭ شەھەرلەرنى كۆرەلەيتتىمۇ؟ ھازىرقىدەك ياخشى يەپ - ياخشى

كىيىپ ئوبىيالايتتىڭمۇ؟ ھەر قېتىم ۋەزىپىنى ئاشۇرۇپ ئورۇندىغان چاغلىرىڭدا يانچۇقۇڭغا سېلىپ قويغان پۇللىرىمنىڭ مېغىزىنى چاقالايتتىڭمۇ؟ سەن گۈي ساقچىلارغا: «ياتقىمدىن چىقسام ئۆيىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر ئادەم يېنىپتۇ. ئۆسەل ئىگىرىۋىدى، خالىق ئۇنىڭ يوتىسىغا يەنە ئىككى پىچاق سالىدى. ئاندىن مېنى پىچاقتىكى قانلارنى يۇيۇپتەكسەن دەپ بۇيرۇدى، دەپ گۇۋاھلىق بەرمىگەن بولساڭ ئۇلار مېنى قاتىل دەپ بېكىتەلمەيتتى!»

بىراق ئابلەتنىڭ دەسلەپتە بۇ ئىشنى ئىنسۇ - جىنغا تىنىمغانلىقى، ھەتتا ئوسمانغىمۇ «خالىق باشقىلار بىلەن ئۇرۇشۇپ قاپتىكەن ياردەملەشتىم» دەپ قويغانلىقىدىن خالىق بىخەۋەر ئىدى. كېيىن ساقچىلار قاتتىق تەكشۈرۈشكە كىرىشتى، ئەھۋالنىڭ چاتاقى تۇرغانلىقىنى بايقىغان ئوسماننىڭ كۆڭلى بىر ئىشنى سەزگەندەك بولدى ۋە ئابلەتكە 400 يۈەننى تۇتقۇزۇپ، ئۇنى دەرھال شېنجىڭدىن كېتىشكە بۇيرۇدى. بىراق، ئۇ چاغدا بېكەت، پرېستىتەن ۋە يوللارنىڭ ھەممىسى قامال قىلىنغان بولغاچقا، مىدىر - سىدىر قىلغىلى بولمايتتى. جىق قازانلاردا قايناپ باققان ئوسمان بىر بالا - قازاننىڭ شەپسىنى سەزدى - دە، ئابلەتتىن زادى نېمە ئىش بولغانلىقىنى كۆچىلاپ سورىدى، شۇنىڭ بىلەن ئابلەت بولغان ئىشنى ئۇنىڭغا دەپ بەردى. ئوسمان ساقچىنى ئۆلتۈرۈشنىڭ قانچىلىك ئېغىر جىنايەت ئىكەنلىكىنى، ئابلەتنىڭمۇ قېچىپ قۇتۇلالىشى مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلەتتى، شۇڭا ئۇ ئابلەتنى ئۆزىنى مەلۇم قىلىشقا دەۋەت قىلدى.

خالىق ئابلەتتەك بالا - قازاننىڭ ئۇرۇقىنى شۇ چاغدا بىراقلا يوقۇتۇۋەتمەي تىرىك قالدۇرۇپ قويغانلىقىغا قاتتىق پۇشايىمەن قىلاتتى: «ئېست، شۇ چاغدا كاللام نەگە كەتكەن بولغىدى؟ خوجايىنىڭ مېنى كاللىسى يوق دۆت، دېيىشلىرىمۇ بېكار ئەمەسكەن!»

خالىقنىڭ سولاقخانىدىكى كۈنلىرى 5 - ئىيۇن كېچىدە ساقچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغان چاغدىكى كۆرۈنۈشلەرنى سانسىز قېتىملاپ كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈش بىلەن ئۆتتى. ئۇ ئابدۇسەمەتنى ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، ئۆزىمۇ دەككە - دۈككەگە چۈشۈپ قالدى، چۈنكى ئۇنىڭ كۆڭلىگە شۇ ئىش ئايان ئىدىكى، ئۇ گەرچە خوجايىنىڭ گېپى بويىچە ياناقنى قۇلۇپلاپ، ئاچقۇچنى چۆرۈۋەتكىنى بىلەنمۇ، نەق

مەيدان ھامان بىر كۈنى ئاشكارىلانماي قالمايتتى. جەسەتنى يىراققا ئاپىرىپ تاشلىۋەتكىنى بىلەنمۇ، ساقچىلار ئۇنى چوقۇم تاپالايتتى. چۈنكى ئابدۇسەمەت دېگەن ساقچى تۇرسا، ساقچى تەرەپ ئۇنىڭ ئۆلگەنلىكىنى ئوققان ھامان، قاتىلىنى چوقۇم تۇنماي قويمايدۇ...

خۇدا ساقچىلار! پېشانەم ئۇنچۇلامۇ تەتۈر ئەمەستۇر؟ مەڭگۈ پاش بولماي قالدىغان دېلولارمۇ ئاز ئەمەسقۇ...!

خالىق خوجايىنىنىڭ ئۆزىنى دالدىغا ئېلىش ئۈچۈن شىنجاڭغا كېتىۋالغانلىقىنى تېلېفوندا ئۇقتى. خالىق ئاپتوبۇس بىلەن گۇاڭجۇغا كەتمەكچى بولۇپ بېكەتكە كەلدى، لېكىن بېكەتنىڭ بېلەنخانىسى، تەكشۈرۈش ئېغىزلىرىنىڭ ھەممىسىگە ساقچىلار يىغىيلا كەتكەندى، ئۇلارنىڭ قولىدا خالىقنىڭ سۈرىتى تۇراتتى. بۇنى كۆرۈپ قورقۇپ كەتكەن خالىق دەرھال تىكىۋەتتى. كېچىسى ئۇ ئىجارە ئالغان ئۆيىگە قايتىپ بېرىپ يېتىشقا پېتىنالمىيىتى، ساراي، مېھمانخانىغا بېرىشقا تېخىمۇ بولمايتتى. شۇنىڭ بىلەن خالىق تىلەمچىلەرنىڭ ئارىسىغا كىرىۋېلىپ، كۆرۈۋالغان ئاستىدا تۇنەشكە مەجبۇر بولدى، ئۇنىڭ ئۈستىبېشى تىلەمچىلەردىنمۇ مەينەتلىشىپ كەتكەندى.

خالىق قورقۇپ، مۆكۈپ يۈرۈپ ئىككى كۈنى ئۆتكۈزدى، ئۇنىڭ ئەھۋالى ئىنتايىن بەتتەرلىشىپ كەتكەندى. خالىق ئۇيغۇردىن بىرەر سىنى تېپىپ ئۇنىڭدىن ياردەم تىلەمەكچى بولدى. يۇ، لېكىن كۆپ ئالاقە قىلىدىغان ئادەملەرنى بېرىپ ئىزدەشكە پېتىنالمىيىتى. چۈنكى ئۇنداق ئادەملەرنىڭ كەينىگىمۇ ئاللىقاچان ساقچىلار چۈشۈپ بولغانلىقىنى خالىق سېزىپ بولغانىدى. خالىق فۇتپەندە ئۇيغۇرلار توپلىشىپ ئولتۇرىدىغان بىر يەرنىڭ بارلىقىنى يادىغا ئالدى، خالىق شۇلارنىڭ ئىچىدە بىر ئۇيغۇر بىلەن ئاز- تولا تونۇشاتتى، بۇنداق چاغدا ئانچە قويۇق ئارىلاشمايدىغان ئاشۇنداق كىشىلەرنى ئىزدىگەن تۈزۈك. چۈنكى ساقچىلار ئۇنداقلارغا ئانچە دىققەت قىلىپمۇ كەتمەيدۇ. خالىق كۆز باغلانغاندا فۇتپەن رايونىنىڭ شا تىيەن دېگەن يېرىدىكى دېھقانلار بىنالىرىنىڭ يېنىغا كەلدى، ئۇ ئەتراپنى كۆزىتىپ، باشقىچە غەيرىي ئەھۋالنىڭ يوقلۇقىنى كۆرگەندىن كېيىن بىر بىناغا ھاسىراپ- ھۆمۈدىگىنىچە كىردى- دە، بىنانىڭ ئۈستۈنكى قەۋىتىگە چىقتى. ئۇ بىر ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىپ،

ئىشكىنى چېكەي دەپ قولىنى شۇنداق كۆتۈرۈشكە، ئۈستۈنكى قەۋەتتىن تۆت ئادەم گويا ئاسماندىن چۈشكەندىلا يۈگۈرۈپ چۈشۈپ، ئۇنى يەرگە بېسىلا قوللىرىنى كەينىگە قايرىدى. خالىق ساقچىلارنىڭ ئۇراقتىن بېرى مۇشۇ يەردە ساقلاپ تۇرغانلىقىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغانىدى.

ئابدۇسەمەت قەستكە ئۇچرىغان نەق مەيدان تېپىلغاندىن كېيىن، تەكشۈرۈش ئارقىلىق، نەق مەيداندىكى قاننىڭ كۆپىنچىسىنىڭ A تىپلىق ئىكەنلىكى ئېنىقلاندى، بۇ ئابدۇسەمەتنىڭ قان تىپى بىلەن ئوخشاش ئىدى. بۇنى كۆرگەن سەپداشلارنىڭ كۆڭلىگە يەتمىگەن ئىشلار يەتتى. لوگگاڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ليۇ كۈنەنجى بىلەن سىياسىي كومىسسار يۈەن شياڭبىن ئەھۋالنى ئۇققاندىن كېيىن، دەرھال بۇجى ساقچى مەھكىمىسىگە كېلىپ مەخسۇس دېلو گۇرۇپپىسى تەشكىللەپ، رازۋېدىكىنى باشلىۋەتتى. ئابدۇسەمەتنىڭ قۇربان بولۇپ كەتكەنلىكى پۈتۈن ئىدارىنى لەرزىگە سالدى.

— بۇ دېلونى چوقۇم پاش قىلىشىمىز كېرەك، — دېدى ليۇ كۈنەنجى، — ئابدۇسەمەتكە زىيانكەشلىك قىلغان قاتىلنى تۇتالمىساق، بۇ بىز ئۈچۈن مەڭگۈلۈك نومۇس!

ساقچىلار ئابدۇسەمەت قەستكە ئۇچراشتىن بۇرۇن ئۇنىڭ بىلەن ئەڭ ئاخىرقى قېىم ئۇچراشقان ئادەمنىڭ خالىق ئىكەنلىكىنى ئۇقتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە خالىقنىڭ ياتىقىدىن ئىككى ئادەمنىڭ ئېلىشقانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان ئىزلار ۋە نۇرغۇن قان داغلىرى بايقالدى. دېمەك، خالىق تەبىئىيلا ساقچىلارنىڭ نەزىرىدىكى بىرىنچى جىنايەت گۇماندارى بولۇپ قالدى.

جەمئىي 12 مىليون نوپۇس ئىچىدە، ئاققۇنلار تۇراقلىق نوپۇسنىڭ نەچچە ھەسسىسىگە باراۋەر كېلىدىغان شېنجېندەك بۇنداق مىخ - مىخ ئادەم دېڭىزىدىن بىرەر ئادەمنى ئىزدەپ تېپىش ناھايىتى مۇشكۈل ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە خەنزۇلارنىڭ نەزەردە ئۇيغۇرلارنىڭ چىرايى بىر - بىرىگە ئوخشاشلا ئىدى.

قانداق ئېنىقلاش كېرەك؟ خالىق زادى نەدىدۇر؟ شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى لوگگاڭ، فۇتېيەن، نەنشەن، باۋئەن قاتارلىق تۆت شۆبە ئىدارىدىن 100 دەك ساقچىنى ئاجرىتىپ كېچە - كۈندۈز تەكشۈرۈپ ئېنىقلاشقا سەپەرۋەر قىلدى.

شەپىنى سەزگەن يىرتقۇچ ئەلۋەتتە ئۆزىنى چەتكە ئالدى. تۈلكە ئىنتايىن سەزگۈر كېلىدۇ، ئۇ بىلىنەر- بىلىنەس شەپىدىنمۇ ئوۋچىنىڭ يېقىنلاپ كېلىپ قالغانلىقىنى بايقىۋالالايدۇ. 5- ئىيۇن چۈشتىن ئاۋۋال، لاقا- لۇقىلىرىنى بىر يانغا دۆۋىلەپ قويۇپ، يول ياقىسىدا ماشىنا ساقلاپ تۇرغان ئوسمان ساقچىلارنىڭ قولغا چۈشتى. ئۇ ئەسلىدە تارىم رېستوراندا ئاشتا قىلىپ بولغاندىن كېيىن، بالا- ۋاقىسى ۋە يۈگۈر- يېتىمچىلىرىنى ئېلىپلا شېنجېندىن كەتمەكچى بولغانىدى، لېكىن كېچىكىپ قالدى.

ئوسمان ساقچىلار كۆرسەتكەن سۈرەتلەر ئىچىدىن خالىقنىڭ سۈرىتىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، ئۇنى تونۇيدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ دەل خالىق ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلدى: «خالىق ئابلەتنى ئىزدەپ كەلگەندە ئۇنىڭ قولىدىكى پىچاق يارىسى ۋە يەڭلىرىدىكى قانلارنى كۆرۈپ گۇمانلىنىپ قالغانىدىم»، دېدى ساقچىلارغا. ئوسمان ناھايىتى قاقۋاش ئادەم ئىدى، ئۇ ساقچىلارنىڭ ئابدۇسەمەتنى ئۆلتۈرگەن قاتىلىنى ئىزدەپ يۈرگەنلىكىنى بىلەتتى. ئۆزىنىڭ گەرچە بۇ دېلو بىلەن چىتىشلىقى بولمىسىمۇ، لېكىن ساقچىلاردىن تېزراق قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۇلارغا ئاكتىپ ماسلىشىشى كېرەك ئىدى. شۇڭا ساقچىلار ئۇنىڭدىن خالىقنىڭ شەھەر ئىچىدە باشقا تۇرار جايى ياكى دوستىنىڭ بار- يوقلۇقىنى سورىغاندا، ئۇ فۇتېن رايونىنىڭ شانۇ دېگەن يېرىدە بىر تونۇشى بار بولۇپ خالىقنىڭ ئىلگىرى شۇ يەردە قونغانلىقىنى، لېكىن ئۇ ئىككىسىنىڭ بەك يېقىن ئارىلىشىپ كەتمىگەنلىكىنى دەپ بەردى.

ساقچىلار مۇھىم كۈچنى فۇتېن شانۇ تەرەپكە يۆتكەپ، ئۇ ئەتراپنى ئۇششاق بۆلەكلەرگە ئايرىپ، مەسئۇلىيەتنى ھەربىر ساقچىغىچە ئەمەلىيەشتۈردى. ئاندىن ئاشپۇزۇل، ئىجارە ئۆي، ساتىراشخانا دېگەنلەرنى بىر بىر تەكشۈرۈپ، بۇ رايوننى تولۇق قامال قىلدى. شۇڭا ئۇچىسىغا ئاق مايكا، قارا ئىستان كىيگەن خالىق پەيدا بولغان ھامان ساقچىلار ئۇنىڭدىكى ئالامەتلەرنىڭ ئۇزۇنلىرى ئۇزۇندىن بۇيان ساقلاپ ئولتۇرغان جىنايەت گۇماندارىنىڭكى بىلەن ئويۇم ئوخشاش ئىكەنلىكىنى بايقاپ ئۇنى كاپىدە تۇتقانىدى.

خالىق تۇتۇلغاندىن كېيىن، ساقچىلار پاكىتنى تېخىمۇ ئېنىق ئايدىڭلاشتۇرۇپ قىلچە گۇمان قالدۇرماسلىق ئۈچۈن، خالىقنى DNA لىك تەكشۈردى، خالىقنىڭ قېنى

B تىپلىق بولۇپ چىقتى. دېمەك نەق مەيداندا بايقالغان ئىككى خىل قان ئىزىنىڭ يەنە بىرى دەل B تىپلىق ئىدى.

خالىق ناۋادا ساقچىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالسام قانداق قىلسام بولار؟ قانداق قىلسام جىنايىتىمنى يوشۇرۇپ قالالايمەن؟ دېگەنلەرنى ئويلاپ باققان بولسا كېرەك. يالغانچىلىق ئۇنىڭ ئاشۇ شايدىغا كىرگەندىن بۇيان يېتىلدۈرگەن ئەڭ يۇقىرى ماھارىتى ئىدى. ئۇ مۇشۇ ياقا يۇرتتا قېقىلىپ - سوقۇلۇپ ئۆتكۈزگەن ئۆمۈردە قانچىلىك يالغان ئېيتقانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. كىچىك چاغلىرىدا ئانىسى ئۇنىڭغا «قۇرۇن» دىكى ئايەتلەردە بار، يالغان سۆزلىگەن ئادەم خۇدانىڭ نەپرىتىگە قالدۇ، بالام!» دەپ نەسىھەت قىلاتتى. لېكىن ئۇ نەسىھەتلەر خالققا نىسبەتەن ناھايىتى بىراقىتىكى بىر زامانغا، ھەتتا باشقا بىر دۇنياغا تەۋە گەپلەر ئىدى.

خالقنىڭ ھىيلىگەرلىكى ساقچىلارنىڭ ئويلىغىنىدىنمۇ ئېشىپ كەتتى، شۇڭا سوراق ئىنتايىن تەسكە چۈشۈۋاتاتتى.

ئۇ دەسلەپتە تاماقمۇ يېمەي، ئۇخلىماي، گەپمۇ قىلماي بۇتتەك ئولتۇرۇۋالدى. كىچىك پەرھات كىرىپ گەپ قىلىش، مەت قىلىپ قويمىدى.

خالقنى سوراق قىلىشقا بۇجى ساقچىخانسى جىنايى ئىشلار ساقچى ئەترىتىنىڭ باشلىقى جۇ گاڭ قاتناشتى. جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسىغا ھەربىي سەپتىن كەسىپ ئالماشتۇرۇپ كەلگەن بۇ خۇنەنلىك ئەزىمەت ئىلگىرى ئابدۇسەمەتنىڭ باشلىقى ئىدى. ئۇ ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچىخانغا كەلگەندىن كېيىن، كەسپىي ماھارەت جەھەتتە ناھايىتى تېز ئىلگىرىلىگەنلىكىنى، دېلوالارنى مۇستەقىل بىر تەرەپ قىلىش ماھارىتىنى يېتىلدۈرۈپلا قالماي، خىزمەتنىڭ مىقدارى ۋە سۈپىتىدە خەنزۇلاردىن قېلىشمىسىدەك دەرىجىگە يەتكەنلىكىنى بىلسەتتى. بۇندى كۆرگەن جۇ گاڭ ئابدۇسەمەتنىڭ ناھايىتى ئىستىقبالىنى يىگىت ئىكەنلىكىنى جەزىم قىلغانىدى. بىراق، ئويلىمىغان يەردىن ئابدۇسەمەت تۇيۇقسىز قازا قىلىپ كەتتى، بۇ كېلىشمەسىلىك ھەممىنى ھەسرەتتە قويدى. شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى رازۇپىدا ئەترىتىدىكى مەلۇم بىر ئوتتۇرا ئەترەتنىڭ باشلىقى گۇ خۇڭشۈيمۇ ناھايىتى تەجربىلىك ساقچىلاردىن بولۇپ، نۇرغۇن چوڭ دېلوالارنى پاش قىلىشقا قاتناشقانىدى.

ئۇلار سەپىدىشى ئابدۇسەمەتنى ئۆلتۈرگەن ۋەھشىي قاتىل خالىققا كۆزلىرىنى مىختەك تىككەن چاغلىرىدا، ئۇنى چايناپ پۈركۈۋەتكۈسى كېلەتتى.

بىرەر ئامال تاپمىسا ساقچىلار ئۇنى بوش قويمايدىغانلىقىنى سەزگەن خالىق يالغاننى توقۇش يولى بىلەن جىنايىتىدىن قاچماقچى بولدى.

ئۇ جىنايىتىنى تاپشۇرۇشقا باشلىدى: “ئابدۇسەمەتنىڭ مېنىڭ ياتقىمدا ئۆلتۈرۈلگىنى راست. لېكىن ئۇنى پۇرقەت ئۆلتۈردى، مەن پۇرقەتنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئابدۇسەمەتنى بىز ئىجارە ئالغان ئۆيگە باشلاپ كىردىم. بىز كىرىشىمىزگىلا پۇرقەت يەنە بىر نەچچە ئادەم بىلەن ئېتىلىپ كېلىپ، ئابدۇسەمەتنى ئۆلتۈرۈۋەتتى...”

خالىقنىڭ دېگەنلىرى ساقچىلار نەق مەيداننى تەكشۈرۈپ ئىگىلىگەن پاكىتلارغا ماس كەلمەيتتى، ئابىلەت ئۆزىنى مەلۇم قىلغاندا تاپشۇرغان ئەھۋاللاردىنمۇ يەق قىلاتتى. ئۇنىڭ يالغانچىلىقى پۈتەنلەي چىنىپ قالدى، بۇنىڭ بىلەن خالىقنىڭ بىرىنچى كوزۇرى يوققا چىقتى.

ئارىدىن تۆت سائەت ئۆتكەندىن كېيىن خالىق يەنە ئىقرار قىلىپ مۇنداق دېدى: “ئۆيىڭ ئىچىدە بىر مۇنچە ئۇيغۇرلار ئۇرۇشۇپ كەتتى، كىمنىڭ ئۆلتۈرگەنلىكىنى بىلەلمىدىم، ئىشقىلىپ ئۇنى مەن ئۆلتۈرمىدىم. ئۇلار ئادەمنى ئۆلتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن مېنى جەسەتنى ئاپىرىپ تاشلىۋېتىشكە ياردەملىشىشكە بۇيرىدى. مەن ياق دېيىشكە پېتىنالمىدىم...” خالىقنىڭ كاللا دېسە پاقالچاق دېگەندەك گەپلىرى ساقچىلارنى ئىشەندۈرەلمىدى. ئۇنىڭ ئىككىنچى كوزۇرىمۇ بىكار بولدى.

ئارىدىن بىر نەچچە سائەت ئۆتكەندىن كېيىن خالىق يەنە سۆزلىدى: “ئابدۇسەمەتنى چوڭ تۇرغۇن ئۆلتۈردى. ئۇنىڭ بۇرۇنقى ئىسمى پۇرقەت ئىدى، ئابدۇسەمەت ئىلگىرى ئۇنىڭ ئىسمى كىچىك تۇرغۇننى تۇنقان بولغاچقا، ئۇ ئابدۇسەمەتكە ئىنتايىن ئۆچ ئىدى...”

خالىقنىڭ چوڭ تۇرغۇن دېگىنى شىنجاڭدىن تۇتۇش بۇيرۇقى چىقىرىلغان قاچقۇن جىنايەتچى بولۇپ، خالىقلارنىڭ خوجايىنى ئىدى. دېمەك، خالىق ئىشنى ئۇنىڭغا دۆڭگەپ قويسام، قۇتۇلۇپ قالارمەنمىكىن، دەپ ئويلىغانىدى.

لېكىن ساقچىلار يۇقىرى پەن - تېخنىكىلىك ۋاسىتىلەر ئارقىلىق تۇرغۇننىڭ شۇ كۈنى كەچتە شېنجېندا ئەمەس، بەلكى ئۈرۈمچىدە ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىقتى.

بۇنىڭ بىلەن نۇرغۇننىڭ مەزكۇر دېلۋنى سادىر قىلىش مۇمكىنچىلىكى دەرىھال نىساقىت قىلىندى.

شۇنداق قىلىپ، خالىقنىڭ ئۇچىنچى كوزۇرۇمۇ ئاخىرى سۇغا چۈشكەن پالماغا ئوخشاپ قالدى.

ئىككىنچى قېتىملىق سوراققا ئۆلكىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى رازۇبىدكا باشقارمىسى نۇر زىيائىدىن ئىسىملىك تەجرىبىلىك ئۇيغۇر ساقچىنى ئەۋەتتى. بۇنىڭ بىلەن كىچىك پەرھات ئىككىسى ھەمكارلىشىپ، خالىققا روھىي جەھەتتىن تۇيدۇرماي ھۇجۇم قىلىشقا باشلىدى: «سەن يەنە يالغان ئېيتىۋاتىسەن، دېگەنلىرىڭ پۈتۈنلەي خاتا!» ئىككى ئۇيغۇر ساقچى خەنزۇ ساقچىلار بىلەن زىچ ماسلىشىپ، ئۇنىڭ ئىنقىزىتىدىكى دېلۋ سادىر قىلىش جەريانىنى ئۇششاق ھالقىلىرىغىچە تەپسىلىي تەھلىل قىلدى.

خالىقنىڭ ھەرقانچە قۇۋ بولسىمۇ يالغاننى قىلچە چاندۇرماي راستتەك قىلىپ توقۇيالىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ساقچىلار قولغا چۈشۈرگەن پاكىتلار، باشقىلارنىڭ گۇۋاھلىق سۆزلىرى ۋە ئورۇنلۇق ئەقلىي خۇلاسەلەر ئالدىدا خالىق خۇددى تۆشۈككە قاپسىلىپ قالغان ھىيلىگەر چاشقانغا ئوخشاپ قالدى. چۈنكى چاشقان ھەرقانچە ھىيلىگەرلىك قىلىپ، مۇھاسىرىنى بۆسۈپ چىقىپ كېتىشكە ئۇرۇنۇپ باقسىمۇ، ئاخىرى يەنىلا قاچىدىغان باشقا تۆشۈك تاپالماي، تۆشۈكنىڭ قاپقان قۇرۇلغان ئېغىزىغا كېلىدۇ. دە، قاپقانغا چۈشۈپ، تۆت پۈتىنى ئاسمانغا قىلىپ ياتىدۇ.

مىختەك قاندىلىپ تۇرغان جۈپ - جۈپ غەزەپلىك كۆزلەردىن خالىق دىرىلەپ تىترەشكە باشلىدى. پۇختا لوگىكىلىك تەھلىللەر ئالدىدا ئۇنىڭ يالغان - ياۋىدەك گەپلىرى خۇددى شامال سوققان توزغاققا ئايلىندى. جىسمانىي ۋە روھىي جەھەتتىن دەرىمانسىزلانغان خالىقنىڭ مېڭىسى خۇددى سېھىرلەنگەندەك ئىسلىمەيلا قالدى، شۇنىڭ بىلەن راست گەپ قىلماقتىن باشقا يولنىڭ قالمىغانلىقىغا كۆزى يەتكەن خالىق زۇنغا كەلدى: «ئابدۇسەمەتنى مەن ئۆلتۈردۈم، مەستلىكتە ئەمەس، بەلكى كونا ئاداۋىتىم بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆلتۈردۈم. ئابدۇسەمەت ئىلگىرى مېنى قولغا ئالغانىدى، بۇنىڭ بىلەنلا بولدى قىلماي، قولۇمدىكى شورىكلارنى قاچۇرۇپ بولدى، مېنىڭ يېيىمگە چۈشتى. ھە دېسىلا ئۇنى ئېيت، بۇنى دەپ بەرگەن دەپ كۆرۈمگە

كىرىۋالدى. ئاشۇ ئىش بولۇشتىن يېرىم ئاي بۇرۇن ئۇ ساقچىلارنى باشلاپ بىز تۇرغان يەرگە تەكشۈرۈپ كەلدى. كېيىن ئۇقساق، ئۇ قېتىمقىسى نوۋەتچى ساقچىلارنىڭ رەسمىيەت ئۈچۈن ئىجارە ئۆيلەرنى مۇنداقلا تەكشۈرۈپ كۆرۈشى ئىكەندۇق. لېكىن ئابدۇسەمەت ئۇلارنى بىز تۇرغان ئورۇنغا ئەتەي باشلاپ كەپتىكەن. بۇنى ئوققاندىن كېيىن، ئابدۇسەمەتنىڭ ھامان مېنى ئارامدا قويمايدىغانلىقىغا كۆرۈم يەتتى...“
خالق ئاخىرىدا شۇنداق دېدى: ”ئابدۇسەمەت مېنىڭ كۆزۈمگە قالدغان مىخ، تاپنىمغا سانچىلغان تىكەن، ئۆلسەممۇ ئۆچۈم چىقمايدىغان دۈشمىنىم...“

خالق راست گەپ قىلىپ قىلمىشنى ئىقرار قىلغاندىن كېيىن، ئىچى خېلىلا بوشاپ قالغاندەك بولدى. ئۇ سولاقخانغا قايتىپ كىرىپ راسا

28. سەرسانلىق خالىقنى
ھالاكەتكە باشلىغانىدى.

قېنىپ ئۆخلىدى. ئۇنىڭچە بولغاندا شۇ ئۇخلىغىنىچە ئويغانمىغان بولسا نەقەدەر ياخشى بولغان بولاتتى. ھە! ئۇ ئويغاندى، لېكىن قويغۇسى كەلمەي ئۇزاقتىن ئۇزاق ياتتى.

ئىلگىرىكى كەچمىشلەر خۇددى بىر قارىسا چۈشەنك، بىر قارىسا بولغان ئىشتەك ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىشكە باشلىدى...

ئۇنىڭ سولاقتا يېتىپ باقمىغىنىغا خېلى ئۇزۇن بولغانىدى. كىچىك ۋاقتىدا دادىسىنىڭ ئۇنى قاراڭغۇ ئۆيگە بىر كېچە - كۈندۈز سولاپ قويغىنى ھازىرغىچە ئېسىدە تۇرۇپتۇ. ئەسلىدە ئۇ بىر دوستىنىڭ ئۆيىگە ئوينىغىلى بېرىپ، ئۇلارنىڭ 10 يۈەن پۇلىنى ئوغرىلىۋالغانىدى، شۇ چاغدا ئۇ بالىنىڭ دادىسى خالىققا: ”بالام، پۇلنى ئوغرىلىدىڭمۇ - يوق؟ راست گەپنى قىلساڭلا بولدى، ھەرگىز داداڭغا دېمەيمەن“، دېگەندى مۇلايىملىق بىلەن. خالىق ئاخىرى راستىنى ئېيتىپ، پۇلنى ئوغرىلىغانلىقىغا ئىقرار بولدى ۋە ئايىغىنىڭ ئىچىگە تىقىۋالغان پۇلنى ئېلىپ بەردى. بىراق ھېلىقى ئادەم گېپىدە تۇرماي، خالىقنىڭ پۇل ئوغرىلىغانلىقىنى ئۇنىڭ دادىسىغا دەپ قويدى. خالىقنىڭ دادىسى نېرى - بېرىسىنى سورىمايلا خالىقنى

بولۇشىغا ئۇرۇپ يۈز- كۆزنى كۆكەرتىۋەتتى، ئاندىن ئۇنى قاراڭغۇ قازىناققا بىرىپچە - كۈندۈز سولاپ قويدى، قورسىقىغا تاماقمۇ بەرمىدى. يەنىلا ئانىنىڭ باغرى يۇمشاق بولىدىكەن، خالىقنىڭ ئانىسى ئوغلىغا ئېرىدىن خۇپىيانە نان ئەكىرىپ بەردى.

خالىقنىڭ ئىككى ئاكىسى بولۇپ، ئۇلار مەكتەپتە ئوقۇيتتى. خالىق مەكتەپ يېشىغا يەتكەندە ئۇنىڭ ئىنى- سىڭىللىرىغا قارايدىغان ئادەم بولمىغاچقا، دادىسى ئۇنى مەكتەپكە بەرمەي، ئۆينىڭ ئىش- كۈشلىرىگە سالدى.

خالىق دەسلەپتە مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان دوستلىرىغا ناھايىتى ھەۋەس قىلدى، ھەتتا مەكتەپكە بېرىپ سىنىپنىڭ دېرىزىلىرىگە سىرتتىن تويماي قاراپ كېتەتتى. كېيىن ئۇ مەكتەپتە ئوقۇمىغانمۇ ياخشىكەن دەپ قالدى. شۇنداق ئەمەسمۇ، مەكتەپتە ئوقۇمىساڭ تاپشۇرۇق ئىشلەيمەن، ئىمتىھان بېرىمەن دەپ غەم قىلمايسەن، مۇئەللىمنىڭ تەنبيهلىرىدىن قۇتۇلۇپ قالسەن، ئۆز بەگ- ئۆز خان ياشايسەن.

بىر كۈنى خالىق كەنتتىكىلەرنىڭ پوزۇر كىيىنگەن بىر ئادەمنى ئورنىلىپ، ئۇنىڭ پاراڭلىرىنى ئاڭلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى، خالىق بېرىپ ھېلىقى ئادەمنىڭ گەپلىرىگە قۇلاق سالدى. ئۇ ئادەمنىڭ دېيىشىچە، ئۇلارنىڭ ئۆيى ئەسلىدە بەك نامرات ئىكەندۇق. كېيىن ئۇ ئادەم يۇرتتىن چىقىپ كېتىپ ئون نەچچە يىل ئوقەت قىلىپ، ھازىر كاتتا خوجايىن بولتۇ. بۇ دورەم ئۇ دادىسىنىڭ نامىزىغا كەلگەنىكەن، ئەتە- ئۆگۈن يەنە ماڭدىكەن.

شۇنىڭدىن كېيىن خالىقمۇ ئاشۇ ئادەمگە ئوخشاش ئوقەت قىلىپ جىق پۇل تېپىپ، خوجايىن بولۇشنى ئويلايدىغان بولۇپ قالدى.

1998 - يىلى خالىق 14 ياشقا كىردى. ئۇ بەزىدە خوتەن ناھىيىسىنىڭ بازىرىغا ئۆيىدىن ئۇزۇم، پاختا دېگەندەك نەرسىلەرنى ئاپرىپ ساتىدىغان بولدى. بىر كۈنى ئۇ نەرسىلىرىنى سېتىپ بولۇپ، بىر ئاشخانىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئىككىلىنىپ تۇرۇپ كەتتى، چۈنكى ئۇنىڭ توخۇ قوردىقى يېڭۈسى بار ئىدى. لېكىن كىرەي دېسە ئۆيگە بارغاندىن كېيىن دادىسىنىڭ پۇلىنى بۇزۇپسەن، دەپ تىللاپ كېتىشىدىن قورقاتتى.

دەل شۇ چاغدا 30 ياشلار چامىسىدىكى بىرەيلەن كېلىپ قالدى.

— ئۇكام، تۇرۇپ كېتىپسەنغۇ؟ — دېدى ئۇ كىشى ئەدەب بىلەن، — نېمە يېگۈك بار؟ ماڭە، مەن مېھمان قىلاي!
پاھ، ماۋۇ ئامەتنى قارىمامدىغان! خالىق قۇلاقلىرىغا ئىشەنمەي قالدى. ئۇ پوزۇر كىيىنگەن بۇ كىشىگە مۆلدۈرلەپ قارىغىنچە نېمەدەپ رەھمەت ئېيتىشنى ئۇقالمىي تۇرۇپلا قالدى.

— يۈرە- يۈرە، — دېدى ھېلىقى ئادەم ئوچۇق- يورۇقلۇق بىلەن، — نېمىگە تارتىنسىن؟ — ئۇ خالىقنى يېتىلەپ دېگۈدەك ئاشخانغا ئېلىپ كىردى.
ئۇ ئادەم ناھايىتى مەرتلىك قىلىۋاتاتتى. ئۇ خالىققا توخۇ قوردىقى ئېلىپ بەردى، ئاندىن ئۇنىڭغا پىۋا تۇتتى. بۇ خالىقنىڭ تۇنجى قېتىم پىۋا ئىچىشى ئىدى، پىۋا ناھايىتى سوغۇق بولۇپ، خالىققا بەك تېتىپ كەتتى. خالىق بۇ ئادەمنى تۇيۇقسىزلا ياقىتۇرۇپ قالدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى ئاكا، دەپ ئاتىدى.

ئۇ ئادەم خالىق بىلەن تاغدىن- باغدىن پاراڭلىشىپ، ئۆيۈك نەدە، ئۆيۈكلەردا نەچچە جان بار، مەكنەپتە ئوقۇۋاتامسەن دېگەندەك گەپلەرنى سوردى. كېيىن ئۇ گەپنى باشقا ياققا بۇراپ ئۇدۇللا سورىدى:

— ئۇكام، سېنىڭ پۇل تاپقۇڭ بارمۇ؟

— ئەلۋتتە ئاكا!

— مېنىڭ جەنۇبىي جۇڭگودا بىر ئاشخانام بار، ئوقىتى بەك ياخشى. مەن بۇدۇ بىر قانچە ياردەمچى ئىزدەپ كەلگەن، ئۇ يەردىكىلەرنى ئىشلەتكۈم يوق، يەنىلا بىزنىڭ خوتەنلىكلەر ئىشەنچلىك كېلىدىكەن. قارىسام خېلى جېنى بار بالىدەك قىلىسەن، شۇڭا ساڭا كۆرۈم چۈشۈپ قالدى. ناۋادا مەن بىلەن بارساڭ ئۆزۈڭ يەپ- ئىچكەندىن باشقا يەنە ئىشلەپ پۇل تاپالايسىن، ھەر ئايدا ئۆيۈڭگە ئاز- تولا پۇلمۇ ئەۋەتىپ تۇرالايسىن. شۇنداق قىلساڭ پۈتۈن مەھەللىدىكىلەر ساڭا ھەيران قالدۇ، دېگەن!

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان خالىقنىڭ خۇشاللىقتا يۈرىكى بېرىلىپ كېتەيلا دەپ قالدى. ۋۇي، بۇ ئوڭۇممۇ- چۈشۈممۇ؟ بۇ ئامەت زادى قاياقتىن كېلىپ قالدى؟ خالىق بۇ ئادەمگە بىر ئىشىنىپ، بىر ئىشەنمەي سورىدى:

__ ئاكا، مېنى ئالداۋاتمايدىغانسىز؟

__ قارا، قارا دەۋاتقان گېپىڭگە، __ دېدى ھېلىقى ئادەم، مەن ئاشۇنداق ئادەمگە ئوخشامدىكەنمەن؟ مەن سائەت ئالتىدە ماڭماقچى ئىدىم، شۇڭا ئالدىراۋاتىمەن. ناۋادا مەن بىلەن بىللە باراي دېسەڭمۇ، قارىغاندا بۈگۈن ئۆلگۈرەلمەيدىغاندەك قىلىسەن...

خالىق ئارىسالدى بولۇپراق سورىدى:

__ ئاكا، ئەتە ماڭسىڭىز بولمامدۇ؟

__ يا...ق! __ دېدى ھېلىقى ئادەم ئاۋازىنى سوزۇپ چىقىرىپ، __

ئۆرۈمچىدىن ئالغان ئادەملەرنى مېنى ساقلاۋاتىدۇ، بۈگۈن كەچتە خوتەندىن بولغا چىقىپ، ئەتە ئۇچرىشىمنى دېيىشىپ قويغان، ئاندىن دەرھال پويىز بىلەن جەنۇبىي جۇڭگوغا ماڭمىساق بولمايدۇ. ياكى بولمىسا سەن ھازىرچە بارماي تۇرغىن، كېيىن بىر گەپ بولار...

__ ياق، ياق ئاكا، ئۇنداق دەپ گېپىڭىزدىن يېنىۋالماڭ! __ خالىق بۇ

كىشىنىڭ ئۇنى تاشلاپ قويۇپ كېتىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ قالدى. دېمىسىمۇ، بۇنداق ياخشى پۇرسەتنى ئۇ نەدىنمۇ ئىزدەپ تاپالسىۇن؟ __ بولىدۇ، __ دېدى بىر قارارغا كەلگەن خالىق، __ سىز بىلەن ھازىرلا ماڭغىنىم ماڭغان. بىراق شۇ ئۆيدىكىلەر ئەنسىرەپ قالارمىكىن دەپ قېلىۋاتىمەن... ھەي بولىدىلا، بارغاندىن كېيىن بىر گەپ بولار...

__ ئۇنىڭ ئىشى ئاسان ئۇكام، __ ھېلىقى ئادەم يانچوقىدىن يانفونىنى

چىقىرىپ ئۇنىڭغا كۆرسەتتى، __ ھازىر دېگەن ئالاقە ئاسانلىشىپ كەتتى، جاھاننىڭ ھەرقانداق يېرىمە تۈرۈمۈ باشقىلار بىلەن ئالاقىلاشقىلى بولىدۇ. بارغاندىن كېيىن ئۆيدىكىلەرگە تېلېفوندا دەپ قويساڭلا بولىدۇ ئەمەسمۇ!

__ ماقۇل ئاكا، دېگىنىڭىزدەك بولسۇن!

شۇنداق قىلىپ، مۇشۇ كەمگىچە خوتەندىن چىقىپ باقمىغان خالىق

ھېلىقى «ئاكا»، سىغا ئەگىشىپ، كارىۋاتلىق ئاپتوبۇسقا ئولتۇردى. ئۇلار تەكلىماكان قۇملۇقىنى كېسىپ ئۆتۈپ، نەق بىر سوتكا ماڭغاندىن كېيىن ئاندىن ئۆرۈمچىگە

يېتىپ كەلدى. ئۈرۈمچىدەك رەڭگارەڭ دۇنيانى تۇنجى قېتىم كۆرۈپ ھەيران قالغان خالىق ئاغزىنى ئېچىپلا قالدى. پاھ! نېمانچە ئېگىز ئۆيلەر بۇ؟ نېمانچە جىق ئادەم؟ يوللىرىنىڭ كەڭلىكىمۇ تېخى! ئۇيغۇرلاردىن باشقا ئادەملەرمۇ بەك جىقكەن، ئۇلارنىڭ گېپىنى ئەجەپ ئۇققىلى بولمايدىكەن!

— ئۇلار دېگەن خەنزۇلار، — دېدى خالىقنىڭ «ئاكا»سى، — ئۇلارنىڭ سۆزلەۋاتقىنى خەنزۇچە گەپ. ناۋادا خەنزۇچىنى ئۈگىنىۋالساڭ، كېيىن جۇڭگونىڭ ھەرقانداق يېرىگە بېرىپ جېنىڭنى باقالايسەن. ھازىر يېنىڭدا مەن بار، خاتىرجەم بولغىن.

خالىقنىڭ «ئاكا»سى دېگەندەك ئۇلار ئۈرۈمچىگە يېتىپ كەلگەن كۈنىلا يېرىم كېچىدە پويىزغا چىقتى، پويىزغا يەنە خالىق بىلەن تەڭ دېمەتلىك ئىككى بالىمۇ بىللە چىقتى.

بۇ قېتىم «ئاكا»سىنىڭ كەينىگە كىرگەن خالىقنىڭ كۆزى ئاجايىپ ئېچىلدى، ئۇلار ئۈرۈمچىدىن ئۇدۇل بېيجىڭغا كەلدى. پاھ! بېيجىڭ دېگەن ئۈرۈمچىدىنمۇ چوڭ شەھەر كەن! ئۇ دېگەن پۈتۈن جۇڭگونىڭ مەركىزى ئىكەن. بىنالىرى ھەم جىق، ھەم ئېگىز، يوللىرى تېخىمۇ كەڭرى. كوچىدا مىخ-مىخ ئادەم، ھەممىلا يېرى قايناق بازارغىلا ئوخشايدىكەن ئەمەسمۇ! بىراق، بۇ يەردە ئۇيغۇرنى ئۇچراتقىلى بولمايدىكەن، نەگىلا قارىسا خىلمۇ خىل كېيىنگەن خەنزۇلار، ھەممىلا يەردە خەنزۇچە گەپ. ئۇلار بېيجىڭدىن پويىزغا ئولتۇرۇپ يەنە ئىككى كېچە، بىر كۈندۈز ماڭغاندىن كېيىن پويىزدىن چۈشتى.

— بۇ يەر گۇاڭجۇ، — دېدى خالىقنىڭ «ئاكا»سى، — بۇ يەردە بايلار بەك جىق، شۇڭا ھەممە يەرنىڭ خەقلىرى مۇشۇ يەرگە پۇل تاپقىلى كېلىدۇ. «ئاكا»سى ئۇلارنى بىر مۇسۇلمان ئاسخانىسىنىڭ كەينىدىكى ھويلىغا باشلاپ كىردى، ئۇ يەردىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇيغۇر ئىدى.

كەچتە، «ئاكا»سى خالىق بىلەن ھېلىقى ئىككى بالىنى چوڭ بىر ئېغىز ئۆيگە ئەگەشتۈرۈپ كىردى. خالىق ئىشىكتىن كىرىپلا ھەيران قالدى، ئۆيدە ئۆزىگە ئوخشاش بالىدىن نەچچە ئونى بار ئىدى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى خالىقتىن چوڭراق، بەزىلىرى كىچىكرەك ئىدى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىر-ئىككى قىز بالىمۇ بار ئىدى.

خالىقنىڭ «ئاكا»سى ئۇلارنى ھېلىقى ئۆيگە «ھۇنەر ئۆگىنىشلەر» دەپ ئەكىرگەندى. بۇنى ئاڭلىغان خالىق «ئېھتىمال تاماق ئېتىش، قورۇما قورۇشنى ئۆگىتىدىغان ئوخشايدۇ» دەپ ئويلىغانىدى. ئۇلار ئىشكىتىن كىرىپ قارىسا، ئۆيدە يا ئاشتاختا، يا پىچاق، يا قازان - قورۇمۇچ يوق ئىدى، بۇنى كۆرگەن خالىق سەل خەپەل دېلىغۇل بولۇپ قالدى. بۇ چاغدا 20 نەچچە ياشلاردىكى بىر «ئۇستام» كىرىپ كەلدى.

— قېنى، ماڭا قاراڭلار، — دەپ ۋارقىردى ئۇ بالىلارغا، — ھۈنەرنى ئوبدان ئۆگىنىۋالساڭلار خوجايىنىدىن مۇكاپات ئالىسىلەر، ئۆگىنەلمىسەڭلار، پىچىقنىڭ چېقىلىپ كەتسە ھەرقايسىڭىڭ ئۆزىگە ھېساب!

«ئۇستام» ئىشكەپنى ئېچىپ قوش بېغى بار سومكىدىن بىرنى ئالدى. ئاندىن بالىلار ئارىسىدىكى بويى ئېگىزەك بىر ئوغۇل بالىنى تارتىپ تۇرغۇزۇپ، سومكىنى ئۇنىڭ دۈمبىسىگە ئاستى.

— مانا بۇ، بېكەتتە ماشىنا ساقلاپ تۇرغان يولۇچى، — دېدى ئۇ. ئاندىن يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ماشىنىلارنىڭ نومۇر تاختىسىغا سىنچىلاپ قارىغان بولۇپ ھېلىقى «يولۇچى»نىڭ دۈمبىسىدىكى سومكىنىڭ سېرىتمىسىنى ئېچىپ، بىر دانە ھەميان ۋە بىر دانە يانفوننى شارىتىدە سۇغۇرۇپ ئالدى.

— ئادەتتە يانفون، ھەمياننى ئالىمىز، باشقا نەرسە پۇلغا يارىمايدۇ، — دېدى «ئۇستام» بالىلارغا چۈشەندۈرۈپ.

«ئۇستام»، بالىلارنىڭ ئارىسىدىن خالىقنى ئالدىغا قىچقاردى.

— سەن مەندىن سەل - پەل نېرىراقتا ماڭا دىققەت قىلىپ تۇرسەن، مەن بىرەر نەرسىنى قولۇمغا چۈشۈرگەن ھامان، ئوقتەك كېلىپ قولۇمدىكى نەرسىنى ئالىسەن - دە، تىكىۋىتىسەن. شۇنداق قىلساڭ، قارشى تەرەپ مېنى تۇتۇۋالغان تەقدىردىمۇ يىتكەن نەرسىلىرى مېنىڭ قولۇمدا بولمىغاچقا، مېنى «ئوغرى» دېيەلمەيدۇ... ئۇقتۇڭمۇ؟

بۇ گەپنى ئاڭلىغان خالىقنىڭ يۈرەكلىرى دۈپۈلدەپ سېلىپ كەتتى؛ بۇ «ئۇستام» بىزگە ئوغرىلىقنى ئۆگىتىۋاتامدۇ - نېمە؟ ئەمدى بىز ئاشخانغا تاماق

يېڭىلى كەلگەنلەرنىڭ پۇلىنى ئوغرىلامدۇق؟ خالىق 10 يۈەن پۇلىنى ئوغرىلاپ قويغانغا دادىسىدىن ئۆلگۈچە تايلاق يەپ، بىر كېچە قاراڭغۇ ئۆيدە ياتقانلىقىنى دەرھال يادىغا ئالدى. بىر ھەميانىنىڭ ئىچىدىن نۇرغۇن 10 يۈەن چىقىدىغاندۇ؟ بۇنى دادام ئۇقۇپ قالىدىغان بولسا، مېنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋەتمەي قويمايدۇ.

مەشق ناھايىتى ئەتراپلىق ئىدى، سومكىنى قانداق ئاخچۇرۇش، قولدىن قولغا قانداق ئۆتكۈزۈش، قولغا چۈشۈپ قېلىش خەۋپىدىكىلەرنى قانداق قۇتقۇرۇش... ساقچىلار تۇتۇۋالسا قانداق تېنىۋېلىپ، قانداق قارشىلىق كۆرسىنىش، قويۇپ بېرىلگەندىن كېيىن خوجايىن بىلەن قانداق ئالاقىلىشىش... ۋاي- ۋوي، ئىشقىلىپ ھەممە ماھارەت ئۆگىنىلەتتى.

— سىلەر ھەرگىز قورقماڭلار، — دېدى ”ئۇستام“، بالىلارغا ئىلھام بېرىپ، — سىلەر تېخى بالا، ساقچى تۇنۇۋالسىمۇ سىلەرنى سوتقا تاپشۇرۇپ بەرمەيدۇ. سىلەر ئۇيغۇرچە سۆزلەپلا تۇرۇۋالسىلەر، بۇ يەرنىڭ ساقچىلىرى ئۇيغۇرچە ئۇقمايدۇ، ئاخىرى ئامال قىلالماي قويۇۋېتىدۇ...

ئەتىسى بۇ بالىلارنىڭ ھەممىسى بازارغا ئاچقىپ تەرەپ- تەرەپكە قويۇۋېتىلدى. خالىقنىڭ بىرىنچى قېتىم بازارغا چىققان ۋاقتىدىكى ئىشلار ھازىرقىدەكلا يادىدا ئىدى، خالىق ئۆزىدىن چوڭراق ئىككى بالا بىلەن بىر گۇرۇپپا بولدى. ئۇلارنىڭ بىرىنىڭ ئېتى ئىليار، يەنە بىرىنىڭ ئېتى ئىمىن ئىدى. ئۇلار بۇ يەرگە ئىككى يىل بۇرۇن كەلگەن بولغاچقا، ناھايىتى تەجرىبىلىك ئىدى.

ئىليار خۇددى كېسەل ئادەمدەك ناھايىتى ئورۇق ۋە تاتىراڭغۇ ئىدى. كەم سۆز ئىمىن بولسا خېلى كېلىشكەن بالا ئىدى، ئۇ ئۈرۈمچىلىك بولۇپ، كىچىكىدىن تارتىپلا ئاز- تولا خەنزۇچە بىلەتتى. ئۇ ئۈچىنچى سىنىپقىچە ئوقۇغان بولغاچقا، خالىقتەك جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ نامرات ناھىيىلىرىدىن كەلگەن بالىلارغا قارىغاندا بىلىدىغانلىرى جىق ئىدى.

شۇ كۈنى ئىليار بىلەن ئىمىننىڭ ئىشلىرى خېلىلا ئوڭدىن كەلدى، ئۇلار ھاڭشۇقىپ قۇرۇق قول قاراپ تۇرغان خالىقنى كۆرۈپ، ئۇنى پىيادىلەر يولىدىكى تېلېفون بوتكىسىنىڭ ئىچىگە چاقىردى.

— سەن بېكەتكە بار. قارا، دۈمبىسىگە سومكا ئىسىۋالغان ئاۋۇ ئادەمنى كۆرۈڭمۇ؟ ئۇ ئادەم ئاپتوبۇسنىڭ ئىشىكىگە قىستالغان ھامان قول سالغىن، بىزمۇشۇ يەردە كۈتۈپ تۇرىمىز.

خالىق ئۈستىسىنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە، ھېلىقى ئادەمنىڭ كەينىگە ئاستا قىستاپ باردى. دەل شۇ چاغدا ئاپتوبۇس كېلىپ قالدى، بېكەتتە تۇرغانلارنىڭ ھەممىسى ئالدى. ئارقىسىغا قارىماي ئاپتوبۇسنىڭ ئىشىكىگە قاراپ قىستاشقىلى تۇردى. ھېلىقى ئادەممۇ ئاپتوبۇسنىڭ ئىچىگە قىستاۋاتاتتى، خالىق قولىنى ئاستا ئۈزۈتىپ ھېلىقى ئادەمنىڭ دۈمبىسىدىكى سومكىنىڭ سىرتقى سېرىتمىسىنى ئېچىپ، ئۇنىڭدىن بىر دانە يانفوننى ئالدى. خالىق ئارقىغا بۇرۇلۇپ تىپتىن سۇغۇرۇلۇپ چىقاي دەپ تۇرۇشقا، بىر ئەر كىشى تۇيۇقسىز ۋارقىراپ كەتتى:

— يانچۇقچى، يانچۇقچى، يانفوننى ئېلىۋالدى!

قورقۇپ جېنى چىقىپ كېتەي دېگەن خالىق تېلېفون بوتكىسى تەرەپكە قاراپ قاچتى. ئۇ 10 قەدەم يۈگۈرە-يۈگۈرمەيلا بىرى ئۇنىڭ مايكىسىدىن كاپىدە تۇتۇۋېلىپ، ئۇنى پۇتلىۋەتتى، خالىق ئالدىغا مۇدۇرۇلۇپ بېرىپ يىقىلدى.

ئۇنىڭ قولىدىكى ھېلىقى يانفون يىراققا چۈشتى. ئاڭغىچە بىرەيلەن يانفوننى ئېلىپ ئىگىسىگە ئەكىلىپ بەردى. دۈمبىسىگە سومكا ئارتقان ھېلىقى ئادەم خېلى گۈمبىسى بار نېمە بولسا كېرەك، ئۇ خالىقنى بىر پۇتىدا دەسسەپ تۇراتتى. ئەتراپتىكىلەر بىر نېمىلەرنى دېيىشۋاتاتتى، خالىق گەرچە ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشۋاتقانلىقىنى ئۇقمىسىمۇ، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن ئۆزىگە بولغان نەپەت، ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ھېلىقى ئادەمگە بولغان مىننەتدارلىقىنى بايقىغاندەك بولدى.

ئاڭغىچە بىرەيلەن 110 غا تېلېفون قىلىۋېدى، ساقچى ماشىنىسى شۇ ھامان يېتىپ كەلدى. يانفوننىڭ ئىگىسى ئۇلارغا يانفوننى كۆرسىتىپ بىر نېمىلەرنى دەۋاتاتتى، ئۇنىڭ خالىقنىڭ ئۇ يانفوننى قانداق ئوغرىلىغانلىقىنى ئېيتىپ بېرىۋاتقانلىقى ئېنىق ئىدى. ئەتراپتىكىلەر مۇ جۇرقۇرىشىپ سۆزلىشىپ كەتتى، ساقچىلار ھېلىقى ئادەمنى ماشىنىغا چىقاردى، ئاندىن خالىقنىمۇ چىقىرىپ، ئۇدۇللا ساقچىخانغا ئېلىپ باردى.

سوراق خالىققا نىسبەتەن قىلچە ئەھمىيەتسىز بىر ئىش ئىدى. چۈنكى ئۇ خەنزۇچە ئۇقىمىتى، ئۇنىڭ قاتتىق پۇشايىمان ئىچىدە ئېيتىۋاتقان ”مېنى كەچۈرۈڭلار، ئەمدى ھەرگىز ئوغرىلىق قىلمايمەن!“ دېگەن گەپلىرىنى ساقچىلارمۇ چۈشەنمەيتتى. يانفوننىڭ ئىگىسى بىر نىمىلەرنى يېزىپ بەردى - دە، ئاچچىقلىغىنىچە كېتىپ قالدى. ساقچىلار خالىقنى بىر ئۆيگە ئەكىرىپ سولاپ قويدى، چۈشتە ئۇلار خالىققا بىر قاچا مۇسۇلمانچە تەييار چۆپ ئەكىرىپ بەردى.

چۈشتىن كېيىن سائەت تۆت - بەشلەر بىلەن ساقچىلار كىرىپ، ئۇنىڭغا بىر نەچچە ئېغىز گەپ قىلدى - دە، ئۇنى چىقىرىۋەتتى.

خالىق ساقچىخاندىن چىقىپ قاياققا مېڭىشنى ئۇقالمىي ھاڭۋىق تۇرۇپ قالدى، دەل شۇ چاغدا ئۇ ”ئاكا، سىنىڭ يولىنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى مېۋە - چىۋە بوتكىسىنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ، ئۇنىڭغا قاراپ شەرەت قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. خالىق شەرەت بويىچە ئوڭ تەرىپكە قاراپ ماڭدى. خالىق يول ئېغىزىغا كەلگەندە ئارقىسىدا ساقچى يوق ئىكەنلىكىنى كۆرگەن ”ئاكا، سى ئۇنى ياتاققا ئېلىپ كەتتى.

___ ئاكا، مېنى ئۆيۈمگە ئاپىرىۋېتىڭا، ___ دېدى خالىق يېلىنىپ تۇرۇپ، ___ مەن بەك قورقۇپ كېتىۋاتىمەن.

خالىقنىڭ ”ئاكا، سى كۈلۈپ كەتتى:

___ بولىدۇ، ___ دېدى ئۇ خالىققا قولىنى ئۇزىتىپ، ___ يول كىراسىنى چىقار، سېنى ئەكەلگىچە كەتكەن پۇلىنىمۇ بېرىسەن، ئاندىن سېنى ئاپىرىپ قويىمەن، قانداق؟ خالىق جىم بولۇپ قالدى. ”ئاكا، سى ئۇنىڭغا يەنە چىرايلىقچە چۈشەندۈرۈپ كەتتى:

___ سەن يەنە بىرقانچە قېتىم بازارغا چىقىپ، يول كىراسىغا يەتكۈدەك پۇل تاپساڭ، ئاندىن سېنى ئۆيۈڭگە كەتكىلى قويىمەن.

خالىقنىڭ ”ئاكا، سى ياتاققا قايتىپ بارغاندىن كېيىن، يوغان بىر ئالىيىمىن كورنى كۆتۈرۈپ كىردى، كورنىدا ھور چىقىپ تۇرغان قايناقسۇ بار ئىدى. ئۇ كورنىنى ئۈستەلنىڭ ئۈستىگە قويدى، ئاندىن يانچۇقىدىن بىر دانە ھەمىياننى چىقاردى ۋە ئۇنىڭ ئىچىدىكى پۇللارنى ئېلىۋېلىپ، ھەمىياننى كورنىدىكى قايناقسۇغا تاشلىدى. ئۇ گاڭگىراپ تۇرۇپ قالغان خالىققا قاراپ ۋارقىردى:

___ قېنى، كورنىدىكى ھەمىياننى ئالە!

يىقىلماس توغراق

خالقنىڭ قوللىرى سۇغا تېگىشى بىلەنلا پىرژىدە كۆيدى.
— ئاكا، سۇ بەك قايىناقكەن!

— ئال دەيمەن! — «ئاكا»، سى خالققا قاراپ كۆزلىرىنى غەزەپ بىلەن
چەكچەيتتى.

خالق چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ كوردىكى ھەميانىنى ئالماقچى بولدىيۇ، لېكىن
قايىناقسۇدا كۆيۈپ پىچاق تىققاندىكى ئاغرىۋاتقان قوللىرىنى يەنە تارتىۋالدى.
لېكىن «ئاكا»، سىنىڭ نەشتەردەك تىكىلىپ تۇرغان قورقۇنلۇق كۆزلىرىدىن قورقتى ۋە
كۆزلىرىنى يۇمۇپ تۇرۇپ كوردىكى ھەميانىنى ئالدى.

ھەميان يەرگە چۈشۈپ كەتتى، خالقنىڭ كۆيگەن قوللىرىدىن ھەش-پەش
دېگۈچە سۇ قاپىرىپ چىقتى. «ئاكا»، ھەميانىنى يەنە كورغا تاشلىدى:
— يەنە ئالە!

خالق تېگىرقاش ئىچىدە ئۇنىڭ كۆزلىرىگە يېلىنىپ قارىدى، ئۇ خالقنىڭ
دولسىنى قېقىپ قويۇپ دېدى:

— قولۇڭ ھازىر جىقراق كۆيسە، كېيىن كوچىغا چىققاندا تاياقنى ئازراق
يەيسەن، ئۆتۈنۈمۇ؟

خالقنىڭ قايىناقسۇدا كۆيگەن قوللىرى كېچىچە پىچاق تىققاندىكى ئاغرىپ
چىقتى. خالق ئىگراپ ئۇ ياقىتىن-بۇ ياققا تولغىناتتى، خالقنىڭ يىراقتا قالغان ئاتا-
ئانىسى، نامراتچىلىقتا ئۆتسىمۇ لېكىن كۆڭۈللۈك كۈنلىرى يادىغا يەتتى. ئاھ خۇدايم!
مۇشۇنداق ئوغرىلىق قىلىپ يۈرۈپ ئەنە-ئوڭۇن نېمە بولۇپ كېتەرەن؟ كۆڭلى يېرىم
بولغان خالق ھېقىلداپ يىغلىغىلى تۇردى.

ئىمىن خالقنىڭ يىغىسىدىن ئويغىنىپ كەتتى، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ چىراغنى
ياقتى. بىر يەرلەردىن بىر تال يىڭىنى تېپىپ كېلىپ، ئۇنى چاقماقنىڭ ئوتىدا
داغلىدى. ئاندىن ھېلىقى يىڭىنى بىلەن خالقنىڭ قولىدىكى قاپارتمىلارنى تېشىپ
سۈيىنى چىقىرىۋەتتى، ئاندىن يەنە تارتىمىدىن بىر مەلھەم دورىنى ئېلىپ، خالقنىڭ
قولىدىكى كۆيگەن يەرلەرگە چېپىپ قويدى.

— بۇ كۆپۈك دورىسى، بەك ياخشى، ئىككى-ئۈچ كۈندىلا ساقىيىپ كېتىدۇ.
ئىمىن خالقنىڭ كۆڭلىنى ياسايتتى:

— دەسلەپتە مۇشۇنداق بولىدۇ، يىغلىما، مەن ساڭا ياردەم قىلىمەن!

ئەتىسى ئۇ ئۇچى بىر سودا سارىيىغا باردى. ئىمىن باھاسى چۈشكەن داڭلىق ماركىلىك كىيىملەرنى ساتىدىغان پۈكەينىڭ ئالدىدا قىستىلىشىپ تۇرغان ئاياللارنىڭ ئارىسىغا سىغىدىلىپ يۈرۈپ، ئاخىرى كۆزى چۈشكەن نەرسىنى قولغا چۈشۈرۈپ ئېلىپ چىقتى. ئىليارمۇ ھەش-پەش دېگۈچە غىپىدە ياندى، خالىق ئۇنىڭ قولىدىمۇ ناھايىتى چىرايلىق بىر نەرسە سۈمكىنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆردى. ئۇ لېفىتتىن چۈشىدىغان چاغدا خالىققا قاراپ كۆزىنى قىسىپ قويدى.

خالىق خېلى ئايلىنىپ باقتى، لېكىن قول ئۇزىتىشقا پېتىنالمىيتتى، قولىنى ئۇزىتىپ باقمىمۇ كۆزلىگەن يېرىگە يەتكۈزەلمەيتتى. ئىمىن ئۇنىڭغا قاراپ تۇرۇپ شەرەت قىلدى، بۇ ئۇنىڭ «بولدى قايت» دېگىنى ئىدى. بۇنى كۆرگەن خالىق خۇددى باغلاقتىن بوشىتىلغان قوزدەك ئىمىنغا ئەگىشىپ سودا سارىيىدىن چىقتى.

باھ، ماۋۇ كارامەتنى كۆرمەمدىغان! خالىق ئاغزىنى ئېچىپلا قالدى. كىچىككىنە بىر مۇسۇلمانچە ئاشپۇزۇلنىڭ ئايرىم بۆلمىسىگە كىرگەندىن كېيىن ئىليار پىشا، قورۇمىلارنى بۇيرۇتتى، ئاندىن مۇلازىمنى چىقىرىۋېتىپ ئىشىكىنى ئىچىدىن تاقىدى، ئىمىن يانچۇقىدىن ئىككى دانە يانفون، ئىككى دانە ھەميانىنى چىقاردى.

ھەميانىنىڭ بىرىدىن 3000 يۈەن، يەنە بىرىدىن 7000 يۈەن پۇل چىقتى، ئۇنىڭدىن باشقا ئۈچ-تۆت پارچە ئالا-يېشىل كارتا، بىر دانە كىملىكناھ بار ئىدى.

ئىمىن بۇ نەرسىلەرگە ھاڭۋىقۇپ قاراپ قالغان خالىققا ھېلىقى قاتتىق كارتىلارنى كۆرسىتىپ دېدى:

— بۇ بانكا كارتىسى، مەخپىي نومۇرىنى بىلمىسە پۇل ئالغىلى بولمايدۇ. ئۇنىڭغا ماگىزىنلاردىن نەرسە-كېرەك سېتىۋالغىلى بولىدۇ. لېكىن يىتىپ كەتكەن ھامان ئىگىسى بانكىغا دەپ قويدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئىشلەتلىكى بولمايدۇ، — ئىمىن ھەمياندىن يەنە ئالا-بۆلىماچ قەغەزدىن بىر نەچچە پارچىنى ئالدى، — بۇنى كۆرگەنمۇ؟ بۇ دېگەن شياڭگاڭ پۇلى، بىر پارچىسى 1000 دوللاردىن جەمئىي 6000 مىڭ دوللار، — ئۇ ئىككى يانفوننى چىقىرىپ بىرىنى خالىققا سۇندى، — ئالە، بۇنى ئاپىرىپ ۋەزىپەڭگە تاپشۇر! ئىليار، سەن قاچىلىك تاپتىڭ؟

يىقىلماس توغراق

ئىليار قولدىكى قارا سومكىنى ئاچتى، سومكىدا ئۈچ باغلام پۇل تۇراتتى. بۇنى كۆرگەن ئىليار خۇشلۇقىدا ئۈستىگە پاقىقىدە بىرنى ئۇردى:

— ۋاھ- ۋاھ- ۋاھ، ئۈچ مۈنەككەن ئەمەسمۇ، ئۈچ مۈنەك!
خالق ئۆمرىدە مۇنچىۋالا جىق پۇلنى كۆرۈپ باقمىغانىدى. ئۇ ئىلياردىن

سوردى:

— ئۈچ مۈنەك دېگىنىڭ قانچە پۇل؟

— 30 مىڭ يۈەن!

بۇنى ئاڭلاپ ھەيرانلىقتا ئاغزىنى ئېچىپلا قالغان خالق بىر ھازادىن كېيىن

سوردى:

— بۇنى قانداق قىلىپ قولغا چۈشۈرەلىدىڭ؟

— بىرەيلەن بىر قىزنى باشلاپ ئاياغ ئالغىلى كىرىپتىكەن، ھېلىقى قىز ئاياغنى كىيىپ باقاي دەپ ئولتۇرۇشقا، ھېلىقى ئادەم ئەرنەنچە ئاياغلار بار پۈكەينىڭ ئالدىغا كېلىپ، بىر جۈپ ئاياغنى ئېلىپ كىيىپ باقماقچى بولۇپ، سومكىسىنى پۈكەينىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى. دەل شۇ چاغدا ھېلىقى قىز ئۇنى چاقىرىۋېتىدى، ئۇ ئۇدۇل ھېلىقى قىزنىڭ يېنىغا كەتتى. شۇنىڭ بىلەن مەن سومكىنى ئالدىم- دە، غىيىپدە تىكىۋەتتىم.

شۇ قېتىمقى ئىشتىن كېيىن، خالق «ئاكا»، سى ئۇنىڭغا

ئۈگىنىۋاتقان «ئوقەت»، نىڭ سېھرىي كۈچىنى ھەقىقىي تونۇپ بەتتى:

— ئۆيىدە بىر يىل يەر تېرىپ يەردىن چىققان پاختا، ئۈزۈملەرنى ساتساق ئاران بىر نەچچە يۈز يۈەن پۇل بولىدۇ، بىر نەچچە يىل جاپا تارتىپ باققان كالا ئاران دېگەندە 1000 يۈەندىن ئاشىدۇ، ئىليارچۇ كۆزنى يۇمۇپ- ئاچقىچە 30 مىڭ يۈەن تېپىپتۇ! ئىمىنىڭمۇ 10 مىڭ يۈەندىن ئاشىدۇ... خەپ، مېنىڭمۇ ئىلياردەك تەلىيم كېلىپ قالسا، ئاشۇ پۇلنى ئېلىپلا ئۆيگە كېتىۋالسام، ئۆمۈر بويى يەر تېرىشتىن قۇتۇلۇپ قالاتتۇق- تە!

ئۇ ئۇچى كەچتە قايتىپ بېرىپ، «ئاكا»، سىغا تاپاۋەتلىرىنى تاپشۇردى.

خالق «ئاكا»، سىنىڭ ئىمىنىغا ئازراق، ئىليارغا جىقراق مۇكاپات بەرگەنلىكىنى ئۆز كۆزى

بىلەن كۆردى. خالىق تاپشۇرغان ئىككى دانە يانفون 5000 يۈەنگە ھېسابلاندى. شۇنىڭ بىلەن شۇ كۈنلۈك ۋەزىپىسىنى ئاران ئورۇنداپ تايماقتىن قۇتۇلۇپ قالدى. خالىق شۇنىڭدىن باشلاپ «ئاكا»، سىنىڭ پېشىغا چىڭ ئېسىلىشقا بەل باغلاپ، ئىليار بىلەن ئىمىغا ئوخشاش ئۇستىلاردىن بولۇپ يېتىشىپ چىقىشنى نىيەت قىلدى. كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن خالىقمۇ ماھارەتتە خېلى يېتىلىپ قالدى. ئەلۋەتتە، ئۇنىڭ چاندۇرۇپ قويغان چاغلىرىمۇ بولدى، ئۇنداق چاغلاردا بەك بولسا بىر- ئىككى شاپلاق يەيتتى، بەزىدە ھەتتا ئاق كۆڭۈل كىشىلەرگە ئۇچراپ قالسا، ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپلا قويۇپ بېرەتتى. كېيىن ئۇ مۇنداق ئىككى ئىشقا يولۇقۇپ ئاز- تولا ئىككىلىنىپ قالغانمۇ بولدى.

ئىليار ھەر قېتىم مۇكاپات ئالغان ھامان ئۈچ- تۆت ئاغىنىسى بىلەن كارا OKI خانىغا كېتىپ، ناھايىتى كەچ قايتىپ كېلەتتى. بىر قېتىم ئۇ ئىليارنىڭ خروئىن چەككەندىن كېيىنكى ئىنتايىن بەدبەشەرە ئەپتىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ئىمىدىن ئىليارنىڭ خروئىن چىكىدىغانلىقىنى ئۇقۇپ، ئىليارنىڭ زادى نېمە ئۈچۈن ئورۇقلاپ، ئەۋاھدەك تاتىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنىڭ تېگىگە يەتكەندەك بولدى. ئىمىنىڭ دەپ بېرىشىچە، ئىليار ئىلگىرى خوجايىغا خروئىن سېتىشىپ بېرىدىكەندۇق، شۇ چاغدا قىزىقىپ چېكىپ بېقىپ ئۆگىنىپ قاپتۇ. شۇڭا تاپقىنىنىڭ ھەممىسىنى چېكىپ تۈگىتىدىكەن، چەكسىمە بەك قىيىنلىق كېتىدىكەن.

— ئېسىڭدە بولسۇن، خروئىن دېگەن نەرسىگە يېقىن يولاشقا بولمايدۇ، — دېدى ئىمىن خالىققا تاپىلاپ، — ئۇنىڭغا ئۆگىنىپ قالدىڭمۇ، بولدى، ئۆمۈر بويى تاشلىيالمىسەن.

بىر قېتىم ئىمىن خالىقنىڭ قۇلىقىغا پىچىرىلدى: «ئىليارنى جىگەر كېسىلى بولۇپ قاپتۇ، دېيىشىدۇ. جىگەر كېسىلى دېگەن يۇقىدۇ، ئۇنىڭ قولى تەگكەن نەرسىلەرنى يېمىگىن، بىراق بۇ ئىشنى ئاكام ئۇقۇپ قالمىسۇن. ھە!» كېيىن ئىليار ھەر كۈنىلا بازارغا چىقالمايدىغان بولۇپ قالدى، ئۇ كۈندىن- كۈنگە ئورۇقلاپ كېتىۋاتاتتى، ئۇچىسىدىكى ئىشتان خۇددى ئاچماققا كىيدۈرۈپ قويغان خالىغىلا ئوخشايتتى.

بىر كۈنى كەچتە خالىقنىڭ «ئاكا»سى ئۇيۇقسىز كېلىپلا: — نەرسە. كېرەكلىرىڭلارنى ئېلىپ تېز مېڭىڭلار، — دېدى ئۇلارغا، — خوجايىنىدىن تېلېفون كەلدى، شىنجاڭدىن ساقچىلار كەلگۈدەكمىش، شۇڭا بۇ يەردىن تېز كەتمەسەك بولمايدىكەن.

ئۇ تۆتى ماشىنىغا چىقتى. شوپۇرنىڭ يېنىدا سېمىز بىر ئادەم ئولتۇراتتى، تۆتى ماشىنىنىڭ ئارقا ئورۇندۇقىدا قىستىلىپ ئولتۇردى. ماشىنا بىردەم ماڭغاندىن كېيىن شوپۇر دېدى:

— تۆت كوچا ئېغىزىدا ساقچى باركەن، كەينىدىكى تۆتۈڭلاردىن بىرىڭلار چۈشۈپ كېتىڭلار، بولمىسا جەزمانە قويىدۇ.

خالىقنىڭ «ئاكا»سى قاپاقلىرىنى تۇرۇپ تۇرۇپ سورىدى:

— قايسىڭلار چۈشسەلەر؟ ياكى بولمىسا ئىليار سەن چۈشۈپ تۇرغىن، سەل تۇرۇپ سېنى ئېلىپ كېتىمىز.

— ئۇ چۈشمىسۇنچۇ، — دېدى ئىمىن، — بەك قىزىپ كېتىۋېتىپتۇ.

— ئۇنداق بولسا ئىليار ئىككىمىز چۈشۈپ تۇرايلى، — دېدى خالىقنىڭ «ئاكا»سى ئىمىنغا كۆزلىرىنى مىخەك تىكىپ تۇرۇپ، — بىرىمىز ھەمراھ بولمىساقمۇ بولماس، سەلەر مېڭىۋىرىڭلار، سەل تۇرۇپ ئارقاڭلاردىن بارىمىز.

«ئاكا»سىنىڭ ئۆزى يالغۇز يېنىپ كەلگەنلىكىنى كۆرگەن خالىق ئۇنىڭدىن ئىليارنى سورىدى:

— ھەي، بۇ ھارىمىنى قويۇڭلار، — دېدى ئۇ تېرىكچى تۇرۇپ، — ئۇسسۇلۇق ئالغىلى بارغانىدىم، كېلىپ قارىسام يوق. ئۇ گۈي قېچىپ كەتتى تاينىلىق! خالىق شۇنىڭدىن كېيىن ئىليارنى كۆرمىدى.

ئىمىن خالىققا كۆزىنى قىسىپ قويدى، خالىق يەنە كوچىلاپ سورىمىدى. لېكىن ئىمىن خالىقنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى:

— ئىليارنى ئەمدى كارغا كەلمەيدۇ، دەپ تاشلىۋېتىپ كەلگەن گەپ.

بىر نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئىمىن بىر پارچە گېزىتنى خالىققا كۆرسەتتى. گېزىتكە ئىليارنىڭ كېسەل كارۋىتىدا ياتقان سۈرىتى بېسىلغانىدى، ئۇنىڭ يېنىدا ساقچى ۋە دوختۇرلار تۇراتتى، ئىمىن خالىققا گېزىتنىڭ مەزمۇنىنى دەپ بەردى:

— ئىليار كوچىدا ھوشىدىن كېتىپ يىقىلىپ قاپتىكەن، ساقچىلار دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ قۇتقۇزۇۋاپتۇ، ئۇ ئەيدىز كېسىلى بولۇپ قالغانىكەن. ئۇ دېگەن ساقايمايدىغان يامان كېسەل.

خالق شۇ كۈنى قارا بېسىپ زادىلا ئۇخلىيالمىدى. چۈشىدە خالىقمۇ ئەيدىز كېسىلى بولۇپ قاپتىمىش، «ئاكا»، «سى ئۇنى كارىۋاتتىن سۆرەپ تۇرغۇزۇپ، ئاچىقىپ بىر ماشىنىغا ساپتۇدەك، ماشىنا بىر يارنىڭ لېۋىگە بارغاندىن كېيىن «ئاكا»، «سى بىلەن «ئۈستتا»، «سى ئۇنى ماشىنىدىن تارتىپ چىقىرىپ، چوڭقۇر ھاڭغا تاشلىۋېتىپتۇمىش... ئۇ چۈشىدىن چۆچۈپ ئويغانغاندا، پۈتۈن ئوزايى قارا تەرگە چۆمۈلۈپ كەتكەنىدى. خالىق ماڭالغۇدەك ماجالى بار چاغدا غىپىدە قېچىپ كېتىش نىيىتىگە كەلدى، ئۇ پويىز ئىستانسىسىنى بىلەتتى. چۈنكى ئۇلار ئىلگىرى پويىز ئىستانسىسىدا «ئوقەت»، قىلىپ باققانىدى.

بىراق قېرىشقاندا خالىقنىڭ قېچىپ كېتىش پىلانى ئاشكارىلىنىپ قالدى. ئۇ قولغا چۈشۈپ قالغاندىن كېيىن، باشقىلارغا ئىبرەت قىلىش ئۈچۈن قاتتىق جازالاندى: بالىلارنىڭ ھەممىسى چوڭ بىر ئېغىز ئۆيگە يىغىلدى، قوللىرى ئارقىغا قىلىپ سىمدا باغلانغان خالىق ئېلىپ كىرىلدى. شايدىكى ئاتارمەن - چاپارمەنلىرى خالىقنىڭ جىنايىتىنى جاكارلاپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنى سۇغا چىلانغان كەمەر بىلەن قاتتىق ئۇردى، ئاندىن لۇڭگىگە ئورالغان تاش بىلەن ئۇنىڭ كۆكرىكىگە بولۇشىغا سالدى. ئاغرىققا چىدىيالماي نەپىسى قىيىنلىشىپ كېتىۋاتقان خالىق ھوشىدىن كەتتى. بۇ خىل جازا «تاش مانتا يېگۈزۈش» دەپ ئاتىلاتتى. ئۇ چىدىغۇسىز قىيىن - قىستاقلار بىلەن يەنە ھوشىغا كەلتۈرۈلدى، ئاندىن ئۇلار ئامبۇر بىلەن ئۇنىڭ پۈتىنىنىڭ بىر تىرىنىقىنى سۇغۇرۇۋالدى. بۇنىڭغا چىدىيالماي قاتتىق چىرىقىغان خالىق يەنە ھوشىدىن كەتتى.

سوغۇق سۇ چېچىپ ھوشىغا كەلتۈرۈلگەن خالىقنى «خوجىدار» شۇنداق دەپ ئاگاھلاندۇردى:

— بۇ دېگەن سېنى مۇنداقلا ئۇچۇقداپ قويغىنىمىز، بىلەمسەن؟ يەنە قاچىدىغان بولساڭ، بۇدو پېيىڭنى كېسىۋېتىمەن! ئاندىن كۆرەي قاچىنىڭنى...

شۇ قېتىمقى قانلىق جازادىن كېيىن خالىقنىڭ روھىي دۇنياسىدىكى ئادىمىيلىك ئېغىر دەرىجىدە ناۋۇت بولدى. شۇنىڭدىن باشلاپ ئۇ ئىنسانىيەتنىڭ باغرى تاش بولۇپ كەتتى. ئۇ ئىمىنىدىن باشقا ھېچكىمگە ھېسداشلىق قىلمايتتى، چۈنكى ئۇ مۇشۇ شايدىغا كىرگەندىن تارتىپ ئىمىن بىلەن خۇددى ئاكا - ئۇكىدەك بىر - بىرىگە ھەمدەم بولۇپ تۇتۇنغانىدى.

لېكىن ئارىدىن ئۈچ يىل ئۆتكەندىن كېيىن، كۆچىدا يۈز بەرگەن بىر قېتىملىق ئېلىشىشتا ئىمىن ئۇلاردىن مەڭگۈلۈككە ئايرىلدى.

ئۇ چاغدا، خالىق بىر ئايغ كىيىم ماگىزىنىدا بىر مومابىنىڭ قولىدىكى سومكىنى بۇلاپلا قاچتى، بىراق ئۇ ئىشك تۈۋىگە كەلگەندە ماگىزىنىنىڭ ئامانلىق قوغدىغۇچىسى ئۇنىڭ ئالدىنى توستى، بۇنىڭ بىلەن خالىق قولىدىكى سومكىنى تاشلاپلا قاچتى. بۇنىڭغا قورسىقى كۆپكەن خالىق يىراقتا پايلاپ تۇرۇۋاتقان «ئاكا»، سىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئەھۋالنى ئېيتتى. «ئاكا»، سى ئۈچەيلەننى خالىققا ياردەمگە ئەۋەتتى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىمىنمۇ بار ئىدى.

ئۇ تۆتەيلەن ئاچقىندا ھېلىقى ئايغ ماگىزىنىغا كېلىپ، ماگىزىنىنىڭ ئىشىكى تۈۋىدە بىر ئامانلىق قوغدىغۇچىنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆردى - دە، ئۇنى پاراڭلىشىمىز دەپ تالغا قىچقاردى. ھېلىقى ئامانلىق قوغدىغۇچى تالغا شۇنداقلا چىقىشىغا خالىقلار ئېتىلىپ كېلىپ ھېلىقى ئامانلىق قوغدىغۇچىنى ئىتتىرىپ - تورتۇپ يۈرۈپ ئارىغا ئېلىۋالدى - دە، ئۇر - ئۇر قىلىپ كەتتى. ھېلىقى ئامانلىق قوغدىغۇچى چامباشچىلىقنى ئۆگەنگەن بولغاچقا، خالىقنىڭ خامىرىغا كېلىشتۈرۈپ بىر مۇشت سېلىۋىدى، ئۇنىڭ بۇرىدىن ئوقتەك قان كەتتى. بۇنى كۆرۈپ تۇرالمىي قالغان ئىمىن يېنىدىن پىچاقنى شارتىتىپ چىقىرىپ، ئامانلىق قوغدىغۇچىنىڭ دۈمبىسىگە ئىككى پىچاق ئۇردى. بۇنىڭ بىلەن ياندا تۇرغانلار ۋارقىرىشىپ كەتتى:

« ۋاي چاپسان بولۇڭلار، ئادەم ئۆلدى! بۇنى ئاڭلاپ ماگىزىنىنىڭ ئىچىدىن ھەنە ئىككى ئامانلىق قوغدىغۇچى يۈگۈرۈپ چىقتى. ئاڭغىچە يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىرەيلەن ئېتىلىپ كېلىپ، ئىمىننىڭ قولىدىكى پىچاقنى تارتىۋالدى، بۇنىڭغا تېخىمۇ ئاچچىق كەلگەن ئىمىن پىچاقنى ئېلىۋېلىش ئۈچۈن ھېلىقى ئادەم بىلەن جېنىنىڭ بارىچە ئېلىشتى. ئارقىدا تۇرغان ئامانلىق قوغدىغۇچىدىن بىرى

خالقنى ئىمىن تەرەپكە قارىتىپ كۈچەپ بىرنى ئىتتىرىۋېدى، خالىق بېرىپ ئىمىنغا سوقۇلدى. بۇ چاغدا ھېلىقى ئادەمنىڭ قولىدىكى پىچاق دەل ئىمىننىڭ يۈرىكىگە تەڭلەڭلىك ئىدى. سەنتۇرۇلۇپ بارغان ئىمىن ھېلىقى ئادەمگە سوقۇلدى. دە، پىچاق ئۇدۇل ئىمىننىڭ يۈرىكىگىلا سانچىلدى.

بۇ چاغدا ساقچى ماشىنىسى يېتىپ كەلدى، بۇنى كۆرگەن خالىقنىڭ «ئاكا»سى قالغانلارنى باشلاپ غىيىدە تىكىۋەتتى. خالىق ئەسلىدە ئىمىننىڭ جەسىدىنى ئېلىپ كەتمەكچى بولغانىدى، لېكىن «ئاكا»سى توۋۇلاپ كەتتى. بۇنىڭ بىلەن خالىقمۇ «ئاكا»سىنىڭ زورى بىلەن كېتىپ قالدى. ئۇ كېيىن تېلېۋىزوردىن بۇ ھەقتىكى خەۋەرنى كۆردى: ساقچىلار كەلگەندىن كېيىن ئىمىننى دەرھال دوختۇرخانىغا قۇتقۇزۇشقا ئېلىپ مېڭىتتۇ، لېكىن ئىمىن يېرىم يولغا بارغاندا جان ئۇزۇپتۇ، ئىمىندىن ئىككى پىچاق يېگەن ھېلىقى ئامانلىق قوغدىغۇچىمۇ قازا قىپتۇ.

شۇ ۋەقەدىن كېيىن، ئۇلار خوجايىننىڭ بۇيرۇقى بىلەن تەرەپ- تەرەپكە تارلىپ، كېيىن شېنجېنغا كەلدى، خالىق، «ئاكا»سى قاتارلىق بىر نەچچە يەنمۇ شېنجېنغا كەلدى. خالىق خېلى بىر چاغلارغىچە ئۆزىنى «ئىمىن مېنى دەپ يارىلانغان تۇرسا، جان ھەلقۇمغا كەلگەندە ئۇنى تاشلىۋېتىپ قاچتىم. مەن نامەردلىك قىلدىم، مەن ئادەم ئەمەسكەنمەن!» دەپ ئەيىبلەپ يۈردى. بىراق خالىقنىڭ «ئاكا»سىنىڭمۇ ئۆز ئالدىغا داۋىلىسى بار ئىدى:

— ئۇ چاغدا ئۇنى تاشلاپ قاچماي قانداق قىلاتتىڭ؟ تاشلاپ قاچمىساڭ سەنمۇ ساقچىنىڭ قولىغا چۈشسەن. ئادەم ئۆزىگە پۇختا بولمىسا زىيان تارتىدىغان گەپ.

شۇ چاغدا خالىق: ناۋادا كۈنلەرنىڭ بىرىدە مەنمۇ يارىلىنىپ يىقىلىپ قالسام، خوجايىن مېنىمۇ ئاشۇنداق تاشلاپ قاچارمۇ؟ دەپ ئويلاپ بەدەنلىرىگە تىترەك ئولاشتى. ئۇ ۋەھىيىگە چۈشۈپ كېتىۋاتاتتى، — بۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرساڭ ئۆلۈك- تىرىكنىڭ بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى يوق ئىكەن، بېشىڭغا كۈن چۈشۈپ قالسا ھېچكىم ساڭا كۆز قىرىنى سېلىپ قويمايدىكەن. پۇل تاپمەن دەپ جاننى سېلىپ بەرگەننىڭ نېمە پايدىسى؟ شۇڭا، پۇت- قولۇمنىڭ ساق ۋاقتىدا ئاستا شىنجاڭغا كېتىۋالاي!

بىراق ئۇ رەسمىي قانچىدىغان ۋاقتىدا يەنە ئىككىلىشىپ قالدى. دۇرۇس، بىرىنچى قېتىم قېچىپ تۇتۇلۇپ قالغاندا ئۇچرىغان دەھشەتلىك جازانى كىيىن ئۇنىڭ يۈرىكىدە ئۇنتۇلغۇسىز داغىلار قالغانىدى، ئۇلا ئەمەس، خالىق ئادەتتىكى ئادەملەردەك نورمال تۇرمۇش كەچۈرۈشىنىڭ جەۋىزى - جاپاسىنى ئويلىسىلا بېشى قاناتتى: "دادام ئالتاي ياز ئېتىزدا يەر تىرەپ جاپالىق ئەمگەك قىلىدۇ؛ ئۇششاق تىجارەتچىلەر سوغىنى سوغى، ئىسسىقنى ئىسسىق دېمەي كاۋاپدانلىرىنى سۆرەپ، كىشىمى بېسىلغان ھارۋىلىرىنى ئىتتىرىپ يۈرۈپ، تىرىكچىلىك ئۈچۈن تەر تۆكۈدۇ؛ زاۋۇت باشلىقى، ساراي خوجايىنى بولغاننىڭ ئارزۇلغۇدەك نەرى بار؟ خوجايىنلاردىن ئاڭلىسام، ئۇلارمۇ پۇلنى بەك تەستە تاپقۇدەك، ئۇلار باشلىقلارغا پارا شۇڭغۇتمەن، بەزىلەرگە خوشامەت قىلمەن، دەپ، بەك ھەرەج تارتارمىش؛ ئەتىگەندىن كەچكىچە ئارام- زامان يوق زاكاز توپلايمەن، خېرىدار تاپمەن، ھېسابات قىلمەن... دەپ جۈللىقى چىقىپ كېتىمىش! ... يەنىلا بىزنىڭ ئىشىمىز ياخشىكەن، قولۇڭنى شۇنداقلا ئۇزارتساڭ ھەممە تەل بولىدۇ. بىزنىڭ خوجايىن نېمىدېگەن ئەركىن - ئازادە راھەتتە ياشايدۇ. ھە! ئۆيىدىن چىقماي ئولتۇرۇپلا كەلگەن پۇلنى سانايدۇ، بازار باشقۇرۇش، باجگىر دېگەنلەرنى تونۇمايدۇ. يەيمەن دېسە تەييار، ئوينايەن دېسە خېنىمىلار دېگەن قاتىرىغا، ھېچكىم بوزەك قىلالمايدۇ! قولدىكى شوركىلاردىن قېچىپ كەتسە ياكى تۇتۇلۇپ قالسا، ئۇنىڭ ئورنىغا شىنجاڭدىن شوركىلارنى ھەش - پەش دېگۈچە ئەكىلىپ تۇلۇقلايدۇ..."

شۇنداق، كىشىلىك ھاياتنىڭ نۇرغۇن دوقمۇشلىرى بولىدۇ. بەزى دوقمۇشلاردىن خاتا مېڭىپ قالساڭ، ئانچە ھەرەج تارتمايلا يولۇڭنى توغرىلىۋالەيسەن. لېكىن بەزىبىر دوقمۇشلاردىن خاتا مېڭىپ قالساڭ، خۇددى "قىلدىن كەتتىڭ قىرىقتىن كەتتىڭ"، دېگەندەك، ئۆمۈرلۈك پۇسايماغا قالسىەن. خالىقمۇ شۇ قېتىم ئۆزىنى قۇتقۇزسا قۇتقۇرۇپ قالالايتتى، لېكىن ئۇ پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئەڭ ئاخىرىدا ئۆزىنى ئازدۇرۇپ مەھلىيا قىلغان، بىراق ئۆزىنىڭ روھىي دۇنياسىنى چىرىتىپ تۈگىتىدىغان بارسا كەلمەس يولنى تاللىدى.

شۇنداق قىلىپ خالىق تېخىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ ئەسەبىيلەشتى، شاكىنىڭ ئىش - ئوقەتلىرىگە بېشىچىلاپ كىرىپلا كەتتى. كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇنىڭ

يۈرىكى قارىداپ ۋە نەپسى يوغۇنۇپ، ئۆزىمۇ ماھارەتتە خېلىلا يېتىلدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ زىيان - زەخمىتىگە ئۇچرايدىغانلارمۇ كۆپىيىشكە باشلىدى.

يېڭى كەلگەندە جاھاننىڭ ئەلى - تەلىمنى ئۇقمايدىغان 14 ياشلىق كىچىككىنە خالىق مانا كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە بۇرۇتلىرى خەت تارتقان بەرنا يىگىتلەردىن بولۇپ قالدى. ئۇ 17 ياشقا كىرگەندىن باشلاپ، خوجايىن ئۇنى بىۋاسىتە بازارغا چىقارماي، ئىز باسار يېتىشتۈرۈشكە قويدى. خوجايىن خوتەنگە بېرىپ يەنە تۆت بالىنى ئېلىپ كەلدى، خالىق ئۇلارغا خىلمۇ خىل ماھارەتلەرنى ئۆگىتىپ، ئاندىن كوچىغا چىقىرىپ يانچۇقچىلىققا سالدى. كېيىن خالىق كىچىكرەك بىر شايكىنىڭ ئاتامانى بولۇپ، ئۇمۇ ئەينى ۋاقىتتىكى «ئاكا» سىغا ئوخشاش قولىدىكى شوركىلارنىڭ كوچىغا چىقىپ، «ئىش - ئوقەت» قىلىشىغا خۇشيانە يېتەكچىلىك قىلدى.

ئەسلىدە خالىق بۇ ئاتامانلىقنى خېلى ئوبدان قاملاشتۇرۇپ كېتىۋاتاتتى، كېيىن كىچىك تۇرغۇن ئۇنى شېنجېنغا ئېلىپ كەلدى. شۇنىڭ بىلەن لوخۇ ئەتراپىدا «تىرىكچىلىك» قىلىپ يۈردى. كېيىن ئۇ بۇجىنىڭ ئاققۇنلار كۆپ، پۇلدار بايلارمۇ كۆپ، ئاۋات بازار ئىكەنلىكىنى بايقاپ، شۇ يەردىكى دېھقانلارنىڭ بىناسىدىن بىر يۈرۈش ئۆينى باشقا بىرىنىڭ نامىدا ئىجارە ئېلىپ ئولتۇردى.

كۈتۈلمىگەن يەردىن سەرگەردان بالىلارنىڭ نىجانچىسى _ ئابدۇسەمەت شېنجېنغا كېلىپ قالدى. «ئاۋادا ئابدۇسەمەت دېگەن گۈي كىچىك پەرھاتنى قۇتقۇزۇپ چىقىپ يولغا سالمىغان بولسا، ئۇ ھارىمى نەدىمۇ شىنجاڭغا كېتەلسۇن»، دەپ ئويلايتتى خالىق. كېيىن، يەنە بىر بالا كوچىدا ئامانلىق ساقلىغۇچىغا ئۇچراپ قېلىپ، ئۇنىڭغا يالۋۇرۇۋېدى، ساقچىخانىدىن ئۇنى ئىجتىمائىي قۇتقۇزۇش پونكىتىغا ئاپىرىپ بەردى، ئۇنى شىنجاڭدىن مەخسۇس ئاياللار ۋە بالىلارنى ئالداپ ئاپىرىپ سېتىش دېلولىرىنى تەكشۈرۈشكە كەلگەن جىنايى ئىشلار ساقچىسى شىنجاڭغا ئېلىپ كەتتى. بۇ ئىككى بالا ئۇنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلۇپ كېتىپ قالغاندىن كېيىن، بۇ ئىش خالىقنىڭ ئوقىتىشى تەتۈرسىگە سۆزىگىلى تۇردى. ئارقىدىنلا، ئۇنىڭ قولىدىكى يەنە بىر بالا كاۋايىچى ئۇيغۇرلار بىلەن ئۇقۇشۇپ يۈرۈپ،

يىقىلماس توغراق

ئۇمۇ قېچىپ كېتىپ ئىز - دېرەكسىز يوقالدى. ھازىر ئۇنىڭ يېنىدا بەقەت ياسىنلا قالغانىدى، ئۇنى يالغۇز تالغا چىقارمايتتى. خالىق ھەتتا ئۇزۇن تالغا چىققان چاغلاردىمۇ ئىشكىنىڭ تېشىدىن قۇلۇپ سېلىپ قوياتتى.

خالىق ئابدۇسەمەتنىڭ قولىغا چۈشۈپ چىققاندىن كېيىن، بىر مەزگىل شەھەر ئىچىدە يوشۇرۇنۇپ يۈرۈپ، كېيىن يەنە بۇجىغا غىيىپىدە كېلىۋالدى. بىر كۈنى خالىق قاۋاقخانىدىن بىر قىزنى 100 يۈەنگە ماقۇل كەلتۈرۈپ يېتىلەپ ماڭدى. ئۇ ئىككىسى خالىقنىڭ ياتقىغا بارغاندىن كېيىن، خالىق ئۇنىڭغا پۇلنى بەردى، قىز پۇلنى ئېلىپ سومكىسىغا سالدى. ئۇ ئىككىسى ئىشنى پۈتتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن، ھېلىقى قىز كىيىملىرىنى كىيىپ، سومكىسىنى ئېلىپ ماڭماقچى بولۇۋىدى، خالىق ئۇنى توسۇۋالدى.

— ماڭا قىيالىۋاتامسىز قەدىرلىكىم، — دېدى قىز نازلىنىپ تۇرۇپ، — سېغىنغان چېغىڭىزدا تېلېفون قىلىشىڭىزلا كېلىمەن، مانا ماۋۇ مېنىڭ تېلېفون نومۇرىم.

خالىق تېلېفون نومۇرى يېزىلغان قەغەزنى چۆرۈپ تاشلىۋەتتى:
— بىز بىر كېچە بىللە بولۇشنى 100 يۈەنگە سۆزلەشكەن، سەن ھازىر كەتسەڭ بولمايدۇ. ھازىر ماڭمەن دېسەڭ 100 يۈەننى قايتۇر!
بۇ گەپنى ئاڭلىغان قىزنىڭ ناھايىتى ئاچچىقى كەلدى، چۈنكى بۇ ئۇنىڭ بۇنداق پىخسىق پاهىشىۋازنى تۇنجى قېتىم ئۇچرىتىشى ئىدى. خالىقنىڭ پۇلنى بېرىۋېتىپ كېتەي دېسە، زىيان تارتاتتى، پۇلنى بەرمەي دېسە خالىقنىڭ ئەلپازىدىن قورققانىدى. ئۇ ئىككىلىنىپ تۇرغاندا خالىق ئۇنىڭغا دېدى:
— ھازىر ماڭساڭمۇ خەتەرلىك، شۇڭا پۇلۇڭنى ماڭا بەر، مەن ساقلاپ قوياي، ئەتە سەن ماڭغاندا ئاندىن بېرەي.

ھېلىقى قىز دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ، 100 يۈەن پۇلنى خالىققا قايتۇرۇپ بەردى. خالىق ئۇقىزىنى يەنە كارىۋاتقا ئېلىپ چىقىپ نەپسىنى قاندۇرغاندىن كېيىن، ماداردىن كېتىپ خورەككە چۈشتى.

خالىق ئەتىسى ئەتىگەندە ئويغىنىپ قارنىۋىدى، يېنىدا ھېلىقى قىز يوق، ھەتتا ئۇنىڭ يانفونى ۋە ھەممىنىمۇ كۆرۈنمەيتتى. ئەزھى قىرىق گەز ئۇچقان خالىق

ئاچچىقىدا بىر ئىستاكاننى يەرگە ئۇرۇپ چىقىۋەتتى، ئاندىن يېنىدا تۇرغان پىچاقنى جاي ئۇستىلىگە غەزەپ بىلەن سانچىدى.

شۇنىڭدىن كېيىن خالىق قاۋاق ۋە رەستىلەردىن ھېلىقى قىزنى خېلى ئىزدەپ باقتى. 2- ئىيۇن كۈنى كەچتە ئۇ ھېلىقى قىزنى دېگەندەكلا رەستىدە ئۇچرىتىپ قالدى، ئۇ قىزمۇ خالىقنى كۆرۈپلا بۇرۇلۇپ تىكىۋەتمەكچى بولغانىدى، لېكىن ئۇلگۈرەلمىدى. خالىق ئۇنىڭ قولىدىن كاپىدە تۇتتى:

— ھەميان بىلەن يانفوننى چىقار، بولمىسا ھېلى بىكار بوغۇزلىۋىتىمەن!
ھېلىقى قىز چارلاپ يۈرگەن بىر ئامانلىق ساقلىغۇچىنى يىراقتىن كۆرۈپ توۋلىغىلى تۇردى:

— نېمە قىلماقچى سەن؟ ئادەم بارمۇ، بۇلاڭچى...!

ئاڭغىچە ئامانلىق ساقلىغۇچى يۈگۈرۈپ كېلىپ، نېمە ئىشى بولغانلىقىنى سورىدى. ئۇ ئىككىسى ئۆز گېپىنى يورغىلاتتى، شۇنىڭ بىلەن ئامانلىق ساقلىغۇچى ئۇلارنى ئالدىغا سېلىپ ساقچىخانغا ئېلىپ كەلدى.

خالىق خەنزۇچىنى ئانچە - مۇنچە بىلىسمۇ، لېكىن ھېلىقى قىز بىلەن بولغان ئىشنىڭ جەريانىنى دېگۈسى كەلمەي، پەقەت: "بۇ قىز مېنىڭ ھەممىنىم ۋە يانفونۇمنى ئوغرىلىۋالدى"، لا دەيتتى. قىز بولسا: "ئۇ بۇلاڭچىكەن، سومكانى بۇلماقچى بولدى، لا دەيتتى.

بۇنىڭ بىلەن نۆۋەتچى ساقچى ئەھۋالنى نۆۋەتچى رەھبەر لەي شىنشىڭغا مەلۇم قىلدى. نۆۋەتچىلىك قىلىۋاتقان ساقچىخانا باشلىقى ئابدۇسەمەتكە تېلېفون قىلىپ، دەرھال كېلىپ خالىق بىلەن ھېلىقى قىزنىڭ ماجراسىنى بىر تەرەپ قىلىشنى ئېيتتى. ئۇ چاغدا ئابدۇسەمەت شەھەر ئىچىدە ئىدى.

كېيىنكى بولغان ئىشلار خالىقنىڭ نەزەرىدە پەقەت بىر چۈشكىلا ئوخشايدۇ. ساقچىلار ھېلىقى قىزنى قويۇۋەتتى، خالىق ئابدۇسەمەتنى ئىككى رومكا ئىچىشكە تەكلىپ قىلدى: "بىز تەرەپكە بېرىپ بىر دەم ئولتۇرايلى، ئۇ يەردە بىر نەچچە يۇرتداش بالىلار بار، مۇڭداشامدۇق!" دېدى خالىق. شۇنداق قىلىپ ئابدۇسەمەت خالىق بىلەن قاۋاقخانغا بېرىپ ئىككى رومكىدىن ئىچىشتى، ئاندىن خالىق ئىجارىگە ئالغان ئۆيگە باردى. شۇنىڭ بىلەن ھېلىقى ئېچىنىشلىق تراگېدىيە يۈز بەردى...

سۈرلۈك سولاقخانىدا خيالغا پىتىپ ئولتۇرغان خالىق گامھىدا نۇرۇپلا يۇسۇپايان قىلىپمۇ قالاتتى: ” لىلا گەپنى قىلغاندا ئابدۇسەمەت ئۆزى يامان نەرسە ئەمەس ئىدى، — دەپ ئويلايتتى خالىق، — نۇرغۇن ئۇيغۇرلار ئۇنىڭ ياخشىلىقىنى كۆردى. بىراق ئۇ مەن بىلەنلا قالدغۇ. تاڭ! ئۇمۇ ئۇيغۇرغۇ، ھەم خوتەنلىككەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆيىمىزنىڭ ئارىلىقى 15 كىلومېتىرمۇ كەلمەيدىكەن... ھەي، كۆرۈمگە كىرىۋالغان بولسا ئۇنى ئولتۇرۇپ نېمە قىلاتتىم...؟ ئابدۇسەمەتنىڭ قېرىنداشلىرى كۆپمىش دەپ ئاڭلايمەن، ئۇنىڭ ئۆيىدىكىلىرى بىزنىڭ تۆيگە بېرىپ ئىنتىقام ئالمىز، دەپمۇ يۈرەرمۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ئابدۇسەمەت ئۇلارنىڭ ئۆيىدىن چىققان بىردىنبىر ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغان كادىر كەن ئەمەسمۇ... ھەي...! “

بۇ ئىشلار يادىغا بەتكەن خالىق سەل دەككە - دۈككىگە چۈشۈپ قالدى. ئۇ ئېغىر ئۇھ تارتتى - دە، بىردىنلا مەيدىسىگە مۇستلاپ كەتتى: ” بولار ئىش بولدى، بۇنى كىمىدىن كۆرۈمەن؟ ئاكامدىن كۆرۈمەنمۇ؟ خوجايىندىن كۆرۈمەنمۇ؟ ھېلىقى قىزدىن كۆرۈمەنمۇ؟ ياكى ئابدۇسەمەتتىن كۆرۈمەنمۇ؟ “ ئويلىغانسېرى خالىقنىڭ كالىسى قالايمىغانلىشىپ كېتىۋاتتى...

شۇنداق، بۇ تراگېدىيىنى خالىق ئۆزى كەلتۈرۈپ چىقاردى. بىراق، خالىقنىڭ ھازىرقى ھالىچۇ؟ ئۇمۇ تراگېدىيە بولماي نېمە؟

2004 - يىلى 14 - نويابىر كۈنى شېنجېن شەھەرلىك ئوتتۇرا خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ ئابدۇسەمەتنى ئۆلتۈرگەن قاتىل ئابدۇخالىق مەمتىمىننىڭ جىنايى قىلمىشى ئۈستىدىن بىرىنچى سوتتا چىقارغان ھۆكۈم نامىسى چۈشتى.

ھۆكۈم نامىدە ئابدۇخالىق مەمتىمىننىڭ جىنايى قىلمىشى تەپسىلىي بايان قىلىنغاندىن كېيىن، ئاخىرىدا مۇنداق ھۆكۈم چىقىرىلغانىدى:

مەھكىمىمىز. جاۋابكار ئابدۇخالىق مەمتىمىن دۆلەت قانۇنىغا پىسەنت قىلماي. قەستەن ئادەم ئۆلتۈرگەن، ئۇنىڭ بۇ قىلمىشى قەستەن ئادەم ئۆلتۈرۈش جىنايىتى شەكىللەندۈرىدۇ، دەپ قارايدۇ. جاۋابكار ئابدۇخالىقنىڭ دەلىل - ئىسپاتىنى يوقىتىۋېتىشىگە ياردەملەشكەن. ئۇنىڭ قىلمىشى ئېغىر بولۇپ، دەلىل - ئىسپاتىنى يوقىتىۋېتىشىگە ياردەملىشىش جىنايىتى بولۇپ شەكىللەندۈ. ئەيىبلىگۈچى ئورگان ئەيىبلىگەن ئاساسىي پاكىتلار ۋە بېكىتكەن جىنايەت نامى

ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن. جاۋابكار ئابەت دېلو سادىر بولغاندىن كېيىن ئۆزىنى مەلۇم قىلىپ، جىنايى قىلمىشىنى راستچىللىق بىلەن ئىقرار قىلدى. ئۇنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۆزىنى مەلۇم قىلدى. دەپ بېكىتىشكە بولىدۇ. ئۇ يەنە جامائەت خەۋپسىزلىكى خادىملىرىنى باشلاپ بېرىپ زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچى ئابدۇسەمەتنىڭ جەسىتىنى تېپىشقا ياردەملەشتى. شۇنداقلا زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىنى ئۆلتۈرگەن كىشىنىڭ دەل خالىق ئىكەنلىكىنى پاش قىلدى. جامائەت خەۋپسىزلىكى ئورگىنى مەزكۇر پاكىتقا ئاساسەن رازۇبىكا نىشانىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ. جاۋابكار خالىقنى ئوڭۇشلۇق قولغا چۈشۈردى. ئابەتنىڭ بۇ ئىپادىسىنى زور خىزمەت كۆرسەتتى. دەپ قاراپ. ئۇنىڭغا بېرىلدىغان جازانى يەڭگىلەتتىش ياكى كەچۈرۈم قىلىشقا بولىدۇ. جاۋابكار خالىق سوتتا شېنچېندا سادىر قىلغان ئوغرىلىق قىلمىشلىرىنى ئىنكار قىلدى، لېكىن تەكشۈرۈش ۋە نۇرغۇن شاھىدلارنىڭ ئىسپات بولۇشى نەتىجىسىدە جاۋابكار خالىقنىڭ شېنچېندا ئوغرىلىق قىلمىشى بىلەن شۇغۇللانغانلىقى تولۇق دەلىللەندى. جاۋابكار خالىق يەنە سوتتا ئۆزىنى ئاقلاپ زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىنىڭ پەقەت تۆت يېرىگىلا پىچاق تىقىم، دەپ تۇرۇۋالدى. ئەمما قانۇن دوختۇرلىرىنىڭ ئىنچىكە تەكشۈرۈشىگە قارىغاندا زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىنىڭ 10 نەچچە يېرىگە پىچاق سېلىنغان. ھازىر قولغا چۈشۈرۈلگەن پاكىتلارغا ئاساسەن، مەزكۇر دېلونى ئۈچىنچى بىر ئادەمنىڭ سادىر قىلغانلىقىنى نەزەردىن ساقىت قىلىۋېتىشكە بولىدۇ. جاۋابكار خالىقنىڭ ئۆزىنى ئاقلاش ئۈچۈن كۆرسەتكەن پاكىتلىرى ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئەمەس، شۇڭا ئۇنى قوبۇل قىلىشقا بولمايدۇ. لېكىن جاۋابكار خالىق، ياسىن زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىنىڭ يېنىنى ئاختۇرۇۋاتقان چاغدا ئۇنىڭ يوتسىغا پىچاق سالغان ئادەم مەن ئەمەس، دەپ ئۆزىنى ئاقلىدى. ئىنچىكە تەكشۈرۈش ئارقىلىق بۇ ھەقتىكى ئەيىبلەش دەلىللىرىنىڭ يېتەرلىك ئەمەسلىكى ئىسپاتلاندى. شۇڭا جاۋابكارنىڭ بۇ ھەقتىكى ئۆزىنى ئاقلاش پىكرىنى قوبۇل قىلىشقا بولىدۇ. جاۋابكارنىڭ ئاقلىغۇچىسى جاۋابكارنىڭ بۇ قىلمىشىنى تاسادىپىي سادىر قىلغان جىنايەت: ئۇنىڭدا قەستەنلىك يوق، دەپ ئاقلىدى، تەكشۈرۈش ئارقىلىق مەزكۇر دېلودا جاۋابكارنىڭ قەستەن ئادەم ئۆلتۈرۈش مۇددىئاسىنىڭ بار ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل - ئىسپاتلار

تېپىلمىدى. ئەيىبلىگۈچىمۇ بۇ ھەقتە شىكايەت قىلمىدى. شۇڭا ئاقلىغۇچىنىڭ پىكرىنى قوبۇل قىلىشقا بولىدۇ. لېكىن جاۋابكار شېنجېندا ئوغرىلىق قىلمىشى بىلەن شۇغۇللانغانلىقى ئۈچۈن. ئابدۇسەمەت جاۋابكارنىڭ بۇ قىلمىشىنى بۇرملان تەكشۈرۈۋاتقاندا ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن. ئۇنىڭ سۈبېيكتىپ جەھەتتىكى يامان غەرىزى ئىنتايىن كۈچلۈك بولغان، شۇڭا ئاقلىغۇچىنىڭ جاۋابكاردا سۈبېيكتىپ يامان غەرىزە ئانچە كۈچلۈك ئەمەس، دېگەن پىكرى پۈت تىرەپ تۇرالمىدۇ. جەمئىيەت نامانلىقى ۋە جەمئىيەتنىڭ باشقۇرۇش تەرتىپىنى قوغداپ. پۇقرالارنىڭ جىسمانىي ھوقۇق - مەنپەئىتىنى زىيان - زەخمەتتىن ساقلاش ئۈچۈن. بىرلەشمە سوت مۇھاكىمە قىلىش ئارقىلىق، «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى جىنايىتى ئىشلار قانۇنى» نىڭ 232 - ماددىسى، 307 - ماددا 2 - تارمىقى، 67 - ماددا 1 - تارمىقى، 68 - ماددىسى ۋە 57 - ماددا 1 - تارمىقىدىكى بەلگىلىمىلەرگە ئاساسەن مۇنداق ھۆكۈم چىقىرىلدى:

قەستەن ئادەم ئۆلتۈرۈش جىنايىتى ئۆتكۈزگەن جاۋابكار ئابدۇخالىق مەتتىمىگە ئۆلۈم جازاسى بېرىلىپ، سىياسىي ھوقۇقىدىن ئۆمۈرۋايەت مەھرۇم قىلىندى.

دەلىل - ئىسپاتنى يوقىتىۋېتىشكە ياردەملىشىش جىنايىتى ئۆتكۈزگەن جاۋابكار ئابىلەت كېبىرگە بېرىلدىغان جازا كەچۈرۈم قىلىندى.

خالىق سوتتا گەرچە ئۆزىنىڭ جىنايىتى قىلمىشلىرىنى تولۇق ئىنقىرار قىلغان بولسىمۇ، لېكىن مەزكۇر ھۆكۈم نامە چۈشكەندىن كېيىن ئاقلىغۇچى ئادۋوكاتنىڭ ئېيتقىنى ۋە ئۇ كۆرسەتكەن رەسمىيەت تەرتىپلىرى بويىچە گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىگە نارازىلىق ئەرزى سۇندى. ئەمما گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسى خالىقنىڭ نارازىلىق ئەرزىنى رەت قىلىپ، ئەسلىنى ھۆكۈمنى ساقلاپ قېلىشنى قارار قىلدى.

شۇنداق قىلىپ، خالىق ئۆتكۈزگەن جىنايىتى ئۈچۈن جان بەدىلى تۆلەيدىغان بولدى...

29. «قارىغنا ئابدۇسەمەت ،
داداڭ شېنچېنغا كەلدى ،
مېھرىگۈل ئىزىڭنى باستى...!»

ئابدۇسەمەت قازا قىلىپ
كەتكەندىن كېيىن، دادىسى
روزىمۇھەممەتتاخۇن گويا ئېسىنى
يوقىتىپ قويغاندەكلا بولۇپ قالدى،
ئۇنىڭغا ئابدۇسەمەت تېخى

ھاياتتەكلا، يىنچۈمەن ياكى شېنياڭدا ئوقۇۋاتقان چاغدىكىدەك كۈنلەرنىڭ بىرىدە
ئىشكىتىن «دادا، مەن قايتىپ كەلدىم» دەپ ۋارقىرىغىنىچە يۈگۈرۈپ كىرىپ، ئۇنىڭ
قوللىرىنى مېھرى بىلەن سىلاپ، ئۇنىڭدىن ھال - ئەھۋال سورايدىغاندەكلا تۇيۇلاتتى .
بولۇپمۇ بوۋاينىڭ كېچىلەرنى ئۆتكۈزۈمكى ناھايىتى مۇشكۈل ئىدى، ئۇ تاڭ
ئاتقۇچە كىرىپكە قاقماي ئۆرە ئولتۇراتتى، ئولتۇرسا - قوپسا ئۇنىڭ كاللىسىدا پەقەت
ئابدۇسەمەتلا ئىدى. بوۋاينىڭ بەشىنچى بالىسى ئابدۇسەمەت 11 بالا ئىچىدە ئەڭ
كۆپمۇچان ئىدى. ئابدۇسەمەت ئۈچ ياشقا كىرگەن يىلى قاتتىق ئاغرىپ، چاچراپ
كەتكىلى قىل قالدى، شۇ چاغدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئانىسى ئۇنىڭغا دورا ئىچكۈزۈپمەن،
سۈت بېرىمەن دەپ كېچە - كېچىلەپ ئۇنىڭ بېشىدا پەرۋانە بولغانىدى. دادىسى
ئۇنىڭ بېشىدا يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ «قۇرئان» تىلاۋەت قىلىپ، دۇئا ئوقۇغانىدى،
خۇدانىڭ رەھمىتى بىلەن ئابدۇسەمەت شۇ قېتىمقى كېسەلدىن ئامان - ئېسەن
ساقايدى.

شۇنىڭدىن كېيىن ئابدۇسەمەت ئاتا - ئانىسىنى قىلچە دەككە - دۈككەگە
سىلىپ باقمىدى. ئۇ كەنتتىكى باشقا بالىلارغا زادىلا ئوخشىمايتتى، ئۇ كىتاب ۋە
رادىئوغا ناھايىتى ئامراق ئىدى. ئۇ رادىئودىن نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئۈگىنىۋالدى،
ئانىسىغىمۇ قەۋەنلا كۆپمۇچان ئىدى. ئابدۇسەمەت تولۇقسىز ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ تولۇق
ئوتتۇرىغا چىقىدىغان يىلى، ئانىسىنىڭ جىگەر راكى ئاخىرقى باسقۇچقا بېرىپ
قالغاچقا، بالىسىغا يېتىپ قالدى. ئابدۇسەمەت مەكتەپتىن قايتىپ كېلىپلا ئۈدۈل
دوختۇرخانىغا بېرىپ، تاڭ ئاتقۇچە ئانىسىغا ھەمراھ بولۇپ، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر
ئالاتتى، ئەتىسى ئەتىگەندە يەنە مەكتىپىگە باراتتى. ئۇ تاكى ئانىسىنىڭ كۆزى

يىقىلماس توغراق

يۇمۇلغىچە شۇنداق قىلدى. شۇڭا دوختۇر ۋە سېستىرالارنىڭ ھەممىسى ئۇنى "ئەجەبمۇ ئادەمنىڭ مەستلىكى كەلگۈدەك ئەدەبلىك، كۈيۈمچان بالىكەن" دەپ ماقىتاپ كېتىشكە نىدى.

ئابدۇسەمەت شۇنچە چوڭ بولغىچە ئوقۇش خىراجىتىنى غەملەشتىن باشقا ئىشتا ئاتا-ئانىسىنىڭ بېشىنى ئاغرىتىپ باقمىغان ئىدى. روزىمۇھەممەتتاخۇن ئاكا ئەسلىدە تۆمۈرچىلىك قىلاتتى، كېيىن سىرتلارغا چىقىپ كىيىم-كېچەك سودىسى قىلىپ باقتى. شۇڭا ئۇ كەنتتىكى باشقا دېھقانلارغا قارىغاندا يىراقنىراق كۆرەتتى، بالىلارنى ئوقۇتۇشنىڭ مۇھىملىقىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا ئابدۇسەمەتنىڭ ھەر قېتىملىق ئوقۇش خىراجىتىنى غەملەش ئۈچۈن نۇرغۇن جاپالارنى چەككەن بولسىمۇ، لېكىن ئابدۇسەمەتنى چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ داۋاملىق ئوقۇتتى. بوۋايغا ئەڭ ئېغىر كەلگىنى ئابدۇسەمەتنىڭ ئالىي مەكتەپتە ئالتە يىل ئوقۇشىغا كەتكەن خىراجەتنى غەملەش بولدى. بوۋاي ئوغلىنىڭ ئوقۇشىغا پۇل تېپىش ئۈچۈن كالا - قويلارنى، ياغاچ - تاشلىرىنى ساتتى، پاختا سودىسى قىلىپ باقتى، كەنتتىكى پۇل بېرىپ تۇرالايدىغان ئائىلەلەرنىڭ ھەممىسىگە سارغىيىپ دوقۇرۇپ باقتى. ئۇ ھەر قېتىم باشقىلارنىڭ ئۆيىگە پۇل سوراپ بارغان چېغدا ئالدى بىلەن: "پۇللىرىنى قاچان قايتۇرسام بولار؟" دەپ سوراپتتى. ئۇ پۇل ئىگىسىنىڭ جاۋابىغا قاراپ، ئۆزىنىڭ شۇ چاغدا قايتۇرۇشقا قۇربى يېتىدىغان ياكى يەتمەيدىغانلىقىنى دەڭسەپ كۆرەتتى. دە، پۇل ئىگىسىنىڭ دېگەن ۋاقتىدا قايتۇرۇشقا كۆزى يەتمىسە، دەرھال چىقىپ يەنە بىرىنىڭ يېنىغا كىرىپ ھالىنى ئېيتاتتى. روزىمۇھەممەتتاخۇن لەۋزى ھالال ئادەم بولغاچقا، كەنتتىكىلەر ئۇنىڭدىن ھېچنېمىسىنى ئايىمايتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇ قەرز ئېلىپ ۋاقتى توشقاندا ئامال قىلىپ قايتۇرۇپتتى، يەنە قەرز ئېلىپ دېگەندەك مىڭ بىر جەبىر - جاپالار بىلەن ئوغلى ئابدۇسەمەتنى ئوقۇتۇۋالدى.

مۇنداق بىر ئىش بوۋاينىڭ يادىدا ھازىرقىدەكلا ئىدى: ئابدۇسەمەت جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىستىتوتىنى پۈتتۈرۈپ خىزمەتكە چىقىدىغان چاغدا دادىسىغا تېلېفون قىلىپ ئۇنىڭدىن:

— دادا، مەن شېنچېنغا بېرىپ ئىشلەيمەن دەيمەن، شۇنداق قىلسام بولارمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— شېنجېن دېگەن شەھەرنى بەكمۇ يىراق دەيدۇ بالام، — دېگەندى بوۋاي، — بارساڭ بولارمىكىن. ئەڭ ياخشىسى يېنىپ كېلىپ كۆز ئالدىمدىراق ئىشلىگىن، شۇنداق قىلساڭ سېنى دائىم كۆرۈپ تۇرالايمەن، ئوغلۇم!
ئابدۇسەمەت دادىسىنىڭ گېپىگە ماقۇل بولدى. لېكىن ئارىدىن بىر نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن يەنە دادىسىغا تېلېفون قىلىپ:

— دادا، مەن ئۈرۈمچىدە ئىشلەيمىكىن دەيمەن، قانداق، بولامدۇ؟ — دەپ سورىدى. دادىسى: ” ئۈرۈمچى شېنجېن دېگەن يەردىن يېقىنراق بولغاندىكىن ئوغلۇمنى بېرىپ يوقلاپ تۇرالايمەن، “ دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭ پىكرىگە قوشۇلدى.
ئارىدىن 20 نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئابدۇسەمەتتىن تۇيۇقسىزلا تېلېفون كېلىپ قالدى:

— دادا، مەن شېنجېنغا بېرىپ ئىشلەيدىغان بولدۇم، — دېدى ئابدۇسەمەت، — ئۇ يەردىن ئادەم ئالغىلى كەلگەنلەر مېنى قوبۇل قىلدى.
دادىسىنىڭ جىمىپ كەتكەنلىكىنى سەزگەن ئابدۇسەمەت: — دادا، مەن ئالدى بىلەن بېرىپ بىر مەزگىل ئىشلەپ تۇراي، — دېدى دادىسىنىڭ كۆڭلىنى ياساپ، — كېيىنرەك يېنىپ كېلىمەن. خوتەنگە يۆتكىلىپ بېرىپ، سىزنىڭ ھالىڭىزدىن خەۋەر ئالىمەن.

روزمۇھەممەتتاخۇن نۇرغۇن ئويلىنىپ ئاخىرى ئابدۇسەمەتنىڭ شېنجېنغا بېرىپ ئىشلىشىگە قوشۇلدى. ئۇ ئوغلنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنەتتى، دېمىسىمۇ، شېنجېننىڭ خىزمىتى جاپالىقراق بولغىنى بىلەن مائاشى يۇقىرى ئىدى. ئابدۇسەمەت ئۇ يەردە ئىشلىسە كۆپرەك پۇل تېپىپ، قەرزلىرىنى قايتۇرۇپ، ئىنى- سىڭىللىرىنى ئوقۇتالايتتى.

ئابدۇسەمەت شېنجېنغا بېرىپ ئىشقا چۈشكەندىن كېيىن، قىلغان ۋەدىلىرى بويىچە ئائىلىسىگە ۋاپادارلىقنى يەتكۈزدى. ئۇ دەسلەپكى چاغلاردا ئۆيىگە ھەر ئايدا 1000 يۈەندىن پۇل ئەۋەتىپ تۇردى، كېيىن 2000 يۈەندىن ئەۋەتتى. ئۇ قازانغا ئۇچراشتىن بىر نەچچە كۈن ئىلگىرىلا ئۆيىگە 4000 يۈەن ئەۋەتكەندى. روزمۇھەممەتتاخۇن ئاكا بولۇپمۇ ئابدۇسەمەتنىڭ خىزمىتى ھەرقانچە ئالدىراش بولسىمۇ، ھەر ھەپتىدە تېلېفون قىلىپ ئېسەنلىك سوراپ تۇرۇۋاتقانلىقىدىن بەكمۇ

مىنەندار ئىدى. ئۇ چاغدا ئابدۇسەمەتلەرنىڭ ئۆيىدە تېلېفون يوق ئىدى، دادىسى كېلىشىپ قويغان ۋاقىتتا كەنتتىكى دۇكانغا بېرىپ ئۇنىڭ تېلېفونىنى ساقلايتتى. ئابدۇسەمەت ھەر قېتىمقى تېلېفوندا شۇنداق دەيتتى:

— ئۆزىڭىزنى ئىسراڭ دادا، ئېغىر ئىشلارنى قىلماڭ، قورساققا ئوبدان يۈڭ. جان بولسا جاھان، ئاش بولسا قازان، دەپتەن. سالامەتلىك ھەممىدىن مۇھىم. ناۋادا ئاغرىپ قېلىپ ئۇ يەردە داۋالىنىپسىڭىز ماڭا دەڭ. مەن سىزنى شېنجىنغا ئەكىلىپ داۋالىتىمەن. دادا، سىز دائىم مەڭگە بېرىپ ھەج قىلىپ كەلسەم بولاتتى، دەيتتىڭىزغۇ؟ مەن يېتەرلىك پۇل جۇغلىۋالغاندىن كېيىن خۇدا بۇيرىسا سىزنى ئاشۇ ئارزۇيىڭىزغا يەتكۈزىمەن!

— رەھمەت بالام، — دەيتتى بوۋاي ئوغلىنىڭ بۇ سۆزلىرىدىن كۆڭلى تاغدىك ئۆسۈپ، — ئۇ شېنجىن دېگەن يەرنى بەك قالايمىقان دېيىشىدۇ، ئۆزۈڭگە دىققەت قىلغىن، كېچىلىرى يالغۇز تالا - تۈزگە چىقما، قورسىقىغا ئوبدان يېگىن، ئۆزۈڭنى ئالدۇرۇپ قويما. قاچان كېلەرسەن بالام؟

ئابدۇسەمەت دەسلەپتە ماي ئېيىدا رۇخسەت سوراپ، مېھرىگۈلنى ئېلىپ بېرىپ سىلەر بىلەن كۆرۈشتۈرۈمەن، دېگەندى. كېيىن خىزمىتى ئالدىراش بولۇپ كەتكەچكە، ئاغۇست ئېيىدا بارمەن، شۇ چاغدا مېھرىگۈلنىڭ ئۆيىگە بېرىپ چاي ئىچكۈزۈپ تويىنى قىلىۋەتسەك، دېدى.

شۇنىڭدىن باشلاپ روزىمۇھەممەتتاخۇن ئوغلىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتتى. ئۇ دائىم كالىندارغا قاراپ، ئوغلى كېلىدىغان كۈنگە قانچىلىك قالغانلىقىنى ساناپ كېتەتتى. بولغۇسى كېلىنىنىڭ بوسۇغا ئاتلاپ كىرىدىغان چاغدىكى خۇشاللىقلارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەتتى.

بوۋاي ئوغلىنى ساقلىدى، زارىقپ كۈتتى. بىراق ئويلىمىغان يەردىن ئاخىرى بوسۇغىدىن ئوغلىنىڭ جىنازىسى بىلەن قارىلىق كىيىمى كىيگەن بولغۇسى كېلىنى تۇيۇقسىز كىرىپ كەلدى.

ئابدۇسەمەت قازا قىلغاندىن كېيىن، يۈسۈپجان ئائىلىسىگە شېنجىندىكى ھۆكۈمەت، ئامما ۋە ئابدۇسەمەت بىلەن بىرگە ئىشلىگەن خىزمەتداشلارنىڭ چوڭقۇر مېھىر - مۇھەببىتى ۋە ھال سوراپ قىلغان ئادەمگەرچىلىكىنى ئېلىپ قايتتى.

ئابدۇسەمەتنىڭ نەزىر - چىراغلىرىمۇ ناھايىتى داغ - دوغىلىق ئۆتكۈزۈلدى، بۇنىڭدىن ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسى مىننەتدار بولدى. لېكىن ئۇ يەنىلا دائىم: "شۇ چاغدا بالانىڭ شىنجىغا بارمەن دېگىنىگە قوشۇلمىساممۇ بويتىكەن. پۇل ئاز بولسىمۇ - كۆپ بولسىمۇ ئوخشاشلا كۈن ئۆتۈدىكەن، بىراق ئوغلۇم كەتتى، يۈرەككە مەڭگۈ ساقايماس جۇدالىق يازىلىرىنى سېلىپ قويۇپ كەتتى، ئېست! " دەپ پۇشايمان قىلاتتى.

بوۋايىنى بەك غەرىپسىنىپ قالمىسۇن دەپ ئويلىغان يۈسۈپجان كېيىن ئۆيگە تېلېفون ئورنىتىپ بەردى. بالىلىرى گەپ قىلىپ يۈرۈپ، ئاخىرى 2005 - يىلى يېڭى يىل بايرىمىدىن كېيىن بوۋايىنى قايتا ئۆيلەپ قويدى. چۈنكى بالىلارنىڭ ھەممىسى ئۆيلۈك - ئوچاقلىق بولۇپ چىقىپ كەتكەچكە، بوۋاي ئۆيدە يالغۇز قالغانىدى. بىراق، ئۇ تېلېفونغا قارىسىلا كۆڭلى يېرىم بولۇپ خىيالغا پاتاتتى: " ئابدۇسەمەت ھايات چاغدا تېلېفون يوق، خەلقەرنىڭ ئىشىكىدە سارغىيىپ تېلېفون ساقلىدىم. مانا، ھازىر تېلېفوننى قولۇمغا ئېلىپلا سۆزلىشەي دېسەم، ئامراق ئوغلۇم ئابدۇسەمەت يوق. بۇنداق تېلېفوننىڭ ماڭا نېمە كېرىكى؟ " بوۋاي مۇشۇلارنى ئويلىسىلا تېلېفوننىڭ سىمىنى ئۈزۈۋەتكۈسى كېلەتتى.

ئابدۇسەمەتنى يەرلىكىدە قويۇپ بولغاندىن كېيىن، روزىمۇھەممەتتاخۇن ئاكا ئەتىگەندىن كەچكىچە: "ھۆكۈمەت ئوغلۇمغا قەست قىلغان مەلۇننىڭ تېزراق جاجىسىنى بەرسە بولاتتى" دەپ ئويلايدىغان بولۇپ قالدى. شۇڭا ئۇ يۈسۈپجاننى مېھرىگۈل ياكى شىنجىدىكى كىچىك پەرھاتقا تېلېفون قىلغۇزۇپ، ئۇلاردىن سوراپ تۇردى. ئۇلار: "قاتلىغا ئۆلۈم جازاسى بېرىلدى" دەپ جاۋاب بېرىشتى. بوۋاي مۇشۇنداق بولىدىغانلىقىنى بىلەتتى، بىراق ئۇنىڭ كۈتۈۋاتقىنى ھۆكۈمنىڭ ئىجراسى ئىدى. ئابدۇسەمەتنىڭ دوستلىرى، مۇخبىرلار كەسىلا روزىمۇھەممەتتاخۇن ئاكا ئۇلاردىن ئەھۋال ئۇقۇشاتتى، ئۇلارنىڭ جاۋابلىرى خىلمۇ خىل ئىدى:

— قاتىل ھۆكۈمگە قايىل بولماي، گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك يۇقىرى سوتقا نارازىلىق ئەرزى سۇنۇپتىكەن، يۇقىرى سوت دېلۇغا قايتا قاراپ چىقىۋېتىپتۇدەك...
 — ئۆلكىلىك يۇقىرى سوت خالىقنىڭ نارازىلىق ئەرزىنى قايتۇرۇپ، ئەسلىدىكى ھۆكۈمنى ساقلاپ قاپتۇدەك...

— شېنجېندىكى سوت ئورۇنلىرى قاتىل ئاز سانلىق مىللەت بولغاچقا، ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆرپ-ئادەتلىرىنى نەزەرگە ئېلىپ، قاتلىغا بېرىلگەن جازانى يا شېنجېندا ئىجرا قىلىپ شۇ يەرگە دەپنە قىلىش ياكى بولمىسا شىنجاڭغا يلاپ ئەكىلىپ شىنجاڭدا ئىجرا قىلىشنى كېڭىشۋاتقۇدەك...

2004- يىلى دىكابىرنىڭ ئاخىرلىرى خوتەن ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن تېلېفون كېلىپ، شېنجېن شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسى جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىكىگە يوللىغان ئابدۇسەمەتكە "مەملىكەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسى بويىچە ئىككىنچى دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتكەن قەھرىمان نەمۇنچى"، دەپ نام بېرىش ھەققىدىكى ھۆججەتنىڭ تەستىقلىغانلىقىنى، لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكوم ۋە خەلق ھۆكۈمىتى قەھرىمان ئابدۇسەمەتتىن ئۆگىنىش بويىچە سەپەرۋەرلىك يىغىنى ئاچماقچى ئىكەنلىكىنى، شۇڭا خوتەن ناھىيىلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، سىياسىي قانۇن كومىتېتىنىڭ سېكرېتارى، ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ليۇ جىھەنجۈن، ناھىيىلىك جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئەرتىنىڭ باشلىقى، ناھىيىلىك دۆلەت بىخەتەرلىكىنى قوغداش ئەرتىنىڭ باشلىقى ۋە ئابدۇسەمەتنىڭ دادىسى، ئىككىنچى ئاكىسى يۈسۈپجان قاتارلىقلارنى يىغىنغا تەكلىپ قىلغانلىقىنى ئۇقتۇردى.

شۇنداق قىلىپ بوۋاي ئاخىرى چوڭ بىر ئارزۇسىغا يېتىدىغان بولدى: ئۇ ئوغلى خىزمەت ئىشلىگەن يەرلەرنى، ئوغلى ئۆزىنىڭ ئىسسىق قېنى بىلەن قوغدىغان شېنجېن دېگەن شەھەرنى ئاخىرى كۆرۈدىغان بولدى.

68 ياشقا كىرىپ ھازىرغىچە خوتەندىن چىقىپ باقمىغان روزىمۇھەممەتتاخۇن ئاكا ئىككىنچى ئوغلى يۈسۈپجان ۋە خوتەن ناھىيىلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىدىن ماڭغانلار بىلەن بىرگە خوتەن ئايروپىلاندىن ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ ئىككى يېرىم سائەتتە ئۈرۈمچىگە يېتىپ كەلدى، ئەتىسى يەنە ئايروپىلان بىلەن ئۈرۈمچىدىن شېنجېنغا قاراپ بەش سائەت ئۇچۇپ، ئاخىرى شېنجېنغا يېتىپ كەلدى. شېنجېن دېگەن بۇ ئىسىمنى ئاڭلىسىلا بوۋاينىڭ كۆزىگە ياش كېلەتتى. روزىمۇھەممەتتاخۇن ئاكا ھەم ئۆزىگە ناتونۇش، ھەم ئوغلى ھايات چاغدا ئاجايىپ

تەلپۈنگەن بۇ شەھەرگە قەدەم باسقان دەققىدىن باشلاپلا ئايغىغا يەتكىلى بولمايدىغان خىيال دېڭىزغا غەرق بولۇپ كەتتى. ئابدۇسەمەت نۇرغۇن قېتىم ئۇنىڭغا: “دادا، ئۆزىڭنى ئوبدان ئاسراڭ، مەن ئەنە - ئۆگۈن سىزنى شېنجېنغا ئەكىلىمەن، ئىككىمىز شېنجېننى قانغۇچە ئايلىنىمىز...” دەپ كەتكەندى، مانا داداڭ راستتىنلا شېنجېنغا كەلدى. بىراق، سەنچۇ؟ قېنى سەن، ئابدۇسەمەت...؟

رايونلۇق ھۆكۈمەت روزمۇھەممەتتاخۇن ئاكانى ئالىي مېھمانخانىغا ئورۇنلاشتۇردى. 27 - دېكابىر رايون بويىچە قەھرىمان ئابدۇسەمەتتىن ئۆگىنىش سەپەررۈھلەك يىغىنى ئېچىلدى.

يىغىن باشلانغىچە روزمۇھەممەتتاخۇن ئاكا ياندىكى قوبۇلخانىدا ئولتۇرۇپ تۇردى. شېنجېننىڭ نۇرغۇن رەھبەرلىرى كىرىپ ئۇنىڭدىن ھال سورىدى. مېھرىگۈل ئۇلارنىڭ گەپلىرىنى بوۋايغا تەرجىمە قىلىپ بەردى:

— شەھەرلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى يولداش لى فېڭ سىلنى يوقلاپ كەپتۇ. ئۇ، شەھەرلىك پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى ۋە شېنجېندىكى 16 مىڭ جامائەت خەۋپسىزلىكى ساڭجىسىغا ۋاكالەتەن سىلدىن سەمىمىي ھال سوراۋاتىدۇ. بۇ كىشى لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ سېكرىتارى يولداش يۇ خۇيخۇڭ بولىدۇ، بۇ ياق رايون باشلىقى يولداش لى مىڭ بولىدۇ، بۇ ياق رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن سېكرىتارى، قوشۇمچە سىياسىي قانۇن كومىتېتىنىڭ سېكرىتارى يولداش جەي جۇڭتەي بولىدۇ، بۇ كىشى رايونلۇق پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، جامائەت خەۋپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى يولداش لىو كۈنەنجى بولىدۇ...

بوۋاي ئۇلار بىلەن توختىماي قول ئېلىشىپ كۆرۈشەتتى، ئۇلارغا توختىماي باش لىڭشىتاتتى. ھەر قېتىم قول ئېلىشىپ كۆرۈشكەندە ئۇنىڭ يۈزىگە ئاجايىپ بىر ئىللىق ئېقىم شۇرىدە ئاقاتتى، كۆڭلى تەسكىن تاپاتتى. ئۇ تۇغۇلۇپ ھازىرغىچە بۇنچىلىك كۆپ رەھبەرلەر بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ باقمىغانىدى.

يىغىنغا جەي جۇڭتەي رىياسەتچىلىك قىلدى. يىغىندا ئالدى بىلەن لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن سېكرىتارى، رايونلۇق ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ سېكرىتارى ۋو يىڭدا مەركىزىي كومىتېت

سىياسىي بىۋروسىنىڭ ئەزاسى، مەركىزىي كومىتېت سېكرېتارىياتىنىڭ سېكرېتارى، دۆلەت ئىشلىرى كومىسسارى قوشۇمچە جامائەت خەۋىپسىزلىكى مىنىستىرى بولدىن جو يۇڭگاڭ ئىمزا قويغان جامائەت خەۋىپسىزلىكى مىنىستىرلىكىنىڭ يولداش ئابدۇسەمەتنى « مەملىكەتلىك جامائەت خەۋىپسىزلىكى سىستېمىسى بويىچە ئىككىنچى دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتكەن قەھرىمان نەمۇنىچى دەپ تونۇش ھەققىدىكى بۇيرۇقى» ۋە گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك پارتكوم تەشكىلات بۆلۈمىنىڭ «يولداش ئابدۇسەمەتنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەزاسى دەپ تونۇش ھەققىدىكى تەستىقنامە» سىنى ئوقۇپ ئۆتتى. ئۇنىڭغا ئۇلاپلا لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى سەي لى «شېنجېن شەھىرى لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكوم ۋە خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ يولداش ئابدۇسەمەتنى ئۆگىنىش توغرىسىدىكى قارارى» نى ئېلان قىلدى. قاراردا مۇنداق دېيىلگەندى: «قەھرىمان ساقچىنىڭ روھىنى جارىي قىلدۇرۇش ئۈچۈن، لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكوم ۋە خەلق ھۆكۈمىتى پۈتۈن رايون خەلقىنى، بولۇپمۇ سىياسىي- قانۇن كادىر- ساقچىلىرى ۋە ئامانلىق ساقلاش سېپىدىكى بارلىق يولداشلارنى يولداش ئابدۇسەمەتنى ئۆگىنىشكە چاقىرىدۇ. ھەممەيلەن يولداش ئابدۇسەمەتنىڭ پارتىيە ۋە خەلق سادىق بولۇشتەك ئېسىل پەزىلىتىنى، خىزمىتىگە چەكسىز سادىق بولۇپ، بارلىقىنى ئومۇم ئۈچۈن ئاتاپ، جاپا- مۇشەققەتتىن قورقماي باش چۆكۈرۈپ ئىشلەشتەك كەسپكە ئىشتىياق باغلاش روھىنى، ياماندىن نەپرەتلىنىپ، زوراۋانلىقتىن قورقماي، ئەمىنلىك ئۈچۈن ئۆزىنى قەھرىمانلارچە قۇربان قىلىشتەك جاسارىتىنى، جاپا- مۇشەققەتكە چىداپ كۈرەش قىلىپ، ئاددىي- ساددا ياشاپ، مەنپەئەت ئالدىدا ئۆزىنى پاك تۇتۇپ، ئەيىب- ئىشەرەتكە بېرىلمەسلىكتەك ئالىيجاناب خىسلىتىنى ئۆگىنىشىمىز لازىم.»

رايون باشلىقى يولداش لى مىڭ قەھرىماننىڭ روھىنى ئەمەلىيەتكە تەدبىقلاپ ئۆگىنىپ، جەمئىيەتنىڭ مۇقىملىقىنى قوغداش ھەققىدە توختىلىپ مۇنداق دېدى: «نۆۋەتتىكى جەمئىيەت ئامانلىقى ۋەزىيىتىنى سەگەكلىك بىلەن تونۇپ يېتىپ، ئۇنى پارتىيىمىزنىڭ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ئىقتىدارىنى ئۆستۈرۈش قۇرۇلۇشى يۈكسەكلىكىدىكى مۇھىم ئىش دەپ بىلىپ، مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى ۋە شەرەپ تۇيغۇسىنى يەنىمۇ كۈچەيتىپ، جەمئىيەت مۇقىملىقىنى قوغداشتىن ئىبارەت بۇ ئېغىر

ۋەزىپىنى ھەقىقىي تۈردە زىممىمىزگە ئېلىشىمىز كېرەك؛ شۇنىڭ بىلەن بىرگە سىياسىي قانۇن قوشۇنى قۇرۇلۇشىنى يەنىمۇ ئىلگىرى سۈرۈپ، پۇقرا قوللايدىغان ۋە پۇقرانى خاتىرجەم قىلالايدىغان سىياسىي قانۇن خىزمەتچىلىرى قوشۇنىنى بەرپا قىلىپ، جەمئىيەت ئامانلىقىنى ھەتەرەپلىمە تۈزەش خىزمىتىنى ئەتراپلىق قانات يايدۇرۇشىمىز لازىم. “ئۇ رايوندىكى بارلىق پارتىيىلىك كادىرلارنى ئابدۇسەمەتنى ئۈلگە قىلىپ، خىزمەتنى پۇختا ئىشلەپ، جەمئىيەت مۇقىملىقىنى قوغداپ، لوڭگاڭ رايوندىكى نۇرلۇك خىزمەتلەرنىڭ ئوڭۇشلۇق ئېلىپ بېرىلىشى ئۈچۈن يېڭى تۆھپىلەرنى قوشۇشقا چاقىردى.

شەھەرلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، شەھەرلىك جامائەت خەۋىپسىزلىكى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى لى فېڭ مۇنداق دەپ تەكىتلىدى: “ئابدۇسەمەت لوڭگاڭ رايونى ۋە شېنجېن جامائەت خەۋىپسىزلىكى سىستېمىسىدىن چىققان نەمۇنىچى، ئۇنىڭ ۋاپاتى تەيشەن تېغىدىنمۇ قەدىرلىك، ئۇ شېنجېننىڭ پەخرى، گۇاڭدۇڭنىڭ شەرىپى. شېنجېن خەلقى ئابدۇسەمەتنى ئەبەدىي ئۇنتۇمايدۇ، يولداش ئابدۇسەمەتنىڭ ئوبرازى ھەر بىر يۈرەكتە مەڭگۈ يىقىلماس ئابىدە بولۇپ قالدۇ. پارتىيىمىزنىڭ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش ئىقتىدارى قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، ئىناق جەمئىيەت قۇرۇش ئۈچۈن، نۆۋەتتىكى جەمئىيەت ئامانلىقى ۋەزىيىتىنى سەگەكلىك بىلەن تونۇپ، قوشۇن قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىپ، پارتىيە ۋە خەلقنى خاتىرجەم قىلالايدىغان زامانىۋى ساقچىلار قوشۇنىنى قۇرۇپ چىقىپ، يول ئېچىپ ئىلگىرىلەپ، جەمئىيەتنىڭ ئەبەدىي ئامانلىقىنى ئىشقا ئاشۇرۇپ، تىنچ ۋە ئىناق شېنجېن قۇرۇپ چىقىش ئۈچۈن تۆھپە قوشايلى!”

رەئىس سەھنىسىدىكى روزنامە مەمتاخۇن ئاكا قاتار ئولتۇرغان فورمىلىق ساقچىلارغا قارىدى، ئۇ ئاشۇ ساقچىلار ئارىسىدا ئوغلى ئابدۇسەمەتنىڭ بولۇشىنى نەقەدەر ئارزۇ قىلاتتى - ھە! ئۇ سۆزلەۋاتقانلارنىڭ گەپلىرىنى چۈشەنمىسەمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ “ئابدۇسەمەت” دېگەن گېپىدىن، ئوغلىنىڭ تەرىپىنى قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىپ ئولتۇراتتى. ئۇ، يىغىندا ئولتۇرغان شۇنچىۋالا كۆپ كادىر ۋە ساقچىنىڭ چىرايىدىكى ھەيۋەتلىك سۈكۈناتتىن ئوغلىنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكى ئورنى ۋە قىممىتىنى كۆرگەندەك بولدى، بۇنىڭدىن يۈرەكلىرى تەسكىن تاپقان بوۋاي ئۆز-

ئۆزىگە پىچىرلىدى: «ئشاھ ئوغلۇم، ئارمانسىز كېتىپسەن! سەن مېنىڭ قورقماس بۇركۇتۈمەم، بىز ئۇيغۇرلارنىڭ پەخرىمەن!»

رەھبەرلەر سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن، لوگگاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ سېكرېتارى بۇ خۇيخۇڭ ئوردېن، گۇۋاھنامە ۋە مۇكاپات تەقدىم قىلدى.
چۈشلۈك غىزادا ئۇلار ناھايىتى ئېسىل مۇسۇلمانچە تاماق تەييارلاتتى. بىراق بوۋاينىڭ گېلىدىن تاماق ئۆتۈدىغاندەك ئەمەس ئىدى.

روزىمۇھەممەتتاخۇن ئاكا ئايروپىلاندىن چۈشۈپلا ئوغلى ئىشلىگەن يەرلەرنى كۆرۈپ باققۇسى بارلىقىنى ئېيتقاچقا، پىڭ گۈچىڭ ئاللىقاچان ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغانىدى.

چۈشتىن كېيىن، بىر پىكاپ روزىمۇھەممەتتاخۇن ئاكا، يۈسۈپجان ۋە مېھرىگۈلنى بۇجى ساقچىخانىسىغا ئېلىپ باردى.

پىڭ گۈچىڭ ئۇلارنى باشلاپ يىغىن زالىغا كىرگەندە، سۆھبەت يىغىنى ئېچىۋاتقان ساقچىلار دەس ئورنىدىن تۇردى. دە، بوۋايغا قاراپ ھەيۋەت بىلەن چاس بەردى.

بوۋاي بىر - بىرىدىن قامەتلىك گەۋدىلەر، ياشلىقنىڭ ھاياتى كۈچى ئۇرغۇپ تۇرغان يۈزلەر ۋە ئالتۇندەك چاقناپ تۇرغان ساقچى بەلگىلىرىگە تىكىلگىنىدە، ساقچى فورمىسى كىيگەن ئوغلى ئابدۇسەمەتتىنمۇ ئاشۇلارنىڭ ئىچىدە كۆرگەندەك بولدى.

ساقچىخانا باشلىقى سۇڭ مىڭياۋ گۈلدۈراس ئالغىش سادالىرى ئىچىدە ساقچىلارنى بوۋايغا بىر - بىرلەپ تونۇشتۇردى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئابدۇسەمەتنىڭ ئىلگىرىكى رەھبىرى، جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئەترىتىنىڭ باشلىقى جۇگاڭ، ئابدۇسەمەت بىلەن مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ كۈرەش قىلغان سەپداشلىرىدىن جاڭ - جوۋېي، شېي جىيەنكەي، ساۋاقدىشى ھەم خىزمەتدېشى ۋاڭ كەي، سەي خۇاسۇڭلار بار ئىدى...

سۆھبەت يىغىنىدا رەھبەرلەر، ئابدۇسەمەتنىڭ سەپداشلىرى ۋە ئامما ئابدۇسەمەتنىڭ ھايات چېغىدىكى ئىش - ئىزلىرىنى چوڭقۇر سېغىنىش بىلەن ئەسلەپ، ئابدۇسەمەتكە جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىكىنىڭ بۇيرۇقىدا بېرىلگەن يۇقىرى باھانىڭ بەرھەق ئىكەنلىكىنى دەلىللىدى. دۇرۇس، ئابدۇسەمەت شۇنداق

ئەزىمەت ئىدى: ”ئۇ ئۆز كەسپى ئۈستىدە بېرىلىپ ئىزدىنىپ، سەپداشلىرىدىن كەمتەرلىك بىلەن ئۆگىنىپ، رازۇبىدكا قىلىش ۋە دېلو بېجىرىش ئىقتىدارىنى ئۈزلۈكسىز ئۆستۈرۈپ، شۇ رايوننىڭ جەمئىيەت ئامانلىقىنى قوغداش ئۈچۈن پائال تۆھپىلەرنى قوشتى... ئۇ ئىنتىزامچان ۋە پاك ئۆتكەن ساقچى ئىدى. ئۇ ئاممىنى قىزغىنلىق بىلەن غەم - ئەندىشىدىن خالاس قىلىپ، ئاممىغا خالسانە ياخشى ئىش ۋە ئەمەلىي ئىش قىلىپ بېرىپ، ئەمەلىي ھەرىكىتى بىلەن يېڭى دەۋردىكى خەلق ساقچىسىنىڭ يارقىن ئوبرازىنى تىكلدى...“

يىغىنغا قاتناشقانلار ئىچىدە بىرمۇنچە كىشى ئۇنىڭ ئۈچۈن ياش تۆكۈشتى. يىغىن ئاياغلاشقاندىن كېيىن پىڭ گۈچىڭ روزىمەتتاخۇن ئاكا، يۈسۈپجان ۋە مېھرىگۈلنى ئابدۇسەمەتنىڭ ئىشخانىسىغا، ئاندىن ئۇنىڭ ياتىقىغا باشلاپ ئەكىردى. روزىمەتتاخۇن ئاكا تىترەپ تۇرغان قادا قولىرى بىلەن ئابدۇسەمەت ھايات ۋاقتىدا ئىشلەتكەن نەرسىلەرنى سىيلايتتى. ئەنە، ئاۋۇ كىتابتا ئابدۇسەمەتنىڭ كۆز نۇرلىرى بار، كومپيۇتېرنىڭ كۈنۈپكا تاختىسىدا ئۇنىڭ بارماق ئىزلىرى بار، ئورۇن - كۆرىسەردە ئۇنىڭ ھىدى ۋە ھارارىتى بار... روزىمۇھەمەتتاخۇن ئاكا ئابدۇسەمەتنىڭ ساقچى فورمىسىنى ئۇزاقتىن ئۇزاق سىيلاپ، ئۇنىڭغا تويماي قاراپ تۇرۇپ كەتتى. ئۇ ئاشۇ فورمىدىن ئوغلى ئابدۇسەمەتنىڭ كۈلۈمسىرەپ تۇرغان چېھرىنى، قامەتلىك گەۋدىسىنى ۋە ئۆلمەس روھىنى كۆرگەندەك بولدى.

ئوغلىنىڭ 17 يىل ئوقۇپ، مىڭ تەسلىكتە مۇشۇنداق ئوبدان خىزمەت ئورنىغا ۋە تۇرمۇش شارائىتىغا ئېرىشىپ، كۆڭۈلدىكىدەك لايىقىنىمۇ تېپىپ، ئەمدى راسا بىر ئىشلەپ، ئىشلىگەننىڭ مېغىزىنى چاقىدىغان ۋاقىتتا تۇيۇقسىزلا كېتىپ قالغانلىقى بوۋايىنى ھەممىدىن بەك ئېچىندۇراتتى.

بۇلارنى ئويلاپ بوۋايىنىڭ ئۆيىكىسى ئورۇلدى، ئۇ تۆزۈنى تۇتۇۋالماي يىغلاپ كەتتى. ئۇنىڭ نۇرسىز كۆزلىرىدىن سىرغىپ چىققان ياشلار قورۇق باسقان مەڭزىلىرىنى بوۋايلاپ ئېقىپ، قارەك ئاپئاق ساقاللىرىنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ قالدى.

پىڭ گۈچىڭ ئەسلىدە بوۋايىنىڭ بۇ يېشىدا شېنجېنغا كەلمىكى ئاسان ئەمەس، دەپ ئويلاپ، ئۇلارنى شېنجېننىڭ شەھەر ئىچىنى ئايلاندۇرۇپ، مەنزىرىلىك يەرلىرىنى كۆرسىتىپ كېلىشنى پىلانلىغانىدى. لېكىن ئۈچەيلىسەن ياتاقتا بىر ھازاغىچە

مەسلەھەتلىشىپ، ئاخىرى پېڭ گۇچۇڭنىڭ بۇ تەكلىپىنى چىرايلىقچە رەت قىلدى. چۈنكى بوۋاينىڭ ئۇنىڭغا ھېچبىر كۆڭلى تارتمايتتى. گەپنىڭ ئوچۇقىنى ئېيتقاندا، شېنجېن دېگەن بۇ شەھەرنى كۆرگۈسى يوق ئىدى.

— بۇ يەر بىز تۇرىدىغان يەر ئەمەسكەن، — دېدى بوۋاي يۈسۈپجانغا. — ئۇلارنى ئاۋارە قىلىۋەرمەي ئۆيىمىزگە كېتىۋالايلى.

ئەتسى، بوۋاي قايعۇ. ھەسرەت، قانائەت ۋە مىننەتدارلىق ئىرمىشىپ-چىرمىشىپ كەتكەن ئاجايىپ بىر تۇيغۇدا ئوغلى يۈسۈپجان بىلەن بىرگە ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ شېنجېندىن ئايرىلدى.

مېھرىگۈلنىڭ ئارزۇسىمۇ دەل شۇ كۈنى ئىشقا ئاشتى. ئۇ بۇجى ساقچىخانىسىغا كېلىپ ئۆزىنى تىزىمغا ئالدۇردى، شۇ كۈندىن باشلاپ ئۇمۇ شېنجېنلىق ساقچىلاردىن بولۇپ قالدى.

مېھرىگۈل زىممىسىدىكى يۈكنىڭ نەقەدەر ئېغىر ئىكەنلىكىنى چوڭقۇر چۈشىنەتتى. ئۇ چوڭقۇر ئويغا پاتتى، دۇرۇس، خالىق تورغا چۈشكىنى بىلەن قورامىغا يەتمىگەن بالىلارنى يولدىن چىقىرىپ، ئۇلارنى تىلەمچىلىك، يانچۇقچىلىق ۋە بۇلاڭچىلىققا سېلىۋاتقان خالىققا ئوخشاش يامان نىيەتلىك بۇرۇقلار مەھلىكەتنىڭ ھەممىلا يېرىدە قۇتراپ يۈرۈۋاتىدۇ. ئابدۇسەمەتنىڭ ئەندىشىسىمۇ دەل مۇشۇ ئىدى. بالىلارنى ئالداپ يولدىن چىقىرىش قىلمىشى ھەرقانداق ۋىجدان ئىگىسىنى ئەندىشىگە سالىدىغان ئىجتىمائىي مەسىلىگە ئايلىنىپ قالدى. ناۋادا ئۇنى توسماي ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتكەندە، جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ ئومۇمىي ساياسىغا تەسىر يەتكۈزۈدىغان تۈگىمەس بالايىقارغا ئايلىنىدۇ. بۇ مەسىلىگە ھەممە ئەھمىيەت بېرىپ، ئۇنى پەيدىنپەي ھەل قىلغاندا، نۇرغۇنلىغان سەرگەردان بالىلارنى قۇتۇلدۇرۇپ، ئۇلارنىڭ يېڭىدىن ئادەم بولۇپ، يېڭىچە ھايات يولغا قەدەم قويۇشىغا ئىمكانىيەت ياراتقىلى بولىدۇ.

دۇرۇس، بۇ ئۇنىچۇلا ئاسان ھەل قىلىپ كەتكىلى بولىدىغان مەسىلە ئەمەس. چۈنكى سەرگەردان بالىلار مەسىلىسى جۇڭگودىلا ئەمەس، ھەتتا تەرەققىي تاپقان ئەللەردىمۇ مەۋجۇت. مەسىلەن، ئەنگىلىيەدە «ئەنگىلىيە بالىلارنى قۇتقۇزۇش جەمئىيىتى» (Save the children) قۇرۇلدى. بۇ جەمئىيەت ئەنگىلىيىدىكى

سەرگەردان بالىلارنى قۇتقۇزۇپلا قالماي، يەنە تەرقىي قىلىۋاتقان ئەللەردىمۇ بالىلارنى قۇتقۇزۇش تۈرلىرىنى يولغا قويماقتا. بۇ جەمئىيەت «شىنجاڭ سەرگەردان بالىلارنى قۇتقۇزۇش مەركىزى»گە ماشىنا ئىئانە قىلدى ۋە سەرگەردان بالىلارغا ئويۇن شەكلى ئارقىلىق ئەيدىز كېسىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا دائىر ساۋات ۋە چارىلەرنى تونۇشتۇردى...

كىشىنى خۇشال قىلىدىغىنى، قورامغا يەتمىگەنلەرگە قارىتىلغان ئىدىيىۋى ئەخلاق تەربىيىسىنى كۈچەيتىش مەسلىسى مەركەزنىڭ مۇھىم ئىشلار كۈنتەرتىپىگە كىرگۈزۈلدى. دېمەك، ھۆكۈمەت ۋە خەلق ئاممىسى جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ كەلگۈسى تەقدىرگە بېرىپ تاقىلىدىغان بۇ مۇھىم مەسلىگە يۈكسەك دەرىجىدە ئەھمىيەت بەرمەكتە. شۇنىڭ ئۈچۈن، سەرگەردان بالىلارنى قۇتقۇزۇشتىن ئىبارەت بۇ ئىجتىمائىي مەسلىنىڭ تەدرىجىي ھەل قىلىنىدىغانلىقىغا ئىشەنچىمىز كامىل. شۇ چاغدا، ھەممە ئاتا-ئانا، ئالداپ ئېلىپ كېتىلگەن بالىسىنى تېپىپ ئەكىلىپ بەرگەن ساچقىلارغا: «مەيدەڭلەرگە ئالتۇندىن ئوردىن تاقساقمۇ ئەرزىيدىكەن!» دەپ تەشۈككۈر بىلدۈرگەن بىر ئۇيغۇر ئانىنىڭ سۆزىگە ئايرىن ئوقۇماي قالمايدۇ!

لېكىن نۆۋەتتە، لۇشۈن ئەپەندى ئۆز زامانىسىدا ئېيتقان مۇنداق بىر جۈملە سۆزنى تەكرارلىساق كىشىلەرگە قورقۇنۇچ سالغانلىق بولمىسا كېرەك، ئەلۋەتتە: «بالىلارنى قۇتقۇزۇۋالايلى!...»

خاتىمە

يىقىلماس توغراق

ئابدۇسەمەتنىڭ قەھرىمانلىق ئىش - ئىزلىرى ئۇنىڭ يۇرتىدا تىللاردا داستان بولدى.

ئۇلگىنىڭ كۈچى چەكسىز بولىدۇ. ئابدۇسەمەت ئۇيغۇرلار ئۈچۈن، شىنجاڭ ئۈچۈن كەلتۈرگەن ئىززەت - ھۆرمەت ۋە شان - شەرەپ يۇرتداشلارغا مائارىپنىڭ كىشىلىك ھاياتقا نەقەدەر كۈچلۈك تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقىنى تونۇتتى، بۇنىڭ بىلەن ئۇلار «دېھقاننىڭ بالىسى دېھقان بولىدۇ، ھەرقانچە ئوقۇغىنى بىلەن بىكار» دەيدىغان قاششاق ئاڭدىن قۇتۇلۇپ، بالىلىرىنى ئوقۇتۇشقا ئەھمىيەت بېرىشكە باشلىدى. جۈملىدىن بۇ خىل ماھىيەتلىك ئۆزگىرىشنىڭ جانلىق تىمسالى سۈپىتىدە، ئابدۇسەمەتنىڭ يۇرتىدىكى بالىلارنىڭ مەكتەپكە كىرىش نىسبىتى ئىلگىرىكىدىن كۆرۈنەرلىك ئۆستى.

قەھرىمان ئابدۇسەمەت بىز بىلەن ۋىدالاشتى، لېكىن ئۇنى پارتىيە ۋە خەلق ئۇنتۇمايدۇ، گۇاڭدۇڭ ئۆلكىسى ۋە شېنچېن ئالاھىدە رايونىدىكى ئامما ئەبەدىي ياد ئېتىدۇ.

جامائەت خەۋپسىزلىكى مىنىستىرلىكى ئۇنىڭغا «مەملىكەتلىك جامائەت خەۋپسىزلىكى سىستېمىسى بويىچە ئىككىنچى دەرىجىلىك خىزمەت كۆرسەتكەن قەھرىمان نەمۇنىچى» دەپ نام بېرىپ، ج ك پ گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك كومىتېتى ئۇنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئەزاسى، دەپ ئېتىراپ قىلغاندىن كېيىن، 2005 - يىلى ماي ئېيىدا بېيجىڭدا داغدۇغىلىق چاقىرىلغان مەركەزنىڭ مىللەتلەر خىزمىتى يىغىنى ۋە گوۋۇيۈەن چاقىرىغان 4 - نۆۋەتلىك مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتى بويىچە تەقدىرلەش يىغىنىدا ئابدۇسەمەتكە گوۋۇيۈەن

تەرىپىدىن "مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ۋە تەرەققىياتىدىكى مەملىكەت بويىچە ئىلغار نەۋىنىچى" دېگەن شەرەپلىك نام بېرىلدى. ئارقىدىنلا گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك خەلق ھۆكۈمىتى ئۇنى "ئىنقىلابىي قۇربان" دەپ ئەنگە ئالدى.

تەكلىماكاندا "توغراق" دەپ ئاتىلىدىغان بىر خىل قەدىمىي ۋە قىممەتلىك دەرەخ بار، توغراق خەنزۇلارنىڭ قەدىمىي كىتابلىرىدا كالوفىل ياكى چىنار دەپ ئاتالغان.

توغراق — قارماققا ئادەتتىكىچىلا بىر خىل دەرەخ. توغراققا قارىغاي دەك ئادەمنى ھەيران قالدۇرۇدىغان قەددى- قامەت بولمايدۇ، "يول بويىدا سۇۋادان تۇرار مەغرۇر قەد كېرىپ، ئېڭالمايدۇ يۇلغۇنمۇ چېچكىنى پەش قىلىپ، دېگەندەك رەڭ- جۇلامۇ ئۇنىڭغا يات؛ ئۇنىڭدا تاناپتەك ئۆسۈدىغان بامبۇكلاردىكى گۈزەللىك مەۋجۇت ئەمەس؛ ئۇنى باغۇشلەر ئەتمۇرلاپ پەرۋىش قىلىپمۇ يۈرمەيدۇ. لېكىن توغراق ئۆزىنىڭ "قۇملۇقتىكى گىگانت دەرەخ" دېگەن شۆھرىتى بىلەن سانسىزلىغان شائىر، رەسسام، فوتوگرافلاردىكى تۈگىمەس ئىلھامنىڭ مەڭگۈلۈك بۇلىقى، كۆرمىگىلىغان ساياھەتچىلەرنىڭ ئەبەدىي ئۇنتۇلماس ئەستىلىكى بولۇپ كەلدى.

توغراق — گېگانت دەرەخ. چۈنكى ئۇ چۆل- جەزىرنىڭ دەھشەتلىك مۇھىتىغا بەرداشلىق بېرىپ ياشايدۇ. ئۇ، تۇپراقنىڭ تەركىبىدىكى ئىشقار مىقدارى 10 پىرسەنتتىن ئاشىدىغان، يىللىق ھۆل- يېغىن مىقدارى 10 نەچچە مىللىمېتىرغىمۇ يەتمەيدىغان قۇملۇقتا چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ ئۆسۈدۇ. توغراققا ھېچكىم سۇ قويمايدۇ، ئوغۇت بەرمەيدۇ؛ ھېچكىم ئۇنى قۇم- بوراننىڭ ھۇجۇملىرىدىن قوغداپمۇ يۈرمەيدۇ. ئۇ، باياۋان بورانلىرىنىڭ زەرب بىلەن سوقۇشلىرى، پىزغىرىم ئاپتاپنىڭ كۆيدۈرۈشلىرىدە ئۆزىنى تاۋلاپ، ۋۇجۇدىدىكى قەيسەرلىكى بىلەن چۆل باغرىدا بەھىيەۋەت تىك تۇرىدۇ، يوپۇرماقلىرىنىڭ شەكلى يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۆزگىرىپ بارىدۇ، نوتىا مەرگىللىرىدە ئۇنىڭ يوپۇرمىقى يىپتەك ئىنچىكە ئۇزۇن بولىدۇ، بەش يىلدىن 15 يىلغىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇنىڭ يوپۇرماقلىرى كېڭىيىپ سۆڭەكتىكىگە ئوخشايدۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئاشۇ سۇزۇنچاق يوپۇرماقلار ئۆرۈك يوپۇرمىقى شەكلىگە كىرىدۇ.

قورامىغا يەتكەن توغراق ئادەتتە ئون نەچچە مېتىر بوي تارتىپ، غولىمۇ نەچچە ئادەمنىڭ غۇلچى يەتمىگۈدەك دەرىجىدە يوغىنايدۇ. بۇ چاغدا ئۇنىڭ شاخلىرى

باراقسانلىشىپ، ناھايىتى يوغان كۆلرەڭگە مايىل يېشىل كۆنلۈككە ئوخشاپ كېتىدۇ، كىشى ئۇنىڭغا شۇنداقلا قارسا، كۈچ - قۇدرىتى تېشىپ تۇرغان جەسۇر پالۋان كۆز ئالدىغا كېلىدۇ. دېمەك، چىڭ سۇلالىسى شائىرى سۇڭ بەيلۈنىڭ^① «تودوق»^② يولىدىكى توغراقلىققا سەپەر» ناملىق شېئىرىدا مۇنداق دەپ يازغانلىقى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس:

“كۆرمىگەنمەن تودوقتىكى توغراقلاردەك .

توغراقنى ھېچ . پەلەك بىلەن بوي تالاشقان .

شاخ - شۇمبىسى ئىرماش - چىرماش گىرەلىشىپ .

ئۆز قامىتى يەرۇ كۆككە خوپ ياراشقان .

بىر قارسا يىلان كەبى تولغىنار ئۇ ،

بىر قارسا ئېيىق - يولۋاس خىرقىرايدۇ .

خۇددى ئۇندا تۈلكە - قاۋان يامرىغاندەك ،

ھەررەڭ - سەررەڭ پەنجىلىرى پارقىرايدۇ .”

توغراق — گېگانت دەرەخ، چۈنكى ئۇ بارلىقنى تەقدىم ئېتىشىكلا يارالغان . ئۇ چۆل - جەزىرىلەردە ياشايدۇكى، لېكىن ئىنسانىيەت ۋە تەبىئەتتىن ھېچنېمە تەلەپ قىلمايدۇ، ئەكسىچە، ئۆزىنىڭ بارلىقىنى ھېچ ئايانماي تەقدىم قىلىدۇ . ئۇنىڭ يوپۇرماقلىرىدا ئاقسىل ۋە ئىشقار ناھايىتى مول بولۇپ، باياۋاندىكى مال - ۋاران شۇنىڭغا تايىنىپ قىشتىن چىقىدۇ . توغراقنىڭ غولى چىڭ، ئاسان ئۇپراپ كەتمەيدۇ، سۇدا قېيىپ كەتمەيدۇ، تىلغاندىن كېيىنكى سىزىقچىلىرىمۇ ناھايىتى چىرايلىق . شۇڭا ئۇ پەنەرگە ۋە گۈللۈك پەل تاختىسى ياساشقا ناھايىتى باب كېلىدۇ . بولۇپمۇ ئۇنىڭدىن تەبىئەت چىقىدىغان توغراق ئىشقارىدىن سودا ۋە سوپۇن ياسىغىلى بولۇپلا قالماي، يەنە ئۇ ياۋا كەندىرنىڭ يېلىمىنى، تېرىنىڭ مېيىنى ئايرىشقا ئىشلىتىلىدۇ .

① 1898 - يىلى شەندۇڭ تەپتىشى ئۇنى قانۇن ئۆزگەرتىش توپىلىغا قاتناشتى، دەپ تۇرمىگە سولغان .

كېيىن ئىلى جياڭجۇنى ئۇنى تۇرمىدىن قۇتقۇزۇپ چىقىپ، شىنجاڭغا بىللە ئېلىپ كەلگەن — تەرجىماندىن .

② يىپەك يولىنىڭ شىمالىي لېنىيىسى بولۇپ، ھازىرقى چىڭ ناھىيىسىنىڭ تودوگ يېزىسىغا توغرا كېلىدۇ — تەرجىماندىن .

توغراق ئىشقارى يەنە قىممەتلىك دورا ماتېرىيالى ھېسابلىنىدۇ. لى شىجېن يازغان «دورا ئۆسۈملۈكلەر قامۇسى»دا توغراق ئىشقارى «توغراق يېشى» دەپ قەيىت قىلىنغان. چى يۈنشى^① مۇ ئۆزىنىڭ «چىنار يېشى» ناملىق شېئىرىدا مۇنداق دەپ يازغان: « ئايا، توغراق يارالغاندەك ساخاۋەتكە، تەقدىم ئېتەر بارلىقىنى مىڭ سېتەمگە^②. ئۆزى تەنھا ياش تۆگەركەن توختىماستىن، ئاشۇ ياشلار شىپا ئىكەن خەستە تەنگە. ھەمدە «ئۇ بىر قىممەتلىك دەرەختۇر. ياز كۈنلىرى ئاپتاپتا ئۇنىڭدىن بىر خىل ياش ئاقىدۇ، ئۇنىڭ ئاق رەڭلىك يېشى قىممەتلىك دورا ھېسابلىنىدۇ. ئۇنى قىزىتىلغان ھاراققا ئۈچتە بىر نىسبەت ئارىلاشتۇرۇپ ئىچىپ بەرسە، ئاشقازان ئاغرىقى، چاشقان يارىسى ۋە بوغۇز ئاغرىقىغا شىپا قىلىدۇ»، دەپ ئىزاھاتىمۇ بېرىلگەن.

ئەمەلىيەتتە بۇ «ياش» توغراق تۇپراقتىن سۈمۈرگەن ئىشقار بولۇپ، ئۇنىڭ بىر قىسمى توغراقنىڭ غولىدا ساقلىنىدۇ، بىر قىسمى يەرگە چۈشكەن شاخ - شۇمبا ۋە يوپۇرماقلىرى ئارقىلىق بىئولوگىيىلىك ئىشقار شەكلىدە، تۇپراققا سىڭىپ كېتىدۇ، يەنە بىر قىسمى قوۋاقلىرىدىكى يېرىقچىلار ئارقىلىق سىرتقا ئېقىپ چىقىپ، بەزىلىرى ئاق، بەزىلىرى ئاچ سېرىق رەڭدە كرىستاللىشىپ قالىدۇ. قەدىمكىلەرنىڭ «توغراقنىڭ يېشى» دېگىنى دەل توغراقنىڭ غولىدىكى ئاشۇ كرىستال ماددىنى كۆرسىتىدۇ.

پاھ، «يەيدىغىنى ئوت - چۆپ، بېرىدىغىنى ئاپئاق سۈت» دېگەن كەلىمىنىڭ ئەينەن تەسۋىرىغۇ بۇ - ھە!

شۇڭا ئۇيغۇرلار توغراقنى مۇنداق دەپ تەرىپلەيدۇ: «توغراق 3000 يىل ئۆمۈر كۆرۈدۇ؛ قۇرۇماستىن 1000 يىل ياشايدۇ، قۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن 1000 يىل تىك تۇرىدۇ، يىقىلغاندىن كېيىنمۇ يەنە 1000 يىلغىچە چىرىمەيدۇ».

ئېھ توغراق، سېنىڭ ئاشۇ خىسلەتلىرىڭنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرسەكلا ئابدۇسەمەت يادىمىزغا يېتىدۇ، ئۇ ئەجەب سەندىن ئەنداز ئالغانمۇ؟

دۇرۇس، ئابدۇسەمەتنىڭ ۋۇجۇدىغا ئاشۇ توغراقنىڭ خىسلەت ۋە سالاھىتى مۇجەسسەملەنگەن. ئابدۇسەمەت دەل 1000 يىل كۆكۈرۈپ ياشايدىغان، قۇرۇپ

① چىڭ سۇلالىسى زامانىسىدا شىنجاڭ ئىلىغا پالانغان ئوقۇمۇشلۇق زات — تەرجىماندىن.

② ئازاب - ئوقۇبەت، زۇلۇم - سېتەم — تەرجىماندىن.

يىقىلماس توغراق

كەتكەندىن كېيىن 1000 يىل تىك تۇرىدىغان، يىقىلغاندىن كېيىنمۇ يەنە 1000 يىلغىچە چىرىمەيدىغان ئاشۇ توغراقنىڭ ئۆزى ئىدى...

(2004 - يىلى ئاۋغۇستتىن دېكابىرغىچە شېنجېن، گۇاڭجۇ، شېنياڭ ۋە شىنجاڭلاردا زىيارەتتە بولدۇق. 2005 - يىلى يانۋاردىن ئىيۇنغىچە شېنجېن بۇجى مەھەللە ئىش باشقارمىسى مېھمانخانىسىدا يېزىپ تاماملىدۇق.)

ئاخىرقى سۆز

“ئەخمەق”، ئاپتونىڭ قەھرىمانغا مۇھەببىتى

مەزكۇر كىتابنىڭ پۈتكەن ۋاقتى دەل جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شېنجېندا چاقىرىغان جۇڭگو 3 - نۆۋەتلىك لۇشۈن ئەدەبىيات مۇكاپاتىنى تارقىتىش يىغىنىغا توغرا كېلىپ قالدى، شېنجېندىكى چوڭ - چوڭ ئاخبارات ۋاسىتىلىرىنىڭ ھەممىسى مەزكۇر يىغىننى ئارقا - ئارقىدىن خەۋەر قىلىشتى. گۇاڭدۇڭ ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن سېكرىتارى سەي دۇڭشى ۋە ئۆلكىلىك پارتكومنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، شېنجېن شەھەرلىك پارتكومنىڭ سېكرىتارى لى خۇڭجۇڭ قاتارلىق رەھبەرلەر مۇپاكات تارقىتىش يىغىنى ۋە سۆھبەت يىغىنىغا قاتنىشىپ، ئۆزلىرىنىڭ گۇاڭدۇڭنى مەدەنىيەت ئىشلىرى تەرەققىي قىلغان ئۆلكە قىلىپ قۇرۇپ چىقىش ۋە “مەدەنىيەت ئارقىلىق شېنجېننى گۈللەندۈرۈش” تەڭ ئۇلۇغۋار غايىسى ۋە يۈكسەك ئىرادىسىنى نامايان قىلدى. يىغىن مەزگىلىدە يەنە ئۈچ قېتىم لۇشۈن ئەدەبىي ئاخبارات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن يازغۇچى ياڭ لىگۇاڭ ئەپەندىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى ھەققىدە ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى چاقىرىلدى. بۇنىڭ بىلەن بۇ شېنجېنلىق يازغۇچىنىڭ داڭقى چىقىپ كەتتى، شېنجېننىڭ بىر بۇلۇڭىغا كىرىۋېلىپ ئەدەبىي ھاياتىنىڭ پەيزىنى سۈرۈش ۋە سىرتلاردا باش چۆكۈرۈپ يېزىش بىلەن ئىككى - ئۈچ يىلنى ئۆتكۈزگەن مەنمۇ بۇنىڭدىن كاتتا ئىلھاملارنى ئالدىم.

يىغىن ئارىلىقىدا خەلقئارا شاھمات خانىشى شىيې جۇن جيا پىڭئاۋ ئەپەندىنى يوقلاپ باردى.

— مەنمۇ ئەدەبىيات ھەۋەسكارى، شۇڭا سىزدىن تەلىم ئالغىلى كەلدىم، —

دېدى شىيې جۇن.

— ئاقىل ئادەم شاھمات ئوينايدۇ، ئەخمەقلەرلا كىتاب يازىدۇ، دەپ چاقچاق قىلدى جيا پىڭئاۋ ئەپەندى ئۇنىڭغا.

جيا پىڭئاۋ ئەپەندى ئۆزى ئېيتقانداك ئۇنداق ئەخمەق ئادەم ئەمەس، ئەكسىچە ناھايىتى ئەقىللىق ئادەم. دۇرۇس، كىتاب يازىدىغانلارنىڭ ئىچىدە ئەخمەقلەر مۇبار، ئۇنىڭ بىرى مەن.

بۇ جيا پىڭئاۋ ئەپەندى قىلغان چاقچاق ئەمەس، بەلكى ھەقىقىي ئەھۋال. بۇنىڭ مۇنداق ئۇچ تۈرلۈك ئاساسى بار:

بىرىنچى، ئەدەبىي ژانىرلار ئىچىدە ئەڭ كۈچ كېتىدىغان ژانىر — ئەدەبىي ئاخباراتنى تاللىغان ئەخمەقمەن.

مەن شېئىر، ھېكايە، نەسر ھەتتا كىنو- تېلېۋىزىيە سېنارىيىلىرىنىمۇ يېزىپ باققان. لېكىن يۈرەك قېنىمنى ئەڭ كۆپ سىڭدۈرگىنىم ئەدەبىي ئاخبارات. دېمەك، مەن ئەخمەق بولمىسام ئەدەبىي ئاخباراتنى تاللايتتىمۇ؟

ئەدەبىيات ساھەسىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى بىلىدۇ، ناۋادا سەن ئەدەبىي ئاخباراتنى تاللاپ قالساڭ، يازغۇچى، شائىر ۋە سېنارىستلارغا قارىغاندا كۆپ قان- تەر ئاققۇرماي ئامالنىڭ يوق.

ئەقىللىق يازغۇچىلار پويىزدا كېتىۋېتىپ بىرەر ھېكايىنى ئاڭلاپ قالسا، ئۇنىڭغا تۇرمۇشتىن توپىلىغان دېتاللىرى ۋە ئۆزىنىڭ تەسەۋۋۇرىنى قوشۇپلا كىتابتىن بىرنى يېزىپ چىقىدۇ، كىتابى ھەتتا مۇكاپاتلىنىشىمۇ مۇمكىن. بىراق ئەدەبىي ئاخباراتنى ئۇنداق يېزىش مۇمكىنمۇ؟ كىمۇ ئۇنداق يېزىشقا پېتىنالىسۇن؟ ئۇنىڭدىكى دېتاللارنىڭ ھەممىسىنى زىيارەت قىلىش ئارقىلىق بىر- بىرلەپ ئىگىلەشكە توغرا كېلىدۇ.

زىيارەت دېگەن گەپ تىلغا ئېلىنسىلا، گېزىت ۋە تېلېۋىزىيە مۇخبىرلىرىغا ھەۋىسىمىز كېلىدۇ. ئۇلار ئۇنىڭغا (تۇنئالغۇ) (تۇنئالغۇلۇق قەلەم)، مىكروفوننى زىيارەت ئويىڭىنىڭ ئالدىغا شۇنداقلا قويىدۇ. دە، بىر قانچە ئېغىز سوئال- جاۋاب بىلەنلا ئىش پۈتمىدۇ، ئۇزۇن بولغاندىمۇ بىر نەچچە ئون مىنۇتتىن ئاشمايدۇ.

لېكىن ئەدەبىي ئاخبارات ئۇنىڭغا ئوخشىمايدۇ. بىرەر پارچە ئەسەر يېزىش ئۈچۈن قىسقا بولغاندا بەش- ئالتە كۈن، ئۇزۇن بولغاندا بىر نەچچە ئاي ۋاقىت كېتىدۇ. ئەستايىدىللىق بىر ئىش قىلاي دېگەن ئادەمگە تېخىمۇ تەس،

چۈنكى “ئۆزۈڭگە ئۆزۈڭ جاپا تېپىپ”، “ئەخمەقلىق” بىلەن ئىنچىكە ۋە تەپسىلىي زىيارەت قىلىش ئارقىلىق نۇرغۇنلىغان نەق ماتېرىيالغا ئېرىشمەسەڭ، ئوبيېكتنى چوڭقۇر چۈشىنىپ، ئۇنى جايدا ۋە جانلىق يازالىشىڭ مۇمكىنمۇ؟

ئىككىنچى، ئۇرۇپ- سوقۇپ بىر ئىش قىلىشنى ئۇقماي، ئەسەرگە كېتىدىغان “خام ماتېرىيال كانىنى تولۇق ئېچىش، قىلا ئۇرۇنىدىغان ئەخمەقمەن.

ھەر قېتىملىق زىيارەت مەن ئۈچۈن ئېيتقاندا ئادەمنى جىسمانىي ۋە ئەقلىي جەھەتتىن تاۋلايدىغان “ئۇزۇن سەپەر”، ھېسابلىنىدۇ. مىسالەن، بۇ قېتىمقى «يىقىلماس توغراق»نى ئېلىپ ئېيتايلى، مەن بىلەن ھەمكارلاشقۇچى شېن شۇرېن ئەپەندى مەن شېنچېنغا بېرىشتىن ئىلگىرىلا نۇرغۇن ماتېرىياللارنى تەييارلاپ قويغاندىكەن. ناۋادا ئىشنىڭ ئاسىنىنى ئويلىغان بولسام، شېنچېندىكى، پەقەت بولمىسا گۇاڭجۇدىكى مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرنى زىيارەت قىلىپلا ئىشنى پۈتتى قىلسام بولمىدۇ. لېكىن جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتتا ئۆتكەن تۆت يىل ئەسەرنىڭ باش قەھرىمانى ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىدىكى مۇھىم باسقۇچ ھېسابلىنىدىغان تۇرسا، شۇ يەرگە بېرىپ زىيارەت قىلىپ، ئابدۇسەمەتنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىش داۋامىدا قالدۇرغان ئىزلاردىن ئانچە- مۇنچە خەۋەردار بولمىسام قانداق بولىدۇ؟ شۇنىڭ بىلەن شېنچىغا بېرىپ، ئابدۇسەمەتنىڭ بىر نەچچە ئوقۇتقۇچى ۋە ساۋاقداشلىرىنى زىيارەت قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ دەسلەپتە ئوقۇش خىراجىتىنى غەملىمەيمەي مەكتەپكە يېرىم ئاي كېچىكىپ كەلگەنلىكى، ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغدا ئۇنىڭ ئانىسى قازا قىلىپ كەتكەچكە كىچىك چىغدىن باشلاپلا دىلى سۇنۇق ئىكەنلىكى، ئۇنىڭ گاھىدا تۇتۇپ قالىدىغان قىزىق قانلىقى تۈپەيلىدىن ئىش تېرىپ بىر ساۋاقداشنىڭ بۇرىنىنى ئۇرۇپ ئېزىۋەتكەنلىكى، ئۇ كىچىك بالغا ناھايىتى ئامراق بولغاچقا، ھەر ئايلىق 200 يۈەنلىك تۇرمۇش خىراجىتىدىن قىسىپ يۈرۈپ پۇل يىغىپ، نامراتلىق ۋە كېسەللىك ئازابىدا قىيىنلىۋاتقان خەنزۇ بالىسىغا ياردەم قىلغانلىقى قاتارلىق ئەھۋاللاردىن خەۋەر تاپتىم، بۇنىڭ بىلەن كىتابنىڭ ئىككىنچى بابى ۋۇجۇتقا كەلدى.

بولۇپمۇ شىنجاڭدىكى زىيارىتىم ماڭا ئۇنتۇلماس تەسىراتلارنى قالدۇردى. يولغا چىقىشتىن ئىلگىرى نۇرغۇن ئۇرۇق- تۇغقان ۋە دوست- بۇرادەرلىرىم مېنىڭ

بېرىشىغا قوشۇلماي، ماڭا نۇرغۇن نەسىھەتلەرنى قىلىشتى. «خوتەننى ئاچچە تىنچ ئەمەس دەيدۇ، گاھىدا شەرقىي تۈركىستان بۆلگۈنچىلىرى قۇترايمۇ تۇرامىش؛ ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇيغۇر تىلىنى ئۇقمايسىز، ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن گاس - كاجىلا بولۇپ قالسىز؛ رېماتىزم كېسىلىڭىز بولغاچقا ئادەتتە پەشتاققا چىقىپ - چۈشۈشتىمۇ قىيىنلىقتان تۇرىسىڭىز، شۇنچە يىراق يەرگە بەرداشلىق بېرەلمەيسىزىمىكىن؛ زادى بارىمەن دېسىڭىز بېرەرسىنى ھەمراھ قىلىۋېلىڭ!»

بۇ گەپلەردىن سەل - پەل ئىككىلىنىپ، ئەندىشىگە چۈشۈپ قالغان بولساممۇ، لېكىن يازمىسام بولمايتتى. ئۆزۈممۇ ياشراق بىرەر ساقچىنى ھەمراھ قىلىۋالغان بولسام ياخشى بولاتتى، دەپ ئويلىغانىدىم. چۈنكى قىشلىق كىيىم - كىچەك، ئۇنئالغۇ، لېنتا، زىيارەت ئويىپكىتلىرىغا بېرىمەن دەپ ئېلىۋالغان كىتابلار چاپلانغان يوغان جامادانىمنى يالغۇز كۆتۈرمىكىمۇ مۇشكۈل ئىدى.

بىراق، بىرەرسىنى ھەمراھ قىلىپ ئېلىپ ماڭسام، بىر ھەسسە خىراجەت ئارتۇق چىقىم بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ، ئاخىرى ئۆزۈم يالغۇز بېرىش قارارىغا كەلدىم. مېنىڭ بىردىنبىر ئۈمىدىم ماڭا تەرجىمانلىق قىلىپ بېرىشكە ماقۇل بولغان مېھرىگۈلدە ئىدى، ئۇنى ھەمراھ قىلىۋالسام ئۇ ماڭا ھەم تەرجىمان، ھەم قوغدىغۇچى بولاتتى. چۈنكى ئۇمۇ ساقچى ئىنىستىتۇتنى پۈتتۈرگەن ياش ساقچى - دە! بىراق شىنجاڭغا بېرىپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن ئۇنىڭمۇ ماڭا ئوخشاش بىر ئاجىزە ئىكەنلىكىنى بىلدىم. بىز خوتەندە ئۈچ كۈن زىيارەت قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئىلگىرىكى پۇت سۆڭىكى چىرىش كېسىلى قوزغىلىپ قېلىپ، مېھمانخانىدىن چىقالمىدى، بۇنىڭ بىلەن مەن مەتتوختىنى ھەمراھ قىلىپ، زىيارىتىمنى داۋاملاشتۇردۇم.

خوتەندىكى زىيارىتىمنى ئاياغلاشتۇرۇپ، ئۈرۈمچىگە قايتىدىغان چاغدا مەن يەنە دېلىغۇل بولۇپ قالدىم: جاپا چەكمەي تىنچ - ئامان كېتىۋالاي دېسەم، ئايروپىلانغا ئولتۇرمام ئۈچ سائەتكە قالمايلا ئۆزۈمنى ئۈرۈمچىدە كۆرەتتىم. بىراق مېنىڭ يەنە ئۇيغۇرلارنىڭ ئانا دەرياسى — تارىم دەرياسىنى، تەكلىماكاندىكى گىگانىت دەرەخ — توغراقنى كۆرگۈم بار ئىدى، بۇنىڭ ئۈچۈن چوقۇم كېچىلىك ماشىنىغا ئولتۇرۇپ تەكلىماكانغا كىرىشكە توغرا كېلىدىكەن. تەلپىمگە ھەپتىنىڭ ئاخىرى بولۇپ

قالغاچقا، مەن ئابدۇسەمەتنىڭ قەدىنىس دوستلىرى مەتتوختى بىلەن مەمەت ئابدۇللاىنى "مەن بىلەن بىللە بېرىڭلار" دېدىم.

— زادى بارمىسىڭىز بولمامدۇ؟ — دەپ سورىدى مەتتوختى مەندىن. ئۇنىڭ دېگىنىمۇ توغرا ئىدى، چۈنكى ماشىنىغا ئولتۇرۇپ يەنە 1000 كىلومېتىردىن ئارتۇق يول يۈرۈشكە توغرا كېلەتتى. ماشىنا ئۇيەر- بۇيەردە توختايدۇ، ئادەمسىز قۇملۇقتىن ئۆتىدۇ. دېمەك، ئۇ ئايروپىلاندىكى بىخەتەر ئەمەس ئىدى. بىراق بۇنىڭغا باشقا ئامال يوق ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭغا: "چوقۇم بېرىشىم كېرەك، نوغراقنى يازمەن دېگەن ئادەم توغراقنى كۆرمىسە قانداق بولىدۇ؟" دېدىم. بۇنىڭ بىلەن ئۇلار ماڭا ھەمراھ بولۇپ بېرىشقا رازىمەنلىك بىلەن ماقۇل بولدى.

ئاپتونۇس خوتەندىن چىقىپ قارلىرى تولۇق ئېرىپ بولالمىغان يولغا كىرگەندە، مېنىڭ توڭلىسام كىيەرمەن دەپ ئېلىۋالغان مامۇق چاپنىم دېرىزىنىڭ ئاراشلىرىدىن كىرىۋاتقان سوغۇق شامالغا دالدا بولالمىدى، بۇنىڭ بىلەن پۈتۈن بەدىنىم مۇزلاپ ئۇيۇشۇشقا باشلىدى. شوبۇر ناھايىتى قارام ئادەمدەك قىلاتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە قاراڭغۇ كېچىدىكى قۇملۇق يولىدا باشقا بىرەر ماشىنىنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى. ماشىنا گويا يۈگەنسەز ئاتتەك ئۇچقاندەك چاپماقتا ئىدى. سۈرئەت ناھايىتى تېز بولغاچقا، گامدا ماشىنىنىڭ قۇيرۇقى ئاسمانپەلەك كۆتۈرۈلۈپ يەنە جاڭگىدە يەرگە چۈشەتتى. بۇنىڭدىن قورقۇپ تىترەپ كېتىۋاتاتتىم. ئاخىرى كۆزلىرىمنى چاڭ يۇمدۇم- دە، تەۋەككۈل دەپلا جېنىمنى شوبۇرغا تاپشۇرۇپ، جىم ئولتۇردۇم...

ئويلىمىغان بىر ئىش يۈز بەردى، بىز بېلەت ئالغاندا بېلەتچىك مەنزىلىمىزگە ئەتىگەن سائەت يەتتە- سەككىزلىرى بىلەن يېتىپ بارىدىغانلىقىمىزنى ئېيتقانىدى. بىراق، شوبۇر ماشىنىنى بەك تېز ھەيدىگەچكە، ئۈرۈمچى ۋاقتى ئەتىگەن سائەت تۆت بىلەن ماشىنىنى بىر يەرلەرگە توختاتتى- دە، بىزنى "قېنى چۈسۈڭلار!" دېدى. تاڭ تېخى يورۇمىغانىدى، شوبۇرنىڭ سىياھدەك قاراڭغۇدا بىزنى چۈشۈرۈۋەتمەكچى بولغانلىقىنى ئاڭلاپ، ھاڭ- تاڭ بولۇپ تۇرۇپلا قالدۇم.

ماشىنىنىڭ ئەينىكىدىن تالغا قارىدىم، ئەتراپ گويا قازاننى دۈم كۆمتۈرۈپ قويغاندەك قاپقاراڭغۇ ئىدى، پەقەت ماشىنىنىڭ چىرىقلا ئالدىدىكى يولنى يورۇتۇپ تۇراتتى.

ئەمدى قانداق قىلارمىز؟ چۈشەنكە قانداق بولار؟ تەنلىرىم تىكەنلىشىپ كېتىۋاتاتتى. بىز تۆت بولغىنىمىز بىلەن، بىرى ئوتتۇرا ياشلىق ئايال. يەنە بىرەيلەن نازۇك قىز بالا، قالغان ئىككىسىمۇ سىياپە زىيالىي يىگىتلەر... بىزنى نېمە قىسىمەنلەر كۈنۈپ تۇرۇۋاتقاندۇ؟ چىل بۆرىلەرگە ئۇچراپ قالساق قانداق قىلارمىز؟ بولمىغىنلار كېلىپ قالسىچۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ يەر مەھەللە - كويۇمۇ ئەمەس، ئىنسۇ جىنىنىڭ قارىسى كۆرۈنمەيدىغان باياۋان تۇرسا! چۈشمىسەكچۇ؟ ئەلۋەتتە بولىدۇ، ئۇدۇللا ئاخىرقى مەنزىلگە بارمىز. تاڭ يورۇغاندا پويىز بىلەن ئۈرۈمچىگە كېتىۋاليمەن. بىراق، تارىم دەرياسىچۇ؟ توغراقچۇ؟ بۇ يەردىن چۈشمەي ئۆتۈپ كەتسەم ئۇلارنى كۆرۈلۈشم مۇمكىن ئەمەس. دۇرۇس، ئەقىلىمنى ئازراق ئىشقا بۇيرۇپ، ئۇ ھەقتىكى ماتېرىياللارغا مۇراجىئەت قىلىساممۇ بولىدۇ. بىراق، تارىم دەرياسى بىلەن توغراقنى ئۆز كۆرۈم بىلەن كۆرمەي ئۆتۈپ كېتىشكە زادى كۆڭلۈم ئۈنمىدى.

بولدى چۈشەيلى! تۆتەيلەن يۈك - تاقلىرىمىزنى ئېلىپ ماشىنىدىن چۈشتۈق. ئابىتوبۇس گويا «گۇناھكار»، بالىلارنى چۆللۈككە ئاپىرىپ تاشلىۋەتكەندەك، بىزنى چۈشۈرۈپتېتىپلا قۇيۇۋەتتى. ئىس پۇر كۈگۈنچىچە بىردەمدىلا كۆزدىن غايىپ بولدى. باياتىن بېرى ماشىنىنىڭ چىرىقىدا ئانچە - مۇنچە يورۇپ تۇرغان يول مانا ئەمدى قاراڭغۇ زۇلمەتكە ئايلاندى. ئاندا - ساندا كۆزگە چېلىقىپ قالىدىغان يىراقتىكى دۇكانلارنىڭ چىراغلىرىلا بىلىنەر. بىلىنمەس پىلىلداپ، ئوت پىلىلدىغان قەبرىستانلىقنى ئەسلىتەتتى.

شۇ چاغدا ئۆزۈمنىڭ بۇ «دانا»، لىقلىرىم ئۈستىدە ئويلاپ قالدىم، بۇ ئىككى يىگىتنى ھەمراھ قىلىۋالغان بولساق، مېھرىگۈل ئىككىمىز قانداقمۇ قىلاردۇق، نېمە كۈنلەرگە قالايدۇق - ھە!

— سىز بېرىپ ئاۋۇ ياتاقنىڭ ئىشىكىنى چېكىپ بېقىڭ، ئامال بولسا تاڭ يورۇغىچە شۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇرايلى، — دېدىم مەمەت ئابدۇللاغا.

— ياتاق باركەن، 40 يۈەن دەيدۇ، — مەمەت ئابدۇللا ھايال قىلماي يېنىپ كەلدى. بۇنى ئاڭلاپ ئىچىمدە، بۇ يەردىكى ئادەملەرنىڭ توپىلاڭدىن توغراچ ئوغرىلاشنى راۋا كۆرمەيدىغان ئافكۆڭۈل كىشىلەر ئىكەنلىكىگە ئاپىرىن ئوقۇدۇم.

بۇنداق چاغدا تۆتىمىزنىڭ ئامانلىقى ئۈچۈن ھېلىغۇ 40 يۈەن دەپتۇ، ھەتتا 400 يۈەن دېسىمۇ غىڭ قىلماي بېرىدىغان گەپ - دە!

ھېلىقى ياتاقنىڭ ئىشىكى ئالدىغا بېرىپ بولۇپ، تۇيۇقسىزلا يەنە ئەنسىرەپ قالدىم. بۇ قارا تۆنەك ئەمەستۇ؟ ناۋادا شۇنداق بولۇپ قالسا، ساقچى تۇرماق ھەتتا بىرەر ئادەمنىڭمۇ قارىسى كۆرۈنمەيدىغان بۇ چۆل - جەزىرىدە بىز تۆتەيلەننى ئىس - بۇسنى چىقارماستىن جايلىۋېتىش ئاسان ئىشقا!

مەن ياتاقنى كۆرۈپ باقمىچى بولدۇم، ئىشىك تۈۋىدە بىر بوۋاي ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ بىلەن سالاملىشىپ، ئۇنىڭ جياڭسۇلۇق ئىكەنلىكىنى بىلدىم. ئۇنىڭ بۇ يەرگە كەلگىنىگە ئون نەچچە يىل بولغانىكەن، بۇ جياڭسۇلۇق بوۋاينىڭ قويمىچى سارايلەنەرگە ئوخشىمايدىغانلىقىغا كۆرۈم يېتىپ، قالغان ئۈچەيلەننى ياتاققا چاقىردىم. بۇ «مېھمانخانا» ئەمەلىيەتتە يوغان ھويلىنى ئايلاندۇرۇپ سېلىنغان بىر نەچچە رەت كېسەك ئۆي ئىدى. ئىختىيارسىز چوڭ شەھەرلەردە يەر باھاسىنىڭ شىددەت بىلەن ئۆسۈپ كېتىۋاتقانلىقى يادىمغا يېتىپ قالدى، بۇ يەردە ئۆي سالىدىغانلار يەر باشقۇرۇش تارماقلىرىنىڭ تەستىقىنى ئالمىسىمۇ بولىدىغان ئوخشايدۇ. ناۋادا پۇل تۆلەپ تەستىق ئېلىشقا توغرا كەلسە، بەيگە مەيدانىدەك بۇنداق چوڭ ھويلىنى سېلىش ئۈچۈن قانچىلىك يەر پۇلى كېتەر - ھە!

بۇ كىچىك دەڭنى كۆرۈپ، شەرقىي شىمالنىڭ ئۆتەڭلىرى كۆز ئالدىمغا كەلدى. ئالدىنقى ئەسىرنىڭ 70 - يىللىرى سەنئەت ئۆمىكىدە ئىشلەۋاتقان چاغلىرىمدا شەرقىي شىمالنىڭ مۇشۇنداق ئۆتەڭلىرىدە ئىككى قېتىم قونۇپ باققانىدىم، بىراق ئۇ چاغدا نەچچە ئون ئادەم بىللە، ھەممىمىزنىڭ ئۇچىسىدا ھەربىيچە فورما بولغاچقا، قورقۇش دېگەن يوق ئىدى.

بوۋاي ياتاقتىن بىرنى ئاچتى، ياتاققا تۆت كارىۋات بار ئىدى.

— قېنى، يوتقانغا يۈگىنىپ بىر ئاز ئىسسىنۇبىلىڭلار، — دېدىم مەن.

تۆتەيلەن كارىۋاتقا چىققۇ - دە، يوتقانغا يۈگىنىپ تۈگۈلۈپ ئولتۇردۇق. بىر - بىرىمىزگە قارساقلا كۈلگۈمىز كېلەتتى. مەندىكى بىردىنبىر ئىستەك — زىيارەت بولغاچقا، ئاپپاراتنى چىقىرىپ بىر نەچچە پارچە سۈرەت تارتتىم.

يىقىلماس توغراق

تاڭ غۇۋا يورۇغاندا، مەمەت ئابدۇللا سىرتقا ماڭدى. بىز تىخى ئۇنى ھاجەتخانغا چىقىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلايتىكەنمىز. لېكىن ئۇ بىز جايىدىن ئىسسىق سۇ بىلەن بىر دانىنى كۆتۈرۈپ كىردى، بىز يۈز- كۆزىمىزنى يۇيدۇق. مەمەت ئابدۇللا ناھايىتى ياخشى يىگىت ئىكەن، كەمسۆز بولغىنى بىلەن بەك ئاق كۆڭۈل، سەممىي بالا ئىكەن. ئۇ يول بويى يۈك- تاقلىرىمىزنى تاللىشىپ كۆتۈرۈپ، بىزگە غەمخورلۇق قىلىپ كەلدى.

تاڭ رەسمىي يورىدى. بىز ئىشىمىزغا تېزراق تۇتۇش قىلىش ئۈچۈن، ياتاق پۇلىنى تۆلەپ، ئۈچ- تۆت سائەتلا ئولتۇرغان ئەمما ماڭا ئۇنۇلغۇسىز تەسىرات قالدۇرغان بۇ ياتاق بىلەن خوشلىشىپ يېنىپ چىقتۇق.

بىز يولنىڭ ئۇ قېتىدىكى بىر ئاشپۇزۇلغا كىردۇق. بىز بۇ ئاشپۇزۇلنىڭ بۈگۈنكى تۇنجى مېھمانلىرى ئىدۇق. شۇڭا خوجايىن ئەسنەپ تۇرۇپ، ئوچاققا ئوت ياقى ۋە شاگىرتلىرىنى تاماق ئېتىپ، كاۋاپتىن تۆت زىخ پىشۇرۇشقا بۇيرىدى. تاماق ئۈستىلىگە دەسمال تېگىپ باقمىغان بولغاچقا، ناھايىتى مايلىشاڭغۇ بۇلدى. بىز قورساق ئاغرىپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ بىر نەچچە تال سامساق ۋە ئاچچىقسۇ ئەكەلدۈردۇق.

ناشتىدىن كېيىن ئۇچىمىز بىر ئاز ئىللىغاندەك بولدى. بىز ئاشخانا خوجايىنىدىن تارم دەرياسىغا قانداق ماڭدىغانلىقىنى يەنە بىر قېتىم سورىۋالغاندىن كېيىن، يۈك- تاقلىرىمىزنى كۆتۈرۈپ ئاشپۇزۇلدىن چىقتۇق. چۈنكى سەھەر مەنزىرىسى ئاجايىپ چىرايلىق ئىدى.

يېرىم سائەتچە ماڭغاندىن كېيىن، يوغان بىر كۆۋرۈك كۆرۈندى. كۆۋرۈك ناھايىتى ئۇزۇن، دەريا قىنى كەڭ بولغىنى بىلەن سۇ ئىنتايىن ئاز ئىدى. تارم دەرياسى مۇشۇمىكىنە؟ كۆزلىرىمگە ئىشەنمەي قالدىم. كۆۋرۈك بېشىدا يول ئىشچىلىرى ياكى كۆۋرۈك باقىدىغانلارنىڭ خىزمەت پۈنكىتىغا ئوخشاپ كېتىدىغان كىچىك بىر ئۆي تۇراتتى، ھېلىقى ئۆينىڭ ئىشىكىنى چېكىۋېتىپ، ئىچىدىن خىزمەت كىيىمى كىيگەن ئىككى خەنزۇ چىقتى. ئۇلاردىن سوراپ، كۆز ئالدىمىدىكى قۇرۇپ كېتەيلا دەپ قالغان بۇ دەريانىڭ دەل نامى ئۇلۇغ تارم دەرياسى ئىكەنلىكىگە ئاندىن ئىشەندىم. ھېلىقى ئىشچىلار مېنىڭ شېنجېندىن ئالايىتەن تارم دەرياسىنى كۆرگىلى كەلگەنلىكىمنى ئاڭلاپ مۇنداق دېدى:

— يازدا كەلگەن بولسىڭىزغۇ دەريادا سۇ ناھايىتى ئۇلۇغ ئىدى، قىش كىرگەن ھامان تارتىلىپ كېتىدۇ.

تارىم دەرياسىنى كۆرۈپ سەل ئۈمىدسىزلەنگەن بولساممۇ، لېكىن بىز تۆتەيلەن كۆۋرۈك بېشىدا تۇرۇپ خاتىرە ئۈچۈن سۈرەتكە چۈشتۈق.

بىز ھېلىقى ئىشچىدىن توغراقلىققا قانداق بارىدىغانلىقىنى سورىدۇق. ئۇ: — ئېقىننى بويلاپ قارشى تەرەپكە بىر نەچچە سائەت ماڭسىلەر، ئەڭ ياخشى ماشىنا بىلەن بېرىڭلار. سەل تۇرساڭلار شەخسىلەرنىڭ كىچىك مىنىبۇسلىرى كېلىدۇ، — دېدى.

بىز ئازراق ماڭغاندىن كېيىن دېگەندەك ئارقىمىزدىن بىر مىنىبۇس كەلدى، بىز ماشىنىغا چىقتۇق.

ماشىنا بىر ھازا ماڭغاندىن كېيىن، شۇيۇر: «كەلدۇق، چۈشۈڭلار» دېدى. دېگەندەك، تاقىر باياۋاننىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر پارچە توغراقلىق بار ئىدى. بىراق توغراقلار ناھايىتى شالاڭ ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە قىش بولغاچقىمۇ توغراقلار مەن رەسىمدە كۆرگەندىكىدەك ئۇنچىۋالا چىرايلىق ئەمەس ئىدى، ئالتۇن رەڭلىك يوپۇرماقلاردىن ئەسەرمۇ يوق، پەقەت قۇرۇق شاخلىرىلا قالغانىدى. لېكىن توغراقلارنىڭ تۇرقى خىلمۇ خىل بولۇپ، بىر- بىرىگە زادىلا ئوخشىمايتتى، كۈن نۇرىدا بىر ئاز سىرلىق كۆرۈنەتتى.

بىر تۈپ توغراق ئاللىقاچان قۇرۇپ كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن يەنىلا مەغرۇر قەد كۆتۈرۈپ تۇراتتى، بۇنى كۆرۈپ «توغراق قۇرۇپ كەتكەندىن كېيىنمۇ 1000 يىل تىك تۇرىدۇ» دېگەن گەپ يادىمغا يەتتى. بۇ توغراقنىڭ قۇرۇپ كەتكىنىگە قانچە يىللار بولغاندۇ؟ بۇ بىر تۈپ توغراقنىڭ غول ۋە شاخلىرى ئاللىقاچان قاخشال بولۇپ بولغانىدى، بىراق رەڭگى تېخى قۇرۇمىغان توغراقلارنىڭكىگە قارىغاندا قېنىق ئىدى، ئۇنىڭ شاخلىرى ئايرىلىپ چىققان بەزى يەرلىرى كاۋاڭ بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن نۇرۇشلىرى يەنىلا مەغرۇر ئىدى، بەئەينى مىس ياكى تاشتا قاتۇرغان ھەيكەلگىلا ئوخشايتتى.

يەنە بىر تۈپ توغراق يىقىلىپ چۈشكەنىدى. «توغراق يىقىلىپ چۈشۈپمۇ يەنە 1000 يىلغىچە چىرمەيدۇ» دېگەن سۆز يادىمغا يېتىپ، بۇ توغراقنىڭ بۇ چۆلدە

يىقىلماس توغراق

مەۋجۇت بولۇپ تۇرغىنىغا 2000 يىلدىن ئاشقانلىقىغا شەكسىز ئىشەندىم، ئۇنىڭ يىقىلغىنىغا قانچە يىللار بولغاندۇ؟ ئەمما بۇنىڭغا قانچە يىل بولغان بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئۇنىڭ چىرىپ كەتمەي مەزمۇت تۇرغانلىقى مېنىڭ ھۆرمەت - ئېھتىرامىمنى قوزغايتتى. بۇنى كۆرۈپ مېنىڭ كىشىلىك ھاياتىم ۋە روھىمغا ئۇنۇلماس تەسىر كۆرسەتكەن قەھرىمانلار بىرمۇ بىر كۆز ئالدىمغا كەلدى: ئەنە، ياۋىل. كورچاگىن، روبى ۋە شورا، خۇاڭ جىگۇاڭ، لېي فېڭ، ياڭ زىرۇڭ، جياۋ يۇلۇ، يەنە ئابدۇسەمەتمۇ بار...

زىيارەت گەرچە جاپالىق بولغىنى بىلەن كۆڭۈللۈك ئىش. چۈنكى زارىقىپ ئىنتىلگەن نەرسىلىرىڭنى كۆرگەن ۋە بىلگەندىن كېيىن، ئاشۇ دېتاللار ئىلھام ئۇچقۇنلىرىڭنى يالقۇنغا ئايلاندۇردى. خەير - خوش، توغراق! سېنى ئاخىرى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم!

ئۇچىنچى، قەھرىمانغا ئىشتىياق باغلىغان ئەخمەقمەن.

ياشلار ماڭا شۇنداق دەپ نەسىھەت قىلىشتى: ھازىر ئادەملەر كىتاب كۆرمەيدىغان بولۇپ كەتتى. شۇڭا نېمىشقا بازارلىق كىتابلارنى يازمايسىز؟ ئۇنداق كىتابلارنى يازسىڭىز جاپاسى ئاز، پايدىسى كۆپ دەڭە!

ئاشۇنداق قىلىشنى ئويلىمىدىم ئەمەس، چۈنكى بۇ گەپلەرنىڭ ئۆزىگە چۈشۈك دۈۋىسىمۇ بار. بىراق، ئادەم ئۆزىنىڭ ئادىتىنى ئۆزگەرتىشى بەك تەسكەن.

60 - يىللارنىڭ دەسلەپكى مەزگىللىرىدە، مەن مەلۇم ھاۋا ئارمىيە سەنئەت ئۆمىكىنىڭ ئارتىسى ئىدىم. شۇ چاغلاردا شېئىر، ناخشا تېكىستى دېگەندەك نەرسىلەرنى يېزىپ «خەلق ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىدا ئانچە - مۇنچە ئېلان قىلاتتىم. بىراق ئۆمەك رەھبەرلىكى مېنى ئاگاھلاندۇرۇپ قالدى: «سىزنىڭ كەسپىڭىز ئارتىس بولغاندىكىن، شېئىر - قوشاق يازمەن دەپ شائىرلىقتىن تەمە تارتىپ يۈرمەڭ، شائىر بولماق ئۇنداق ئاسان ئەمەس. ھە دېسىلا تېرىپ - تۆپەپ بىر نېمىلەرنى يېزىۋاتقانلىقىڭىز ئوي - خىيالىڭىزنىڭ ئۆز خىزمىتىڭىزدە ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. پۈتۈن زېھنىڭىزنى خىزمەتكە قويالمىغانىكەنسىز، دېمەك، سىزدە نام - مەنپەئەت قوغلىشىش ئىدىيىسى بار دېيىشكە بولىدۇ. نام - مەنپەئەت قوغلىشىش ئىدىيىسى بار ئادەم «بەشتە ياخشى» باھالنامايدۇ؛ «بەشتە ياخشى» باھالنامىغان ئادەم پارتىيىگە

كىرلەيدۇ...!»، نېمىدېگەن «سەممىي نەسەھەت» - ھە! شۇنىڭ بىلەن بىر نەرسىلەرنى يېزىشنى ياخشى كۆرىدىغان «ئەيب»مىنى ئۆزگەرتەكچى بولدۇم. كېيىن ئويلىمىغان يەردىن قىسىمغا بېرىپ قالدۇق. ئۇ يەردىكى بەزىبىر ئىلغار ئىش - ئىزلارنى كۆرۈپ، يەنە قولۇمغا قەلەم ئالماي تۇرالمىدىم. ئويۇن ئارىلىقىدا سەھنىنىڭ كەينىگە ئۆتۈۋېلىپ مىسرالار ئۈستىدە كالا قاتۇراتتىم، مۇشۇنداق قىلىپ ئويۇن قويۇش ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈۋېتىپ قالغان چاغلىرىمۇ بولغان. نەتىجىدە ئۆمەك باشلىقىنىڭ ھېلىقى ئاگاھلاندۇرۇشلىرى راستىنلا بېشىمغا كەلدى، تەرىپىيە بەرسىمۇ ئۆزگەرمەيدىغان «نىام - مەنپەئەتكە قۇل بولغان ئۇنسۇر» ئاتالدىم. شۇنىڭ بىلەن «بەشتە ياخشى»مۇ باھالىنالمىدىم، پارتىيىگىمۇ كىرەلمىدىم. كېيىن ئويلىسام، قەلەمنى تاشلىماسلىق قان - قېنىمغا سىڭىپ كەتكەن بىر خىل ئىشتىياق ئىكەندۇق. ئاشۇ ئىشتىياقم ئۈچۈن ئېغىر بەدەللەرنى تۆلەشكە توغرا كەلسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭدىن ۋاز كېچىشىم مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

يېزىقچىلىقتا مەندە بىر خىل روھ بار، ئۇ بولسىمۇ قەھرىمانلارغا بولغان ئوتتەك ئىشتىياقتۇر. شۇڭا ئۆزۈم ناھايىتى توخۇ يۈرەك بولساممۇ، لېكىن قەھرىمانلارغا چوقۇنغۇم، ئۇلارنىڭ دەۋرلەر دولقۇنى داۋامىدا باشتىن كەچۈرگەن جاپالىق كەچىملىرىنى، خەتەرلىك پەيتلەردە ئوتتۇرىغا چىقىپ ئۆزلىرىنىڭ غايە - ئارزۇلىرىنى ئىشقا ئاشۇرىدىغان مىللىي جاسارىتىنى يازغۇم كېلىدۇ. چۈنكى، مەيلى جۇڭخۇا مىللەتلىرى تارىخىدا بولسۇن ياكى دۇنيا تارىخىدا بولسۇن، ئاشۇنداق قەھرىمانلار گویا توغراققا ئوخشاش پانىي دۇنيادا ئەبەدىي يىقىلماي، كىشىلەرگە ئەۋلادمۇ ئەۋلاد تەسىر كۆرسىتىپ كەلمەكتە. لېكىن بۇ بەزىلەرنىڭ نەزەرىدە «دەۋرنىڭ كەينىدە قالغانلىق، ئەخمەقلىق» دەپ قارىلىدۇ.

دۇرۇس، ئادەم مودا كىتابلارنى يازسا راستىنلا داڭ چىقىرىپ پۇل تاپالايدۇ، لېكىن مېنىڭ ئۇنداق يازغۇچىلار قاتارىغا قېتىلىشقا كۆڭلۈم ئۇنىمايدۇ. چۈنكى، مېنىڭچە ئەدەبىيات روھ قاتلىمىغا تەۋە نەرسىلەرنى يوقىتىپ قويماسلىقى كېرەك. چىنلىق، گۈزەللىك ۋە ئالىجانابلىقنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئېنىق ئىپادىلەپ بېرەلمىگەن ئەدەبىيات مېنىڭ يۈرىكىمدىكى ئەدەبىيات ئەمەس.

ئەخمىقانى ئەدەمنىڭمۇ ئەخمىقانى بەختى بولىدىغان ئوخشايدۇ. مەندەك ئەخمىقانىڭ ئەخمىقانى ئويلىرى، ئەخمىقانى تىپىرلاشلىرى ئاخىرى ئۇيغۇن يولداشلارنىڭ مۇئەييەنلەشتۈرۈشى ۋە قوللىشىغا ئېرىشتى. «يېقىلماس توغراق» ناملىق بۇ كىتابنى مىسالغا ئالساق، شېن شۇرېن ئەپەندى بۇ تېمىنى بايقىغاندىن كېيىن، مېنى دوستانە يېنىغا تارتىپ «بىرلىكتە يازايلى»، دېدى. بۇنىڭ بىلەن بىر قېتىملىق ئۇنتۇلماس ئىجادىيەت پۇرسىتىگە ئېرىشتىم. قەھرىماننىڭ ئىش - ئىزلىرى مېنىڭ ئىجادىيەت قىزغىنلىقىمنى ئەۋجىگە چىقاردى.

زىيارەت جەريانىدا مەن شېنچېن شەھىرى لوڭگاڭ رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن سېكرىتارى يولداش جەي جۇڭتەي، لوڭگاڭ رايونلۇق جامائەت خەۋىپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسىنىڭ سىياسىي كومىسسارى يولداش يۈەن شياڭمېن، بۇجى مەھەللە ئىش باشقارمىسى پارتكومنىڭ سېكرىتارى يولداش جاۋ يەنمېن، ئىش باشقارمىسىنىڭ مۇدىرى يولداش ياڭ شياۋمىڭ، مۇئاۋىن سېكرىتارىدىن لى زىسەي، لىن جىيەنجۇڭ قاتارلىق يولداشلارنىڭ كۆڭۈل بۆلۈشى ۋە مەدەتكارلىقىغا ئېرىشتىم. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ سىياسىي ۋە ئىقتىسادنى چىڭ تۇتۇش بىلەن بىرگە يەنە «مەدەنىيەت ئارقىلىق شەھەرنى گۈللەندۈرۈش»، جەھەتتىمۇ ئۆزگىچە قاراش ۋە روھقا ئىگە ئىكەنلىكىنى نامايان قىلدى. جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتى پارتكومنىڭ مۇئاۋىن سېكرىتارى، مۇئاۋىن مۇدىرى يولداش جىن يۈشۈ، تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ باشلىقى يولداش ۋاڭ شىيەنزىڭ، بۇجى ساقچىخانىسىنىڭ سىياسىي يېتەكچىسى يولداش پېڭ گۇچىڭ قاتارلىقلار ماڭا كۆپ يېتەكچىلىك قىلدى ۋە ياردەم بەردى. ئابدۇسەمەتنىڭ نۇرغۇن ساۋاقداشلىرى، خىزمەتداشلىرى، يۇرتداشلىرى، ئۇرۇق - تۇغقان، دوست - بۇرادەرلىرى زىيارىتىمنى قىزغىن قوبۇل قىلىپ، مېنى يەنە نۇرغۇن يىپ ئۇچى بىلەن تەمىنلەپ، نۇرغۇن زىيارەت ئوبيېكتى بىلەن ئالاقىلىشىپ بەردى. بولۇپمۇ مېھرىگۈلنىڭ ھەيران قالارلىق كۈچلۈك خاتىرىسى ۋە خەنزۇچە ئىپادىلەشتىكى كارامەت ئىقتىدارى مېنىڭ قەھرىماننىڭ ئىنى چاغدىكى ھېس - تۇيغۇلىرى ئىچىگە شۇڭغۇپ كىرىپ، نۇرغۇن قىممەتلىك تەپسىلاتلارنى ئەينەن ئىپادىلەپ بېرەلىشىمگە ئىمكانىيەت ياراتتى. جۇڭگو يازغۇچىلار نەشرىيات گۇرۇھى باشقۇرۇش كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى، داڭلىق يازغۇچى ئەكبەر مەجىت ئەپەندىمۇ ماڭا يېقىندىن ياردەم قىلدى.

يىقىلماس توغراق

خانقىز خۇ جىڭ قەھرىمانغا بولغان قىزغىن ئىستىياقى بىلەن دەم ئېلىش ۋە ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلىرىنى قۇربان قىلىپ ماڭا ماتېرىيال ئىزدىشىپ بەردى، پۈتۈن كىتابنىڭ ئورنىگىنالىنى كومپيۇتېردا تىزىپ چىقىپ، بۇ كىتابنىڭ ئوڭۇشلۇق روبايقا چىقىشىغا قولايلىق ياراتتى. بۇ يەردە يۇقىرىقى يولداشلارنىڭ ھەممىسىگە چوڭقۇر تەشەككۈر ئېيتىمەن.

كىتاب نەشر قىلىنىش ھارپىسىدا، مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ سابىق مۇئاۋىن مۇدىرى يولداش تۆمۈر داۋامەت يازغان كىرىش سۆزىنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ، خۇشاللىقتىن بېشىم كۆككە يەتتى. تۆمۈر داۋامەت پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ ھۆرمىتىگە نائىل سىياسىي ئەر باب بولۇپلا قالماي، بەلكى يەنە نۇرغۇن ئەسەرلەرنى يازغان داڭلىق شائىر ۋە يازغۇچى. شۇڭا، ئۇنىڭ دىققىتى ۋە ئىلھاملاندۇرۇشىغا نائىل بولغانلىقىم مېنىڭ بەخت - تەلىپىم، ئەلۋەتتە.

قەھرىماننىڭ گويا توغراققا ئوخشاش يىقىلماي قەد كۆتۈرۈپ تۇرىدىغانلىقىغا، قەھرىماننىڭ ھەقىقىي ھاياتى بەدىئىي رەۋىشتە تەسۋىرلەنگەن بۇ ئەسەرنىڭ ئىجتىمائىي ۋە بەدىئىي قىممىتىنى نامايان قىلالايدىغانلىقىغا ئىشەنچىم كامىل. دەۋر — بۇ بىر جەڭ مەيدانى؛ مۇئەللىپ — ئاشۇ جەڭلەردىكى ھەربىي مۇخبىر. مەن بۇ مۇخبىرلىقنى ئاخىرقى تىنىقىمغىچە داۋاملاشتۇرۇمەن.

لى لىڭشىۋ

2005 - يىلى 28 - ئىيۇن، بۇجى

زىيارەت ۋە ئىجادىيەتمىگە نۇرغۇن ياردەملەرنى قىلغان ئۆۋەندىكى
ئورۇنلارغا كۆپتىن كۆپ تەشەككۈر ئېيتىمەن:

شېنجېن شەھىرى لوڭگاڭ رايونى بۇجى مەھەللە ئىش باشقارمىسى پارتكومى

شېنجېن شەھىرى لوڭگاڭ رايونى بۇجى مەھەللە ئىش باشقارمىسى

شېنجېن شەھىرى لوڭگاڭ رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسى

راۋۇدكا تارماق ئەترىتى

جۇڭگو جىنايى ئىشلار ساقچىلىرى ئىنستىتۇتى

شېنجېن شەھىرى لوڭگاڭ رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى شۆبە ئىدارىسى

بۇجى ساقچىخانىسى

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق جامائەت خەۋپسىزلىكى نازارىتى

شىنجاڭ سەرگەردان بالىلارنى قۇتقۇزۇش مەركىزى

[General Information]

书名=不朽的胡扬 维吾尔文

SS号=40192725